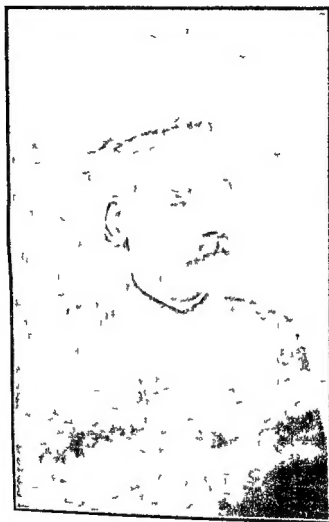

धर्मगामी सायुचरित श्रीमान् बालचन्द्रजी सिंघी

बाबू श्रीनहादुर सिंहजी सिंघीके पुण्यश्लोक पिता

जन्म-वि सं १९२१ माघ वदि ६ ॥ स्वर्गवास-वि सं १९८४, ५५ वदि ६

दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय
स्व श्रीवात्रू बहादुरसिंहजी सिधी

अजीमगंज कलकत्ता

जन्म ता २८.६.१८८५]

[मृत्यु ता ७.७.१९४४

सिंघी जैन ग्रन्थमाला

*****[ग्रन्थांक २८]*****

श्री जयसिंहसूरिविरचित

[प्राकृत भाषामय]

धर्मोपदेशमाला-विवरण

SINGHI JAIN SERIES

*****[NUMBER 28]*****

DHARMOPADEŚAMĀLĀ-VIVARAṆA

OF

ŚRĪ JAYASIMHA SŪRI

कलकत्ता निवासी

साधुचरित-श्रेष्ठिवर्य श्रीमद् डालचन्दजी सिंघी पुण्यस्मृतिनिमित्त

प्रतिष्ठापित एवं प्रकाशित

सिंघी जैन ग्रन्थ माला

[जैन धार्मिक, दार्शनिक, साहित्यिक, ऐतिहासिक, वैज्ञानिक, कथात्मक - इत्यादि विविधविषयगुम्भित;
ग्राह्य, संस्कृत, अपभ्रंश, प्राचीनगूर्जर राजस्थानी आदि ज्ञानभाषानिवद्ध, सार्वजनीन पुरातन
वाङ्मय तथा नूतन संशोधनात्मक साहित्य प्रकाशनी समस्त जैन ग्रन्थावलि]

प्रतिष्ठाता

श्रीमद्-डालचन्दजी सिंघीसत्पुत्र

स्व० दानशील-साहित्यरसिक-संस्कृतिप्रिय

श्रीमद् बहादुर सिंहजी सिंघी

प्रधान संपादक तथा संचालक

आचार्य जि न वि ज य मुनि

(सामान्य नियामक - भारतीय विद्या भवन - बनारस)

सर्वप्रकार संरक्षक

श्री राजेन्द्र सिंह सिंघी तथा श्री नरेन्द्र सिंह सिंघी.

प्रकाशनकर्ता

सिंघी जैन शास्त्र शिक्षापीठ

भारतीय विद्या भवन, मुंबई

प्रकाशक-जयन्तकृष्ण ह. दवे, ऑनररी रजिस्ट्रार, भारतीय विद्या भवन चौपाटी रोड, मुंबई ७
मुद्रक-रामचंद्र देवु सोनी, निर्वाणप्रार प्रेस. २६ २८, कोलकाता स्ट्रीट, कलकत्ता-१

श्री जयसिंहसूरिविरचित

[प्राकृत भाषामय]

धर्मोपदेशमाला-विवरण

ॐ

संपादक

पण्डित श्री लालचन्द्र भगवान्दास गान्धी

[जैन पण्डित-प्राच्यविद्यामन्दिर, बडोदरा]

प्रकाशक

11/1/2004

सिंधी जैनशास्त्र शिक्षापीठ

भारतीय विद्या भवन

बंबई

विक्रमाब्द २००५]

प्रथमावृत्ति, पञ्चशत प्रति

[१९४६सिद्धाब्द

ग्रन्थांक २८] सर्वाधिकार सुरक्षित भा वि भ [मू० रु० ९-१२-०

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

— ६५ —

भक्ति भग्नभिद्ये देशे सुमसिद्धा मनोरमा । मुर्शिवाबाद इत्याद्या पुरी वैभवशालिनी ॥	१
यहवो निवसत्यत्र जैना ऊर्ध्ववशना । घनाद्या नृपसम्माया धर्मकमपरायणा ॥	२
धीचाटपद् इत्यासीत् तपेको बहुभाग्यवान् । साधुनव सचरितो यः सिंधीकुलप्रभाकर ॥	३
वाल्म्य पवारानो यश्च कतु ध्यापारविस्तृतिम् । कलिकातामहापुया धृतधर्माधनिश्चय ॥	४
कुंताप्रीयस्त्वद्दैव सद्गत्या च मुनिहया । उपाज्य विपुला लक्ष्मी कोट्यधिपोऽजनिह स ॥	५
तस्य मनुकुमारीति सञ्चारीकुलमण्डना । अभूत् पतिप्रता पत्नी शीलसौभाग्यभूषणा ॥	६
धीवहादुरसिंहाख्यो गुणवोत्तमयस्तयो । अभवत् सुकृती दानी धर्मप्रियश्च धीमिधि ॥	७
प्राप्ता पुण्यवता तेन पत्नी तिलङ्गमुदरी । बला सौभाग्यचन्द्रेण भासितं तत्कुलाम्बरम् ॥	८
धीमान् राजे द्रसिहोऽस्य ज्येष्ठपुत्र मुनिशित । यः सरकायदक्षत्वात् पितुर्दक्षिणबाहुवत् ॥	९
नरे द्रविह इत्यादयस्तेजस्वी मध्यम सुत । सुनुर्वीरि द्रमिहश्च कनिष्ठ सौम्यदर्शन ॥	१०
सन्ति श्रयोऽपि संपुत्रा आत्मभक्तिपरायणा । विनीता सरला मध्या पितुर्मागानुगामिन ॥	११
भवेऽपि यहवत्त्वसामभवत् स्वघादिषाधया । धनैर्जने समृद्धं सत् स राजन व्यराजत ॥	१२

अन्तः-

सरस्वत्या सदायुक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्यामीत् सदाचारी तच्चित्र विदुषां खलु ॥	१३
गाहकातो न दुर्भावो न विरासो न दुर्बल । हृष्ट कदापि तद्गोहं सता तद् विस्मयास्पदम् ॥	१४
मद्यो गुटनमाना स विनीत सज्जनात् प्रति । यः पुजनेऽनुरक्तोऽभूत् प्रीत पोष्यगणेष्वपि ॥	१५
देश-काष्ठस्थितोऽसौ विद्या विज्ञानपूजक । इतिहासादि-साहित्य संहृति-सत्कलाम्रिय ॥	१६
समुच्चये समाजस्य धर्मस्योत्कर्षहेतवे । मचाराय च शिक्षामा दत्त तेन धन धनम् ॥	१७
गत्वा समा-समित्यादौ भूत्वाऽध्यक्षपदावित । दत्त्वा दान यथायोग्य प्रोत्साहिताम्ब कर्मठा ॥	१८
धृत् चनेन देहिन गानेन गुणमिष्टया । अकरोत् स यथाशक्ति सत्कमाणि सदाशय ॥	१९
अयाम्यदा प्रसङ्गेन स्वपितु स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् निश्चितं स कार्यं मनस्वचित्तयत् ॥	२०
धृत् पिता सदैवासीत् सम्पद् ज्ञानरविः स्वयम् । तस्मात् तं ज्ञानवृद्धयम् यतनीयं मयाऽप्ययम् ॥	२१
विचार्यैव स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य सुसम्मतिम् । अद्वास्पदस्वमित्राणां विदुषां चापि तादृशाम् ॥	२२
जैनज्ञानप्रसाराय स्थाने प्राप्तिं नि के त ने । तिथीपदाङ्कितं जैन ज्ञानं यीठ मतीष्टिपत् ॥	२३
श्रीनिगविजय प्राप्ते मुनिनाम्ना च विधुत । स्वीकर्तुं प्रार्थितत्वेन तत्स्वाधिष्ठायक पदम् ॥	२४
तस्य सौजन्य-सौहार्द-स्पर्धादायां दिसहृणे । धनीभूय मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं धरम् ॥	२५
कवीन्द्रेण रवीन्द्रेण स्वीयपावनपाणिना । रत्न-नागाद्व चन्द्रेन्द्रे तत्प्रविष्टा रमणीयत ॥	२६
प्रारब्ध मुनिना चापि काय तनुपयोगिभूम् । पाठन ज्ञानलिप्सुनां तथैव ग्रन्थगुम्फनम् ॥	२७
तस्यैव प्रेरणा प्राप्य श्रीमिथीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैवा प्रारब्धा अग्रमालिका ॥	२८
उदारचेतसा तेन धर्मशीलेन दानिना । श्रयितं पुष्कलं द्रव्यं तत्तत्कायमुसिद्धये ॥	२९
छात्राणां वृत्तिदानेन नैकेषां विदुषां उषा । ज्ञानाम्बासाय निष्कामसाहाय्यं स प्रदत्तवान् ॥	३०
जलवाग्मादिकानां तु प्रातिक्षेपात्सौ मुनि । काय त्रिवारिकं तत्र समाप्यायत्र चास्थित ॥	३१
तत्रापि सततं सर्वं साहाय्यं तेन यच्छता । अग्रमालाप्रकाशाय भद्रोत्साहं प्रदर्शित ॥	३२
नन्द निर्येष्ट-चन्द्रोदे जाता पुनः सुषोन्ता । अभावक्या स्थिरत्वाय स्थिराय च नूतना ॥	३३
ततः सुहृत्सामाणात् निर्वीरवशनयस्त्वता । आ विद्या भवना येय अग्रमाला समर्पिता ॥	३४
आसीत्स्य मनोवाग्माऽपूर्वा अग्रप्रकाशने । तदर्थं ययितं तेन लक्षावधि हि रूप्यकम् ॥	३५
दुर्लभायाद् विधेर्हन्त । दौर्भाग्याच्चात्मवधूनाम् । स्वल्पैर्नवाय कालेन स्वयं स मुकुरी ययौ ॥	३६
इदं न्य शून्य-भगवदे मासे आपात्सम्पन्नं । कलिकातामहापुया स प्राप्तवान् परमा गतिम् ॥	३७
पितृमत्तैश्च शत्रुभे प्रेरिते पितुरात्मन । तथैव प्रपितु स्मृत्यं प्रकाशयतेऽधुना पुनः ॥	३८
इयं प्रण्यावलि प्रेष्टा प्रेष्टा प्रजावता प्रया । भूषाद् भूयै सता सिंधीकुलकीर्तिप्रकाशिका ॥	३९
विद्वज्जनकृताह्लादा सधिदानन्ददा सदा । चिरं नन्दवियं लोके श्रीसिंधी अग्रयदति ॥	४०

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपाटाल्यो देशो भारतविद्युत । म्पाटेलीति सन्नानी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥
सदाचार-विचारम्या प्राचीननृपते सम । श्रीमच्चतुरसिंहोऽत्र रागोढान्वयभूमिष ॥
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूद् राजपुत्र प्रसिद्धिभाङ् । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलप्रणी ॥
मुज्ज-भोजमुखा भूषा जाता यस्मिन् महाकुटे । किं वर्ण्यते कुलीनतत्र तत्कुलजातजन्मनः ॥
पत्नी राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसहिता । चातुर्य-रूप-लावण्य सुवाङ्-सौजन्यभूषिता ॥
क्षत्रियाणामभापूर्णां शौर्योद्दीप्तमुपलब्धतिम् । या दृष्ट्वैव जनो मेने राजन्यकुलजा विवयम् ॥
पुत्र किंनरसिंहाख्यो जातस्तयोरतिप्रिय । रणमह इति चान्यद् यद्यपि जननीकृतम् ॥
श्रीदेवीहसनामाऽत्र राजपूज्यो यतीश्वर । ज्योतिर्मैपज्यत्रिधाना पारगामी जनप्रिय ॥
आगतो मरुदेशाद् यो भ्रमन् जनपदात् बहून् । जात श्रीवृद्धिर्महत् प्रीति श्रद्धास्पद परम् ॥
तेनायाप्रतिभम्पेया स तत्सुख स्वसन्निधौ । रक्षित, शिक्षित सम्यक्, कृतो जैनमत्तानुग ॥
दौभाग्यात् तच्छिरोधार्ये गुरुस्तातौ दिवगतौ । विभूत स्वगृहात् सोऽथ यदृच्छया विनिर्गत ॥

तथा च—

भारवा नैकेषु देशेषु सेवित्वा च बहून् नरात् । दीक्षितो मुण्डितो भूत्वा जातो जैनमुनिस्तत ॥
शावान्बनेकशास्त्राणि नानाधर्ममतानि च । मध्यस्थरुत्तिना तेन तरातएवगवेपिणा ॥
अपीता विविधा भाषा भारतीया युरोपजा । अनेका लिपयोऽप्येव प्रस-नूतनकालिका ॥
येन प्रकाशिता नैके ग्रन्था विद्वत्प्रशसिता । लिखिता बहवो लेखा पेटिह्यतम्यगुम्फिता ॥
स बहुभिः सुविद्वद्विस्मन्मण्डनैश्च मल्लकृत । जिनविजयनाम्नाऽसौ ख्यातोऽभवद् मनीषिषु ॥
यस्य तां विभुतिं ज्ञात्वा धीमदुगान्धीमहात्मना । भाहूत सादर पुण्यपत्तनात् स्वयमन्यदा ॥
पुरे चाहम्मदायादे राष्ट्रीयशिक्षणालय । विद्यापीठ इति ख्यात प्रतिष्ठितो यदाऽभवत् ॥
आचार्यत्वेन तत्रोपनिषुक्त स महात्मना । रत्नं मुनि निर्धोन्वन्दे पुरातत्त्वाचार्यमन्त्रिरे ॥
वर्षाणामेक यावत् सम्भूष्य तत् पद तत । गत्वा जर्मनराष्ट्रे स तत्सकृत्कृतमधीतवान् ॥
तत आगत्य सेंटमो राष्ट्रकार्ये च सक्रियम् । कारावासोऽपि सम्प्राप्तो येन स्वराज्यपथणि ॥
ब्रम्हात् ततो निर्निमुक्त स्थितः शान्तिनिषेधने । निश्चयनकयीन्द्रश्रीरवीन्द्रनाथभूषिते ॥
सिंधीपदयुत जैनज्ञानपीठं तदाधितम् । स्थापित तत्र सिंधीधीहालचन्द्रस्य सुनुना ॥
श्रीबहादुरसिंहेन दानवीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजवातस्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥
प्रतिष्ठितश्च तस्यासौ पदोऽधिष्ठातृसम्पन्नके । अष्ट्यापयन् वरान् शिष्यान् ग्रन्थयन् जैनवाचायम् ॥
तस्यैव प्रेरणां प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृधेयसे श्रेया प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥
अथैव विगत यस्य वर्षाणामेक पुनः । ग्रन्थमालारिकासायप्रवृत्तिषु प्रपश्यत ॥
वार्णे-रत्ने-नवेन्द्रदे भुवाहनगरीस्थितः । मुशीति विरुद्व्यात कन्हैयालालपीसप ॥
प्रवृत्तो भारतीयानां विद्याना पीठनिर्मितौ । कर्मनिष्ठस्य तस्याभूत् प्रयत्न सफलोऽचिरात् ॥
विदुषां श्रीमतां योगात् सख्या जाता प्रतिष्ठिता । भारतीयपदोपेत विद्या भवन सञ्जया ॥
भाहूत सहकाराय सुहृदा स मुनि कृतौ । तत्र प्रभृति तत्रापि सहयोग प्रदत्तवान् ॥
तद्भवनेऽन्यदा तस्य सेवाऽधिका क्षपेक्षिता । स्वीकृता नम्रभावेन साऽप्याचार्यपदाश्रिता ॥
नन्द निर्धेय-चन्द्राब्दे वैक्रमे निहिता पुन । एतद्ग्रन्थावलीस्थैरकृत् तेन नव्ययोजना ॥
परामर्शात् तत्तत्तस्य श्रीसिंधीकुलभास्वता । भाविष्यमवनायेय ग्रन्थमाला समर्पिता ॥
प्रदत्ता दशसाहस्री पुनस्तस्योपदेशत । स्वपितृस्मृतिमन्दिरकरणाय सुकीर्तिना ॥
दवादस्ये गते काले सिंधीवयो दिवगत । यत्तस्य ज्ञानसेवाया साहाय्यमकरोत् महत् ॥
पितृकावप्रगल्भ यत्तशीलैस्तदात्मजै । राजेन्द्रसिंहसुर्येश सत्कृत तद्वचनत ॥
पुण्यश्लोकपितुनाम्ना ग्रन्थमालारुते पुनः । बन्धुज्येष्ठो गुणधेष्ठो हर्षलक्ष प्रदत्तवान् ॥
ग्रन्थमालाप्रसिद्धाय पितृवत्तस्य काक्षितम् । श्रीसिंधीबन्धुभिः सर्वं तद्गिराऽनुविधीयते ।
विद्वज्जनकृताह्लादा सच्चिदानन्ददा सदा । चिर नन्दविय लोके जिनविजयभारती ॥

॥ सिधीजैनग्रन्थमालासंस्थापकप्रशस्तिः ॥

भक्ति यन्त्राभिधे देगे सुप्रसिद्धा मनोरमा । मुर्तिसिद्धाद् इत्याख्या पुरी वैभवशालिनी ॥
 यद्वो निवसत्यत्र जैना उद्देशवशना । धनात्मा नृपसम्माया धर्मकर्मपरायणा ॥
 धीशालश्च दृष्ट्यासीत् तेदेवको बहुभाग्यवान् । साधुवत् सचरितो यः सिधीकुलप्रभार ॥
 दास्य एवागतो यत्र ननु व्यापारविस्तृतिम् । कलिकातामहापुरा पृथग्धर्माधनिश्रय ॥
 कुशाग्रीयस्वपुद्गैव सद्गुणा च सुगिष्ठा । उपाज्य निपुला लक्ष्मी कोट्यधिपोऽनघ ॥
 तस्य मयुकुमारीति सन्धारीकुलमण्डना । भयूत् पतिवता पत्नी शीलसामान्यभूषणा ॥
 धीवद्गुरसिहालयो गुणगोचनयस्तयो । अभयत् मुहूर्ता दानी घमप्रियश्च धीनिधि ॥
 प्राप्ता पुण्यवता तेन पत्नी तिलकुमुदरी । यस्याः सौमन्यचन्द्रेण भासितं तत्कुलाम्बरम् ॥
 श्रीमान् राजेन्द्रसिंहोऽस्य ज्येष्ठपुत्रः सुशिक्षितः । यः सधर्मापदक्षत्वात् पितुर्दक्षिणबाहुवत् ॥
 नरेन्द्रसिंह इत्याख्यस्तेनस्त्री मध्यमः सुतः । सुनुवरिन्द्रसिंहश्च कनिष्ठः सौम्यदर्शनः ॥
 सन्ति प्रपोऽपि सत्पुत्रा आत्मकर्मपरायणा । विनीता सरला भयः पितृभगानुगामिनः ॥
 भवेऽपि बहुवल्लभाभवन् स्वस्वादिवाधवा । धनैर्जनं समृद्धं सन् यः राजैव स्थिराजतः ॥

अन्यच्च—

सरस्वत्या सदासक्तो भूत्वा लक्ष्मीप्रियोऽप्ययम् । तत्राप्यासीत् सदाचारी यश्चित्र विदुषां सन्तु ॥
 बाहकरो न दुर्भावो न विलासो न दुःखयः । एष्ट कदापि तद्गोहं सतां तद् विस्तरास्पदम् ॥
 भक्तो गुरुजनानां स विनीतः सज्जनान् प्रति । वयुजनेऽनुरक्तोऽभूत् मीतः पोष्यगणेष्वपि ॥
 देश-कालस्थितिशोऽसौ विद्या विज्ञानपूजकः । इतिहासादि-साहित्य-संस्कृति-सत्कलाप्रियः ॥
 समुद्यत्सु समाजस्य धर्मस्थोत्पन्नहेतवे । प्रचाराय च शिक्षाया दक्ष तेन धर्मं धनम् ॥
 गत्वा समा-समित्यादीं भूत्वाऽप्यक्षपदाचितः । दत्त्वा दानं यथायोग्यं प्रोत्साहिताश्च कर्मठा ॥
 पयः धनेन देहेन ज्ञानेन शुभनिष्ठया । भक्तरोत् स यथाशक्ति सत्कामाणि सदाशयः ॥
 भयान्मदा प्रसङ्गेन स्वपितुः स्मृतिहेतवे । कर्तुं किञ्चिद् रिशिक्ष स कार्यं मनस्वचित्तयत् ॥
 पूज्यः पिता सदैवासीत् सम्यग्ज्ञानरवि स्वयम् । तस्मात् तज्ज्ञानबुद्धयः पतनीयं मयाऽप्ययम् ॥
 विचार्यैव स्वयं चित्ते पुनः प्राप्य मुसम्मतिम् । भद्रास्पदस्वमित्राणां विदुषां चापि ताडशाम् ॥
 जैनज्ञानप्रसाराय स्थाने शांतिं नि के त ने । सिधीपदाङ्कितं जैनं शांतिं न पीठं मतीक्ष्यन् ॥
 श्रीजिनविजयः प्राज्ञो मुनिनाम्ना च विदुतः । स्वीकर्तुं प्रार्थितस्तान् तत्साधिष्ठापकं पदम् ॥
 तस्य सौजम्य-सौहार्द-स्यैर्वादायां दिसद्गुणैः । यशीभूय मुदा येन स्वीकृतं तत्पदं वरम् ॥
 कवीन्द्रेण रवीन्द्रेण स्वीयपावनपाणिना । रत्न-नागाङ्क चन्द्रादे तत्प्रतिष्ठा स्थधीयतः ॥
 प्रारब्ध मुनिना चापि काय तदुपयोगिकम् । पात्रं ज्ञानलिप्सुना तथैव ग्रन्थगुम्फनम् ॥
 तस्यैव प्रेरणा प्राप्य श्रीमिषीकुलकेतुना । स्वपितृश्रेयसे चैषा पारब्धा ग्रन्थमालिका ॥
 उदारचेतसा तेन धर्मरीडितेन दानिना । स्थयितं पुष्कलं द्रव्यं तत्तत्कार्यैः सुसिद्धैः ॥
 छात्राणां वृत्तिदानेन नैकेषां विदुषां तथा । ज्ञानाभ्यासाय निष्कामसाहाय्यं स प्रदत्तवान् ॥
 जलघामादिकानां तु प्रातिशुद्ध्यादसौ मुनिः । काय त्रिवार्षिकं तत्र समाप्या यत्र चास्थितः ॥
 तत्रापि सततं सन साहाय्यं तेन यच्छता । ग्रन्थमालाप्रकाशाय महोत्साहं प्रदर्शितः ॥
 गत्वा निर्यत्रे-चन्द्रादे-रात्रा पुनः सुयोगता । ग्रन्थावल्या शिखरकायं विस्तराय च नूतना ॥
 तत्र मुहुरत्परायणात् सिधीवशनभस्तता । भाविता मयं नायेय ग्रन्थमाला समर्पिता ॥
 आसीत्तस्य मनोवाञ्छाऽपूर्वा ग्रन्थप्रकाशने । तदर्थं ध्ययितं तेन लक्षावधि हि रूप्यकम् ॥
 दुर्विलासाद् विधर्मेन दास्यमायावत् भूताम् । स्वधर्मवशात् कालेन स्वयं स मुहूर्ता ययौ ॥
 इदुःखं शून्यं नेत्राग्ने मास आपातसंज्ञकः । कलिकाताख्यपुरा स प्राध्वगार् परमा गतिम् ॥
 पितृभक्त्यै तत्पुत्रैः प्रयत्ने पितुरात्मनः । तथैव प्रपितुः स्मृतं प्रकाश्यतेऽपुनः पुनः ॥
 इयं ग्रन्थावलि श्रेष्ठा श्रेष्ठा प्रज्ञावतां प्रयाः । भूषाद् भूषां यता सिधीकुलक्रीतिप्रकाशिका ॥
 विद्वज्जनकृताह्लादा सधिदानन्ददा सदा । स्मिर तदविव लोके श्रीमिषी ग्रन्थप्रदतिः ॥

॥ सिंधीजैनग्रन्थमालासम्पादकप्रशस्तिः ॥

स्वस्ति श्रीमेदपागख्यो देवो भारतविभुत । रूपाहेलीति सद्यामी पुरिका तत्र सुस्थिता ॥
सदाचार-विचाराम्या प्राचीननृपते सम । श्रीमच्छतुरसिंहोऽत्र राठोडा वयभूमिप ॥
तत्र श्रीवृद्धिसिंहोऽभूद् रात्रपुत्र प्रसिद्धिमाह । क्षात्रधर्मधनो यश्च परमारकुलप्रणी ॥
मुञ्ज भोजमुक्ता भूपा जाता यस्मिन् महाकुले । किं घण्यते कुलीनस्य तत्कुलजातजन्मनः ॥
पक्षो राजकुमारीति तस्याभूद् गुणसहिता । चातुर्य रूप-लावण्य सुवाक्य-मीनन्यभूयिता ॥
क्षत्रियाणीप्रभापूर्णा शौर्यादीसमुत्ताकृतिम् । या द्रष्टुं जनो मेने रात्र-यकुलजा खियम् ॥
पुत्र कितनासिहाएयो जातसयोरतिप्रिय । रणमह इति चान्यद् यत्ताम जननीकृतम् ॥
श्रीदेवीहसनामाऽत्र राजपूज्यो यतीश्वर । ज्योतिर्भयज्यविद्यानां पारगामी जनप्रिय ॥
आगतो मरुदेशाद् यो भ्रमन् जनपदान् बहून् । जात श्रीवृद्धिसिंहस्य प्रीति-श्रद्धास्पद परम् ॥
तेवायाप्रतिभमेण्या स तत्पुत्र स्वसन्निधौ । रक्षित, शिक्षित सम्पन्न, कृतो जैनमतानुगः ॥
दौमायात् कश्चिदुक्तोभावे गुह-कावौ दियगतौ । विमूढः स्वगृहात् सोऽथ वदन्त्या जितिर्गत ॥

तथा च-

आन्त्वा नैकेषु देवेषु सेविष्या च बहून् नरान् । दीक्षितो मुण्डितो भूत्वा जातो जैनमुनिस्ततः ॥
ज्ञातान्देवकशास्त्राणि नानाधर्मेमतानि च । मध्यस्थवृत्तिना तेन तत्वात्तत्त्वगवेषिणा ॥
अपीता विविधा भाषा भारतीया युरोपजाः । अनेका लिपयोऽप्येव प्रत-नूतनकालिका ॥
येन प्रकाशिता नैके ग्रन्था विद्वत्प्रशसिता । लिखिता यद्वदो लेखा ऐतिह्यतत्त्वगुम्फिता ॥
स बहुभिः सुविद्वद्भिस्त-मण्डलैश्च सङ्कृत । जिनविजयनाम्नाऽनौ एवातोऽभवद् मनीषिषु ॥
यस्य तां विष्णुं ज्ञात्वा श्रीमद्गुण-धीमहात्मना । आहूत सादर पुण्यपत्तनात् स्वयमन्यदा ॥
पुरे चाहन्मदाबादे राष्ट्रीयशिक्षणालय । विद्यापीठ इति एवात प्रतिष्ठितो यदाऽभवत् ॥
आचार्यत्वेन तत्रोपस्थित्युक्त स महात्मना । रसं मुनि निधौन्द्रेन्द्रे पुरातत्त्वात्यमन्दिरे ॥
वर्षाणामष्टक यावत् सम्भूष्य तत् पद तत । गत्वा जर्मनराष्ट्रे स तत्संस्कृतिमधीतवान् ॥
तत आगत्य सैद्धमो राष्ट्रकार्ये च सक्रियम् । कारावाग्योऽपि सम्प्राप्तो येन स्वराज्यपर्वणि ॥
क्रमात् ततो निमिर्मुक्त स्थित शांतिनिवेतने । विषयव्यक्तवीन्द्रश्रीरवीन्द्रनाथभूषिते ॥
निधीपदयुत जैनज्ञानपीठं यदाश्रितम् । स्थापित तत्र सिंधीधीटाल-चदस्य सुनुना ॥
श्रीबहदुरसिंहेन दानधीरेण धीमता । स्मृत्यर्थं निजवात्सल्य जैनज्ञानप्रसारकम् ॥
प्रतिष्ठितश्च तस्यासौ पद-विधिराजसम्पन्नके । अभ्यापयन् चरात् दिप्यान् ग्रन्थयन् जैनवाङ्मयम् ॥
तस्यैव प्रेरणो प्राप्य श्रीसिंधीकुलकेतुना । स्वपितृधेयसे सेवा प्रारब्धा ग्रन्थमालिका ॥
अथैव विगत यस्य वर्षाणामष्टक पुन । ग्रन्थमालाविकासार्थप्रवृत्तिषु प्रयस्यतः ॥
षाण-रत्ने-नवेन्द्रेन्द्रे सुबाहुनगरीस्थितः । मुशीति विरदख्यात कन्देयालालधीसत् ॥
प्रवृत्तो भारतीयानां विधाना पीठनिर्मितौ । कर्मेनिष्ठस्य तस्याभूत् प्रभव सफलोऽचिरात् ॥
विदुषां श्रीमतां योगात् सस्या जाता प्रतिष्ठिता । भारतीय पदोपेत विद्या भवन सन्ध्या ॥
आहूत सहकाराय सुहृदा स मुनि कृतौ । तत प्रवृत्ति तत्रापि सहयोग प्रदत्तवान् ॥
सद्ब्रवनेऽन्यदा तस्य सेवाऽधिका क्लृपेक्षिता । स्वीकृता नम्रभावेन साऽप्याचार्यपदाश्रिता ॥
नन्द निर्धन-चन्द्राब्दे वैक्रमे विहिता पुन । एतद्ग्रन्थावलीस्यैवकृत्य तेन न-ययोगना ॥
परामर्शात् तत्सख्य श्रीसिंधीकुलभास्वता । भाविष्यामवनायेय ग्रन्थमाला समर्पिता ॥
प्रदत्ता दशसाहस्री पुनस्तस्योपदेष्टा । स्वपितृस्मृतिमन्दिरकरणाय मुक्तीतिना ॥
दैवादस्ये गते काले सिंधीवर्यो दिवगत । यन्मस्य ज्ञानसेवायां साहाय्यमकरोत् महत् ॥
पितृकार्यप्रगत्य भवशीलैस्तदात्मजै । राजेन्द्रसिंहमुन्यैश्च सङ्कृत तद्वचनम् ॥
पुण्यश्लोकपितृनाम्ना ग्रन्थगारकृते पुनः । बन्धुज्येष्ठो गुणश्रेष्ठो हृदयलक्ष प्रदत्तवान् ॥
ग्रन्थमालाप्रतिष्ठार्थं पितृवत्तस्य काशितम् । श्रीसिंधीबन्धुभिः सर्वं तद्गिराऽनुविधीयते ।
विद्वज्जनहताह्लादा सखिदान-ददा सदा । चिरं नन्दचिप कीके जिनविजयभारती ॥

सिंधी जैन ग्रन्थमाला

अथावधि मुद्रितग्रन्थनामावलि

- १ मेघनुशाचारविरचित प्रबोधचिन्तामणि मूल संस्कृत प्रबोध
- २ पुरातनप्रबोधसंग्रह बहुविध ऐतिहासिक परिपूर्ण अनन्त निबन्ध संचय
- ३ राजशेखरविरचित प्रबोधकोश
- ४ निम्नप्रबोधविरचित विविधतीर्थफल
- ५ मेघविजयोपाध्यायविरचित देवयान दमस्तकाव्य
- ६ मद्योविजयोपाध्यायविरचित जैनतर्कभाषा
- ७ हेमचन्द्राचार्यविरचित प्रमाणमीमांसा
- ८ महाकलहदेवविरचित अकलकूटप्रबोधत्रयी
- ९ प्रबोधचिन्तामणि-हिन्दी भाषान्तर
- १० प्रमाणविरचित प्रमाणचरित
- ११ सिद्धिचन्द्रोपाध्यायविरचित मानुष द्रवण चरित
- १२ मद्योविजयोपाध्यायविरचित ज्ञानविदुषक रण

- १३ हरिवेण्णार्यविरचित बृहत्कथाकोश
- १४ जैनपुस्तकप्रशस्तिसंग्रह, प्रथम भाग
- १५ हरिप्रसरविरचित धूर्ताध्यान
- १६ दुर्गदेवविरचित रिष्टसमुच्चय
- १७ मेघविजयोपाध्यायविरचित दिग्विजयमहाकाव्य
- १८ कवि जम्बुक रहमानविरचित सन्देशरासक
- १९ मरुहरिविरचित शतकत्रयादि सुभाषितसंग्रह
- २० शान्दाचार्यविरचित म्यादायतारवार्तिक-चूटि
- २१ कवि धाहिल रचित पञ्चमसिरीचरित
- २२ महेन्द्रविरचित नाणपचमीकहा
- २३ भद्रपाहुसरिता
- २४ जिनेन्द्रविरचित कथाकोपप्रकरण
- २५ उदयप्रभवविरचित धर्माभ्युदयमहाकाव्य
- २६ जयसिंहविरचित धर्मोपदेशमाला

Life of Hemachandrabhārya By Dr G Bühler

सप्रति मुद्र्यमाणग्रन्थनामावलि

- १ धारतरणवृद्धहृदयगुणवलि
- २ कुमारपालचरित्रसंग्रह
- ३ विविधगच्छीयपट्टायलिसंग्रह
- ४ जैनपुस्तकप्रशस्तिसंग्रह, भाग २
- ५ विप्रशितसंग्रह विप्रशितमहाछेख-विप्रशित विवेणी भाषा अनेक विप्रशितले समुच्चय
- ६ मद्योत्तनविरचित कुचलयमालाकथा
- ७ कीर्तिकौमुदी आदि वस्तुपालप्रशस्तिसंग्रह
- ८ दामोदरविरचित उच्छिद्यविक्रमप्रकरण
- ९ महासुनि गुणपालविरचित जयचरित्र (प्राकृत)

- १० जयपाहुडनाम निमित्तनाम
- ११ कौलहलविरचित लीलावतीकथा (प्राकृत)
- १२ गुणचन्द्रविरचित मञ्जीकर्मचन्द्रप्रशमप्रबोध
- १३ नयचरित्रविरचित हम्मिरमहाकाव्य
- १४ महेन्द्रविरचित नर्मदासुन्दरीकथा
- १५ जिनदत्ताध्यायनद्वय (प्राकृत)
- १६ लवभूषणविरचित पञ्चमचरित (अपभ्रंश)
- १७ सिद्धिचन्द्रविरचित काव्यप्रकाशजगज्जन
- १८ कौन्त्यविरचित अथशास्त्र-सटीक

मुद्रणार्थ निर्धारित एवं सज्जीकृतग्रन्थनामावलि

- १ मानुष-द्रवणविरचित विवेकमित्रासटीका
- २ पुरातन रास-आखण्डिसंग्रह
- ३ प्रवीण वाक्यप्रकाश
- ४ सिद्धिचन्द्रोपाध्यायविरचित वाचस्पतीकथा
- ५ देवचन्द्रविरचित मूल-विप्रकरणवृत्ति
- ६ रत्नप्रभाचार्यविरचित उपदेशमाला टीका
- ७ मद्योविजयोपाध्यायविरचित अनन्तानन्दकथा
- ८ जिनेन्द्राचार्यविरचित प्रमाणसंग्रह
- ९ महाविजयोपाध्यायविरचित तद्विजयप्रमाण
- १० तद्विजयप्रमाण
- ११ राजशेखरविरचित प्रबोधकोश
- १२ राजशेखरविरचित प्रबोधकोश
- १३ मरुहरिविरचित शतकत्रयादि सुभाषितसंग्रह
- १४ मरुहरिविरचित शतकत्रयादि सुभाषितसंग्रह
- १५ मेघविजयोपाध्यायविरचित देवयान दमस्तकाव्य
- १६ मद्योविजयोपाध्यायविरचित जैनतर्कभाषा
- १७ हेमचन्द्राचार्यविरचित प्रमाणमीमांसा
- १८ महाकलहदेवविरचित अकलकूटप्रबोधत्रयी
- १९ प्रबोधचिन्तामणि-हिन्दी भाषान्तर
- २० प्रमाणविरचित प्रमाणचरित
- २१ सिद्धिचन्द्रोपाध्यायविरचित मानुष द्रवण चरित
- २२ मद्योविजयोपाध्यायविरचित ज्ञानविदुषक रण
- २३ हरिवेण्णार्यविरचित बृहत्कथाकोश
- २४ जैनपुस्तकप्रशस्तिसंग्रह, प्रथम भाग
- २५ हरिप्रसरविरचित धूर्ताध्यान
- २६ दुर्गदेवविरचित रिष्टसमुच्चय
- २७ मेघविजयोपाध्यायविरचित दिग्विजयमहाकाव्य
- २८ कवि जम्बुक रहमानविरचित सन्देशरासक
- २९ मरुहरिविरचित शतकत्रयादि सुभाषितसंग्रह
- ३० शान्दाचार्यविरचित म्यादायतारवार्तिक-चूटि
- ३१ कवि धाहिल रचित पञ्चमसिरीचरित
- ३२ महेन्द्रविरचित नाणपचमीकहा
- ३३ भद्रपाहुसरिता
- ३४ जिनेन्द्रविरचित कथाकोपप्रकरण
- ३५ उदयप्रभवविरचित धर्माभ्युदयमहाकाव्य
- ३६ जयसिंहविरचित धर्मोपदेशमाला

સમર્પણ

પૂજ્ય માતાને

જેમના ઉપકારોને દુઃખતીક્ષ્ણ તરીકે શાસ્ત્રકારોએ જણાવ્યા છે, તેમા માતાનું સ્થાન મહત્ત્વનું છે । ૭ વર્ષની વયમા પિતૃ-સુખથી વચિત થયેલા, શિક્ષક પિતાના પુત્ર આ બાલકને, ધાત્સત્યમરી મઠી મોઢી જે માતાએ વિદ્યાનાનું સુશિક્ષિત સત્કારી બનાવવા પ્રોત્સાહિત કર્યો, વિશેષ વિદ્યામ્યાસ માટે ૧૩ વર્ષની વયના પોતાના બાલકને ઢાઠા (સૌરાષ્ટ્ર)થી કાશી જેવા વિદ્યાધામ તરફ મોકલના અનુપમ ઉત્સાહ દર્શાવ્યો, સંવત્ ૧૯૬૪ થી ૧૯૭૨ સુધીના ૮ વર્ષો સુધી સતત પુત્રવિયોગ સહન કર્યો, મમતામરી માયાલુ જે માતા (નન્દુ) સ ૨૦૦૦ ની વિજયાદશમીએ વડોદરાથી સ્વર્ગે સંચર્યા, તેમની પતિત્ર સ્મૃતિમા પ્રયત્ન-સપાદિત ધર્મોપદેશમય આ પ્રાચીન કૃતિ સંપાદક સમર્પણ કરે છે—

લા મ ગાન્ધી

૬ ૨૦૦૫ વૈ શુ ૧૧

विषयानुक्रमणिका

सिंधी जैन ग्रन्थमाला—श्री बहादुर सिंहजी स्मरणाजलि	१५-१११
धर्मोपदेशमाला—प्रास्ताविक चकतच्य	११२-११५
प्रास्तावना	१-२२
गाथायास्य विषयाः पृष्ठे	गाथायास्य विषयाः पृष्ठे
१-२ महत्त्वम्, अभिषेयप्रदर्शनम्	१ १९ सत्पुरुषमङ्गप्रभावाः १६
३ दानधर्मोपदेश	२ तत्र सप्तपदिक (पञ्चचूल) कथा [२०] ६७-७२
दाने धनसार्थयाहकथा [१]	२-५ २० सतत कर्तव्यकरणम् ७२
४ शीलधर्मोपदेश	२१ तत्र वणिक्जायाकथा [२१] ७२-७३
शीले राजीमतीकथा [२]	६-२१ २१ कर्तव्य गुणवचनम् ७३
५ शीलमर्यादासोपदेश	२१ तत्र राजपुरुषकथा [२२] ११
६ तपोधर्मोपदेश	२१ २२ गुणे परिमयपरिहार ११
तप प्रभावे दण्डप्रहारिकथा [३]	२१-२३ तत्र इन्द्रदत्तसुतकथा [२३] ७४-७६
७ भावधर्मोपदेश	२३ २३ निवचनशमुनीनां प्राणातेऽपि ७६
भावे इलापुत्रकथा [४]	२३-२६ कोपाकरणम् ७६
८ भर्तृचक्रवर्तिकथा [५]	२७-२९ कोपनिषेधे भैतार्यकथा [२४] ७६-७९
९ मरुदेयीकथा [६]	२९-३० ११ दमदन्तकथा [२५] ११
१० निवचनस्य वयाहितप्ररूपण कथयम्	३० तत्र सुनीनामनुकम्पाक्रियया देवत्वम् ८०
तत्र महर्षि कालकचरिणकथा [७]	३०-३२ तत्र वैद्यादिमुनिकथा [२६] ११
११ कार्याकार्यविशेषेऽस्तमर्यो रागी	३२ ११ वैतरणिवैद्यकथा [२७] ८१
राजमहिलारकमाधुर्यणिककथा [८]	३२-४१ २५ इ पमाकालप्रभावाद् मिथ्याये प्रवृत्ति ८२
१० धर्मोपदेशकगुण्णा निनयोपदेश	४१ तत्र आर्यापादस्त्रिकथा [२८] ८२-८६
शुश्रूषिने पुष्पचूलाकथा [९]	४१-४६ २६ महर्षिदाने उदाहरणानि ८६
११-१२ महिलाद्रोपवर्णनम्	४६ तत्र भेयासकथा [२९] ८७-८८
तत्र नूपुरपण्डिता-राजपत्नी कथा [१०-११]	४६-५७ सक्षिप्ता चन्दनार्याकथा [३०] ८९
१३ आत्मदमनोपदेशः	५६ दाने कृतपुण्यकथा [३१] ८९-९६
तत्र सिद्धककथा [१२]	५६ ११ शालिमद्रकथा [३२] ९७-१००
१४ भावानुरूपं फलम्	५६ २७ साधुदानाद् इष्टोक्तैःपि मनोरमसिद्धि १००
तत्र सामन्-पाठककथा [१३]	५६ ११ मूलदेवकथा [३३] १००-१०६
१५ प्रयत्नोद्यत्कृत्येवोपदेश	५६ २८ रागादिद्वितैः सूरिभिर्गुरुरपदे गुणवाद् कृतव्य १०७
तत्र सुभद्राकथा [१४]	५५-५७ तत्र आर्यरत्नितकथा [३४] १०७-१०८
१६ अवेद्यानयेत तापकरणा	५७ २९ मक्तिविनयादिभिर्देवा अपि वशीभवन्ति १०९
तत्र द्राव्यद्वयकथा [१५]	५७-५८ तत्र यक्षतोषकचित्रकरसुतकथा [३५] ११
१७ पाणिगृहे द्रव्याभावः, पुण्यशालिगृहे च सपत्ति	५८ ३० परमदिदृशनात् मित्रां सम्पदं तुष्टां ११०
तत्र माधुर्यणिककथा [१६]	५९-६० इष्टा वृत्तपुण्यानां बोध ११०
१८ अतस्तपडितप्रभावः	६१ तत्र दशार्णमद्रकथा [३६] ११
तत्र शुभमार्गोदरे राजसुताकथा [१७]	६२ ३१ इक्षितचेष्टाऽऽदिमित्रातापो गुण्णा चित्र हरन्ति १११
१९ सुल्लकोदाहरणम् [१८]	६२
२० अन्यत् सुल्लकाव्यानकम् [१९]	६२

गाथायाम्	विषयः	पृष्ठ	गाथायाम्	विषयः	पृष्ठ
तत्र चेद्याकथानकम् [३७]		१११	तत्र दधुरदेवकथा [६२]		१२१
तत्रैव भट्टिनीकथानकम् [३८]		"	४५ क्षेत्राणि भागवतो दक्षानुरूपरीय सेवनीयम् "		"
" सचिवकथानकम् [३९]	१११-११२		तत्र सङ्गमाचारकथा [६३]		"
३९ धर्मस्थानो त्रिदशपुत्रत्वम्	"		४६ छलमगृहातद्रम्यस्य न निरतिथिः		"
तत्र नदिपेणसाधुन्या [४०]	११२-११५		तत्र व्यामीतीचन्द्रचर्चणिङ्कथा [६४]		१३३
तत्रैव सुलसाकथा [४१]	१११-११६		४७ विषमणि पुण्यपाठिनोऽगृह जायत		१३४
४१ वृषभादिदशैनाद सख्यया	११६-१२२		तत्र सुभूमचक्रवर्तिकथा [६५]		"
४ प्रत्येकबुद्धा [४२-४५]			४८ आगराणामपि कार्ये सुरा निष्प वर्तते		१३५
४४ सनिदानस्य तपसो दीपमसार पत्रम्	१२३		तत्र चैट्टकनूपकथा [६६]		"
तत्र जलद्विचक्रवर्तिकथा [४६]	१२३-१२६		४९ महासहिमा माय्य गर्वो न कर्तव्य		"
तत्रैव प्रथमवासुदेव (त्रिपृष्ठ)			तत्र त्रिप्रवरसुता (राजमहिला)		
कथा [४७]	१२४-१२६		कथा [६७]		१३७
सनिदाने तपसि नयमवासुदेव			५० आपवांताया मुनिपेठातो ऽ मोक्ष		"
कथा [४८]	१२६-१२७		तत्र अङ्गमर्दकथा [६८]		"
४५ कमवशेन मुनिमत्तस्य परिहरण पुनरपि			" सुयधुसचिवकथा [६९]		"
स्वीकरणम्	१२७		५१ वापसीयो दायमानमपि राज्यं न गृह्णति १४०		
तत्र नदिपेणमुनिकथा [४९]	"		तत्र अभयमहाशालयो कथानके [७०, ७१]		
४९ अ-प-क्षेत्र-काल भाषानङ्गीकृत्य अपवाद			५३ भुवानुतारेण कालानुरूपया क्रिया कर्तव्या "		
पदासेवनम्	१२८		तत्र वैशिगणधरकथा [७२]		१४०-१४२
तत्र आपवाज्जात्यानकम् [५०]	"		५३ इत्यपि मोक्षसुते सुखविभुमिच्छन्		
५० जानवांसि गुरममपि भवत्वा ओतयम्	"		विपुल्यानि ॥ गानि सहते		१४३
तत्र गणघातिगीतम उदाहरणम् [५१]	"		तत्र मधुपि दुकूपनरकथा [७३]		"
५८ सुपुरपेष्टा इष्टा क्रूरमाणोऽपि पुण्यन्ते	"		५४ सदेहे जातजिनरचना मुनय प्रहस्या		"
तत्र चिलातस्य कथा [५२]	"		तत्र श्रेणिकनूपकथा [७४]		"
तत्रैव प्रथमस्य कथा [५३]	"		५५ जातजिनवचना गृहिणोऽपि धर्मे		
५९ केचन मूर्खपण इव भोगानमुक्त्वाऽपि			अस्थिरमपि स्थिर कुपति		"
नरक प्रजति	१२९		तत्र अभयमग्निकथा [७५]		१४५
तत्र पिण्डोलकथा [५४]	"		५६ क्षात्री कवलजानम्		"
, केचन भोगान् मुक्त्वा धीवकमाण			तत्र खण्डरुद्रशिष्यकथा [७६]		"
निर्दि याति	"		" स्वन्दकशिष्यकथा [७७]		"
तत्र भरतचक्रवर्तिकथा [५५]	"		५७ रमणीयनगरास्ति विदग्धपुरुषा अपि		
५० तदनुसूच्येष्टानिः हृदयगतः सद्भावो प्राह "	"		हस्तनीया भवति		१४६
तत्र चाणक्यकथा [५६]	१२९-१३०		तत्र द्विजतनयकथा [७८]		१४६-१४८
५१ गुरवचनमद्भुतानां भवे हिण्डन्त	"		५८ इच्छा (आशा) यां क्लिप्ता शिष्या प्राप्ता "		
तत्र गोष्ठमाहिल-जमालि रोहमुत्ताना			तत्र सिंहनिरिकथा [७९]		"
निह्वाना प्रथम्य चरित [५७-५९]	"		" आज्ञायामवतमाना शिष्या मोक्षयता "		
५२ विज्ञानलवेनापि हतमूर्धं सुगुरमप्यवमन्यते			तत्र कालकसूरिकथा [८०]		१४९
तत्र परित्राजक-पोद्दालहृष्टात [६०]	"		५९ निर्वैराग्यं साधुग्यो दातव्यम्		१५०
५३ अज्ञानिविचेष्टित ज्ञानिनो चरणहेतु भवति	१३१		तत्र घृत-चक्र-पुण्यमित्र		
तत्र नागिलकथा [६१]	"		कथा [८१-८२]		१५१
५४ तीव्ररुभाववदने पत्रम्	"				

गाथायाम्	विषया	पृष्ठ	गाथायाम्	विषया	पृष्ठ
तत्रैव बाहुसाधु (भरतजीय)	कथा [८३]	"	७३ तयो नियम-सबमादिषु य स्थाने स्थाने		
६० श्रुत-गणयोरस्यवच्छिन्नार्थं वरशिष्या	कर्तव्या	११३	विषीदेव, स साधुभिर्मोक्तः		१८३
तत्र प्रमयाचार्य-शय्यम्भव-भट्टकथा	[८४]	"	तत्र श्रुल्लककथा [९९]		"
६१ ब्रह्माटवी, भावाटवी		१५४	७४ सप्तसोऽसाध्य नास्ति, तथापि ततोऽपि	क्षान्ति सुप्रशस्ता	"
ब्रह्माटव्या धनसार्थवाहकथा [८५]		१५५	क्षान्तौ श्रुल्लककथा [१००]		"
भावाटवीस्वरूपम् [८६]		"	७५ यावद् दुःखं न प्राप्तं, तावत् सुखी		"
६२ कथनं पदेनापि मुनिवचनेन बुध्यन्ते		"	पुरुषो धर्मं न करोति		"
तत्र इन्द्रनागकथा [८७]		"	तत्र गन्धर्वनागदत्तकथा [१०१]		"
अन्ये बहुभिरपि वचनैर्न बुध्यन्ते		"	७६ शुद्ध युवतीना न कपनीयम्		१८९
तत्र ब्रह्मदत्तचक्रवर्तिकथा [८८]	१५६-१५८	"	तत्र काकजघकथा [१०२]		"
६३ भणितमात्रमेव कर्ताऽयोग्य		१५८	७७ विशेषतः आम्रण्य प्रामोति		१९१
तत्र प्रामेयकथा [८९]		१५९	तत्र सुन्दरीनन्दनकथा [१०३]		"
६४ विनयनस्कारमाहात्म्यम्		१६०	७८ स्त्री युक्तेनैव रुदितेन द्वौ नरपद्मं यमयति		१९४
तत्र मेण्डसुरकथा		"	तत्र स्त्रीचरित्रकथा [१०४]		"
६५ सम्यग् अनिरूप्य कर्तव्येषु वर्तमानो भव्यते		"	७९ परकार्यकरणनिरता महानुभावः		"
तत्र उदयनकथा [९०]		"	निजकायं खजिति		"
६६ परार्थिकमध्ययत साधुरात्मनो निन्दो		"	तत्र घासुदेवकथा [१०५]		१९५
गावा परलिङ्गमेव शृङ्गाति		"	८० रागान्तप्रवर्धित पुरुषः कार्याकार्यं		१९७
तत्र घोटिकमध्यस्थितमुनिकथा [९१]		"	न प्रेक्षते		१९७
६७ पारदारिका इहलोकऽपि बाधं लभन्ते		"	तत्र सागरचन्द्रकथा [१०६]		"
खीलोमी प्रद्योतोऽभयेन यद् [९२]		"	८१ मदनानुरागिणी लीलापतिं मुक्त्वा पशु		"
६८ सह शुद्धकाय सुदराऽसुदरा वा		"	शृङ्गाति		"
म्वक्षति प्रकटीया		"	तत्र सुकुमारिकाकथा [१०७]	१९८-१९९	
तत्र विष्णुसुमारकथा [९३]	१६२-१७५	"	८२ श्रोत्रेन्द्रियादिपरवशां क्षयं यान्ति		१९९
६९ रोगानुरागिणि मुनयः कथमपि क्रियां		"	श्रोत्रेन्द्रिये भद्राकथा [१०८]		"
मेच्छन्ति	१७५	"	ब्राह्मेन्द्रिये राजसुमारकथा [१०९]		"
तत्र सनत्कुमारमुनिकथा [९४]	१७५-१७७	"	जिह्वेन्द्रिये सोदासकथा [११०]		"
७० गुण-द्रोषविशेषज्ञः अमदसगुणदशनाद्		"	चक्षुरिन्द्रिये माधुर्यगणिककथा [१११]		"
बुध्यन्ते	१७७	"	८३ श्रोत्रतिस्र्यादिवुद्धिसमेका, श्रुत-योरथा		२०१
तत्र दिगम्बरश्राद्धस्य कथा [९५]		"	भवति		२०१
७१ नमस्कारमाहात्म्यम्	१७८-१७९	"	तत्र रोहकादिकथाः [११२-१४०]		२०१-२०४
तत्र ध्यायकसुतदृष्टात [९६]		"	८४ पापा महिला पुत्र भर्तारमपि नाशयति		२०८
७२ शाश्वतौषधमिच्छता सप्तमयोगेषु		"	तत्र वज्राकथा [१४१]		२०८-२०९
नित्यमेव वर्तितवन्		"	८५ विनयरहितं स्थानं न प्राप्नोति,		"
तत्र कुलपधूकथा [९७]		"	विनयपात्रं प्राप्नोति		"
नित्यमधूधौ पिशाचकथा [९८]		"	तत्र निम्बकथा [१४२]		"
		"	८६ भक्षातिरेकवचना उपदिष्टं सम्यग् न		"
		"	प्रतिपद्यन्ते		"
		"	तत्र पुण्यभूतिशिष्यकथा [१४३]		"
		"	८७ द्रैपानलप्रवर्धित इह परलोके न		"
		"	दुःखं प्राप्नोति		"

गाथायाम्	विषयः	पृष्ठ	गाथायाम्	विषयः	पृष्ठ
तत्र धर्मरचिनाविषयमन्दकथा [१४४]			तत्र घृतिमतिकथा [१५१]		"
	२११-२१२		९५ अविधिना आत्मन्यमल्पफलम्		"
८८ तप शोषिता अपि कोपपरा मुनयः			तत्र पद्मग्रीकथा [१५२]		"
महानरकं व्रणति	"		९६ सत्त्वदीलवती अजरामर्त्यं स्थानं व्रजति		२२२
तत्र करट-कुट्टकथा [१४५]		"	तत्र जिनदेवकथा [१५३]		२२२
८९ सत्यं अनालोचयन् विनाशं व्रणति,			९७ जाति-कुलपरिहीणा गृहीतमपि व्रतं		२२३
गुरोरालोचयन् सुखी भवति	"		मुञ्चति		२२३
तत्र मल्ल-द्रव्यकथा [१४६]	२१३		तत्र सङ्गमानुमतिकथा [१५४]		"
९० पुत्रत्या रागरक्तं पुत्रयो राजविन्दः			९८ महाश्वसनं प्राप्तो धर्मं सेवेत		२२४
कारयति, मित्रमपि आपदि प्रणिपति	"		तत्र तेतल्लिमुताकथा [१५५]		"
तत्र धनमिष्यकथा [१४७]	२१४		" अग्रमाद्रो न मोक्तव्यं		"
९१ इच्छतोऽपि पुण्य-रहितस्य पूजा न भवति,	"		तत्र भगधनुन्दरीकथा [१५६]		२२६
अलिच्छतोऽपि पुण्ये पूजा भवति	"		महावीरगणधराणां परिचयः		२२६-२२७
तत्र धर्मघोष-धर्मयज्ञ कथा [१४८]	२१५		महावीरतोय-धृत-स्थविरानुकीर्तनम्		२२७-२२८
९२ शुद्धस्वभावे जने चन्द्रस्य भुलि शेषकः			प्रयकारगुरुरम्परप्रशस्तिः		२२८-२२९
इयं यो दोषं ददाति, तस्यैव पतति	२१९		विवरणरचनासमय-राज्य-स्थलादि		२३०
तत्र यद्रव्यकथा [१४९]	२१९		परिशिष्टम् [१]		
९३ यो नैव रागे न च द्वेषे वर्तते, ह्येवमध्यो			धर्मोपदेशमालाविवरणां तत्तत्तदाहृतपद्यानां		
वृत्तं स मध्यस्थः	२१९		सूची		२३१-२३३
तत्र सुमतसाधुकथा [१५०]	"		परिशिष्टम् [२]		
९४ आलोचनापूर्वकमाराधकानां सिद्धिः	२२०		धर्मोपदेशमालाविवरणनिर्दिष्टानां त्रिशिष्टं		
			ग्रन्थानां वृत्तक्रमेण सूची		२३४-२३७
			उद्दिपत्रकम्		

સ્વ૦ વાવૂ શ્રી વહાદુર સિંહજી સિંઘી

અને

સિંઘી જૈન ગ્રન્થ માલા

—[સરના જાલિ]—

શ્રી વહાદુર સિંહજી સિંધી - સ્મરણાંજલિ

*

મારા અન્ય આદર્શપોષક કાર્યમાહાત્મ્ય ઉત્સાહપ્રેરક અને સહૃદય ભેદાસ્પદ યાત્રુ શ્રી વહાદુર સિંહજી સિંધી, જેમને મારા વિશિષ્ટ પ્રેરણાથી, પોતાના સ્વયંચાલી શાસુચરિત પિતા શ્રી હાલ્દીચંદજી સિંધીના ઉપ્પ સ્મરણ નિમિત્ત, આ 'સિંધી જૈન ગ્રન્થમાલા' ની કીર્તિમંત્રિણી સ્થાપના કરીને, એના નિમિત્તે દરબે હજારો રૂપિયા સર્પ કરવાની આદર્શ ઉદારતા પ્રકટ કરી હતી, અને જેમની આવી બહાધારણ જાનભંધિ સાથે અન્ય આર્થિક ઉદારશક્તિ પોતેને મેં પણ, મારા જીવનનો વિશિષ્ટ શક્તિશાલી અને વહુ ન મૂંચવાનું અવશેષ વચ્ચર કાઢ, પ્રાયમાઠાના જ વિકાસ અને પ્રજાસન માટે સર્વાત્મનાપ સમાર્પિત કરી રીધો, તથા જેમને આ પ્રાયમાઠાનું સિંગ ૧૩-૧૪ વર્ષમાં જાનુ સુદર, સમૃદ્ધ અને સવાદરણીય કાર્યપટ નિષ્પન્ન થયું પોતેને અવિષ્યમો આના કાચને વધારે પ્રગતિમાન અને વધારે વિસ્તીર્ણ રૂપમાં જોવાની પોતાના જીવનની એકમાત્ર પરમ અભિલાષા સેવી હતી અને તદનુસાર, મારી પ્રેરણા અને યોજનાને અનુસરીને, પ્રસ્તુત પ્રથમાઠાની કાર્યધ્યનસ્યા 'ભારતીય વિધાનસભા' ને સમાર્પિત કરી, આના આવી અને નિર્મિત થયા હતા, તે ઉપચાલ, ઘાહિલ્લરસિક, ઉદારમનસ્ક, અમળા મિલાપી, અમિતદનીય આત્મા હવે આ સંસારમા વિદ્યમાન નથી સન્ ૧૯૪૪ ના જુલાઈ માસની ૭ મી તારીખે ૫૯ વર્ષની ઉમરે એ મહાત્મ આત્મા આ લોકમાણી પ્રસ્થાન કરી થયાં તેમનાં એવા અમ્ય આદરણીય, 'સુદૃઢીય' અને સ્થાવરીય જીવનને પોતાની કિંવિદ્ ભેદાત્મક 'સ્મરણાંજલિ' સમાર્પિત કરવા નિમિત્તે, તેમનો સંકલિત જીવન પરિચય અહિં આપશામા આવે છે

સિંધીનાંના જીવન સાથેના મારા સાસ સાસ સ્મરણોનું વિસ્તૃત આલેખન મ હિંદીમાં થયું છે અને તે સાદ કરીને સિંધી જોના ન 'સ્મારક પ્રથ' તરીકે પ્રગટ કરવામા આવેલા 'ભારતીય વિધા' મામક પત્રિકાના નીચા ભાગની અનુસૂચકે પ્રસિદ્ધ કરવામા આપું છે. મિંધીની વિષે વિશેષ જાણવાની હિંદુસ્તાનના વાનકોને એ 'સ્મારક પ્રથ' જોવાની ભલામત છે

*

યાત્રુ શ્રી વહાદુર સિંહજીનો જન્મ બગલામા ગ્રામમાંના પિત્રામા આવેલા અજીમગજ નામક સ્થાનમા, સવત્ ૧૯૪૧ માં થયો હતો તે ની યાત્રુ હાલ્દીચંદજી સિંધીના એકમાત્ર પુત્ર હતા તેમની માતા ધીમતી સમુદ્રમાતી અજીમગજના જ બેદ કુટુંબના યાત્રુ જયચંદજીની પુત્રી થતા હતી ની મહાનુભાવીની એક મહેન જગપ્રેસેન સા પરણવેલો હતો અને પીઝી મહેન સુપ્રસિદ્ધ માહાર કુટુંબમા પરણાયો હતો કલકત્તાના સ્કૅ સુપ્રસિદ્ધ જૈન સ્કૅલર અને આગેશાન ચંકિ યાત્રુ પૂરણચંદજી માહાર, યાત્રુ વહાદુર સિંહજી સિંધીના માલીઆદ આદ થતા હતા સિંધીજાનો વિશાદ, ચાલુચર-જીઆગના સુપ્રસિદ્ધ ધનાઢ્ય જૈન ઘરસ્થ રાજીપત સિંહજીની પૌત્રી અને છત્રપત સિંહજીની પુત્રી ધીમતી સિંહસુદરી સાથે સવત્ ૧૯૫૪ માં થયો હતો એ રાતે શ્રી વહાદુર સિંહજી સિંધીનો કૌટુંબિક સંબંધ મળામ્ના સાસ પ્રસિદ્ધ જૈન કુટુંબો સાથે ગાઢ રીતે સંકળાણો હતો

*

યાત્રુ શ્રી વહાદુર સિંહજીના પિતા યાત્રુ હાલ્દીચંદજી સિંધી અમળના પૈન મહાજનોમા એક વહુ જ પ્રસિદ્ધ અને સચરિત પુરુષ થઈ ગયા તેઓ પોતાના એનીલા જાત પુરુષાર્થ અને કલોગથી, એક વહુ જ સાધારણ સ્થિતિના વ્યાપારીની ક્રોનિમાથી મ્હોળા કલોગનિપતિની સ્થિતિય પહોંચાઈ હતા અને સારામ બગલામા એક સુપ્રસિદ્ધિ અને પ્રામાનિક વ્યાપારી તરીકે હમને ત્રિપિટ વ્યાપ્તિ પ્રાપ્ત કરી હતી એક વચ્ચે તે ને, બગલાનો રાથી મુખ્ય વ્યાપાર જ જૂનો ગણાય છે તેના, સૌથી મ્હોટા વ્યાપારી થઈ ગયા હતા તેમના પુરુષાર્થથી, તેમની વ્યાપારી પેની ન હાસિસિંહ નિદાલચંદના નામે વાચ્ચી હતી એ બગલામા જૂનો વ્યાપાર કરવાઈ થેથી તથા નિદેશી પેદીઓમા સૌથી મ્હોટી પડી ગયાઈ થઈ હતી

યાત્રુ હાલ્દીચંદજી સિંધીનો જન્મ સવત્ ૧૯૨૧ માં થયો હતો અને ૧૯૩૫ માં હમણે ધી સમુદ્રમાતી સાથે લગ્ન થયું ૧૪-૧૫ વર્ષની ઉમરમા હાલ્દીચંદજી એ પોતાના પિતાનાં કુવાનો કારભાર, જત વચ્ચે વહુ ન સાધારણ રૂપમા ચાલતો હતો, તે હાવમાં લીધા તેઓ અજીમગજ મ્હોટી કમ્પતા બાબ્યા અને સાં પોતાની હોશિયારી અને પત વડે એકરમારને ધીમે ધીમે ઘર જ થયાઈ અને અંતે એ એક સૌથી મ્હોટી કમ્પતા રૂપમા સ્થાપિત થયા કલકત્તામા ઉચારે જૂટ સેલર્તે ઓરિએશનની સ્થાપના થઈ હ્યારે યાત્રુ હાલ્દીચંદજી સિંધીને તેના સૌથી પહેલા ટ્રેડિંગ મનાવવામાં આવ્યા હતા જૂનમા વ્યાપારમા આવી રીતે સૌથી મ્હોટું સ્થાન મલવીન પછી તેમણે પોતાનું રાજ્ય ધીજા ધીજાં ઉચોળે તપ્ત પણ લેયું એક સંસ્કર

तेमने मध्यप्रान्तोमा आवेश कोरीया स्टेटमेंट कोल्हानी राणोना उद्योगनो पावो नामयो अने यीजी तरफ दक्षिणना भरुति अने अन्तरगतना राज्योमा आवेली चूनाना पत्थरोनी राणोना, तम ज नेळगाम, सातवाडी, इचलरानी जेवा म्यानोमा आवेली 'बोवसाइट' नी खाणोना विकसतना शोध करवा पाऊळ पोतानु रूय परोज्य कोल्हाना उद्योग अर्थे तेमणे 'मेसर्स डालचंद बहादुरसिंह' ए नामची नवी पेढीनी स्थापना करी जे आने हिंदुस्थानमा एक अग्रगण्य पेटी गणाय । ए उपरात तेमणे बगालना नवीस परगना, रंगपुर, पूर्णिया अने मालदाहा विगेरे जिन्नाओमा, भोटी जमीनदारी पण करीद करी ओ ए रीते बगालना नामाकित जमीनदारोमा पण तेमणे पोतानु म्यास स्थान प्राप्त कयुं बाबू डालचंदजीनी भावी सुप्रसिद्ध केवल व्यापारिक क्षेत्रां ज मर्यादित 'होटी' तेओ पोतानी उदारता अने धार्मिकता माटे पण एटल ज सुप्रसिद्ध हता-तेमनी परोपकारकृति पण तेठळी ज प्रशंसनीय हती परंतु, परोपकारमुख्य प्रसिद्धिची तेओ प्राय दूर रहे ता हता घण भागे तेओ सुमरीते ज अर्थिज्जनेने पोतानी उदारताओ लाभ आपता तेमणे पोताना जीवनमा लाजोतु नान कयु ह्यो पण तेनी प्रसिद्धि के नोंध तेमणे माग्ये ज करवा इच्छी ह्यो तेमना सुपुत्र बाबू श्री बहादुर सिंहजी ए प्रस गोपात बर्चा करता जणाच्यु हतु, के तेभो जे काइ नान आदि करता, तेनी खबर तेमने पोताने (पुत्रने) पण भाग्ये ज धर्ती आपी तेमां जाहेर दानो जेगी मात्र 'रीचेना २-४' प्रसगोनी ज माहिती मळी शक्ती हती

सा १९२६ मा 'चित्तरंजन' सेवा सदा माटे बन्धुत्तामा पाळो करवामा आल्यो खारे एर बार पुद्द महारामाजी तेमा मराने गया हता ओ ते वपते तेमणे वगर माग्ये ज मदारामाजीने ए कार्य माटे १०००० रुपिया आप्या हता

१९१७ मा कलकत्तामा 'गवर्मेन्ट हाउस'ना मेन्शनमा, लॉर्ड कार्माइरलना आश्रय नीचे रेडनॅस माटे एर मेळावडो धयो हतो तेमा तेमणे २१००० रुपिया आप्या हता तेम ज प्रथम महायुद्ध वगते तेमणे ३,०००,०० रुपियाना 'बॉर बॅण्ड' खरीद करीने ए प्रसगे सरकारने पाळामा मदद करी हती पोतानी हेरी जवस्थामा तेमणे पोताना निकट सुडुडीजने-के जैमाती आर्थिक स्थिति बहु ज साधारण प्रकारनी हती तेमने-रुपिया १२ कारा बँके आपवानी व्यवस्था करी हती जेनी अमल तेमना सुपुत्र बाबू बहादुर सिंहजीने कर्मी हतो

बाबू डालचंदजीनु गार्हस्थ्य जीवन बहु ज आदर्शरूप हतु तेमना धर्मपत्नी श्रीमती मनुसुमारी एक आदर्श अने धर्म-परायण पत्नी हता पति पत्नी वन सदाचार, सुमिचार अने सुसंस्कारनी मूर्ति जेवा हता डालचंदजीनु जीवन बहु ज साडु अने साडुल्ल मरेड हतु व्यवहार अने व्यापार बनेमा तेओ अत्यंत प्रामाणिक अने नीतिपूर्वक वतनारा हता स्वमाने तेओ रान ज शांत अने निरभिमाणी हता ज्ञानमार्ग उपर तेमां ऊडी भद्रा हती तत्त्वज्ञानरिपयक पुस्तकोनु वाचन अने श्रवण तेमने अत्यंत प्रिय हतु निम्न नगर वॉलेजना एक अध्यात्मलक्षी बंगाली प्रोफेसर नामे बाबू ब्रजलाल अधिकारी-जेओ योगविषयक प्रतियाना अष्टा अध्यायी अने तत्त्वचिंतन हता-तेमना सहवासची बाबू डालचंदजीने पण योगी प्रक्रिया तरफ रान रहि बह गह हती अने तेची तेमणे तेमनी पासेची ए विषयनी केठळीर ग्यास प्रक्रियाओनी ऊडी अध्यास पण कर्मो हतो शारीरिक स्वास्थ्य अने मानसिक पावित्र्यनो जेनाची विकास थाव एवी, केन्सीक व्यावहारिक जीवनने अत्यंत उपयोगी, वैयक्तिक प्रशिक्षाओनी तेमणे पोताना पत्नी तेम ज पुत्र, पुत्री आदिने पण अभ्यास करवानी प्रेरणा करी हती

जैन धर्माना विपुल तत्त्वोना प्रचार अने सहाययोगी जैन साहित्यना प्रचार माटे पण तेमने ग्यास रहि रहती हती अने पंडितप्रवर श्री सुबलजीना परिचयमां आल्या पछी, ए कार्य माळ काडक विशेष सक्रिय प्रयत्न करवानी तेमनी सारी चकटा जागी हती कलकत्तामा २-४ लागना खंखं आ कार्य करनार कोइ साहित्यिक के शैक्षणिक केन्द्र स्थापित करवानी योजना तेमो निचारी रया हता, ए दरम्यान गंव १९२७ (वि सं १९८४) मा कलकत्तामा तेमनो स्वगतास धयो

*

बाबू डालचंदजी सिंधी, पोताना समयना बगालनिवासी जैन समाजमा एक अत्यंत प्रतिष्ठित ध्यापारी, दीर्घदर्शी क्योनपति, भोटी जमीनदार, उदारचित्त सदृशस्थ अने साधुचरित चतुररूप हता तेओ पोतानी ए सव सपति अने गुण वतानो समग्र वारसो पोताना एक मात्र पुत्र बाबू बहादुर सिंहजीने सोंपता गया, जेमणे पोताना ए पुण्यश्लोक पितानी रघूळ सपति अने सुधम सन्धीति-बंनेने घणी सुदर रीते वधारीने पिता करताव सवाइ श्रेष्ठता मेळववानी विशिष्ट प्रतिष्ठा प्राप्त करी

बाबू श्री बहादुर सिंहजीमा पोताना पितानी व्यापारिक कुशलता, व्यावहारिक निपुणता अने सांस्कारिक सक्षिष्टा ते सव्ण अर्थे वारसागत्ये उत्तरेची हती ज, परंतु ते उपरात तेमनामा गदिक विशुद्धता, कलात्मक रसिकता अने विविध विषयसाहिणी प्राचल प्रतिमानो पण उच्च प्रकारनो सजिवेता धयो हतो अने तेची तेओ एर असाधारण व्यक्तिंव धरावनार महानुभावेनी परिसां स्थान प्राप्त करवानी योग्यता मेळवी शक्या हता

तेओ पोताना पिताना एकमात्र पुत्र होवारी तेमां पिताना विशुद्ध चारभारमां नानपणची ज लक्ष्य आपवानी परज पडी हती अने तेची तेओ हाइडरुल्लो अभ्यास पूरो करवा सिवाय कॉलेजो विशेय अभ्यास करमानो अवसर मेळवी शक्या न हतो छता तेमनी क्षानक्षि बहु ज तीव्र होवारी, तेमणे पोतानी मेळे ज, विविध प्रकारना साहित्यना वाचननो अभ्यास

પણ જ વપાયો હતો અને તેથી તેઓ દ્યેવી ઉપરાત, વેંગાલી, હિંદી ગુજરાતી ભાષાઓ પણ જન સરસ જાણતા હતા અને એ ભાષાઓમાં જ્ઞાત્યે વિવિધ પુસ્તકોના લાંબાનાં સતત નિમગ્ન રહેતા હતા

જાતપણથી જ તેમને પ્રાચીન વસ્તુઓના સંપ્રદાનો મારે જોગ લાગી ગયો હતો અને તેથી તેઓ જૂના સિક્કાઓ, ચિત્રો, મૂર્તિઓ અને સેવા સીડી સીડી ધીરોમે સમૃદ્ધ કરવાના અત્યંત રસિક થઈ ગયા હતા ગવિરાતો પણ તે સાથે તેમનો ઘોષ રાવ થયો હતો અને તેથી તેઓ એ વિષયમાં પણ જુગ જુગ િખ્યાત થઈ ગયા હતા પૂના પરિણામે તેમને પોતાની પાસે સિક્કાઓ, ચિત્રો, દસ્તાવિજિત વહુમૂલ્ય પુસ્તકો વિગેરેનો જ અમૂલ્ય સંપ્રદા જેવો થયો હતો જે આને હિંદુમ્થાનના ગમ્માગાંઠ્યા એવા સંપ્રદાનોમાં એક મહત્વપૂર્ણ સ્થાન પ્રાપ્ત કરે તેવો છે તેમનો પ્રાચીન સિક્કાઓનો સમૃદ્ધ તો ઘટલો થયો વિશિષ્ટ પ્રકારનો છે કે ભેદી આથી દુનિયામાં તેવું કોઈ પણ જોયું સ્થાન આવે તેમ છે તેઓ એ વિષયમાં અત્યંત નિપુણ થઈ ગયા હતા કે મોળા મોટા મ્યુનિસિપોલિટી કમિશનરો પણ ઘરઘર તેમની સમૃદ્ધ અને અભિપ્રાય મેઢવણ અર્થે તેમની પાસે આરામ જતા

તેઓ પોતાના એવા ઉચ્ચ સાહ્યકિત ધોષને જ્ઞેને દેશ વિદેશની આથી સાંસ્કારિક પ્રવૃત્તિઓ માટે કાચ કરતી અનેક સંસ્થાઓના સદસ્ય વિગેરે થયા હતા જાણતા તરીકે - રૉયલ ઇસિયાટિક સોસાયટી ઓફ બેંગાલ, અમેરિયન ઓરિયન્ટલ સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિયા, બંગાળી સાહિત્યપરિષદ કલકત્તા, મ્યુનિસિપલ સોસાયટી ઓફ ઇન્ડિયા વિગેરે અનેક પ્રસિદ્ધ સંસ્થાઓના તેઓ સરસાઈ સભાસદ હતા

સાહિત્ય અને ધિનિષ્ણ વિષયના પ્રવૃત્તિ કરનારી જૈન તેમ જ જૈનવર અનેક સંસ્થાઓને તેમને મુક્ત અને દાન આપી એ વિષયોના પ્રસારમાં પોતાની ઉચ્ચ અભિરુચિનો ઉત્તમ પરિચય આપ્યો હતો તમને આથી રીતે કે જે કદાચ સંસ્થાઓને આર્થિક સહાયતા આપી હતી તેની સંખ્યા ચાલી મઢી સઢી નથી તેના સમાવ આસો કાર્યોમાં પોતાના પિતાના જેવો જ પ્રાય માન લાવવા કરવાનો હતો અને એ માટે પોતાની પ્રસિદ્ધિ કરવાની વેળો આસ ન હોતા રાજતા તેમની સાથે કોઈ કોઈ થયેલે પ્રસંગવિત વાર્તાઓ થતા આથી લાગતો જો આજતરી માહિતી મઢી ધાધી તેના આમારે તેમની પાસેથી આર્થિક સહાયતા મેઢવવાની કેન્સીક સંસ્થાઓના નામો વિગેરે આ પ્રમાણે આપી શકાયો છ:-

હિંદુ પૂજારી, દોહતપુર (બંગાલ), ૬૦ ૧૫૦૦૦)

તારકી હર્દેશગાગ, ૫ ૦૦)

હિંદી સાહિત્ય પરિષદ ભવન (શાહવાદ), ૧૨૫૦૦)

વિદ્યુદાનંદ સરસાઈ મારવાડી હૉસ્પિટલ, કલકત્તા, ૧૦૦૦૦)

એક મેટર્નિટી હોમ, કલકત્તા, ૨૫૦૦)

બનારસ હિંદુ યુનિવર્સિટી, ૨૫૦૦)

જીવાગજ હાયસ્કૂલ, ૫૦૦૦)

જીવાગજ ઈન્ટર મિડન હૉસ્પિટલ ૧૦૦૦)

કલકત્તા-સુશીલાવાદના જૈન મંદિરો, ૧૧૦૦૦)

જૈનમને પ્રચારક સમા, માનમૂલ ૫૦૦૦)

જૈન મયન, કલકત્તા, ૧૧૦૦૦)

જૈન પુસ્તક પ્રચારક મઢલ, આગરા ૫૫૦૦)

જૈન મંદિર, આગરા ૨૫૦૦)

જૈન હાઈસ્કૂલ, અંબાલા, ૨૧૦૦)

જૈન મુઢલ, પાલીતાણા, ૧૧૦૦)

જૈન પ્રાકૃત કોષ માટે ૨૫૦૦)

એ ઉપરાંત હજાર-હજાર પાંચસો-પાંચસોની નાની રકમો તો તેમને સેંકડોની સંખ્યામાં આપી છે જેનો સરલાકો દોઢ મે લાચ જેવો મવા લાગ

સાહિત્ય અને ધિનિષ્ણની પ્રવૃત્તિ માટે સિંધીયોનો હેટલો ઉત્સાહ અને તલોગ હતો તેટલો જ સામાજિક પ્રવૃત્તિ માટે પણ તે હતો અનેકવાર તેમને આથી સામાજિક સમાજો વિગેરેમાં પ્રમુલ તરીકે માગ સઢને પોતાનો એ વિષેનો આત્મિક ઉત્સાહ અને સહકારભાવ પ્રવર્ધિત થયો હતો જૈન જૈતાવર કૉન્ફરન્સના સર ૧૯૨૬ મા મુંબઈમાં મરાઠા સાથે અધિવેશનના વેળો પ્રમુલ થયા હતા ઉદયપુર રાજ્યના આવેલા કેસરીયાજી સીધના મહીષવટા વિષયમાં સ્ટેટ સાથે જે કાપડો ડમો થયો હતો તેમાં તેમને સૌથી વધારે તલ, મન અને ધનનો યોગ આપ્યો હતો આ રીતે તેઓ જૈન ધમાગના હિતની પ્રવૃત્તિઓમાં યથાગ્રય સંપૂર્ણ સહયોગ આપતા હતા પરંતુ તે સાથે તેઓ સામાજિક મૂલ્ય અને સાંપ્રદાયિક કટરતાના પણ પૂર્ણ વિરોધી હતા સૌજા સૌજા ધનવાનો કે આયોગોનો ગળાતા રૂપિયક જૈનોની માપક, તેઓ સંકીર્ણ મનોશ્રુતિ કે શાપશ્રદ્ધા વગેરે મિષ્ટ મશિરી સર્વેયા પર હતા આચાર, વિચાર કે વ્યવહારમાં તેઓ બહુ જ ઉદાર અને વિવેકશીલ હતા

તેમનું યદ્યપ્ત તરીકેનું ધીવન પણ વહુ જ લાડુ અને શાસ્ત્રિક હલુ લગાના જે જાતના નવાળી ગળાળ પાતાલગળમાં તેઓ જન્મ્યા હતા અને ડહાળો હતા તે લાતાલગળથી સેવના ધીવન ઉપર કઢી જ સરસ ભરક થઈ ન હતી અને તેઓ લગભગ એ લાતાલગળથી તંદન સ્થિત જેવા હતા આજ્ઞા મોળા ધીમાલ હોવા છતાં, ધીમતોડિત લોટા વિલાસ કે મિથ્યા આકલરથી તેઓ સદા દૂર રહેતા હતા કુર્મ્ય અને કુર્મ્યસન પ્રલે તેમનો મારે નિરસાર હતો તેમની સિતિના પનકાનો જ્યારે પોતામાં મોજ લોલ, આનંદ પ્રમોદ વિલાસ-લગાલ, સમારંમ મહોલલ દલાલિયા લાલો રપિયા કળાવતા હોમ છે સારે ધીધીધી

तेनामी तदन विमुक्त रहेता हता तेमने शोध मात्र सारा वाचननो अने कामयवस्तुओ जोका -संप्रदासो हतो ज्वारे कुओ ल्यारे, तेओ पोतानी गरी उपर बैठो चेला चाहिल्य, इतिहास, स्वापल, चित्र, विज्ञान, मूलो के मूलमविद्याने लगता मामयिको के पुस्तको बंधता ज गदा देखावत हता पोताना एवा विविष्ट वाचनना गीरनी लीधे तेओ इमेगी, बगाली, हिंदी, गुजराती आदिमां प्रकट यता सब कोटिना, उच विषयोने लगता विविध प्रकारना सामयिक पत्रो अने जर्नल् आदि नियमित मगावता रहेता हता आर्ट, आर्किटेक्चर, एपीग्राफी, न्युमिसेंटिक, ज्योग्राफी, आइकोनोग्राफी, हिस्टरी ओ माइनिंग आदि विषयोना पुस्तकोनी तेमणे पोतानी पासे एक सारी सरखी टाइमेरी ज बनावी लीधी हती

तेओ स्वभावे एकांतप्रिय ओ अल्पभाषी हता नफानी बातो करवा तरफ के गप्पा सप्पां मारवा तरफ तेमने बहु ज बभाव हतो पोताना व्यावसायिक व्यवहारनी के बिचाळ कारभारनी बातोमां पण तेओ बहु ज मितभाषी हता परंतु जबारे तेमना प्रिय विषयोनी -जेवा के स्वापल, इतिहास, चित्र, चित्र आदिनी -बर्बा जो नीकड़ी होय तो तेमां तेओ एगला निमम बई जता के कलाको ना कलाको बही जता, तो पण तेओ तेसी वाचना नहिं के कलाकता नहिं।

तेमनी बुद्धि अत्यंत तीक्ष्ण हती कोई पण वस्तुने समजवातां के तेमने मर्म पकड़वाता तेमो पड़ी पार १ लगती बिना अने तत्त्वज्ञाननी गभीर बातो पण तेओ सारी पेडे समजी छफता हता ओ तेमनु मनन करी तेमने पचावी शकता हता सर्व अने दलीलमां तेओ म्होटा म्होटा कायदाशास्त्रीयोने पण आटी देता तेम ज गये तेओ बालाक माणस पण तेमो पोतानी बालाकीनी चरित के मुग्ध पचावी छवे तेम न हतु

पोताना विद्वान के विचारमां तेओ एष ज मजबूत रहेबानी प्रवृत्तिना हता एक बार विचार नकी कर्वा पड़ी अने कोइ कार्योनी स्वीकार कया पड़ी तेमांभी चरित बबानु तेओ निष्कुल पसंद करता नहिं

व्यवहारमां तेओ बहु ज प्रामाणिक रहेबानी वृत्तिवाळा हता बीजा बीना धनधानीनी भाषक व्यापारमा दगा फटका के छाच-सूट करीने धन मेळववाली कृष्णा तेमने यरिस्मिद पण यती १ हती तेमनी आवी व्यावहारिक प्रामाणिकताने ल्खीने इंग्लैंडनी मॅन्चेस्टर डेंकनी लन्दनकेटरनी बॉटें पोतानी कनकता -छापाणी बॉटेंमा, एक टायरेक्टर कया माटे तेमने सास विमति करी हती के जे मा १ घहेला कोइ पण हिंदुस्थानी व्यापारीने मक्यु न्होतु

प्रतिभा ओ प्रामाणिकता साथे तेमनामां योजनादाक पण घणी उष प्रकारनी हती तेमणे पोतानी ज रतन बुद्धि ओ बाय कुशलता द्वारा एक तरफ पोतानी घणी मोटी जमीनदारीनी अने बीजी तरफ कोलीयारी विगेरे माइनींगना उपयोगी जे मुख्यवस्था अने छुपना बरी हती से जोइने ते ते विषयना ज्ञाताओ बलित यता हता पोताना घरना नानमा नाना कामबी ते छे कोलीयारी जेवा म्होटा कारखाना सुधीमां -क ज्या हजारो माणसो काम करता होय -बहु ज नियमित, व्यवस्थित अने सुव्योजित रीते काम चाल्या करे तेवी तेमनी सदा व्यवस्था रहेती हती छेक दरबानबी लड़ पाताना समी घणीया जेवा समी पुत्रो सुधीमां एक सरानु उष प्रकारने शिक्षा-पालन अने शिष्ट आचारण तेमने स्था देलातु हतु

शिंघीजीमा आवी समर्थ मोचनशक्ति होमा छता -अने तेमनी पासे संपूर्ण प्रकारनी गाधनसंपत्तता होमा छतां -तेओ धमालवाळा जीपनबी दूर रहेता हता अने पोताना नामनी जाहिरातने माटे क लोकेमा म्होटा माणस गणावाणी गतार तेओ तेवी कधी प्रवृत्ति करता न हता रायबहादुर, राणाबहादुर के घर-नाइट विगेरेना सरकारी रितानो धारण करवानी के फाट लीलोमां जइ ऑनरेबल मॅजर बनजानी तेमने क्यारेय इच्छा बई न हती एवी राखी आदम्बरवाली प्रवृत्तिमा पैसानो दुस्य करपा करता तेओ सदा साहित्योपयोगी अने शिक्षणोपयोगी कार्योंमा पोताना धननो खटव्य करता हता भारतक पैनी प्राचीन कला अने वेगे लगती प्राचीन वस्तुओ तरफ तेमनो उत्कट अनुराग हतो ओ तेसी से माटे तेमने कान्ठो रूपिया खर्चो हता

*

सिंघीजी सायेनो भारो प्रथम परिचय सन् १९३० मां छह भयो हतो तेमनी इच्छा पोताना सङ्गत पुण्य-शोक पिताना स्मारकनो जैन साहित्यना प्रसार अने प्रकाश बाय तेवी छोइ विविष्ट संस्था स्थापन करवानो हतो भारा जीवनना सुवर्षकाळीन सदसारी, सहकारी ओ समिन्न पंडितप्रवर श्री सुखलालजी, जेओ बाबू श्री दत्तचंदनीस विगेर भद्रामात्रा होइ ओ बहादुर सिंहजी पण जमनी उपर चेदले ज विविष्ट सङ्घात धरावत हता, तेमना परामर्श ओ प्रज्ञाबनी, तेमने जने ए कार्यनी योजना अने व्यवस्था दायमा देवानी विनंति करी अने में पण पोताने अग्रीष्टतम प्र-णिना आदर्शन अनुरूप उत्तम कोटिना साधननी प्राप्ति यती जोइ तेनो सधर्ष अने सोझा स्वीकार कर्वा

सन् १९३१ ना प्रारंभ दिवसे, विश्ववध कवीन्द्र श्री रवीन्द्रनाथ टागोरना विभूतिविहारसमा निधिविवात शांतिनिके हतना विश्वभारती विश्वामदनमा 'सिंघी जैन ज्ञानपीठ' नी स्थापना करी अने स्था जैन साहित्यना अभ्ययन-अध्यापन अने धर्मोपेयन संपादन आदित कार्य पातु कर्तु आ विवेनी बटवीक प्राथमिक इष्टिछ, आ प्रथमाळाना पीपी प्रथम प्रश्न दएण 'प्रथमचिन्तामणि' नामना धवनी प्रकाशनामां में आपेजी छे, तेवी तेवी अहि पुनरावृत्ति करवानी पहरवई

સિંધીજીને મારી પ્રેરણાથી, 'સિંધી જૈન પ્રાચીન' ની સ્થાપના માથે, 'ના સાહિત્યના ઉત્તમાશ્રમ પ્રચરણને ઔપચીક સાહિત્ય પદ્ધતિએ સુદર રીતે સંશોધિત-સંપાદિત કરી કરાવી પ્રસટ કરવા માટે અને તેમ કરી જૈન સાહિત્યની સાવ જનિક પ્રતિષ્ઠા સ્થાપિત કરવા માટે, આ 'સિંધી જૈન પ્રથમાલ્હા' પ્રકટ કરવાની વિશિષ્ટ યોજનાનો પણ સીકાર કર્યો; અને ૯ માટે આવરદક અને અપેક્ષિત અધ્યયન કરવાનો ઉદાર હસાહ પ્રદર્શિત કર્યો

પ્રારંભમા શાન્તિનિકેતનને લગીને એક ૩ વપતો વાચકમ પત્રી ઘડવામા લાગ્યો અને તે પ્રમાણે છાં કામનો પ્રારંભ કરવામા આવ્યો પરંતુ ૯ ૩ વપતો અનુભવમા આવે શાન્તિનિકેતન મને મારા પોતાના વાચ અને રાસરૂપની દૃષ્ટિએ શરાવર અનુભૂત ન લાગવાથી, અને છાં મારે ૯ સ્થાન છોડ્યુ પાનુ અને અમદાવાદમા, ગુજરાત વિદ્યાપીઠના સામિપ્યમા, 'જા' આ 'સંવિહાર' વનાવી છાં આ વાર્યની પટ્ટિત વાનુ રાલી આ અમદાવાદમા પ્રસટ થણા પ્રયોની ઉત્તમ પ્રસાદ, પ્રસિદ્ધિ અને પ્રસિદ્ધ થણી 'પેદને સિંધીજીનો સમગ્ર રૂપ વપ્યો અને તેમણે ૯ ઝો જેટલો રાખ 'તાય તેડલો છાં કરવાની અને તેમ વને તેમ વધારે સ્વપાસા પ્રયો પકટ થણા 'તોગની પોતાની હદાર મનોહુતિ મારી આગ્રહ પારંશર પ્રકટ કરી હુ પણ તેમના આ અસુર ઉત્સાહથી પ્રેરાદ વધારીક આ કાચને વધારે ને વધારે વેળ આપવા માટે પ્રયત્નકાર રહેતો

✽

સન ૧૯૩૮ ના જુલાઈમા, મારા પરમ સુહૃદ મેહા ધાણા વન્દ્યામા માણેઠગાડ મુશીતો - જેઓ તે વખતે મુંબઈની ફોર્મ ગવર્નમેંટના યુનિવર્સીના ઉચ મદ પર અધિષ્ઠિત હતા - અક્ષાદ એ પત્ર મને મળ્યો જેમા એમણે લખ્યુ હતુ કે 'કેટ મુખાલા' ગોપતવાદ બે લાલ સ્પિયાની એક હદાર રકમ એમને મુખત કરી છે જેનો ઉપયોગ ભારતીય વિશાઓના કોડ વિનાશાત્મક કામ માટે કરવાનો છે અને બે માટે વિચાર વિનિમય કરવા તેમ જ સંયુક્ત યોજના થવી જાનવા આગ મારી જરૂર હોવાથી મારે તરત મુશ્કે ધાણુ વિગેરે' સદગુસ્સાર હુ તરત મુશ્કે આવ્યો અને અમે બધા ધાણે વેલી ૯ યોજ નાની દપેરેલા તમાર કરી અને તે અનુચાર સંપર ૧૯૯૫ ની વાર્નિક મુદિ પૂર્ણમાના વિષયે આ મુશીતીના નિશાસન્યાને 'ભારતીય વિશા મચન' ની એક સ્ટોન સમારેમ સાથે સ્થાપના કરવામા આવી

મવનના વિકાસ માટે ધીમુંદીજીનો અધાગ ઉદયોગ, અલ્હદ ઉત્સાદ અને ઉતાર આરમભોગ જોડ, મને પણ એમના વાર્યમા મધાયોગ સહકાર આપવાની પૂર્ણ હરકાત થઈ અને હુ તેની અંતરિક વ્યવસ્થામા પ્રસુરપણ ભાગ લેવા લાગ્યો મવનની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓમાં સાહિત્ય પ્રકાશન સંબંધી જે એક વિશિષ્ટ પ્રવૃત્તિ સોંકારવામા આવી હતી તે, મારા આ પ્રથમાલ્હાના વાર્ય સાથે, એક પ્રકારે પરસ્પર સહાયક સંસ્થાની જ પ્રવૃત્તિ હોવાથી મને ૯ પૂર્વ અગીજીત વાર્યમા વાધક ન થતાં હણી સાધક જ જાગાઈ અને તેથી મેં એમાં મધાયીક પોતાની વિશિષ્ટ સેવા આપવાનો નિર્ણય કર્યો સિંધીજીને ૯ વધી વસ્તુસ્થિતિની જાણ કરવામા આવતા તેઓ પણ મવનના વાર્યમા રસ મરાવતા થયા અને એના અધ્યયન-સહાય થતી એના વાર્ય માટે થોતાની પૂર્ણ સહાનુભૂતિ પ્રકટ કરી

જેમ મેં ઉપર જણાવ્યુ છે તેમ પ્રથમાલ્હાના વિકાસ માટે સિંધીજીનો ઉત્સાદ અલ્હદ પ્રશાનતીય હતો અને તેથી હુ પણ મારા સાસર્ય વિગેરેની વગી દરકાર રાખ્યા વગર ૯ વાર્યની પ્રગતિ માટે સતત પ્રયત્ન કર્યા કરતો હતો પરંતુ પ્રથમાલ્હાની 'વ્યવસ્થાનો સવ માર, મારા જલ્લાના પાન ઉપર જ આપિત થઈને રહેલો હોવાથી મારા શરીર વધારે ૯ વ્યવસ્થા કર્યુ અન્ધી જાય ત્યારે એની કી સ્થિતિ વાચ તેનો વિચાર પણ મને વારવાર થયા કરતો હતો કીકી થાનુ સિંધીજીની પણ ઉત્તરાવસ્થા હોઈ તેઓ વારંશર અલ્હદ થના લાગ્યા હતા અને તેઓ પણ વીવનની અસ્થિરતાનો આમાત્ર અનુભવવા લાગ્યા હતા એકે પ્રથમાલ્હાના માવી વિષે કોઈ સ્થિર અને સુનિશ્ચિત યોજના પત્રી ઘડવાની વપના હુ કર્યા કરતો હતો

મવનનો સ્થાપના થયા પછી ૩-૪ વર્ષમા જ એના વાર્યની વિદ્વાનોમા શરીર પેટે પ્રસિદ્ધિ અને પ્રતિષ્ઠા જામવા લાગી હતી અને વિવિધ વિષયના અધ્યયન - અધ્યાપન અને સાહિત્યના સંશોધન સપાદનનુ વાર્ય મારી પેટે આગ્રહ થવા લાગ્યુ હતુ, ૯ જોડ સુહૃદર ધીમુંદીજીની સાગ આકાશા થઈ કે સિંધી જૈન પ્રથમાલ્હાની વાર્ય વ્યવસ્થાનો સવપ પણ જો મવન સાથે જોડી દેવામાં આવે તો તેથી પરસ્પર બનેલા વાર્યમા સુદર અમિત્રિદિ થવા ઉપરાંત પ્રથમાલ્હાને સ્થાયી સ્થાન મળે અને મવનને વિશિષ્ટ પ્રકારની પ્રવૃત્તિની પ્રગતિ થને અને ૯ રીતે મવનમાં જૈન શાસ્ત્રોના અધ્યયનનુ અને જૈન સાહિત્યના પ્રકાશનનુ એક અદ્વિતીય કેન્દ્ર થતી રહેશે ધીમુંદીજીની ૯ ગુમાસ્થાક, પ્રથમાલ્હા વિષેની મારી માધી ચિંતાની યોગ્ય નિવારક વપતી અને તેથી હું તે વિષેની યોજનાનો વિચાર કરવા જામ્યો વચાવસર સિંધીજીને મેં ધીમુંદીજીની વારંશા અને મારી યોજના સ્વિત્ત કરી તેઓ આ વિ અ ના સ્પષ્ટ-સદાય હતા જ એ સુધયાર ધીમુંદીજીના રાસ શેરાસપ મિત પણ હતા તેથી તેમને પણ ૯ યોજના થવાથી તેના અધક લાગી પઠિતપ્રસર ધીમુંદીજીની જેઓ આ પ્રથમાલ્હાના વારંશથી જ અતરંગ દિત ચિત્ત અને સક્રિય સહાયક રહ્યા છે તેમની આથે પણ ૯ યોજના સંવધે મેં સ્વિત્તપરમાર્થ કર્યા અને સંવત્ ૨૦૦૧ ના વૈશાલ્ય દ્વિતિયા (મે સન ૧૯૪૩) સિંધીજી વાયવયમે મુંબઈ આવેગ ત્યારે, પરસ્પર નિર્જાત વિચાર વિનિમય કરી, આ પ્રથમાલ્હાની પ્રકાશનસંબંધી સવ 'વ્યવસ્થા મવનને સ્વાધીન કરવામા આવી સિંધીજીએ, ૯ ઉપરાંત, તે અલ્હદે મારી પ્રેરણાથી મવનને

મીઞા ૧૦ હજાર રૂપિયાની સદાર રકમ પણ આપી જેના વડે અવનમા તેમના નામનો એક રાષ્ટ્ર ધંધાવવામાં આવે અને તેના પ્રાચીન વસ્તુઓ તેમ જ ચિત્ર વિગેરેનો સમ્રહ રાખવામાં આવે

भवननी प्रपञ्चक सप्तसिंहीजीना आ विविध आ उदार दानना प्रतिषोध रूपे भवनमा प्रचलित 'जैन शास्त्र शिक्षण विभाग'ने स्थायी रूपे 'सिंही जैनशास्त्र शिक्षापीठ' ना नामे प्रचलित राष्ट्रमार्गो संश्लेष निष्पत्त्य कर्तव्य

*

પ્રથમાલ્લાના જનક અને પરિપાલક મિષીજીએ, પ્રારંભથી જ એની સર્વ પ્રકારની વ્યવસ્થાનો મારા મારા ઉપર મૂકીને પોતે તો પક્ષ ત્યાસ દટલી જ આગાધા રાખતા હતા કે પ્રથમાલ્લાના કેમ વધારે પ્રથો પ્રવટ થાય અને કેમ તેમનો વધારે પ્રસાર થાય તેમના જીવનની એક માત્ર એ જ પરમ અભિલાષા હતી કે આ પ્રથમાલ્લા દ્વારા જેટલા બને તેટલા ઘર ઘરા અને મહાવના પ્રથો જટલી જટલી પ્રકાશિત થાય અને જૈન સદિલ્લો જુ પ્રસાર થાય એ અને જેટલી રાજે થાય તેટલો તે મહુ જ ઉત્સાહથી કરવા ઉત્સુક હતા મનને પ્રથમાલ્લા સમર્પણ કરતી વહતે તેમણે મને કરુ કે— ‘અલાર મુખી તો થમો સરેરાશ ૩-૪ પ્રયો પ્રવટ થતા આન્યા છ પરંતુ જો આપ પ્રકાશિત કરી શકો તો, દરમહિને મને પ્રથો પગ પ્રકાશિત થતા જોઈ હુ ઘરાડ તેમ નથી જ્યા મુખી આપની અને મારી જીંદગી છે ત્યાં મુખી, જેટલુ સાહિલ પ્રવટ કરવા ધરાપયાં આપની રૂચા હોય તે પ્રમાણેની આપ વ્યવસ્થા કરો મારા તરફથી પૈસાને સન્ન્યે આપને ધરાય નહીં જગાય’ જૈન સાહિલના ઉત્તર માટે આવી રહલુ આગાધા અને આવી ઉદાર વિચારૂતિ ધરાવનાર દાતી અને વિનમ્ર પુરુષ, મેં મારા જીવનમાં થીજો ફોઈ નથી જોયો પોતાની હવાતી દરમ્યાન તેમણે મારા હસ્તક પ્રથમાલ્લા રાતે લગભગ ૭૫૦૦૦ (સોળે લાક) રૂપિયા રાજે કર્યો હતો; પરંતુ એ ૧૫ વખતા ગાલ દરમ્યાન તેમણે એકવાર પગ મને એમ નથી પૂછ્યું કે કઈ રકમ, કયા પ્રય માટે, વધારે રાજે કરવા આવી છે, કે કયા પ્રયના સંપાદન માટે, કોને જુ આપવામાં આવ્યું છે પ્યારે પ્યારે હુ પ્રેષ દિલ્લાદિગા થીલે તેમની ઉપર મોનરલો સારે સારે, તેઓ મેં માત્ર જોઈને જ અંબિસમા તે રકમ શુકવવાના શોરા સાથે મોનરી દેતા હુ તેમને કાઈ થીલની વિગત રમજાગવા રૂચાને, તો પગ તેઓ તે વિષે ઉત્સાહ રોતા થતાવતા અને એનાથી વિરુદ્ધ પ્રથમાલ્લાની સાદ્ય, ટાંચે, પ્રીટીંગ, ચાઈટીંગ, હેટીંગ આદિની માનતમા તેઓ રૂચ રીતગઠ થી વિચાર થરતા રહેતા અને તે અંગે વિસ્તારથી ચર્ચા પગ કરતા તેમની આવી અપૂર્વ જ્ઞાનનિષ્ઠા મને જ્ઞાનમંત્રિયે જ મને તેમના શ્રેષ્ઠપાદમાં વદ કર્યો અને તેથી હુ મરિચિવિત્ આ જ્ઞાતની જ્ઞાનોપાસના કરવા સમર્થ થયો

હજી રીતે મંદનો પ્રથમભાગ સમર્પિત કર્યા બાદ, સિંચીચીની ઉપર જળાવેલી ચરટ આરાધાને અતુલ્યની મને પ્રસ્તુત કાર્ય માટે વધારે ઉત્સાહ થયો, અને તો કે મારી શારીરિક સ્થિતિ, જે કાર્યના અલિરત શ્રમથી પ્રતિદિન વધારે જે વધારે નબળાઈ ક્ષીણ થતી ગઈ છે, છતાં મેં આ કાર્યને વધારે વેગવાત અને વધારે વિસ્તૃત બનાવવાની દૃષ્ટિએ કેટલીક વિશિષ્ટ યોજના કરવા માંથી, અને સંપાદનાના કાર્યમાં વધારે સહાયતા મળે તે માટે કેટલાક વિદ્વાનોના નિયમિત સહયોગ પામવાના કરવા માંથી અને પાના-મોટા ગ્રંથો પર સાથે પ્રેસના છાપવા આપ્યા અને પીઝા તેવા અનેક નાના ગ્રંથો છાપવા માટે તૈયાર કરવા માલ્યા જેટલા ગ્રંથો અત્યાર સુધીમાં કુલ પ્રગટ થયા હતા તેટલો જ પીઝા ગ્રંથો સાથે પ્રેસમાં છાપવા હાથ મળ્યા અને તેથી પણ વધારી શરૂઆતના ગ્રંથો પ્રેસ કોર્પો આદિના સ્પર્શ તૈયાર થવા હતા.

ए पछी मोवा ज समय दरम्यान, एटले सप्टेंबर १९४३ मा, भवन माट बलरत्ताना एक निवृत्त दफ्तरीदारको
 म्होटी कारोबारी सारीद करवा हु खा गयो सिपिनी द्वारा ज ए प्रोफेसर साथे बाटापाट करवामा आपी हती, जेनी
 प्रेरणापी ए आसी लाइब्रेरी, जेनी किमत रु ५०००० (पचास हजार) जेतखी मागवामा आपी हती, जेनी
 तरफकी ज भवनो भेट करवानी अनिमहनीय मनोरुगि दार्जीवी हती परेतु ते प्रोफेसर साथे ए
 सोदो न थयो अने तेथी सिपिनीए, बलरत्ताना सुप्रसिद्ध स्वर्गशासी जैन साहूदय्य बाबू पुरमद
 लाइब्रेरी नद लेबा विप्रे पोतानी मलाह आपी अने ते अगे पोते ज योग्य रीते एनी व्यवस्था करव

ફલકામાં અને આરામ ધન્યામાં એ વર્ષે દરમ્યાં અધુરુમિશનો ગાયત્ર કરાઈ શકે તેમ જ પોતાના મતન સ્વીકારવા, સુનિર્દાશાદ તેમ જ યીના અનેક મળેલી સ્ત્રીઓને મણત અને મધ્યસ્થિતિ આપે તેમ જ મગ ધાત્ર વિતરણ કરવાની મોટી અને સ્વદાર વ્યવસ્થા કરી હોઈ, જેના નિમિત્ત તેને જાણીતા અને જાણીતા રૂપિયા શા માટે મોટી શાલ્યા હતા અગત્ય વતનીઓના અને વસતીના મોગ એ નિમિત્ત ખચ્ચે આપ્યો હોય તેમ જાણવામાં નથી આવ્યું.

अस्त्येव नवयव मासमां वेमती तन्निजत यगद्व्या ।

आनुयायी १९४४ ना प्रारम्भा हु वाने मळवा करी

बेडीन ३ फरक सुधी प्रथमाळा, राहनेरी, जैन ३

[illegible]

પરંતુ તેના પોતાના જીવનની અપતાનો જામાસ ત્રણે થઈ રહ્યો હોય તેમ થઈ ગયે તેઓ તેવા હૃદયગીર પણ કાનૂલ રહેતા હતા ૫-૭ દિવસ રહીને હું મુઝદ શાબવા નીકળ્યો ત્યારે છેલ્લી મુલાકાત વખતે તેઓ મને જાણવડે હૃદયે મને વિદાય આપીને ચોલ્યા કે- ‘એણ ત્રણે હવે અપણે પરી મઠીનું કે નહિ?’ હું તેમના એ તુ કદ વાક્યને થઈ જ દબા એનું હૃદયે સામાજીકો અને હૃદય પામતો તેમનાથી સદાના માટે હું પત્નો તે પછી તેમની સાથે મુઝદાત થવાનો પ્રથમ વાર અપ્યો ૫-૬ મહિના તેમની તરિયત શરીર-નરસી રહ્યા કરી અને આખરે સન્ ૧૯૪૪ ના જુલાઈની ૭ મી તારીએ તેનો પોતાના વિનશ્વર દેહને છાદી પરલોકમાં ચાલ્યા ગયા મારી સાહિત્યાપાસનાને મહાન્ મહાવક, મારી અસ્પૃશ્ય સેવાનો મહાન્ પરિપોષન અને મારી વત-વિધાનો મહાન્ પ્રેરક, સહદય મુપુરય, આ અચાર સચારમા મને ક્યાં હૃદય બનાવી પોત મહાશ્વર્યમાં વિલીન થઈ ગયો

સિંધીજીનું જા કે આ રીતે નાશવત સ્થૂલ શરીર સચારમાથી વિદ્યુત થયું છે, પરંતુ તેમણે સ્થાપેલી આ ગ્રંથમાળા દ્વારા તેમનું ચક્ર શરીર, સંકળે વર્ષા સુધી આ સચારમા વિદ્યમાન રહી તેમની કીર્તિ અને સ્મૃતિની પ્રશસ્તિનો પ્રભાવક પાર થયે માવી પ્રાણે સતત આપ્યા કરશે

*

સિંધી જીના સુપુત્રોના સત્કાર્યો

સિંધીજીના સર્ગભાસથી જૈન સાહિત્ય અને જૈન સંસ્કૃતિના મહાર્ પોષક નરસીની જે મોટી કોટ પડી છે તે હો સહજભાવે પૂરાય તેમ નથી પરંતુ મને એ જોડેને હૃદયમા કપી આશા અને આશાસક આત્મહાદ માય છે કે તેમના છુપુનો-શ્રી રાજેન્દ્ર સિંહજી, શ્રી નરેન્દ્ર સિંહજી અને શ્રી કીરેન્દ્ર સિંહજી પોતાના પિતાના સુયોગ્ય સંસ્તાનો હોઈ પિતાની પ્રવિણ અને પ્રસિદ્ધિના કાર્યમાં અતુલ્ય ભાગ ભજવી રહ્યા છે અને પિતાની માથવા અને પ્રવૃત્તિને હદારભાવે પોષી રહ્યા છે

સિંધીજીના સર્ગભાસ પછી એ બધુઓએ પોતાના પિતાના શ્રાવણ પુણ્ય નિમિત્ત અતીમગન વિગેરે સ્થાનોમા લગમગ ૫૦-૬૦ હજાર રૂપિયા સ્વર્ચે કર્યા હતા તે પછી ચોક્કા જ સમયમા, સિંધીજીના જન્મમાતાનો પણ સર્ગભાસ થઈ ગયો અને તેવી પોતાના એ પરમ પૂત્રનીવા ધાર્મીમાના પુણ્યાર્થે પણ એ બધુઓએ ૭૦-૮૦ હજાર રૂપિયાનો વ્યય કર્યો ‘સિંધી જન મન્નમાલ’ નો સંપાદકો માર પણ એ સિંધી બધુઓએ પિતાજીએ વિધારેલ વિચાર પ્રમાણે, પૂર્ણ લઘાહમી સપાદી છીધો ■ અને તે સંપાદન કલ્પતાના ‘કૃતિયન રીસર્ચે’ ઇન્સ્ટીટ્યૂટ ને બંગાલીમા જૈન સાહિત્ય પ્રકટ કરવા માટે સિંધીજીના સ્મારકરૂપે ૫૦૦૦ રૂપિયાની શ્રાંભિક મદદ આપી છે

સિંધીજીના પ્વેષ્ટ ચિરંજીવ થાવૂ શ્રી રાજેન્દ્ર સિંહજીયે, મારી રચના અને પ્રેરણના પ્રેમને વશ થઈ પોતાના પુણ્યકોક પિતાની અજ્ઞાત રચનાને પૂર્ણ કરવા માટે, ૫૦ હજાર રૂપિયાની હદાર રકમ ભારતીય વિદ્યાભવનને શ્રાવ કરી, અને તેના થકે કલ્પતાની સર્ગ માહાર સાઈમેરી ચરીત કરીને અવનને એક અમૂલ્ય સાહિત્યિક નિરૂપે મેટ કરી છે મથનની એ મન્ન સાઈમેરી ‘થાવૂ શ્રી મહાદુર સિંહજી સિંધી સાઈમેરી’ ના શ્રાવ સદા ઓઝગારે અને સિંધીજીના પુણ્યાર્થે એ એક મોટી જ્ઞાનવરય થનશે થાવૂ શ્રી નરેન્દ્ર સિંહજીયે ચગત્તની સરાક આસિના સામાજિક અને ધાર્મિક હરયાન નિમિત્તે પોતાના પિતાએ જે પ્રવૃત્તિ આદ્ય કરી હતી, અને અપાત્તી પીધી છે અને તેના સચાલનનો માર પ્રમુખપણે પોત સપાદી છીધો છ મન ૧૯૪૪ નવમર માસમા કલ્પતાના દિવસ સમાજ સરકારી સજવાળા વીરધારા જયન્તી મહોત્સવના પ્રથમ તેના કાઢામાં એમણે ૫૦૦૦ રૂપિયા આપ્યા હતા તેમ જ કલ્પતામાં જૈન રેતાર સુદાય સરકારી માધ્યમ ધારેલ ‘જૈન મથન’ માટે ૩૧૦૦૦ રૂપિયા શ્રાવ કરી પોતાની હદારતાની શુભ શરૂઆત કરી છે મહિષ્વમા સિંધી જૈન ગ્રંથમાળા’ નો સાર અર્થિક માર આ થકે બધુઓએ ટલ્કાડ પૂલક સ્વીચરી ટેબાતી પોતાની પ્રથમનીય મનો-ભાવના પ્રકટ કરીને, પોતાના પિતાના એ પરમ પુત્રીને શ્રોમોદિરને સસરોસર હજલ સ્વરૂપ આપવાનો ગુપ સંકલ્પ કર્યો છ તથાહ

સિંધી જૈન શાસ્ત્ર સાધારી
ભારતીય વિદ્યા મથન, મુમ્બઈ }

— જિ ન વિ જ થ મુ નિ

ધર્મોપદેશમાલા - પ્રાસ્તાવિક વક્તવ્ય

જૈન પૂર્વાચાર્યેષાં પ્રાયશ્ચિક કક્ષાના સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિકા-એમ ચતુર્વિધ જૈન સંપન્ને નિયમિત મળવા-ગુણવા માટે જે કેટલાક સામાન્ય ઉપદેશાત્મક પ્રકરણ ગ્રંથોની રચના કરી છે તેમાનો પ્રસ્તુત 'ધર્મોપદેશમાલા' પ્રકરણ પણ એક પ્રમુખ ગ્રંથ છે.

એ પ્રકારના પ્રકરણોમા સૌથી મુખ્ય અને સૌથી પ્રાચીન પ્રકરણ ગ્રંથ તે ધર્મદાસ ગણીતો બનાવેલો 'ઉપદેશમાલા' નામનો છે જેની મૂઠ ૫૪૧ પ્રાકૃત ગાથાઓ છે. વહુ જ પ્રાચીન સમયથી લઈને વર્તમાન સમય સુધીમા, એ પ્રકરણનુ પઠન-ગુણન જૈન શ્રદ્ધાલુ યર્ગમા વ્યાપકરૂપે થતુ આવ્યુ છે. શ્વેતામ્બર સંપ્રદાય સર્વ પ્રાચીન સંપ્રદાયોમા એ પ્રકરણ ગ્રંથની વિશિષ્ટ પ્રકારની પ્રતિષ્ઠા મનાતી આવી છે અને આગમિક ગ્રંથોના જેટલી જ શ્રદ્ધાથી યેનો સ્વાધ્યાય કરવાનો પ્રચાર ચાલ્યો આવ્યો છે.

એ ગ્રંથના કર્તા ધર્મદાસ ગણી ક્યારે થયા તેનો ચોક્કસ નિર્ણય કરવા માટેના પુરાતાં પ્રમાણો હજી જ્ઞાત નથી થયા, એ ગ્રંથના કેટલાક વ્યાખ્યાયકારોએ તો, તેમને યાસ મહાવાન મહાવીર સ્થામિના જ એક હસ્ત-દીક્ષિત શિષ્ય તરીકે ઘટેલ્યા છે અને એ રીતે એ પ્રકરણની રચના મહાવીર સ્થામિના સમયમા જ થયેલી હોવાની માન્યતા પ્રકટ કરી છે, પરંતુ ઐતિહાસિક દૃષ્ટિએ તેમ જ પ્રાકૃત ભાષાના સ્વરૂપના તુલનાત્મક અવલોકન વિગેરેની દૃષ્ટિએ, એ ગ્રંથ તેટલો પ્રાચીન તો સિદ્ધ નથી થતો. કારણ કે એમા મહાવાન મહાવીરના નિર્વાણ બાદ કેટલાય સૈકા પછી થયેલા આર્ય વજ્ર આદિ આધાર્યોનો પણ પ્રકટરૂપે ઘટેલ થયેલો મઢે છે. તેથી ઇતિહાસજ્ઞોની દૃષ્ટિએ એ ગ્રંથ, વિરુમના ૪ થા-૫ મા જ્ઞાતક દરમ્યાન કે તેથી ૫ પછીના અઘા સૈકામા રચાયેલો સિદ્ધ થાય છે. એ સમય ગમે તે હોય, પરંતુ મૂતકાલના ૧૨૦૦-૧૪૦૦ જેટલા વર્ષોથી તો નિશ્ચિત રૂપે ધર્મદાસ ગણીની એ કૃતિ શ્વેતામ્બર સંપ્રદાય મહુમાન્ય થયેલી છે, ઘટલી વસ્તુ સુસ્પષ્ટ છે.

એ 'ઉપદેશમાલા' મા સામાન્ય પ્રકારે સર્વકક્ષાના જૈન સંપન્ને જીવનમા આચરવા અને અનુસરવા યોગ્ય જ્ઞાન, ધ્યાન, તપ, સયમ, શ્રમા, દયા, વિનય, વિવેક, અનુકંપા, અપરિગ્રહ, નિર્મમતા, નિર્લોભતા, અપ્રમાદ અને અનાસક્તિ-હ્યાદિ હ્યાદિ વિવિધ પ્રકારના આત્મવિ-શુદ્ધિ અને આધ્યાત્મિક ઉન્નતિ કરનારા ગુણોનો વહુ જ સરલ અને સુચોધ રીતે પરંતુ અસ-રકારક અને આદેશાત્મકરૂપે, મુન્દર ઉપદેશ આપવામા આવ્યો છે. પ્રાયઃ નવદીક્ષિત સાધુ-સાધ્વીઓ અને સ્થૂળવ્રતધારી શ્રાવક-શ્રાવિકાઓ માટે એ પ્રકરણને ઘટલ કરવાની અથવા તો નિયમિત રીતે એનુ વાચન કરવાની પરંપરા વહુ જૂના કાલથી જૈન સમાજમા ચાલી આવે છે. મધ્યકારે પોતે પણ એના અન્ત ભાગમા કહ્યુ છે કે "આ ઉપદેશમાલાને જે મનુષ્ય મળે છે, સામઢે છે અથવા હૃદયમા ધારણ કરે છે તે મનુષ્ય, પોતાના આત્મહિતને જાણી શકે છે અને તે જાણીને સુખવાચક (માર્ગ) આપી શકે છે."

અવસમાપ્તમેય જો પદ્મ સુખ સુખ વા હિયપ ।

સો જાણઈ અપહિય, તાકુણ સુદ સમાયઈ ॥ ૫૩૬ ॥

તેમ જ એ ગ્રંથના મહત્ત્વનું વર્ણન કરતા પ્રથમ પોતે જ કહે છે કે— આ ઉપદેશમાળા રૂપ ગ્રંથકૃતિ, એના વક્તા અને શ્રોતાવર્ગને જ્ઞાન્તિ કરનારી, વૃદ્ધિ કરનારી, કલ્યાણ કરનારી, સુમંગલ કરનારી, તેમ જ નિર્વાણ ફલ આપનારી છે

સતિકરી વૃદ્ધિકરી કલ્યાણકરી સુમંગલકરી ય ।

દોહ પદ્યગ્રંથ પરિસાપ તહ ચ નિવ્યાણફલદાર્ઘ ॥ ૫૩૭ ॥

આ રીતે ગ્રંથકારે પોતે જ એ પ્રકરણ ગ્રંથના પઠન તેમ જ શ્રવણનું વિનિષ્ઠ માહાત્મ્ય કતાવેલું હોવાથી, તેમ જ ઇમા નિબદ્ધ કરેલા વિવિધ પ્રકારના પ્રતીર્ણ ઉપદેશાત્મક વચનોની હૃદયગમતાથી, અદ્વારીલ સુમુક્ષુ જનને એ પ્રથમ વડુ જ હિતોપદેશક અને સુમાર્ગપ્રેરક લાગતો રહ્યો છે અને તેથી જ એના પઠન પાઠનનો મતલ પ્રચાર વાહ્યો આવ્યો છે

■ ગ્રંથની આવી સુપ્રસિદ્ધિ અને સમાપ્તતા જોઈ, ઇમા અનુચરણરૂપે એ પછીના અન્યાન્ય આચાર્યો પણ, ■ રૌલીના અંતે ■ જ પ્રકારના, કેટલાય નવા નવા ઉપદેશાત્મક પ્રકરણ પ્રયોની રચના કરી છે, જેમા હરિમંત્રસૂરિય 'ઉપદેશપદ પ્રચરણ', જયસિંહસૂરિની પ્રસ્તુત 'ધર્મોપદેશમાળા', તેમ જ મલધારી હેમચન્દ્રસૂરિકૃત 'પુણ્યમાળા' આદિ અનેક કૃતિઓ ગણાવી શકાય તેમ છે

જયસિંહસૂરિય આ વૃત્તિ મુલ્યપણે ધર્મદાસ ગણીની રચ 'ઉપદેશમાળાના' અનુકરણ-રૂપે જ બનાવી છે ■ એની રચના જોતાં સ્પષ્ટ જણાય છે કે ઇમા સૂચવેલા ઉપદેશો અને તેમની પુષ્ટિમાટે કહેવેલા કથાનકોનો મોટો ભાગ, ■ ઉપદેશમાળાના જ આચાર્યે પ્રથિત કરવામા આવ્યો છે ઉપદેશમાળાની ઉપદેશાત્મક ઉક્તિઓ વધારે વિસ્તૃત અને વધારે વૈવિધ્ય ભરેલી છે ત્યારે પ્રસ્તુત ધર્મોપદેશમાળાની રચના સક્ષિપ્ત અને સૂચનાત્મક રૂપ છે પ્રથમકારનો ઉદ્દેશ ઉપદેશાત્મક વ્યવસ્થાની ઉક્તિઓ કરતા તદુપદેશસૂચક કથાનકોની નામાવલિ સૂચવવાનો વિશેષ દ્રશ્ય છે, અને તેથી તેમણે ૧૮ ગાથાના આ લઘુ પ્રકરણમા, મિત્ર મિત્ર ઉપદેશોની સૂચક ૧૫૮ જેટલી કથાઓની નામાવલિ પ્રથિત કરી રીંધેલી છે ત્યારે ધર્મદાસ ગણીની ઉપદેશમાળા જે ૫૪૧ ગાથા જેટલી હૃદય કૃતિ છે, તેમા લગભગ ૭૦ જેટલી જ કથાઓનો ઉલ્લેખ કરવામા આવ્યો છે

પ્રથમકારે પોતાની પ્રસ્તુત નૂતન કૃતિની રચના કરતા પૂર્વે, ધર્મદાસ ગણીની રચ 'ઉપદેશમાળા' ઉપર વિસ્તૃત વિવરણ કર્યું હતું જેનો ઉલ્લેખ અનેક ટેકાણે આમા કરવામા આવ્યો છે અને જે જે કથાઓ હક્ત વિવરણમા તેમણે વિસ્તૃત રૂપે પ્રથિત કરી છે તેની પુનરાવિધિ આ વિવરણમા ન કરતા તે વિવરણમાથી જ તે તે કથાઓ જાણી લેવાની મઝામણ કરી છે ■ પન્દરમા સૈકામા પાટણ, રામાવ, મરુચ, દેવપત્તન વિગેરે સ્થાનોના પ્રસિદ્ધ જ્ઞાનમળધારોનું અવલોકન કરી, ધોઈ સંપ્રોધક વિદ્વાને 'હૃદયટિપ્પનિકા' નામની જે એક વાદ જ ઉપયોગી અને પ્રમાણમૂલ પ્રાચીન જૈન પ્રયોગી 'સૂચિ' બનાવી છે, જેમા પણ એ વિવરણની ઘટલે કે એમની 'ઉપદેશમાળાસૂચિ'ની નોંધ લેવામા આવી છે, અને તેની રચનાસાહ પણ તેમા નોંધી છે તે અનુસારે સ ૧૧૩ મા ઘટલે કે પ્રસ્તુત ધર્મોપદેશમાળાવિવરણની સમાપ્તિ

પૂર્વે, જે વર્ષ ઉપર, તેની રચના કરી હતી 'એ વૃત્તિ અઘાપિ મારા જોવામા આવી નથી સમય છે કે જેમ પ્રન્યકારે પ્રસ્તુત વિવરણની અન્તે લાવી પ્રશસ્તિ લરીને પોતાના સ્થાન, સમય ગુરુકુલ આદિનો યોગ્ય પરિચય આપ્યો છે, તેમ એ વૃત્તિ = વિવરણમા પણ આપ્યો હોય અને એમા પ્રન્યકાર વિષે કોઈ વિશેષ ઐતિહાસિક જ્ઞાતવ્ય પણ નોંધાપાલુ હોય. વિદ્વાનોએ એ વૃત્તિની શોધ કરવી જોઈએ અને ઉપલબ્ધ થાય તો તેને પણ પ્રકાશમા મુકવાની પ્રવૃત્તિ કરવી જોઈએ

પ્રથકારે પોતાની જે એક અન્ય વિશિષ્ટ રચનાનો પણ ઉલ્લેખ, પ્રસ્તુત વિવરણની પ્રશસ્તિમા કરેલો છે તે પૂર્ણરૂપમા મારા જોગમા નથી આવી પરંતુ તેનો અલ્પ એવો શુદ્ધિત ભાગ મારા જોવામા આવ્યો છે ન રચના તે 'નેમિનાહચરિય' છે

પ્રન્યકાર વહે છે કે- 'જ્યા મુધી આ જગતમા દ્વીપ, સમુદ્ર, કુલપર્વત, ચન્દ્ર, સૂર્ય અને વ્યર્તાના દેવો વિદ્યમાન રહે ત્યા મુધી આ વિવરણ પણ, 'નેમિચરિત'ની જેમ પ્રસાર પામતુ રહો (પ્રશસ્તિ ગાથા ૨૭, ધૃ. ૨૨૯) મને લાગે છે કે પ્રન્યકારની રચનાઓમા એ 'નેમિચરિય' કથા એ સૌથી મોટી અને મહત્ત્વની કૃતિ હશે જેસલમેરના મહારમા, એ પ્રન્યની સાહ્યપત્રની પ્રતિના થોડાક પુટક પાના મારા જોવામા આવ્યા જેમા એક પાનુ પ્રન્યના અન્તભાગપાલુ પણ દૃષ્ટિ ગોચર થયુ હતુ

એ પાનામા પ્રથમની અન્તપ્રશસ્તિનો કેટલોક પાઠ મને ઉપલબ્ધ થયો છે જે આ નીચેની પક્તિઓમા આપવામા આવે છે

(૨) નેમિકહાસંગેન દસાર-હલિ કેસવાઈયાણ પિ । ચરિયમિળ પરિકહિય વિમલગુણ (૫ ૧)

(૩) એય સમપ્પઈ એય તિહુવળગુહનો અરિદુગેમિસ્મ । રાઈમદે તહા નયમવસુદસંગ ચરિય ॥ છ ॥
તિરિવદ્ધમાગતિ-યે પવકુમાણમ્મિ જળિયજયહરિસે । તિયસાસુરિયિજાહરણરિદ [ચેવિદ ૧] નયચલળો ॥
ગામે ન (૫ ૩)

(૪) 'જનુણાસુ તિ સીસો ચોચિછળાઈ અવમિ એયાણિ ॥
મળપરમોદિપુલાઈ આહારગલગગડવસમે કપ્પે । સંજમવિઠ કેવલિ સિજ્ઞા[ના]ય જલુમ્મિ ચોચિછળા ॥
તત્ત્સ વિ પમવામરિઓ તત્ત્સ વિ સેર્જમવો મહાસત્તો । સંપાઓ વર (૫ ૪)

(૫) સીસો પરિમુણિયતત્તમાવરથો । જો મુઅદાળકણ સેવિજ્ઞે સાહુમમરેહિ ॥
તિવિહ સામામારિ આયરમાળો તહા પગસેન્તો । અદ્દ જકલમવહરો તિ અ સીસો સે આસિ ગુણરાઘી ॥
તત્ત્સ વિ તિ-રત-વાળ (૫ ૫)

(૬) સેયનુણસિઅળાણાવિહુરિયસપ્પા-જો ॥
આમોસઈ વિપ્પોરાહિ અણોસઈ વિવિહલિસંપળ્લો । જિળકરિપવાળ ચરિમં દુસમાકાકે વિ પવકતો ॥
સીસો અહેસિ ગુણવળમ્મસિઓ અવિથ (૫ ૬)

(૭) તિરિમ જ્ઞપ્પિહસરિનામેળ । મદમદ્દા વિ રદ્દય એય તિરિમેળિઓ ચરિય ॥
તિરિમેળિનાહચરિમ્મ કાલ્લગ જમ્મજિમ્મ મદ્દ પુણ । સંપાવત્ત મવિ (૫ ૭)

દુર્ભાગ્યે એ પાનાનો ટાપી ધાતુપૃથી લગભગ એક વૃત્તીયાસ કરતા વધારે ભાગ છુટી ગયલો હોવાથી, પ્રશસ્તિમત પાઠ સ્પષ્ટિત રૂપમા જ મેલકવી શકાયો છે એ જ છેલ્લુ પત્ર જોવામા આવ્યુ છે તેનો પત્રાક ૨૩૮ નો છે પત્રની લંબાઈ લગભગ ૨૬-૨૭ ઇંચ જેટલી હોવાથી તેમ જ દરેક પૃષ્ઠ ઉપર ૬-૭ પક્તિઓ લેખેલી હોવાથી, લગભગ ચારેક દ્વાર શ્લોક = પ્રયામ જેટલો એ પ્રન્ય મોટો હશે, એમ અનુમાન કરી શકાય છે.

છક 'પદ્ધત્તિપ્પનિકા'મા એ ચરિતની નોંધ લેવામા નથી આવી, 'તેથી તે 'સૂચીકારને તેને અલગલોકેલા કોઈ પણ પ્રસિદ્ધ મહારમા એની પ્રતિ ઉપલબ્ધ થઈ નહિ હોય પરંતુ

તપાસ કરતા કોઈ મહારમા ય પ્રથ વદાચ મઠી પળ આવે, તેથી વિદ્વાનોએ એ વિષે
ગાસ રહ્ય રાસના જેવું છે

*

પ્રથકારના વિષયમાં, પ્રસ્તુત પ્રથની પ્રશસ્તિમાથી જે કાંઈ પરિચયાત્મક હામીકત
ઉપલબ્ધ થાય છે તે વિષે, સપાદક વિદ્વાને, પોતાની પ્રસ્તાવનામાં, યથાયોગ્ય વિવેચન
કયું છે, તેથી વાંચકોને તે વિષેની યોગ્ય માહિતી પમાયી મઠી રહેશે

પ્રસ્તુત પ્રથ જૈન કથાઓના સપ્રહની દૃષ્ટિએ એક પ્રાચીન અને પ્રમુખ કૃતિઓમાનો
અર્થ છે એના કહેલી કથાઓમા સમાવેશ કરવામા આવેલા વિવિધ વર્ણનોની ધાર્મિક,
વ્યાવહારિક, સામાજિક આદિ દૃષ્ટિએ જે ઉપયોગિતા અને વિશિષ્ટતા છે તેનો પણ કેટલોક
નિર્દેશ સપાદક પળિટતજીએ પોતાની પ્રસ્તાવનામા યોગ્યરીતે કર્યો છે જ જૈન પદ્યાસાહિત્ય
લક્ષ્ય નું છે અને તેનું મહત્ત્વ ફરફ દૃષ્ટિએ રહેલું છે ?—તે વિષે મેં મારા કેટલાંક વિચારો,
સ્વ પૂર્વે, પ્રસ્તુત પ્રથમાલામા પ્રકટ થયેલા જિનેશ્વરસૂરિકૃત ‘કથાકોશપ્રકરણ’, મહેશ્વર
સૂરિરચિત ‘જ્ઞાનપદ્ધતી કથા’ તથા ઉદયપ્રભસૂરિકૃત ‘ધર્મામ્બુદય મહાકાવ્ય’ના
‘પ્રાસ્તાવિક-વક્તવ્યો’મા આલેખ્યા છે, તેથી તે વિષે અહિં હવે વિશેષ કહેવા જેવું રહેતું નથી

પ્રથના સપાદક ય શ્રીલાલચન્દ્રજી જૈન યાદ્યમયના—તેમના ય રાસ કરીને પ્રાકૃત,
સંસ્કૃત અને ભાષા સાહિત્યના—પ્રૌઢ વક્તિના વિદ્વાર છે આજ સુધીમા એમણે પ્રાકૃત,
સંસ્કૃત, અપભ્રંશ, પ્રાચીન ગૂજરાતી આદિ અનેક ગ્રન્થોનું સશોધન—સપાદન આદિ કરીને
વિદ્વદ્વર્ગમા યોગ્ય રચાતિ મેઠ્ઠી છે પ્રસ્તુત ગ્રન્થની પ્રાચીન પ્રતિઓ પ્રાપ્ય અશુદ્ધ અને
અપભ્રંશ પાઠવાદુલ્પયાઢી ઉપલબ્ધ થાય છે, તેથી જુદી જુદી ૩-૪ પ્રતોનો આધાર મેઠ્ઠી
તે પરમી યમાશક્ત્ય શુદ્ધ પાઠોદ્ધાર કરવામા પળિટતજીએ જે વિશિષ્ટ શ્રમ લીધો છે તે વલ
એમને મારા અભિનંદન છે

પ્રસ્તુત ગ્રન્થ ઉપર જે ધીંઢી વે મોટી શક્તિઓ રચાણી છે અને જેમનો પરિચય પળિટ-
તજીએ પોતાની પ્રસ્તાવનામા આપેલો છે તેમને પણ પ્રસિદ્ધિમા મુક્તવાની દૃષ્ટિએ ગ્રન્થમાઝા
તરખી, તેમની પ્રેસકૉપિઓ યિગેરે થઈ રહી છે, પરંતુ તેમની પ્રસિદ્ધિ તો ખાવિના હાથની
વસ્તુ છે આજે તો પ્રસ્તુત મૂલ કૃતિને જ વાંચકોને સમર્પિત કરી સન્તુષ્ટ થવા રહ્યું છે

પ્રથકારે પોતે, પ્રથાતમા પદી અભિલાપા પ્રકટ કરી છે કે—‘પ્રસ્તુત વિવરણની
રચના કરવાથી જે કાંઈ ફુસલ કર્મ મેં પ્રાપ્ત કર્યું હોય તેના વડે, કવિની અર્થોત્કર્ષાની સાથે
જ મઘ્યનનો પણ, વ્યા જ્ઞાનન મુલ, રહેલું છે એવું મોક્ષ પ્રાપ્ત કરો’ ॥ પણ અન્તે તેમના જ
શબ્દોમા, માત્ર ‘વિવરણની રચના’ને વડે ‘વિવરણની પ્રસિદ્ધિ’ આટલા ફેરફાર સાથે, એ
જ વધ અભિલાપા પ્રકટ કરી વિરમુ છે

પ્રસિદ્ધિકરણા ફુસલ જ કિંચિત્સમજિય મપ તેણ ।

મઘ્યા લહનું મોક્ષ મરણા સહ સાસય સોક્ષ ॥

જાન્ય પુત્રીયા, ॥ ૨૦૦૫

[દિનક ૧ મર્ક ૪૬]

વિપી જૈન નાથ સિદ્ધાપી

મારતી પ વિદ્યામયન, વધર્ક

જિ ન પિ જ ય મુનિ

सिंधी जैन ग्रन्थमाला]

ताडपत्रीय प्रति, आदि पत्र

[धर्मोपदेशमाला]

[illegible]

પ્રરતાવના ।

પુણ્યશ્લોક સ્વ૦ શ્રીમાન્ ધાવૂં વહાદુર સિંહજી સિંઘીના સ્તુત્ય સ્મારકસ્વરૂપ 'સિંઘી જૈન ગ્રન્થમાલા'મા ધર્મોપદેશમાલા (ધર્મોપદેશમાલા) જેવું પ્રશસનીય પ્રાચીન પ્રાકૃત ગ્રન્થ-રત્ન અત્યુપયોગી વિવરણ સાથે જે પ્રકાશમા આવે છે, એમા 'ભારતીય વિદ્યાભવન'ના સુપ્રસિદ્ધ આચાર્ય શ્રીજિનવિજયજીની પ્રેરણા મુખ્ય નિમિત્તભૂત છે । આ શ્રેષ્ઠ ગ્રન્થનું સંપાદન કાર્ય તેઓએ આજથી લગભગ સાઠાચાર વર્ષો પહેલાં મને સોંપેલું, તે ધીજી ધીજી પ્રવૃત્તિયોમાથી અવકાશ મેલવીને, પ્રાચીન પ્રતિયોના આધારે, આવશ્યક પાઠાન્તરોની યોજના સાથે, શક્ય પરિશ્રમથી ચયામતિ સંશોધિત કરેલ, આ ઉત્તમ ગ્રન્થ, મુદ્રણાલય આદિની અનુકૂળતાપ્ત હાલમા પ્રથમ પ્રકાશમા આવે છે, ૫ આનન્દ-જનક ઘટના છે ।

ગ્રન્થની વિગિષ્ટતા ।

આજથી એક હજાર અને એકસો વર્ષો પૂર્વે થઈ ગયેલા, શ્રુતદેવીના પરમ પ્રસાદને પ્રાપ્ત કરનાર જયસિંહસૂરિ જેવા મહાન્ સમર્થ ધર્મોપદેશક ધર્માચાર્યના વિવરણથી વિભૂષિત થયેલો વિદ્વત્તામયો આ વિશિષ્ટ ગ્રન્થ વિદ્વજનોના ચિત્તનું અનેક પ્રકારે આકર્ષણ કરશે, એવી અમ્હને શ્રદ્ધા છે ।

વિવિધ દૃષ્ટિથી અવલોકન કરનારા પ્રાચ્યવિદ્યા-પ્રેમીઓ આ ગ્રન્થના પઠન-પાઠન-પરિશીલનથી પરમ પ્રસોદ પામશે, આ એક જ ગ્રન્થમાથી વિવિધ વિષયોનું વિજ્ઞાન મેલવી શકશે ।

આ ગ્રન્થ, પ્રાકૃતભાષામય હોઈ, પ્રાકૃતભાષાના વિશારદોને અને અભ્યાસીઓને, તથા પ્રાકૃત સાહિત્યના રસિક પાઠકોને પ્રયત્ન પ્રોત્સાહન આપે, ૫ સ્વાભાવિક છે ।

પ્રશસ્ત પાઠ્ય ગદ્યમય મનોહર પ્રાકૃત ગ્રન્થની ગવેષણા કરનારને આ ગ્રન્થની પ્રાપ્તિથી અધિક પ્રસન્નતા થવા સંભવ છે । સુપ્રસિદ્ધ મહાકવિ વાળમટ્ટની કાદમ્બરી આદિની સંસ્કૃત ગદ્ય-ચ્છંદા જેવી પ્રાકૃત ગદ્ય-ચ્છંદા આમા અનેક સ્થલે જોવા મળશે । અભ્યાસીઓની અનુકૂળતા માટે આ પ્રકાશનમા સમાસવાળા પદો વધે '—' આવા ચિહ્નો અમ્હે દર્શાવ્યા છે ।

ગદ્ય-પદ્યમયી પ્રાકૃત ચમ્પૂકથા જોવા વાહનારને પણ આ ગ્રન્થ, ઘટ્ટા સન્તોષ આપી શકશે । આ ગ્રન્થના અવગાહનથી મહાકાવ્યની મહત્તાનો પણ અનુભવ થશે ।

પ્રસન્નોચિત સંસ્કૃત, પ્રાકૃત સુમાપિતામૃતનું પાન કરવા વાહનારને આમાના સુમધુર સુમાપિતો અનન્ય આનન્દ આપશે । આમા ઉદ્ઘૃત જગાતા પદોની એક સૂચી અમ્હે અહિં પરિશિષ્ટ (૧) સ્તરીયે દર્શાવી છે, તે તે પદોની પ્રાચીનતા સાથે લોક પ્રિયતા, શુદ્ધતા અને પાઠ-ભિન્નતા વગેરે વિચારવામા વપયોગી થશે ।

કાવ્ય-દારાથી વિરોધ પામતા જવિઓને, તથા માનિત સમિત મામરોને જા માન્યની રચના-શૈલી આનન્દપ્રદ થવા સાથે પાતુપમ્યું પણ શિક્ષણ આપવા સમર્થ થશે ।

માપા વિહારોને, અને માપા શાસ્ત્રા અધ્યાસી મનોમથોને જા પ્રત્ય-દ્વારા માપા-વિપયક પશુ જાણવા સીધવા લેવું મઘી કવે તેમ છે । પ્રાકૃત માપાનો પ્રાકૃત માપા સાથે કેવો ગમીર સમ્બધ છે ? તથા દેહી માપાઓ વગર કેટલો મશા વગર છે ? પ્રાકૃતમાપાતુ દેહીમાપાઓ સાથે કેટલું મામ્ય છે ? પ્રાચીન પ્રાકૃત માપામાંથી કેટલા વિશાલ પ્રમાણના કાવ્યો અને વિષયપદો જ ન રૂપમાં અથવા માત્ર કેટલાક માપા આવ્યાં હતાં માત્ર પ્રાકૃતમાપાઓ (ગૂઝરાતી, દિલી, મરાઠી, મારવાડી, માઝડી, સગાડી આદિ માપાઓ)ના અલગ પ્રાચીન સમયથી, વલ-વરમ્પરાથી જલદી જાહેર છે ? કાવ્યો માપાઓનો પનિષ્ઠ સમ્બધ સમજવાની, સદરા અને ગુલામગદ દટિયી વિષયપાત્રી તથા તેમને જા પ્રત્યથી સારી રીતે મઝશે *ન્યુત્પત્તિ, માપા-નુદિ આદિમાં જા કાવ્યો અનુક્રમતા થશે ।

* મનુષ્ય તરીકે અદિ હજાર વર્ષ પહેલાં જા પ્રાકૃત પ્રત્યમાં જાવતાં, વગરતાં ગૂઝરાતી કાવ્યો માપામાં જાવતાં થોડા સમાન છે જા તરફ અદે સદા નેપાઈ ઈપ--

પ્રાકૃતપદ	ગૂઝરાતી	ક્રમ	પ્રાકૃતપદ	ગૂઝરાતી	ક્રમ
મઝ	(માપ)	૫૪, ૧૬	કાલ	(કાલ)	૧૧૧
માયેઝા	(અપને)	૧૧૧	મદાણ-વોલી	(મદાણી વોલી)	૧૦૧
માદીયી	(માદીય)	૧૧૨	મુગ્ધ	(મુગ્ધ)	૧૧
કાપાહેડ	(કપાહો)	૫૬	તરિય	(તરી)	૪૧
કાપોહે	(કોહે)	૨૨	માણવ	(માણ)	૨૦૧
કાપોહિઓ	(કોહો)	૨૨	તિમરિયા	(તીમર)	૪૬
પક્કા	(વગર)	૧૧૦	પહર	(પહે)	૨૨૫
મોહદિયદો	(મોહદયો)	૧૫૮	પહાણ	(વગર)	૫૨
મોધારણવ	(મોધારણ)	૧૧	પુદિયા	(પોદા)	૧૨
કદેયઓ	(કદેયો)	૬૦	પુદો	(વો)	૨૨
કવદિયા	(કોદી)	૧૦૨	પુદિયા	(વો, પુદી દીદી)	૨૨
કોદ	(કોદ)	૪૦, ૫૬, ૬૧	પદ	(પેદ)	૫૦
કુસણિગુણ	(કુસણી)	૧૦૦	પોદ	(પોદ મરાઠી)	૨૦૧
કોરપલિયા	(કોપલી)	૧૨	કાદિગુણ	(કાદી)	૨૨
કોદિયા	(કોદી)	૧૧૧	વપ્પ	(વાપ)	૧૨, ૧૫૨
ગૂઝરણ	(ગૂઝરાણ)	૨૨૦	વારયા	(વારી)	૫૦, ૧૧૧
ગુલિયા	(ગોલી)	૧૧૬	માદ	(માદી)	૪૧
ધર	(ધર)	૫૮	માઝ	(માઝ મરાઠી)	૫૦
ચેલુઓ	(ચેલો)	૬૨, ૮૨, ૮૩	મામો	(મામો)	૧૦૬, ૧૧૨
છાણ	(છાણ)	૨૦૨	દુકુય	(કાદો)	૧૧૮
અગદિલત	(અગદા-કદાદા)	૧૮૬	સદર	(સદે)	૫૮, ૧૧૬
અણિગુણ	(અણી)	૫૦	લાદ	(લાદ)	૧૪૬, ૧૧૦
સુવાણમ	(સુવાણ)	૨૪, ૪૫, ૬૨, ૧૮૨, ૨૦૨	લિદિયા	(લિદી)	૨૦૨
જોવ્ય	(જોવ)	૬૩, ૬૪	વદાવિઓ	(વદાવો)	૧૫૪
જોદાર	(જોદાર)	૧૫૬, ૨૦૨	વદુ	(વદુ)	૩૦૪
			વિદિલિલિલિલિ	(વદિલિલિ)	૨૨

આ ગ્રન્થમા કવિએ અટવીતુ વર્ણન કરતા મરહદ્વય ભાષા (મરાઠી-પ્રાકૃત ભાષા) ને, વામિનીને તથા અટવીને મમાન વિશેષણોથી લલિત પદ-સંચારવાળી, મદનને પ્રકટ કરનારી તથા સુવર્ણ રત્નવાળી જણાવી છે [પૃ ૪]

આ પ્રાકૃત ગ્રન્થની પ્રાચીન તાલપત્રીય પ્રતિ વગેરેના પાઠો પ્રમાણે સયુક્ત વર્ણની પૂર્વના ફકારને ઈકાર તરીકે, અને ઉકારને ઓકાર તરીકે આ ગ્રન્થમા રાસવામા આવેલ છે । ઘરુચિના પ્રાકૃતપ્રકાશ (પરિ ૧, સૂત્ર ૧૦, ૨૦) માર્ગે 'ઇત્ત એત્ત પિન્ડસમેપુ'; 'ઉત્ત ઓત્ત તુન્ડરુપેપુ' સૂત્રો, તથા સિદ્ધદેવચન્દ્ર શબ્દાનુશાસનના અ ૮, પા ૧, સૂત્ર ૮૫ અને ૧૧૬ 'ઇત્ત એદ્ વા' તથા 'ઓત્ત સંયોગે' આ પદ્ધતિનુ સમર્થન કરે છે ।

ઈતિહાસના પ્રેમીઓને, અને સંશોધકોને આ ગ્રન્થમાથી કેટલીય જાણવા જેવી નોંધવા જેવી માહિતી મળી આવશે । સુરટ્ટ (સૌરાષ્ટ્ર), લાટ (લાટ), ગુજરાત્તા (ગૂજરાત) જેવા અનેક દેશો સમ્બન્ધમા, ચારવર્દ (દ્વારકા), મરુપચ્છ (મૃગુકચ્છ) ઉજ્જેની (ઉજ્જયની), મહુરા (મયુરા), વસતપુર, સોપ્પારજ (નાલા-મોપારા), હત્થકપ્પ (હાથપ) આદિ અનેક નગર-નગરીઓના સમ્બન્ધમા, મંત્રુજય (શત્રુજય) તીર્થ, ઉર્જિત (ઉજ્જયન્ત-ગિરનાર) જેવા અનેક પર્વત-પ્રદેશોના સમ્બન્ધમા કરેલા પ્રાસન્નિક વહેરો ઇતિહાસમા વપયોગી થશે । આડ્યર (આદિકર) -મઢલ એ જ પાછલ્લથી પ્રસિદ્ધ થયેલ આદ્ય (આદિત્ય) મઢલ, તથા કણ્ણકુજ્જ (કન્નોજ), પાટલિપુત્ર (પાટલિ-પુત્ર-પટના), પમાસ (પ્રમાસ), પ્રયાગ (પ્રયાગ) તીર્થ આદિ અનેક સ્થળોની ઉત્પત્તિનો ઇતિહાસ આમાથી જાણવા મળશે । પ્રાચીન તીર્થો, મન્દિરો, સ્તૂપો, જલકાન્ત મણિ, ધારા જલયજ્ઞ, યજ્ઞમય ફળોત, ગરુડ, સંરોહિણી મૂલી, શ્વતસદક્ષ (લક્ષ) પાક તેલ, વગેરે સમ્બન્ધમા જાણવા યોગ્ય અનેક હકીકતો જણાશે. શ્વેતામ્બર જૈન સાધુઓદ્વારા આશીર્વાદ તરીકે ઉચ્ચરાતો ધર્મલાભ શબ્દ કેટલો પ્રાચીન છે? તે આમાંના વહેરથી વિચારી શકાશે । આ ગ્રન્થમાં આવેલા ઇતિહાસોપયોગી વિશિષ્ટ નામોની એક સૂચી અન્ધે અર્ધિ પરિશિષ્ટ (૨) તરીકે દર્શાવી છે, તે, તે વિષયના જિહ્વાસુ સંશોધકોને અત્યન્ત વપયોગી થશે, એવી આશા છે ।

વાન, શીલ, વપ, આવ, અર્હિસા, સલ, સયમ, શમ, ટમ જેવા, સર્વ-માન્ય ધાર્મિક સદુપદેશોથી, અને તેને પુષ્ટ કરનાર, આરાધન-વિરાધનથી શુભાશુભ ફલ દર્શાવનાર સુવર્ણમય સરસ સુવાસિત કથા પુણ્યોથી ગુણાયેલી આ મનોહર માલા ધર્મોપદેશક

પ્રાકૃતશબ્દ	ગૂજરાતી	પૃષ્ઠ	પ્રાકૃતશબ્દ	ગૂજરાતી	પૃષ્ઠ
નિટ્ટાલિયો	(નટલયો)	૪૫	સવક્કી	(સાવકી)	૨૦૫
વિલગ્ગિઝુણ	(વલગ્ગિને)	૪૬	સસુરો	(સાસરો)	૨૮
વેગલાવસુ	(વેગલ્લા કરાવ)	૨૧૭	સાસ	(સાસ)	૧૮૨
સપ્પલ	(સાપ્પલ)	૪૬	સિયાલ	(સિયાલ)	૫૨
સરથ	(સાથ)	૬૧	સુરટ્ટ	(સોટલ)	૬, ૫૮
સમારિય	(સમારિય)	૧૧૦	દેટ્ટ	(દેટ)	૨૬, ૧૦૩
સમારિયવ્વો	(સમારિયો)	૧૧૬			

સત્તતોના કળ્થને સુશોભિત કરશે । ધર્મોપદેશ માટે આવા શ્રેષ્ઠ સાધનનો સદુપયોગ કરવા તેઓ પ્રેરાશે, પર્વદાઓમા આના વ્યાખ્યાન આદિથી તેઓ ધર્મ પ્રચાર કરી સુચશ મેઢવી શકશે, ધર્મોપદેશના કાર્યમા આથી સફલતા મેઢવશે, એવો અમ્હને વિશ્વાસ છે ।

ધર્મોપદેશ શ્રવણ કરનારાઓને આથી ધર્મનુ જ્ઞાન થશે, ધર્મ-પ્રેમ વધશે, ધર્મ અને અધર્મના કલ્થો સમજાશે, ધર્મ માર્ગથી વ્યુત થતા લોકો ધર્મ માર્ગમા સ્થિર થશે, તેમને કર્તવ્યોનુ અને અકર્તવ્યોનુ વિવેક-જ્ઞાન થશે, ઉન્માર્ગમાથી તેઓ સન્માર્ગ તરફ વલ્લશે । શ્રોતાઓ આ પ્રમ્થના વ્યાખ્યાન-શ્રવણથી પરમ આહ્વાદ સાથે પુરુષાર્થોનુ પરમ જ્ઞાન મેઢવશે । ધાર્મિક તત્ત્વ જ્ઞાન સાથે અનેક પ્રકારનુ સામાજિક, વ્યાવહારિક આશયક ઉપયોગી જ્ઞાન પણ મેઢવી શકશે, એવી આ પ્રમ્થની સફલતા છે । આપાન્તર-પ્રેમીઓ આ પ્રમ્થના આપાન્તરો માટે પ્રેરાશે, એમ ધારવુ અયોગ્ય નથી ।

અલકાર-શાસ્ત્રના નિષ્ણાતોને, અને વિચક્ષણ અભ્યાસીઓને આમાના શબ્દાલકારોથી અને અર્થાલકારોથી અલકૃત પ્રમદ્ગોષિવ વિવિધ વર્ણનો અસાધારણ વિનોદ માયે વિવિધ પાતુર્ય આપશે । પ્રેમ-પગિકાઓ, અન્તરાલાપ-મધ્યોચ્ચરવાઢા, પહિરાલાપવાઢા, પ્રશ્નોચ્ચરો, સસ્કૃત, પ્રાકૃત પ્રશ્નોના સમસસ્કૃતથી પ્રત્યુચ્ચર, પાદ-પૂર્વિ, વક્રોક્તિ, વ્યાજોક્તિ, શ્લેષોક્તિ, ગૂઢોક્તિ, અન્યોક્તિ, છેકોક્તિ આદિનુ પાતુર્ય પણ આ પ્રમ્થમાથી મઢી રહેશે ।

આ પ્રમ્થમા પ્રસન્ને પ્રસન્ને જૂઢી જૂઢી શૈલીથી કરેલા મિશ્ર મિત્ર દેશોના, અને નગર-નગરીઓના, મિશ્ર મિત્ર સમાવના નાયક નાયિકાઓના, તીર્થ-સ્થલો દેશ-મન્દિરોના, પર્વતો, ગુફાઓ અને અઢવીઓના, વધાનોનાં અને વિવિધ ઋતુઓના, પુષ્કરિણીઓ (વાવઢીઓ), સરિસાઓ, સાગરો, સરોવરો આદિ જઢાસયોના, જઢજીઢા, જઢ વિશ્વાર આદિનાં, જઢ-ચર, સ્થલચર, સ્થેચર આદિ સચરાચર સૃષ્ટિના, દેશાટતના, સમુદ્ર યાત્રાના અને આકાશ-ગમનના, વષમય વપોત, ગઢઢનાં, સૂર્યાદિય, સૂર્યાસ આદિના, દૈવ-લોકના, દેવોના અને વિદ્યાપરોના, નરકલોક અને રમજ્ઞાન આદિના, રાજ પ્રાસાદો, રાજસમાઓ અને રાજ વૈમવોના, ગુણવત્તી ગણિકાઓના, રાધા વેષના, વિવાહ-પ્રસન્નના, વધૂ-વરન, પ્રસાધનના, સયોગ-વિયોગમય, મુષ્ક-દુઃશમય સસારના વિવિધ રઢોના, મહાવિધાના વતુરગી સેનાના અને યુદ્ધોના, રઢ્ઢાર, વીર, કઢ્ઢણ આદિ રસોના—રઢ્ઢાદિ નાના પ્રકારનાં વળનો અત્યન્ત આરપક, વિવિધ જ્ઞાન આપનારા અને મહાવત્તિની અસાધારણ શક્તિને પ્રકાશિત કરનારા છે ।

પ્રાચીન સમયમા સગીત-કલ્થા, નૃત્ય-કલ્થા, ચિત્ર-કલ્થા, શિલ્પ-કલ્થા, પ્રસાધન-કલ્થા, રંજનકલ્થા, નાટક-પ્રેક્ષણક-કલ્થા ંથ પ્રકારની હતી, પ્રાચીન સમયમા ચિત્ર-સમા, લેસશાલા, દાનશાલાઓ હતી—તેના સૂચક પ્રસન્નો આમા જોવા-જાણવા મઢે છે । તથા વૈદ્યક, વ્યોત્તિપ, સામુત્રિક, નિમિત્તજ્ઞાન, શકુનશાસ્ત્ર, સ્પ્રશાસ્ત્ર વગેરે સવધના પ્રાસગિક ઉલ્લેસો પણ આમા છે । તાત્રિકો, માત્રિકો, વાપાલિકો તથા માયાવી ધૂર્તો વેવી જાતના પ્રપન્થો કરતા હતા, તે પણ આમાંથી સમજવા મઢે છે । વિવિધ કલ્થા-કોસત્ય દર્શાવતી, અનેક પ્રકારનુ બુદ્ધિ-વાતુર્ય અને વ્યવહાર-વાતુર્ય વધારતી, વિવિધ વિષયોનુ જ્ઞાન આપતી

વિસ્તૃત અને સક્ષિપ્ત ૧૫૬ જેટલી કથાઓમા વિચરણકારે ઘટ્ટ કુશલતાથી વિશાળ જ્ઞાન આપ્યું છે, ઘટ્ટ ઉપયોગી ઁચ પ્રકારનુ શિક્ષણ આપ્યું છે ।

૧ કથા-ચરિત્રોમા, ભારતવર્ષને પાવન કરી ગયેલા મહાપુરુષોના, પરમપૂજ્ય મર્વજ્ઞ તીર્થકરોના, ચક્રવર્તિઓના, વાસુદેવોના, બલદેવોના, તથા પ્રલેકબુદ્ધ અનેક રાજર્ષિઓના પવિત્ર ચરિત્રો વિશિષ્ટ શૈલીથી દર્શાવ્યા છે । ગણધરોના અને અન્ય પ્રભાવક, સપત્ની, ક્ષમાશ્રમણોના, મન્ત-સત્પુરુષોના, તથા વીજા રાજા-મહારાજાઓના પળ ચરિત્રો છે । સાત ઘાર નક્ષત્રી પૃથ્વી કરનાર પરશુરામ, અને ઁકવીશ ઘાર નત્રાહાળી પૃથ્વી કરનાર સુભૂમ ચક્રવર્તી જેવાના વિચારવા યોગ્ય યોધક ચરિત્રો પળ આમા છે । અમયકુમાર, રોહક, યૌગધરાયણ, ઘાળક્ય જેવા બુદ્ધિ-નિઘાન રાજ માન્ય મત્રીઓના, સદ્ગુણોધી શ્રેષ્ઠ શ્રેષ્ઠીઓના, તથા ઉદાર સાર્થવાહો જેવા અનેક સત્જન સદ્ગૃહસ્થોના સરસ ચરિત્રો આમા ઉત્તમ શૈલીથી ઘર્ણન કરેલા મલ્લે છે । તે સાથે વિરુદ્ધ સ્વભાવવાલા અને વિપરીત આચરણ કરનારા અઘમ દુર્જનોના દુષ્ટ ચરિત્રો પળ પરિહરવા યોગ્ય તરીકે પ્રસન્નાનુસાર સમજાવ્યા છે । ઘોરી, જારી, ઘોર હત્યા આદિ પાપો કરનારા અઘમ અધર્મીઓને પળ અધ્યાત્મ માર્ગે ઘાલનાર ઉદ્ધારક ઉપદેશોવાલા દૃષ્ટાન્તો પળ આમા જોવા-જાળવા મલ્લશે ।

વિશાળ ભારતને ઉજ્જયલ ઘનાવી ગયેલી આર્ય મહિલાઓના, સુશીલ સન્નાતીઓના, રાજીમતી જેવી રાજકુમારીઓના, રાજ-રમણીઓના, શ્રમણીઓના, સતી-મહાસતીઓના આદર્શ પવિત્ર ચરિત્રો આ ઘ્રમ્થમા સરસ શૈલીથી ઉત્તમ પ્રકારે દર્શાવ્યા છે, તે આર્યાવર્તની પવિત્ર નીતિ રીતિનો અને આર્યોની ઁચ સંસ્કૃતિનો સારો ક્યાલ આપે તેવા છે । ઁમાધી દેશને અને સમાજને ઁચ પ્રકારનુ શિક્ષણ મલ્લી શકે તેમ છે । પુરુષોને પવિત્ર માર્ગે ઘાલનારી, પતનસાથી બઘાવી લેનારી શ્રેષ્ઠ મહિલાઓની પુણ્યકથા અનન્ય પ્રેરણા આપશે । તે સાથે ઘીજા કેટલાક ઘતુરાર્દ-મર્યા સ્ત્રી-ચરિત્રો પળ આમાથી જોવા-જાળવા મલ્લશે, કેટલીક અઘમ સ્ત્રીઓના નિઘ દુઃસાહસોની કથાઓમાથી પળ સુક્ષો સદ્બોધ મલ્લવી શકશે ।

આ ઘ્રમ્થમાના ઘર્મ-માર્ગમા લઈ જનાર, નીતિમય પવિત્ર સન્માર્ગ તરફ પ્રેરનાર, જ્ઞાન્તરસને પુષ્ટ કરનાર, નઘરસમય કથાનકો, જાજના નવલિકા-રસિક નવલકથાકારોને, તથા નવલ-કથા પ્રેમીઓને પ્રાચીન કથાકારોની વિશિષ્ટ સરસ શૈલીનુ પરિજ્ઞાન કરાવશે, પાશ્ચાત્ય કથાઓથી મુગ્ધ બનેલાઓને મારત્રીય કથાઓની ઉત્તમતા અને સરસતાનો ક્યાલ કરાવશે । અત્યન્ત પ્રાચીન સમયની લોક-વાર્તાઓ, પરમ્પરાથી વર્તમાનમા ઉતરી આવી છે, તે આમાની કેટલીય કથાઓને વર્તમાનમા પ્રઘલિત લોક-વાર્તાઓ સાથે સરસાવી જોવાથી સમજી જાકાય તેમ છે । દેશ-પરદેશની વાર્તાઓને, દેશી માપાઓમા પ્રઘલિત કથાઓને, જાવા પ્રાચીન પ્રાકૃત સાહિત્યની કથાઓ સાથે સરસાવવાથી લોક-વાર્તા-નૃત્તાન્તોના ઉઢા મૂલો સમજાશે । તુલનાત્મક દષ્ટિઁ, અભ્યાસ કરવા યોગ્ય આ ગહન છતા રસપ્રદ, વિપય છે । દૃષ્ટાન્ત તરીકે આમા દર્શાવેલી બુદ્ધિ-હીન મૂર્ખ, ગામહિયાની કથા [૪ ૧૫૯]ને ‘મૂર્ખો’ વાર્તા સાથે સરસાવી જાકાય । સમ્મન છે કે આમાની

વેટલીય મરસ કથાઓને નાટ્યોમાં અને મીંગાની ફિલ્મોમાં ઉતારવા તે વિષયના નિષ્ણાઓ રહ્યાય, તેવી તેની ઉત્તમ સફળતા છે ।

વિવરણવારે પ્રારંભમાં શ્રુતદેવીનું મગલ સ્મરણ થયું છે, તેમ પ્રાય પ્રત્યેક વિસ્તૃત કથામાં અન્તમાં પણ તેનું સ્મરણ કરતા તે તે કથાને શ્રુતને અનુસારે રચેલી જણાવી છે । શ્રુત શબ્દવદે અર્હિ જૈન આગમ સિદ્ધાન્ત પ્રમાણત્વે અન્યથા સૂચવેલ છે । જૈન સિદ્ધાન્તને અનન્ય નિષ્ઠ રહી, શ્રુતદેવીના સાન્નિધ્યથી આ વિવરણની અને સદન્તર્ગત કથાઓની પોતે રચના કરી છે—પણ ક્ષણે આમાં સૂચન થયું છે । જૈન આગમોમાં જાણીતી કથાઓને ક્ષણે પોતાની સરસ શૈલીથી દર્શાવી છે ।

આગમોમાં મુખ્યત્વે આશ્ચર્યશ્ચ વિવરણ, ઉત્તરાધ્યયન, જ્ઞાતાધ્યયન, સૂત્રરૂપાગ, દર્શન-કાલ્પિક, આચારકલ્પ, દર્શન-કલ્પ, વ્યવહાર આદિ સૂત્રોનો આધાર લીધેલો જણાય છે, વેટલેક સ્થળે તેનો નામ નિર્દેશ કરેલો છે । ગણિ પિટક (દ્વાદશાગી), દૃષ્ટિવાદ, આત્મ-પ્રવાદ પૂર્વ, મત્યપ્રવાદ પૂર્વ, પ્રવમાનુયોગ આદિ પ્રાચીન યુગોનું પણ પ્રાસંગિક સ્મરણ કર્યું છે । સુપિ-ચરિત, નૈમિ-ચરિત, સનતકુમાર-ચરિત, વસુદેવહિંડી આદિના પણ ઉલ્લેખો આમાં છે । વિશેષ જાણવા માટે જેનો નિર્દેશ અનેક વાર કરેલો છે, તે ઉપદેશમાલા-વ્યાખ્યાન (વિવરણ), તથા દ્વિમુનિ ચરિત (પ્રા), આ વિવરણકારની અન્ય રચનાઓ જણાય છે । હપયુન્ત સય સાહિત્ય, પ્રાય પ્રાકૃત છે અને શ્વેતામ્બર જૈનાગમ માટે સમ્મન્થ ઘરાયે છે, તથા તેની અવિચ્છિન્ન પરંપરાને, પ્રાચીનતાને અને પ્રામાણિકતાને પ્રકાશિત કરે છે । મન્થકારે સુમન્થ શ્વેતામ્બર જૈનાધ્યાય સિદ્ધસેન દિશ્વારુનો, શાચક-મુદ્ધય (હુનાસ્વાતિ) નો, તથા અપ્રસિદ્ધ વલિકાબાર્થનો નિર્દેશ કરી, તેમની કૃતિયોગથી અવતરણો દર્શાવ્યા છે । જૈનાગમ હપરાત વેદ, અશ્વપાદ, મુગલ ધર્મશીર્તિ, કપિલ, સાંધ્ય, કાળાદ, માગધત વ્રાદિ અન્ય વર્ણનોના અન્ત-ચોના અને રામાયણ, મારુત, નીતિસાગ્ર આદિના નામ-નિર્દેશ સાથે પ્રાસંગિક પ્રકટ ઉલ્લેખો પણ કર્યા છે । આથી મન્થકારની યદુધૃતતા પ્રકાશિત થાય છે, જેનો હામ સમાજને આવી રીતે આપ્યો છે ।

અર્હિ દર્શાવેલ વિષયાનુક્રમ જોવાથી આ પ્રથમાના વિષયોનો, ધર્મોપદેશોનો, તથા તેને અનુસરતી કથાઓનો સામાન્ય રીતે ફ્વાલ આવશે, અને યથાયોગ્ય પઠન-પાઠન-પરિ-શીલનથી પ્રથમની વિશિષ્ટતા મુશ્કોના હલ્કયા આવશે । તે સાથે, વિષ્ણુના સર્વત્ર ભૈશ્વ વિસ્તારનાર, અને શાન્તિને સ્થાપનાર, વિષ્ણુ કલ્યાણ કરનાર, અર્હિસા-લક્ષણ, સત્ય-પ્રતિ-ષ્ઠિત જૈનધર્મ તેના સત્ત્વજ્ઞાનમય ઉત્તમ સદુપદેશોથી વિશ્વ-ધર્મની સાસ્ત્રિક પ્રતિષ્ઠાને પ્રાપ્ત કરે છે, તેનું સમજાવે ।

મારુતવર્ણના પ્રતિમાશાહી સજ્જનો અને પરોપકાર પરામણ પવિત્ર જીવન માહત્તા ધર્મો-ધાર્યા વિષ્ણુના વિવિધ વિષયોનું કેવું વિશાલ જ્ઞાન ધરાવતા હતા ? તે સાથે પોતાના વિશિષ્ટ બુદ્ધિ-ઐશ્વર્યનો, પ્રાપ્ત થયેલી શક્તિનો, અને પોતાના અમૂલ્ય સમયનો સદુપયોગ તેઓ કેવા પ્રદાસનીય કર્યામાં કરતા હતા ? તે બાબત મન્થ જોવા—જાણવાથી સમજાશે । આવી મન્થ રચના જોવા—જાણવાથી ભારતીય ભ્રેષ્ઠ પ્રતિમા પ્રકાશમાં આવશે, અને વિચા-

રક સુશોના અન્તઃકરણોમાથી શતશઃ મહાજ ધન્યતાદના ઉદ્ગારો પ્રગટ, કરીવશે ।
વર્તમાન ધર્માધાર્યોને િજ કર્તવ્યોની વશ પ્રકાશી પ્રેરણા આપશે ।

આવી શ્રેષ્ઠ સરસ રૂઠિ, આપણા પ્રમાદથી અને વેદરંકારીથી અત્યાર 'સુધી' અન્ધકારમા રહી ગઈ, પ્રકાશમાં ન આવી શકી, ણથી ણના લાભથી આપણે વચિત રહ્યા—૦' માટે આપણે સત્વેદ શરમાયું જોઈય । એક હજાર વર્ષો ઉપરાન્ત લગભગ એક સો વર્ષો વીતી જવા છતા સદ્ભાવે આ રચના સુરક્ષિત રહી પ્રજા-સ્વાતંત્ર્યના વર્તમાન યુગમા, અભિનવ ગૂજરાત વિશ્વ-વિદ્યાલયના પ્રાદુર્ભાવવાળા શુભ વાતાવરણમા પ્રકાશમા આવે છે, ણથી આપણે આનન્દ માનીય । ઉત્તમ ધર્મોપદેશોની આ માલા, વિદ્વજ્ઞનોના કર-કમલોને, તથા કળ-કમલોને વિભૂષિત કરશે, ણટલું જ નહિ, સહૃદયોના હૃદય કમલોને ઉદ્દીપિત કરવા ણ સમર્થ થશે-૦વી આશા અસાને નથી ।

વિવરણકાર જયસિંહસૂરિ ણ જ મૂલકાર

માલામા સામાન્ય રીતે ૧૦૮ મળ્યા, રત્નો, કિંવા પુણ્યો હોવાની માન્યતા છે, પરંતુ આ ધર્મોપદેશમાલા મૂલ ગ્રન્થમા પ્રાકૃત ૯૮ ગાથા જ મળે છે । આ ગ્રન્થની પાછલથી રચાણી ધીજી યે વિવરણ-પ્રત્તિયોના અન્તમા ૪ ગાથા અધિક મળે છે, તે પ્રક્ષિપ્ત જનાય છે । જયસિંહસૂરિના સ ૯૧૫ મા રચાયેલા ૫૭૭૮ ઓક-પ્રમાણ આ વિવરણમા, તે ગાથાઓનો નિર્દેશ કે તેની વ્યાખ્યા દર્શાવેલ નથી । મૂલ ગ્રન્થકાર કોણ ? ણતુ સૂચન યમાંથી મળતુ નથી । જયસિંહસૂરિય મૂલતુ કર્તૃત્વ પોતાતુ હોવાતુ સ્પષ્ટ સૂચવ્યુ નથી । આ વિવરણના પ્રારંભમા—'મજ્જલ ચ પ્રદર્શયન્ ગાથાદ્વયમાહ પ્રકરણકારઃ'—૦વી રીતે હેલેલ ફરી મૂલ પ્રકરણતુ કર્તૃત્વ અન્યતુ હોય તેવી રીતે વદસ્ય સૂચન કર્યુ છે, તેમ છતા મૂલમા આવતા સુયદેવી, વિમલગુણ વગેરે સૂચક શબ્દોને વિવરણકાર જયસિંહસૂરિય પ્રાય પ્રત્યેક કપાના અન્તમા, અને મળવરસ્ત્રવ, જિનેન્દ્ર-જયશબ્દ-શુસુમમાલા આવી પ્રસન્નોના અન્તમા પોતાના અભિજ્ઞાન તરીયે સૂચવ્યા છે' । મૂલની પ્રથમ ગાથામા 'જય-પઢાય વ્ય' વિશેષણમા

૧ "સિજ્ઞત મજ્ઞ મિ સુયદેવિ ! શુચ્ય ધરણાઽ સુદ્રા ક્ષતિ ।

ધમ્મોપપસમાણ વિમલગુણા જય પઢાય વ્ય ॥" (મૂલાયા ૧) પ ૧

"સુયદેવિ પસાણ સુવાણસારેણ"—વિવરણમા પ ૫, ૨૧, ૨૩, ૨૬, ૨૯, ૩૦, ૩૨, ૪૧, ૪૬, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૭, ૫૮, ૬૦ વગેરે

"નમિલ્લ મહાવીરં સહ સુયદેવીય યજ્ઞરે શુણિમો ।"

પ ૨૨૬

"ચરમ સરીરા મોક્ષ વિમલગુણ મળહરા દિત્ત ।"

પ ૨૨૭

"નમિલ્લ મહાવીરં સહ સુયદેવીય "

પ ૨૨૭

"વિમલગુણ પદમાણો સદ્દશ નરો સાસય ટાળ ॥"

પ ૨૨૮

"વસ્ય શુર મણુપ-ચંદુવ ચલ્લન-દ્વિચ પશુરેણ અસમેણ । સીસાવયવેણ કય જયસિંહાયરિયનામેણ ॥

ધમ્મોપપસમાલા વિવરણમહિયાગમાણસારેણ । સુયદેવિપસાણ વિમલગુણ કુસુમદામ વ ॥

તં સુયદેવી-ગુણિયો ચમિલ્લ કષિતુ સુસિદ્ધિ । ઓ સુયદેવિ સળ્લેગ્ગ ચિરિય ચિત્તિલ્લ આપ્પ ॥" પ ૨૨૯

"ફમ જય-વયદ-કળહમુણિ સીસ જયસિંહસૂરિયા રહય ।

ધમ્મોપપસમાલા વિવરણમહિ વિમલગુણ-વલિય ॥"

પ ૨૩૦

યુક્તિવધી 'જય' નામ સૂચિત કર્યું જણાય છે^૧ યથી વિવરણવાર જયસિંહસૂરિ ૧ જ મૂલ પ્રકરણકાર હોય-પરંતુ અનુમાન થાય છે । વિ સ ૧૧૯૧ મા વીના વિવરણને રચનાર વિજયસિંહસૂરિ (મહધારી હેમચન્દ્રસૂરિના પટ્ટધરે) આ પ્રથમ વિવરણમા આવેલા પ્રાકૃત કથાનકોને જ વિસ્તૃત રચ્યા હોવા છતાં, પ્રસ્તુત જયસિંહસૂરિના નામનો કથાય નિર્દેશ કર્યો જણાતો નથી । તેમણે ૧૪૪૭૧ શ્લોક પ્રમાણ વિસ્તીર્ણ વૃત્તિનો પ્રારંભ કરતા મૂલવારને 'શાસ્ત્રકર્તા' 'પ્રકરણકાર' શબ્દોથી સૂચવ્યા છે, પણ તેમનું નામ ત્યાં દર્શાવ્યું નથી । વિ ૩ ૧૩૨૦ લગભગમા, આ પ્રથમી સસ્કૃતકથાઓવાળી ૬૮૦૦ શ્લોક પ્રમાણ શ્રીજી વૃત્તિ રચનાર મુનિદેવસૂરિ (બાદી દેવસૂરિના અનુયાયી) પ્રારંભમા પૂર્વ વૃત્તિકાર તરીકે જયસિંહસૂરિનું સ્મરણ કર્યું છે, પણ મગલ-ગાથાની વ્યાખ્યા કરતા મૂલવારને નામ-નિર્દેશ વિના 'પ્રકરણકરણસૂત્રધાર' શબ્દદ્વારા સૂચિત કર્યા છે તેમ છતાં તેમની વૃત્તિના અન્તમા 'લેખક સૂચવેલી ગાથાઓની વ્યાખ્યા કર્યા પછી, છેલ્લી ૧૦૨૩ ની ગાથા આપેલી છે, મુગમ

૧ હવપુરીયગચ્છના વિજયસિંહસૂરિ ॥ ૪ ૧૧૯૧ વર્ષમાં રચેલ પ્રાકૃતકથામય ધર્માપદેશમાલાવિવરણના અન્તમાં અધિક ૪ ગાથાઓ આ પ્રમાણે જોવામાં આવે છે-

"જેલ રૈણે પુઠ્ઠવિ-પૈવ્યય રહ-સરિસો ચડગિહો કોહો । પંસ ચૈત્રમાસ ચૈત્રધર-જૈવજીવાણુગામી ॥ ૧૧ ॥
 રૈમેવ ધૈમ્મ-કેયળે વૈત્થેસુ પરુપ્પણા ગઈઓ ॥ મૈદ-ઝંચવારિય પંદરઝંમગૂ ॥ ૧૦૦ ॥
 મૈરમેયા પુવ્વોગ્ગહ સસગ્ગીપ ॥ ઝંમિનિવેસે ॥ ચડહા ચલુ મિચ્છત સાદ્દુગ્ગમદ્વણે ॥ ૧૦૧ ॥
 મૈરમેયણ જમાલી પુવ્વોગ્ગહિયમિ હવહ ગોવિંદો ॥ સસગ્ગિ સાગમિક્કુ ગોદ્દામાહિલો ॥ ૧૦૨ ॥

— મુનિરાજ હવધિત્રયગીના જ્ઞાણસંપ્રદાની ન ૧૧૧ વાલી ધર્મોપદેશમાલાવિવરણની પોથીમાં (પૃ ૨૮૫, ૧ ૧ ૨૯૦, ૨૯૧)

૧ વિ સ ૧૧૨૦ લગભગમાં મુનિદેવસૂરિ રચેલ સસ્કૃતકથાવાળી ધર્માપદેશમાલાવૃત્તિના ચતુર્થ પ્રસ્તાવના પ્રાતર્માં પ્રકિત ૩ ગાથાઓનો અધિક પાઠ તેની વ્યાખ્યા સાથે આ પ્રમાણે મળે છે-

"અતઃ પર ગાથાત્રય પૂર્વવૃત્તિકારેણ લેખકથાગ્રાહતમ્, ૧૧ ૬ નિશીથચૂર્ણેત્સારેણ વ્યાખ્યાસ્યામ્ ।

પ્રમેય ધમ-કેયળ વત્થેસુ પરુપ્પણા ગઈઓ ॥

મદઅય અચ્ચારિય-પંદર[ઝં]મગૂ ॥ ૧૦૦ ॥

નિશીથચૂર્ણી પ્રથમછંદે વચનરિતકે ૬૪ ગાથાસંલિ । અત્યા ગાથામાઃ પૂર્વ તત્ર કોપસ ચાતુર્વિધ્ય વર્ણિતમલિ ।

"અથ ધર્મોપદેશસારે ચતુર્વિધમિત્યાત્મપરિહાર પ્રસ્તુતશાદ-

મૈરમેયા પુવ્વોગ્ગહ-સસગ્ગીપ ॥ ઝંમિનિવેસે ॥

ચડહા ચલુ મિચ્છત પગયર સય(જ)મો જત્થ ॥ ૧૦૦ ॥

મૈરમેયણ જમાલી પુવ્વોગ્ગહિયમિ હવહ ગોવિંદો ।

સસગ્ગિ સાગમિક્કુ ગુદ્દામાહિલ ॥ ૧૦૧ ॥

તે પછી અન્તમાં આથી ગાથા છે-

હય જય પાયહ-કન્દમુણિ-સીસ જયસિંહસૂરિના રહયા ।

ધર્મોપદેશમાલા કુશાલકલ્પમિચ્છમાણેણ ॥ ૧૦૨ ॥"

— વલોદપણા મુનિરાજ હવધિત્રયગીના જ્ઞાણસંપ્રદાની ન ૪૯૬ વાલી સં ૧૯૬૬ વર્ષમાં લિખિત પ્રતિમાં પૃ ૨૩૧-૨૪૬

જળાવી જેની વ્યારવા આપી નથી, તેને ક્ષેપક ન માનીય તો તેના આધારે આ ધર્મોપદેશ-
માલા (મૂલ પ્રકરણ) ને જગત્પ્રસિદ્ધ કૃષ્ણમુનિના શિષ્ય પ્રસ્તુત વિવરણકાર જયસિંહસૂરિ
રચેલી માનવી જોઈય. તે ગાથા આ પ્રમાણે છે—

“હ્ય જય-પાયડ કન્દમુણિ-સીસ-જયસિંહસૂરિણા રહ્યા ।

ધર્મોપદેશમાલા કમ્મકસયમિચ્છમાણેણ ॥ ૧૦૨ ॥”

। વડોદરાના મુનિરાજ શ્રીહસવિજયજીના શાસ્ત્ર—સપ્રહની ન ૪૧૬ દ લિ પ્રતિ પત્ર ૨૪૬

ધર્મોપદેશમાલા (પ્રા) મૂલ ગ્રન્થમા, પટેલા જળાવ્યા પ્રમાણે પ્રશ્નિત ૨, ૩, ૪ ગાથાઓ
જોડીને ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૩, ૧૦૪ સરવાળા પળ પ્રાચીન પોથીઓમા જોવામા આવે છે ।
પ્રાચીન સમયમા આ ગ્રન્થને પઠન-પાઠનાદિમા મહત્ત્વનું સ્થાન મળ્યું હતું, તેમ જળાય
છે । જૈન શ્રમણો અને શ્રમણીઓ પોતાના શ્યામ્યાયમાટે ધર્મદાસગણિની ઉપદેશમાલા
વગેરે પ્રકરણો સાથે આ (મૂલ) ને પણ લખાવી રાખતા હતા । વિહારમા ઉપયોગમા લઈ
શકાય, તે માટે ગાથા કદમા લખાવતા હતા । ૧૦૩ ટ્વ થી ૧૬ ટ્વ સુધીની લખાઈ
વાળી, અને ૧૬ થી ૨ ટ્વ સુધીની પહોલોઈવાળી આની ૨૭ જેટલી તાહપત્રીય
પોથીઓ—ધર્મોપદેશમાલા માથે અન્ય પ્રકરણોના સપ્રહની પ્રકરણ-પુસ્તિકાઓ અઠ્ઠે
પાટળના જૈનમહારોમા રહેલી જળાવી છે । તેમા વિક્રમની તેરમી ચૌદમી સદીમા
લખાયેલી પોથીઓ છે । પેટલીપ પોથીઓ જૈન મહિલાઓપ પણ લખાવેલી છે । પમાની
પ્રક ૧ ૨૭૯ મા ચન્દ્રાવતીમા મલયચન્દ્રે લખેલી છે, વીજી સ ૧૨૯૨ મા મૃગુલચ્છ
(મૃત્ત) મા આસદેવીપ લખાવેલી છે, ત્રીજી સ ૧૩૨૬ મા લખાયેલી સચિત્ર છે,
અને ચોથી સ ૧૩૫૪ મા શ્રીમાલવશી વાહનના આત્મજ સા રાસલની પુત્રિકા
મોહિણીપ લખાવેલી છે [વિશેષ માટે જુઓ ‘પત્તનસ-પ્રાચ્યજૈનમાહાગારીય ગ્રન્થસૂચી’
૧ ભાગ તાહપત્રીય, ગાયકવાડ-પ્રાચ્યગ્રન્થમાલા ન ૭૬, પૃ ૨૨, ૨૮૪, ૨૩, ૩૦૯
વગેરે]

પરી રીતે જેસલમેર (મારવાડ) ના ટુર્ગના પ્રાચીન મોટા મહારમા ન ૨૫ ની
પ્રકરણપુસ્તિકા, જે ૧૧×૨ આકારમા સ. ૧૩૪૫ મા લખાયેલી છે, તેમા પણ આ
મૂલ પ્રકરણ છે । જેસલમેર માહાગારીય ગ્રન્થસૂચી (ગા. ઓ સિરીસ ન ૨૧, પૃ ૫) મા
અઠ્ઠે સૂચવેલ છે ।

પ્રો પીટર્સનના રિપોર્ટ ૧, પૃ ૨૫, ૪૭, ૫૫, ૬૪, ૭૦, ૮૨, ૯૧, ૯૩ મા તથા
રિપોર્ટ ૫, પૃ ૮૦ મા જળાવ્યા પ્રમાણે આ મૂલ પ્રકરણની પ્રતિયો રૂમાત વગેરેના જૈન
મહારોમા પણ છે । પી રિ ૧, પૃ ૨૫ મા આ જ ગ્રન્થના કર્વાનું નામ યશોદેવસૂરિ
જળાવ્યું છે, તે યુક્ત જળાનું નથી, તેનો આધારમૂલ, રહેલ ત્યા દર્શાવ્યો નથી । વડોદરા,
છાપી, લીંબડી, સૂરત, વગાલ, પજાવ-વગેરેના સપ્રહોમા પણ આ ગ્રન્થની પ્રતિયો
જળાય છે ।

। પી રિ. ૧, પૃ ૪૭, ૫૫, ૬૪, ૭૦ મા માગધી જળાવેલ આ ગ્રન્થના અવતા. ૧૦૪
મી ગાથા આ પ્રમાણે છે—

“માલા ઉવર્ણમાણ એવ જો પઢઈ ભાવઈ ઉં (ઈ, ઠ) પઢે ।

સો પાવઈ નિઘાણ અચિરેણ વિમાણવાસ ૫ ॥ ૧૦૪ ॥”

પ્રો ફીલહૉર્તેના રિપોર્ટ (વૉ ૨, ન ૩૮૨) યોગેશ પળ આ પ્રવચન સૂચન છે ।

જયસિંહાચાર્યનો પરિચય ।

ધર્મોપદેશમાલા જેવા ૯૮ ગાથાના લઘુ પ્રવર્ણ પ્રત્યનુ ૫૭૭૮ શ્લોકપ્રમાણ આનુ ઉત્તમ વિશિષ્ટ વિવરણ રચતા જયસિંહાચાર્યે પોતાની અનેકદેશીય પૌઢ વિદ્વત્તાનો, મહુશુભતાનો પરિચય કરાવ્યો છે, પરંતુ તેઓ પોતાના જન્મ, વિદ્યાભ્યાસ, દીક્ષા આદિથી ભારતના કયા હુમ પ્રદેશને વિમૂષિત કર્યા હશે ? કયા જ્ઞાતિ-વંશને બલકૃત કરી યજ્ઞસ્વી કર્યો હતો ? કયા કુલને વીર્તિશાલિ કર્યું હતું ? કયા માગવડાલી માત પિતાને ધન્યાવાદના પાત્ર કર્યા હતા ? એ જગેરે સમ્બન્ધમા તેઓએ આ પ્રશ્નમા કોઈ નિર્દેશ કર્યો નથી, ૯થી એ સમ્બન્ધી આપણી જિજ્ઞાસા પૂર્ણ થઈ શકતી નથી । સસારથી વિચ્છેદ નિ રૂઢ જૈનાચાર્યો પોતાની પૂર્વોક્તિ ગૃહસ્થાવસ્થાને, અથવા પોતાના સ્થાગ કરેલા સામાનિક સમ્બન્ધોને સ્મરણમા છાવી પ્રકાશિત કરવાનું પ્રાય મસદ કરતા નથી । આ પ્રૌઢ પ્રશ્નકારે પણ એવા કોઈ આશયથી પોતાનો એવા પ્રકારનો પરિચય આપવો ઇચ્છિત નહિ માન્યો હોય—એક અનુગામ થાય છે । ઇમના કોઈ અનુયાયી મક્કવ ગિલ્લે અન્યત્ર તેથી પરિચય કરાવ્યો હોય, તો તે સાધન જમને ઉપલબ્ધ થયું નથી ।

સન્તોષની વાત છે કે આ પ્રશ્નકારે જમણાવસ્થા સાથે સમ્બન્ધ ધરાવતો પોતાનો આવશ્યક પેતિહાસિક પરિચય આ પ્રશ્નના અન્તમા કરાવ્યો છે । આ પ્રશ્નમા [પૃ ૧૯૨-૧૯૩ મા] પ્રસન્નાનુસાર ‘જય’ જ્ઞાત્યોથી બલકૃત, ‘જિનવરેન્દ્રોની સ્તુતિરૂપ જયજન્મ-કુસુમમાલા’ રથી પ્રશ્નકારે ૨૪ તીર્થંકરો પ્રત્યે પોતાનો ભક્તિ-ભાવ પ્રકટ કર્યો છે ।

તથા પ્રશ્નના અન્તમા—‘ઋષભ જગેરે સર્વ જિનેન્દ્રોના ગણધરો અને સ્થવિરો પદ-માણુઓગ(પ્રથમાણુયોગ)મા કહેલા છે’ તેમ સૂચવી, એકેય ગાથાદ્વારા મહાવીરના સમસ્ત જ્ઞાત્યાર્થના મારગામી ૧૧ ગણધરોનો, દેસ, વંશ, આયુષ્ય, માત પિતાદિ પરિચય કરાવ્યો છે ।

પ્રશ્નકારે ઉપર્યુક્ત તીર્થંકરાવલી અને ગણધરાવલી જણાવ્યા પછી મહાવીરના તીર્થમા થઈ ગયેલા શ્રુત સ્થવિરોની આપણી જણાવી છે । તેમા શ્રુત રત્નના મહાસાગર જેવા જમ્પૂયી દેવ વાચક સુધીમા થઈ ગયેલા ૨૪ શ્રુત સ્થવિરોનું સ્મરણ કરી વિનયથી તેમને નમન કર્યું છે, તે સાથે વર્તમાન કાલમા વિદ્યમાન અને અવિદ્ય કાલમા થનારા શ્રુત સ્થવિરોને પણ પ્રણામ કરતા પ્રશ્નકારે પોતાની નમ્રતા લઘુતા દર્શાવી છે । પ્રકારાન્તરથી તે પૂર્વજોના અનુયાયી શ્રુત-સ્થવિર તરીકે પોતાને સૂચિત કર્યા છે ।

પ્રશ્નકારે અન્તમા ૩૧ ગાથાઓ દ્વારા પોતાની શુદ્ધ-પરમ્પરા દર્શાવી, પ્રશ્ન-રચના, સમય, રાગ-સ્થલાદિ સમ્બંધિ વર્ણવ્યું કર્યું છે ।

વિવરણકારનું વક્તવ્ય

૧ “વીર જિનથી પ્રારંભ કરેલી ઇ (અર્પયુક્ત) સ્થનિરાવલીને પૂર્વે થયેલા મુનિઓપ કહેલી છે [દેવ વાચકે નન્દીસૂત્રમા જણાવી છે], શેષ (વાકીના-પટ્ટીના ધીજા સ્થવિ-રોની) આવલીને હવે હુ કહુ છુ, તે તમે સામઠો-

દેવ વાચક તથા ઘટેશ્વર

૨ દેવ વાચક [સ ૫૧૦] પછી અનેક સુરિઓ થઈ ગયા પછી મિધ્યાસ્વરૂપી અન્ધકારને દૂર કરવામા સૂર્ય જેવા વઢસર(ડટેશ્વર) નામના ક્ષમાશ્રમણ થઈ ગયા ।

તત્વાચાર્ય અને યક્ષ મહત્તર

૩ તેમના શિષ્ય તત્ત્વાચાર્ય ઇવા નામથી મુપ્રસિદ્ધ થયા, જેમનો જણ જગત્મા પ્રકટ થયો હતો, જે, પાંચ પ્રકારના આચારો (૧ જ્ઞાનાચાર, ૨ દર્શનાચાર, ૩ ચારિત્રાચાર, ૪ તપ આચાર અને ૫ ધીર્યાચાર)મા સારી રીતે સ્થિત હતા, જિન-પ્રવચનરૂપ ગાનમા ચન્દ્ર જેવા હતા ।

૪ તેમના પ્રધાન શિષ્ય પળ તેવા, યક્ષ મહત્તર નામના થયા, જેણે સદ્ગુણ(સદ્-કૂપ=સાદુ)મા મુપ્રસિદ્ધ જિન-મુનિ સ્થાપિત કરાવ્યુ હતુ ।

કુળ્ળા મુનિ

૫ તેમના શિષ્ય કુળ્ળામુનિ થયા, જેઓ તપ-તેજના રાશિ હોઈ દુ.પમા કાલના નરનાથો(દુષ્ટ રાજાઓ, મનુષ્યો)ના મલ્લકોને શૂલ હત્તપ્ર કરનાર અને મળ્યોરૂપી અરિન્દોને વિરુદ્ધ કરવામા સૂર્ય જેવા હતા ।

૧ શાકાબ્દ ૭૦૦ = વિક્રમસંવત ૮૩૫માં દક્ષિણવિહ ઉદ્યોતવાચાર્ય રચેલી પ્રાકૃત કુવલયમાલાકથામાં પોતાના પૂર્વગો તરીકે જે ઘટેશ્વર, તત્ત્વાચાર્ય અને યક્ષ વગેરેનો ઉલ્લેખ કર્યા છે, તેઓ અને આમા જણાવેલ ઇથી સમાન નામવાળી વ્યક્તિઓ એક જ છે કે કેમ ? એ વિચારણીય છે ।

નામિન-દનજિનોદ્ધાર(શશુજયતીર્થોદ્ધાર)પ્રબંધ રચનાર ઉપકેશગચ્છના કક્કસુરિએ પિ. સ. ૧૩૧૩ માં રચેલા ઉપકેશગચ્છ-પ્રબંધમા જણાવેલ યક્ષ મહત્તર, કુળ્ળાચિ, તથા જયસિંહસુરિ, અને બાહિ જણાવેલ તે તે નામના આચાર્યો એક હોવાનો સંભવ લાગે છે । આ જણાવ્યા પ્રમાણે તેમનો સમય અધિક પ્રાચીન લાગે છે, અને તેમની માન્યતા પ્રમાણે તેઓ ઉપકેશગચ્છમાં થયેલા પૂર્વગો હતા । બાહિ તત્ત્વાચાર્ય તરીકે નિર્દેશ છે, તેને સ્વાં નક્ષત્રી તરીકે જણાવા લાગે છે । પ્રાકૃત તત્ત્વાચાર્ય, નક્ષત્રાચાર્ય તરીકે પણ વર્ણવ, અને એકઠી દ્વારા સમાન અક્ષરે લખાય છે-એ પ્રાચીન દક્ષલિખિત પ્રતિયો વાંચનાર વિદ્વાનો સમગ્રી શકે તેમ છે । યદ્વકૂપ નગરનો, નામપુરનો, તથા સ્વાના જિનમંદિરનો ઉલ્લેખ અર્પયુક્ત ઉપકેશગચ્છ પ્રબંધમાં પણ આવે છે । શ્રીજ્ઞાનસુ-દરજી(દાલ નામ દેવગુપ્તસુરિ)ની પ્રેરણાથી સ. ૧૧૮૭ માં તે સંસ્કૃત પ્રાચનો દિટ્ટી અનુવાદ નં કરી આવ્યો હતો, તે સાથે તે પ્રકટ થયો નથી, છતાં તેમાંનું કથન જાણવા માટે બાહિ આગળ દર્શાવવામાં આવે છે ।

વિક્રમસંવત ૧૧૫ માં રચેલા આ પ્રાચના અ-તમાં કુળ્ળામુનિના શિષ્ય જયસિંહાચાર્ય પોતાની ગુપ્તપરંપરાનો સમ્બંધ, મગધના મહાવીરના ગળથરો, શ્રુત સ્થવિરોના ક્રમમાં થયેલા દેવ વાચક (ન રીસૂત્રકાર) સાથે જોડ્યો । દેવ વાચકની પરંપરામાં થયેલા અર્પયુક્ત યક્ષ મહત્તર અને કુળ્ળા મુનિ વગેરેને તે પછી લગભગ પાંચસો વર્ષ પટ્ટી થયેલા ઝકેશ(ઉપકેશ)ગચ્છના આચાર્ય પોતાની રસપ્રમપુરવાટી પૂર્વજ-પરંપરામાં ઉપકેશગચ્છની અપ શાખામાં થયેલા સૂચવી કેટલોક વૃત્તાત જણાવ્યો છે, તે વિચારણીય છે । વિ. સં. ૧૩૧૩ માં કક્કસુરિએ સંસ્કૃતમાં ઉપકેશગચ્છ સંબંધી પ્રબંધ-ચરિત્ર પ્રાચ રચેલો છે, તેની રચના

સેમને દેવદમ્પત્યથી જાણીને, અને ચિર લિખિત મહાપુસ્તિકાઓ લોડને પોતાના મનિ દેશન પ્રમાણે ફેરવી લા
જાગવી છે-

“આસન્નકેદાગચ્છે નિમિલમણમૃતો યે દુરા સપ્રમાના,
પેદમ્પયાદ્ વિદિત્વા, ચિરલિખિતમહાપુસ્તિકામ્યોઽપિ દટ્ટા ।
પ્રપ્તે મચ્છત્રયન્ધે નિમમતિભિમ્બો માનતો નિમિત્તેઽસિવ
પ્રોચેઽહ તાનસેવાનપિ ન હિ વિદિતા યે મયા તેઽય નોકા ॥ ૭૩૨ ॥
શ્રીત્રિષ્માકાદ્ વહતાઙ્ક ઘડિ શશાઙ્ક [૧૩૧૩] સત્યે શરદિ પ્રટ્ટયે ।
મચ્છત્વ સમ્યન્ધચરિતમેત્ત્વ શ્રીઙ્કસૂરી રચવાજ્ઞકાર ॥ ૭૩૪ ॥
શ્રીપાશ્વોત્પન્ન રતનપ્રમમુદ નિવિદ સ્પૂલમૂપ્રવપ્ત ,
છૃણ્ણધ્યાનપ્રસાસાતતિપરિકરિત સાધુ સાધાર પત્ર ।
સાધ્યા ધીરિતિ પુષ્પ ગુમશતકરિત શ્રાદ્ધપદ્માગિતો ય
શ્રીમાનુકેશનામા સ યુષિ વિજયતો કલ્પસાલીવ મચ્છ ॥ ૭૩૫ ॥”

અપરુષ્ઠ પ્રજાધર્મો (જા ૧૮૮ થી ૨૦૫ માં) જણાવ્યું છે કે-‘હ્યાર પડો જેવી પાટા મીઝા યજ્ઞદેવસૂરિ
યથા, તે વિહાર કરતા અનુમને મુખપુર (મુદારા) નામના એક નગરમાં આવ્યા હતા । ત્યાં મ્લેચ્છોનો અથ હલ્લમ
યતો તેમણે જ્ઞાતાત જાણના માટે સામનદેવીને મોકલી હતી, તેણીને મ્લેચ્છોના દેવોદ પકડી હતી । તેઓ
આવીને નિરાતર કહેતા હતા કે-‘મ્લેચ્છો આપણા મંદિરમાં છે તેમના ચલવની પ્રતીતિથી પૂજ્ય, તે જ પ્રમાણે
જનોને કહેતા હતા । દેવયોગથી અજસાર મ્લેચ્છ-તેન્ય આપ્યું, હ્યારે સામનદેવોદ જાણી આવોને કમુ કે-
મ્લેચ્છો આવ્યા, હે પ્રભો ! હુ ગુ કર ? જ્યારે મ્લેચ્છો પકડાઈ હતી, હમણાં જ મને છોડી છે, સો મ્હારો
શો શોષ છે ? એમ કહીને દેવી ગઈ સૂરિ દેવ મ્લેચ્છ (મંદિર)માં ગયા દેવતાવસર (દેવ સામગ્રી) આપીને
તેમણે તે સાધુઓને મોકલ્યા । સૂરિની પોત પાંચતો મુનિઆ સાથે કામોત્સર્ગ (ધ્યાન)માં રહ્યા । એવી રીતે
રહેલા કેદાગ સાધુઓને [મ્લેચ્છોદ] પકડના, કેન્દાગને માર્યા વધી તપિકે રહેજ, મ્લેચ્છ થયેલા એવા પણ
ધાવકે સૂરિઓને છોડાવ્યા, અને સાથે પોતાના પુરુષો આપીને તેમને મુલેથી ચઢકૂપ (આદ) પુરમાં પહોંચાડ્યા,
કારણ કે મનુષ્યોનું મારમ આગળ હોવ છે-

“દત્તા સહ સ્વપુરાગ, સદ્દટ્ટપુરે પ્રમુખ । પ્રાપ્ત્ય સુલેનૈવ મારમ ગાતર્તિ વટૂનામ્ ॥ ૧૧૧ ॥”

ત્યાં વસતા આશ્વકોદ પોતાના પુત્રો આવ્યા તે ૧૧ જળને પૂજ્યે રીક્ષિત કર્યા । પૂર્વેજ અને મુનિઓ દેવતાવસર
(દેવ સામગ્રી) લાગેને મઢ્યા । સાથી પૂજ્ય, પરિવાર સાથે બાંધાટ નગરમાં ગયા । ત્યાં પણ આશ્વકોદ મચ્છના
હઠાર માટે પુત્રો આવ્યા, કેન્દાગે સમારના વૈરાવથી પોતાની મેલે જ લીનર સ્વીકારી । દિકમથી એક
(૧ બાઠ) સો મે કદક અધિક વાજ ગયો, હ્યારે એક ચરિત્રવાદા તે યજ્ઞદેવાચાર્યે મયા ।

“ધીન્કિનાદેવ (? દટ્ટ) શતે વિવિદમ્પથિકે ગતે । સઙ્ગામત વક્ષદેવાધાર્યા વયચરિત્રિગ ॥”

જે મુનીશ્વરે સ્તનમતીર્ષ (સ્વભાત) પુરમાં સપ કરાવેલ વાંધ્યે મંદિરમાં સ્થાપ્યા હતા મહુ પરિશર
યતો, કોઈ મુદિનિધિ શિષ્યને ‘વક્ષસૂરિ’ નામથી પોતાના પદમાં મુદ (મચ્છ નાયક) કરીને તે સ્થળે ગયા ।

તે (વક્ષસૂરિ) ના પદ પર, મુદના મુળોથી આગ્રિ સિદ્ધસૂરિ મુદ થયા તેમના યજ્ઞ નામના શિષ્ય
મહાસરપન્માં રહ્યા હતા । તેઓ ચારિત્રવત હોવા છતાં પણ ગુમ પરિણામનો વિચાર કરીને, આશ્વકોના અતિ
આદરથી નિવશ્રિત થઈને પ્રાપ્તે સદ્દટ્ટપુરમાં રહેતા હતા, મુદ (મચ્છનાયક) સ્થાપ્યા વિના સિદ્ધસૂરિ મુદ
સ્થળે ગયા, સર્વે શ્રદારની મચ્છ વાદકતા યજ્ઞ મહત્તર કરતા હતા ।

“તત્ત્વદેમૂર સિદ્ધસૂરિમુરુદ્ગુણાશ્રય । યજ્ઞાગ્રિવલ્લ શિષ્યો, મહાસરપદે સ્થિત ॥ ૨૦૩ ॥

મ પ્રાપ્તોઽમૂર ચઢકૂપે, આશ્રિયપિ વિવિચ્ચ ય । ગુમોર્વે આપકાળામત્યાદરભિપજિત ॥ ૨૦૪ ॥

સિદ્ધસૂરિમુરો સ્વામસ્થાપિતમુરો યતે । મચ્છલ્લવાદકર્તા યત્ત, સવા યજ્ઞમહત્તર ॥ ૨૦૫ ॥”

આ સરક મધુપુત્રીમાં નાન નામના કોઈ સુબુદિ કોદ એક આરખ્ય (વનવાસી) મુરુની પાસે રીક્ષા
લગ્નને સર્વે સિદ્ધાત અપ્પા દશ અને મુરુની સમીપનાં વનમાં ગ્રન વાગન કરતા હતા, તેમને પદેશા ઝુકેશગળના
નાયક યજ્ઞદેવે નમ્રસૂરિ નામના આચાર્યે કર્યો હતા, તેમની પાસે છૃણ્ણ નામના વિપ્રે વ્રત સ્વીકાર્યું હતું ।
સ્વત્વ આપુષ્પવાદા તે નમ્રસૂરિ, મીઝા અધિકોને પણ પોતાના હાથે રીક્ષા આપીને સ્થળે ગયા । હ્યાર પડી

उदार बुद्धिवाळा मुक्त कृष्ण साधु ज्ञापना (उपस्थापना) वगेरे प्रत-गदि (विधि) माटे सद्गुरुप (साधु) पुरमा गया होता । तेव्हा घोर मन्दिरमा यक्ष महत्तरनी पावे उपसम्पद् अने अने पसरनी (ग्रहण, आसेवना) शिक्षा ग्रहण करी होती । महत्तर पण, पोताना आयुष्यना अन्तमा, गच्छने समस्त भार कृष्ण ऋषिने समर्पण करीने, धनदान करीने सग्न गया ।

कृष्णऋषि ए चक्रेद्वी देवीनी नाणीधी चित्रकू (चित्तोड) पुरमा जहने कोर शिष्यने भगव्यो हतो, सन विद्यावाळा ते शिष्यने देवगुप्त नामची गुरु (गठनायक) तरीके स्थापन कराय्या होता, ते पोतानी मेळे आदर-पूर्वक गच्छ-नादिकप्रणाली पालन करता होता ।

देवगुप्त, गच्छना भाराने निर्बाह करता होता, ते समयमा कृष्णऋषि विहार करता एक वखते नागपुरमा गया होता । त्या वेळी धर्मदेशना सोमश्रीने नारायण श्रेष्ठी प्रतियोग पाय्या होता

एक वखते ए शेठे कृष्णऋषिने विज्ञप्ति करी के-“भगवद् ! तमारा आदेशयी आ पुरमा हु जिन मंदिर करावु” [सप्तश्रेष्ठी] जिने कहेछी छे, तेमा जैनमन्दिरना निमाणगी सुल्यता छे” [उत्तम मेरुणु लइ ते लाना महाराजा पावे गया, तेची आर्थनाला प्रत्युत्तरमा महाराजाए कसु के-] “पुरमा न्या तमने सुख थाय ला, क्वि प्रमाणे भूमिने ग्रहण करो, अने त्या [देवमन्दिर] करावो, मं ते भूमि तमने प्रसादवी अर्पण करी छे ।”

स्यार पछी ते शेठे (नारायणे) नागपुरमा दुर्ग (गठ किल्ला)मानी भूमिगी याचना करी, ते प्राप्त करीने, जल्दी त्या आवीने तेणे डेन मंदिरनो प्रारम्भ कर्चो । बोरा दिवसोमा अठाघारण जैनमंदिर तैयार यत्ता, गुरू बिम्ब करावीने तेणे कृष्णऋषिने विज्ञप्ति करी के-“हे प्रभो ! प्रतिष्ठा करो, जेथी आ (बिम्ब) जनी वडे पूजाय; तमारा मन्त्रीवी स्थापित सहस्रवाळा प्रायाणे पण पूजाय छे”

कृष्ण ऋषि ए कसु के-“ह्यार पूज्य श्रीदेवगुप्तसुरीजी गूर्जर भूमिमा छे, तेमने तमे सत्वर बोलावो” स्यार पछी भक्तिमान् ते शेठे विज्ञप्ति साध पुनने मोरनी, गुरुजीने बोलावी श्रेष्ठ लग्नमा प्रतिष्ठा करावी होती । त्या प२ गोष्टी अने गोष्टीको (व्यवस्थापक घटीवटदार द्रुसीमो) पण ठारव्या होता स्यारयी नागपुरमा जैनधमनु साम्राज्य ययु हतु ।

कृष्ण ऋषि ए सपादलक्ष (सवातश्च-राजपूताना)मा उरहट तप कर्चु हतु, जे जोहने सवै जा माधु पुणावता होता । उपरावी ते तपस्वीए नागपुरची दैवत (गिरनार) गिरि पर जइ, जेमिजिने तमन करी, नियम प्रमाणे पूजीने क्षीर जली प्राप्त करीने, दूध पर नजर नाखतो, शुद्धरिहा जइ जे भोजन, अगे निवेदयी मधुरा पुरीए पहीचीने पारवु कसु हतु ।

कृष्ण साधु ए एक समये देवगुप्तजीने विज्ञप्ति करी के-“अनुयोगने धरनार कोर पण एक सूरि करी, श्रीलि दसरिजी यवा पछी पण्य बर्षो सुधी गच्छ गुरु (गठनायक सूरि)वी श्रय रणो हतो, तेथी अन्य गच्छना सूरिजीने में बहुधा प्रार्थना करीने आप पूज्यने पद-उगम कराव्यो हतो, तेथी मन्त्रने धरनार यीजा कोर सूरि करवामा आवे, जेथी आम्नायवाळी सूरि मग गच्छमाथी जाय नहि ।”

ते (कृष्ण साधु) नी विज्ञप्तियी देवगुप्तजीए स्यार पछी पोताना आदेशने करनार जयसिंह नामना सुनुदि विद्वान्ने मन्त्रना आधाररप गुरु (गठनायक) कर्चो होता । तेमना पट्ट पर श्रीरदेव, अने तेमना पद पर यामुदेव, एवी रीते केटलाक यर्षो सुवी मन्त्राधार ए त्रण नामो यर्चा हतो । वि वि”

उपयुक्त आचमने स्ववता शोको आ प्रमाणे छे-

“हृत्तम मयुरापुर्या, कश्चिद्वानाभिष मुषी । मय्याप्यारण्यकयुतोर्दंशमादाय पार्थत ॥ २०६ ॥

अधीतसर्वसिद्धात्, पुत्रायाम्भवने प्रतम् । पालयन् यक्षदेव्यायैरुक्तेशमणनायकै ॥ २०७ ॥

धीनभस्त्रिनामाभसापाचार्योऽस्ति कृत पुरा । तस्य पार्थे कृष्णनामा, विप्रो व्रतमुपाददे ॥ २०८ ॥

त्रिमिर्दिशेपकम् ।

अप धीमान् नक्षसूरिर्नैविमानपरावपि । दीपयित्वा स्वहमन, स्ववयसु स्वजगाम स ॥ २०९ ॥

तत उपापनामुष्यमत्तवृद्धि (विधि) कृते कृती । कृष्णसाधुः प(र)दृष्टपपुरेऽगच्छदसुच्छयी ॥ २१० ॥

भीयसमदक्षराणो, पार्थे श्रीवीरमिन्द्रे । उपसम्पदमादत्त, शिष्यां च द्विविधामपि ॥ २११ ॥

महत्साया(रो)पि गच्छस, आरं कृष्णपर्येऽस्तिष्ठम् । विनीयानयान हृत्ता, स्वायुज्यान्ते दिव ययी ॥ २१२ ॥

तत् कृष्णार्पणं देवीसुब्रह्मरीमिरा । चित्रकूपुरे गत्वा, विनेयः कोऽपि पाठित ॥ २१३ ॥
 स सर्वविधं श्रीदेवगुप्ताख्य स्थापितो गुर । स्वयं गच्छन्वाहकत्वं, पालयामास सादर ॥ २१४ ॥
 श्रीदेवगुप्ते गच्छत्, भार निबोद्धयत् । कृष्णपि श्रीनागपुरे, विहरन्त्यदा ययौ ॥ २१५ ॥
 तत्र नारायणः श्रेष्ठः, धृत्या तद्धर्मदेशनाम् । प्रतिमुद्रं कृत्वा, जते ॥ २१६ ॥
 स्वयत्पदसौ जानु, कृष्णपि भगवत्प्रहस्य । कारयामि त्वदादशात्, पुरेऽस्मिन् जैनमन्दिरम् ॥ २१७ ॥
 जिनोदिता । विजते तत्र मुत्पत्य, जैनमन्दिरनिर्मिते ॥ २१८ ॥

एव श्रेष्ठो कस्य । हा(दा)य स ॥ २१९ ॥
 "यथारवि गृहाण त्वं, भूमिं यत्र पुरे तव । सुम्यावते तत्र कुर्यां, प्रसादे ते कृता मया" ॥ २२० ॥
 सोऽथावपि नागपुरे, दुर्गमस्ये क्षिपि तत् । कृष्णस्यागत्य वृत्तं तत्र, प्रारम्भे देवमन्दिरम् ॥ २२१ ॥
 स्वयैरहोभिरतुल्यं निष्पन्नं जैनमन्दिरम् । कारयित्वा मूलविभज्य, स कृष्णार्पि स्वजिज्ञप्त् ॥ २२२ ॥
 "प्रभो ! प्रतिष्ठा विधत्ता, ययदे पूज्यते जनैः । स्वयंमन्त्राहितसत्कारा, पूज्यन्ते इयदोऽपि हि" ॥ २२३ ॥
 कृष्णपि प्राह मे पूज्या, श्रीदेवगुप्तसूरय । सति गुर्जरमेदिनीयां शानाकारम् सत्वरम् ॥ २२४ ॥
 तत् सुत सविनाहि, प्रयविरवा स भक्तिमात् । गुरनाकाय सल्लभे, प्रतिष्ठा निरमापयत् ॥ २२५ ॥
 तत्र ह्यसन्नि गाढीगांष्टिनामप्यचीकरत् । जैनधर्मस्य साम्राज्यं, ततो नागपुरेऽभवत् ॥ २२६ ॥
 स्वपादलक्षे कृष्णपिराकृष्ट विदधे तप । यत्रिरीत्य न तर्वा, विदधे मूषधूननम् ॥ २२७ ॥
 धीमन्नागपुरादुपोषिततनुगणा निरी रैषते, नरवा नेमिपिभं प्रपूज्य नियम क्षीरार्णमासाद्य च ।
 हुरधे यन्तु निवर्तां गुरुहिरा गरवैव यो भोजनम्, निर्वेदा-मथुरा दुर्गमधिगत चक्र तत् पारणम् ॥ २२८ ॥
 श्रीदेवगुप्ता भव्यधुर्विश्रुता कृष्णसाधुना । अनुयोगधर कोऽपि, सूरिरेको विधीयताम् ॥ २२९ ॥
 श्रीमतां सिद्धसूरीणां, स्वकीयतामामन-तरम् । गुरुधूम्यो यथा गच्छे, बहुवर्षाभ्यजायत ॥ २३० ॥
 ततोऽन्यगच्छसूरीणां, बहुधाऽभ्ययन मया । विधाय कारयामासे, पूज्यानां पद-सङ्गम ॥ २३१ ॥
 ततो मन्त्रधर कोऽपि, सूरिरेवो विधीयते । यथा गच्छात् सूरिमन्त्रो, गच्छत्सामाभिको नहि ॥ २३२ ॥
 तद्विशिष्टदेवगुप्तेर्निर्गदेशकरस्तत् । मन्त्राधारगुरुध्वजे जयसिंहास्य सुधी ॥ २३३ ॥
 तत्पदेऽभूत् धीरदेवो, यासुरेवोऽयं तत्पदे । मन्त्राधारताभिधा पथ, तिलोऽभूत् किमस्तमा ॥ २३४ ॥"

भगवान् पादनाथकी परम्पराका इतिहास जवा विशाख-यथोना छेल्, उपकेवागच्छना वतमान आचार्य श्रीदेवगुप्तसूरिनी (पदनाम छानसु-दरजी)नो अहिं आभार मानवो उचित छे, के जेमणे म्हादी प्रार्थनाची सत्कार आ श्रीकृष्णमाममी स १९८७ मां म्हाार करेला हि-री अनुवाद साये म्हेने मोदलावी हवी ।

कृष्णार्पि-गच्छ

आ महासुनि कृष्णना माममी 'कृष्णार्पि-गच्छ' प्रसिद्धिमां अवेत्त छ, जेमाना अनेक भाचार्योद अने विद्वान् मुनिओए अनेक स्थळ जिनमन्दिर-मूर्तियोची प्रतिष्ठा करी-करावेकी जानवामा आची छे, तथा म य-रचनादि अनेक गुम प्रशुति करेली जणाय छे ।

बाद विद्वानां स्तारंग नामना मारीने विरंभ बनवना, न्यायसारनी टीका वगेरे रचनार अन्य जयसिद्ध सूरि ए हि स १४९२मां रचेल कुमारापालनरित महाकाव्यमा गोताना पूजेज तरीक उपयुक्त कृष्णमुनि सम्प्रदायां जेहेल वयो ॥ क ' आर्य सुदखीना मुत्प निध्व श्रीगुप्तसूरिणी चारणमधिना चारणनी चारणगण प्रख्यात यवो, तेनी चोमी खात्ता चञ्जनामरीमां, विटप नामना बीजा कुल्मां कृष्ण मुनि यया । जेओ धनद्वद लधिगोना वारस्थानरूप हतां अकतो-देवोमी व-दन करता पख्यात तपस्वी हता, हता सागर हता । जेमणे मित्र-मणना दु सखी मत्त स्त्रीकर्तुं हत्त, जेमणे दु खे ग्रहण करी सत्ताव एवा अभिप्रदो ग्रहण कर्मां हता जेमणे सपौना करणी आकुल प्राणीओने पनना पाणीची उन्नीवित कर्मां हता, जेमणे प्रतिवप ३४ चारणां कर्मां हता, अनेक राजावां प्रतिबोध आप्पो हतो क्षमस्वी धनवाळा ते कृष्ण रूपि हर्ष मडे खाओ । ते मुनिराजे पहला नागपुरमा गोताना वचनमी नारायण सेठ द्वारा उत्तम चेल (जिन-मन्दिर) करावीने, तेमां धीरवी (? विद्वमयी) १९७ वर्षमां आषाढ मासनी गुडक पंचमी तिथिए अन्तिम जिन (महावीर तीर्थंकर)नी प्रतिष्ठा करी हवी अने वम वगेरे ७२ गोष्टिने (वहीवन्दार टूटीओ)नी स्थापना करी हवी । ते संसृष्ट उरंख आ प्रमाणे छ-

६ जेणे भारतमां जिनवरोनी १ अवतरण (देवबलोकमाथी च्यवी मातानी कुक्षिमा अवतरण), २ जन्म, ३ निष्कमण (प्रवन्धा), ४ ज्ञान (केवलज्ञान), अने ५ निर्वाण (मोक्ष कल्याणक)नी भूमिओने सप साथे बहु प्रकारे नमन कयुं हतु (तीर्थ-यात्राओ करी हती)

७ जिन-कल्पी जेवा जे मुनिह एक मासना, वे मासना, व्रण मासना, चार मासना रमण (उप-उपरासो) काय-बलेश विना कयां हवा ।

८-९ भक्तिपी जेमनु नाम ग्रहण करवाथी पुरुषो(मनुष्यो)नु अनिट कष्ट-सकट जल्दी नाश पामे छे, बाहे ते देवी, मनुष्यो के तिर्यंचोए करेलु होय, ग्रहो, भूतो, रोगो, उपसर्गो, मारि(मरकी) के शत्रुए उत्पन्न करेलु होय, अथवा चोरे, सर्वे, मत्त राजाप, दु खरे के अशकते करेलु होय, ते अय पामे छे, सुर्यना किरणोपी गाढ अन्धकार भेदाय छे, तेमा विसवादा क्या छे ?

१०. मसाणनी भूमिओमा सर्वे(आही) रात सुमेरुनी जेम अडग उभा रहेता जे महात्मा देवो वगेरेना बहु प्रकारना उपसर्गो वडे पण चलायमान करी शकाया न हवा ।

“तप्रादीदपक्षीमलद्विध वसतिर्व दारु दारकमातृव्याततपा कृपाजन्निधि धीकृष्णनामा मुनि ।
यो मित्र व्ययदु क्तो प्रतमघाद योऽभिग्रहान् दुर्भहान्, वधे व्यालविपातुलान् पद जलैकजीव्यामाय य ।
प्रत्येकं चतुस्तप ध्याच्यद् य पारणानिगत स क्षमापाल विद्योधनः शमयम कृष्णपिरालो मुदे ॥
धीमन्नामपुरे पुरा निगिरा नारायण रेष्ठितो निर्माण्योत्तमसत्त्वमन्तिमजिन वत्र प्रतिष्ठाप्य च ।
धीवीराश्रय च य सप्त (११७) वरदि श्वेतेतिथ्या उचौ घभावान् समतिष्ठपद स मुनिराद् द्वाप्तति गौष्ठिकान् ॥”

—कुमारपालरित महाकाव्य (प्रशस्ति श्लो २-४)

वीरसमय वीरक प्रसिद्ध हम्मिरमहाकाव्य अने इमामजरी नाटिका वगेरे रचनार राज मान्य घडभावा विचारद महाकवि नयचंद्रसूरि वगेरे अनेक कविओ एमना मच्छमा भइ गया ।

घईट ऊकेशचंद्रमा बघेला मूढ नामना सुभायके पोतानी माताना श्रेय माटे ग्रहण करेल महावीर चरित्र (त्रिपटि च पु प ५५ १०), पोताग शुद्ध उपर्युक्त मच्छना नक्षत्रि द्वारा स १३६८ मा कोलापुरीमा समा व्याप्त्यालमा बघान्यु हतु (त्रिपेय माटे जुओ पाटननैवभरार म-मसूची (मा ओ सि न ७६ ताड पत्रीय र्धो १, पृ ३३७-३३८)

वि स १३९० मा हरिमदसूरिनी क्षेत्र सेमहणीनी श्रुति रचनार प्रमानन्दसूरि बिगेरेए पोताने उपर्युक्त मच्छना जणयेल छे (पीटर्सेन रि ३, पृ २७६-२७७)

पृथ्वीचंद्रसूरिना पट्ट-विमूषण ए ज प्रमानंदसूरिना सदुपदेशापी ओसवशी सुविनिगोत्रवाळा सोमसिंहना पुत्रेए पोतानी माता सोमश्रीना श्रेय माटे त्रिपटि च पु चरित पव ८ मानी ताडपत्रीय प्रति स १३९१ मा ग्रहण करी हती, जे रजभासमा शांतिनाथ राजमहाराजा छे ।

आ ज मच्छना वा जयवर्मना शिष्य पूज्य देवसुंदरे वि स १४९९ मा सरस्वतीपत्तनमा लखावेल घणैमानविद्यालय जेधनमेरमा होवातु अम्हे जणान्यु छे [जुओ जेसलमेर मयार म-मसूची गा ओ सि २१, पृ. ५८]

उपदेशाज्ञातीम(ओसवाल) काकरीया-गोत्रवाळा सें सोढके करावेल चन्द्रप्रमस्वामीना बिम्बने स १५१७ मा आ ज मच्छना नयचंद्रसूरिना पट्ट पर चएला जयसिंहसूरिए प्रतिष्ठित कयुं हतु ।

आ संयचओ 'निकमनी बघी सरीना प्रभावक जैन महात्मा कण्ह(कृष्ण) मुनि' ए नामनो एक छेख रात वर्ष पहिला अम्हे रस्सो हतो, जे अहम्मदाबादशी प्रकट वया 'जैनसत्यप्रकाश' मासिकना सातमा यर्षेना स १९९७ ना दोषातसवी बंकरा १ ३०७ श्री ११६ मा प्रकाशित भयेल छे ।

૧૧ જેમણે ભારતવર્ષમાં અજ્ઞાનરૂપી ગાઢ અંધકારમાં પડેલા મનુષ્યોને જિન-વચન રૂપી પ્રદીપ વડે સિદ્ધપુર (મોક્ષ) તો માર્ગ પ્રકટ કર્યા હતાં (દર્શાવ્યો હતાં) ।

૧૨ જેમણે મહાસત્ત્વશાલી ઘણા રાજાઓ, દ્વિજો અને શ્રેષ્ઠીઓને પ્રવ્રજિત કર્યા હતા, અને સ્થાને સ્થાનમાં ધીજાઓને અમય (મગીથર) સરસા શ્રાદ્ધ-પદ્માલુ શ્રાવણો કર્યા હતા ।

૧૩-૧૪ જેમણે ઘણા દેશોમાં, ચતુર્વિધ શ્રીસપથી યાત્રા કરાવ્યા અને જિન મંદિરો કરાવ્યા હતા । ગુજરાત (ગૂજરાત) ભરમાં, નાગર (નાગોર, મારવાડ) ધોરે જે જે નગરોમાં તેઓ ભોજના માટે પણ વસ્યા, ત્યાં ત્યાં અનેક જિન મંદિરો થયા હતા ।

૧૫ જેમનો સ્પર્શ, પક્ક, મલ-મૂત્ર અને મેલ પણ ઔપધિરૂપ થતા હોઈ વિવિધ વ્યાધિઓને આશ્ચર્યકારક રીતે નાશ પમાડતા (મહાત્મા) પરમ ઔપધિનો વિષ્ણુમ કરાવતા હતા ।

૧૬ યા પ્રકારના તે મહાસુતિના ગુણોનો પાર પામી શકાય નહિ, શાધવા મગનના વિસ્તારમાં રહેલા દ્રવ્યો (તારાઓ) નું પ્રમાણ કોણ જાણી શકે ?

ત્રિવરણનાર જયસિંહાચાર્ય

૧૭-૧૮ દેવો અને મનુષ્યોવડે સ્તુતિ કરાવેલા, તે (મહાત્મા કુણ્ડસુતિ) ના ચરણોમાં રહેલ રત્ન જેવા, જયસિંહાચાર્ય નામના અસમ-અસામાન્ય શિષ્યામયવે (શિષ્યરૂપ

૧ ગૂજરાત નામની પ્રાચીનતાને સ્વચ્ચતો ગૂજરાત નામ સાથે સામ્ય કરાવતો પ્રાકૃતભાષામાં વપરાણ આ ગુજરાત શબ્દનો પ્રયોગ સ ૧૧૫ માં રચાયેલ આ પ્રાચીન પ્રવચન મંડતો હોઈ મહત્વનો ગણી શકાય । આનો પ્રયોગ, આ પદ્ધતિ થીજે થઈ સ ૧૧૮ માં લખાયેલ એક અર્થ ચિંતાલેખમાં પણ પ્રાકૃતભાષામાં મળે છે । પ્રતિહાર (પ્રતિહાર) વસ્તી સદગુણી રાજા જુગુને અધિષ્ઠી જિનદેવનું દુરિત વિનાશક, મુક્તિદાતા અત્યંત મનન કરાવ્યું હતું, અને તે સિદ્ધ ધનધરના ચત્તમાં ગાદિઓ (વ્યવસ્થાપકા-દૃષ્ટીઆ) ને સમર્પણ કર્યું હતું, તે મવાનો સ ૧૧૮ નો કિત્તિલેખ ઘટિવાળા (જોષપુર મારવાત્તરાજ્ય) માં છે, જેમાં તે મહારાજાની પ્રશંસા કરતાં 'મહામહાવ્રતમણી પરિવ્રજા અથ્થ ગુજરાત્તા' ટંક કર્યા । અર્થાત્ 'જેણે મહા આર્થ ગૂજરાત વગેરે અત્યંત દેવોમાં પોતાના સંપત્તિ અને ગુણો વડે જનોમાં અતુલ્ય ઉપદેશ કર્યો હતો-એવો હોઈ આશ્ચર્ય છે ।

'જર્નલ ઓફ ઇસ્ટિયાટિક સોસાયટી' સન્ ૧૮૯૫ ના ૫ ૫૧૬થી ૫૧૮ માં મુનસી દેવીપ્રસાદગીતા 'મારવાડના પ્રાચીન લેખ માં અને સદ્યતઃ વાવુલી પૂર્ણચંદની નાદરના 'જૈનલેક્સમહ (ભાગ ૧, ૫ ૨૫૬ થી ૨૬૧) માં પણ વહક અશુદ્ધિ સાથે એ લેખ પ્રકટ થયેલ છે ।

પ્રાકૃત ગુજરાત્તાશબ્દને મળતો, સંસ્કૃત ગૂજરપ્રા શબ્દ, વિ સ ૧૦૦ ના તાત્પર્યપ્રમા વપરાયેલ જોય જાણવા મળે છે । પ્રતિહારવસ્તી મહારાજા મોજ (૧ છ) ના દાનપત્રમાં એનો ઉલ્લેખ છે ત્યાં દાનમાં અપાયેલ સિવાગમને ગૂર્જરવાપ્તિમિમા ગણેલ હેતુવાનક વિષય સાથે સંબદ સ્વચ્ચતમાં આવ્યું છે । તેવી રીતે એજ સમયના ધીજા દાનપત્રમાં દાનમાં અપાયેલ મગલાનક (મગલાણા) ગામને પણ ગૂર્જરપ્રા મંડલમાં ગણવામાં આવેલ છે જે બંને ગામો હાલમાં મારવાડના જોષપુર રાજ્યમાં ગણાય છે । વિશેષ માટે જુઓ એપિ ગ્રાન્થિયા ઇન્ડિકા [પા ૫, પૃ ૨૧૦-૨૧૧] પ્રાકૃતમાં ગુજર દેસ દેશીભાષા વગેરે પ્રયોગો, અને સંસ્કૃતમાં ગૂર્જર શબ્દ પ્રયોગ એવી પણ ૨-૨ શતક જેટલા પ્રાચીન સમયના પ્રયોગો જોવા-જાણવામાં આવેલ છે । કેટલાક સાક્ષરો 'ગૂજરપ્રા' શબ્દના અપ્રચલ્ન તરીકે 'ગૂજરાત' શબ્દની સ્તુતિભિન્ની અવનવી વ્યવસ્થા કરતા હતા, તેમને આ 'ગુજરાત' શબ્દનો પ્રાચીન પ્રયોગ વિશેષ યોગ્ય વિચાર કરવામાં ઉપયોગી થયો । મારવાડ અને ગૂજરાતના ગામ નિકટ સંબંધને સમજવામાં આ આ ઉદ્દેશ ઉપયુક્ત થયો ।

અંશે) અધ્યાયન કરેલા આગમને અનુસારે, શ્રુતદેવીના પ્રસાદથી વિમલગુણવાળી કુસુમ-માલા જેવું ધર્મોપદેશમાલાનું વિવરણ કર્યું છે ।

૧૯. અજ્ઞાન, રાગ, દ્વેષ વગેરે વહે જે વડ અચુક રચાયુ હોય, ક્ષમા કરીને, તે દૂર કરીને શ્રુતદેવીના ગુણવાદ્યા-શ્રુતજ્ઞાનીઓ તેને સુશ્રિષ્ટ(સુસમ્બદ્ધ) કરો ।

૨૦ આ સર્વ આગમની વિવિ પ્રમાણે કહેવામા આવ્યું છે, કલ્પનાથી ન્યૂન નથી, તેથી જિન-પ્રચનો પ્રત્યે સત્કૃષ્ણ(સ્પૃહાપાટા-શ્રદ્ધાહ) સજ્જનો આગમ-મક્તિથી આ (વિવરણ પ્રત્ય)ને પ્રહણ કરો ।

શ્રુતદેવીના સાન્નિધ્યથી રચના

૨૧ 'જે(ધર્મોપદેશક), આ (પ્રત્ય)ને શ્રુતદેવીના સાન્નિધ્યથી રચેલ ચિન્તથી પર્યાપ્તમા થાશે, તે, તેના પ્રમાણથી વન્ધ, મોક્ષ વગેરેને જાણે છે ।

૨૨-૨૬ વન્ધ વગેરેને પરિહરતો, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મોક્ષ માટે ઉચમ કરતો મનુષ્ય, નિશ્ચયે ધીજા પુરુષાર્થો વંદે પણ મુક્ત થતો નથી, જેમ ધાન્ય માટે ઉચમ કરનાર, પલા(રા)હથી મુક્ત થતો નથી કારણ કે આ(પ્રત્ય)મા જિનોનું, ગણધરોનું, ચક્રવર્તી-ઓનું, યલદેવોનું, વાસુદેવોનું, કેવલજ્ઞાનીઓનું, મન પર્યવજ્ઞાનીઓનું, અવધિજ્ઞાનીઓનું, પ્રલોકનુદ્યોનું, જિનવર્ણીઓ વગેરેનું ચરિત કહેવાય છે, તે આ લોકમા ચિન્તામણિની જેમ અનિષ્ટોનો વિષાત કરનાર અને ચિન્તવેલ મુલને આપનાર થાય છે, તથા પરલોકમા મોક્ષના મુલને વત્ત્વ કરનાર થાય છે । તેથી દુરિતોના વિષાતને, અને આ લોકમા તથા પરલોકમા જે કલ્યાણને તુ ઇચ્છતો હોય, આ પ્રત્યને તુ સામઠ, અને સર્વ(મન્ય) સત્ત્વોને તુ વચાય । આ પ્રત્યને વાચનાર, સામઠનાર અને આ પ્રત્યમા ફહેલ અનુદાનમા વર્તનાર મનુષ્ય ત્રીજા ભવમા, અથવા સાતમા, આઠમા આદિ(મર્યાદિત) મયોમા સિદ્ધ થાય છે ।

૨૭ જ્યાં મુખી દ્વીપો અને સમુદ્રો વિષમાન છે, કુલપર્વતો, ચન્દ્ર, સૂર્ય અને દેવલોકમા દેવો વિષમાન છે, ત્યાં મુખી નૈમિચરિત જેનું મનોહર આ વિવરણ અસ્તલિતપણે પસરો - સર્વત્ર પ્રસાર પામો ।

રચના-સમય, રાજ્ય, સ્થલ

૨૮-૨૯ પન્નર વર્ષોથી અધિક, નવસો સવત્સરો(સવત્ ૧૧૫) વ્યતીત થતા, માત્રપદ શુદ્ધ પચમી અને વુષ્ણવારને દિવસે, સ્વાતિ નક્ષત્રમા, જનોના મનને આનન્દ

૧ ત્યમગ ચારણો વર્ષો પહેલાં રવાયેત્રી વૃહદ્દિપનિકા નામની ગ્રાંથીન જૈનપ્રત્યયસ્ત્રોત્ર, એ થી જિનવિજયગ્રંથી દ્વારા જૈનસાહિત્યસંશોધક ત્રિમાસિકના મા ૧, અ ૨ મા પ્રગણિત થયેલ છે, તેના ન ૧૭૦ માં 'ઉપદેશમા-લારીત પ્રાજ્ઞતા દૃષ્ટાંતે-શિવ્ય-જયસિદ્ધસિદ્ધિ ૧૧૨ વર્ષો' આવો સ્પેસ છે । તે પછી ન ૧૭૫ અને ૧૮૦ માં જગ્યાનું છે કે-

"ધર્મોપદેશમાલારુપ્પુરુષિ ૧૧૫ વર્ષે જયસિંહીયા । -વિવરણ સ્તમ્ભતીર્થે પિના ન ॥"

આપનાર, †શ્રીમોજદેવનું રાજ્ય પ્રવર્તમાન હતુ, ત્યારે, નાગર(નાગોર)ના જિનાયત-
નમા (જિનમન્દિરના સાન્નિધ્યમાં) આ વિવરણ સમાપ્ત થયું ।

૩૦ વિવરણ કરવાથી મેં જે વદ કુટલ સ્પર્જિત થયું હોજ, તેના ઘટે, મને યો કવિ
સાથે શાશ્વત સુરવાળા મોક્ષને પ્રાપ્ત કરો ।

૩૧ એ પ્રમાણે જગત્મા પ્રત્યાઘ કૃષ્ણમુનિના શિષ્ય જયસિંહસૂરિએ વિગલ ગુણથી
યુક્ત, ધર્મોપદેશમાલાનું વિવરણ અહિં રચ્યું છે ।”

વિવરણનું સ્મરણ

પિણ્નિયુંક્તિ(૫ ૬૮ ગાથા ૧૮૧)ની વ્યાખ્યામાં મુપસિદ્ધ વ્યાખ્યાનાર
મલયગિરિએ નૂપુરપદ્મિતાના વધાનકને જાળવા માટે ધર્મોપદેશમાલા વિવરણનો નિર્દેશ
કર્યા છે, તે આ પ્રથમ વિવરણને હરેજીને જણાવ્યું છે ।

જયસિંહસૂરિના શિષ્ય

શ્રીલોપદેશમાલા નામના પ્રાકૃત ૧૧૫ ગાથામય પ્રકરણ રચનાર જયસિંહસૂરિએ
પોતાને જયસિંહમુનીશ્વરના વિશેષ સત્ત્વે જણાવ્યા છે —

† અહિં જણાવેલ મહારાજા મોજદેવ, એ મહારાજા નાગવનોર(વર્ષમહિસૂરિ પ્રતિબોધિત આમ)ના
પૌત્ર જણાય છે, જે નાગવલોકનો સર્વનાસ વિ સં ૮૯૦ માં માદ્રપદ ૫ ૫ દુઃખવારે થયો હતો, તેનો
હુ ધોદધાર દર્શાવતો પ્રાચીન સ્ફેરા આ પ્રમાણે મળે છે —

“મા મૂલ સ્વભાવનો-સૌ થનુ તત-તવતેમાં વ પ્રસેપુ વિશ્રા,
પિયુ માસ વ નમસ્સ ક્ષયમપિ સ સલ ગુરુપક્ષોઽપિ યાતુ ।
સક્કાવિર્થો વ મિંદે નિશતુ કુતમુજ પદ્મી યા તુ યુક્ત,
ગદ્ગાલોયામિમધ્યે ત્રિદિનમુપગતો વગ્ર નાગાવલોકઃ ॥”

વિ સં ૧૧૧૪ માં પ્રગાલ-સૂરિએ રચેલા પ્રભાવક ચરિત્રમાં વર્ષમહિસૂરિ પ્રવચનો શ્લો ૫૨૫ સરીકે
સંકલ્પ કરેલ છે ।

આ મહારાજા મોજદેવે વિ સં ૮૯૫ માં વર્ષમહિસૂરિ સર્વવાધી થયા, ત્યારે ધનો શોક દર્શાવ્યો હતો,
ધને મુદ્દના વેદના અભિસંસ્કાર પ્રસન્ને પોતાનું ઉત્તરીય વલ નાશી પોતાની આ-તરિક કાગળી દર્શાવી હતી, એ
વગેરે સ્ફેરો પણ હતા ॥

આ મહારાજા મોજદેવના રાજ્ય સમયનો સં ૯૧૯ નો એક સ્તમ્ભ લેસ જાળવામાં આવ્યો ॥ તેમાં જણાવ્યું
છે કે — “પરમમહારજ મહારાજાધિરાજ પરમેશ્વર શ્રીમોજદેવનું કલ્યાણકારી વિજયવંત રાજ્ય વૃષ્ટીમાં પ્રવર્ધ
માન હતુ, તે સમયે, તેમને આપેલ પદ મહાશબ્દ પ્રાપ્ત કરનાર મહાસામંત શ્રીચિણ્ણુ [] ના મોગ
વટાવાળા દુષ્પણગિરિમાં શ્રીશાલાવતનની સમીપમાં વમલદેવ વ્યાચાર્યના શિષ્ય દેવે આ સ્તમ્ભ
કરાવ્યો હતો । સવત ૯૧૯ આદિન સુ ૧૪ વૃદ્ધસિદ્ધિ દિવસે ઉત્તરમાદ્રપદ નામત્રે આ સ્તમ્ભ સમાપ્ત થયો
હતો । વાનુષા ગંગાએ ગોષ્ઠિક થયેને આ સ્તમ્ભ ધબ્બો હતો । શકરાલ સાવસો પોરાસી ૫૮૪ ।”

મૂલ સં લેસ દસ પંચિમાં આ પ્રમાણે છે —

“ક્રમ પરમમહાર[ક] મહારાજાધિરાજ-પરમેશ્વર શ્રીમોજદેવ મહીમવર્ધમાન-કલ્યાણવિજયરાજ્યે તત્ત
દત્ત-પદમહારાજ-દનહાસામત-શ્રીચિણ્ણુ[રા]મ પરિશુલ્યમાન(ને) નુબ્ધગિરિ શ્રીશાલાવત[ન][સ]
નિષે શ્રીકમલદેવાચાર્ય પિણ્ણેન શ્રીદેવેન કારા[પિ]તમ્ દદમ્ સ્તમમ્ સચત્ ૯૧૯ અલ્લ(ધ)યુજ
દુષ્ટપશ્ચવનુદંડયામ્ વૃ(દ)દસ્પતિદિને ઉત્તરમાદ્રપદનામત્રે દદ સ્તમ્ભ સમાપ્ત इति ॥ ૭ ॥ વાનુષા
ગંગાસ્ત ગોષ્ઠિકમૂતેન દદ સ્તમ્ભ ધતિતમ્ इति ॥ ૭ ॥ શકરાલ સત્તસો વતસો પોરાસી ૫૮૪ ।” — અપિમાકિયા રિશ્નિક (વો ૪, પ ૩૧૦)ની અંગ્રેજી લિપિમાંથી નાવળેલા

“इय जयसिंहसुणीसर-विणेशजयकिचिणा कयमेय ।

सीलोउएसमाल आराहए लहइ बोधिफल ॥ ११५ ॥”

સમય છે કે તે આ જયસિંહસૂરિના શિષ્ય હશે ।

[૨] વીજું વિવરણ

ધર્મોપદેશમાલાનુ વીજુ સુવિસ્તૃત વિવરણ ૧૪૪૭૧ શ્લોકપ્રમાણનુ છે, તે હર્ષપુત્રીયગ-
ચ્છના હેમચંદ્રસૂરિના પ્રથમ પટ્ટધર વિનયસિંહસૂરિએ વિ સ ૧૧૯૧ મા સિદ્ધરાજ જય-
સિંહના રાજ્ય-સમયમા રચ્યુ હતુ । તેની ૪૩૩ તાહપત્રોવાઢી પોથી પાટણમા છે । તેની
પ્રાન્ત પ્રશસ્તિ અઢ્ઢે પાટણ જૈનમઢારોની પ્રન્ય-સૂચી (ગા ઓ સિ ન ૭૬ પૃ ૩૧૧
થી ૩૧૩) મા દર્શાવી છે, પીટર્સન રિ ૫, પૃ ૮૭ થી ૯૦ મા પણ છે ।

તે વીજુ વિવરણ, અહિં પ્રકાશિત થતા આ જયસિંહસૂરિના વિવરણનો જ વિસ્તાર છે,
પહેલા વિવરણમા જણાવેલી પ્રાકૃત કથાઓને જ વીજા વિવરણમા વિસ્તારથી જણાવી છે ।
વીજા વિવરણની પ્રશન્તિ (શ્લો ૨૧) મા, પૂર્વના આ વિવરણનુ સ્મરણ આવી રીતે કર્યું છે—

“ધર્મોપદેશમાલા-વિવરણમાસીચરિતનં તનુકમ્ ।

યત્ તત્ તેન સવિસ્તરમારચિત રસિકલોક-મુદે ॥”

[૩] ત્રીજી વિવૃતિ

શૃહદ્ગચ્છર્મા સુપ્રસિદ્ધ ઘાઢી દેવસૂરિની પરપરામા મદનચન્દ્રસૂરિના શિષ્ય મુનિદેવસૂરિ
થઈ ગયા, જેમણે વિ સ ૧૩૨૨ મા જ્ઞાન્તિનાથ-ચરિત રચ્યુ હતુ, તેમણે આ ધર્મોપદેશ-
માલાનુ સરકૃત કથાઓવાલુ ધ્રીજું વિવરણ રચ્યુ હતુ, પાટણમા તેની તાહપત્રીય પ્રતિ છે
પાટણ-જૈનમઢાર-પ્રન્યસૂચી (ગા ઓ સિ. ન ૭૬, પૃ ૧૦૯) મા ઉપદેશમાલા-વિવૃતિ
નામથી સૂચવાયેલ, તે આ જ છે । આ પ્રારન્ભમા કૃષ્ણ ‘હપિને ‘સુગૃહીત-નામધેય, અવિક
લોકોના શોકને દરનાય’ જણાવ્યા છે, તથા ‘જેમનો તપરૂપી કલ્પશૃષ્ઠ લઙ્ઘિરૂપ અવિરલ
ફલો ઘઢે ફલ્યો હતો’ તેમ જણાવ્યા પછી તેમના શિષ્ય પ્રથમ વિવરણકાર જયસિંહસૂરિનુ
સ્મરણ કર્યું છે કે જેમના શાસ્ત્રરૂપી વૃક્ષના અર્થરૂપ પુષ્પોનો સમઢ કરી મેં આ વૃત્તિ રચી છે—

“જયતિ સુગૃહીતનામા કૃષ્ણમુનિર્મવિકલોકઝોકહર ।

યસ્ય તપઃ-કલ્પતર્કલંઘિ-ફલૈરવિરલૈઃ ફલિત ॥ ૭ ॥

તસ્યાન્તરારિવિજયી જયસિંહસૂરિઃ, શિષ્યો વમૂય અવ્યારિધિયાનપાત્રમ્ ।

તત્પ્રેરણાનુગુણિત્યગતિપ્રવૃત્તિં, તનોમ્યહમિમામનુકૂલલઘ્યૈ ॥ ૮ ॥

શાસ્ત્ર હમસ્યાસ્ય સ સુરિવર્યો યાન્યર્થ-પુષ્પાણિ પુગ ચિન્નાય ।

તાન્યેવ સગૃહ્ય તનોમિ વૃત્તિં માલામિવૈતા પ્રતિભાગુણેન ॥ ૯ ॥”

આ વૃત્તિની લૈયઢીના જૈનજ્ઞાનમઢારની ન ૧૨૯૧ પોથી સ ૧૪૯૫ મા લઘાયેલી છે,
તેમા પ્ર ૬૬૫૦ જણાવેલ છે ।

શૃહટ્ટિપનિકા નામની પ્રાચીન જૈનપ્રન્યસૂચી ન ૧૭૮ મા આવો ઉદ્ઢેસ પ્રકટ થયો
છે— “ધર્મોપદેશમાલા વૃત્તિ ૧૧૯૦ થર્ષે મુનિદેવીયા ૬૮૦૦ ।” અને આના આધારે
પ્રો વેલ્ઢનકરે સંકલિત કરેલા ‘ત્રિનરત્નકોશ’ (પૂના, માળઢારકર ઓરિયન્ટલ રિસર્ચ

ઇન્સ્ટિટ્યૂટ દ્વારા પ્રકાશિત ૫ ૧૯૬) વગેરેમાં બ્લો રચના સ ૧૧૯૦ માં સૂચવેલી છે । વાસ્તવિક રીતે આ પ્રથમકારે શાન્તિનાથચરિત્ર સ ૧૩૨૨ માં રચ્યુ હતુ, જેનો પહેલો અમ્દે જેસલમેર-માળાગારીય પ્રથમસૂચી (ના બો સિરીઝ નં ૦૧) માં, અપ્રસિદ્ધ-પ્રથમ પ્રથમપરિચય (૫ ૫૨) માં દર્શાવ્યો છે ૫ શાન્તિનાથ ચરિત્રનું સ્મરણ આ યુત્તિના પ્રારંભમાં દોવાથી અને તેના મધ્યક સમકાલીન પ્રસિદ્ધ પ્રશુભસૂરિનું પણ સ્મરણ દોવાથી આ યુત્તિની રચના સ ૧૩૨૨ પછી, સ ૧૩૦૪ લગભગમાં થઈ હોવી જોઈ ૫ અપર્યુક્ત વહેણ આ પ્રમાણે છે -

“શ્રીશાન્તિનૃત્ત ચૈત્ય-સ્થપતિર્ધર્મોપદેશમાલાયા” ।

एता रचयति धृतिं श्रोमान् मुनिदेवमुनिदेव ॥ ૧૦ ॥

શ્રીદેવાનન્દગિરિયશ્રીકૃતરૂપમ જિજ્ઞયારાટ્ ।

શ્રીપ્રદ્યુમ્નશ્ચિર જીયાત્ પ્રલમ્પ્રમથગુદ્ધિદ્ધત્ ॥ ૧૧ ॥”

આ મુનિદેવસૂરિના નામમાં રહેલ ‘મુનિ’ પદને શાન્તિથી વિશેષણ સમજી, દેવસૂરિ નામ દોવાનું સૂચન પીટર્સનના રિપોર્ટ ૧, ૫ ૪ માં મૂલથી કર્યું હતુ, તેની નકલ પાઠકના અનેક હેતુઓ કરી જણાય છે । વાસ્તવિક રીતે મુનિદેવસૂરિ યુગ નામ સમયનું જોઈ ૫ વિશેષ માટ જુઓ જે મા પ્રથમસૂચી (અપ્રસિદ્ધ ૦ ૫ ૫૨-૫૩), તથા પાટળજૈનના પ્રથમસૂચી (૫ ૧૦૯-૧૧૦), અને ‘રૂપદ (કુળ) મુનિ’ નામનો અન્દારો પૂર્વોક્ત લેણ ।

આધારમૂલ ઉપયુક્ત પુસ્તિકાઓનો પરિચય ।

ધર્મોપદેશમાલાની જયસિંદસૂરિના વિરચણ સાગ્રેની નીચે જણાવેલી ૪ પ્રાચીન પોથી ઓનો ઉપયોગ અમ્દે આ પ્રથમના સંશોધન-સંપાદનમાં કર્યા છે, પાઠાન્તરો દર્શાવતા આ આ હ, ક, જ, પ એવી સજ્ઞાઓથી સૂચવી છે, તેનો પરિચય અહિં આપવામાં આવે છે -

[૧] હ. આ સજ્ઞાથી સૂચવેલી પોથી હસવિજયજી મુનિરાજના શાસ્ત્ર સમ્રાટી, યદો વરાના આત્મારામજી જૈન જ્ઞાતમન્દિરમાની છે, તે તાહપત્રીય પોથી ૧૦૭ પત્રની, અતમાં થોડી અપૂર્ણ છે પ્રકાશિત ૫ ૦૧૨ માં સૂચવેલા ભાગ સુધીની છે, પડીમાત્રામાં મનોહર મધ્યમ અક્ષરોમાં લખાવેલી થોડી અશુદ્ધ છે, કિનારો પર કેટલેક સ્થલે સુધારેલ છે । ૧૦૩ પત્રની ધીજી વાજુ, તથા ૧૦૪ પત્રની પહેલી વાજુના અક્ષરો ઘસાઈ દ્વારા પડી ગયેલા હોઈ કદમ્બી વચાય તેવા છે । છતાં ઈક હાથ પ્રમાણ, અને પહોળાઈ ૩ આગળ પ્રમાણ ૧૬૮×૨૧૧ હાથ પ્રમાણના પ્રલેક તાહપત્રમાં બને વાજુની મઝી પ્રાય ૧૬ સોલ પક્તિયો છે, પ્રલેક પક્તિયા પ્રાય ૧૦૮ અક્ષરોનો સમારેન કરવામાં આવ્યો છે । આ પુસ્તિકાનો અત્ત ભાગ અપૂર્ણ દોવાથી, પ્રશસ્તિ વગેરે ભાગ ન દોવાથી, પોથી લખાવાનો નિશ્ચિત સવત્ વગેરે સૂચવી જ્ઞકાય તેમ નથી, અનુમાનથી તે તેરમી અથવા ચૌદમી સદીમાં લખાઈની ધારવામાં આવે છે । આ પોથી, સંપાદનમાં મુલ્યવત્તા આધારમૂલ થઈ છે, તેના પ્રથમ પત્રની પ્રતિકૃતિ (ફોટો) કરાવી અહિં પ્રારંભમાં દર્શાવવામાં આવેલ છે ।

[૨] ક. આ સહાયી સૂચેલી પોથી, પ્રવર્તક મુનિરાજ શ્રીકાન્તિવિજયજીના શાસ્ત્ર-સપ્રહની, વૃહોદરાના જૈનજ્ઞાનમન્દિરની છે । તે ૧૨"X૪૩" ઇંચ લગાઈ, પહોઢાઈવાળા ફાગળો પર લગાવેલી છે, છતાં સોમસુન્દરસૂરિના મમયમા-પત્રરમી સદીમા લગાવેલી પ્રાચીન જણાય છે । તેના પ્રથમ પત્ર ઉપર ઢાલ શ્યાદીથી કરેલું નન્ધ્યાવર્તનું માગલિક ચિહ્ન છે, અને પ્રત્યેક પત્રમા પહેલી ઘાજૂ મધ્યમા ૧ લાલ ચન્દ્રાકાર તિલક, અને વીજી ઘાજૂ ૩ લાલ તિલકોની નિશાની છે । હરયાવનારે આ પહેલાં અનેક પ્રયો આવી રીતે ઇક જ હેતુકદ્વારા લગાવ્યા હશે, તેમ સૂચવતી 'આ પોથીમા ચાલુ પત્ર-સંખ્યા ૧૩૬૮ થી ૧૪૪૭ જણાવવામા આવી છે, તથા આ પ્રન્ય પૂરતી જૂદી પત્ર-સંખ્યા ૧ થી ૮૦ જણાવેલ છે, જમણી ઘાજૂ સાહપત્રીય પોથી પ્રમાણે પ્રાચીન લિપિમા સાકેતિક અક્ષરોમા પળ તેનું સૂચન છે, પઢીમાત્રમા મનોહર અક્ષરોમા શુદ્ધાશુદ્ધ લગાવેલી આ પોથીમા પ્રત્યેક પત્રમા, ઘને ઘાજૂની મઝીને ૩૦ પક્તિયો, અને પ્રત્યેક પક્તિમા પ્રાય ૭૨ અક્ષરોનો સમાવેશ કરેલો છે । તેના છેલ્લા પત્રની પ્રતિકૃતિ(ફોટો) કરાવી અહિં વર્ણવેલ છે ।

[૩] જ. આ સહાયી પોથી, શ્રીજિનવિનયજી દ્વારા જેસલમેરથી આવેલી છે, તે ફાગળો પર શૂલ અક્ષરોમા લગાવેલી છે । લગાઈ ઇક વેત અને સાત આગલ, તથા પહોઢાઈ સાત આગલ, ઇંચ ૧૩ X ૫ પત્ર-સંખ્યા ૧૪૩ છે । ઘવારે અશુદ્ધ છે । તેના પ્રત્યેક પત્રમા ઘને ઘાજૂની મઝી ૨૬ પક્તિયો છે, પ્રત્યેક પક્તિમા પ્રાય ૪૮ અક્ષરો છે । શ્યાદીમા શુદ્ધ ઘવારે હોવાથી તેના પાનાં ઇક ઘીજા સાથે ચોંટી જાય છે, ઘડુ સમાઝથી તેનો ઉપયોગ કરવામા આવ્યો છે તેના ૧૧ પત્રો જ પ્રથમ મઝ્યા હતા, પ્રન્યની પ્રકાશનની સમાપ્તિના સમયે પાકીના પાના પળ જોષા મઝ્યા હતા । પોથીના અતમા જૂદી જણાતી લિપિમા છલવાનો સઘત્ ૧૬૭૭ ઘગેરે જણાવનારી અશુદ્ધ પક્તિ, પૃ ૨૩૦ ની ટિપ્પનીમા અન્હે પ્રકટ કરી છે । જેસલમેર(મારવાડ)ના મઢારોની ઘર્ણનાત્મક પ્રન્ય-સૂચી [ગા ઓ સિરિઈ ન ૨૧, પૃ ૧૩, ૫૩] મા અન્હે આ પોથીને ત્યાના તપાગણના ઉપાખયના મઢારમા રહેલી જણાવી છે ।

[૪] ઘ. આ સહાય અન્હે પુણ્યપત્તન(પૂના)ના માઢારકર ઓરિયન્ટલ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટની પોથી માટે સૂચવેલ છે । પ્રારંભના ૨ પત્ર વિનાની પત્ર ૩ થી ૧૧ ઘાઝી ફાગળો પર લગાવેલી તે પોથી ઘડુ અશુદ્ધ હોવાથી અને શ્રીજિનવિનયજી પાસે ત્યાથી માગણી આવવાથી જત્દી પાછી મોકલવી આપી હતી, ઇથી તે ઘડુ ઉપયોગી થઈ નથી ।

[૫] આ ઉપરાન્ત, ધર્મોપદેશમાલાના સ ૧૧૧૧ મા ત્રિજયર્મિહસૂરિય રચેલ વિસ્તૃત પ્રાદ્ધન ઘઘાઝોવાઝા ૧૪૪૭૧ શ્લોક-પ્રમાણવાઝા વીના વિઘરણની આધુનિક લગાવેલી અશુદ્ધ પોથીનો પળ આમા પ્રસંગાનુસાર ઉપયોગ કર્યો છે, તે ૨૧૧ પત્રવાઝી પોથી, વૃહોદરાના જૈનજ્ઞાનમન્દિરની, મુનિરાજ શ્રીહસવિનયજીના શાસ્ત્ર સપ્રહની ન ૬૧૧ છે ।

[૬] ધર્મોપદેશમાઝાની મુનિદેવમૂરિય સ ૧૩૨૪ લગમગમા રચેલી સરૂન કઘાવાઝી પ્રીઝી ઘૃત્તિનો ૫૧ આ સપાદનમા પ્રસંગાનુસાર ઉપયોગ કરવામા આવ્યો છે । ધ ૭૨૨૦ સૂચેઝી તે પોથી, મુનિરાજ શ્રીહસવિનયજીના ઉપદેશથી સ ૧૧૬૬ મા

ઈસ્ટિટ્યૂટ દ્વારા પ્રકાશિત પૃ ૧૯૬) ઘગેરેમા ણી રચના સ ૧૧૯૦ મા સૂચવેલી છે । ઘાસવિક રીતે આ પ્રથકારે શાન્તિનાથચરિત સ ૧૩૨૨ મા રચ્યુ હતુ, જેનો વહેલ અન્હે જેસલમેર-માળાગારીય પ્રથમસૂચી(મા ઓ સિરીક્ષ ન ૨૧)મા, અપ્રસિદ્ધ-પ્રથમ પ્રથમચરિતચ(પૃ ૫૨)મા નર્શાવ્યો છે એ ગ્રાંતિનાથ ચરિતનુ સ્મરણ આ ઘૃત્તિના પ્રારમ્ભમા હોવાથી અને તેના સશોધક સમવાલીન પ્રસિદ્ધ પ્રયુક્તસૂરિનુ પળ સ્મરણ હોવાથી આ ઘૃત્તિની રચના સ ૧૩૨૨ પટ્ટી, સ ૧૩૨૪ લગભગમા થઈ હોની જોઈપ । ઉપર્યુત વહેલ આ પ્રમાણે છે -

“શ્રીશાન્તિવૃત્ત ચૈલ્ય સ્વપતિર્ધર્મોપદેશમાલાયા” ।

દતા રચયતિ ઘૃત્તિ શ્રીમાન્ મુનિદેવમુનિદેવ ॥ ૧૦ ॥

શ્રીદેવાનન્દશિષ્યશ્રીકનકપ્રભ ણિવ્યરાટ ।

શ્રીપ્રયુક્તચિર જીયાત્ પ્રત્યપ્રમથગુલિકૃત્ ॥ ૧૧ ॥”

આ મુનિદેવસૂરિના નામમા રહેલ ‘મુનિ’ પદને શાન્તિથી વિશેષણ સમજી, દેવસૂરિ નામ હોવાનુ સૂચન પીટર્સનના રિપોર્ટ ૧, પૃ ૮ મા મૂલથી કર્યું હતુ, તેની તકલ પાઠલના અનેક લેખકોળ કરી જળાય છે । ઘાસવિક રીતે મુનિદેવસૂરિ યુ નામ સમજ્યુ જોઈપ । વિશેષ માટે જુઓ જે મા પ્રથમસૂચી(અપ્રસિદ્ધ ૦ પૃ ૫૨-૫૩), તથા પાટળજૈનમા પ્રથમસૂચી (પૃ ૧૦૯-૧૧૦), અને ‘કપ્પહ(કુળ્લ) મુનિ’ નામનો અન્હારો પૂર્વોક્ત છેલ ।

આધારભૂત ઉપયુક્ત પુસ્તિકાઓનો પરિચય ।

ધર્મોપદેશમાલાની જયસિદ્ધસૂરિના વિચરણ સાધેની નીચે જણાવેલી ૪ પ્રાચીન પોથી ઓનો ઉપયોગ અન્હે આ પ્રથમના સશોધન સમ્પાદનમા કર્યા છે, પાઠાન્તરો દર્શાવતા હા હા હ, ક, જ, પ યવી સક્ષાઓથી સૂચવી છે, તેનો પરિચય અહિં આપવામા આવે છે -

[૧] હ. આ સક્ષાથી સૂચવેલી પોથી હસવિજયજી મુનિરાજના શાસ્ત્ર સપ્રહની, વહો દરાના આત્મારામજી જૈન જ્ઞાનમન્દિરમાની છે, તે તાહપત્રીય પોથી ૧૦૭ પત્રની, અતમા થોઢી અપૂળ છે પ્રકાશિત પૃ ૨૧૨ મા સૂચવેલ ભાગ મુષીની છે, પડીમાત્રામા મનોહર મય્યમ અક્ષરોમા લખાયેલી થોઢી અશુદ્ધ છે, કિનારો પર કેટલેક સ્થલે સુપારેલ છે । ૧૦૩ પત્રની ઘીજી ઘાજૂ, તથા ૧૦૪ પત્રની પહેલી ઘાજૂના અક્ષરો ઘમાઈ હાલા પડી ગણા હોઈ વપ્પી વચાય તેલા છે । હવાઈ યક હાથ પ્રમાણ, અને પહોઢાઈ ૩ આગલ પ્રમાણ ૧૬૮×૨૩ ઇંચ પ્રમાણના પ્રતેક લાહપત્રમા ઘને ઘાજૂની મળી પ્રાય ૧૬ સોલ પશિઓ છે, પ્રતેક પક્તિમા પ્રાય ૧૦૮ અક્ષરોનો સમારેગ કરવામા આવો છે । આ પુસ્તિકાનો અત ભાગ અપૂળ હોવાથી, પ્રશસ્તિ ઘગેરે ભાગ ન હોવાથી, પોથી લખાયાનો નિશ્ચિત સર્વત્ ઘગેરે સૂચવી જમાય તેમ નથી, અનુમાનથી તે તેરમી અથવા ચૌદમી સદીમા લખાણી ઘારવામા આવે છે । આ પોથી, સમ્પાદનમા મુખ્યત્વે આધારભૂત થણી છે, તેના પ્રથમ પત્રની પ્રતિકૃતિ(ફોટો) કરાવી અહિં પ્રારમ્ભમા દર્શાવવામા આવેલ છે ।

[૨] ક. આ સક્ષાથી સૂચવેલી પોથી, પ્રત્યેક મુનિરાજ શ્રીક્રાન્તિવિજયજીના શાસ્ત્ર-સમ્રહની, વડોદરાના જૈનજ્ઞાનમંદિરની છે. તે ૧૨"X૪૩" ઇંચ લગાઈ, પહોળાઈવાળા કાગળો પર લખાણી છે, છતાં સૌમસુન્દરસૂરિના સમયમાં—પત્રરમી સદીમાં લખાણી પ્રાચીન જણાય છે. તેના પ્રથમ પત્ર ઉપર હાલ શ્યાદ્દીથી કરેલું નન્યાવર્તનું માગલિક ચિહ્ન છે, અને પ્રત્યેક પત્રમાં પહેલી ધાજૂ મધ્યમાં ૧ હાલ ચન્દ્રાકાર તિલક, અને ધીજી ધાજૂ ૩ હાલ તિલકોની નિશાની છે. લખાણનારે આ પહેલાં અનેક પ્રયોગ આવી રીતે એક જ દેવગદ્દાર લખાણ્યો હતો, તેમ મૂચવતી આ પોથીમાં ચાલુ પત્ર-સંખ્યા ૧૩૬૮ થી ૧૪૪૭ જણાવવામાં આવી છે, તથા આ ગ્રંથ પૂરતી જૂદી પત્ર-સંખ્યા ૧ થી ૮૦ જણાવેલ છે, જમણી ધાજૂ સાદપત્રીય પોથી પ્રમાણે પ્રાચીન લિપિમાં સાચેતિક અક્ષરોમાં પણ તેનું મૂલન છે, પદ્મીમાત્રામાં મનોહર અક્ષરોમાં શુદ્ધાશુદ્ધ લખાણી આ પોથીમાં પ્રત્યેક પત્રમાં, ઘને ધાજૂની મઝીને ૩૨ પક્તિયો, અને પ્રત્યેક પક્તિમાં પ્રાય ૭૨ અક્ષરોનો સમાવેશ કરેલો છે. તેના છેલ્લા પત્રની પ્રતિકૃતિ (ફોટો) કરાવી અહિં દર્શાવેલ છે.

[૩] જ. આ સક્ષાવાળી પોથી, શ્રીજિનવિજયજી દ્વારા જેસલમેરથી આવેલી છે, તે કાગળો પર શ્યૂલ અક્ષરોમાં લખાયેલી છે. લગાઈ એક ચેંલ અને સાત આગળ, તથા પહોળાઈ સાત આગળ, ઇંચ ૧૩X૫ પત્ર-સંખ્યા ૧૪૩ છે. ઘધારે અશુદ્ધ છે. તેના પ્રત્યેક પત્રમાં ઘને ધાજૂની મઝી ૨૬ પક્તિયો છે, પ્રત્યેક પક્તિમાં પ્રાય ૪૮ અક્ષરો છે. શ્યાદ્દીમાં શુદ્ધ ઘધારે હોવાથી તેના પાના એક ધીજા સાથે ચોંટી જાય છે, ઘડુ સમાઢ્યો તેનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે, તેના ૯૧ પત્રો જ પ્રથમ મઢ્યો હતા, ગ્રંથની પ્રકાશનની સમાપ્તિના સમયે ધાવીના પાના પણ જોવા મઢ્યો હતા. પોથીના અતમા જૂદી જણાતી લિપિમાં લખાણનો સઘત્ ૧૬૭૭ ઘગેરે જણાવનારી અશુદ્ધ પક્તિ, પૃ ૨૩૦ ની ટિપ્પનીમાં અન્હે પ્રકટ કરી છે. જેસલમેર(મારવાઢ)ના મઢારોની ઘર્ણનાત્મક ગ્રંથ-સૂચી [ગા ઓ સિરિઝ્ ન ૨૧, પૃ ૧૩, ૫૩] માં અન્હે આ પોથીને ત્યાના તપાગચ્છના ઉપાધ્યના મઢારમાં રહેલી જણાતી છે.

[૪] ધ. આ સક્ષા અન્હે પુણ્યપત્તન(પૂના)ના માઢારકર ઓરિયન્ટલ રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટની પોથી માટે મૂચવેલ છે. પ્રારમ્ભના ૨ પત્ર વિનાની પત્ર ૩ થી ૯૯ ધાઢી કાગળો પર લખાયેલી તે પોથી ઘડુ અશુદ્ધ હોવાથી અને શ્રીજિનવિજયજી પાસે ત્યાથી માગણી આવવાથી જલ્દી પાછી મોકલાવી આપી હતી, ધથી તે ઘડુ ઉપયોગી ઘઈ નથી.

[૫] આ ઉપરાન્ત, ધર્મોપદેશમાઢાના સ ૧૧૯૧ માં વિજયમિહસૂરિય રચેલ વિસ્તૃત પ્રાકૃત ધયાઓવાઢા ૧૪૪૭૧ શ્લોક-પ્રમાણવાઢા ધીજા વિવરણની આધુનિક લખાયેલી અશુદ્ધ પોથીનો પણ આમાં પ્રસંગાનુસાર ઉપયોગ કર્યો છે, તે ૨૯૯ પત્રવાઢી પોથી, વડોદરાના જૈનજ્ઞાનમંદિરની, મુનિરાજ શ્રીહસવિજયજીના શાસ્ત્ર સમ્રહની ૬૧૧ છે.

[૬] ધર્મોપદેશમાઢાની મુનિદેવમૂરિય સ ૧૩૦૪ લગમગમાં રચેલી સઘ્ત ધયાવાઢી ધીજી શૃતિનો ૫૧ આ સપાઢનમાં પ્રસંગાનુસાર ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે. મ. ૭૨૨૦ મૂચવેતી તે પોથી, મુનિરાજ શ્રીહસવિજયજીના ઉપદેશથી સ ૧૯૬૬ માં

પાટણમા લટાવેલી છે, સ્કૂલ મનોહર લિપિમા પરન્તુ અગુદ્ધ લટાવેલી ૨૪૭ પત્રોવાઝી આ પોથી પણ ઉપર જણાવેલા તેમના સમ્રહની ન ૪૯૬ છે ।

આભાર પ્રદર્શન

ક્રમાક્ર ૧, ૨, ૫, ૬ પોથીઓ લાવા સમય સુધી ઉપયોગ કરવા આપવા માટે વિદ્વદ્વય મુનિરાજ શ્રીપુણ્યવિજયજીનો, અને મુનિરાજ રમણિકવિજયજીનો, તથા ક્રમાક્ર ૩, ૪ પોથીઓ માટે આચાર્ય શ્રીજિનવિજયજીનો, અને તે તે સંસ્થાના વ્યવસ્થાપકોનો પણ હુ અતઃકરણથી આભાર માનુ છુ ।

ઉપર્યુક્ત ૬ લિ પ્રતિયો ઉપરાન્ત આવશ્યકસૂત્ર (જિનદાસગણિ મહત્તરની ચૂર્ણિ, હરિભદ્રસૂરિની અને મલયગિરિની યુત્તિ સાથે), તથા વિશેષાવશ્યકમાધ્ય (મલયારિ હૈમચન્દ્રસૂરિની યુત્તિ સાથે), ન દીસૂત્ર (ચૂર્ણિ અને યુત્તિયો સાથે), ઉત્તરાખ્યયનસૂત્ર (ચૂર્ણિ અને યુત્તિયો સાથે), જ્ઞાતાખ્યયન (યુત્તિ સાથે), ધર્મદાસગણિની ઉપદેશમાલા (સિદ્ધર્ષિ ઘમોરેની યુત્તિયો સાથે), હરિભદ્રસૂરિનો ઉપદેશપદ ગ્રન્થ (યુત્તિયો સાથે) ઘમોરે સન્ધ્યન્ધ ધરાવતા પ્રસિદ્ધ સિદ્ધાન્તાદિ ગ્રન્થોનો ઉપયોગ પણ મેં આ ગ્રન્થના સંશોધનમા, વિશેષ શુદ્ધિ માટે, પાઠાતરાદિ નિરીક્ષણ માટે, કથાનકોની તુલના કરવા માટે, તથા ભાષા રચનાદિ-વિચારણા માટે પ્રસંગાનુસાર કર્યો છે, તે કૃતજ્ઞતાથી સહજ જણાવુ છુ ।

આચાર્ય શ્રીજિનવિજયજીએ આ ગ્રન્થના સંશોધનમા ધૈર્ય રાખી પહેલેથી છેલ્લે સુધી નિરીક્ષણ કર્યું છે, અને પ્રસન્નાનુસાર સૂચનો કર્યા છે, તથા વિદ્વદ્વય મુનિરાજ શ્રીપુણ્ય-વિજયજીએ, અને પ્રસિદ્ધ ષ બેચરભાઈ આદિએ આ ગ્રન્થનો પ્રકાશિત કેટલોક ભાગ અવકાશ પ્રમાણે તપાસી કેટલીક સૂચના કરી હતી, તથા પાડાન્તરો મેલકલ્યામા મિ મહાદેવ અનંત જોશીએ સહાયતા કરી હતી, તે સર્વનો હુ અહિ આભાર માનુ ।

ઉપસહાર

આ ગ્રન્થના સંપાદનમા એવી રીતે અનેક પ્રકારે યથામતિ જ્ઞક્ય પ્રયત્ન કરવામા આવ્યો છે, ધનતી સાવધાનતાથી સંશોધન કરવામા આવ્યુ છે, અતમા ગુદ્ધિપત્રકની યોજના કરી છે, છતા મતિ-મન્દતાથી, દૃષ્ટિ-દોષથી, પ્રમાદથી, અથવા સુદ્રણાલય આદિના કારણથી કોઈ સ્તલના રહી ગઈ હોય, તો તે ક્ષન્તવ્ય ગણી વિદ્વજનો સુધારી પઠન-પાઠનાદિ કરશે, અને અમ્હને સૂચવવા કૃપા કરશે, એવી આશા છે ।

વિક્રમસંવત્ ૨૦૦૫ }
માધ્યગુરુપચમી શુક્ર }
ઘટપદ્મ }

વિદ્વદનુષર-
લલચન્દ્ર મગવાન્ ગાન્ધી ।

शुद्धिपत्रकम् ।

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्	शुद्धम्
३	२५	मीइ-धणो	मीइधणो	४५	२८	कहिं	कह
"	२८	॥ उल	णउल-	४७	१४	वेइया	वइया
७	९	मयलाह	सलाह	५१	२३	खद	अदु-
९	१८	पचायण्णा	पचयण्णा	"	२६	सएदय	सदय
१०	९	जोउहेण सु	जोउहेण सु-	५४	२४	(हिं से)	
"	१०	जोउया	जोउया	५६	३२	सईए	सईए
"	११	जोउहेण जो	जोउहेण जो	५७	१	सय	सयण
"	१२	जोउय	जोउय	५९	२	सका	सकासा
१३	२६	गिराव	गिरव	"	६	साणाए	-साणायाए
१५	२२	जाह	जाय	६३	९	छुतोहिं	-सतोहिं
"	२५	गति	गेंति	६५	२८	उज्जाण	उ जाण
१९	२८	जय सिद	जयसि द	६७	१८	(पिय)	(पियय)
२०	३	सखाए	सखा[इ]ए	६८	४	पन्ना(बा ?)य	पन्नाय
"	"	पुरोओ	(परो उ)	"	२८	विमाले	वि मा(पा) छे
"	२३	ठ (इ) यरेसु	टयरेसु	"	३७	० ओ	० उ
२३	२	शुगयतशुओ	ऽशुगयतणओ	६९	९	पया गिये	पयाणि, खे
"	६	तेरिच्छा य सं	तेरिच्छाय (?) सं	"	३५	ओ	उ
२५	९	'ज एय०	"ज एय०" पय	७०	३	१ कि ता	ता कि त
"	११	लखिया	लसया	"	२६	-इणरेहिं	णरेहिं
२८	२३	तारिसम्मि	तारिस [य] म्मि य	७८	१७	वेत्त	वेत्तु
"	२४	रयणाएहिं	रयणा [इ] एहिं	७९	६	सरय	सरय
२९	७	कालमि	काल मि	८४	१६	सत्त	सत्तु
३०	२२	मइणीए	भदाए	८७	१७	'एयाइ०	"एयाइ० [पय]
३१	११	युज्य-वे	नियुज्य-वे	९१	१	घोव	घोय
"	"	-मे हनि	-मेऽहनि	"	१०	चिता	चिता
३२	२६	सिज्जिमाउ	सिज्जिउभा	१०८	३०	हुम्भुणि	उयुणि
"	३०	पुठठ च्छोदे	पुठ[ओ] च्छोदे	११४	१२	निट्ठर	निट्ठर
३६	५	वा वाएइ	वावाएइ	१२४	८	मायग	मयग
३८	१६	उज्जित्त (य)	उज्जित्त	१२५	७	हरिय	-हरय
"	२३	कचणा पर	कचण पर	१२६	१८	गन्मए	गम्भ [ग] ए
३९	१५	धणेण०	"धणेण	१२७	२६	उवमगिग	उवसगिग [ज]
४५	१८	मगळेण [य]	मजओ० [पय]	१४४	९	महावीरो	महावीर
		मवि	मधि	१४७	२	-माणाए	-माणाए
				१५२	८	गणा	गणणा
				१५३	१७	'मणाय	'मणय

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अगुद्धम्	गुद्धम्	पृष्ठे	पङ्क्ता	अगुद्धम्	गुद्धम्
१५३	३४	नि हइ	निनहइ	१७४	१९	पडिपट	पडिपड
१५९	११	पुण्णादे	पुण्णाहे	१७६	६	खहयरी	खह(इ)यरी
,	१७	ने	मे	१७८	५	मचेयणा	मचेयण
१६०	११	किम्पिनि	मिन्पिन्	"	१३	रस्सया	रसया
"	२७, ३०	सउत्तिया	सउत्ति (पि) या	१८४	२३	डियामा	डियमा
१६१	११	चेत्तण	चेत्तण	१८५	३	तथाणु	तथणु
"	१४	जण	जणे	१८७	२७	इहइ	इह
,	१५	दरस	चदरस	१८८	१३	मय	माय
"	२७	सास	सत्ति	१९०	१५	क्वादेहिं	क्वोएहिं
१६२	३०	मारओ	माहओ	"	२३	व	व
	३१	तिमट्टिया	निट्टविया	३१	३१	सरल	शरल
१६३	८	विमट्ट	विमट्ट	१९१	२३	पयइ	प वइ
१६८	३१	सठाइय	संठा(छा) इय	१९२	६	केसे(देवे)हिं वि	के(विष)सेहिं वि
				१९५	८	इरिसे	इरिष
१६९	७	विहसु	मिह (हि) भू	१९५	१५	मया, सीए	मच्छतीए
१७०	२१	न इ पु	न इ(ति) पु	१९६	१८	तयाव	तयव
,	२६	मूर्खो जलोऽ	मूर्ख मज्जर	१९८	८	'वसण'	'वसणि'
१७१	६	विज्जया	विज्जुतया	,	२१	वणिज्ज(ज)	पाणिज्ज
,	१७	वमइरा	वमरा	२३	२३	रहाए	रहा
"	२१	महेत्थन्य	महेत्थन्य	२००	११	डु पिता	डु खिन
"	३४	मुज्जन्ते	मुज्जन्ते	२०७	३२	दह	दिह
"	,	मे इनि[]	मेइइनि	२२५	७५	मे ! सुणिथ	मे सुनिय
१७३	४	मिज्जो	मिज्जो	२२७	८	पुतो	पु (विष)तो

धर्मोपदेशमालाप्रकरणम् ।

६० ॥ नमः श्रीश्रुतदेवतायै ॥

वक्ष्यामि विवरणमिदं गुरूपदेशेन विस्पष्टम् ॥

“प्रेक्षावन्तः(ता) प्रवृत्त्यर्थं फलादि तू(त्रि)भ्य स्फुटम् ।

इत्यतः प्रयोजनम्, अभिधेयं, सम्यन्धो(न्व) मङ्गलं च प्रदर्शयन् गाथाद्वयमाह
प्रकरणकारः —

घम्मोवएसमाला विमल-शुणा जय-पडाय व्व ॥ १

धम्मोवएसमाल थोऊण भणामि सुय-विहिणा ॥ २

[मिथ्यता ममापि श्रुतदेवि ! तव स्मरणात् सुन्दरा इयिति ।

धर्मोपदेशमाला निमलगुणा जगत्पताकेव ॥ १

जिन-मिद्ध-सुरि-उपाध्याय-साधु-श्रुतदेवि सध-ज्ञानानि ।

धर्मोपदेशमाला स्तुत्वा भणामि श्रुतनिधिना ॥ २]

१ क 'दा। २ ह 'धा। ३ ग 'धत। ४ ज 'दिज। ५ च 'च्य।

मङ्गल तु जिनादीनां स्तुति । तत्र प्रथमगार्थया प्रकरणकारो विशिष्टैर्वाक्यप्रवृत्त्यर्थं भुत-
देवता विज्ञपयति स्म । द्वितीयगाथया तु जिनादीनामशेषविघ्नोपशान्तयेऽभिलषितार्थसिद्धये
स्तुतिमाहेति समुदायार्थं । अधुनाऽन्यत्रार्थोऽभिधीयते—सिद्ध्यता निष्पद्यता ममापि, यथा
प्राक्तान्कवीनामित्यपिशब्दार्थं । हे भुतदेवि ! हे यादेवि ! तव स्मरणात् चिन्तनात्,
सुन्दराऽत्यन्तप्रधाना, हृदिति आशु, धर्मप्रधाना उपदेशा धर्मोपदेशा, तेषां माला पद्धति,
विमला निर्मला वाच्यादिगुणा यस्या सा तथा । जगत्पताक्येवोपमा । तस्या गुणास्त तव,
तस्या । प्रथमगार्थाऽन्यवार्थ १ । रागादिजैवारो जिना, सिद्धा निश्चिन्तायां, सूर्य
आचार्याः, उपाध्याया सूत्रदा, साधवो मुनय, भुतदेवता प्रवचनाधिप्रात्री, सद्य धर्म-
णादिभ्यस्तुर्विध, ज्ञानाणि मत्वादीनि । जिनाश्च सिद्धाश्चेति द्वन्द्वः । एतानि स्तुत्या धर्मोप-
॥ देशमाला भवामि भवामि भुतविघ्नाऽऽगमानुसारेण नागमव्यतिरिक्तमिति भावः ।
द्वितीयगाथाऽन्यवार्थ ॥ २ ॥

सांप्रत धर्मोपदेशा प्रोच्यन्ते । तत्रापि चतुर्विधधर्ममाश्रित्य प्रथम दानधर्ममभिधि-
त्सुराह—

कालोवयोगि सत पत्ते पत्तंमि धम्म-सद्धाए ।

सव्वोवाहि-निसुद्ध धणो ध देज्जाहि मुणि-दाण ॥ ३

[कालोपयोगि सत् पात्रे प्राप्ते धर्मश्रद्धया ।

सर्वोपाधि विशुद्ध धन इव दद्यात् मुनिदानम् ॥ ३]

काल समयावलिका-मुहूर्तादि लक्षण, तत्रोपयोगोऽस्य दानस्य तत्तथा । सद् विद्यमान,
पात्रे मुनौ, प्राप्ते आगते, धर्म श्रद्धया, न बलाभियोगादिना, सर्वोपाधि विगुद्ध सर्वविशेषण-
॥ विशुद्ध द्विचत्वारिंशद्बोपरहितमित्यर्थं । उपाधेर्विशेषणम् । धन इव दद्यान्मुनिभ्यो दान
पूतादिना सर्वोपाधिविगुद्ध मुनिदानमिति । भावार्थं कथानकसमधिगम्य । संक्षेपम्—

— [१ दाने धन-कथा] —

दीवोदहि-धुलपव्वय-मज्झ-विरायत सासय सरूवो ।

अत्थि सुरसेल-सरिसो जमुदीवो जिणिंदो ध ॥

॥ तत्थ वि अवरविदेह सगग सम, अहव ताओ अन्महिय तिन्धयर-पाय-परूय-
विभूसिय त स(सु)णय सगग ।

तत्थ य सुविमच्च-पागार-ट्टालयं गोपुर-देउल धवलहरारामुज्जाण विहार खिइपेइट्टिय
नाम भैपर । जच्च, सस-चयण पिर महासत्ताहिट्टिय, पहारणं गुणाणुगय च । रामायण
पिर रामाहिराम, सुवन्न-रयणुज्जल च । सुगय वयण पिर धम्मंकिच्चि-सणाह,
॥ विनुहाइट्टिय च । जिणिंद-वयण पिर महापुरिस-चरियाणुगय, सुप्पसत्थ च ।

१ ह क न ध्याया । २ ह क ऋवृ । ३ क न ऋवृ । ४ ज भदा । ५ क ज सत
सत् । ६ क भवो । ७ ज तये । ८ न तत्ता । ९ न ताड । १० क ऋवृ । ११ क
सदय, ज खिपद । १२ क नय । १३ क णु । १४ ह ज धम्म । १५ क विट्ठि ।

जत्थ य लोयाण दाणंमि वसण, जसमि लोहो, सत्थागमेसु 'चेंता, संत-गुण-
'केत्तणमि मुहरया, गुरु-जणणि-जणय-ऊजंमि वाणडत्तणं ति । अवि य-

हरि-सरिसा रायाणो धणिणो वेसमण-विब्भमा तत्थ ।

रमणीओ रइ-सरिसा ललियं सुरकुमार-संकासं ॥

तत्थ य राया णिय-जस-पगाह-धगलिय-दियतराभोगो ।

पणइयण-पूरियासो जियसत्तू कप्परुक्खो व ॥

अह तत्थ चेन निरसइ दीणाणाहाण वच्छलो इब्भो ।

आणदिय-जियलोओ वेसमण-समो धणो णाम ॥

जो य, सरयागमो व गुण-वयरट्ठाण, पाउसो व सज्जण-वरहीण, हिमागमो जण-
कुदलयाण, सिसिरो रिउ-कमल-संडाणं, वसत-समओ मयणसिरीए, णिदाहकालो पडिव-
क्ख-जलासयाणं ति । अवि [य]-

कामो व कामिणीण पणइण कप्पपायवो चदो ।

वधु-कुमुद्यागराणं, दिवसेपरो पान-तिमिरस्स ॥

अन्नया राईए सुत्त-विउट्ठेण 'चेंतियमणेण-अवो ! किमणेण अणिक्खडिय-पुरिस-
यारेण पुब्बपुरिसज्जिएण विहव-वित्थरेण ? ता गंतूण देसंतर, समज्जिऊण अत्थं, पूरेमि ॥
पणइणो, तोसेमि वंधुणो, समुद्धरामि दारिह-महापंक-सुत्ते दीणाणाहाइणो ति ।

सो धिय जयमि जाओ परत्थ-संपाडण सु जो कुणइ ।

अरहट्ट-घटी-सरिसे ससारे को किर न जाओ ? ॥

एवं च भावेतस्स पमाया रयणी, कयं गोस-किच्च । आपुच्छिया वधुणो, निरुत्ताधियं
पत्थाण-गमण-वासर । गहियाणि परदेस-गमण-जोग्गाणि विचित्त-भंडाणि । घोसाविय ॥
च नगरै-जो धणेण सह वच्चइ, तस्स अत्थियंजण-पाउग्गेण धणो उदंतं ताव चहइ, जान
वसतपुर पत्तो हविस्सइ चि । तं च सोऊण पयइआ अणेगे समण-चंभण-किविण-वणीमगा-
इणो साहुणो य ति । अवि य-

न्हाओ कय-वलिकमो सिय-वत्थाभरण-कुसुम-सोहिळो ।

णगराओ 'णीइ-धणो सत्थाणुगओ मुरगुरु व ॥

तओ मत्त-महागइदो व वियरतो दाणं, सियपक्ख-मयलछणो व वहुतो जण-मण-
णयणाणंद, कप्पपायवो व पूरंतो मणोरहे, कमेण पत्तो तमालाभिहाणाए अड-
वीए ति । जा य, भारह-कह व अज्जुणालंकिया, हरि-ण । उल-सगया य । कचायणि
व पयलिय-सग-मीसणा, रत्तचदणालकिया य । पओस-सह व पणचिय-णीलकंठा,
पज्जलिय-दीविया य । पाउससिरी व्व करि-सपाउला, हरि-सइ-सगया य । जणय-त्तणय ॥
व णिसियराहिट्टिया, मयणाणुगया य । लंकापुरि व सुवन्न-सालालकिया, पलासाणुगय
ति । जा य, अपरिमिय-पण-सचया वि रत्तपण्णालकिया । पुप्फरई वि 'यपत्ता ।
वूर-सत्ताहिट्टिया वि मुणिगण-सेविया । मयणाणुगया वि पणइ-धम्मकह ति ॥
अवि य-

सललिय-यय-सत्राग पयडिय मयणा गुरण्ण-नयणेत्ता ।
 मरहद्वयमासा कामिणी य अट्टरी य गेहति ॥
 वो पुण तदया फालो ? सत्ताविय घरणि मटलो गेम्हो ।
 कुनारदण मेरळो चोलीणे तमि घण-नमओ ॥
 सपचो अट्टरीण सडिच्छडाडोय मामुगे दूर ।
 सत्ताविय विरहि-यणो सुदुग्गहो मयण-चाणो ॥
 हरि-फोदड विण्णमय धागवाणेदि विरहि-हिययाड ।
 मेण्णामेण्णाइ घणो निजोओण्ण जोण्ड ॥
 सामल-ययणो गेय चेओओण्ण जोयण गिम्ह ।
 सत्ताविय घरणियल गलो व धणु-सगओ जनओ ॥
 दूण्णय-भारुय-पओहरेणु रेहड चलाय-रँचछोली ।
 पाउमसिरीए हारागलि चर चओदु-णयणाण ॥
 गेम्ह-गारँद-ययमणे जलहर-मदेहि माम-ययणाओ ।
 लनिय-पओहराओ दूर रोयति य दिसाओ ॥
 सुगुमूरिय गिम्ह महाणरेद य मोर महुर्र-यय-सहो ।
 गहिय-चलाय-यडाओ हमइ घणो चडु(चुट)य-युगुमेरि ॥
 पाउमलल्लि-पओहर-यणोल्लिया कामिणो व अंगाइ ।
 धारँति नर-त्तणदूर-रोमचोगाइ घरणिहरा ॥
 करिणो सत्तणो गिरिणो सिद्धिणो अत्तया य पर वि सहति ।
 इदीनर-सकासा पाउमलच्छीइ पइणो व ॥
 इय एरिम घण-भमए सत्थाओ सहइ अउइ-मज्झमि ।
 णीसेम-सत्य-सहिओ कलहाणुगओ गइओ व ॥
 तत्त-द्विय-लोएहि असण *अ आसि व निद्विय सव ।
 तांठ पुप्फ-फलेहि वारस मुणिणो व ते लग्गा ॥
 कइया वि रयणि विरामे चित्तेइ घणो इममि मत्तम्मि ।
 के सुद्धि-दुद्धिणो पुरिसा ? हु ! नाय साहुणो दुद्धिया ॥
 जम्हा जिणेद मुणिणो कद मूल फल च सयित्त ।
 न च्छिअति करयलेण वि तम्हा ते दोक्खिया एवे ॥
 तो पच्चूम विउद्धो गतूण भणइ परम-भचीए ।
 मुणिणो घणो महप्पा एचिय-काल पमत्तेण ॥
 ज मे न कया त(म)ची इए परलोए य जणिअ-सुह भाग ।
 व चचिउ म्हि मुणिणो ! इत्तिय-काल सुधम्मओ ॥
 अहुणा वि ममाहितो गेण्हइ दव्वाणि जाणि जोगाणि ।
 मुणिर-दाणाओ जओ लहति निवाण-सुक्ख पि ॥

ता मम णिबुद्ध-हेउं मुणिणो पेसेसु जपिओ सरी ।
 भिक्खुद्धा पट्टविया धणेण सह सुट्ठिणा साह ॥
 संपत्ता से गेह हरिसुब्भेज्जत-पुलडयणेण ।
 भत्ति-बहुमाण-पुव्व धएण पडिलाभिया मुणिणो ॥
 ताहे चित्तेड धणो धन्नो ह जेण मज्झ गेहम्मि ।
 सबोराहि-विसोद्धा गहिया भिम्मा सुमाहूहि ॥
 पुव्व-कलियाण मुणिणो उव्वेति गेहेसु खीण-मय-मोहा ।
 ण कयाइ रयण-वरिस निउडइ पात्राण गेहेसु ॥
 परतुलिय-कप्पपायव चित्तामणि-कामधेणु-माहप्प ।
 समत्त-महारयण पत्त धण-सत्थगाहेण ॥
 पत्तो य उसत्तउर सत्थेण समं महानरिदो व ।
 आणदिय-जियलोगो मणहारी पाउस-धणो व ॥
 दट्ठूण नरेढ सिट्ठिणो य ज जस्स होइ कायव ।
 त सब चिउ(य) काउ पच्छा भंडाणि दाएइ ॥
 कोडासर-वणिएहि धणाउ गहियाणि सब-भंडाणि ।
 तेहितो वि धणेण पडिमटं महरिहमसस ॥
 सपत्त-महालाभा जाया सब्बे नि सत्थ धणणामो ।
 संपत्तो णियय-पुर कमेण सह सब-सत्थेण ॥
 तस्सागमेण तुट्ठो भट्टसवं कारवेड नरनाहो ।
 अहवा को व न तूसड सपत्त-धणो जए पुरिसो ? ॥
 एव तिबग्ग-सार परत्थ-सपाडणेक्क-तल्लेच्छ ।
 बट्ट-यण-पससणेजं विसय-सुह अणुहवत्तम्म ॥
 बोलीणा पु^{व्व}सया पच्छा वोढत्तणम्मि सपत्तं ।
 सपत्त-णमोकारो मरिऊणं विहु-णओ जाओ ॥
 इय तान भाणियव धणस्स चरियं सुयाणुसारेण ।
 जा उसभनाम नाहो तित्थयरो सो सैम-प्पत्तो ॥
 अतो एस धम्मोवएसो जंहा वणेण दाणं देव, तहा दायव ।
 सुयदेवि-पसाएणं धणस्स चरियं सुयाणुसारेण ।
 कहियं जो सुणइ नरो सो लहइ समीहिय-सुहाइ ॥
 ॥ धण-कहाणय सैमत्त ॥

साप्रतं शीलात्मक धर्ममविकृत्याऽऽह प्रकरणकारः—

लहुइय-सेसाहरण तियसाण वि ठोछ्हं महाइसय ।
 राईमइ व निच्चं सीलाहरण खु रक्खेज्जा ॥ ४

[लघ्वीकृतशेषाभरण त्रिदशानामपि दुर्लभ महाविशयम् ।

राजीमतीन नित्य शीलभरण सु रक्षेत् ॥ ४]

लघ्वीकृतानि तिरस्कृतानि शेषाभरणानि कटवादीनि येन तत् तथा । त्रिदशाना विस्तेर-
भावात् । अस्त्येषा दुर्लभं महान्तोऽतिशया यत्र तत् तथा । शीलमाभरणमिव शीलभरण
प्रधानमण्डनम् । शेष स्पष्टम् । गाथाऽध्वरार्थं । भाचार्यस्तु कथानकगम्यस्तत्वेदम्—

— [२ शीले राजीमतीकथा] —

अत्थि इहेव जंगुदीवे दीवे भारहे वासे समत्थ-विसयाहरणाण चडामणि-विन्भमो
सुरङ्गामिहाणो देसो । जो यं, दबद्वियणउ व सासय-वण घन्न सचओ । पिङ्गलो व णिय-
मिय-जाइ-सचारो । वेय णिदेसो व पमाणीऊय-गोदुलोगो । जयकेसरि व महासत्ताहि-
॥ द्विओ । कमलापरो व कय-लच्छि निगामो चि । अवि य—

आहरणाण चूडामणि व देसाण सहइ सो देसो ।

तम्मि पुरी पोरणा चारवई दस दिसि-पयासा ॥

जा य, पडिभग्ग-सूर पसरा वि सराहिद्विया । पणट्ट गया वि विलसिर-महागया ।
इणइ-द्विया वि अयला । सागणीया वि पणट्ट-जल चि । जा य, संमोइ वेल व बहुविह-
॥ रयणुजला, ण उण वडवाणलाणुगया । मियरू-लेह व वड्डियाणदा, ण उण सकलका ।
सुरेन्द-कौलरड्डलद्धि व विचित्त-रयणोजला, ण उण विगय-गुण चि । अवि य—

मुह-रति विजिय-ससि-भडलम्मि मणि-कोड्डमम्मि सकंते ।

जत्थ इवइ महेलं चलण अहिसारिया सत्थो ॥

अइमणहर-तार-समुच्छलत-वररमणि-नेउर-रवेण ।

॥ फलइसाण फल-रओ ण मु(सु)णिजइ गेह-वावीसु ॥

णीसेस तियस-नरवर-पडहत्थे सयल तिहुयणाभोगे ।

त णत्थि ज न दीमइ अच्छेर तीए णयरीए ॥

जा तार-तरल-पम्हल-धवलजल-दीह नयण-जुपलेहि ।

अणवरय तियसेहि वि पुलइजइ पुलइपगेहि ॥

॥ हरि-वास णिमेत्त सुरवरोहिं रयणेहि जा विणिम्मविथा ।

महि-महिलाए चूडामणि व को वेण्णिउ तरइ ? ॥

अह एवो चिय दोसो पओस समयम्मि मगलपदेवा ।

जायति विगय-तेया पवियमिय-रयण किरणेहि ॥

॥ धीओ वि तत्थ दोसो तियसा धरणाए अरूय चरणा वि ।

पणमति नेमि-हरिणो महियट्ट णिविड्ड-सिरि-मउडा ॥

तइओ वि तीए दोसो पमाय समयम्मि मगुं(ग)लग्गीय ।

ण सु(सु)णेजइ तार-समुच्छलत-मणि-नेउर-रवेण ॥

इय एवंविह-दोसायराए निरसंति जायव-गरिंदा ।
दस वि दसारा पयडा समोदविजयाइणो पुण्णा ॥

उक्त च श्रीमद्वन्दिकाचार्येण -

“समुद्रविजयोऽश्वोभ्य स्तिमित[] सागरस्तथा । हिमवानचलश्चैव धरण पूरणस्तथा ॥

अभिचन्द्रश्च नवमो वसुदेवश्च वीर्यवान् । वसुदेवानुजे कन्ये कुन्ती मद्रौ च विश्रुते ॥”

जे य, ठाणं ठिईए, गुरुणो गुणाण, छरिणो समायाराणं, गिरिणो किचि-महानईण,
निम्मल-पईवा कुल-मदिरस्स चि । जे य, सेस फणि-(णा)समूहा विर मंहीधरण-पच्चला, जल-
णिहिणो विर मय-र-हिया वसुदेव-पेरत्त चि । तस्स य समुद्रविजय-राइणो किची(कंती)-
विर भाणुणो तिहुयण-सयलाहणेज्ज-गुण गणालंकिया सिवादेवी भारिया । ताण य चउइस-
सुमिणय-पिसुणिओ सुओ णेमिणासो तिहुयण-चूडामणी बावीसइमो तित्थयरो । वसुदे-
वस्स वि सयलतेउर-पहाणाओ दोन्नि भारियाओ देवई रोहिणी य । देवईए सत्त-
महासुमिणय-चछरिओ कण्हो नाम णवम-वासुदेवो । रोहिणीए वि चउहिं महासुमिणेहिं
सूइओ धलदेवो चि । तत्तो तत्थ ताण तिण्ह वि दमार-चवेणमहिणदेज्जमाणाण, सुरसुदरीहिं
पि अहिलसेज्जमाणाण, सब्बा समत्थ-तिहुयणेण वि पससणेज्जमाणाण, जम्मंतर-णि-
घत्तिथ-विसेइ-पुन्नाणुभाज-जणिय जीयलोय-सुहमशुहवताण सपत्तो वसत्तो । जम्मि य,
विरायति रत्ताशो(सो)गतरुणो, मजरेज्जति सहयारा, फुल्लंति पलासा, विसट्ठति
कुज्जया, महमहति पाडलाओ, पयट्ठन्ति चचरीओ, बहु मनेज्जति दइयागमा, अणुणे-
ज्जन्ति दूईओ, पेज्जति वारुणीउ चि । अवि य -

उत्तमड-सू(चू)य-रुत्त-मलयानिल-वासिथ-सयल-गुणए,

कोइल-कल-रव-कणिर-सह-णिहारिय-पथिय-रमणि-हियए ।

वडलोसोम(ग)-गध-पवियंपिय-दीविय-पचवाणए,

कुसुमामोय-भमिर-भमराजलि-विधसिय-सेदुवारए ॥

इय एरिसे वसत्ते हलहर-गोरे(वि)दं-णेमिणो पत्ता ।

नागर-जायव-सहिया रमणट्ठा रेव-उज्जाणे ॥

ज च, सकेय-ठाणं पित्र वसतलच्छीए, रासहर पिव मकरकेउणो, रमणट्ठाण पिव
रईए, कडकसो विव सरस्सईए चि । अवि य -

पुण्णाग-णाग-चपय-हिताल-त्तमाल-ताल-सोहिइ ।

णंदणवण-सकास सपत्ता ते तमोज्जाण ॥

तत्तो रमिज्जण विचित्त कीडाहि अययर(रि)या लच्छि-णिहा(हि)लणाभिहाणं सरवरं ।
ज च, गयण पित्र वेत्थिण्ण, पढमराह-समोद्वरिय-धरणिमडलं पिव जलाउणं ति । जं च,
मच्छयाए महापुरिस-मणेहि पिव णिम्मियं, चीणसुण्हि पित्र विरइयं, कुरगि-लोयण-पहाहि
पित्र घडिय ति । ज च, कहि पि विजाहर-कामिणी-थण-कलस-विलुलिय-जलुप्पील ।
कहि पि विसट्ठ-कदोइ-कुसुम-फुल्लार-रत्तुप्पल-सयवच-सहस्सपत्तोवमोहिय । कहि पि

१ क प ठाण, ठिईए । २ ज प सहीधरण(ध)-य । ३ प रीउ, ज चचउ । ४ इ य ।
५ इ सोम, प सागम । ६ इ ज प गोपदा । ७ ज मिहलणा ।

विगलियारवेद-मयरदामवेदु-णिगद्ध-चदयाहिरामं जलाउलं । कहि पि पफुल्ल-चपप-महु-
पाण-वसत्त-हसकामिणी-कय-महाकोलाहल । कहि पि वणदेवया-त्रैसपास-निगडत-उसुम-
रय-रेणुरजिय । कहि पि अभिसेय-निमेत्तागय-सुरवहु-वण-मल्ल(म)-चदण-धूलि-
घवलिय-तगर-मालाउल । कहि पि पेस्त-जाय-केयई-रयपड-ववलिय-नीर-वछोलाउल ।
१ कहि पि सपत्त दिसागयंद-जजरिय-जरद-मुणाल-दड-रडोउरेठिर । कहि पि हर-वि(व)-
सभ विसाण-कोडि-राडिय निविड-तड-प्पहार-कलुसिय-जलाउलं । कहि पि एरावय-दत-
मुसल-राडिय मुणाल णिगह-सगय । कहि पि महमत्त-भमिर-भमरोलि-शकार-विलुलिया-
रवद-केसर पम्भौर ति । अवि य -

पफुल्ल-उसुम-तारे णरद-धयरहु-चद-सोहिछे ।

जल जोण्हा-पडेहत्वे सरवर-गयणम्मि अययरिया ॥

दइयायण परिवारो मरवम-मज्झम्मि सहड गोविंदो ।

सुरकामिणीहि सहिओ सीरोय-जलम्मि इदो व ॥

विलसतमि नरेदे सर सलिल घुसिण-राग-सोहिछ ।

जाय सुपुरिम-जोगो^१ अणुगयं कस्त ण जणेइ^२ ॥

दुरुणाय गरुय पओहगए एकाए गोछिओ कण्ठो ।

निगडइ वच्छुच्छमे^३ मोत्ताहारो व अन्नाए ॥

अणुणेइ जान इव कुमलय-दल-दीहराए दिट्ठीण ।

रोस फुरियाहराए दूमिजड ताव अन्नाए ॥

कीलाइ जेले घुह एव किर जाव वट्टए राया ।

नीलुप्पलेण पहओ अन्नाए तान पुट्ठीए ॥

तरु-सिहर-मुंष-देहा णिवडइ महसुपणस्म वच्छुम्मि ।

मयरो चि का वि भणिरी त चिय आलिगए बाला ॥

जल-केलीइ गेयुट्ठो णियसणं जाव हरइ एवाए ।

अन्नाए ताव देण्णो बाहु-लया पासओ तस्म ॥

जइयरो इव सारिं जलयर-मज्झाउ कट्टए जाव ।

इव ता दुइयाए च्छोमइ अत्थाइ-नीरम्मि ॥

रेहइ पियाहिं समय रगत-तरग सलिल मज्झम्मि ।

रिक्कगवलि-परिभारो पडिभा पडिओ^४ "मियको व ॥

पिय परिहास हियमुंय लज्जोणामिय मुहीए काए वि ।

आनिगेअइ सो चिय दोसो वि फुड गुणो जाओ ॥

भोत्तुण पफुयाइ मयरदोदाम-सुरहि-गवाइ ।

परिमल गवाइडिय-भसला सेवति वयणाइ ॥

इय णिय परियण-सहिया हलहर-गोउद पेमिणो णयर ।

रमिउण सपत्ता सुर व सीरोय-जलणिहिणो ॥

१ क इमं, ज मयरदोमं । २ ज वगं । ३ ज तीरं । ४ न जजरियजरियं । ५ इ ज ०२ ति ।
६ प ०गारे । ७ ज पडइहं । ८ ज जोगे । ९ न ०गो । १० न जसे वुड प व जलउड ।
११ प ज ०गुण, देहो । १२ ज मं । १३ ज ०मुपट्ठोमियं । १४ ज गोरिं ।

एयं च जन्मन्तर-निवृत्तिय-पुनः पञ्चभार-जणियं तिहुयण-पससणेजं परत्थ-संपाडण-
मयेण्ह तिउग-भार जियलोग-सुहमणुहउताण ममइवतो को वि कालो । अन्नया सरिस-
वयो-वेमायार-रायतणय-परिउटो रमतो कमेण सपत्तो नेमी हरिणो आउहसालाए ।
दिट्ठाणि य अणेम देवयाहिट्ठियाणि णाणाविट्ठाणि आउट्ठाणि । ततो देव मालुनद्ध गेण्हतो
पाएसु निगडिऊण भणिओ आउहमालागालेण-‘कुमार ! किमणेण मयधुरमण-जलहि-जल-
वाहा-तरण-विजममेणासद्धाणोद्वारेणं ? । ण सल्ल महुमहाहितो सदेव-मणुयामुरे वि तेलोवे
अत्थि मत्तो, जो इम धणुमारोवेड ।’ तओ हसतेण तममणिलणारोविय लीलाए । किं
पुण से जीयारवेण जायं ? ति । अवि य—

उच्छलिया जलनिहिणो रगत-तरग-मच्छ-पडहत्था ।

अनहत्थिय-मज्जाया सपत्ता गयण-मग्गम्मि ॥

पमरत-दाण-परिमल-गवाइडिय भमत भमर-उला ।

भय वेविर तरलज्जा ठिमागड्ढा वि ते णट्ठा ॥

परिसिटिल-सधि-चधण-भमत-सेमाहि-दलिय-भणि-मउडा ।

तिणयण-तडव सरोहिय व्य सचल्लिया धरणी ।

मोत्तु सासय-ठाण अन्नं फिर णत्थि तिहुयणाभोगे ।

जन्न चलिय सुद्ध जिणस्म गडीर-मदेण ॥

तओ अद्यत विग्गियाणारविस्सय-नराण मोत्तुण कालउट्ट पुणर(रु)त्त वारत्ताण वि
गहिओ पचायण्णाभिट्ठाणो सरो ति । आपरिओ भुरण-मुक्का । कह च मे मद्दो
गओ ? ति । अवि य—

भय-तार-तरल-लोयण-चलत फण-तिउह-णामराएण ।

आयनिज्जड सद्दो आवूरिय-सयल-पायालो ॥

जपमरय-दाण-पमरिय-उण्णय-उरेहि सुपुसिसेहि व ।

आहूओ निव दूर हित्थेहि दिसागयदेहि ॥

जप्पुव पिउ सोउं सद्द म(म)ग्गम्मि मोक्क-मज्जाय ।

णासेज्ज दूरयर तियमाहिउ-करिउरेणं पि ॥

मोत्तु अडमय-मुणिणो सुहिय मयल पि तिहुयण शक्ति ।

सदेण तेण धणिय विसेम-ओ णमरि-जण निउट्टो ॥

तओ मुणिय-कुमार-मामत्थेण भणिओ चलदेवो हरिणा—‘जस्सेरित कालस्म वि
मामत्थ पेमिणो सो वट्ठ(ट्ट)तो रज्ज हरेस्मइ, ता पुणो मि चलं परिकिउऊण रज-
रक्खणोनाय चित्तमो ।’ चलदेवेण भणिय—‘अलमयाए सरूए ।

जह-चत्थिय-देव-फलो एत्तो पणइण रुप्पस्सरो व ।

मो कह नरेंद ! रज [हरेइ] उमरो तुमाहितो ? ॥

विगलियारवेद-मयरदांसवेदु-णिगद-चंदयाहिराम जलाउलं । कहि पि पफुछ-चपय-महु-
पाण-भसत्त-हसकामिणी-कय-महाकोलाहल । कहि पि वणदेवया-केमपास-निगडत-कुसुम-
रय-रेणु रजियं । कहि पि अमिसेय-निमेचागय-सुरगद-थण-कलश(स)-चदण-धूलि-
घनलिय-तगर-मालाउल । कहि पि पेरत-जाय केयर्द-रयपड-धवलिय-नीर-कछोलाउल ।
५ कहि पि सपत्त दिसागयद-जजरिये-जरद मुणाल-दड-खंडोपरेरिह । कहि पि हर वि(व)-
सम विसाण-कोडि-खडिय-निविड-तट-प्पहार-कलुसिय-जलाउल । कहि पि एरानय-दत्त-
मुसल-खडिय मुणाल णिवह-सगय । कहि पि महुमत्त-भमिर भमरोलि-क्षकार-विलुलिया-
खेद-केमर पन्भोर ति । अवि य-

पफुछ-कुमुय-तारे णरद-धयरद-चंद-सोहिछे ।
॥ जल जोण्हा-पडेहत्थे सरवर-गयणम्मि अयरिया ॥
दइयायण परिवारो सरवर-मज्झम्मि सहइ गोविंदो ।
सुरकामिणीहि सहिओ सीरोय-जलम्मि इदो व ॥
विलसत्तमि नरेदे सर-सलिल घुसिण-राग-सोहिछ ।
जाय सुपुरिस-जोगो^१ अणुराय कम्म ण जणेइ^२ ॥
१५ दृष्टणाय-गल्लय पओहराए एकाए गोळिओ कण्ठो ।
निगडइ वच्छुच्छमे^३ मोत्ताहारो व अन्नाए ॥
अणुणेइ जान इक् बुवलय-दल-दीहगए दिट्ठीण ।
रोत्त फुरियाहराए दूमिजइ ताव अन्नाए ॥
कीलाइ जले घुइ एव किर जान कट्टए राया ।
॥ नीलुप्पलेण पढओ अन्नाए तान पुट्ठीए ॥
तरु-सिहर मुं^४ देहा णिगडइ महुसयणस्स वच्छम्मि ।
मयरो त्ति का वि भणिरी त चिय आलिंगए बाला ॥
जल-केलीइ णेवुट्ठी णियसण जान हरइ एवाए ।
अन्नाए ताव देण्णो बाह-लया-पासओ तस्स ॥
२३ जूइयरो इव सारिं जलपर-मज्झाउ कट्टए जार ।
इव ता दुइयाए च्छेभइ अत्थाह-नीरम्मि ॥
रेहइ पियाहिं समय रगत-तरग सलिल-मज्झम्मि ।
रिक्कायलि परिवारो पढिमा-पडिओ^५ 'मियको व ॥
पिय परिहास-दियसुं^६ लज्जोणामिय मुहीए काए वि ।
२५ आलिंगेजइ सो चिय दोसो वि फुड गुणो जाओ ॥
मोत्तुण मरुयाइ मयरदोहाम-सुरहि गवाइ ।
परिमल गधाडट्टिय मसला सेनति वयणाइ ॥
इय णिय-परियण-सहिया डलहर-गोवद-णेमिणी णयर ।
रमिळण सपत्ता सुर व सीरोय-जलणिहिणो ॥

१ क इमं, ज मयरदोमं । २ न धणं । ३ न तीरं । ४ न चमरिज्जमरिय । ५ इ ज ०२ ति ।
६ प भारे । ७ ज पण्हइ । ८ ज चोरे । ९ न ग्या । १० व जसे सुइ प व जलसुइ ।
११ प ज पुक्, देदो । १२ ज मं । १३ न गुयट्ठोमियं । १४ ज कोरिं ।

एय च जम्भतर-निवृत्तिय-पुन-पन्मा-जगियं तिहुय-
मयण्ह तिग्ग-मार त्रियलोग-सुहमण्डितान समउकंठो को तिहु-
ययो-वेमायार-राग-प-परिगुटो रमवो कमेण सत्तो नेन्
दिट्ठाणि य जपेग-वेवयाहिट्ठिणाणि पाणाविहाणि जाउटापि ।
पाएमु निगडिऊ मणिओ जाउहमान्नागालेण-‘हुमार’ किमपे-
वाहा-तरण-वि-ममेणामवाणोटाणेणं ? । ण खउ महुमहाहिता-
अतिय सत्तो, जो इम धणुमारोवेड ।’ तजो हसतेण समव-
पुण से जीयारवेण जाय ? ति । अवि य-

उच्छलिया जलनिहिणो रगत-तरंग-मच्छ-पट्ट-
अरहथिय-मज्जाया सपत्ता गयण-मग्गम्मि ॥
पमग्ग-दाण-परिमल-गवाडडिय-भमत-भमर-उन्ना ।
भय-वेधिर तगलन्हा दिमागड्ढा वि ते णट्ठा ॥
परिसिटिल-सधि-बंधण-नमत-सेमाहि-उलिय-मणि-
तिणयण-तडव-सखोहिय व्य सचछिया धग्गी ।
मोत्त मासय-ठाण जन्न फिर णतिय तिहुयणामोर्गे ।
जन्न चलियं सुदूर जिणस्म गडीव-महेण ॥

तजो अबत-विन्धियाणारम्भिय-नराण मोत्तूण कालवट्ट
गहिओ पचायण्णाभिहाणो सखो चि । आपूरिओ सुवण-गु-
गओ ? चि । अवि य-

भय-तार-तरल-लोयण-चलत फण निग्रह-पागगए-
आयच्चिज्ज मद्दो आवूरिय-सयल-पापालो ॥
जणनय-दाण-यमरिय-उण्णय-ऊरेहि सुपूरिसेहि ।
आहूओ निर दूर हित्तेहि’ दिसागयदेहि ॥
जप्पुव पिउ सोउ सद्द म(म)ग्गम्मि मोव-मज्जाय ।
णासज्जद दूरयर तियमाहिउ-करियरेण पि ॥
मोत्त अडसय-मुणिणो रुहिय सयल पि तिहुय-
महेण तेण घणिय विसेम-ओ णगरि-जण-पिरवो ।

तजो मुणिय-कुमार-सामत्थेण मणिओ बलदेवो हरिण-
मामत्य णेमिणो सो बट्ट(डु)तो रज हरेस्मइ, ता पुणो
रखणोनाय चित्तोमो ।’ बलदेवेण मणिय - ‘अलमेयाए

जह-चेतिय-देव-फलो एमो पणईण क
सो कह नरद ! रज [हरेइ] कुमारो उमाए

अपि च—

“वृमिभुक्तं चित्तं काला किञ्च प्रियं विजुगुप्सितं
निरुपमरसप्रीत्या सादनु नरास्थि निरामिषम् ।

सुरपतिमपि था पार्थस्य सस(श)नितमीक्षते

न हि गणयति क्षुद्रो लोकं परिग्रहं फल्गुताम् ॥”

जेण पुंष्व केवलं निदिद्वो उप्पन्नो वावीसइमो णेमी तित्थयरो, तुम पुण भरहद्ध-सामी
नम वामुदेवो, ता एम भगव अकय-रज्जो परिचत्त सयल-सावज-जोगो पवज काहिं त्ति ।
अन्न-दीहमि रज्ज-हरण-सक्काए वारेजतेणावि हलिणा, उज्जाणमुग्गओ भणिओ णेमी
हरिणा—‘हुमार ! निय निय उल-परिकउणत्थ वाहु-शोज्जेण युज्जामो’ । नेमिणा
“भणिय—‘किमणेण वहु-जण निंदणिजेण डयर-जण-वहु-मएण वाहु-शोज्जाज्झरसाएण ?
विउम-जण पत्तमणिजेण धाया-शोज्जेण शोज्जामो । अन्न च, मए टहरएण तुज्जामि-
भूयस्स महतो अयमो । हरिणा पलत्त—‘केलीए शोज्जसाण केरिसो अपसो ?’ तओ
पसारिया वामा वाहु-लइया नेमिणा । एयाए णामियाण पि जिओ म्हि त्ति । अवि य—

उवहास सलु तम्हा जोज्ज भोविंद ! तेण वाहाए ।

“णामिय मिताइ चिय विजिओ म्हि ण इत्थ सदहो ॥

जदोलिया वि दूर अइसामत्थेण विण्णुणा वाहा ।

येन पि ण सा वलिया मण च से मयण राणेहिं ॥

एव च विणिपत्त-रज्ज-हरण-सकस्म दसार-चव परिखुडस्स हरिणो समइवतो कोइ
कालो । अन्नया सपत्त-जोवण विसय-सुह णियत्त चित्तं णेमिं णिएऊण भणिओ
“समुदविजयाइण(णा) दसार-चवेण कसवो—‘तहा उवयरसु कुमार, जहा क्षत्ति पपट्टए
विसएसु’ तेण वि य भणियाओ रोप्पिणि-सच्चभामा-पमुहाओ णियय-मारियाओ । ताहिं
वि जहा अउसर सपणय सविग्गम सहास सविणय भणिओ एमो—‘हुमार ! ससार-
विस पायवस्स अमयफलभूय खेत्ताइ विसिट्ठ माणुमत्तण, तत्थ वि नरेंद-कुलुप्पत्ती, तत्थ य
हरियस तिलय ममुदविजयराइणो गेहेअयरण । अउसरि मूवाइ-गुण-सपया, रायसिरी,
“णीसेस-कला-कौसल्ल अहिणव-जोवण अमरिस-णाण-सपया जणाणुराओ सोहग्गमारोग्ग
पहोत्त दक्खेअ हिययाणुत्ति मेव-सगमा सलाहणिअ-गुरु-सहि-सयण-सगमो केत्तीप-
याओ महाणुभावत्तण विणओ चाओ सब्बा अहं चित्ति-य-कज्ज णिप्पत्ति त्ति । अवि य—

एते सबे वि गुणा साहीण पियाण विण्णुइ देंति ।

पिय-‘विरहियाण जिणवर ! सुमिणय-जलपाण सारेच्छा ॥

“ता काऊण विसिट्ठ दार-सगह, भोत्तूण भोगे, जंणिऊण पुत्ते, सफलीरुरेसु एते सबे वि
गुणे, पूरेसु गुरु-सयण-भेत्ताइण मणोरहे, पच्छा पच्छिम-वयमि विणिपत्त-विसयाहिलासो
करेअसु धम्म ति ।”

अह इमरेण भणिय—“दाराइ परिगहेण गुण णिरहो ।

सफलो ण होइ कइय वि भोत्तूण चरण पडिवात्तिं ॥

जेण, जाओ विमय णिन्धणाओ इत्थियाओ, ताओ महात्ताहीओ विव सोसियदेहाओ, जलणापलीओ विन कय-संतानाओ, कियागफल-समिद्धीओ विन [वि]रसापसा[णा]ओ, माह्दजालिय चिद्दाओ विन मुद्धजण-मोह कारियाओ, णिण्णयाओ विन णीयाणु-वत्तिणीओ, मरुभूमीओ विन जणिय-तण्हाओ, पमाय-पईन-चट्टीओ विन पण्ड-नेहाओ, समुलाओ विन लोहाणुवत्तिणीओ, तुविणीओ विन परवद्-गामिणीओ, अक्ख-सारीओ विन पर-घग्ग-सचारिणीओ, सख-मालियाओ विन अतो-कुडिलाओ, पंड(ड)रग-तनस्सि-मुत्तीओ विव जहाणुगयाउ त्ति । अवि य-

इय केत्तिय च भन्नउ ? समत्थ-ढोसाण णिलय-भूयाओ ।

इत्थीओ जेण तम्हा परिहरियच्चा पयत्तेण ॥

कि य-

“अपकारफला एव योषित केन निर्मिता ? ।

नरऋगाध-कृपस्य समा सोपानपङ्क्तय ॥”

अन्वयः—

देवाण वि ण यिरा विसया । सुह पुण सारीर-भाणसाणेय-दोक्ख-कारणं कह वि
 किन्हेसायास-यत्त पि करि-कन्न-चचल अधिर विनाम-दारुणं विरसायसाण ति ।

अवि य -

“ईसा-विसाय-भय-कोह-लोह-चमणाढ-दुखस-पडहत्या ।

देवा वि कामरूपा अयिरा पञ्चसूत-दीन व ॥

वस-रहिर-मास-मेय-द्वि-मञ्ज-सुषाह-असुह-पुष्पाण ।

सारीर-माणसाणेय-दुक्ख-तवियाण पुरिसाण ॥

असुइममारमणेच अथिर बुह-णेदिय णिरभिरामं ।

एवमिह सु सोमस पुरिसाण हवेअ जइ कह वि ॥”

तओ माहिओ कुमाराभिण्याओ ताहि हरिणो, तेण वि दसार-चक्रस्स । पुणो वि जहा-
अवसर सङ्गुमाण भणिओ दसार-चवेण हरी-‘तहा सय चिय भणसु कुमार, जहा पूरेह णे
मणोरहे ।’ तओ भणिओ तेण णेमी - ‘कुमार ! उसमाइणो वि तित्थयरा काऊण दार-
सगह, मोत्तूण भोगे, जणिऊण तणए, पूरिऊण पणइणे(णो), पालेऊण पुहह, सब्बा णिवित्त-
काम-भोगा पच्छिम-वयम्मि पव्वया, तहा वि सपत्ता निवण । ता एस परमत्थो, काआ
दार-सगह, पूरेसु समत्थ-लोग सहियस्स दसार-चक्रस्स मणोरहे, विसेसेण जण-
जणयाण । अहो ! अइणेन्नघो एयाण । सुणिय-यमाविय-परिमाणे(णामे) च
पडियन्ता सि पत्थण चि । अवि य-

“उपरोह-सीलयाए पडिन्ना पत्यणा इमा तेण ।

पर-कञ्ज-साहण-परा पुरिमा कृवे वि निनडति ॥”

कहिओ य जिणाभिप्पाओ दमारचपस्स । तज्जो सनाय-
 केसो दसारचवेण-‘कुमाराणुस्स बरेसु पालिय’ गवेसेतेण महि-
 दुदिया रायमई कम्मगा । जा य, णव-
 विष्णवे

मियक-सकासएण भाहुल्लएण, मयरद्वय-कोदड-सरिमएण भुमया-जुव(य)लुल्लएण, विय-
सिय-कदुइ निम्भमेहि णयणुल्लएहि, सज्जन-महाय-ममुज्जएण नासा उमुल्लएण, सपुत्र-
मियक सक्कामएहि कनोल-वत्तुल्लएहि, त्रिफल-सनिभेणमहरल्लएण, वु-कुमुम-पडरेहि
दसणुल्लएहि, तिरली-तरगियाए कउ सरिमाए भीवुल्लियाए, वियसिय-सयवत्त पडिमएण
वयणुल्लएण, इमि पलविरेहि कनोल्लएहि, कोमल-मुणाल सारिक्खएण वाहा-जुउल्लएण,
मगलकलसोउमेहि थणहरल्लएहि, णिरवज्ज-वज्ज-सकासएण मज्झदेमुल्लएण, तियसणइ-
पुलिण वेत्थिल्लएण जहणुल्लएण, कयली-दडोवमेणमूरु-जुउल्लएण, णिवण-वण-मसिणएण
जधिया-जुउल्लएण, कुम्भुणएहि चलणुल्लएहि विदुम-पभाय-विरेह णउल्लएहि ।
अवि य-

॥ जा तार-तरल पम्हल-वीहर-रत्त-कसिण यरलोह ।
णिय-णयणेहि विरायइ धयवड-सग्गिसेहि लच्छि व ॥
णैवत्तिज्जण रउ कह वि तुलगेण जीए ठेवो वि ।
मयणाउरो वियमइ को किर त वण्णिउ तरइ ? ॥

तत्तो गतूण भणिओ भोजग उम-तिलजो उग्गसेण नरदो हरिणा- 'पावेउ राइमई
॥ पेमिणो घरिणी सद ।' तेण भणिय- 'मणोरहाइरित्तो परमाणुग्गहो एस अम्हाण, जेण
माणुममेत्ताए पि वच्छाए पाविओ समत्थ-तेल्लोव-वृदामणी यरो ।'

॥ यत्ताशिपोऽप्यविषयस्थितमपये यन्मनोरथस्यापि ।

तदनेकाश्चयनिधे (धि) विदधाति त्रिधे (धि) सुतेनैव ॥”

काराविय दोसु वि कुलेसु मढाउद्धानणय । अन्न दियहमि णिरूपाविओ वारेजय-
॥ महुसवो । ततो णैवत्तिएसु तयणुरूवेसु भक्ख-वेय-वत्थालकाराइएसु कायवेसु, कमेण
मणोरहमओ विन, अमय रस णिम्मिओ विव, परमाणु-कओ विन पत्तो वारेज-चासरो ।
जहा विहिणा य पमक्खिया रायमइ च्चि । अवि य-

दहि-अक्खग(य)-दुवकुर-वानड-हत्थाहि पइ सणाहाहि ।

विहिणा पमक्खिया सा रत्तमुय-भूसण घरीहि ॥

॥ पुप्फ फलोदय मरिएहि णिय-थणेहि व वणय-क्खल्लसेहि ।

जुवईहि ण्हाविया सलु पउमिणिया-पुव्व-पत्तेण ॥

सदोमहि पसरिय-सुरहि गघ-चहुकसिण चिहुर-सीसम्मि ।

बहुलुग्गय पुल्लएहि गुरुहि से अक्खया देवा ॥

आयविर-णक्खेसु पडिओ दइउ व जाणय रसो से ।

॥ होइ धिय सज्जोगी रत्ते रत्तस्स कि चोउ ? ॥

णिय-वत्ति विन्ममेण जयाओ कयाओ धुसिण-रामेण्ण ।

चवाय सरेच्छाओ थणेसु तह पचलेहाओ ॥

णिय-जस-धनलेणं चदणेण वयणं पि से कयं पनर ।
 मयण पणाहो अहरो कामे व कओऽणुरागेछो ॥
 णय-सरयागम-णेम्मल-विसट्ठ-कदोड्ठ-दल-सुसोहिह्ल ।
 लोयण-जुयल पि कयं कज्जल-रय-रजिय तिस्से ॥
 महुमास-सिरी विन से मुहम्मि तिलओ समोग्गओ सहइ ।
 उज्जति तीए जलया मुह-गंधाणडिय-भसल व ॥
 मणहर-सहाणदिय-समत्थ-जिय-लोय-लोयण-मुहाइ ।
 मणि-नेउराइ तिस्मा चलणेसु कयाइं हंसो व ॥
 पिय-पणईहि पि नेंटियाइ चलणंगुलीओ पडिणणा ।
 कामि-हियय च चट्ठु रसणा-ढाम णियंमि ॥
 कठासत्त-चट्ठुगुण-प-ओहरुच्छग-चट्ठियाणदो ।
 कामि व जणिय-सोक्खतो मुत्ता-हारो वि से रडओ ॥
 पिय-वयणाइ पि न कुडलाइ सनसो(मा) सुतीइ रेहंति ।
 सीसमि सहइ चूडामणी वि आण व जय-गुरुणो ॥
 इय जान पसाहिअइ रायमई णिउण-सहि-समूहेण ।
 ताव कुमारो वि दढ पमाहिओ देव-रमणीहिं ॥

ततो समारूढो एराण-सकासं मत्तनारण, समागया दसारा सह बलएव-वासुदेवेहि ।
 एत्थतरम्मि समाहयाइ मगन-तूराइ, उन्मिय सिया[य]रत्त, आवूरिया जमल-सखा,
 पगाइयाइ मगलाइ, जय-जयाविय तियस-मागहेहि । चोइओ गय(इ)दो पयत्तो गतु ।
 समुच्छलिओ कलयलो । तओ पुवंतो अणलिय-गुण-सथवेण, अहिलसिजतो सुर-मणुय-
 सुदरीहि, पससिजमाणो तिहुयणेण, धनलजंतो सुरसुदरी-णयण-धनल-पहाहि, महया
 विच्छट्ठेण सपत्तो विनाह-धनलहरासन्न । तओ कलुणवद सोऊण जाणंतेणावि जिणेण
 पुच्छिओ सारही—‘भो ! काण पुण मरण-मीरुयाणमेस कलुण-सदो ? ।’ सारहिणा
 भणिय—‘देव ! एते हग्गि-सुयराइणो तुज्ज वारेज्जय-परमाणदे वावाइऊण आमिस-
 भोयणेण लोमा भुजाविस्सति ।’ तओ पणामिऊण से आभरणाणि, भणिया लोमा
 जिणेण—‘भो भो ! केरिसो परमाणदो ! जम्मि एयाण गिराजराहाण दीण-वयणाण
 असरणाण खुहा-पिवासा-वाहि-वेयणा-पीडियाण कलुण-सराण वदो कीरड ! ता किमणेण
 इह परलोमे य सारीर-माणस-दोस्स-हेउणा स-परोमय-जणिय-सतावेण वारेज्जएण ?’
 भणंतेण चोआविओ हत्थी उज्जिताभिमुह । अवसरं चि काऊण सपत्ता सारस्सा(स्त)-
 याइणो लोगतिया अमरा । एव भणिय च णेहि—‘भयव ! तेत्थं पवत्तेहि ।’
 अवि य—

“सारस्सयमाइच्चा वण्णी वरुणा य गहतोया य ।
 तुसिया अब्बावाहा अग्गिच्चा चेय रिद्धा य ॥
 एते देव-णिक्काया मयव बोहिंति जिणवरिदि(द) तु ।
 सन्न-जगज्जीव-हिय मयव ! तेत्थं पवत्तेहि ॥”

ताओ जयम्मि घना ताओ जीयति जीय-लोगम्मि ।
 जाहि पिय-सपओगो मणमा वि ण झाडओ कह वि ॥
 परयाणल-सकास दुक्ख मिण्हति वट्ठह काउ ।
 पावति गिरुम-सुह विणियचा वल्लहाहितो ॥”

५ ततो ण सहइ मयलउण मलउब्भव च, ण गणेइ सट्ठिया-य(व)यण हिओनएस
 च, णिंदए वम्मह णियय-कम्म च । ततो वित्तरइ से वम्महो सतानो, वट्ठइ मुंह-मारुओ
 रणरणओ य, निरडइ असु-पराहो गुरुरएसो वा, णामइ लज्जा वेयणा य, अणुगच्छइ
 पुलओ परियणो चि । जवि य-

णीसमइ तीण मुंह-मारुओ वि, दोक्ख पि द्दम्मिय होइ ।
 नेरइ वाट-जल पि य पुलइडइ तीड पुलओ वि ॥

॥ तओ भणिया सहिया यणेण-‘पियसहि’ जम्मतरारोवियस्स पाउ-महातरणो
 फलमिणमो, ता धीरत्तणमयलवेसु, अल विसाएण, धीर धणाओ चैव राय-धूयाओ
 होति । भणिय च-

“वसणमि १ उविग्गा विटवमि अगविया भण धीरा ।
 होति अमेज-सहावा समग्गि विसममि य समत्था ॥”

॥ एय च परिणाम-सुदरेहि कह कह वि सहिया यण-नयणेहिं समामासिया भणिउ
 पवत्ता रायमई-“जाणामि अज्ज चिय पञ्चस-ममए सुमिययम्मि सपत्तो दुवार-देसे
 परितुलिय तिष्ठयण-रूपाड-गुण-समुदओ अचत विलक्खणो जणेग-देव-दानव-विज्जाह-
 राणुगम्ममाणो एरावयारूढो कोइ देवगुरिसो । मो तक्काण चिय तत्तो णियत्तीऊण
 ॥ समारूढो सुरसेल, निमओ भीहासणे । ममामनीहया अणेगे जतुगो । मट्ठिया यण-वयण-
 चोइया पत्ता अह पि तत्तेव । ततो दाउमादत्तो ना(ता)ण चउरो चउरो कप्पपायव-
 फलाणि । मए वि भणिय-‘भयन ! ममावि तारिमाणि फलाणि देसु, जेण ण सारीर-
 माणस-दोक्ख लहामि ।’ “एतेहि किंचि सुह-कइएहि परिणाम-मएरेहि सममुवञ्चचेहिं ण
 ॥ कयाइ दोक्ख पाविहिसि, गिरुम-सुह-भागिणी य परचे होहिसि ।” भणनण ठेच्चाणि
 ॥ मज्ज वि फलाणि । तक्खण च मगल-त्तर-रवेण विवोहिय म्हि ।” सहीहि भणिय-
 पियसहि ! सुह-कइओ वि एस सुम(भि)णओ इत्ति परिणाम-सुदरो हविस्सइ । तओ
 भगवओ माया रहणेमी रायमई(इ) उअरिउमादत्तो । भणिय च णेण-

“वय तव-सज्जम-जोगे कीरति दोहयि(ग्गि)णी मट्ठिलाओ ।
 ॥ पुण सोहग्ग-निही जम्हा तियसा वि पत्तिथति ॥

॥ ता उज्झिऊण एते भजमु मम पच्छिममि य वयमि ।
 सपत्त विग(म)य-सोक्खा जिणेद-भग्ग गमिस्सामो ॥”
 “गाह सोहग्ग-कए करेमि धम्म पुणो वि पच्छा वि ।
 जड सो चिय कायबो ता कि पुव पि विसएहिं ? ॥”

केणइ कालेण पुणो वि भणिया सा तेण विसय-कएण । ततो से पच्चरं पाऊण
दुद्ध-पेय' मयणफल-भक्खणेण वमिऊण सोगन्निय-कच्चोले समुवणिया(य) रहणेमिणो—
'पियसु' । तेण भणिय—'कहं वत पिणमि ?' । तीए भणियं—'एयं पि जाणसि ?' तेण
भणिय—'धालो वि एव वियाणइ' । तीए भणियं—'जइ एव, ता कोस अहं तित्थयरेण
वमिया तुम पाउमिच्छसि ? । अवि य—

“पक्खदे जलिय जोय(इ) धूमकेउ दुरासय ।

णेच्छति वतय मोत्तु कुले जाया अगघणे ॥”

एवं विचित्त[त]रोविहाणेहिं अप्पाण सोसतीए केणइ कालेण भगवओ वि तिब-त्तवा-
णले णेदद(इ)कम्म-महाकाणणस्म विसुद्धमाण-चरितस्स अच्चत-विसुद्धलेसा परिणामस्स
समारोविय-खनग-सेदीणो आइछे दोन्नि सुक्कजाण-मेए पहु(पुह)त्तवियक सवियार ॥
एगंतवियकं च अवियार बोलीणे तस्म तइय सुहुमकिरियमप्पडिनाइ अप्पत्तस्स
समुप्पन्न केवल ति । अवि य—

बोलीणाणागय-चट्ठमाण-णीसेस-भाव-व(घ)डिएणं ।

त णरिय ज ण पेच्छइ केवलणाणेण जिण-इदो ॥

चलियासणा य समागया सपरियणा वचीस पि सुरासुरइणो । ततो आभिओगिय-॥
सुरेहिं समंता सम कय णिणुण्णयं रयण-वेत्त महीयलं, अवहरिउ रय-रेशु-त्तणाइयं,
गजिय वसुमतीए, नेम्मलीहूयाओ दिसाओ, पण्डा वेराणुंघा सह सबोवद्वेहिं ।
णिगडियं गंधोदयं, धरिसियं दमद-वन्न कुसुम-वरिस । हरिसिया सबे पाणिणो । जेम्मवियं
साल-तियं, विउरुवियाणि चत्तारि महादाराणि, णिहिया सरस-तामरस-पिह्याणा खीरोवज-
लाबुन्ना मणिमय-कलसा, जेव्वत्तिय स-पायपीढ मिहासण, कओ तेलोक-गुरुणो चारस-॥
गुणो द(दि)बो केकेछि-पायवो । णिरुद्धवरयल विमाण-मालाहिं, उग्गिमया सीह-व(घ)-
कज्जया, णिवद्ध धम्मचक्रं, पवजिया तियस-दुद्धीओ, समुच्छलिओ देवघोसो, अवय-
रिया तियसाइणो सबहा । किं बहुया ? णिवत्तिय सब पि णित्तमरेहिं । तओ धरिय-
घवलायवत्तो तियस-विणिमाविय-दिवंपकय-णिहत्त-चलण-जुयलो पासट्टिय-सक्कीसाण-
घुवमाण-सिय-चामरावयवो मामडल-किरण-समुज्जोइय-गयणगणो अणेग-गरामर-कोडि-॥
परिबुओ देवतूर-वपापूरेजमाण-दिसा-मडलो पयाहिणीकाऊण सीहासण णिसन्नो तत्थ
जिणो । अवि य—

धरिय-घवलायवत्तो पुव दुगारेण पविसिउ जेमी ।

सीहासणे णिसन्नो णय-तित्थो होइ चउवयणो ॥

समारद्धा य जोयण-णिहारणीए तिरिय-गरामर-णिय-णिय-मासा-परिणाम-परिणामि-॥
णीए अच्चंत-मणोहराए देवाए मासाए धम्मकूद त्ति । अवि य—

धम्मो अत्थो कामो मोक्खो चत्तारि होति पुरिसत्था ।

तत्थ वि धम्माउ चिय सेसा जइ इति तइ भणियो ॥

पुढवीए विणा कुमो तंतु-विहीणो य जह पडो णरिय ।
 दुद्वेण विणा दहिय दहि-रहियं जह य णरणीयं ॥
 दध विहीणा य गुणा सुह-दोकरं जह य जतुणा रहिय ।
 तह धम्मेण विरहिया तिन्नि वि अत्थाइणो कत्तो ? ॥
 तम्हा सयल-सुहाण अत्थाइण च कारण धम्मो ।
 सो दु वियप्पो मणिओ मुणि-सावय-धम्म-मेयाओ ॥
 सफाह-मल-विमुक्क समत्त ताण मूलव(च)क ति ।
 अहिगम-णिसग्गमेउ^१ पसमाह-गुणेहि चिंचइय ॥
 हिमा उलिय-चोरत्तण-मेहुण-परिग्गहाओ खलु विरई ।
 उत्तरगुण-चिंचइओ मुणि धम्मो मोक्ख-सुह-हेऊ ॥
 पच य अणुक्कयाइ गुणक्कयाइ च होति तिन्नेय ।
 सिक्खावयाइ चउरो सावय धम्मो वि सुह-हेऊ ॥
 इय एवमाइ-चहुविह-गुण-सय-कलियम्मि साहिए धम्मे ।
 चउरू-समण-सथो जाओ पढमे समोसरणे ॥

॥ इमिणा य पढम-समवसरण-कमेण विहरतोऽण्णेग-ममण-गण-परिगओ णासेतो मेच्छ-
 त्तघयार समोसरिओ पुणो वि चारवईए वाहिस्सआणे रेक्कयामिहाणे जिणो । पुव्व-
 भणियाणुसारेण कय तियसेहिं समवसरण । णिउत्त-पुरिसेहि य वद्धाविओ वासु-
 देवो सह जायव-चक्केण । तित्थयरागमणेण अणावेक्खणीयमाणद-सुहमणुहवतेण य
 देव से पारिओसिय दाण ति । अवि य-

॥ वित्तीओ^२ सुवन्नस्स बारस अद्धं च सयसहस्साइ ।
 तावइय चिय कोडी पीती-दाण तु चक्किस्स ॥
 एव चेव पमाण णवर सयय तु केसवा दिति ।
 मडलियाण सहस्सा पीती-दाणं सय-सहस्सा ॥
 भत्ति-विमवानु(णु)रूव अस्से वि य दंति इम्ममाईया ।
 सोऊण जिणागमण णिउत्त पुरिसेयरेसु वा ॥

तओ महाविभूईए दिव्व-सदणारूढा णिग्गया बलदेव-केसवा स्समुद्विजयाइणो य
 सह सिवादेवी-देवई-रोहिणीहिं पुरलोगो य । अणाविकिउणि(क्खणी)यमाणद-सुहमणु-
 मवतेहिं पणमिओ तित्थयरो सह गणहराईहिं । णिसन्ना जहारिह । मुणिय जिणागमणा
 य पत्ता राइमई वि, पणमिओ तित्थयरो, निसन्ना जहारिह । भगवया वि णेदिओ जाह-
 ॥ जरा मरण पिय-विप्पओग-सोगाइ-णाणाविह-दुक्खाणुगओ नारय तिरिय नरामराणुभू-
 लक्खणो ससारो, तन्निमिच्चाणि य मिच्छत्ताविह पमाय रुसाय जोगाईणि । तहा परू-
 विओ अयलणन णिरुक्क णिरावाह-सासय-सोक्खाणुगओ मोक्खो, तत्कारणाणि याणेग-
 वियप्पाणि समइत्तण-णाण-वरणाणि । तत्तो इम ससारसारत्तणं सोऊण णेक्खता
 अणेगे जायव-कुमारा रहणेमी णागरया । रायमई वि^३ हियय-णिहिय-चारित्त-परिणामा

पणमिऊण तित्थकरं पविट्ठा णगर । ततो पुच्छिऊण जणणि जेणयाइणो, दाऊण
महादाण, काऊण सब-जिणाययणेसु अट्ठाहिया-महिमं, अणेग-नरेंद सेणाइ-मति-
सत्थाह-सेट्ठि-वालिया-सहिया महाविच्छेइण पढाविषा राईमई तित्थयरेण । इत्थतरम्मि
य सक्को सवेग-सार शुणिय(उ) पयत्तो ति । अवि य—

जय सुरसेल-विभूषण !	जय जय इदं-चञ्चियाणद ! ।
जय णिवत्तिय मज्जण !	जय जय सुर-सुदरी-पणय ! ॥
जय हरिचदण चच्चिय !	जय जय मणि-मउड-भूसिय-सरीर ! ।
जय सेयवर-धारय !	जय जय सियकुसुम कय-सोह ! ॥
जय इदानलि-सथुय !	जय जय जणणीप(ए)गड्डियाणद ! ।
जय बाल ! अगल-विसिट्ठ-चेट्ठ !	जय जोवण पत्त ! ॥
जय रायलच्छि-भूसिय !	जयसि' दसारोह-गहयल मियक ! ।
जय सिचदेवी णंदण !	जय दाविय कण्ह-णिय-वीरिय ! ॥
जय अकय-दार-सगह !	जय जय उज्जेत-गहिय-सामन्न ! ।
जय देवदू-धारय !	जय जय सुर-मणुप-णय-चलण ! ॥
जय चउणाणि-मुणीसर !	जय जय उवसग-दलण-मुणिचद ! ।
जय केवललच्छी-वरिय-वरय !	जय देव-णय-चलण ! ॥
जय दद-पाव-णिमडण !	जय जय सुर-सिद्ध-पणय-कम-कमल ! ।
जय गय-गमण ! सुरक्षिय !	जय लोह-ममुद-णय-पार ! ॥
जय मयणानल-जलहर !	जय जय णेहलिय-गरुय दद-माण ! ।
जय सिद्ध ! सिद्ध-सासण !	जय जय भुवणम्मि सुपसिद्ध ! ॥
जय इदीर-विग्गम !	जय जय गुण-रयय-सागर ! मुणिद ! ।
जय पाउस-जलय-समाण सह !	जय पउम-कय-चलण ! ॥
जय गोविंद णमसिय !	जय जय नीसेस-वधण-विमुक्क ! ।
जय नाह ! णाण-सागर !	जय पणयासेस वर-फलय ! ॥
जय तव-लच्छि-सुसगय !	ईसाइ व राहलच्छि-परिमुक्क ! ।
जय सिद्धत्थ-नरामर !	जय जय कोवाहि-वर-मत ! ॥
जय सिद्ध ! बुद्ध ! गुण-णिहि !	पसत्थ-कल्लाण-मंगलाययण ! ।
जय सिदयाल-महागुण !	पुरिसोत्तम-पुरिस-कय-पूय ! ॥

एव च सह अट्ठारसहि' समण-सहस्सेहि मगगतं अरेट्ठणेमि थोऊण राइमई च
अणलिय-गुण-सघवेण पविट्ठा सह जायव-चक्क-पुर-लोएण चारवई चलदेव-वासुदेवाइणो ।
राइमईए वि परट्ठ(ड्ढ)माण-सवेगाइसि(स)याए 'नाणाविह-तपो-विसेस-तणुहय-तणूए
वेरग्ग-मग्गावडियाए जहुत्त-सजमाणुट्ठाण-पराए कमेण य अहिजियाणि इकारस
अगाणि । कालवरेण य पुणरवि समोसरिओ भगवं चारवईए । समादत्ता धम्म-कहा ।
समुद्धा पाणिणो । उट्ठिउ(ओ) तित्थ[य]से णिउ(स)न्नो देवच्छदए । दुइय-पोरिसीए
समादत्ता धम्मकहा गणहरेण ति ।

राओरणि(णी)य-सीहासणमि विट्ठो वि पायपीढे वा ।

जिट्ठो अण्णयरो वा गणहारि कहेइ बीयाए ॥

सखाए उ भवे साइइ ज वा पुरोओ पुच्छेजा ।

ण य ण अणाइसेसी वियाणई एस छउमत्थो ॥

- १ पडिबुद्धे दुइ पोरिसीए वि उट्ठिओ गणहरो । देवाइणो वि गया सट्ठाणेसु, साहुणो वि पविट्ठा णयरीए भिक्षा निमित्त । रहणेमी वि कारणतरेण एगागी वासाहिहओ णयरि-उज्जाणतर गिरि-मुहाए णिलुक्को, येव-वेलाए वासाभिहया पविट्ठा तत्थेय राइमई वि । तेत्ताणि वत्थाइणि विसारतीए दट्ठूण सररीर सोह सजाय-भयणेण अणविकित्ठऊण इह परलोग भय भणिया रहणेमिणा—'भदे ! ण्हि, मुज्जामो ताम भोगे, पुणो वि
- २ "पच्छिम-वयमि पव्वज काहामो ।" सुणिय रहनेमि-सहाए ससज्जमाए ठनेऊण अप्पाण भणिय राइमईए । अवि य—

“तुच्छ-इ-सोक्ख-कखे मा मुचसु मेरु-विन्मम सील ।

इह परलोए जम्हा दुहाइ पायति हय-सीला ॥

इह लोगम्मि अकिची कुल-मालिण्ण पयाव-परिहाणी ।

असरिस-जणे-हीलणया अपचओ^१ चित्त-सताओ^२ ॥

नरवइणो गरुय भय जणणी-जणयाण होइ सतावो ।

इय जायते बहवो दोसा इह सील-रहियस्म ॥

घम्माइसु सीमताइण्सु णरएसु तिब-दुक्खाइ ।

पायति विगय-सीला तेचीस सागरा जाव ॥

गय-भवय-गोण-गडय-गय तिरेच्छ-च्छमल्लु तिरिएसु ।

तण्हा-छुहाइ-दुक्ख लहति णरओवमं चित्त ॥

तत्तो घम्माइ-विगजिएसु तिरिओवमेसु पुरिसेसु ।

द(इ)यरेसु य उपुरिस विन्ममेसु दुक्खाइ चिचाइ ॥

इय णारय तिरिय-णरामरेसु दुक्खाइ अस-जम्मम्मि ।

पाविति णट्ठ-सीला णाणा-रूवाणि चित्ताणि ॥

गह भूय-रोग-त्तकर-कुसु(स)उण-दुस्सुमिण-णरवह-मएहि ।

जलणाहि-सत्तु-करिवर-भइद-णीराइ-जणिएहि ॥

सुमिणमि वि 'णोत्थण्णइ पमत्थ-सीलो किमेत्थ अच्छेर ? ।

ण कयाइ वि सुरसेलो चालिअइ पलय-पवणेहि ॥

आमोसहि-विप्पोसहि-खेलोसहि-जल्ल-गयण-गमणाओ^३ ।

जया विजा-चारण-आसीविस-भिव-सोआई ॥

अक्खीण-महाणसि-कोट्ट-वीय-वेउति पयणु-बुद्धीओ^४ ।

सीरात्तज-महुआसव-लद्धीओ चित्त-रूवाओ ॥

जाहंति इमंमि भवे परलोए सुरभवो व मोक्खो य(वा) ।
सील-परिपालणाओ^१ तम्हा तं णिच्च रक्खिज्जा ॥
इय सीलासीलाणं गुण-दोसे तीए सो णिसामेउ ।
पडियागय-सवेगो जाओ मेरु व थिर-चित्तो ॥”

भणिय च सेज्जंभवेण -

“अहं च भोगिरायस्स त च सि अघगग्गिहणो ।

मा कुले गघणा होमो सजम णिहुओ चर ॥

जइ त काहिसि मान जा जा दिच्छसि णारीओ^२ ।

यायाइदु व हवो अट्टियप्पा मविस्ससि ॥

सीसे सो वयण सोद्या सजयाए सुभासिय । अकुसेण जहा नागो घम्मे सपडिवाइओ ॥

एव केँतेति सबुद्धा पडिया पवि[य]क्खणा । निणियट्ठति भोगेसु जहा से पुरिसोत्तिमो । त्ति ॥”

कमेण य दो वि केरलिणो जाया सिद्धा य ।

अओ जहा रायमईए सीलं रक्खिय, तहा रक्खियव ।

सुयएवि-पसाएणं सुयाणुसारेण साहिय चरियं ।

रायमईए सुणेंतो इच्छिय-सुक्खाइं पावेह ॥

॥ रायमई-कहाणयं सैमत्त ॥

मदनातुरेणापि न शीलं खण्डनीय रथनेमिनेवेत्याह च -

मयण-परायत्ता वि हु मुणिणो न मुअति नियय-मज्जाय ।

रहनेमि व महप्पा रायमई-दसणाहिंतो ॥ ५

[मदन-परायत्ता अपि मुनयो न मुञ्चन्ति निजमर्यादाम् ।

रथनेमिवत् महात्मा राजीमती-दर्शनात् ॥ ५]

स्पष्टार्थ कथानकमनन्तरोक्तमेव ।

साम्रतं तपोऽधिकृत्य धर्मोपदेशमाह -

णत्थि असज्जं किंचि वि तवस्स चिन्नस्स माणुसे लोए ।

तं कुणसु जहा-सत्तिं दढप्पहारि व्व मुणि-सीहो ॥ ६

[नास्ति असाध्य किञ्चिदपि तपस चीर्णस्य मानुषे लोके ।

तत् कुरुष्व यथाशक्ति दृढप्रहारिवन्मुनिर्निह ॥ ६]

स्पष्टार्थ । भावार्थस्तु कथानकगम्यस्तथेदम् -

— [३. तपसि दृढप्रहारि-कथा] —

अत्थि इहेव जजुदीवे दीवे भारते वासे अपरिमिय-गुणाहिराम चसंतपुरं णयर, ॥

१ अ ३ । २ अ ७ । ३ अ ७ द्वि । ४ अ ७ । ५ अ ७ ।

दङ्कु पुरस्स सोह तियसाण वि विम्हओ मणे जाओ ।
 किं तियस-पुर इणमो विणिम्मिय विस्सकम्मेण ? ॥
 तत्थत्थि इलादेवी तत्थ वसतेण इम्म मिह्णुणेण ।
 पुत्तत्थ विन्नेविया ओवाइय-सपयाएण ॥
 चइऊण देवलोगा देवो गन्ममि तीए उववन्नो ।
 सीह उच्छग-गय सुमिणे दङ्कुण पडिबुद्धा ॥

महापुरिसाणुरव-जोहलय-सपाडणेण य वड्ढिओ गन्मो । उचिय-समए य पसया
 एसा देवकुमारोत्तम दारय । वद्धाविओ य इम्मो । कय महावद्धानणय । दिन्न
 इलाए देवीए ओवाइय । कय दारयस्स णाम इलाय(इ)पुत्तो त्ति । कमेण य वड्ढिओ
 "देहोवचयण, कला कलावेण य । सपत्तो सयल-जण सलाहणिज जोवण ति । अवि य-
 "जीए जहिं चिय पदम कुमार-अगमि णिगडिया दिट्ठी ।
 तीए तहिं चेव ठिया सपुण्णो कीए वि ण दिट्ठो ॥"

एव चा(च)रुह-जण पससणेज जीयलोयमणुहवत्तस सपत्तो सरयागमो । जत्थ य,
 सरयसिरि-समदासिया रेहइ महि-महिला । महि महिला-रजियाइ रेहति काणणाइ ।
 "काणण-विहसियाइ छजति सरवराइ । सरवर टिविडिकियाइ सहति परुयाइ । पकय-
 विहसियाइ सोहति ममर-उलाइ । ममर-उल-विभूसियाइ अग्घति गय-उलाइ । गय उल-
 पसाहियाइ रेहति महानरेंद-धवलहरगणाइ । अवि य-

नन णीलुप्पल-देहो तारा धयरट्ठि(ट्ठ) परिगजो सहइ ।
 अहिणन-ससि-कलहसो वित्थय-णह माणससरम्मि ॥
 "इय ज ज चिय दीमइ सारय-लच्छीइ भूसिय भण्णे ।
 आयन्न-कड्डिय-सरो तहिं तहिं पसरइ अणगो ॥
 एयारिसमि सरए इलाइ-पुत्तेण पुलइया चेडी ।
 उज्झाणमुक्कणएण लरय-भज्जमि णधत्ती ॥

ततो तीए रूव-लावन्न-जोवण-सोहग्ग-कला-कलावावजिय-हिययस्स महापाही विव
 "जणिय-सतावो पयडीहूओ वम्महो । रालिओ गइ पमरो, समुग्गओ रोमचो, पणडो
 कुलाहिमाणो, तच्चारीहूया लज्ज त्ति । अवि य-

भुमहा-धणु-पसरिय-दिट्ठि-चाण णिवहेदि सल्लिओ तीए ।
 लेप(प्प)मओ विव जाओ सत्थाह-सुओ सुधीरो वि ॥

तओ त तहाविह णियय(ए)ऊण भणिय पास ड्विय-मेत्त-जणेण-“वयस ! किमेय
 "सयल-जण-दसणेज, रोइ जणेहिं पि निवजिय, इह पर-लोग विरुद्ध तए समारद्ध ? अतो !
 वियाणिओहामपहिं” । भावेंतेण भणियमणेण-“ओ ओ ! अह पि जाणामि जहा कुल-
 कलकइयमिणमो, ता किं करेमि ? अइदुद्धरा मे मयणात्तथ त्ति । अवि य-

पलयाणिल-रुद्धो जल णिही वि कल्लोठ मिन्न-कुलसेलो ।

तीरइ सारे धरिउ ण उण चिय चित्तमणुरत्त ॥”

तेहिं भणिय—अलमित्थाण(णु)रागेण । न खलु अचत-तण्हा-पुण्यो निं सिसिरं पि मायं-
मज्जलं चोदसवेजाठाण-पारगो पहाण-वमणो अहिलसइ । अण्ण च राया णाहीति, अनराहं
काही । बधुणो जाणिस्सति, दूरेण परिहरिस्सति ।। अवा जाणिस्सइ, अचत-दुक्खिया
हविस्सइ । ताओ मुणेहिचि, दुस्सुउ चि सभावेस्सइ । नगर-सेट्ठिणो जाणिस्सति,
णयरओ बाहि करिस्सति । गुरुणो वियाणिस्सति, लज्जिया हविस्सति । ता किमणेण ।
स-परोमय-संताव-हेउणा दोट्ट-ज्झवसाएण ? नियत्तसु एयाओ ठाणाउ चि । अपि च—

“काम । जानामि ते मूळ सकल्पात् किं जायसे ।

ततस्त न करिष्यामि ततो मे न भविष्यति ॥”

इलाइपुत्तेण भणियं—‘ज एय सलत्त, अह पि जाणामि, किं रु मम जीय एयाए
अयिचं;—अलाहि पुणरुत्त-भणिएहि ।’ वियाणिओ एस वुत्ततो जणयाइएहि । भणिया ॥
लसिया इलासुएण—‘सुवन्न-सम देहि मम दारिय ।’ तेहिं भणियं—‘अक्खय-णिही एसा
अम्हाण, णयर जइ एयाए कल, ता अम्हेहिं सम ममसु, सिप्प च सिम्भवसु ।’ ततो वारिजंतो
वि पुणरुत्त गुरु-मिचाइएहिं अगणिज्जणोमपलोगावनाय पविट्ठो ताण मज्जम्मि ।
पडिनियत्ता विमण-दोम्मणा जणयाइणो । इमो चि तेहिं सह निहरमाणो सिप्पमच्चमसंतो
पत्तो चिन्नायडं । वीवाह-द्व निमित्त च उ(ओ)लग्गिओ राया, दिन्नो पेच्छा-वरो, समादत्त ॥
पेच्छणय । निवेट्ठो राया सह महादेवीए । सपत्ता नागरया । नाणाविह-निन्नाणेहिं
आवज्जियाणि इलायपुत्तेण लोमाण चित्ताणि । नरेंदे य अदेते न देइ लोगो । राया पुण
दारियाए निरद्ध-रागो तस्म बहणत्थ त मणह—‘लख ! पडण करेसु ।’ त च वस-सिहरे अइं
कट्ट कीरइ, तत्थ खीलिया कीलति, सो य मूले वेट्ठाउ पाऊयाउ परिहेइ, तंतो असि-
खेडय-न्दी(ह)त्थ-नाओ आगासे उप्पइज्जण ततो खीलयाओ पाउया-णालियाहि पवेसेयव्वा, ॥
सत्त अविममंइद्वे मत्त पच्छिमाइद्वे काळण । जइ कइ वि चुषइ, घरणीए पडिओ
सयखडी(डो) होइ । त कय । लोएण साह(हु)कारो क(क)ओ । अदेते नरेंदिं ण देइ
जणो । राइणा भणियं—‘ण मए दिट्ठ, पुणो करेसु ।’ दुइय-चार पि कयं, अइसएण तुट्ठो
लोगो । राइणा भणियं—‘ण संमं दिट्ठ, तइयवार पि करेसु ।’ तओ विरत्तो णरेंदाओ
लोगो । कयं तइय-चार पि । मारणत्थ च से पुणो वि भणियमलज्जेण राइणा—‘अन- ॥
स्स(स्स) चउत्थं वार करेसु, जेण करेमि अदरिइं ।’ ततो विरत्त-चित्तो नियत्तो लोगो
पिच्छियव्वाओ । वस-सिहर-ट्ठिओ इलाइपुत्तो चित्तेउ पयत्तो—घे(धि)रत्थु काम-भोगाण ।
जेण एस राया एइए रगोवजीवियाए निमित्त च मम मरणमभिलमइ । कइं च एयाए
परितुट्ठी भविस्सइ ? जस्स महत्तेणांवि अतेउरेण तिची ण जाय चि । अवि य—

“सरियाहि व जलनिहिणो तण-कट्ठाईहिं जलिय-जलणस्स ।’

णइ जाइ य संतोसो नरस्स नारी-सहस्सेहिं ।”

ता धिरत्थु मे जम्मस्स, जेण ण लज्जियं गुरुणो, ण चित्तिय लहुयत्तजं, न
णिरुवियं जणणि-जणय-दुक्ख, परिचत्ता बधु-मेत्त-नागरया, णानलोइय ससार-भय,
सच्चवा णिरकुस-गइदेण व उम्मग्ग-गोमिणा, वित्थरत्त-विस-पायवेणेव संतावकारिणा,
परपुहेणेव पर घर-सचारिणा, णइ-पवाहेणेव पीयाणुवत्तिणा, जलणेणेव परिहरिय-भक्खा-

भक्तेण, पयगेणेव स्वमित्त विनडिणं । इमं सयल-जण-निंदणिज लणय-बुलमणुसरतेण
मलिणीकओ कुद-धवलो ताय-वसो । ता सपय कत्थ वच्चांमि ?, किं करेमि ?, कस्स
कहेमि ?, कइ सुजिह्मस्सामि ? चि । अवि य—

इय एवविह-चिंताउरेण दट्ठण ईमर-घरमि ।

पूइअते सुणिणो वहहि रह-सरिस-रूगहि ॥

ता धण्णा कय-पुण्णा एते कुल-गयण पायड-मियका ।

जे णिम्मत्थिय-भयणा जिणिंद-मग्ग समच्छीणा ॥

एत्थिय-काल णणु वचिउ म्हि ज सेविओ ण मे धम्मो ।

इहिं पि समण धम्मं करेमि एताण आणाए ॥

- ॥ एव च वेरग्ग-मग्गावडियस्स, समारोविय-पसरय-भावस्स, समुच्छलिय-जीव वीरि-
यस्स, सुक्कज्झाणाण गयस्स, विसुज्झमार्ण-लेसस्स, समासाइअ खवगसेट्ठिणो सम्पुप्फ
केवल नाण । सपत्ता देवया । भणिय च णाए—‘पडिवज्ज दब्बलिंण, जेण वदामो ।’ पडिवने
य दब्बलिंणे वदिओ देवयाए । पत्ता तियसा, अवहरिय तणाइअ, बुद्ध गघोदएण च
सइ कुसुमेहिं । निव्वचिय सीहासण । निसओ तत्थ इलाइपुच-केवली पणमिओ भाव-सारं
॥ सुरासुर-गरैदाईएहिं । परूविओ सम्मच-मूलो सवित्तरो दुविहो वि धम्मो । पुच्छिया
सब्बेहिं पि णिय-णिय-ससया, वागरिया केवलिणा । तओ विम्विय-मणाए पुच्छियं
परिसाए—‘कइ पुण एताए उर्वरिं ते एरिसो रागो जाओ ?’ तसो णियय-बुत्तव कहि-
उमाढत्तो—‘इओ य तइय-भवे वसतपुरे नयरे अइ दियवर-सुओ अहेसि, एसा पुण
मे भारिया । निविम-काम-भोगाणि य तहारूणाण येराण समीवे पवइयाणि । अरुप्पर
॥ च सुणिय भन-सहावाण वि णानगओ जेहो । तसो देवाणुप्पिया ! अइमुग्ग तय
फाऊण आलोइय-णिंदिय-पडिक्कत-पावळम्मो नमोकार-परो मरिऊणोव[प]ओ सुरालए ।
एसा पुण जाइ-मयावलिता एताउ ठाणाओ अणालोइय-पडिक्कता मरिऊण गया देवलो-
गम्मि । अशुहूय देव-सुह । आउ-कएय य जुओ समाणो उप्पमो ॥ इह इम्म-कुले,
एसा पुण जाइ-मयदोसेण^१ अहम-बुले जाया । तओ पुव्व भव-मासेण जाओ मे एयाए
॥ उर्वरिं गरुअणुरागो ।’ एवं णिसामिऊण कहिय भावेंतीण जाईसरण-पुव्वय सम्पुप्फ
तीए वि केवल । एव थिय राइणो, महादेवीए य । चत्तारि वि केवल्लिणो जाय सि ।
अवि य—

जम्मतर-कय-पुत्ता णिमित्त मिचेण केइ बुज्झति ।

जह एते चत्तारि वि सनुद्धा साहु-धम्ममि ॥

॥ उवणओ कायवो ।

सुयदेयि पसाएण सुयाणुसारेण साइअ एय ।

सपच-तिवग्ग-सुहो निसुणतो केवली होइ ॥

॥ इलाइपुत्त-कराणय ॥

— [५. भावे भरतचक्रि-कथा] —

तेलोक-पायड-जसो वचीस-सुरासुरेहि नय-चलणो ।

पचसु वल्लणोसु उममो भरहंमि तित्थयरो ॥

तस्स य असप्पिणीए पढमं-पत्थियस्स भरहाहिहाणो चक्रगट्ठी सुउ त्ति । अवि य-

छेक्खड-भरह-ण-णिहि-वचीस-सहस्स-पुहण्णाहारणं ।

तहुगुणाण य रह-विब्भमाण रमणीण जो सामी ॥

चोहस-रयणाहिवती नयणाणंदो ससि व सरयंमि ।

णामेण आसि भरहो सुर-णमिओ तियस-णाहो व्व ॥

जो य, जलणिहि व गंभीरयाए, ण उण दुट्ठ-भाहयाए । मयलंडणो व कला-कलावेण,
न उण कलंरुयाए । दिणयरो व्व निट्ठविय-दोसयाए, ण उण कर-चंडयाए । महुमहो ॥
विवे सुद्ध-समत्तयाए, ण उण कवडयाए त्ति । सुवन्नगिरी विव जच्च-सुवन्न-वन्नयाए, ण
उण अंयलयाए त्ति । अवि य-

सेवेंत-अंसेस-महानरेंद-मणि-मउड-गलिय-कुसुमेहिं ।

अच्चिज्ज चरण-जुयं हरिणो वि य तियस-चंदेहिं ॥

चैंडसट्ठि-सहस्सेहि य रमणीणं परिगओ महाराया ।

रेहइ ताराणुगओ सरए सपुन्न-चंदो व्व ॥

तओ पुब्बभव-सुकय-समजिय तिचग्ग-सार परत्थ-संपाडण-सणाहं वियज्जण पसंस-
"गोअ अमग्ग-माण-पसर विसिट्ठ विसय-सुहमणुहवतस्स समइकंता अपेगे पुंअसयसहस्सा ।

पुब्बस्स उ परिमाणं सयरें खलु होइ कोडि-लक्खाओ ।

छप्पन्नं च सहस्सा वोद्धवा धास-कोडीण ॥

अन्नया आयस-परसुग्गओ निसओ सिंहासणे सह इत्थी-रयणेण । संपत्ताओ सदाओ
वि सदाभरणाओ से तरुण-रमणीओ । ताण च काओ वि हसति, काओ वि जय-
जयाविति, काओ वि विपंमंति, अनाओ रमति । अवि य-

इत्थी-रयणेण समं रेहइ सिंहासणम्मि नरनाहो ।

उदयावले व धरो सहाए राग-रंत्ताए ॥

गायति तार-महुर ताण काओ वि किंनरीउ व ॥

सुललिय-यय-सचार णट्ठ कव च दायंति ॥

ममुहा-धणु-पसरिय-दिट्ठि-चाण-घाएहिं तत्थ काओ वि ।

घायंति तहा अवरा सिद्धिणुप्पके(कपे)णं णोहेति ॥

पत्त णियंवे-प्फस कयावराह व चिहु-पन्भार ।

मोचु जमिति पुणरवि जम्हा नरनाह-महिलाओ ॥

१ क पडय । २ ज व्व । ३ ज मा । ४ ज णो । ५ ज उ । ६ ज णो क । ७ ज
रो मि । ८ ज ण । ९ ज विप । १० क अल । ११ क अविसे । १२ ज ना । १३ ज
क । १४ ज उ । १५ क ज पिय । १६ क पुब्ब । १७ ज उ । १८ ज ण । १९ ज
सह । २० क मिटे । २१ ज ता । २२ ज व । २३ क सल । २४ क से । २५ ज
क । २६ ज व । २७ क महे ।

पट्टधय पंथोत्तर-विंदुमय-चक्रं मणिय-कुलएहिं ॥
 कणा पचेहिं मण हरति निय-लोयणेहिं च(व) ॥
 आयस-छत्त चामेर-मिंगारामरण-कुसुम-हत्याओ ।
 रम्मह परवसाओ पुरओ चिट्ठेति सवाओ ॥
 वायण-छलेण वस काओ वि सु(धु)पति णोग-ठिहं पि ।
 मयण-परायत्ताणं केत्तिय मिच तु जुवईण ॥
 दावेति चित्त-कम्म चित्त निय चित्त-विन्ममं अवा ।
 पयडंति हाव-भावे स-वम्मह तियस-राम व ॥
 अवणद्ध-सुसिर घण-त्तय-चउविहाउअ-चजत्तदेहिं ।
 पहुणो हरति चित्त वीणा-सदेण काओ वि ॥
 ह्य विविह-कला-कोउय-विण्णाण-विलास-हास-भावेहिं ।
 परिहारिओ विरायइ राया इदो व रमणीहिं ॥
 इत्थत्तरम्मि गलिय मुहारयण-करगुलीहिंतो ।
 त विगयाल-कार ककुच-सरिस णिएऊण ॥
 पच्छा-कमेण मुचइ जैह जह देहाउ सबमामरण ।
 त त तहा ण सोहइ उज्झिय-कमल सरवर व ॥
 चैतेह सओ राया वत्थाल-कार-गध मछेहिं ।
 विट्ठा-कुम-सरिच्छो भूसिजइ एस खलु देहो ॥
 अधुवे। चले दुरते असासए वाहि-चेयणा पउदे ।
 वस-रुहिर-भस मेय-ट्टि मँज-सुकाण कुल-भरणे ॥
 मुत्त पुरीसानिले-पेत्त-सिभ-कँलमल णिहाण-भूयम्मि ।
 खण-भंगुरम्मि देहे रजिजइ मोह-मलिणेहि ॥
 तौरिसम्मि देहे विवुलया-चंचलेहिं वन्नेहि ।
 पिइ-भाइ-कणय-रयणाएहिं कि सेस-जोगेहिं ॥
 वतासय पेत्तासय-जाइ-जरा-भरण-असुइ-भूएसु ।
 फरि-कन्न-चंचलेसुं य विसएसु वि केरिसी तँहा ॥
 ता ते अ सुद्ध-जम्मा ते चिय जीवति माणुसे लोए ।
 ते चिय जयंमि सरा ते चिय कुल-नहयल-मयका ॥
 ते चिय तित्थे ण्हाया ते चिय सिय-जस धवलिय-दियंता ।
 ते चिय भुरगुरु-सरिसा ते चिय भुवणंमि विस्खाया ॥

१ क धम्मो । २ ज विदु । ३ क वाकं । ४ क वक् । ५ क णाहिं, ज ण्हा । ६ ज
 ७ ज दे । ८ ज वि । ९ ज रिता चीणी काउ । १० क य ।
 ११ क जइदे । १२ ज चयिय । १३ क च वि । १४ ज मन्न । १५ ज विल । १६ क
 विम । १७ ज, कमलमल । १८ ज भुणु । १९ क ताण । २० क विज्ज । २१ ज सु य
 वि सु य वि । २२ क विट्ठा ।

ते चिय जयणाणंदा तेहि य दिण्णाणि सब-दाणाणि ।
 ते चिय जयमि सुडणो ते चिय सुर-गाह-णय-चलणा ॥
 ते चिय गुणिणो गुरुणो मुहिणो तेयस्सिणो य ते चेय ।
 जे विगय-विसय-तण्हा जिणिंद-मग्ग समल्लीणा ॥
 धन्ना यं मायरो मे समत्थ-सायज-जोग परिहार ।
 काळण विगय-सगा जाया समणा समिय-पावा ॥
 एत्थिमित्त कालमि(ले?) विसयासत्तेण जं कय पान ।
 तं तिविहं तिविहेण जामजीवाए उज्झामि ॥
 तो से विसुद्ध-दंसण-नाण-चरिचेहि बट्टमाणस्स ।
 सासयमउलमणत उप्पन्न केवलं नाण ॥
 बोलीणाणागय-बट्टमाण णीसेस-भान-पडिएण ।
 त णत्थि ज ण पासइ भरहमुणी दिव्व-नाणेण ॥
 पासम्म इत्थि-रयण करि-हरि-रह-जोह-संगय रज्ज ।
 भोगा सुरेद-भरिसा रमणीओ सुर-समो वेत्तो ॥
 सीहासणे णिसन्नो सपत्तो तह वि केवल भरहो ।
 जम्हा ण वज्झ-वत्थु विसुद्ध-भायस्स पडिवधो ॥
 आसण-कपाणतर सपत्तो तं भणइ हरी इणमो ।
 गेण्हसु य दैवलिङ्ग-भगव ! वदामि ज त सि ॥
 राय-सहस्स-समेओ लिङ्गं धित्तुं निहाउ णीहरिओ ।
 आइच्चजसो पुत्तो हरिणा रज्जमि संठविओ ॥
 संनोहिऊण भवे सेलेसिं पाविऊण राविऊण ।
 कम्म-चउक्क सिद्धो भरहमुणी उसभणाहो व ॥
सुयदेवि-पसाएणं सुयाणुसारेण भरहमुणि-चरियं ।
 सिद्धो जो मुणइ नरो सो पानइ केवल नाण ॥

॥ भरह-कखाणय समत्तं ॥

— [६. भावे मरुदेवी-कथा] —

मरुदेवी-कथाणयं भन्नाह — गहिय-पवजे उसमे तित्थयरे असाहारण-पुत्त-विओगा-
 णल-सतत्ता मरुदेवी भरह-अ(रि)द्धि दहूण भणिया इया (?) भरह — 'बच्छ ! तुह सरिस्सं
 अ(रि)द्धि उज्झऊण एण्हि तुज्झ जणओ सुहा-तण्हा-सीउसिणाइ-संतत्त-सरीरो वत्थाहरण-
 विळेवण-कुमुभ-सबोलाइ-रहिओ एगागी ममाणाइसु वि बिहरइ ।' भरहेण भणियं —
 'अम्मो ! मा एव मणसु, कयत्थो ताओ, जो ससार-निवघण रज्जं मुणिऊण पबइओ ।
 अन्न च जारिसी वायस्म रिद्धी, सा कत्तो कोडाकोडि-भागेण तियसंदाणं पि ? कत्तो पुण

सुयदेवि पसाएण सुयाणुसारेण कालय-कहाण ।

कंहिय जो मुणइ नरो सो पावइ निखमं ठाण ॥

॥ कालय कहाणय सैमत्त ॥

सम्यग्वादस्य हि विरागता फलम् । यत् उक्तम्—“ज्ञानस्य फलं त्रितयम्” इति ।

‘तथा अन्यैरप्युक्तम्—

‘‘तज्ज्ञानमेव न मरति यस्मिन्नुदिते विभाति राग-नाण ।

तैमसं कुतोऽस्ति शक्तिर्दिनकर-किरणाग्रतः स्थातुम् ॥’’

‘यस्तु’ रागनाम स कार्यमकार्यं वा न प्रेक्ष्यत इत्याह—

रागानल-सतत्तो कज्जमकज्ज ण पिच्छए पुरिसो ।

राय-महिलाय(इ) रत्तो महुराए वणिय-त्तणउ व्व ॥ ९

[रागानलसतत्त कार्यमकार्यं वा न प्रेक्षते पुरुष ।

राजमहिलाया रक्तो मधुराया वणिक्-तनयवत् ॥ ९]

भावार्थः कथानकगम्यस्तच्चेदम्—

— [८ रागे वणिक् तनय कथा] —

- ‘‘इहेव जमुदीये दीये भारहे वासे गयण तलारूढ-पायार-भडल-परिक्खित्ताए रवि-रह-
तुरग-भग्ग-भग्ग-धवलहर गिरतराए सुविमत्ति(त्)-तिय-चउव-चवर-चउम्मह-विहार-
देउलारामाए मुरसेलाणुगारि तिथय-पडिमा-अलकिय-दिउर महा-भू-भ-विभूसियाए
‘जिण-गणहर नराहि[व]-वलदेव-वासुदेव-महापुरिस-सेवियाए तियस विणिम्मिय-या-
णाविह-कोट्टाणुगयाए महुराए नयरीए जियसत्तू राया । सयलतेउर-पहाणा धारिणी से
‘‘दीवी । तस्स तीए सह विसय-सुहमणुहवत्तस्स अइक्कतो कोइ कालो । अन्नया भंडीर-चण-
चेइय-महूसवे गिग्गओ राया सह धारिणीए, सेसलोगो य । पयइ य महूसवे जवणिया-
विवरेण सवाल-कार-विभूसिय सालत्तय चलणगुड्डय पिच्छिउण चितिय इक्केण वणिय-
‘तणए[ण]’ अब्बो ! जीसे एयारिसो जवत्त नयणाणदयारी चलणगुड्डओ, तीसे रूवाइ-
‘गुणेहिं मुर-सुदरी-सरिसेहिं होयव । का पुण एमा ? ’ गवेसतेण पाय ‘गरवइणो
‘‘महादेवी’ । चितिय तेण— ‘किं च जीविणए ? , जइ एयाए सह विसय-सुहं ण सेवेजइ’ ।
मरण-सर[] सोछियगो य गओ णियय-गेह । तीए सह सगमोराय चित्तवो ‘‘क्षिज्झिमाउ-
‘‘ठित्तो ।’ अन दिवहमि राय धवलहरासत्ते उग्घाडिय गवियावण, समादत्तो धवहरिउ ।
दाणसमाणाईहि य आवजियाउ राय-महिलाण चेडीओ, विसेमेण धारिणी-मतिपा पिय-
करियाऽभिहाणी । तीए य धारिणी पुरओ ‘पसंसिओ वणिय-सुओ । अब्ब दिवहमि
‘‘पुच्छिया चेडी वडि(णि)एण— ‘को पढम पुडउ-‘छोडे ? ’ तीए भणिय-धारिणी—

ततो गध-मञ्ज-द्विय-लेह-सणाहो ममप्पिओ पुढओ । मणिया य चेडी- 'एस [म]हत्थेण धारिणीए अप्पेयद्धो' । तह चिय कए उच्छोडिओ महादेवीए पुढओ । देहो लेहो । किं तत्थ लिहिय ? ति । अपि च-

“काले प्रसुप्तस्य जनार्दनस्य, मेघान्वकारासु च शर्वरीषु ।

मिथ्या न भाषामि विशालनेत्रे । ते प्रत्यया ये प्रथमाक्षेपु ॥”

‘कामेमि ते’ एतानि पादप्रथमाक्षराणि । ततो मुणिय-लेहत्थाए चित्तियमणाए-
‘धिरत्तु काम-भोगाण, जाण कए पाणिणो कुणंति पाणाडनायं, अपति अलियं, हरति पर-दव, वधति पर-कलत्त, वंचति मित्त-बंधुणो, करति महारभ-परिग्गह, तरति सागर, पविसति महाडनिं, करंति णीय-कम्माणि, पविसति महासगामे, न गणंति सुंकर-दुक्कर, न निरुत्ति कज्जाकज्ज, न पेच्छति सुदरासुंदर, न मुणंति ससार-भयं, सब्बा पयगा ॥
विन रुनालोपण-णडिया खयमुत्तगच्छति-ति । अवि य-

राग-तिमिरध-नयणो कज्जाकज्ज न पेच्छए पुरिसो ।

इह-परलोक विरुद्धाई जेण सो कुणइ कज्जाई ॥

ते धन्ना ताण नमो ताण सुलद्धं च माणुसं जम्म ।

जे परदार-नियत्ता णिय-मज्जायं ण लघंति ॥

मा एसो^१ वणिय-सुओ विसयामा-मोहिओ खय जाउ ।

निय-लेहेण समेया चेडीए अप्पिया पुडिया ॥

तीए वि अप्पिया वणिय-सुयस्स । तेण वि सहरिसेण उच्छोडियं पुडियं वाइओ [लेहो] । किंचि लिहिय ? ति । अवि य-

“नेह लोके सुरा किंचिच्छादितस्याहसा भृशम् ।

मित्त [च]^२ जीवित नृणा तेन धर्मे मति कुरु ॥”

पादप्रथमाक्षरप्रत्ययस्त्वनयम्-‘नेच्छामि ते’ । ततो भाविय-लेहत्थो विमण-दुम्मण-पण्णासो चित्तिउ पयत्तो-समारुद्ध-सइत्तणा^३ पेच्छइ मा पर-पुरिसे । ता ण ‘इत्थ तीए विरहे खण पि चेद्वियं तरामि चि । अवि य-

“सग्न-सरिच्छा वि पुरी पिय विरहे णरय-सरिसिया होइ ।

इद्ध-जण-सपओगे रत्त पि सुरालय जिणइ ॥

ता किमेत्थ द्विएण ? जाव सा ण पाविय चि मावेंतो पोत्ताणि फाडिऊण निग्गओ सो गेहाओ । केमेण पत्तो रत्थं(इ)तर । ठिओ एगत्य मडे । दिट्ठो सिद्धपुत्तो णीत्ति-सत्थं चट्ठाण वक्खाणतो । मणिय च तेण-

“अत्यो कामो धम्मो सत्तु-विणासो अ तूरमाणस्स ।

जिणदत्त-सावगस्स व जहिच्छिओ होइ पुरिमस्स ॥”

चट्ठेहि मणियं-‘को सो जिणदत्तो ? ।’ सिद्धपुत्तेण^४ मणियं निसामेह-अत्थि

१ इ क ज ‘धराउ स’ । २ इ क ज ‘वेर’ । ३ इ क ‘सुकर-’ । ४ इ क ‘वण’ ।
५ इ ‘वण’ । ६ इ ‘दिय’ । ७ इ ‘इ’ । ८ इ ज ‘मित जी’ । ९ ज ‘तेण’ । १० क ‘इ’
इसी ती° । ११ क ‘मण’ । १२ क
५० ५

इहेन भरहगसे 'अपरिमिय गुण-णिहाणं वसतउर णयर । तत्थ य णिय-विहव-रूप
णिज्जिय-वेसमण मयणो जिणदत्तो णाम इन्ध-मुओ अहिमय-जीराजीवो' समुत्तल्ल-
पुत्त-पाओ(वो)' सगर-वध-णिज्जरा-कुसलो । सो अनया चाणेज्ज-वडियाए गओ चपाए ।
तीए य परम माहेमरो धणो नाम सत्थगहो । तस्म य दोनि ज-उेरय-विन्धमाणि
चउत्तमुद्द-सारा मुत्तानली, ओहामी(मि)य-सुरमुदरी-गुणा य हारप्पहामिहाणा धूया ।
धणेण य सह जाओ सगरहारो जिणदत्तस्स । गेहमुग्गएण य दिट्ठा उपरिम-त्तलारुणा
हारप्पहा । चित्ति य च णेण-जहो ! से रूप, अहो ! से सोमया, अहो ! से लोषध,
अहो ! से जोवण, अहो ! से कला कोसल्ल, अहो ! से नीसेम गुणाहारय ति । अवि य-

“अ जीए सुदर” विट्ठिणा त णिण्हउण निम्मविया ।

“सुरमुदरीण ऐसा वियप्पिय तस्स चित्तेण ॥”

कह एसा वावियव्वं ति चित्तिंतेण मग्गाविओ धणो बहूप्यार । ण देजा, गओ
णियय-त्थाम । तीए कएण कय-छन्न वेसो पत्तो पुणो वि चपाण । मणिओ उवज्झाओ-
'मम वक्खाण कुणसु' नेण भणिय- 'भोयण-रहिय देमि ते व(वि)ज्ज । भोयण धणं मग्गसु,
जेण तग्गेह दियह दियह पच भोयण-सयाणि पु(भु)जंति ।' गओ एमो भोयण-निमित्त,
मग्गाओ धणो । तेण वि भणिया हारप्पहा- 'वच्छे' इमस्म ज वा त वा देजसु' ।
तेण चित्ति य- सुदर जाय । ज विरालो वल्लूरेण दामिओ, ज च णिप्पनाहाराए रसवईए
छुहाल्ल छट्ठो, ज च वान(ण)रो पुप्फ-फल-समिद्धे काणणे छट्ठो, खए घय पयइ', ज च
पसुलि-सत्थे सपत्तो दियइ जुगणओ । सो अ तुरतो पुप्फ-फलाईहि त उपयरिउमादत्तो ।
सा य णेच्छइ । ततो य से छदमणुयत्ततेण, इगिय सपाडतेण, विणय करंतेण,
अनसरे जपतण, नियय-कोसल्ल दावेंतण, थके सुहासिय पढतेण, वियड्ड-मुट्ठि वित्थार-
तेण, परियण-चेत्तमाराहितेण, महत्थत्तण पयामेंतेण, देम-कान्तामर दाण दतेण,
वम्मह-कह कहतेण, सब्बहा कि बहूणा ? समासन्न-वत्तिण्णा अतरेण आवज्जिय से
चिच ति । अपि च-

“आसन्नमेव नृपतिर्भजते मनुष्य विद्या-विहीनमकुलीनमस्तुत वा ।

प्रायेण भूमिपतय प्रमदा कृताश्च यत् पार्थते भजति तत् परिवेष्टयन्ति ॥”

“लोया य समासन्न पेच्छिउण अमरिसेण खलीकरंति । अणवसरो ति काउ ण तेसिं
अण्यारे पयइइ । अन्न दियहमि भणिओ जिणदत्तो हारप्पहाए- 'मणसु, कि ते
करेमो ?' । तेण भणिय- 'कहिस्सामो, जया तुम संपसाया भविस्ससि' । तीए
भणिय- अल पुणर(रु)त्तोउचासेण, जपसु” ज ते ममीहिय, सुअणु ! जेण सपाडिअइ ।'
तेण भणिय- 'अइ सच्च सपाडेसि, ता णिसुणेसु चि । अवि य-

“गुरु-विरहान(ण)ल-तविय मम देह नियय सगम-जलेण ।

अहिसिंचसु तुरिययर जइ कुणसि समीहिय सुअणु ! ॥”

ततो भणियं हारप्पमाए त्ति ।

पायाइ-गहिय-वच्चं सुललिय-यय-गामिण मम सरिच्छं ।

मुणिय-गामिणं ज कायव तय कुणसु ॥

“हसिय तुह हरइ मण, रमिय पि विसेमओ न संदेहो ।

मयरद्वउ व निवडइ, ‘मंतू वि तुमाओ वित्थरिओ ॥”

को पुण एयाए गाहाए मान्थो ? पायाए(इ)ण्णत्थो जहा — ‘हर मम’ । ता कि हरायि ? । अहवा [ण] जुत्तमेयं इह-परलोय-विरुद्धमम्हारिसाण मुणिय-जिण-वयणाण ।

अवि य — “जो ‘लोणाण विरुद्धं करेइ मूढो फलं पि सो लहइ ।

जो लुहइ निले हत्थं सो खज्जइ नूण कइया वि ॥”

भाविऊण भणिया सा तेण — ‘अलमणेण इह-परलोण-विरुद्धेण हरण-अज्झप्पाएण । ” हयसु अ(उ)म्मत्ता, जेण विजो हवामि’ । ‘अवो ! सुदरो मम सामिणो बुद्धि-वियप्पो’ — भाविऊणासमजसाणि विलविउमाइत्ता । तओ आउलीहूओ पेरियणो सह धणेण । वाहि(ह)राविया निज्जा गारुडयाइणो । समाइत्ता किरिया, न जाओ विसेसो । पुणो वि मेलिया भूअ ततिणो । कया आय-रक्खा, णिवत्तिय मडल, ठविपा तत्थ हारप्पमा । पउत्ता मता । मुणिय-भूय-तताए य पायडिओ कारिम-गहो, दाविया भूअ-मुहा, ” आउलीहूया गाढयर । अवि य —

“जह जह कीरइ कम्मं तह तह पागडिय-मीसण सँरुओ ।

वित्थरइ तीएँ देहे मयरद्वय-विग्गमो भूओ ॥”

तओ भणि[ओ] धँणो भूय-तंताइएहि, — ‘देव ! महाभूयाहिट्ठिया एसा । णं जेण वा तेण वा अण्णेज्ज भूय । तओ पहाणयरा बाहरिया । तेहि वि णावणीओ । तओ ” पुच्छिओ जिणदत्तो चड्ढो धणेण — ‘किचि वियाणसि ?’ त्ति । अवि य —

“पुच्छइ ज जमिह धणो त त पयडेइ मुणिय-परमत्थो ।

भूय-चिगिच्छा-कम्मं विसेसओ दाविय तेण ॥”

धणेण भणिय — ‘महासत्त ! अवणेंसु हारप्पहाए गहं’ । तेण भणियं — ‘पेच्छामो तोन से सरुव’ । तेण भणिय — ‘पेच्छसु । ’ ततो पवेड्ढो अम्भतरोउट्ठाणे’ दिट्ठा सहि-” सणाहा हारप्पमा । फुसियाणि अगाणि । मुणिय-मणो-वियप्पाए भणिय वियट्ठियासि-हाणाए सहिए त्ति । अवि य —

अण्णेहि वेज्ज ! इत्थं वच्छुच्छंगाउ मज्झ सहियाए ।

सरुमइ ज्ञत्ति जेरओ जह दीसइ पुलडय अगं ॥

अण्णेस्मइ एस चिय मम सरुत्त पुणो भणंतेण ।

पम्हुट्ठो से देहो सकतो ताव से जेरओ ॥

खिअइ सिज्जइ शिज्जइ जंभाइ य तह य वेवइ स पंहु ।

ज तं वेजो चिय करेइ ॥

जह दीसह सकतो जरओ^१ अंगम्मि विज-तणयस्सं ।

तह चिट्ठउ वणिय सुया एसो चिय ओसह पियउ ॥

तओ^२ केचि एणतर वियङ्गे-विणोएण चेड्डिऊण गओ चट्ठो साहिय धणस्स - 'ताय ! मह-ग्गहो सु एसो असज्जो समत्थ(त्थ) ततिय(या)ण, किं सु मम पुव-पुरिसागया^३, अत्थि विज्जा । सा य पओजमाणी भूय अवणेइ, ततिय वो वाएइ । किं पुण 'दोकोरो से उगाओ, जेण मडल-विहाणमि अच्चत विसुद्धेहि अट्ठहि बमयारीहि पओयण' । तेण भणिय - 'अत्थि भगवतो ससरक्खा' । ततो सपत्ताए^४ 'किसिण-चउदसीए अद्वरत्त-समए पयट्ठो(ट्ठो) धणाह-सहिओ एसो मसाणाभिमुह, पत्तो तत्थ । दिह(ट्ठ) पेइण । ज च, दर दट्ठ-सिमिसिमायंत-मणुय देह-नीसरत्त-मेय-मस-वसा मीसण, कहि पि किलकिलत्त-भीम-^५ रत्त(च्छ)-वेपाल-हाहारत्त-सह-गन्मिण, कहि पि णचंत तिणयण-अट्ठट्ठहासापरिय-नायण-गणय, कहि पि वीर-पुरिस-निय-मस-रुहिर-देअत्त-परितोसिय भूय-सहुल । अवि य -

दीसत्त सब गिरत्तर-सुवतासेस-भीम भय-सह ।

सपत्तो^६ 'पेयवण धणाह-परिवारिओ चट्ठो' ॥

ततो लिहिय मडल, पज्जालिओ जलणो, ठविया करगाल वावड-करग्गा अट्ठसु वि^७ दिसासु सैमरक्खा । भणिया चेट्ठेण - मम मडल पवेट्ठस्स समकाल सिवा-सहो तुम्हेहि कायवो^८ । पुणो य ताण पुरओ ठविया अट्ठ धणुद्धरा, भणिया य ते - 'विट्ठ सिवा-सह-वेहीहि होयव' । एउ णिवचियासेस कायवो पविट्ठो मडले । ठविया से पुरओ दारिया । 'हु फुडि(द^९ इ)त्ति ब्राहरिए समुच्छलिया सिवा-सहा । विट्ठा धणुद्धरेहि गाढपरमाउलीभूता पणट्ठा विपणाउरा ससरक्खा । पडिओ चट्ठो । विहडिय सब । खणतरेण य उट्ठिएण^{१०} भणिय चेट्ठेण - 'ताय ! मए पुवमेव सौहिय च जहा दुलहा विसुद्ध-बमयारिणो' । विमणा य गया सवे वि गेह । धणेण भणिय - 'को उवाओ ?' चेट्ठेण भणिय - 'अज्ज वि जह सुद्धबमयारिणो लहसि, पुणो वि करेमि कम्म' । ततो गत्तूण भणिओ नियय-गुरू - 'जे अच्चत्त-बमयारिणो ते पट्ठवेसु' । तह चिय दुइय-चाराए विहडिय । ततो रुट्ठेण निट्ठाडिया ततो ससरक्खा । पुणो वि भणिओ धणेण चट्ठो - 'कह पुण बमयारिणो नायवा ?' ।^{११} चेट्ठेण भणिय -

“बसहि-कह णिसेज्जिदिय-कुँइतर-पुज्जसीलिय पणीए ।

अइमायाऽऽहार विभूतणा य णर वम गुत्तीओ ॥”

जे एयं गाहत्य युज्जति, अणुट्ठिति^{१२}, ते बमयारिणो निस्ससय । ततो दाविया गाहा भोय भगव-रत्तवराहण । न नाओ^{१३} परमत्थो । तहाविह-भवियवयाए^{१४} य समोमरिओ^{१५} अणेग-सीम परिवारो बाहिरुज्जाणे धम्मघोसाभिहाणो आयरिओ । “जो य, मदिर दयाए, सकेयट्ठाण सच्च-वयणाण, आगरो समत्थ-गुण-रयणाण, मडण वसुमईए । जाओ पवाओ

१ क इओ । २ क एण । ३ य किं । ४ क यइ । ५ क ज 'विवा वा' । ६ क दे । ७ क ज किमि । ८ क वणय । ९ क वेव । १० क वट्ठो । ११ क सात् । १२ क 'ट्ठे' । १३ क सहि । १४ क कुद । १५ क 'ट्ठे' । १६ क 'उ' । १७ क 'नायवस' । १८ क जाय ।

एयारिसो तारिसो सारी समोपरिओ । तओ आगया नागरया, संपत्ता सागगा, जिणदत्तो
य सह घणेण । पणमिओ सवेहिं^१ पि । संपत्त-धम्मलामा य निसंना से पाय-भूलम्मि ।
छरिणा वि पैत्थुया धम्म-कहा ति । अवि य-

“अत्थो कामो मोक्षो वम्मेण हउति जेण सवे वि ।

ता धम्मो चिय पढम सोऊण कुँणह सुपमत्तं ॥

१५

सो पुण कविल-कणमक्ख-अक्खपाय-सुगयाइ-देह-धम्माण मज्झे गयाण व
एसावणो,^२ तरुणं व कप्पपायवो जिण-धम्मो चिय पढाणो ति । अवि य-

सुरसेल व गिरीण सयसुरमणो व जलहि मज्झंमि ।

चदो व तारयाणं इदो व सुराण जह सारो ॥

अमरतरु व तरुणं जजोदीवो^३ व सवदीराण ।

१६

तह धम्माण मज्झे सारो जिणदेसिओ वम्मो ॥

जेण एसो निदिट्ठ(दङ्कु)-राग दोस रुमाय-परीसहोउसग्ग-कम्मेघणेहि समुप्पन्न टिब्ब-
वित्तिमिर-नाणाइसएहिं समुत्तलद्ध-जहट्टिय-जीनाजीगाइ-पयत्थ-वित्थरेहि तियसनाहं-
संपाडिय-पूयाइसएहिं णेचाणेचाइ-वम्मालिंगिय-वत्थु-मणिरेहिं तित्थयरेहि स-देव-
मणुयासुराए परिसाए पुब्बागराविरुद्धो पच्चक्खाइ-पमाणावाहिओ निवाण-सुह निघघणो^४
कहिउ ति । उक्तं च श्रीसिद्धसेनदिनाकरेण-

“प्रकाशित यथैकेन त्वया सम्यग् जगन्नयम् ।

समंप्ररपि नो नाथ । परतीर्याधिपैस्तथा ॥

विद्योतयति वा लोके यत्रोऽपि निशाकर ।

समुद्गत समग्रोऽपि किं तथा तारकागण^१ ॥

१७

तन्मतामृतनाम्नाना सर्वथैकान्तनादिनाम् ।

आप्तमिमानदग्धाना त्रे(स्वे)ष्टे^२ दृष्टेन वाध्यते ॥”

ता सवहा देवाणुप्पिया ! दुलहो एस माणुस्माइओ तर-तम-जोगो ति । अवि य-

“माणोस्स-खेत्त-जाई-कुल-रूपाग-आउयं बुद्धी ।

सम(व)शुग्गह-सद्धा सज्जमो^३ य लोगम्मि दुलहाह ॥

१८

इंदिय-लद्धी नेवत्तणा य पज्जति निरुह[य ?]खेम ।

धौया(१)रोमं(ग्ग) सद्धा संजम उय(व)ओग अट्ठो(ट्ठो) य ॥

चोछम-पासम-घण्णे जूए रूचणे य सुमिण-व्वे^४ य ।

धेम्म-जुगे परमाणू दस दिट्ठता मणुय-लमे ॥

जह चोछयाइएहिं दुल्लहं मणुयत्तण समक्खायं ।

१९

एय रिचाईण वि माणुस-जम्मेण सरिसाहं ॥

ता किं बहुणा ? पडिवज्जह धम्मं, जेण धम्माधम्मफलं इह भवे चिय दीसइ ।

१ क पया^० । २ ह क णिहि । ३ क ण^० । ४ क कण्ह त एस^० । ५ ज त । क वाएणे ।
६ क णी^० । ७ क वासया^० । ८ क णि^० । ९ ह ण^० इ, क णेर^० । १० क धेष्ट^० ।
११ क माइउ । १२ क था । १३ क ण्ह^०, धवा^० । १४ क तस्स ।

अवि य—जेअइ वम्मह-रूपा इवे दीसति जण-भणणादा ।

अन्ने विरूय-रूपा हसणेजा जीवलोगम्मि ॥

वरयत्थ पाण-भोयण-त्तचोल विलेवणाइ सजुत्ता ।

अन्ने जरदंडी सह णिससणा भोग-परिहीणा ॥

कुंठुम कप्पूरागरु-चदण मयणाहि परिमल-ग्वविया ।

अन्ने णिय-देह-विणेत-जल्ल दुग्गविष-दिमोढा ॥

एके विप्रुव मत्था लील दावनि णेग-सुरणाण ।

अन्ने सिय-वत्थ घरा सियवड-लन्ठि विडवति ॥

कप्पूर-धूलि-वृमर-विसड्ड-मयरद परुय-सणाहो(ह) ।

दइया सुहे च पाण पिउति अन्ने उ जलनिहिणो ॥

दइयाऽऽलिंगण-सुहिया सुरय-रस-साय-वड्डियाणदा ।

एगे गमेति रयणि अन्ने उ पहम्मि धारता ॥

पणइयण-पूरियासा इके दीसति तियसणाहो(ह) व ।

अन्ने णिय-पुड्ड पि वि बह कह वि भरेति तिरिय व ॥

इय धम्माधम्मफल पचप्पय चेय दीसए जम्हा ।

तो उज्झित(य) अहम्म जिणधम्म कुणह सुय(प)सत्थं ॥”

इय गुरगो वयणाठ सजुद्धा सत्थ पाणिगो बहवे ।

अण्हरियय-मेच्छतो सानय-सरिसो धणो जाओ ॥

‘अवो! महाशुभानो एम खरी सह ‘सेसमुणीहि । कैयत्था एते पाणिगो जे एयस्स वयणामय तिसुणति’ भावनेण भणिओ चट्ठो धणेग—‘जारिसा तए सिद्धा मुणिगो तारिसा नूनमेए, ता वक्खणाणावेसु गाह’ । वक्खणाणिया गुरुणा । भणिय धणेण-‘भयव! मडलकम्मे पट्टवेसु तान मुणिगो’ । खरिणा भणिय—‘ण एम मुणीण कप्पो जमेयारिसेसु कजेसु वचति’ । चट्ठेण भणिय—‘ताय! महाशुभाना एते परिचत्त-गिह्वासा सम-त्तण-मग्नि-लेट्टु-क्खणा परज्जण-सयणा परम-वमयारिणो पणड्ड-कोह-माण-माया-लोहाहकार-उमहा पच-समिया तिसुत्ता वमयारिणो सता दत्ता मुत्ता जिय-परी-सहोउसग्गा ण पावकम्मेसु पट्टति, केतु एयाण णामेण य, पाय-रएण वि, सुमरणेण वि, दसणेण वि, फरिसेण वि पणस्सति सत्ताउ आवयाउ, विसेसओ किनर किंपुरिस-महोरग वेयाल पिसायाइ-जणियाइ मयाइ । सपज्जति सयल-समीहियाइ ति ।

त णत्थि णूण कज्ज ज न सुमाहूण दाण-मर्चीहि ।

सिज्जइ नराण सब, भूयाइ-मय पुणो कचो ? ॥

ततो भुज्ज लिहियाणि नामयाणि येत्तुण गया पुणो मसाण, समाहत्त कम्मं पुव्वकमेण कंड(ओ) सबो वि विही । ‘मुक्क-कदा णिवडिया धरणीए” हारप्पहा । सवाहियाणि अगाणि पासट्टिय परियणेण ति । अवि य—

मुक्क-गहाए दूर लज्जिय-वयणाए^१ तह वि णीससिपं ।
जह विज्ज-मुओ वि फुडं कह णवि गह-गोयर पत्तो ॥
तत्तो सणिवेय पि य भणियमणाए ताय ! किमेय ? [ति] ।
पाम द्विय-यन्वियणेण य साहिजो सबो(ध) वुत्ततो ॥

सजाय हरिसाणि य पत्ताणि य गेह । घणो वि जाओ अणन्न-सटि(रि)सो सारगो ।
चित्ति य च णेण —

निय-कज मिद्धि-हेउं कुणति लोमा पराण कज्जाइं ।
एत्ति य मित्तं पि जग(ग) निवारण-वच्छलो चट्टो ॥

ता जोज्जइ मम दारियमेयस्स दाउ ति मँवमाणेण भणियो घणेण चट्टो — ‘भो ॥
महासत्त ! जाएमि किंचि, जइ देसि’ । मुणिय-मणो-वियप्पि(प्पे)ण भणिय चट्टेण ति —

“पत्थेउ मम ताओ अलाहि सकाए वयण[ण] करेमि” ।

देहस्म पि त सामी किं पुण सेस[स्स] कज्जस्स ? ॥”

अहो ! से महाणुभायया, अहो ! से विणओ, अहो ! से वयण-विन्नासो, अहो ! से
समत्थ-गुणाहारय ति चेतयतेण भणिय घणेण — ‘मंगलेण गेण्हसु दारप्पहाए कर ॥
करेण । ण जउ(ओ) महाणइओ रयणागराओ अचत्थ णिवडंति ॥’

तओ किंचि यणतर तुण्हिओ होऊण भणिउमादत्तो जिणदत्तो ति ।

“इसेण रायहसी जो[इ]जइ ताय ! सुदर एय ।

ज पुण रिट्ठेण समं जोइअइ तं जणो हसइ ॥

निहलिय-भत्त-मार्यग-रयण-विच्छुरिय-णक्ख-हीरेण ।

सीहेणं चिय सीही जोज्जइ न हु जवुएणं ति ॥

इय ताय ! तुंज्ज दुहिया जोग्गा विउमाण कह शु गेण्हामि ? ।

अहया वि देवलोग को साहइ तियस-णाहस्स ? ॥”

ततो भणियं च(घ)णेण — ‘सुंदर संलत्तं ।

रिट्ठेण रायहसी जोयंतो लहइ नाम वयणिज्ज ।

जो पुण हसेण सम सजोयइ सो कहं लहइ ? ॥”

तेण भणिय — ‘जइ एव, ता तुम जाणसि’ । ततो पसत्थ-वासरे महाविभूईए समुच्चूदा
जिणयत्तेण दिन्न-दाणं सह मुत्ताउलीए । आणंदिओ सबो वि नयरि-जणो । कय
महाउद्दामणय । पत्तो पओसो, कयं कायव । गओ इह-हर, पत्ता दारप्पमा । तओ तीए
सह सन्मान-सार जीउलोग-सुहमणुहवत्तस्म बोलीणो वि कोइ कालो । अन्न-दियहंमि ॥
सह तीए गओ णियय-नगर । ता भो चट्टा ! जहा तेण जिणदत्तसारगेण अतरतेण
इच्छिय-भज्जा पाविया सह मुत्ताउलीए; सत्तुणो य ससरक्खा णासिया, धम्मे य घणो
ठविओ, जसो य निदत्तो, तहा जतरमाणो अनो वि य पाई चि’ । ततो इम नीइमत्थ

सिद्धपुत्ताओ सोऊण चित्ति य मादुर-वणिण्ण - 'अहो ! अतरमाणेण [अ ?] नेदिय विदिणा
 सा तेण पाविया, तहा अह पि नियय-पुरीए गत्थ पँउजामि सांभाई-चउडिह पीई,
 पढावेमि अम्भलिय-पमराउ परिवाइयाओ वियहु-दइओ, करेमि राइणा सह सनघ, सेवमि
 वेज्जामिद-पुरिसे, सिन्धामि वँसीयरण(ण-) मत तताइणो भावँतो पत्तो महुराए । समादत्त
 १ जहुदिदु । णरमोलग्गिह विजासिद्ध-पाणोह भणियो मो - 'साहसु, किं करेमो ?' । तेण
 भणिय - 'रायपत्ति धारिणी घडेह' । 'एव' ति पडिगज्जिऊण समादत्ता डिंमाण मारी ।
 पुच्छिया नरेंदेण - 'भो भो ! निरुवेह, न साहाविय' डेमाण मरण' । तेहि भणिय - 'एव
 करेमो' । अन्न-दियहमि भणियो राया - 'देव ! तुह अतेउरे इत्थी-रूज-धारिणी मारी
 परिवसइ । सा डिंभाणि रायइ' । निरुवेतेणावि जा णेह णाया, ताहे पुणो नि पुच्छिया ते ।
 २ तेहि भणिय - 'महादेवी' । अन्नदियहमि पच्चसे उट्टियाए प(य)दिट्ठाणि से सयणे डेमाण
 कर-चरण सडाणि । विलित्त-रुहिर-त्रयणा य भणिया राइणा - 'अपावे ! किमेव ?' तीए
 भणिय - 'ण याणामो, मम भागधेयाणि पुच्छसु' । राइणा पुच्छिया मापमा - 'किं कायव' ? ।
 तेहि भणिय - 'देव ! अम्हे णियय-विहाणेण वावाएमो' । तओ अणिरुविऊण ताण माया-
 विलसिय, अप्पिया तेसिं । तेहि पि अद्वरत्त-समए नीया मसाण । समादत्ता भेसेउ ।
 ३ इत्थतरमि कय-सकेओ पत्तो वणिय तणओ । भणियमणेण - 'किमेव ?' । मायगेहिं भणिय -
 'मारे ! (रिं) दोकल-मञ्जुणा वाराइस्तामो' । वणिय-सुएण भणिय - 'भो ! मा एवमसमवत्त
 [ज]पह, न एयाए सोमयाए मारी हवइ । अन्न च रूपाणुमारिणो गुणा' । तेहि भणिय -
 'न याणेसि तुम, तुण्हिक्को हवसु' । पुणरवि भणियमणेण - 'भो भो ! दइ गेण्हेऊण सुयह' ।
 तेहिं भणिय - 'कत्तो एयाए पावकम्माए मोक्खो ?' । तेण भणिय - 'मम वाराऊण सुयह
 ४ एय । अह अणस्स मारेयवा, ता पढम मम मारेह' । तेहि भणिय - 'ण तुम वावाएमो,
 एमा पुण निच्छएण हतवा' । 'जइ एय, ता अहय एयाए विणा ण जीरामि' । 'अहो !
 अम्हाण त विगघकारी उगडिओ' । जइ मे असग्गाहो, ता दीणाराण कोडिं दाऊण तत्थ
 धित्तण वच्चसु, जत्थ ण मुणामो' । अहा भणिय चाणुट्ठियमणेण । चित्ति य च णाए -
 'अहो ! महापुमारो निकारण-वच्छलो, न एयस्स पमुवयारो जीएण वि काउ तीरु' ।
 ५ आलरणाइहि य आरजिय से चेत, णिविडो दइय सडो त्ति । अवि य -

“अइदसणाउ पीई, पी[ई]ए रई, रईए सन्भावो ।

मन्मावेण य नेहो, पच वि चाणा अणगस्स ॥”

एव च तीए सह विसय-सुहमणुहवत्तस्स समइक्खतो कोइ कालो । अजया रयणीए
 पेच्छणय-दसणात्थ वच्चतो विरह-भएण नत्थद्वत्ते गहिऊण धरिओ । सहास चैव भणिय-
 १ मणेण - 'किं तय, किं वा एय' । विम्बियाए य निम्बधेण पुच्छिऊण साहिओ सबो दसणाईओ
 हरणावसाणो पुव वुत्ततो । तीए भणिय - 'किं सो तुय' ? तेण भणिर्य - 'आम' । तत्तो
 वेरग-मग्गावडियाए भणियमणाए - 'अज दिवसाओ तिविह तिविहेण सुरय-सुहमासज

परिचक्षा सवे वि मए पुरिसा, विसेसेण तं सि महापावो । नियय-सुद्धि-निमित्तं च पुच्छियाओ पायच्छित्त साहुणीओ । ताहि च जोगा चि काऊण परूवियो सकाय(इ)-रहिय-समत्त-मूलो पच्च-महवय-लम्पणो पिंड-विसुद्धाइ-उत्तरगुण-गणालकिओ समत्थ-दुक्ख-महावण-दावानलो वित्थरेण साहु-धम्मो । सजाय-चारित्त-परिणामा पवइया एसा । गहिया दुविहा सिक्खा । पालियमकलरू-सामन्न । कालमासे य आगमाणुरूप-णिवत्तिय-कायवा मरिऊण गया देवलोग । वणिय-त्तणओ य तदिवसमेव रुइ-ज्झाणो-यगओ किण्हलेसा-परिणाम-परिणओ मओ समाणो गओ नरगमिति ।

अओ भन्नइ-‘न राग-कल्लिओ कल्लमकज्ज वा पेच्छइ’ ति । तम्हा तस्स विवक्खो सेवियवो, एसुवएसो ति ।

सुपदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरियं ।

माहुर-वणिणो संमं निमुणतो जाइ वेरग्ग ॥

॥ माहुरवाणिय-क्खणायं संमत्त ॥

राग-प्रतिपक्षश्च शूरोर्विनयाज्जायते, ततस्तत्र यत्नो विधेय इत्याह-

धम्मोवएसयाणं गुरूण विणय करेज्ज भत्तीए ।

सपत्त-केवलाए [वि य] जहा कओ पुष्पचूलाए ॥ १०

[धर्मोपदेशका[ना] गुरूणा विनय कुर्वीति भक्त्या ।

सप्राप्त-कैवलयाऽपि च यथा कृत. पुष्पचूलया ॥ १०]

धर्ममुपदिशन्ति ये ते तथा । शृण्वन्ति तत्रमिति गुरुवस्तेषां विनय विदध्याच्छेष स्पष्टम् । मानार्थस्तु कथानकगम्यस्तत्तदेदम्-

— [९. गुरु-विनये पुष्पचूला-कथा] —

अत्थि भर[ह]-द्वयासालकारभूयाओ दोन्नि महुराओ दाहिण-महुरा उत्तरमधु- (हु)राय । तीए य वणिय-मुओ सवग्गहार-वडियाए गओ दाहिण-महुर । तत्थ सत्थवाह-पुत्तेण सह जाया मित्ती । भणिया य णेण अन्नियाभिहाणा भणिणी - ‘सुदर-भोयण कुणसु, जेण मित्तेण सह भुजामो’ । णिप्फन्ने य भोजने(यणे) वाहरिओ उत्तरमाहुरो मित्तो । तीए समादत्ता दोन्नि वि भोत्तु । अन्निया [अ]मट्ठिया तेसिं पुरओ वीयण-हत्था । तं च सवगियं पुलईऊणं चिंतिय उत्तर-माहुरेण - अब्बो ! कयत्थो विही जेणेमा करेहिं फसिया, ता अल मे जीयिएण, जइ एमा न पिय-पणयिणी हवइ । वितीय-वासरे पट्टाविया तीए पवरगा । माहणा भणिय - ‘अणुरूवो एम अन्निया-गुरो, किं गु जइ एव ताए इह चिय चिद्धइ पसवण-काल जाव’ । तेण वि तह चि पडिवज्जिऊण उब्बूदा महाविभूईए । तीए सह सन्मार-सार जीवलोग-सुहमणुहवतस्स समइक्खतो कोड कालो । जाया आवन्न-सत्ता । अन्न-दियहम्मि सुहासणत्थस्स आगओ उत्तर-महुराए लेह-वाहओ । समप्पिओ लेहो ।

पायगुह्य-मुह्ये चि काउ गाओ जहा सामि लेहो । पणमिऊण य मिहाडिओ । किं व(च) सारभूय लिहिय ? ति । अनि य-

“तुज्झ विओयानल-ताविण्हि ज किचि दुक्खमम्हेहिं ।

पत्त त मा रिउणो सुमिणे वि लहतु ते वच्छ ! ॥

ता जइ इच्छसि दट्ठु अम्हे जीउतए तओ तुरिय ।

आगच्छिजसु गुणनिहिं ! किमेत्थ चट्ठणा पलत्तेण ? ॥”

ततो गहिय-लेहत्थ विमण पिय[य]म पुलइऊण भणियमन्नियाए-‘अजउत्त ! किं क्लसल गुरुण ?’ तेण भणिय-‘पिए ! केयारिस इमल ?, जाण अम्हारिमा कुल-कलरू-भूया तणया’ । ततो घेतूण लेह वाइउमाइत्ता । सुणिय-लेहत्थाए य भणिओ’ दइओ-
 “अज-उत्त ! मा जूरसु, तहा करेमि, जहा तुरिय पेच्छसि गुरुणो’ । लेहत्थ-वहण-पुव्व च भणिय(ओ) भाया सह सेस-वधवेहिं-‘अहा पट्टवेसु अजउत्त मए सह, जेण पिच्छइ सिणेह-फायरे जणणि-जणए’ । तओ पसत्थ तसरे महावेच्छइण पट्टविओ अन्नियाए सह । अट्ठपह य पट्टया देव-इमार-पडिम दारय । कपमुच्चिप ऋणिज । गुरुणो घर गयस्स दारय नाम काहिस्स ति परियणो अभिरमागतो ‘अन्निय-पुत्त’ दाहरइ । कमेण य पचाणि
 “गेह । अन्न कप पि नाम ण सिद्धिमुचयग । वट्ठतो य सपत्तो जोवण सह कला-कला वेण य । सुणिय जिण-वयणो य समार-भयुविग्गो अणासाइय विमय-सगो महाविभूईए’ निरुत्तो अनिया-पुत्तो ति ।

“धन्नो अन्निय-पुत्तो जो विसय मुहाइ गरय-मूलाइ ।

भोत्तूण पव्वओ सासय-सोकउस्स तण्हाए ॥”

परिणय-णाण-दसण-चरणो य कालतरेण जाओ खरी । विहरतो य गच्छ परिवारो पत्तो पुप्फमइ णाम नयर । तत्थ पुप्फकेऊ राया, पुप्फइ से भारिया । पसत्थ-सुमिणय-सूइय पट्टया एसा जमल-मिहुणय । पइट्ठिय’ दारगस्स पुप्फचूलो नाम, इमारियाए पुप्फ-चूल चि । वट्ठिया’ देहोवचण्ण’ जोवण कला-कलाना[इ]एहिं । सपत्त-जोवण अण्णोण्णाणुरत्त’ जाणिऊण चितिय पुप्फकेउणा-इत्त ! जइ परोप्परमि[म] मिहुणय,
 “विओइजइ, ता नूण पाणे परिचयइ । अन्न’ दियइमि मेलिऊण णागरया भणिय राउणा-‘भो भो ! जाणि अतेउरे रयणाणि उप्पज्जति, ताण को पइ हवइ ?’ । तओ अजाणिऊण से भावत्थ भणिअ नागरएहिं-‘दव ! चिट्ठउ अतेउर, जमेत्थ विसए वि उप्पज्जइ, तस्स देवो सामी’ । ‘जइ एउ, ता उप्पन्नमिभ पुरिसित्थि-रयण-जुयल रइ-काम-मिहुणय’ पिय मिहुणय काहामो’ । ततो विलक्खीभूया गया नियय-ठाणेसु नौगरया ।
 “विवाहावियं मिहुणय पि अन्नोन्नाणुराय-रत्त भोगे सुजिउ पयत्त । अन्न दियहम्मि भणिय पुप्फचूलाए-‘अजउत्त ! पण्णु किचि’ पण्होत्तर’ । तेण भणिय-‘पिए !

अपेग-पगार पण्होत्तर सकयं पायय अवबभंसं पिसाइयं मागतं मज्झोत्तर
वाहिरुत्तर एगालावं गय पचागय' ति । तीए भणिय - 'सकय पढसु' ति ।

"कथं सम्बोध्यते स्थाणुः ? किं वा (च) रूपं तदेव जसि ? ।

शतृ-चतुर्ध्येकचो भन्तेहि किं भोक्ता ? ॥"

तीए भणिय जहा - "भवते" । पुणो वि भणियमणाए' ति ।

अत्रि य - सकय-पायय पण्हाण जत्थ सम-सक्केण पडियण ।

त एकं चिय साहसु अलाहि सेसेहि भेएहि ॥

"का पाति न्यायतो राजा ? विश्रुता बोध्यते कथम् ? ।

दृग्गो पंचमः को वा ? राजा केन विराजते ? ॥

धरणेदो क धारेड ? केण व रोगेण दोब्बला होति ? ।

केण व रायड सेणं ? पडियण 'कुजरेण' ति (त्ति) ॥"

अजउत्त ! सपय पढ-पय पढसु ति । जवि य -

"भृत्यो मया नियुक्तो दानं लोकाय दीयतामाशु ।

न तेन दीयते किञ्चित् तत्राऽऽज्ञा मे न खण्डिता ॥"

यदि वेत्ति ततो 'नतेन' - प्रणतेनेति । एव चाभिरमंताणि (ण) समइकंतो कोइ कालो । "

राइणा अजोत्त कयं ति इमिणा षेव्णेण कय-पवज्जा गया पुप्फनई देवलोगं । ओहि-

णाणोअओगेण य दिहुं मिहणय विसयासत्तं । मां दोगईए अकय-धम्म वचउ ति भौवै-

तेण जणणी-देवेण सुविणए दाविया छेयण-भेयण-मारण-कुभीपागाईणि तिवाइ

दुक्खाइ पघणुहवमाणा णेरइया । त दट्टण भय-वेवमाण-सवगाए पसाहिय पइणो पुप्फ-

चूलाए । ततो सति-निमित्त कारावियाणि मगलोअयारियाणि । दुइय-दियहे तह चिय "

दाविय । हत ! देव विलसियमिण ति मच्चमाणेण मेलिऊण सव-पासडिणो पुच्छिया

राइणा - 'केरिमा णरया, णेरइया य ?' । इकेण भणिय - 'देव ! मज्झ मासो णरगो,

णेरइया पुण दारेइइ-दुक्खाभिभूया पाणिणो' । अन्नेण पलत्त - 'रत्न-वासो णरगो, णेरइया

पुण पर-पेसण-रय ति' * । अन्नेण भणिय - 'नरिंद-भोची नरगो, नेरइया तन्निवासिणो' ।

अन्नेण पलत्त - 'अनुहेहि सह वासो नरगो, नेरइया पुण अच्चाणिणो' ति । "

अवरोप्पर विरुद्धे णारय-णरण भणंति पासडा' ।

जिणयण-वाहिर(रि)इहा अमुणिय-सत्थत्थ परमत्था ॥

अन्न-दियहंमि सनहुमाण वाहरावियो अभियपुत्ता आयरिया । पत्ता नरेंद-भेहं,

सुहासणत्था य सविणय पुच्छिया - 'केरिसा नरगा, णेरइया च केरिसाणि वा दुक्खाणि

अणुहवंति असाहारणाणि ?' ति । आगमाणुसारेण भणिय सरिण ति - "

१ ह क ०तो । २ क ०प । ३ ह व । ४ क मो । ५ क सीसतेण । ६ ह ०त । ७ क
ह ०सो । ८ क ०ध । ९ क ०य । १० क म ।

* इ ति "उपमाशस पुनरेद्वेवा पुनोपन कुदमुखी च भार्या ।

कन्यावहुत्व च दरिद्रता च यद् मर्त्यलोके जरा भवति ॥

, इणी सेवा नय भोयण सह वणिट्ट-सेवाए । न भोयण न पत्थ इमीए पुनरिंद-सेवाए ॥"

“धमा घसा सेला अजण रिद्धा मघा य भाधरई ।

पुढवीण नामाह रयणाह होंति शुत्ताई ॥”

नारय-सत्ता पुण अचंताहमा इदसणा अपसत्थगोवगा, दोक्खाणि पुण असाहार
णाणि चि ।

“अच्छि निमीलिय-मेत्तं णत्थि सुह, दुक्खमेव पटिवध ।

णरए नेरइयाण अहोणिस पचमाणाण ॥”

तओ सजाय विग्घियाए भणिय पुण्फूलाए—‘भयव ! किं तुम्हेहिं पि सुमिणओ
दिट्ठो ?’ । भगवया भणिय—‘भदे ! विणा वि सुमिणय तित्थपर-वयणाओ एय अन्न
च सच्च वियाणिअह । अपि च—

॥ “चक्षुष्मन्तस्त एवेह ये शुतक्कान-चक्षुपा । सम्यग् सदैव पश्यन्ति भावान् हेयेतरान् नरा ॥”

तीए भणिय—‘केहि पुण कम्मोहिं पाणिणो णरएसु वंचति ?’ । खरिणा भणिय—
‘आरभाईहिं’ ति ।

हिंसा ऽलिय परदवावहरण-भेदुण पंरिग्गहासत्ता ।

परवसण-हरिसिय-मणा गुरु-पडणीया महापाओ ॥

परलोय(ए) निरविक्खा निरणुरुपा य सच्च-सत्तेसु ।

अइत्तइज्ज-वसाणा गच्छति महातम जाण ॥

अन्नदिवहंमि” अचत-रमणिज सुर-सुंदरी समदासिया भोगोपभोग-कलिया दाविया
देवलोगा । ते पेच्छिऊण सजायाणदा विवुद्धा देवी । तह चिय पुच्छिया पासडिणो—
‘केरिसा देवलोगा इति ?’ । एगे पलवंति—

२॥ अवि य—‘अइनेह-नाग्भिणाइ जवरोप्पर-वद्ध-णेह-साराइ ।

हिययाइ जत्थ दोन्नि वि मिलति सो होइ सो (भो !) सग्गो ॥’

अन्नेण भणिय—“रूप-रस-गंध-फासा सदा भण-हारिणो य खलु जत्थ ।

सपज्जति णराण सो चिय सग्गो किमन्नेण ? ॥”

[अन्नेण] भणिय—“पिसुणो गुरु पडणीओ पाओ गुण-मच्छरी कयग्गो य ।

पर-वसण-ह[रि]सिय-मणो गय-लओ चैत्त-सग्गमावो ॥

हिंसा-ऽलिय-परदवावहरण परदार-सेवणामत्तो ।

जत्थेरिसो न दीसइ लोगो सो होइ भो ! सग्गो ॥”

अन्नेण भणिय—“खज्जउ ज वा त वा निवसेज्जउ पट्टणे य रत्ते वा ।

इट्ठेण जत्थ संगो ”सो चिय सग्गो किमन्नेण ? ॥”

॥ इय एवविहरूप परोप्पर ते हि देवलोगस्स । कहिऊणमसबद्ध सपत्ता नियय-ठाणेषु ॥

वित्तिप-दियहे तह चिय पुच्छिया खरिणो—‘भयव ! केरिसा देवलोगा ?, कइ मेया
वा तियसा ?, केरिस वो सिं सोकर ?’ ति । खरिणा भणिय—

“नाणा विमाण-कलिया रयण-विचित्ता पसत्थ-वर-रूवा ।

देवाणुभाव-कलिया दिवलोगा एरिसा कहिया ॥

१ क हेमा । २ क इ दोषाणि । ३ क पार० । ४ क ण्यत । ५ क दसति । ६ क घज० ।
७ क प्त० । ८ क पणीणि । ९ क महाण० । १० इ क एविक्खा क० । ११ क हंमि अकठिया ।
१२ क हण० । १३ क इ भव० । १४ क चिय संगो । १५ क णे ।

भयणरह-चाणमतर-जोइसरासी विमाणरासी य ।
 दस-अट्ट-पच-दुविहा जह-कम्म(बम) होंति सुर-निगहा ॥
 ज कहिऊण न तीरह असखकालम्म जीयमाणेहि ।
 त अणुहवति सोकर तियसा पुत्राणुमावेण ॥”

ततो समुप्पन्न-पहरिसाए भणिय पुष्पचूलाए—‘भयव ! कि तए वि सुमिणे दिट्ठा ,
 देवलोगा ?’ । तेण भणिय—‘भदे ! आगम-चलेण देह’ चि । अवि य—

अँच्छउ ता दिन-लोगो सुय-णार्णे-चलाउ मुण्ड तेलोकं ।

णीसेस-गुण-समेय कर-णिकखेत्त व आमलयं ॥

ततो भणियं पुष्पचूलाए—‘भयव ! कह पुण देवलोगो पावेज्जह ?’ । भगवता
 भणिय—‘जिणधम्माणुद्वाणाओ सासय निरुत्तमाणमक्खयमवयं सहाविय सुक्ख-सुख पि ॥
 पाविज्जइ ति ।

“जिणधम्माणुद्वाणाओ मोक्खमुहं होइ उच्चमो लामो ।

सुर-नर-सुहाइ अणुसगियाहं, किस(सि)णो पलाल वा ॥”

पुणो वि सवित्थरेण साहिए चरणधम्मे भणिय पुष्पचूलाए—‘भयव ! जान रायाणं
 पुच्छामि, ताए ते पाय-मूले पड्डाणुद्वाणेण सफली-करेमि करि-कन्न-चचल मणुय-
 त्तणं । पुच्छिएण य राइणा भणिया एसा—‘जह पर मम गेहे धिय मेक्खं गेण्हेसि’ ।
 ‘एव’ ति भणिऊण महाविभूईए पड्डया पुष्पचूला । कम्मक्खओउसमओ य
 गहिया दुविहा सिकखा । अनया भवेस्स-दुक्खालमविगच्छिऊण पट्टविओ सबो वि
 गणो सुभिक्षमिति ।

“सवच्छर-वारमएण होहिति असिउ ति ते ततो णं(जं)ति ।

सुत्तए कुवता अइसइमाईहि णाऊण ॥”

आयरिया पुण जंघानल-परिक्खीणा द्विया तत्थेए । अंतैउराउ य आणेऊण देह
 तेसि पुष्पचूला भँत्त-पार्णं । एव च साणंदं गुरुणो बेयावच करतीए, ससारासारत्तण
 भावतीए, पसत्थेसु अज्झनसाय-ट्टाणेसु वट्टमाणीए, समारोविय-संखगसेदीए, आइछ
 सुक्खज्झाण-भेददुग बोलीणाए, तईय सुद्धमकिरियमप्पडिवायमप्पत्ताए एयंमि ज्ञाणतरे ॥
 समुप्पन्नं ‘से केरल । केरली पुच्च-पच्चच विणय णं मुचइ, जाए ण णज्जइ । ज ज
 गुरुणो चेतंति, तं तं सपाडेइ । गुरुहि भणियं—‘ज मए ‘चित्तिव(य), तं तए
 सपाडिय, कहि मुणिय ?’ । ‘नाणेण’ । गुरुहि भणियं—‘कि पडिनाइणा ?, अप्पडि-
 णाइणा वा ?’ । तीए भणिय—‘अप्पडिवाइणा’ । अन्ने भणति—‘चासमि पडते
 पिंडाणयण-चोइयाए भणिय—‘अचित्त-पएसेणाणीओ’ । भणिय गुरुहि—‘कह ‘विया-
 णसि ?’ । तीए भणियं—‘केरलेण’ । ततो ससमंतो गुरु—‘भेच्छा मि दुवडं, केरली आसा-
 इओ’ भणिऊण जाओ चिंताउरो ‘किमिह सेज्झिस्सामो न व चि ?’ । केरलिणा भणिओ—
 ‘मा अधिइ कुणसु, चरम सरीरो, तुज्झ वि गगमुचरतस्म होहि(ति)चि केरल’ । ततो

१ क ‘सया । २ क पहरिसा । ३ क ‘णा ते । ४ क ‘च । ५ क ह ‘णु । ६ क ति धं ।
 ७ क ‘इ प । ८ क सता । ९ क ‘ह । १० क वत्त । ११ क ‘ययमे । १२ क आदण ।
 १३ क स । १४ क य । १५ क चित्तिव । १६ क ह वा । १७ क ‘हा । १८ क ‘सा भ ।

आरुढो लोकेण सह नाभ । पत्राद्विया गंगा-जले । जत्थ जत्थ आयरिओ ठायइ, तत्थ तत्थ नाभा जले बुद्धइ । मज्झ-ट्टिए वि सब बोद्धिउमाडत्त । अप्प-भएण य पक्ख(क्खि)त्तो सरी लोकेण गंगा-जले । समुप्पन्न पसत्थ-भावस्स जाय केनल । जाओ अतगडो । कया देवेहि महिमा । मुर-सधुय ति काऊण जाय तत्थ पप्से पयागाभिहाण तित्थं । एय पसगेण सिद्ध ति ।

अओ भवइ—जहा पुष्फचूलाए त्रिणओ कओ, तहा कायव ॥

सुयदेवि पसाएण मुयाणुमारेण पुष्फचूलाए ।

कहिय ओ मुणइ नरो चरिय सो लहइ निवाण ॥

॥ पुष्फचूलाए कटाणय 'भमत्त ॥

॥ विनययता चैयम्भूतो योपितो विगणय्य ताभ्यो विरक्त-चेतसा भवितव्यमित्याह—

चेष्टो(बद्धो)त्तर-माया-कूड-कवड-दोसाण मन्दिर महिला ।

जह नेउग्गपडि[इ]या णिदेद्धो पुव्वसूरीहिं ॥ ११

रज्जाविति ण रज्जति लिति हिययाइ ण उण अप्पेति ।

जुणइओ मिठ-चोरा एव कया रौय-पत्तीए ॥ १२

॥ [चेष्टो(बद्धो)त्तर-माया-कपट कूट-दोपाणा मन्दिर महिला ।

यथा नूपुरपण्डिता निर्दिष्टा पूर्वसुरिभि ॥ ११

रक्षयन्ति, न रज्यन्ते, लान्ति हृदयानि, न पुनरर्पयन्ति ।

मुवतयो मेण्ठ चोरी एव कृतौ राजपर्याया ॥ १२]

चेष्टो(बद्धो)त्तर यथा—

॥ “आस किं त्वरितागतात्, पुलकिता कस्मात् प्रसाद्यागता,

सन्ता वेष्पपि पादयोर्निपतितात् क्षामा रिमित्युक्तिभि ।

स्वेदाद्र मुसमातपेन शिथिला नीवी रयादागमाद्

दूते ! म्लान-सरोरुह युतिघरस्यौष्ठस्य किं वक्ष्यसि ? ॥”

माया प्रतीतैः, कपटो दम्भः, कूट कूटलेखादिकरण, एतेषा दोपाणा मन्दिर गृह

॥ नूपुरेणोपलक्षिता पण्डितिका । एव कृतौ मेण्ठ-चोरी इति रज्जितौ राज पर्याया, न स्वय तद्वरक्तेति । कथमिदम्—

— [१० दोष-माहुल्ये नूपुरपण्डिता कथा] —

इहेव अत्थि जयुदीवे दीवे भारहे वासे तियस-णयर-विन्मम वसतपुर नयर ।

जयसिरि-सकेपट्ठाण जियमत्तू राया, धारिणी से महादेवी । तमि चैव णयरे णगर-

॥ पट्ठाणस्स इन्म[स्म]’ निय-रूव-लावन्न जोव्वाण-सोहम्म-कला-कोसल्लोहाभिय-णयर रमणी

१ क इ सं० । २ क ता वि० । ३ ह क वट्ठा० । ४ क इ ०वा । ५ क रोय० । ६ ह क वट्ठा० । ७ क तवात् । ८ क ०ता ए० । ९ क ०यमि० । १० क ०मिरव० ।

वह गया गईए प्हाणतयं । तं च नियेऊण चितिय एवेण णगर-जुवाणएण - अहो ! कय-
त्यो' कोइ पुरिसो, जो एयाए सुह-यकए भसल-लील करेइ । अवि य -

अठिवतेण इमीए रूय विहिणा विणिम्मियमवस्स ।

जेण करालिद्धाण ण होइ एयारिसी सोहा ॥

कह पुण इमीए भावत्यो णायवो ? मन्नमाणेण पढिय जुवाणएण -

"सुण्हायं ते पुच्छउ एम गई मच्चारणरुत्तरो ! ।

एते गई च रुक्खा अह च पाएसु ते पडिओ ॥"

तओ त पुलइऊण सजायानु(ण)रागाए पढियमणाए -

"सुहगा होंति(तु) नईओ धिर च जीरुं जे नई-रुक्खा ।

सुण्हाण-पुच्छगाण' प्प(घ)चीहामो पिय काउं ॥"

तीए य नाम गुचं घर च अयाणमाणेण जाणि तीए सह डिंभाणि आगयाणि, ताण
रुक्खेहितो फलाणि दाउ पुच्छियाणि जहा - 'का एमा ?' तेहि पि सिद्ध से णाम
गेह ति । अवि य -

"अन्न-पानेहरेद् वाला यौवनस्था त्रिभूयया । वेद्यां स्त्रीमुपचारेण वृद्धा कर्कशसेनया ॥"

मयण-सर-सल्लियगो तीए सह सगमोवायमभिलसतो गओ परिवार्इयाए समीव ।
पसीकया सा तेण दाण-विणयाईएहि । भणियो अंणाए - 'कि ते समीहियं करेमि ?' । तेण
भणिय - 'इम्म-वधूए सह सगमं' । 'धीरो हवसु, जाव से समीवे गंतूणागच्छामि' ।
गया सा दिद्धा वह । थालीए तलयं कुणतीए पणाम-पुवयं च दिन्नमासण । निसन्नाए
परिवार्इया[ए] पत्थुया घम्मकहा । तयाउसाणे य पुच्छिया सा बहए - 'भयउइ ! किंचि
अच्छेर-पुवय दिद्ध ?' । तीए भणिय - 'वच्छे ! किं वहुणा ? ज मए दिद्धं त ज्ञत्ति
पावेसु' । बहए भणिय - 'कि को वि जुवाणो ?' । तीए भणिय - 'आमं' । बहए
भणिय - 'केरिसो ?' । परिवार्इयाइ भणिय - 'को से रुक्खा-गुणे वण्णेउ समत्यो ?'
तहा वि सुणसु सखेवेण -

निसह इमंमि नयरे सत्थाह-सुओ सुदसणो नाम ।

निय-रूव-विजिय-भुवणो णीसेस-कलाण कुल-भरण ॥

जो य, वच्छे ! कुलीणो मज्झत्यो मेधावी पडुओ दक्खो विणीओ चाई रसिओ रूवी
सुमगो देस-कालनू उज्जल-वेसो बहु-मिचो ईसरो [अंगवो] गमीरो सरणागय-वच्छलो
विउसो पत्थणेओ घम्म-परो दयालू सब-वयणो पडिउन्न-वच्छलो पुवामासी महासत्तो
कला इसलो पसिद्धो मद्मन्तो सवहा नमत्थ-गुण-रयणाकरो ति ।

अह तस्स रूय-विजिओ सरुत्तंको दोम-सगओ चदो ।

पक्ख-क्खएण वच्छे ! कलाउसेसो फुड जाओ ॥

सामल-देहो जाओ महु-महणो तस्म रूय-विजिय व ।

गहिप-कलाओ अज्ज वि भमइ विय 'तिनयणो भिम्स ॥

१ क 'यो' । २ इ महु, क सुहु । ३ क ज 'णम्मि' । ४ क 'रोह' । ५ क 'च्छण' । ६ क
'ए ना' । ७ इ क वेयवा । ८ क इ इद्धा । ९ क इ था' । १० इ, क 'वा प' । ११ क तस्से ।
१२ इ क ज मज्झयो । १३ ज ते' ।

तस्स गृह-रूप-तुलिओ कसिण-सिओ उअह मोउल पचो ।
 हल-मुसल-वाण्ड-करो लज्जाए मोह-पुरिमो व ॥
 इय एवमाउ-बहुविह-गुणाण अत ण तस्म पेच्छामि ।
 ता पुत्तिया ! तेण सम रह-सोस्स क्षप्ति पावेसु ॥”
 इन्ध-वधूए पुरओ तह तीए तस्म वण्णिय चरिय ।
 जह वम्महस्स घाणा हियय भित्तूण नीसगिया ॥

‘एय पि वचेमि’ मन्त्रमार्णीए मसि विलेत्त-करेण पुट्टीए आहणिऊण गच्छहिंया
 नेहाउ वधूए परिवाइया-आ ! पावे ! उलउह-विद्धमगरिए ! ममावि पुरओ एयारिसाणि
 कुल-कलरु भूयाणि पलरसि । विमण-दोम्मणा गया एसा । सादिया से पउत्ती-‘वच्छ !
 न नाम पि इच्छइ, णवर मसीए खरटीऊणाहं नीणिग्या’ । अबो ! जहा मसी-सणाहाउ
 पच पि अगुलीउ पट्टीए दीसति, तहा ‘कसिण-पक्ख-पयमीए ममागम पिसुणिय’ णवर
 सकेय-ट्ठाण न कहिय, तज्जाणणत्थ पुणरवि कह कह वि पट्टविया ‘सती से समीव
 समादत्ता कालाणुरूप-कहा । ‘अबो ! कि पुण ग्यागया ? हु, सकेय ट्ठाण न ययिय,
 तन्निसमणत्थ पट्टविया’ नाऊगज्जोगरणियाए मज्जेण तह चिय नीणिग्या पत्ता तस्स
 समीव । भणियमणाए-‘ण ते वच्छ ! नाम पि इच्छइ, अमोय-वणियाए नीणिय म्हि’ ।
 सुणिय-सकेय-ट्ठाणेण य भणिया मा तेण-‘अबो ! अल वा(ता)ए त्ति’ । कमेण य सपत्ते
 कसिण-पक्ख पचमी पओसे गओ सो तत्थ । पत्ता मा वि तत्थेय वि । अवि य-

रमिऊण नियय-नाह सम्माये पाडिऊण सोऊण ।

पत्ता जार-समीव वमह सर-सहिय सरीरा ॥

अचतो नेहाशुराग-मणाह दीहर-वियोगाणल-तविय-देह-निव्वण-समत्थ मोहिय-हरि-
 हर-पियामह तियस तिहुयण आयडिय से मोहण । एव च पुणत्त रमिउवा(ऊण) य
 णीसहगाणि अतरियाणि निदाए । चरिम-जामे मरीर-चित्ताए उट्ठिऊण चित्तिय ससुरेण-
 ‘न एस मज्झ सुओ वधूए समीरे सुचो, ता मा पचूसे मम अलिय-वायिण काहि’वि
 चित्तो वेत्तूण चरणाओ नेउर गओ मसुरो । सुणिय-मसुर-पुत्तताए य भणिओ अनाडो-
 ‘तुरिय वच्चसु, पत्ता आवयाकाले य साहिज करिखसु’ चि । सा वि गत्त पमुत्ता
 पइ-समीवे, थेर बेलाए पमणिओ भत्तारो-‘गिम्हो इत्थ, ता असोगवणियाए वच्चामो’ ।
 गयाणि तत्थ । पमुत्तस्स य भत्तुणो बोहिऊण विम्भय विसाओवहासाणुगय मणाए भणिय
 भत्तुणो-‘कि एसो बुल-वमायारो ?, कि वा उवएमो ?, कि वा रहस्स ?’, जेण भत्तुणा
 सह रह-सोक्खमणुहवतीए बहूण चरणाउ ससुरो नेउर णयति । तेण भणिय-‘किं
 सच्चमेय ?’ । तीए भणिय-‘स एह-भित्त-मिलिय तुम्ह चिय भणिउ पारेह’ । तओ-
 लज्जाणुगएण भणिया पइणा-‘विस-था हवसु, पचूसे मग्गिसामो’ । तीए भणिय-‘न मे
 पेउरेण कज, एयारिसेण मे चिट्ठिण विलिय म्हि’ । पचूसे एगते भणिय धेरेण-
 ‘विणट्ठा पुत्त ! ते जाया’ । सरोस भणिओ सुएण-‘बोद्धीहोतस्स पणट्ठा ते बुद्धी’ ।
 धेरेण भणिय-‘निस्ससय, अब्बेण सह दिट्ठा पुरिसेण’ । सुएण भणिय-‘अह चिय

तए ज्यो कउ' ति मुण्ण भणिय । इत्थतरमि महया सदेण पलत्त वहए- 'किमेत्थ बहुणा पलत्तेण ? जान एयाओ कलकाओ न सुद्धा, तां न गिण्ढामि भत्त-पाणं' । एवं सोऊण मिलिओ लोगो, जाओ महाकललओ । 'दिग्गड-विसाईहिं सोहेमि अप्पाणय' तीए भणिय । वुंढु-नागरएहिं भणिय- 'किमणेहिं अणिच्छियत्थेहिं ? कुत्तियावण-जक्खे परेक्खा कीरउं । तओ ण्हाया कय-वलिक्का सिय-वत्थाभरण-कुसुमालकिया' अणुगम्ममाणा कोऊहलापूरिय-नागरेहिं सह सपत्ता । तत्थ मिलिया नरेंदाइणो । इत्थं-तरमि मुणिय-बुत्ततो पायडिय-कारिम-गहो जर-ढडी राड-निमसणो भूइ-ववलगो पणो-लितो लोग आलिंगितो रमणीउं पत्तो त उदेस सो तीए जारो । अणिच्छयन्ती वि बला आलिंगिया सा तेण, गलत्थिजो लोणेण । तवो जामतिऊण लोगपाले तियस-महामुणिणो भणिओ जक्खो- 'जो जणणी-जणएहिं ढिन्नो भत्तारो, तं भोत्तूण, एसो पुण गह- ॥ गहिओ दिट्ठो धिय, एय च अन्नो जड मए मणसा वि झाडओ, ता धरेज्जसु, अह न पत्थिओ ता वच्चिज्जामो' ति भणिऊण किक्कायव-भूढो जान जक्खो वियप्पंतो चिद्ध, तां जत्ति जन्मवस्म हेट्टेण णीहगिया । समुट्ठिओ माहुवारो 'अहो ! महामई एसा' । निदिओ सबलोगेहिं धेरो ।

अवि य-चित्ते जान जक्खो, ता से हेट्टेण निग्गया जत्ति ।

छलिओ अह पि अब्बो ! नत्थि मउच अहवाए ॥

'अहो ! सच्चनई वि सयण-णागरय-नरद-जम्माईहिं सभाविओ अलियवाई' एयाए चिंताए पणट्ठा येरस्म निदा । 'एम महल्लवणस्म जोगो(ग्गो)' मण्णत्तेण ठविओ अतेउरे राइणा । सपत्तो प-जोमो । बोलीणो राईण पदम-जामो । पसुत्ताउ सवाउ' वि अतेउरिया, 'णवरमेगा उव्विग्गा ण निद पयज्ज । हत ! कारणेण होयव ॥' जमेमा ण णेद पयज्ज, ता करोमि कनड-सुत्त । तहा कए 'पसिमि(सारि)ओ कुडत्तरिएण करिणा करो ति । तत्थ विलग्गिऊण गया मेठस्म समीव । चिरस्स आगय ति संजाय-रोसेण ताडिया सरुल-प्पहारेहिं । तीए भणिय- 'मा हमसु, एरिसो अज महल्लओ जाओ, जो चिरेण पसुत्तो । पबूसे उजणीया करिणा मेहे । 'अहो ! जड नाम उमय-कुल विसुद्धाउ' नरेंद-पत्तीउ रक्खिज्जतीउ' वि एआरिसर्ममजसमणुट्ठेति, अम्हाण पुण ॥' भूउ ज गया वि आगच्छति, तं पि लट्ठ' इम भावेंतो पणट्ठ-चित्तो धेरो सोउमादत्तो । उग्गए वि "सरे ण जुज्झड, सिद्ध राइणो । तेण भणिय- 'मा बोहेह' । सत्तम-दिणे बुद्धो य पुच्छिओ राइणा- 'किमेय ?' ततो साहिओ सच्चाओ, णवर ण याणामो तं महिल । तओ भणि(या)उ राइणा महिलाउ- 'मम दुरिय-णासणत्थ भेंडमय-हत्थि उलपेह' णिवियप्पं उलपिओ' सवाहि पि । इवा महादेवी- 'मीहेमि मिंड-हत्थिणो' । सजाया- ॥ सकेण पहया उप्पल-नालेण, मुच्छिऊण पडिया धरणीए । दिट्ठ(ओ) सरुलप्पहाराओ ।

अवि य- "भत्तकरिं आरुढा ण वीहिया डिंभ(मिंड)-करिवरूप्येच्छा ।

सकल-हया वि णो मुच्छिया हतु मे उप्पले पडिया ! ॥"

१ क इट्ठ । २ क ह 'ओ । ३ क भए । ४ क 'ओ । ५ क 'ओ । ६ क णवरसेमाओ विया । ७ क जण्ण णि । ८ क पए पसविओ । ९ क रोहे । १० क ह 'ओ । ११ क ह 'ताओ । १२ क 'सस' । १३ क उ । १४ क 'या ।

ततो निस्तस्यं जाणिऊण समाडट्टाणि वज्झाणि भेटो देवी करी य । आरोविया छिन्न-
ट्ठक गिरिवर । ठिओ^१ एगेण पाण्णागासे हत्थो । लोणेण य भणिओ राया—‘किमेस
चराओ तिरिओ वियाणइ^२ ता मा एय वावाएसु^३ । पच्छा ठिओ गयणारुद्धे(दे)हिं
दोहि वि पाएहि । पुणो चि णिच्छए विनत्तेण वि ण सुको राइणा । पुणो गयण-गएहि
॥ ठिओ तिहि वि चरणेहि । ततो लोगेहि कओ महवदो—‘अघो ! अजोत्तकारी राया,
जो षोदोसमेयारिस हत्थि-रयण वायाए^४ । ततो समुत्त-नोवेण भणिओ मिठो—
‘अरे ! तरसि नियत्तेउ^५ ? । तेण भणिय—‘जइ अम्हाण वि अभय देसि^६ । दिने
अभये^७ नियचाविओ नागो अकुसेण^८ । इत्थ वि सुत्ते एम ‘उवणओ दट्ठवो ।

“अकुसेण जहा नागो धम्मे सपडिवाडओ” रहनेमी । [उ. २२, ४६]

॥ कओ देवोए सह निविसओ भेटो । ममत्ताणि देसतर टियाणि ‘पओसे देवउले ।
इत्यतरे ‘चोरो गाम सुसिऊण ठिओ सो तत्थेन । चोराणुमग्गागएहि य नरेहि बैटिय
तमुजाण । पभाए गेण्हिस्सामो । तीए लोइतीए लग्गो ‘तवर फासो । तम्मि गय-रागाए
पुच्छिओ सो को तुम ? । तेण भणिय—‘तवरो रित्थ गेण्हिऊण अह पविट्ठो । वेदिओ
आरक्खिएहि^९ । ‘मठ सुह-पसुत्त जाणिऊण भणिओ चोरो—‘जइ मत्तारो सबसि, ता
॥ सुयावेमि वसणाओ^{१०} । तेण भणिय—‘एव करेमो^{११} चि ।

अवि य—‘रह-भोक्ख किंति जीविय च रेत्य च देइ जा तुट्ठा ।

त सयमागच्छती को शुचइ कामधेणु व ? ॥”

पभाए गहियाणि तेन्नि वि । भटेण भणिय—‘नाह चोरो, अण्ण गवेसह^{१२} । तीए
भणिय—‘एम मज्झ मत्तारो जणणि—‘जणएहि दिण्णो सुट्ठ-महावो, एमो पुण तवरो^{१३} ।
॥ ततो गहिओ भेटो चि ।

अवि य—‘विहिणो वसेण कम्म जयमि त कि पि माणिणो पडइ ।

जण कहिउ न सहिउ ण चेर ‘पच्छाडय(उ) तरइ ॥”

ततो चितिय ‘भेटेण—‘अहो ! महिला नाम अणामिया वाही, अभोयणा विद्धइया,
अहेउओ^{१४} मधू, निरग्गमा वज्झासणी, अनिमत्ता पाव-परिणई, अवदरा वरिय^{१५} चि ।

॥ अवि य—‘मोत्तूण महाराय गहिओ जहय मम पि मच्चुमि ।

छोट्टु गहिओ चोरो णत्थि विवेमो महिलाण ॥”

उक्त च—‘हु समावा यतश्चैता निसर्गदेव योषित ।

ततो तासा वश गच्छेद्वितीयो प्रेत्य चेह च ॥

गणयन्ति न रूपाब्ज नार्थात्थ न प्रभु कुलीन वा ।

॥ ममथ दीपित-गात्रा स्वच्छन्दा संपर्वते ॥

आरु सम पुन-सम पितृ-तुल्य यान्ति नेह लज्जन्ति ।

गन्ध-दर्पोविष्टा गाव इथात्य तग्दत्वात् ॥

१ क ज हत्थी । २ क भाव । ३ क शेण । ४ क ह लण । ५ क महा । ६ क म ।
७ क पडसे । ८ क सा । ९ क च कर । १० क मेठ सु । ११ ह एण । १२ क पचा ।
१३ क मेवे । १४ क अदेवओ मत्त ।

त्यजन्ति भर्तृनुपकारकर्तृन् विरक्त चित्ता अपि घातयन्ति ।
सलेऽपि रज्यन्त इह सतप्रा मुनङ्ग-पद्म प्रमदाश्च तुल्या ॥
रागमेकपद एव हि गत्वा यान्ति शीघ्रमविचार्य विरागम् ।
चञ्चलत्वमिदमात्मवधार्थं योषितां च तडिता च समानम् ॥

आवारो(सो) मानसाना कपट-शतगृह पत्तन साहसाना
तृष्णाऽमैर्जन्मभूमिर्मदन-जलनिधे कोप कान्तारपार ।
मर्यादा भेदहेतु कुल-मलिनकरी नित्यदुर्ग्राहचेता
स्तीनामाऽनीव(नीच)दुर्गं बहुमयगहन वैरिणा केन सृष्टम् ॥

वचनेन हरन्ति वरगुणा निशितेन प्रहरन्ति चेतसा ।
मधु तिष्ठति वाचि योषिता हृदये हालाहल सदा विषम् ॥
अत एव मुख निर्णीयते वनिताना हृदय तु ता(पी)व्यते ।
पुरुषे सुखलेख-वञ्चितैर्मधुगुदैः कमले यथाऽलिभि ॥”

‘समारोचिओ भैठो छलियाए । येउवेलाए य निगगओ सावगो तेण पएसेण । चोरेण
मणिय—‘महासत्त ! कृणसु दय नीर-‘दाणेण’ । साउगेण य धम्म-देसणा-पुच्चय मणिओ
एसो—‘मह ! निहलिय-समत्थ-पाउ कय-समत्थ-सोख नमोकार पढसु, जेण देमि ते ॥
जल’ । ‘एव’ ति पडिअन्ने गओ साउगो । आगच्छत ढढूण गहिय-जल सजायाणंदो
नमोकार पढतो जीविण मुक्तो । नमोकार-प्पभावेण उप्पण्णो वाणमतर-देवेसु’ चि ।

अवि य—“मातङ्गाना भवान्धध्रमदलिपटलश्यामर्गण्डस्थलाना
ये मार्गेणानुयाता क्षणमपि हरिणा सुद्रमम्भानदेहा ।
तेऽनश्य भूतस्यैस्तरुणतरुलतापल्लवैर्यान्ति वृत्तिम्,
प्रायस्तुज्ञान(नु)गाना न भवति विफलो वीप्सितार्थोऽमिलाप ॥”

पउत्तावहिणा य मुणिओ पुबभय-उत्ततो । साउगं पि चोर-पडिगच्छ काउ वज्जहाणा
निज्जत ढढूण अकय-तियस-कायवो कर-गहिय-महासेलो लोग भेसिउ पयत्तो । अद्धपड-
पाउरणो गहिय-धू[व]रुद्धच्छगो लोणेण सह राया विनविउमाढत्तो । देवेण मणियं—
‘अरे नरेंदाहम ! अमुणिय-कळाऊज एय महाणुमान पावेसु वि अपान, वचणाय(प)रेसु ॥
वि सरलं, निहएसु वि सएदय, षेवलक तियसाणं वि पूयणेज जिणधम्ममाणुट्ठाण-‘पर
साउय माराविसि, ता णत्थि ते जीविय सविसयस्स’ । राइणा मणियं ।

अवि य—अण्णाणोवहएण” ज पाउ कारिय मए देव ! ।

त सम ण पुणो काह खति-परा होति मुणि-देवा ॥

ततो ससिऊण सवित्थर नियय-वोत्तंत मणिओ राया—“पाएसु पडिऊण महाविभूईए ॥
पवेसेसु साउग’ अणुट्ठिय देव-वयण ”राइणा । देवो वि सन्मान-सार” पणमिऊण सावगं
उप्पइओ गयण-मग्गेणं ति ।

१ क भैठोप्र° पादपठे । २ क दारे° । ३ क °निय° । ४ क °नि मा° । ५ क °गामा° ।
६ क °दण्ड° । ७ क °रुत्ते° । ८ क °कगो । ९ क ण,° क सु° णि° । १० क °शुपरं सावि° ।
११ क °य । १२ क पइ° । १३ क °वर° ।

अवि य—‘कयपात्रो वि मणूसो मरणे सपत्त-जिण-नमोऽमरो ।

इच्छिय-सिद्धिं पागइ पत्ता जहा मेठ-देवेणं ॥’

इओ य सा तवरस्स नियय-चिद्धिय साहती पहमि गतु पयट्ट ति ।

अवि य—‘जह जह तीए चरिय इक्क मणो तवरो निसामेइ ।

तह तह भयमइओ विन वेविर देहो इमो जाओ ॥’

‘अवो ! कियण फल-भक्खण पिण ण सुदरा एसा’—भाविऊण सपत्त-नई-तीरेण गहिय-वत्थाभरणेण भणिया सा तेण—‘उत्तारेमो तात्रोऽगरण, पुणो वि तमुत्तारेस्सामो’ भणिऊण उत्तिन्नो नइ पयट्टो गतु । भणिऊणमणाए—‘मम मोत्तूण कत्थ वच्चासि ?’ । तेण भणियं—‘अल तुज्झ ससग्गीए, दूर द्दिवा वि जीविय देखसु’ ति । ततो सर-त्थंष-
॥ निलोका कर-सछाईय-गुज्झ-देसा ठिया ‘करण-लयाए दिट्ठा मठ-सुरेण । तीए सवोहणत्थ गहिय मस पेसी आगओ जजुओ, दिट्ठो अणेण नई-तड-सठिओ मीणो । तओ मसपेसिं मोत्तूण पहाविओ ‘मच्छ-गहणत्थ । इत्थतरमि उक्खित्त मस पक्खिणा, मीणो य पविट्ठो जलमि । तओ विमण जजुय णिएऊण भणियमणाए ति ।

अवि य—‘साहीणं भस उज्झिऊण पत्थेसि मूढ ! किं मीण ? ।

एणिंहु दुण्ह वि चुको अप्पाण राइसु सियाला ! ॥’

जजुएण भणिय । अवि य—

‘कर-सछाईय-गुज्झे ! मइलिय-सप्पुरिस-कुलहरे ! पावे ! ।

णरणाह-मठ-चोराण चुकिय ! स्यसु अप्पाण ॥’

अवो ! जइ सच्चमेस जजुओ, ता कीस माणुस भासाए मम पुणो ‘दुच्चरियाणि जपइ ? जाव
॥ विमला(णा) भावेंती वेट्ठइ, तात्र दाविय मेठ-रूव । कहिऊण णमोक्कार-फल देवत्त काऊण धम्मफहा भणिया तियसेण—‘भदे ! सपय पि पस(सम)त्थ-पात्र-वण-जलण अर्चित्त-चित्ता-मणि विन्मम कुणसु ‘मुणि धम्म’ । तीए भणिय—‘कुमसु कलरु जेण करेमो’ । तओ तज्झिऊण णरनाह पवेसिया वसतपुरे महाविच्छेदेणं ग्रेक्खता एसा गहिय-सिक्खा धूयपावा य गया देवलोगम्मि ।

॥ ‘अओ मन्नइ—जेणेऽविहाउ’ तम्हा ताण विरत्त चित्तेण धम्मो कायवो ति ।

सुयदेवि पसाएणं सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

दोण्ह पि इ महिलाण सोऊण कुणह वेरग्ग ॥

॥ नेउरपडिय-नरेदमहिलाण कट्ठाणय संमत्त ॥

स्त्रीभ्यो विरक्तस्यापि यदि कर्मपरतन्त्रतया विषयेच्छा जायते, तत आत्मा दान्तव्य इत्याह—

सदाइसु रत्तेण वि ढमियव्वो साहुणां णिओ देहो ।

सैज्जगिरि-सिद्धएण वि(व) सवोहिय-रायलोएण ॥ १३

[शब्दादिषु रक्तेनापि दान्तव्य साधुना निजो देह ।

सहगिरि-सिद्धकेनेन सम्बोधित-राजलोकेन ॥ १३]

भावार्थः कथानकगम्यस्तत्त्वदम्—

— [१२ आत्म-दमने सिद्धक-कथा] —

सज्जगिरिम्मि कौकणय-नयरे समारोविय-गुरुभारे आरुहति अनयरते य दहुणा-
शुक्पाए राइणा तेसिं वरो दिन्नो 'मए वि एयाण भग्गो दायवो, न उण एएहि' ति । "

हजो य एगो सेयवर(सिंधवओ) पुराणो सजाय-सवेगो चित्तिउमाइत्तो चि ।

"मए वि अप्पा दतो सजमेण तयेण य । मा ह परेहि ढमतो वधणेहि उहेहि य ॥

अप्पा चेन दमेयवो अप्पा हु सखु दुइमो । अप्पा दतो सुही होइ अस्सि लोणे परत्थ य ॥"

ता तहा दमामि अप्पाण जहा सुही होइ । गओ सज्जगिरिम्मि । गहिया वाहियाण
मज्जे सामन्नया । गुरुर-वाहि चि काउ जाओ तेसिं सो चिय मयहरो । अन्नया सेल- "

मारुहतेण आगच्छत माहु दहुण देन्नो सिद्धएण से भग्गो । अबो ! भग्गो राय-
विदिण्णो अम्हाण वरो इमिणा समणगस्स भग्ग दंतेण । गया राय-हुले भारवाहिणो ।
वाहरिओ सिद्धो, जाओ वनहारो । सिद्धएण भणिय—'महाराय ! समारोविय-नारुय-
भर चि काऊण अम्हाण तए दिन्नो वरो, ता जइ मए वि भारो घेत्तूण मुहो, सक्केवेण
सो जइ तेण समणगेण उक्खित्तो; ता कि न दायवो से भग्गो ?' । राइणा भणिय— "

'सुहु दायवो' । तेहि भणिय—'देन ! न तेण तण-मेचो वि भारो समुक्खित्तो' । ततो

चारित्तधम्म-देसण-पुव्वं परुविओ अट्टारस-सीलग-साहस्मिओ भारो चि ।

वोज्झति नाम भारा ते चिय वोज्झति वीममंति(ते)हि ।

सील भरो वोढवो जानजीव अविस्सामो ॥

मुणि-वूढो सील-भरो विमय-पमत्ता तरति णो वोढु ।

कि करिणो पल्लण उवोढु रासहो तइ ? ॥

तओ सजाय सवेमा के वि तेण चिय सह निस्सुता, अन्ने सामया सजोत्ता सह
नरदेण ति ।

अओ भन्नइ—विसय-उप्पन्न-रागेण वि अप्पा दमियवो चि ।

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

कहिय जो मुणइ नरो मो गच्छइ सामय ठाण ॥

॥ सज्जगिरि-सिद्धएणाणय 'समत्त ॥

एकस्यामपि क्रियाया भगवानुरूप फल प्राप्नुयन्ति प्राणिन इत्याह -

भाव-सारिच्छं तु फल इच्छाद वि होड जतु-किरियाए ।

जह सब-पालयाण चटण-किरियाए नेमिस्स ॥ १४

[भाग्यं सद्यः तु फलमेकस्यामपि भवति जतु क्रियायाम् ।

यथा सय-पालकयोर्नन्दनक्रियाया नेमिन ॥ १४]

भाग्यरूप फलमेकस्यामपि भवति द्वयोर्नन्दना वा जन्तूना क्रिया चेष्टा तस्यां जन्तुक्रियायामेकस्यापि यथा कृष्ण सुतयोः सप्त पालकयोरिति । भाग्यार्थस्तु कथानकगम्यस्तत्चेदम् -

— [१३ भाग्यरूप-फले सम्ब पालक-कथा] —

परितुलिय सग-नगरीए चारनईए अणेग नरनाह पणय-पय पकओ जायव'-सहस्सा पुगम्ममाणो मिहासणत्थो वड्ढाविओ चागुण्वो निउत्त पुरिसेहि - 'देव ! पमोएण वड्ढसि, समोसरिओ विमुव भूसणो वि तड्ढोव भूमणो, पण्ड-ससारधम्मो वि ससारणुगओ अट्टारस महरिसि सहस्स परिणारो भगव अरिहन्तेमी रेवय-उज्जाणे' । तओ तफाल-पयट्ट-पहरिसि विसेसेण टाऊण तेमि जह-चेतिय-म्महिय दाण 'पभाए सब-रिद्धीए वदिस्सामो' आणवेऊण लोग पुणो वि भणिय कण्हेण - 'जो पढम सुए तित्थयर वदइ, तस्स जहिच्छिम वर देमि' । निहा-उय[मि] विबुद्धेण य नियय-धनलहरे विय गतूण कय(इ)उय-पयाणि धरणियल-णमिय-जाणु-कत्थलेण पण्ड(ड्ड)माण-सवेगाइसएण पण-मिओ सवेण तित्थयरो । सकिलिट्ट परिणामेण य पालएण गतूण राईए वदिओ रज लोमेण । घासुदेवो वि महाविच्छङ्गेण पयड्डो भगवओ वदणमड्डियाए । पत्तो समोसरण । भागसार पणमिओ तित्थयरो सह गणहराईहि वि । अवि य -

त कि पि अणन्न सम सोकस तस्सासि णेमि-णमणमि ।

ज कहिऊण न तीरइ सरास नित्थम-सुहेण ॥

निसामिऊण य धम्म जहा अवसर भणिय कण्हेण - 'केण अज तुम्हे पढम वदिया ?' । भगवया भणिय - 'दवओ पालएण, भावओ सवण । 'कहमे(हि से)य ?'

भगवया भणिय - 'एम जमविओ य पालओ, इयरो भगसिद्धिओ' । तओ दिण्णो सबस्स वरो । तत् स्तुतिद्वारेणोक्तं कृष्णेन -

“ त्वद्वाक्यतोऽपि केवाचिद्वोध इति मेऽद्भुतम् ।

भानोर्मरीचय कस्य नाम नालोऽद्भुतम् ? ॥

न चा(वाऽ)द्भुतमूल कस्य प्रकृत्याऽऽक्षि(क्षि)ष्ट चेतम् ।

स्वस्था(च्छा) अपि तमस्ते(त्वे)न भासन्ते भास्वत करा ॥”

अतो मनइ - एकाए वि जतु किरियाए भावाणुरूप फल ति ।

सुयदेवि-पसाएण० ।

॥ सय पालय कहाणय 'समत्त ॥

प्रशस्त-भानता च कुतश्चित् प्रम(मा)दादिभ्यः प्राचनिके उद्गृहे जाते, तमाच्छाद्य
यथा प्रवचन-प्रभावना भवति, तथा कार्यमित्याह—

पावयणिय-उद्गृह गोवेउ पवयणुन्नइ कुजा ।

जह चपा-नयरीए कया सुभद्राए सयराह ॥ १५

[प्रावचनिकमुद्गृह गोपयित्वा प्रवचनोन्नतिं कुर्यात् ।

यथा चम्पानगर्या कृता सुभद्रया इति ॥ १५]

भावार्थः कथानरुगम्यस्तचेदम्—

— [१४. प्रवचनकलङ्कापहारे सुभद्रा-कथा] —

अत्थि इहेव जघुदीवे दीवे भारहे वासे अंगा-जणए वाससय-धणणिजा चंपा-
नपरि ति । अवि य—

अत्थि पुरी पोरणा चंपानामेण दस दिसि-पगासा ।

फैत्ति ध भुवण-गुरणो आणदिय-मयल-जिय-लोणा ॥

तत्थ य राया दरियारि-मत्त-मायग कुंभ-निदलणो ।

जयलच्छि-परिग्गहिओ जियसत्तू विणमि-सत्तामो ॥

तत्थेय वि(व)स[इ] इम्मो जिणदत्तो णाम मुणिय-जिण-उयणो ।

समत्ताइ-गुण-जुओ सारिच्छो अभयकुमरस्स ॥

तस्स सुभद यूय तव(१ च)न्निय-सद(द्व)ओ निएज्जण ।

चित्तेइ विही धन्नो जेणेसा फंसिया धणिय ॥

अहवा चिअ लद्ध-रमो ण उण विही जेण निम्मिउ एमा ।

उणणीया अन्नेसिं अमुणिय-रह-सोक्ख-सारेण ॥

ता जइ एयाए कर करेण गेण्हइ [स]जीविओ होज्ज ।

इय एय चित्तो अणंग-सर-गोपर पत्तो ॥

तत्तो पट्टविया जिणदत्त-समीवे दुजाइणो वरगा ।

अण्णधम्मिउ चि काउ(उ) ण दिन्ना तीसे य लाहत्थं ॥

गओ साहु-समीगंमि निमामिओ धम्मो जाओ करट-मारणो । कालंतरेण य सम्मं
निमामि(त)स्स परिणओ सम्भावेण । तओ कहिऊण मुणीण परमत्थं जाओ अभय-
कुमार-सरिसो सावगो । जिणदत्तेण वि साहम्मिउ चि काऊण दिन्ना से सुभद चि ।

अवि य—काय-भणिणो निमित्त गहिओ चिंतामणी वि करडेण ।

मुणिय-गुणे भावेण गहिए इयरो वि सपत्तो ॥

निरुविय वारेजय-वोसर । समादत्ताणि दोसु वि इम्म-कुलेसु तत्कालाणुब्बाणि काय-
वाणि । कमेण आणदिए णागरय-जणे पत्ते वीगाह-टिन्से महा-विभूर्इ समोन्वूढा सा तेण ।

एव च तीए सह सम्भार सारं जीय-लोग-सुहमणुहवतस्म गेलीणो कोइ कालो । अन्न-
 दियहमि भणिओ जिणदत्तो नियगेहे नी(नि)मि सुभद । जिणदत्तेण भणियं—‘उवासग-
 भत्तो सबो वि ते मयणो अणणुवड्ढतीए मा कलक काहि’ चि । तेण भणियं—‘अन्नमि
 गेहे काहामो’ । तहा कए तीए सह जिण-साहु-साहमिय-सघ-दाण-वदण-पूया-सार
 धम्म-रत्थ-काम-सणाह पुहजण पससणेज जियलोग-सुहमणुहवतस्म समइकत्तो कोइ
 कालो चि । जिणधम्म मच्छरेण पइ सइ(य)णो तीए छेड्डमलहतो रोसानल-पज्जलिओ
 रावेइ कड(ह) कह वि अप्पाण । पुणरुत्त च सयणेण मण्णमाणण वि ण से पइणो चलिष
 चित्त । अन्न दियहमि पत्तो समग सुणी भेकरड्डा । गहिय-भेकरास्स पवेड्डमच्छिमि
 कणोअ । त चानर्णाय सुभदाए जि(जी)हाए लिहिऊण य । सकत्तो य से धीण-पेड्ड-
 तिलओ मुणिणो भालमि । अवसरो चि काऊण भणिओ से भत्तारो सयणेण—‘सपय
 कि भणिहिसि ?’ चि ।

अवि य—‘गिण्हइ दोसे वि गुणे जो रत्तो होइ जमि वट्ठुमि ।

हुड्डो गुणे वि दोसे मज्झत्यो दो वि गिरुवेज ॥”

चित्ति य से पयणे(इणा)—‘जइ नाम विसुद्धोभय-पक्खा मुणिय जिण-वयणा धम्माण-
 रत्ता एमा वि एयारिसमुभय-लोग विरुद्ध इणइ, ता किमेत्थ भन्नड ?’ । ण तहा
 उअयरइ । तत्तो चित्ति य सुभदाए—‘किमेत्थ चोअ ? ज गिहिणो कलक पावित्ति,
 एव(य) रु महादुक्ख, ज मह कजे पयण भित्ता । ता तहा करेमि, जहा पयणस्स
 उण्णाई हरइ’ । चित्तिती ए[सा] कजोनवासा सिय-वत्थाभरण इउम सोहिया ठिया
 सम्म[हि]ट्ठिणो देवस्स काउस्सग्गेण ति । अवि य—

‘जाव न पवयण-णेदा अवणी(णे)य, तार ठेव ! एत्ताण ।
 ठाणाओ न चलामि’ मणिऊण सा ठिया तत्थ ॥

‘तण-नरिस पि ण सिज्झइ कज पुरिमम्म सत्त-रहियस्स ।
 जारुद्ध-ससयस्म उ देवा वि वमम्मि वड्ढति ॥”

तीए तर तेय-चलिओ पत्तो त भणइ सुरररो—‘कि ते ।
 करेमो ?’ तीए वि भणिओ ‘पवयण-नेद पणासेसु’ ॥

‘णयरीए चत्तारि वि ढवेऊण पुणो वि भणिहामो ।
 उग्घाडेउ जा सई चालणि-नीरेण दाराणि ॥

ताणि तुम चिय भोच उग्घाडेस्सति णेय सेसाओ ।
 रमणीओ’ परिकट्टिउ तियसो पत्तो मय ठाण ॥

पचूसमि विबुद्धो उग्घाडेउमतीरमाणो उ ।
 दाराणि भणइ लोगो जो देवो होउ सो पयडो ॥
 ताहे जपइ देवो ‘सइए उच्छेड्डियाणि गयणत्थो ।
 उग्घाडिस्सति दढ चालणि-परिसठिय-जलेण’ ॥

विगुत्ताओ अणेगाओ णरद-मति-सेणारइ-सिट्ठि-दिय-सत्त्यनाहाइ गह्याओ । ततो
 पुच्छिओ सयणो सुभदाए । सदेहमाणेण य न विसज्जिया, चालणि द्विय-जल-दसणाओ

य पङ्केविया सजायाणदे[ण] । ततो ण्हाया कय-चलिकुम्मा अणेग-सय-पुरजणाणुगम्म-
 माणा सपत्ता पुढ-पओलीए । इत्यतरमि समाहयाड मंगल-तूराड, आऊरिया असत्तम-संखा ।
 संपत्ता किंनर-किणुरिस-अकर विजाहराडणो । अ(उ)ग्गोसिय तित्थयर-नाम, पसंहि-
 (सि)या महरिसिणो, विन्नविओ सिरिसमण-संघो । उग्घाडिओ कसिणागुरु, देओ चली ।
 ततो पढिऊण तिति चाराओ पचनमोकार-महामत्त, उ(आ)च्छोडियाणि चालिणी-जलेण ।
 गुज्जरव कुणमाणाणि उग्घाडियाणि दोन्नि वि कराडाणि । तओ समुच्छलिओ साहुकारो,
 सुक्कं गयण-ट्टिय-देवेहि कुसुम-चरित्त । समाहयाड देवतूराडं । आणंदिया समत्थ-लोगा ।
 तओ महा-विच्छेण एवं चिय दाहिण-पच्छिम-पओलि-कराडाणि वि उग्घाडियाणि ।
 उत्तर-पओलिं पुण नीरेण अच्छोडिऊण भणियमणाए-‘जा मए जारिसी सीलरई होआ,
 सा विहाडेआ’ । मा तह चिय सपयमि(पि) ढक्किया चिड्ड । ततो अणलिय-गुण-सथवेण ॥
 बुद्धं(गुह)ता धम्मिय-जणेण, पससिजमाणा विम्हियारुद्ध-नागरएहिं, अणुगम्ममाणा
 आणंदिय-चेत्तेहिं नरिंद-णागर-सयणाइएहिं, पए पए कय-मंगलोन्धारा, महाविच्छेण
 संपत्ता जिण-मदिर । पणमिउ जिणं वडिया साहुणो । तओ किचि खणत्तर सोऊण
 जिण-वयण तह चिय पत्ता नियय-धर । ततो हरिसिओ सयणो, विलिओ पडिक्कसो,
 आणदिओ समण-संघो ।

अओ मज्झ-जह सुभदाए कयं तहा कायवं ति । एसुवएसो ।

सुयदेवि-पसाएणं चरियमिणं साहिय सुभदाए ।

सुय-विहिणा निसुणंतो लहइ कुडं तीह सारिच्छं ॥

॥ सुभदा-कहाणयं समत्तं ॥

प्रवचनोन्नतिकारिणा च द्रव्ये नादरः कार्यं इत्याह—

पावेण किलेसेण य समज्जिओ तह वि आवया-हेऊ ।

अत्थो सताव-करो निदरिसणं भाउणो दुत्ति ॥ १६

[पापेन क्लेशेन च समावृत्तस्तथापि आपदेतु ।

अर्थः सन्तापकरो निदर्शनं प्रातरो द्वौ ॥ १६]

कहमिणमतो मज्झ—

— [१५. अर्थे आतृद्वय-कथा] —

एगमि सनिवेसे दोन्नि भाउणो अचंत-दोन्निअय-दारिदमहानमण-निहिणो दोहग्ग-
 फलंरुक्किय त्ति । अवि य—

अमत्तर-कय-पावो रिद्धो व भरति कळ वि ते पेड्ड ।

उसुमाभरण-विलेवण-त्तमोल-कहा वि नवि दिट्ठा ॥

अक्षया तत्रो दारिद्र्यं महादोषमणुहर्वता गया सुरद्वी-विमणः । तस्य य निन्दिय-
कम्माणुद्वारेण महाकिलेसेण य दीहकालेण विद्वनो रूप्य-माहस्मिओ नउल्लगो ।
समोप्पन्न-पहरिसेहि चित्तियमणेहि ~

“किं ताए सिरीए पीराए जा होइ जनदेसम्मि ? ।

जा य न मिच्छेहि सम ज च अमेत्ता ण पेच्छति ॥”

क(क)मेण पत्तिया स-देसाभिमुखं । परिवाडीए 'णउल्लय वहताण परुप्पर समुप्पत्तो
यह परिणामो, न वहे पयइति । कमेण य पत्ता नियय-विमेयस्तासन् तडागं । पण्डितो
महल्लय-भाया । पुच्छिओ डहरण्ण । इयरेण भणिय - 'पाओ(वो) ह जेण गहिय-नउलेण
मए तुज्झ वि वहो चेत्तिओ' । डहरण्ण भणित(ओ) - 'मए वि एव चिय पिसुणिय, ता
अलमिमिणा आयय-हउणा जल-जलण-चोर-दाइय णरेंदाः साहारणेणात्थ निरधणेण
अत्थेण' । पक्खेत्तो तडागे नउल्लओ, तस्सण चिय गहियो भच्छएण । ते वि पत्ता
णियय-मदिर । मीणो वि गहियो धीररेण ओजायरिओ विवर्णीए । येरीए वि
पडविया धूया पुत्ताण पाइणय निमित्त मच्छाण । तीए वि सो चिय गहियो महतो
सच्छो । पत्ता गिह । फालितीए जाओ सणवारो, दिट्ठो दवाउन्नो नउल्लओ, लोहेण
कओ उच्छओ । सजाय-सकाए पुच्छिय येरीए, ण साहियमणाए, जाय भडण । भम्म-
देसाहया य मुक्का जीविएण येरी । समुच्छलिओ कल्लयो । पत्ता भाउणो, सेसलोगो
य । देट्ठो णउल्लगो । येरी य मुव-निया । मुणितो एम बोत्ततो अहो ! उज्झितो वि
समत्थारयाण हेऊ अत्थो पुणो वि दुक्क-कारण जाउ त्ति ।

अपि च - "अयानामजने दु समजिताना च रक्षणे ।

आये दु ख व्यये दु रा विगर्थं दु रत्ताजनम् ॥”

रोनता य निरारिया पास द्विय-जणेण । ततो काऊण से उद्वदेहिय, दाऊण
कुलपुत्तयस्त भणिणिं सोऊण सम्मत्त-भूल पच-महवय लंकरण मातु-धम्म-चेरगा
मगावडियाए पड्डया दोणि वि भाउणो त्ति । उणओ कायवो त्ति ।

सुपदेवि-पसाएण सुपाणुसारेण दोन्ह भाऊण ।

सु(सि)ट्ठमिण निमुणतो लड्ड नरो सासय सोक्ख ॥

॥ दोभाइ-कहाणय 'समत्त ॥

एवभूतोऽप्यर्थस्तथाऽपि न पापस्य गृहे तिष्ठत्याह च -

सत पि घरे दव्व पापस्स ण ठाड, पुन्न-र(स)हियस्स ।

ठाड किलेसेण-विणा निदरिसण माहुरा वणिणो ॥ १७

[सदपि गृहे द्रव्य पापस्य न तिष्ठति, पुण्य-र(स)हितस्य ।

तिष्ठति हेतुना निदर्शनं मायुरौ वणिजौ ॥ १७]

विद्यमानमपि गृहं द्रव्य पापस्य पुनो न तिष्ठति । यस्तु पुण्यभाक् तस्य हेतु
विनैव देवताऽनुभावादप्यत आगत्य तिष्ठति । मयुराया मयौ मायुरौ ।

— [१६ सपुण्य-पाप-द्रव्ये माथुरवणिक्-कथा] —

अस्थि दाहिण-दिसालंकार-भूया त्रियसपुरि-सका दाहिण-महुरा उत्तरमहुरा य ।
उत्तरमहुरी(री)य चाणिओ गओ दक्खिणमहुर । जाओ 'दाहिण-गणियएण सह
संरुहरो परम-मिती य । तीए य नेव्वहणत्थं कओ सकेओ धूया-पुत्तेहि जाएहि
कायवो 'सवधो । कालतरेण जाओ दाहिणस्स पुत्तो, डयरस्स धूया । कय विनाहिज्ज ।
मरण-पञ्जसाणाए य जीनलोगस्स पचत्तीभूओ दाहिण-माहुरो वणिओ । 'कयमुद्ध-
देहिय । समहिद्विओ पुत्तेण घर-सारो । लाभंतराय-कम्मोदएण य भेण्णाणि देसंतरा य
गयाणि वाहि(ह)णाणि । गेह-गय पि दड्ढ जलणेण दव, छन्नो वाणिओ । थलपहेणागच्छंतं
दव विलुत्त तकरोहि, विहडियाणि करिसणाणि, पणट्टाणि णिहाणाणि, विरत्ता सयण-
धधु मित्त-परियण-णागरयाइणो । सब्बा अणुदियह झेज्जिउमादत्तो दव-पयावाइहि ।
अन्न-दियहमि निरुवियो(ओ) ण्हवण-विही । निसन्नो ण्हाण-पीढे, चाउद्देसिं ठविया चत्तारि
कणय-कलसा, ताणं पुरओ रुपिया, ताण वहि तत्रया, ताण नि पुरओ मिम्मया
सब्बा । कि बहुणा ? समुवणीओ सब्बो य ण्हवण-विही । अहिसित्तो पुव्व-द्विय-कलहोय-
कलसेहि । मुक्कमेत्ता य उप्पडया गयणयणे(ले) । एव पणट्ट सब्ब पि । उद्वियस्स
य ण्हाण-पीढ पि गय । ततो गओ य भोयणत्थाण-मडव । विरइयाणि पुरओ सोवन्न-
रूपमयाणि विचित्ताणि थाल-कच्चोलाईणि । परिविट्ठो विचिच्चाहारो । जिमियाहारस्स
य एवेक नासिउमादत्त । जात्र मूल-थाल पलायत गहिय कण्णो त चिय मोत्तूण
गट्ठ थाल पि ।

अवि य-“कुल-जलनिहिणो बुद्धिं को वि नरो कुणइ पुण्णिम-ससि व ।

, जायतो चिय दूर आणदिय-महियलाभोगो ॥”

वस-फलेणं व मए पावेण विणासिओ निओ वसो ।

रेद्धी य ताय जणिया एण्हे(ण्हि) किं मज्ज गेहेण ? ॥

एवं च बेरग-मग्गावडिओ तहाविहाण साहूण समीवे धम्म सोज्जण कोडेण
गहिय-थाल-खडो पवइ-ओ एसो । पढिय किंचि मुत्त । निमासियत्थो एगागी विहरमाणो
पत्तो जिणापतण-मडियाए उत्तर-महुराए । भिम्सट्ठा भमतो क्रमेण पत्तो इब्भ-गेह ।
दट्ठो णेण तस्सणं निय-ण्हाणुत्तरण-ण्हाओ गहिय-त्तालि वं(रिं)टाए अद्यत-रूखवईए
धूयाए वीइज्जतो कच्चोल मुत्ति-करोडयाद-सणाहे खडथाले भुजतो इब्भो । लद्ध-भिकखं
पि उत्तरण-दिन्न-देहिं साहु दट्ठूण भणिय इब्भेण-“किं भगव ! बालियं पलोएसि ?”
मुणिणा भणिय-

“रूवेसु भइ ! मइय-पाएसु दिट्ठिविसयमुवगएसु ।

रुट्ठेण व तुट्ठेण व ममणेण सया ण होयव ॥”

ता णाहं बालियमणुरागेण पुलोएमि । 'कं रु एय भडोत्तरण । 'कत्तो य एयं
तुज्ज ?' । इब्भेण भणिय-“अज्जय-पञ्जय पित्ति पञ्जयागय सब्बमेवमुत्तरण, अत्थो य
कोडि-सरो, रयणाणि य विविह-रूणाणि । साहुणा भणिय-“किमे[ए]ण असवत्त-

पलावेण ? नाहमुवगरण[स्त] अत्थी, किं सु महल्लेण कोऊल्लेण पुच्छामि । जेण
एयाणि ण्हाण भोयणगाणि पुब ममं आसि । खीण पुन्न च मम मुत्तु उट्ठेऊण पुलोय-
तस्स' य अन्नत्थ गयाणि जाय इमं याल-खड ठिय' । कट्ठिऊण उगट्ठियाए कयं थाल-
समीवे झड ति लग्ग । ततो पणट्ठ-सको इम्मो कहिउमाइत्तो - 'ण्हायमाणस्स मे आगओ
आगासेण सवो पि एत्त उगरण वेच्छड्ढो' । गेहमुत्तगएणेया देह्वाओ नाणाविहाओ
निहीओ ।

अवि य - जा सुणिणे वि न सुणिया कुपेर घण-लच्छि-विन्ममा रिद्धी ।

अशुकूल दिव-जोगा सा जाया मज्झ कत्तो वि ॥

काए पुरीए जाओ ?, को व तुम ? कस्म भग्गसे तणओ ? ।

इम्मेण पुच्छिण्ण कहिय सब पि से मुणिणा ॥

हंत ! एमो सो मे जामाउओ । कठे घेत्तूण सन्भाव-सार रत्तो इम्मो । भणिय च
येण - 'तुम मज्झ जामाऊ, एमा वि ते यालमान-देव्वा भारिया । एसो वि सवो वि
तु तुह सतिओ घर-सारो । एयाणि घर[ल]हराणि, एसो य आणा-णेहेस-स्सरो परियणो,
एताणि य अण्णेषाणि अणेगाणि महारयणाणि । महइव निचएण ता भुजसु जहत्थि-
(हेच्छि)ए भोगे । भुत्त भोगो अ पच्छिमे यय(य)सि करेस्ससु मुणि धम्म' । विरत्त-
विसएण भणिय मुणिणा -

"सल्ल कामा विस कामा कामा आसी-निसोपमा ।

फामे पत्थेमाणा अकामा जति दुग्गय के वि ॥"

महासत्त ! कयाइ पुरिसो काम-भोगे उज्झइ, काम-भोगेहि वा पुरिसो उज्झिअइ ।
ता काम-भोगे परिचत्तेण अचित्तिंतामणि-सक्कासो पत्तो साहु-धम्मो । एय-परि-
पालणेण य विज्जुलया-चचल सारीर-माणस दुक्ख-निवधण सफलीकरेमि मशुयत्तण ति ।

अवि य - "तह मुणिणा से सिट्ठो ससारो त निग्गण सब ।

भोक्खो य सोक्ख-हेऊ जह निक्खतो महासत्तो ॥"

उवणओ कायवो ति ।

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहियं चरिय ।

भाहुर वणिघाण दोण्ह वि निसुणत्तो लहइ निवाण ॥

॥ भाहुरवाणिय-वैखाणयं ममत्त ॥

तेन च पुण्य पाप फलवेन विषयादि निमित्त-परित्यक्त सन्मार्गेण श्रुतमार्ग्य
सन्मार्गे स्वातन्त्र्यमित्याह -

अपसत्थ-निमित्ताओ उज्जिय-मग्गा वि ठति सुह-मग्गे ।

रायसुय-बुद्धगा विव अवसर-पटियं सुणेऊणं ॥ १८

[अप्रशस्त-निमित्तात् उज्जित मार्गा अपि तिष्ठन्ति शुभ मार्गे ।

राजसुता-क्षुल्लका इव अवसर पठित्वा ॥ १८]

अप्रशस्त-निमित्त विषयादिकम् । राजसुता च क्षुल्लकौ च राजसुता-क्षुल्लकाः । शेषं स्पष्टम् । विशेषस्तु कथानकेभ्योऽप्यसेयस्तानि चामूनि-

— [१७. शुभमार्गादरे राजसुता-कथा] —

वसंतउर नयर । जियसत्तू गया, धारिणी से मारिया । ताण य सयल-लक्खणाणु-गया रई-संकासा कन्नगा । तीए य कुन्दि-धूयाए सह जाया परम-मिती ।

“सुललिय पय सचारा सुवन्न-रयणुच्छलत्त-रव-सुहया ।

छदमणुवत्तमाणी कहाऽणुरूपा सही होड ॥”

कुन्दि-सालाए य ठिया धुत्त-कोलिया । ताण इवेण गायतेण आगजियं कोलिय-धूयाए हियय । निविट्ठो धरिणी-सहो । ससकाण कारिम विलसिय चित्तिऊण भणिया मा धुत्तेण—‘अन्नत्थ वच्चाओ’ । तीए भणिय—‘मम वयसिया राय-यूया, त पि धित्तूण वच्चाओ’ । ‘ए’ ति धुत्तेण पडिन्ने पड्डानिया तीए राय-कन्नगा । कय-संकेयाणि पयड्डाणि पच्चूसे तिन्नि वि । वच्चीए सुआ एसा गीतिया राय-कन्नगाए गाइजती ।

अवि य—“जइ फुट्ठा कणियारया चूयय । अहिमासयमि घुट्ठमि ।

तुट न सम फुल्लेउ जइ पच्चता वरेंति डमराड ॥”

एयं नितामिऊण चित्तिय रायकन्नाए—‘अव्वो ! वसतेण वज्जो उप्पालद्धो ! जइ नाम अच्चंताहमा एए कणियाराणो अहिमासए वोसियमि पुप्फत्तु नाम, तुम पुण सव्वोत्तमो, अतो ण जोत्त तुह पुप्फेउ । एव जइ एसा अच्चताहमा कुव्वेद-दारिया पर-पुरिसेण सह वच्चइ, वच्चउ णाम । जइ पुण सुनिमुद्धोमय-पक्खा सव्वोत्तमा य, ता कहमेयारिसं उभय-लोग-विरुद्ध जण-गरहिय कुल-कलंक-भूय करेमि ?’ ति चिन्तिऊण ‘मए आभरणगाणि निस्तारियाणि’ एतेण ववएसेण गया नियय-मदिर राय-कन्नगा । तद्विषय पत्तो चरडाईएहिं धाडिओ नरद-त्तणओ । जोगो ति काऊण दिन्ना स चिय पिउणा महा-विच्छेदण, पत्तो वारेज्जय-महसयो । तीए सह सम्भाज-मार विसय-सुहमणुहत्तस्म धौलीणो कोइ कालो । अन्न-दियहमि दिन्न राइणा से उल । गओ नियय-देसे, विजिय सत्तुणो अहिद्विय रज्ज । कओ तीए महादेवीए पड्ड-वधो ति । उण्णओ कायवो ।

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुमारेण राय कन्नाए ।

‘कहिप जो चरियमिण सुणइ सो लहइ निवाण ॥

॥ रायधूया-कहाणउ ममत्त ॥

[१८] द्वितीय क्षुल्लकोदाहरणम् । तच्चेदम्—

एगंमि सनिवेसे गच्छे एग गहण-धारण-समत्थ बहुविह-गुणावास चैछर्य वत्था-
हाराइहि खरिणो वट्ठा(ट्ठा)एँति । कालतरेण य सपत्त-जोवणस्म मोहणीय-कम्मोदयाओ
समुप्पन्नो विसयाहिलामो । पयडीहया जरई, पणट्ठो कुलाहिमाणो, विहलीहूओ गुरुव-
एसो । उणिससमामि त्ति सपहारिऊण गहिय दवल्लिगो चिय पहाविओ एकाए दिसाए ।
सउणासउण निरूणण करंतेण सुया सर-तेयस्सि जुवाणएहि पढिजती गीइय त्ति—

“तेरिय-ना य पइजिया मरियन्व वा समरे समत्थएण ।

असरिस-जणओफेसणवा ण हु सहियन्वा कुले पसूएण ॥”

एयं सोऊण चित्ति य सुहुएण इत ! असासय कायमणि तण्हाए चिंतामणिमिव
उज्झिण नीयजणेहितो सहियवा ‘पुराण-पणट्ठ-धम्म ! अधने(धम्म)य ! महापाव !
“हु[ल]कसण ! अदट्ठव ! अणमणारूढ !’ एवमाइणो अपसत्थ सदा । भग्ग-वया च
णियमा णरगेअनञ्जति । अवि य—

“वर प्रविष्टु ज्वलित हुताशन न चापि भद्र चिर-सचित्त व्रतम् ।

वर हि मृत्यु सुविशुद्ध-कर्मणो न चापि शीरु-स्त्वलितस्य जीवितम् ॥”

इम च तित्थयर नयण सजाय-सवेगो भाविउ पयचो । अवि य—

“इहै राहु भो ! पव्वइएण उप्पन्न-दुक्खेण सजमे अइ-समानज चित्तेण ओहाणुपेहिणा
अणोहादएण चेन हयरस्सि-नायकुस्स-पोय पडागा-भूयाद इमाह अट्ठारस ठाणाइ सम्म सपडि-
लिहियव्वाइ हवति । त जहा—

“ह भो ! दुस्समाए दुप्पजीनी लहस्सगा इत्ति(त्ति)रिया ।

गिहीण काम भोगा भुज्जो असाय-वहुला मणूसा ॥

इमे य मे दुक्खे ण चिरकालोवट्ठाद् भविस्सइ” त्ति ।

इय एवमाइ-उहुविह जज्झवणत्थेण जणिय-सवेगो ।

णिंदतो निय-चरिय सपत्तो गुरु-समीरमि ॥

आलोइय-निंदिय पडिक्कत कय जहारुह-पायन्हेतो य सामन्न काउ पयट्ठो त्ति ।

उणणओ कायवो ।

सुपदेवि-पसाएण सुयाणुंसारेण खोडय कहाण ।

कहिय जो सुणइ नरो सामन्ने निचलो होइ ॥

॥ खोडय कहाणय ‘समत्त ॥

[१९] अन्यदपि क्षुल्लकार-यानकमभिधीयते—

इत्थ(अत्ति) इहेव भरहद्ववासे विउसजण-सलाहिणज गुण निहाण साकेयं महानयर ।

“दरिय पडिक्कत मचमायग-जयकेमरी जयसिरि-सकयठाण पोंडरीओ राया । रुडरीओ से
शु(शु)रराया, रइ-सनामा जमभदा से भारिया । तीसे य रू-लावण-नोवण-कला-

कलान-वहिय चित्तेण चित्तिय पुढरीएण-‘अलं मे जीविणं, जइ एयाए सह विसय-
सुह ण सेवेज्जइ’ । अन्न दियहमि अणवेक्खिउण्णेह परलोग-भय भणिया राइणा-‘सुदरि !
मम पडिवज्जसु’ । तीए भणिय-‘महाराय ! मम भत्तुणा त पडिवज्जो, सो मए
पुव पडिवज्जो चेव । तेण भणियमल परिहासेण, पुरिसभावेण पडिवज्जसु । तीए भणिय-
‘महाराय ! मा एवमाणवेमु’ । तेण भणिय-‘किमित्थ उहुणा ? मयण-जलण-जालानली-
इज्झंत मे सरीर सगम-जलेण निववेसु’ । तीए भणिय-

“प्रमाणानि प्रमाणस्थे रक्षणीयानि यत्नत । सीदन्ति हि प्रमाणानि प्रमाणस्थेर्मित्युक्ते ॥”

ता अलमिमिणा कुल-कलरू-भूएण दोग्गइ-निग्घणेण दुरज्झनमाएण । परिहरिओ य
एस भग्गो खोहसुत्तेहि पि” । अणुदियह पत्थेत्तस्स अन्नदियहम्मि भणियमणाए-
‘किमेयस्म वि भाउणो ण लज्जिहिसि ?’ । ‘अहो ! एसा कंडरीय-सकाए ण मम ॥
पडिवज्जइ, ता वाजाइऊण एय णिण्हामि देरि’ । तह चिय काऊण भणिया एसा-
‘सपर्यं किं भणिहिसि ? वाजाइओ भाया’ । ‘हद्धी ! इमिणा वि(चि?)लाएण मम निमित्तं
गुणनिही अज्जउत्तो वाजाइओ, ता जाव न सीलस्स खडणं करेइ, ताव अन्नत्थ वच्चामि’
त्ति-चित्तिउमावन्न-सत्ता सावत्थी-गामिणा सत्थेण सह गंतु पयइ । चित्तिय च गाए

“विसयासत्तो पुरिमो कज्जाकज्जं न पेच्छए कह वि ।

इंतूण नियय-भाय पत्थेइ मम जओ राया ॥”

कमेण य पत्ता सावत्थीए । तत्थ य अजियसेणो आयरिओ, कित्तिमई पवि(व)-
त्तिणी । सा वि पत्ता तीए समीव । वदिया सविणय । अहो ! खलु एयारिसाए वि
आगितीए, नरेंदपत्ती-सरिच्छेहि पि लक्खणेहि, तद्वा वि एरिसी अत्थत्ति चित्तिऊण
भणिय मयहरी(रि)याए-

‘का सि तुमं ?, कत्तो वा केण व कजेण आगया इत्थ ?’ ।

इय पुच्छिया[य] तीए गुरु चि काऊण परिकहिय ॥

मयहरिया[ए] भणिय-‘धन्ना ॥ सुयणु ! जेण परिचत्तो ।

सयण-जण-विसय-भोगो सीलस्स विणासण-भयाओ ॥

ता इत्थ चेव वच्छे ! निच्च चिय आयरो ण मोत्तवो ।

जेण ण सीलनईण असज्जमिह अत्थि भुजणे वि ॥

ततो परुविओ वित्थरेण अट्टारस-सीलग-साहस्सिओ महाभारो । सजाय-संवेगाए
पडिवज्जो तीए वि त्ति । अवि य-

सारीर-माणसाणेय-दोक्क-त्तवियाए तीए पडिवज्ज ।

सामन्नमसामन्नं निग्घण सग्ग मोक्खण ॥

जह जह उट्टइ एसा चारित्त-गुणेहि, तह य पोट्ट पि ।

जायासकाए पवि(र)त्तिणीए अह पुच्छिया एसा ॥

‘पुव चिय’ निय-पइ-सगमेण जाय, इमं ण मे कहिय ।

‘मा पवज्जा-विग्घ काटिह’ भणिय इमाए वि ॥

ततो सावय घर-पच्छेवे ट्टिया य पट्टया एसा दारय । कमेण वट्ठतो दारओ जाओ ॥

अट्टारिसिओ, गाहिओ मुणि किरियं । पमत्थ-गमरे पवाविओ सरिणा । गहिया
दुविहा वि सिक्खा । समइवत्तो कोड कालो । सपत्तो जोवण ति । अपि च—

“आद्य यावनस्येन निरुत्तेनापि जन्तुना ।

विकार खलु कर्त्तव्यो नात्रिकाराय यौवनम् ॥”

“चारिचावरणीय-कम्मोदया समुप्पन्न निसयाभिलासेण चित्तिं य सोट्ठय साहुणा—‘ण
तरामि पवज काउ, ता सेवेमि विसए, पन्ठा पवज काहामो !’ णिवेडयमिण जणणीए ।
तीए भणिय—‘वच्छ ! मा एव पलउसु । आयरियओ गाहि ति, अकुल-पुत्तउ ति
गणिस्सइ । पवि(व)त्तिणी मुणिस्सइ, अविणीउ ति सभाविस[इ]ति । सेसलोगो जाणिहि
ति, पवयण निंद काहि ति । मयणा गाहिति, लज्जिया भविस्सति । अन्न च वच्छ !
” विवागदारुण निसय-मुह ति ।

अपि च—“आदावत्यभ्युदया मध्ये दृष्टार हास्य दीप्त-रमा ।

निरूपे विषया वीभत्सा कर्त्तुं ण-लज्जा-भयप्राया ॥

यद्यपि निषेयमाना(णा) मनस परितुष्टिकारका त्रिषया ।

निपाकफलादनन्तं भवन्ति पश्चादतिदुरन्ता ॥”

“अन्न च भग्न-पयण्णा इहइ पाउ चित्तेण सह कलकेण ।

वच्चति महानरय ता पुत्तय ! इणसु पवज ॥”

‘जाणामि सबमिणमो अह किं करेमि ? पाओ इ ।

न तरामि अब ! काउ सामन्न’ जपिय तेण ॥

‘तह वि य मज्झ कएण चारस वरिसाणि इणसु पवज’ ।

“तीए उन्नरोहेण सो चिट्ठइ तत्तिंय काल ॥

पुच्छइ पुणो वि जणणि तीए भणिओ वि जा न सठाइ ।

साहे पुणो वि भणिओ ‘इहिं मम सामिणी पुच्छ’ ॥

पुट्ठा एमो भणिओ मयहरियाए ‘अमासए जीए ।

किं काहिसि विसर्पाह ?, दवेण वि तण्णिमित्तेण ? ॥’

“इय धरिओ वि न चिट्ठइ धम्म-विमुक्को जयमि बाणो इ ।

लोहाणुगओ पुणरवि चारस वरिसाणि जा धरिओ ॥

पुत्तेसु तेसु परिपुच्छियाए उज्झाय पाय-मूलम्मि ।

तीए सो पट्टविओ तेण वि से साहिय सील ॥

जाह ण ठाड हियए अमय पिन राहुणो पुणो धरिओ ।

तत्तिंय-काल तेण वि पुत्ते अह पुच्छिओ सो वि ॥

तेण वि सोट्ठो भणिओ मवाणम्हाण सामिओ खरी ।

वो व दट्ठु वच्चसु अह पत्तो से समीवमि ॥

‘वच्छ ! दुलहो एस तर तम-जोगो ।

अवि य—“भूएसु जगमच तेसु वि पचिदियचमुकोस ।

तेसु नि य माणुमच मणुयत्ते आरिओ देसो ॥

टेसे कुल पहाण कुले पहाणे इ जाइयुकोसा ।
 तीए रुन-समिद्धी रुवे वि च बल पहाणयर ॥
 होइ बले वि य जीय जीए वि पहाणय तु विन्नाण ।
 विन्नाणे समत्त संमत्ते सील-संपत्ती ॥
 सीले खाइयमाणो खाइयमावेण केवलं 'नाण ।
 केरलिए पढिपुत्रे पत्ते परमक्खरे मुक्खो(क्खो) ॥

माणुस्माडओ सीलायसाणो दुलहो एम तर-तमजोगो चोछयाड-‘दिद्वतेहि । पत्तो एसो तए, ता मा असुइयाण’ असुइ-देहुम्मणार्ण करि-कंन-चचलाण असार-दडोवमाण विसयाण कए उज्झसु, किचि पढसु सुत्तं, निमामेसु परमत्थं, भावेसु अणेचाइयाउ दुवालस भावणाओ, निरुवेसु ससारासारचण, पयडेसु नियय-विरियं, पालेसु धम्म-‘शुचीओ,’ सहसु परीसहोसगो । किं च-

“काम । जानामि ते मूल सरूपात् किल जायसे ।
 ततस्त न करिष्यामि ततो मे न मनिय्यसि ॥”

अन्यच्च - “पेशाचिरुमाह्वान श्रुत्वा गोपायन च कुलरध्या ।

समम-योगैरात्मा निरन्तर व्यापृ(पृ)त कार्य ॥

देवलो-मोपम सौख्य दु स च नरकोपमम् ।

प्रव्रज्याया तु विज्ञेय स्तस्य निरतस्य वा (च) ॥”

ता सय(ज)मे रई काऊण उवडसु सील-भार । एय पि भणिओ जाहे ण ह पडिबज्जड सामन्न । ताहे धरिओ धरिणा वि दुवालस वासाणि । पुत्रेसु य तेसु गमणत्थ पुच्छिओ धरी । पुणो कया धम्मरुहा, ण से परिणय’ चि । अवि य-

इय मणहर-भहुर-सुपेसठ पि वयण न ठाड से हियए ।

वमिणो व पायस त मुक्खो गुरुणा वि सो ताहे ॥

‘अहो ! से कम्म-‘गलयत्तण, जेण अडयालीसाए वि वासेहिं णावगया विसय-त्तण्हा, ता मा जत्थ वा तत्थ वा कमयरो व किलिस्सड’ भावेंतीए कहिऊण पुवाणुभूय, भणिओ जणणीए-‘वच्छ ! एय पुवाणीयं मुदाए सह कंनल-’
 रयणं धित्थूण वच्चसु साकेए पुंटरिय-समीपमि’ । ‘एय’ ति पडिबज्जिऊण गहिय-
 दवलिंगो कमेण य पत्तो तत्थ पजोस-समए । ‘पञ्चसे णरनाह पेच्छिस्सामो’ ठिओ उज्जाणसालाए य । समादच्च पिच्छणय । निसन्ना नरिंदाडणो । ममाडचो पुवरगो । पणच्चिय णिड्ढि(णट्ठि)या । कोऊहलेण गजो खोइओ’ । सब्बाइयं च नचमाणीए आनजिया णरदाइणो, विडचो साहु-सदो, पाविणं दव । अच्चत-सिन्ना य पञ्चसे पयलाडउमादत्ता ।
 ततो चितिय से जणणीए ‘अवो ! वा(तो)सिओ रगो, विडचो जसो, ता मा पयलापत्ती लोगाओ णिंद पावउ’ चि । तीए बोहणत्थं पढिया एसा गीतिया-

“सुदु गार्ह्य सुदु वाद्य सुदु नचिय सामसुदेरि ।

अणुपालिय दीहसाए उ सुमिणए मा पमायए ॥”

इम निसामिऊण पडिघुद्धा णट्टिया, इमे य खोडाइणा(णो) । ततो तुट्टएण खुट्टएण सय-
सहस्स सुल्लं खेत्त कनलरयण, जसमहेण णरवइ-सुएण कुडला, सिरिकताए इम्म-घरिणीए
हारो, जयसघिणा सचिवेण कडय, कण्णपालेण मँठेण अकुसो चि ।

“खोडाइएहि पचहि अवसर-पडिएण तुट्ट-चित्तेहि ।

सयसाहस्साणि इह देन्नाणि विसिद्ध दाणाणि ॥”

अणुचि(चि)य-दाणाओ य पुच्छियाणि राइणा पच्चूसे सवाणि मि(मे)लेऊण । तओ
खुट्टएण पुव-सरघ सब साहिऊण जाण विसयाभिलासी तुज्झ समीवे पट्टविओ । इम
“च सोऊण पडिघुद्धेण दिण्ण कनलरयण । ततो बहु मभिऊण सम्भाव-सार भणिओ
राइणा — ‘गिण्हसु रज्ज, करेसु अवेउर, उवञ्चजसु रायसिरि, पच्छिम-ययमि करेसु पवज्ज’ ।
खोडएण भणिय — ‘कह दीहकाल-विट्ठत्त सील खण-सुक्ख-कएण परिमुंयामि’ चि ।

“दीहकाल सील काऊणं कह मुयामि ? एत्ताहे ।

को गोपयमि ‘खुट्टइ जलहि तरिऊण मन्दो वि ॥”

“राइसुओ सो भणइ — ‘अज्ज कल्ल वा तुम वावाइऊण रज्ज गेण्हिस्सामो[चि]
कय-सकप्पओ वि घुट्टो गीतियाए’ । राइणा भणिय — ‘अल वियप्पेण, देमि ते
रज्ज’ । सो वि पेच्छइ । सिरिकता भणइ — ‘धारस वरिसाणि पउत्थस्स पहणो अज्ज
कल्ल वा पुरिस पवेसेमि जाव गीतियाए वोहिया’ । राइणा भणिय — ‘इच्छा तुज्झ ।’
सीए भणिय — ‘अलमेयाए इच्छाए’ । अमचो भणइ — ‘अन्नेहि णरदेहि सह मिलामि,
जाव पडिघुद्धो’ । मठो भणइ — ‘पच्चत्त णरदेहि भिण्णो ह । जहा हत्थि देसु, मारेसु
वा’ । राइणा भणिय — ‘करेसु ज ते पडिहा[इ]’ । तेण भणिय — ‘अलमणेण थेव-
कालाणुनत्तिणा असुदराणुट्ठाणेण’ । पवा(च्छा) सवेत्ति कया खोड[ए]ण धम्मकहा ।
सजाय विसेद्ध-चारित्त परिणामाणि य खोडएण पवावियाणि चत्तारि चि । अन्ने
सावया कया ।

“अओ मन्नइ — जहा खोडएण कय, सहा कायव ति ।

सुयदेवि-पसाएण मुयाणुसारेण खोडय-कहाण ।

कहिय भावेह(इ) मणो जाइ नरो नूण वेरग्ग ॥

॥ खोडय कहाण सैमत्त ॥

“सत्पुरुष-सङ्गात् पापेभ्यो निर्वर्त्तते जन्तुरित्याह —

सत्पु(सुपु)रिस-सगाउ णरो इह परलोए य लहइ कल्लाण ।

जह साहु-णिसेवाए पत्त सत्तवइय-नरेण ॥ १९

[सत्पुरुषसङ्गात् नर इह परलोके च लभते कल्याणम् ।

यया साधु निसेवया प्राप्त सप्तपदिकनरेण ॥ १९]

१ इ ‘सुण’ । २ इ ‘तोके’ । ३ इ क छोड’ । ४ इ क खो । ५ इ क त म भावेलाण
रज्ज स्सामो । ६ इ क गिण्होहि । ७ इ क संमत्त ।

— [२०. सत्पुरुष-सङ्गे वङ्कचूलिकथा] —

वसन्तपुर-वासिणो हयसत्तुणो सुओ रा(ना)य-विरुद्धकारी जणएण निद्राडिओ परि-
भमंतो ठिओ पल्लीए । कमेण य जाओ पहाण-जोहो समण-वमणाईण न अछियइ— 'मा
धम्म-सवणाउ पाणाइवाईण णियत्तिसामो' । ततो से तिविह तिविहेण पंचंदिय-घाय
करंतस्स, असच्च भासितस्स, परदव हरतस्स, पर-कलत्ताणि सेवतस्स, 'इंगाल-कम्माणि'
करंतस्स, अचत-रोदज्जाणे वडंतस्स, समइकंतो को वि कालो । विकाले अन्नया
विहरमाणा पत्ता तत्थ साहुणो । ओत्थरिओ पढम-पाउसो । भणिया गाम-गोहा 'को
अम्हाणं वसहिं दाहिति ?' । अजेमो एएहि खलीकीरउ त्ति चिततेहि भणियं—
'अत्थि मे परममावगो वक्कचूलो नाम सो दाहीइ त्ति निलय' सहाहारवत्ताईहि । गया
साहुणो से गेह । अणादाय-मणे य तंमि भणिओ गुरु— 'न याणिमो किमेस साउगो न'
वि त्ति' । तेण भणियं— 'किं निमित्तमिहागया ?' । तेहि सम्भावे कहिए चेंतियं चंक्क-
चूलिणा— 'अहो !' ताण जहक्कत्तण, जमेते महाणुमाना विपयारिया' चिंतितेण भणियं
चंक्कचूलिणा— 'नाह सावगो, जस्स मे ण किचि अकायवमत्थि । कि गु एगाए ववत्थाए
देमि वसहि, ण मे धम्मो कहेयवो' । 'एव' ति पडिवज्जिण ठिया मुणिणो । तओ
पणहु-चद-जुओ वियंभिओ सिसिर-वण-पणो, अंधारिय नभयलं, वित्थरिओ घण-रवो, "
पयडीह्या सोयामणी, पफुल्लिया कयवा, उम्भेण्णा णउ-त्तणकुरा, पयडा सलिलुप्पीला,
उम्माहीयाउ पट्थवईयाओ, ठाणट्टिया पहिया, भग्गा पवा-भंडवा, गया रायहंसा,
हरिसिया कासया, जोत्ता णगला, हरिसिया साहीण-पीयइ(पिय)मा मयाउरा मोरा,
रवंति दहुरा, वियमति गय(हं)दा । अवि य—

'मेहाण रवो वरहीण कलयलो विज्जुलाण सलावो ।

इक्किओ दुविसहो कयत-दडो व विरहीण ॥

इय ज ज चिय दीसइ पाउस-लच्छीइ भूसिय भुवणे ।

आइज्ज-कट्ठिय-सरो तहिं तहि वचइ अणगो ॥'

तओ एवविहो घण-समओ । एकविहमसजम परिहरताण, राग दोसे निबुडेताणं,
दडग-ति-गारव-सछ(छि) परिहरताण, विकहा-सन्नाओ मुसुमूरताण, किरिया-कामगुणे "
उज्जताण, महवयाणि धारयताण, जीउ-निकाए रक्खताण, भय-ट्टाणाणि परिहरताण,
मय-ट्टाणाणि णासेताणं, वम-गुत्तीओ रक्खताणं, मुणि-धम्मं पालेताण, साउय-पडिमाओ
सहताण, मुणि-पडिमाओ सेवताण, किरियाठाणाणि भावेताणं, भूय-ग्गामे परूवेताण,
परमाहमिए कहेताण, गाहा-सोलसयाणि पढताण, सजम सेवताण, अचम परिहरताण,
नायज्झयणे य परूवेताण, असमाहिठाणाणि परिहरताण, सवले पिसुणताण, परीसहे "
सहताण, तेवीस-सूयगडज्झयणाणि मुणिताण, चउवीस तित्थयरे ज्ञायताण, 'भावणाओ'
भावेताण, दस-कप्प-ववहारुदेसणकाले अन्नसताण, अणगार-चरित्तं सेवताण, आया-
रकप्प पण्णवेताण, पाउसुय-पसग निरहरताण, मोहणिय-ट्टाणाणि गलत्थिल्लिताणं,
सिद्धाई-गुणे सहताणं, जोग सगहे वक्खाणताणं, आसायणाओ परिहरताण बोलीणो
वासारत्तो त्ति । अवि य—

अवि य-“अमुणिय परमत्थाणं जा देहं देह पाण-सरिसाण ।

चाडु-सएहि समाण अलाहि ताए वि मुसियाए ॥”

न कि तारेंद-सेवयाण गेहे पविस्सामि ? । एय पि न सुदर ति ।

“गु(तु)ट्ठेण कह वि दिन्न दव एयाण राइणा होइ ।

ता एएहिं पि अल मुसामि भरनाह-भटार ॥”

ततो दिन्न धवलहरे रत्त । पविट्ठो तत्त । तुरयपाल-क्खोजमणुमरतीए य दट्ठण
चित्ति य महादेवीए-“को एसो वम्महाणुकारी ?” । ततो भणियमणाए-“को सि तुम ?” ।
तेण भणिय-“जो एयाए वाराए परि(र)-गिहेसु पविसइ” । मुणियपरमत्थाए भणिय-
मणाए-“होसु जीविय-नाहो, जेण करेमि अदरेइ” । तेण भणिय-“का तुम ?” ।
“तीए भणिय-“पुहइवइणो महादेवी” । तेण भणिय-“जइ एव ता वदणिजा तुम
समत्थ-गुणाणुगयाण पि विसेसओ’ अम्हारिसाण । ता विरमसु एयाओ’ इह-परलोक
दुहावहाओ’ निम्मल-कुल-कलक भूयाओ’ महापावकम्म-निगघणाओ’ दोवसियाओ’,
खल्ल जयकैमरिण मोत्तूण जयुयमणुसरइ सीट्ठिणि चि’ । सरोस च भणियमणाए-
‘हयास ! किमेयाए तुह चिंताए ?, मा सयवरमागय लच्छिमवमन्नसु’ । तेण भणिय-
“अव ! न होसि तुम लच्छी, आवया तुम, जा एव पलरसि’ । तीए भणिय-

“दट्ठण पि अजोग्गो नरवइ-महिल कहिं वि(ह वि) जइ लहसि ।

त उवम्वजसु बालय ! को दिट्ठ मुचए अमय ? ॥”

तेण भणिय-“अन ! ण एरिसममय तालउडविस इम न सदेहो ।

ता को जीविय-कामो एव मणसा वि चित्तेइ ? ॥”

“रमिहिसि न म अयाणुय ! परणुग्गभव-नट्ठ-णेह-समघो ।

जाइस्सइ सग्ग नग्ग-उवणओ’ नूण विगोत्ते ॥”

अह तेण सा भणिआ’ अ(ज)म्हा अम्व चि त मए भणिया ।

ता कह इण्हि त चिय जाय भणिऊण सेवेमि ? ॥”

तओ’ जाणिऊण से निच्छय कओ महादेवीए कलयलो ‘चोरो चोरो’ चि । पच्छव-
“द्विय समुवलद-चोछो गदिय-करवालो ‘धीरा पिए ! हसु’ चि मणती पत्तो णरिंदो
सइ जामइल्लइणरेहि । राइणा भणिय-“सूरे अविणासति गिण्हिज्जह’ । तेहि भणिय-
‘मइ ! अमय ते, ‘मुअसु आउह’ । तेण भणिय-“न जीरतो मुयामि’ । तो जाणिऊण
से नेच्छय कइ वि पुरिसवद-परिखुडो नीओ विविच-गेहे । पभाया जामिणी, कय
गोस-कायव । एगते आणावियो’ राइणा । पुलइऊण य ‘रुवाइ-गुणे चित्ति य नरवइणा-
“अहो ! विहिणो विलसियाणि विचिचाणि, जेणविहा वि पुग्गिा उभय-लोग विरुद्धेसु
जीविय-ससय-निगघणेसु महापुरिस निट्ठिएसु चोराइ-कजेसु वट्ठति’ । तओ सवहुमाण
पुच्छिओ राइणा-“को तुम ?” । तेण भणिय-“देव ! कम्मओ चेवावगओ, कि
पुच्छाए ?” । राइणा भणिय-“अतो चेव पुच्छामि, जेण विचिच ते कम्म’ । वक-

चूलिणा चितिय—‘नृण सुओ महादेवीए समुछाणो, तेणेणं वाहरइ’ भाविऊण ठिओ तुण्हको । राइणा चितिय—महाणुमानो सु एमो, न पर-पीडा-णिउयण भासेइ । ता महर-वकेण पुन्ठामि । ‘भइ ! किमेयं ?’ । तेण भणियं—‘देव ! देसु महादेवीए अमय’ । राइणा भणिय—‘महाणुमानो तुमं, कह ते पढम-पत्थण चिय विफलीकरेमि ?, इयरहा वावायंतो न दुरायार’ ति । वंक्चूलिणा भणियं—

“अर्थनाश मनस्ताप गृहे दुश्चरितानि च । वञ्चन चापमान च, मतिमान् न प्रकाशयेत् ॥”

पचइ(पथ-त्रय)री-समाणा इत्थीओ’ जेण सब-भोजाओ’ ।

मा कुप्पसु, मा रजसु, रमसु जहिच्छं महाराय ॥”

सवित्थरे कहिए निय-वुत्तते महाजीरण-दाण-पुवं ठविओ’ सबेसु वि रज-निवधणेसु ‘कायवेसु । जिणयत्तेण सावएण सह जाया परम-मिची’ । सुवयसाहुणो समीचे भाव-“सार णिसामिओ’ सम्मत्त-मूलो साहुधम्मो सावयधम्मो य । काल-क्रमेण य जाओ अभयकुमारोवमो । ततो तित्थयर-मदिराणि जिणपडिमाहिट्टियाणि कारावेंतस्स, मृणिणो पडिलामित्तस्स, सिद्धंत-वयणाणि निसामेतस्स, जणणि-जणय-वधु गुरुणो सम्माणितस्स, ससारानारत्तण भावेंतस्स, सिरिसमणसघं पूडंवस्स, दीणाणाह-किमि(व)-णाइणो समुद्धरेंतस्स, सबहा, किं बहुणा ? पवयणुअय(इ) करंतस्स, बहु(बुह)जण-पसंस-“णिज धम्मत्थ-काम-सणाह जीयलोय-सुहमणुहंतस्स समडवंतो अणेगो कालो । अन्नया विगारधउलाएसेण गओ कामरूउ-गसिणो उपरि जत्ताए । पत्तो तमुदेसं । जायमा-ओहण । विजिओ कामरूउग-राया । वंक्चूली वि जाओ दइप्पहारो । कया वण-चिगिच्छा । पत्ता णियय-धाम । आणदिओ विगारधउलो । मेच्छारूढि त्ति वियसिया से वणा, पारद्व वेजेहि कम्म, न जाओ’ विसेमो । क्रमेण य अट्ठि-चम्मावि(व)सेसो जाओ । राइणा वि पुच्छिया विआ । ‘देव ! पउत्ता सबे ओसह-गणा, किं करेमो ? णवर कारु-भसमेक चेइइ’ भणिओ वेजेहि । तेण भणिय—‘अलमेतेणं’ । राइणा भणिय—‘काऊणोसहं पायच्छेत्त करेजसु’ । तेण भणिय—‘वरम[क]य ति । ‘कयाह परमेत्तस्स जिणदत्तस्स वयणाओ’ पडिवजइ’ भाविऊण गामतराओ’ सदाविओ जिण-दत्तो । पहे आयच्छतेण निमामिओ’ कलुण-मदो । ‘अवो ! किमेयं ?’ सजाय-सकेण उज्जाणत्थमाहविलया-गहणे सवालकार-भूसियं देइ देवेत्थिगा-जुयलयं भूमीए उवरि वट्टत । ततो लिंगेहिंतो जाणिऊण देवयाओ’, भणियमणेण—‘कीस रोवह ?’ । ताहि भणिय—‘वाणमतर-रमणीओ’ वय, चुओ अम्हाण नाहो । एसो य कठ-गय-पाणो काग-भस असायतो अम्हाण सामी हवइ । तुह वयणाओ’ य जइ कह वि रायइ, ततो सु(म)ग्ग-गुरुअणो ससारमणुवइइ । ता इमिणा कारणेण रोयामो’ । तेण भणिय—“महाणुभावो न रोइ-जण-समो, जो गुरु-वयणं ण पडिहूलेइ । ण य अहं पि से अणिहियं वय-विरुद्ध भणामि’ । पत्तो जिणदत्तो, देट्ठो वंक्चूलिणा । जाया परम-तुट्ठी । रायोवरोहओ’ भणियमणेण—‘कीस वेजाण वयणं ण करेसि ?’ । तेण भणिय—‘महाणु-भावो तुम गुरु अ, ता एयमि वइयरे णाहं तए किचि वत्तवो’ । जिणदत्तेण भणिया नरेंदाइणो—‘महाणुमानो एसो न यच लोवेइ । ता कीरउ से पर-लोयटिय’ । ‘एव’ ति ॥

पडिउन्ने राडणा कया से धम्मकहा । गहियाणि सविसेसाणि अणुवयाणि । काराविया
सव जिणाययणेसु महामहिमा । पृढओ सिरि-समण-सघो । ततो काऊण अणसण
पउट्टमाण-सुह-परिणामो पच नमोदार परो मरिउणोपन्नओ सहस्मारे कप्पे महाने-
भाणिओ तियसन्नो । पउत्ता अवहिया सुणिय पुव भव बुत्ततो किंरुर सुर-दाविय-
णिवत्तिय तियस-कायवो देवे मणोरमे पचविहे भोगे सुजिउमादत्तो । पडिनियत्ततेण
तह वि(चि)य देव्वाओ ताओ पुणो वि जिणदत्तेण देवत्थियाओ रोउतीओ । तेण
भणिय-‘कीस रोवह ? न मए से काग-मस दिअ’ । ताहि भणिय-‘अहिग-वय-
गहणाओ’ उअन्नओ सो वेमाणिएसु’ चि ।

सुयदेवि पसाएण सुयाणुनारेण वकचुलिस्म ।

॥ सिद्धा व(वि)सिद्ध चि(वि)त्ता णिमु(सु)णंतो लहइ सिअ-सोकरं ॥
॥ यकचूल-कटाणयं समत्त ॥

॥ मार्गस्थोऽपि प्रत्यह यत् कर्त्तव्यं तदुर्बन्धमिदमपितार्थं न प्राप्नोति, इत्याह-
उज्झिय-निय-कायवो सोक्खत्थी त सुह न पावेइ ।

॥ पासाय-रक्खियाए निदरिसण वणिय-जायाए ॥ २०

[उज्झित निज-कर्त्तव्यं सुस्वार्था तत् सुप्तं न प्राप्नोति ।

प्रासाद-रक्षिकाया निदर्शनं वणिक् जायाया ॥ २०]

कथमिदम् ?-

— [२१ कर्त्तव्य-करणे वणिक्-जाया-कथा] —

॥ वसन्तपुर निरासिणा सत्त्ववाहेण सत्त भूमिया-विभूतिय पासाय कारिऊण भणिया
जाया-‘एस अखड फुडिओ’ जत्तेण पालेयवो’ । गओ दिसा-जत्ताए । तीए अणुदिण
ण्हाण विलेउणालकार-मडण-भोयण-त्तपोलायरिस पलोयण-वेच्छणय दसणाइ-गानडाए
असारवेअतो कालतरेण निवडिओ पासाओ । विहडिओ सयण परियणो । पणट्टो घर-
सारे । सबहा पणट्ट-सयया जाया करुणा-भदिर । कालतरेण य वत्तो सत्थराहो । दिट्ठ
॥ मसाण-सरिसं गेह । पुच्छिया महिला ठिया तुण्हिका’ । माहिय परी(रि)परेण जहा-
‘एयाए सुहामिलासिणीए हारिय सब’ । तओ’ त उज्झिऊण गीराहिया अन्ना इवम-
धूया । तह चिय अन्न पासाय काऊण भणिया एसा-‘पयत्तेण पालेयवो’ । गओ
दिसायत्ताए । ततो तिसस पामाय परियण च पालेइ । ण्हाग-भोयणाइ-जणिय
अप्पणा सुहमणुहवइ । कालतरेणागय वणिण्ण घरलच्छि निएऊण कया सबस्स
॥ सामिणी ।

अतो भन्नइ-जहा सुहामिलासिणी नियय-कायवमकरेती वणिय-महिला सुहाण
चुका । एव साहू वि नियय-कायव पमायतो इह पर लोग-सुहाण चुकइ । जो पुण
साहु(ह) कायव पुणइ, सो दुइय-महिल व सुह पावइ ।

सुयदेवि पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरियं ।

ईसर-महिलाण फुड सोऊण संजमं कुणह ॥

॥ इममहिला कथाणय समत्त ॥

गुरोर्वचसि स्थिताना गुणोऽन्यथा दोष इत्याह—

अकुणता य कुणता गुरुणो वयणाणि दुक्खिया सुहिया ।

जायति नरा लोए निदरिसण गय-पुरिसेहिं ॥ २१

[अकुर्वन्तश्च कुर्वन्तो गुरोर्वचनानि दुःस्थिता सुस्थिता ।

जायन्ते नरा लोके निदर्शनं राजपुरुषैः (पा) ॥ २१]

अकुर्वन्तो गुरोर्वचनानि दुःस्थिनो भवन्ति, कुर्वन्तः सुस्थिनो जायन्ते । अतो गुरु-
वचनं कर्तव्यम् । कथमिदम् ?—

— [२२. गुरुवचन-कर्तव्ये राजपुरुष-कथा] —

धणवद्धणे नयरे सुमगलो महानरंदो । सो य मडलाहिवट्ठो सुसेणस्स उवविं
पयट्ठो । महायल-समुदएण तमागच्छत सोऊण अपट्ठप्पतो पणट्ठो सुसेणो महासरवर-
तडाग-कूव-वावि-निर्झ(ज्झ)र-जलाणि सविमाणि करंतो खज-भुज-[ध]यत्तेछ-गुड-
सकराईणि य । कमेण य पत्तो तमुदेस मगलनरंदो । यच्च गध-रस-फासाईहिं जाणिऊण ॥
विस-भाविपाणि जलाणि घोसाविय खधावारे 'एवविह-लिंगाणि नीराईणि परिहरि-
यवाणि' ति ।

राय-वयणं करंता विस-अन्न-पाणाणि उज्झिय(उ) सुहिणो ।

जाया णिसेनमाणा अकरंता दुक्खिया पुरिमा ॥

एव गुरुणो वयण कुणमाणा होति पाणिणो सुहिया ।

न करंता पुण दुहिणो तम्हा करेअ गुरु-वयण ॥

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण राय-पुरिसाण ।

सिट्ठ विसिट्ठ-चरियं सोऊण कुणह गुरु-वयण ॥

॥ रायपुरिस-कथाणयं समत्तं ॥

तस्माद् गुरु-परिभवो न कार्य इत्याह च—

गाहिज्जता नाणं जे गुरुणो परिहवति दढ-मूढा ।

ते इद-सुय-सरिच्छा हसणेज्जा हुति लोमाणं ॥ २२

[आद्यमाना ज्ञान ये गुरुन् पराभवन्ति दढ-मूढा ।

ते इन्द्रसुत-सदृशा हसनीया भवन्ति लोकानाम् ॥ २२]

कथमिदम् ?—

— [२३. गुरु-परिभवे इन्द्रदत्त सुत-कथा] —

अत्यि भरहद्ववासे वि[से]भय-विन्मम इदपुर नाम नगर । जि(ज)प-लच्छि कुल-
निकेयण इददत्तो राया । चउव्विह-बुद्धि समद्वसिजो अभयकुमारपुगारी से मती ।
राइणो य इट्ठाण कंताण घावीसाए टेनीण बावीस पुत्ता । अन्ने भणति—इकाए चिय
सुय त्ति । अनया मतिणो धूय पुप्फनय(इ) निएऊण पुन्ठिओ रहस्सिय-नरो राइणा—
'कस्सेसा ?' । तेण भणिय—'द्व ! एसा मतिणो दुहिया, तथा तुमए वीनाहिऊणो-
'ज्झिया' । संजायापुराणेण य देवो से वामओ । समुप्पण्णो गन्मो । पुच्छियाए य सिद्ध
मतिणो राय चिट्ठिय । लिहिय पत्तए । वण्टिओ गन्मो । सपुन्न-समए सबोनाहि-विसुद्ध-
दियहए पय्या एसा । जाओ से दारओ । जदिवस सो जाओ, तदिवस च जायाणि
चत्तारि दास रुवाणि । पयट्ठि(इट्ठि)य दारयस्म नाम सुरददत्तो, दासरूपाण अगियओ,
पद्दओ, घट्टली, सागरओ य । जायाणि कला-गहण-जोग्गाणि । मतिणा य पच्छन्न-
परण छोहूण कुमार भणिओ' लेहायरिओ'—'तहा वुणसु जहा अणन्न सरिस विन्नाणं
कलाओ य गेण्हइ कुमारे' । तत्थ ट्ठिएण य सह दासरूहेहि गहियाओ' कलाओ' ।

मणहर-कलाभिरामो वतिहो जणिय-जण-मणाणदो ।

दद्वव-दिट्ठि-सारो सपुण्ण-ससि व सो जाओ' ॥

'तहा ते वि बावीस मुया समुगणिया लेहायरि[य]स्स । तस्स वि सम्म गाहिंत्तस्स वि
अजोगत्ति ण गेण्हति, जनाडिया य उज्ज्झाएण ति । उक्त च—

"कालनाद् बहवो दोपास्ताडनाद् बहवो गुणा ।

तस्मात् पुत्र च भार्या च ताडयेन्न च कालयेत् ॥"

ततो त खलीकाऊण जणणीण साहिंति—'उवज्जाओ अम्हे अगाडेइ' । ताओ भणति—
'के सुलहाणि पुत्ताणि जम्माणि ?, जेण कुमारे अगाडेसे' त्ति ।

"उपदेवो हि भूलाणा प्रज्ञोपाय न शान्तये ।

पय पान भुजङ्गाना केवल त्रिप-वर्द्धनम् ॥"

ततो जणणि-जणयाइएहि 'उवेक्खिया, लेहायरिएण असिक्खविद्या पण्ह-विन्नाणा
समत्थ-जण-हसणिजा जाया । इओ य, महिरमणी-चूडामणि-भूयाए महुरापुरीए
जियसत्तू राया, रह सकासा निवुई नाम धूया । सा य सपत्त-जोवण सबालकार-भूसिया
गया पिउणो वदणत्थ । विणय-भुणावजिएण य भणिया जणएण—'घच्छे ! गेण्हसु
जहारइय वर' । तीए भणिय—

'कुल-रूप-यणि(विण)य-जोवण-कला-कलावेहि जो' मम जिणइ ।

सरिसत्तण च पावइ से नाहो ताय ! मे होउ ॥'

तेण भणिय—'एव करेसु । को पुण एयारिमो होजा ?' । अहवा सति 'इंदपुर-
वासिणो इददत्तस्स घावीस मुया । ताण इक वरेमि त्ति चेतंतीए भणिय(ओ) जणओ
'पट्टवेसु इदपुरे' । तेण वि महाविच्छट्ठेण पसिया उत्थ । सुय इददत्तेण महानरेंद-धूया
मम पुत्ताण सयवरा आगच्छइ, ता पहाणो ह सेस-रार्दण । कमेण य पत्ता एसा,
काराविपमूसिय-पडाय-णगर । चहु मन्निया राइणा । कयं जहारिह कायव । वितिय-
दिनसे उम्भिया राहा । जो एय विघइ, सो मम परिणइ । तओ महारिद्धि-समुदएण
निग्गओ राया सह बावीसाए तणएहि, सेसलेगो य । भणिओ' पढमसुओ' सिरि

मालिनामो—‘वच्छ ! इमं राहं वेधेऊगं गेण्हसु महाविभूईए सह’ निव्वुईए मम संतिपं
रज साहुकार च । तओ तस्म ममुद्द(दा)यस्स मज्जे सखोहेण कह कह वि गहिउ
कालगड्डं, आरोविओ सरो । वच्चउ जत्थ व तत्थ चि पुव्व-दिसाए पक्खित्तो, दक्खिणाए
गओ’ । वितिएण धणुवर चिय नारोविय । तइयस्स य सासरु कट्ठं वस्स सुद्धिओ
गुणो । अन्नस्स घुणस्सर-नाएण पत्तो पढम-चउक्क(चक)म्मतरे वाणो चि ।

अवि य—इय एव विमुत्ता सवे ते नरवडस्स निय-त्तणया ।

राया वि सोग-विट्ठो तेहि कओ पान-त्तणएहि ॥

इत्थंतरम्मि अन्नसर जाणिऊण भणिय मंतिणा—‘देव ! अल सोगेण, अत्थि अन्नो
वि मे तणओ, सो वि परिकप्पज्जउ’ । राइणा भणिय—‘कत्तो अन्नो ?’ । तओ
संयच्छर-अयण-रिउ-माम-पक्ख-वामर-मुहूत्त रमिय-हसियाइएहि पिसुणिओ पुत्तो ।
राइणा भणियं—‘इत्ति आणेसु’ । समुत्तणीओ मतिणा, निगडिओ पिउणो पाएसु ॥ तेण
वि सुअ-सिणेहेण चहु मच्चिऊण भणिओ—‘वच्छ ! विंघेऊण राह अवणेसु कलकं,
गेण्हसु निव्वुइ सह रज्जेण, उज्जोएसु कुल-मदिर, आसासेसु वंधुयणे’, पूरेसु मज्झ
मणोरहे’ । ‘ज महाराओ आणवेइ’ भणतेण सवोनाहि-विसुद्ध गहिय सरासणं सह
सायगेण । रइय ठाणय, आरोविय कालगड्डं, सधिओ सरो, आयट्ठिओ कन्नंत । उभय-
पासेसु ठिया दोन्नि करवाल-वावड-करा पुरिसा । सहगड्ढि(ट्टि)याणि चत्तारि वि चेडय-
रूपाणि अभिदव(इव)ति । ते य वामीस कुमारा सोल्लठ-नयणेहि णिंदति । उवज्झाओ
पास ट्ठिओ भयं दाएइ—‘जइ चोकिहिसि, ता एते करवालेन(ण) सीस छेदिस्सति’ ॥
ततो सवधु[व]इवमगणेऊण, निगद-वे(दे)ट्ठिणा लक्खिय-लक्खेण अट्ठण्हं रह-चक्काणं
परओ ठिया विद्धा वामअच्छिभि धीउल्लिया णिगडिया वरणीए चि ।

वसुम्भव-गुण-सगय-धणुणो वाणेण पाडिया राहा ।

कुमराओ विव वम्मह-वाणेण निव्वुईं चेव ॥

उच्छलिय-कलयलो वियभिओ माहुकारो । जय-जयावियं मागहोहिं । समाहयाणि
आनद-तूराणि, आऊरिया असंख-सखा । हरिसिओ राया । परितुट्ठो नगरि-जणो ।
छारीभूया सत्तुणो । दिन्ना वरमाला, पडिच्छिया तेण । सवहा पावियं सव पि ॥
समीदियं सह निव्वुईए चि । अवि य—

“विन्नाण-गुण-विहीणा गह्या वि न देंति निव्वुईं पिउणो ।

विन्नाण-गुण-सणाहो सुरिंदत्तो व तं देइ ॥”

इ(अ)ओ भण्णइ—जहा गुरु-पडिक्कला ते कुमारा हमणिआ जाया, एवमण्णे वि ।
तम्हा गुरूण पसायाभिमुहेण होयव सुरिंददत्तेणं व ।

“सिद्धवमि पसिद्धं दुइओ वयण पि इत्थ दायंति ।

नेव्वुइ-मरिसा सिद्धी सुरिंद-कप्पो मुणी मणिओ ॥

दाम रूपाणि कमाया नरनाह-मुया परीमहा सवे ।

ररवाल वावड-करा राग-दोसा ममस्साया ॥

उज्झाओ आयगिओ गहा-पेटो पि सज्जमो सुद्धमो ।

इय एव जोइअमु मुयाणुमारेण मव पि ॥

सुयदेवि-यसाएण सुयाणुमारेण साहिय चरिय
इददत्तस्स सुयाण णिसुणतो निज्जुइ लहइ ॥

॥ इददत्त[सुय-]स्साणयं 'समत्त ॥

गुरु-श्रुत-मक्तेन च कोपो मरणेऽपि न कर्तव्य इत्याह—

मारिज्जता वि दढं कोव न कुणति मुणिय-जिणवयणा ।

मेयज्जो य महरिसी अहवा वमदत्त-साह व्व ॥ २३

[मार्यमाणा अपि दढ कोप न कुर्वन्ति मुणित(ज्ञात) जिनवचना ।

मेतार्य इय महर्पितया वमदन्तसावुवत् ॥ २३]

भानार्यस्तु कथानरुग्म्य ।

— [२४ कोप निपेधे मेतार्य-कथा] —

साकेते चडवडेसयस्स मज्जा सुदसणा तीए ।

सागरचदो पुत्तो विडओ मुणिचद-नामो चि ॥

पियदसणा वि विईया पुत्ता से बालचद-गुणचदा ।

पढम-सुओ सु(जु)गराओ उधेणी-सामिओ दुइओ ॥

हमत-जामिणीए काउस्तग्गमि सठिओ राया ।

चित्तेइ 'जान दीओ जलइ मए ताव ठायव' ॥

'अधारे' दुक्खेण मा सामी ठाउ' चितियतीए ।

पजालिओ पइयो चेडीए सब-राय(ड) पि ॥

अइसुकुमालो राया पचूसे हियय-सठिय-जिणिंदो ।

मरिऊण सपत्तो सुरसुदरि-सहुल 'मग्ग ॥

सागरचदेण दढ भणिया पियदसणा णिय सुयाण ।

णिण्हाहि 'अन! रज पवज जेण इ करिमो ॥

'असमत्था मे तणया त चिय पालेमु' तीए भणियमि ।

पडिवज त रज दहूण तस्स जयलच्छि ॥

चित्तेइ 'एस लंठी आगच्छती सुयाण' पडिसिद्धा ।

एण्हि कत्तो एसा सागरचदमि जीरते ! ॥

उजाण द्विय-छाइछराय कजमि चेडि हत्थमि ।

पट्टविय सएण दहूण मोदय भणइ ॥

को एय साइस्सइ ? चेडी त भणइ सागरभियक्को ।

विस भाविप हत्थेहि ताहे सो लोलिओ तीए ॥

चेडीए उगणीओ राया त देइ लहय-भाऊ

ते नि य भुत्ते पडिया घरणीए विम वियारेण ॥

जो सुंदर-चित्ताणं पावं चितेह पढड तस्सेन ।
 जह तीए चिय पुत्ता पडिया न य सागरमियंको ॥ ११
 मतोमहेहि तकरण जीवावेऊण पुच्छिया चेडी ।
 'पिय-दसणाए लुलिओ' चेडीए माहिय एसो ॥
 नरनाहेण भणिया देजंतमणिण्हिऊण रज्जमिण ।
 अकय-त्तयो पक्खित्तो ससारे अन ! कह इण्हि ? ॥
 ताहे कय-कायवो तीए पुत्ताण वि 'लिहिउ रज्ज ।
 निम्खतो नरनाहो जाओ' कालेण गीयत्थो ॥
 उज्जेणीए पत्तो मुणिणो सो मणड 'निरुत्तमि' ति ।
 तेहि वि भणिय नर राय-सुओ मति-त्तणओ' य ॥
 धाहेति सो वि तक्खण-सपत्तो तत्थ साहुणो भणइ ।
 ठण्ण-कुलाणि उ साहह भिक्खं हिडामि सयमेन ॥
 'एयं, नरिंद-गेह मुत्तूण भमसु' जपिय मुणिणा ।
 सो वि य तत्थ पविट्ठो महया सदेण उल्लगइ ॥
 तुरिय रचसु एत्तो भणिओ' पडिभणइ राय-महिलाओ' ।
 किं भणइ, सावियाओ' ? अहय ण सुणेमि कण्णेहि ॥
 सोऊण य, से सई अवयरिया दो वि स मुणिं धेतु ।
 उवरिम-भूमिं पत्ता णचसु भणिओ' मुणी भणइ ॥
 'गायह तुम्मे' एव, पडिबन्ने णचिउ समाढत्तो ।
 एयारिम-गेएण पसुमाल-सुयाण मरिमेण ॥
 किं नचावेह, मम ? रुद्धा उट्ठा(द्धा)ड्या कुमारा, से ।
 तेण वि य पाडिऊण विओड्या सब-सधीसु ॥
 ताहे साहू पत्तो उजाणे ते वि पुलइया रत्ना ।
 पचोत्तरसुर-सरिमा नर अच्छीणि चालति ॥
 को पुण नियुद्धकुसलो सागरचदाउ ? जेण एन जु ।
 एते कया उ सिट्ठे राया साहू गवेसंतो ॥
 संपत्तो आयरिय तेण वि सिट्ठं 'न अम्ह ते गेह ।
 धचामो, जइ नवर पाहुण-साहू गओ' होजा' ॥
 दिट्ठो रत्ना साहू लज्जिय-नयणेण वदिय(उ) भणिय ।
 'कुणसु पसायं इण्हि कुमराण जीम-दाणेण' ॥
 जोत्त चिय चंडवडेसयस्स पुत्ताण साहू-उवसग्ग ।
 कारावेउ ! मुणिणा सरटिओ परि(रु)म-गिराहि ॥
 जइ पवयति तेसिं मोक्खो जइ ताण रोयए ज्ञत्ति ।
 पवावेसु पलत्त नरवइणा माहुणा दो वि ॥
 पवाविऊण सिक्ख जत्तेण माहिया तयो' एवो ।
 गिण्हइ सम्म दुइओ' दुग्गलए मति-त्तणओ' ति ॥

अक्षया य पच्छिम-वयमि परिपालिय सावग-धम्मो अणुभूय तिवग्ग-सुहो परिपालिय-
मडलो पणइ-यण पूरियासो मुणिय-जहट्टिय जिणिंद-वयणो पृथ्य निण-सघ-साहुगणो
दिअ-महादाणो सब्बा तफालाणुस्व निअ(व)चियासेस-कायवो महाविभूईए तहारुण
थेराण समीवे पवइओ' दमदत्तो । गहिया दुग्गहा सेम्मा । जाओ' गीयत्थो । कमेण य
पडियजिऊण एगल्ल विहार-पडिअ विहरमाणो पत्तो मयपुर, ठिओ बाहि काउस्म-
ग्गेण । नगराओ य नीहरतेहि वदिओ' भाव-भार जुहिट्टिलाईहि पचहि वि पंडवेहि ।
नीहरमाणस्म दुओहणस्म सिद्ध पुरिसेहि एम सो दमदत्तराया' मुणी सनुत्तो ।
रोसाऊरिय माणसेण पइओ' माउलिगेण, सेस पायकेहि ऊओ' पत्थर-रासी । पडिनि-
यचेण त साहुमपेच्छतेण भणिय जोहिट्टिलेण 'कत्थ सो महरिती?' । मुणिय-उत्ततेहि य
'पडिसिद्धं पुरिसेहि' - 'देव ! एस पत्थर-रासी दुओहणेण कओ' । तओ सजाइ(य)-करुणाइ-
सएण अवणेऊण पत्थरे अग्गभिओ' तेहेण, अग्गेऊण वेयण सामिओ' भाव सार ।
पच्छा हलीकओ दोओहणो - 'आ ! पावकम्म ! कयग्ग ! इल-कलरु-भूय ! एया
रिसाणि इह-पर लोग-विरुद्धाणि करेसि ?' ।

अतो मन्नइ - जह मेयअ दमदत्तेहि कोओ न कओ, तहा कायव ति ।

सुयदेवि पसाएण सुयाणुमारेण साहिय एय ।

दमदत्त-महारिसिणो भावतो लइइ सिअ-सोम्प ।

॥ दमदत्त-कप्पाणय' समत्त ॥

फोपरहितअ मुनीनामनुकम्पा कियया देवत्व प्राप्नोतीत्याह च -

अणुकपा-किरियाए जइणो वच्चति देवलोगेसु ।

जह विज्जाईण सुया वेयरणी वानरो जह य ॥ २४

[अनुकम्पाकियया यतीना नजन्ति देवलोकेसु ।

यथा वैद्यादीना सुता वैतरणी वानरो यथा च ॥ २४]

कथमिदम् ?

[२६ यत्यनुकम्पाया वैद्यादिसुत-कथा]

वासो महाविदेहे धरणीयल-सठियमि नगरम्मि ।

धणजीवो विज-सुओ' जाओ' अणे य चत्तारि ॥

नरनाह-सिद्ध(ट्टि)-मती-सत्याह-सुया य एक-दिवसमि ।

जाया पच वि इतो(एते) वट्ठता जुवण पचा ॥

सपत्त तिवग्ग-मुहा अनरुप्प-गरुय णेह-पडियद्धा ।

निवसति लोग हियए अक्खलिया मयण-वाणो(ण) व ॥

वेअ-धरमइगएहि किमि-इडोमहुय मुणिं दहु ।

जपति विज-त्तणय 'एयरस करेसु त किरिय' ॥

कंवलरयण गोसीस-चदण मय-सहस्म-पाग च ।
 एतेहि तत्थ कज तेहं मम अत्थि सेसाणि ॥
 मोह्णेण गिण्हामो दोलम्हे गिण्हिउण ते पत्ता ।
 बुद्ध-वणिणो समीव सो जणइ - 'मणह, किं करिमो ?' ॥
 कंवलरयण गोसीस-चदणं देसु दोहि लम्पेहि ।
 सो पुच्छइ - 'किं काहिह ?' मणियमिण तेहि - 'मुणि-किरिय ॥'
 'अवो ! धत्ता एते जाण समन्याण जोवणत्थाण ।
 धम्मि चिय गरुय-मई, मम पुण मरणे चि सा नट्ठा ॥'
 इय भाविउण तेण ते मणिया - 'कुणह साहुणो किरियं
 धेत्तुण ओसहाय धम्मो चिय होउ मे मोह्छ ॥'
 दाऊण ओसह सो सामन्न पालिउण सपत्तो ।
 निवाणं ते वि गया सओमहा साहु-मूलमि ॥
 अम्मगिउण पढमं कंवलरपणेण पाउओ' पच्छा ।
 चंदण-रसेण सित्तो' एकेका तिन्नि वाराओ' ॥
 सरोहिणि-मूलीए कणय-निम त मुणिं करेऊण ।
 सपत्त तिग्ग-सुहा सपत्ता अच्चुए कप्पे ॥
 इय सखेवैण इम विज्जाइ-सुयाण साहिय चरिअ ।
 वित्थरओ मणियमिण उवएसमाल-वक्काणे ॥
 ॥ वेज्जाइसुय-स्खाणयं समत्तं ॥

— [२७ यत्यनुकम्पायां वैतरणिवैद्य-कथा] —

पारवईए नगरीए बलदेव-वासुदेव-रायाणो । ताण च महारम-परिग्गहा दोन्नि
 पहाण विज्जा धन्नतरी वेयरणी । धन्नतरी साहूहिं पुच्छिओ साहु-पाओ'ग्गाणि मज्ज-
 मसाईण(णि) उवइसइ । साहूहिं मणिओ - अम्मकस्समेय जईण । तेण मणिय - 'किं मए
 समणगाण कए धेज्जयमहीय ?' । वेयरणी पुण साहु-पाओ'ग्गाणि कासुयाणि कहेइ,
 नियद्व च देइ ति । अत्रया समोसरिओ तिलोक-बूढामणी अरिद्वनेमी । पुच्छिओ' ॥
 कण्हेण - 'मयव ! एते महारम-परिग्गहा अणेगाण पसु-पक्खीण मारण-हेउणो कत्तो
 उववज्जिस्सन्ति ?' । भगवया मणियं - एम धन्नतरी अमवो मओ समाणो सत्तम-पुढवीए
 नरयमि । वेयरणी पुण कालिंजर-वत्तिणी[ए] गगाए महानईए वज्ज(विंज)स्स यं
 अतराले वानरो मविस्सइ । सपत्त-नयमो य समयेण जूह पडिउज्जिउण सोहु-सत्थेण
 सह कहकह-विमुक्क मुणिय जिण-वयण सल्लिय-चरण रुम्मासन्न-थडिछ-गाय वेयणा- ॥
 णि(मि)भूय साहु दट्ठण सुमरिय-जाइस्सरणो तस्सुण-पक्कयाणिय-सल्लोद्वरणि-संरो-
 हणि-मूलीहिं त पन्नवेऊण कय-मत्त परिचाओ पच नमोवार्-परो सहस्सारे उववज्जेहि
 ति । कालतरेण एव कए उववओ सो तत्थ वानरो ति ।

अओ' भग्द-जहा तेण सुणीणमणुकपा-किरियाए-देवलोगो पत्तो, एवमन्नो वि पावह ॥

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

सखेण महत्थ वित्थरओ' सुणसु सिद्धते ॥

॥ वेयरणि करणय 'समत्त ॥

'दुःपमायां च परमार्थवेदिनो मिथ्यात्व गच्छन्तीत्याह च-

भाविय-जिण-उयणा वि य दूसमकालमि जति मेच्छत्त ।

जह अज्जसाढसूरी विबोहिओ' चेह-सुरेण ॥ २५

[भावित जिनवचना अपि च 'दुःपमाकाले यान्ति मिथ्यात्वम् ।

यथाऽऽर्यापाढसूरिर्विनोदितश्चिह्नक-सुरेण ॥ २५]

— [२८ दुःपमा-प्रभावे आपाढसूरि-कथा] —

कथमिदम् ?

एगत्य सन्निसे सुत्तत्थ-तदुभय-विहणुणो पचविहायार-रपा दसविह सामायारी-
परायणा अपेग-भाण सीस परिवारा अज्जामाढाभिहाणा सरिणो । ते य जो जो साह
॥ काल करेह, त त आलोयणाणसण-पच नमोवार-समाहि जणण-पुद्ध्य भणति - 'अनस्त
तए तियसेण ह्योय, जेणेन जिण वयणे पडिवज्जह -

"अविराहिय-सामजस्स साहुणो सानयस्स य ।

जहणो सोहमे उववाओ भणितो (ओ) तेलोक् दसीहि ॥"

ता तए आगतूण य निय-रूवं दरिमियव्व' । एन पडिअने अपेगे, निजामिया ।
॥ इमेहि य कारणेहि य न कोइ आगजो ।

"सकत् दिव्व पेमा तिसय पसत्ता समत्त-कत्तग्ग ।

अण्हीण-भणुय कज्जा णमवममुट ण इति सुरा ॥"

अस्या अचत-वल्लहो द्विओ' चिह्नओ' अणसणे । पुणरुत्त च भणिओ' एसो- 'तए नूण
आगतव्व' । पडिवज्जिअण विहिणा मजो समणो गजो देवलोग । सो वि तह चि[अ] न
॥ आगजो' । तजो चितिय सरिणा - 'हत्त ! सुदर नाहिय वाइणा सलत्त जहा- 'न' दहाइ
रिचो पचक्खाइणा पमाणेण जीणो पिप्प' । जइ पुण वेप्पेज्जतो जे इमे साहुणो बोलीणा,
ताण मज्जाउ अचत-वल्लहेणावि पुणरुत्तमप्पाहिण चिह्नएण वि ण दिन्न दरिसण;
ता नूण नत्थि परलोग-गामी जीवो । तमि य असते द्रोचाइओ' परलोगो, निरत्थया
दाण-दया-तन-भावणाइणो । रचिओ' य एत्तिय काल ज भोगा ण भुत्ता । अहुणा वि
॥ भुत्तामि, अलाहि परोप्पर विरुद्धेहि सवेहि पि दरिसणेहि । साधु चेदमुच्यते -

“प्रिया-दर्शनमेवास्तु किमन्यैर्दर्शनान्तरे ? ।

प्राप्यते येन निर्वाण सरागेणापि चेतसा ॥

स्त्रीमुद्रा झष-केतनस्य महतीं सर्वार्थ-सम्पत्करिम्,

ये मूढा ग्रविहाय यान्ति कुवियो मिथ्याफलान्वेषिण ।

ते तेनैव निहत्य निर्भरतर नशीकृता मुण्डिता,

केचित् पञ्चशिखीकृताश्च जटिन कापालिकाश्चापरे ॥”

संपहारिऊण गहिय-दब्बालिंगो पहाविओ^१ एकाए दिमाए । तहानिह-भवियव्वयाए य ओहिणाणोवओग-मुणिय-गेचतो अणयरीओ^२ चेळय-सुरो । पंथंमि विउवी(वि)ओ^३ गामो, कयं पिच्छणय । त च पलोयतस्स सरिणो दिव्वाणुभावेण तन्हा-छुहाइ जणिय दुक्खम-वेयतस्स बोलीणा छम्मासा । तओ^४ उवसहरिऊण य पेच्छणय विउविया सब्बालंकार-विभूसिया पुढविकायाइणो । दिट्ठो सब्बालंकार-भूसिओ^५ पुढविकाय-दारओ^६ । ‘अवो ! इमस्स आभरणेहि जीविस्सामो’^७ चिंततो गिण्हउमाढत्तो । तओ^८ भणिय^९ दारएण-‘भय ! सुणेसु ताव अक्खणय, पुणो जहा-रुइयं करेआसु’ । एगो कुलालो महियाए कोलालाणि काऊण अप्पाण जीणावेइ । अन्नया पुढविं रणतो तडीए अकतो भणइ-

“जेण भिक्ख वलि देमि जेण पोलेभि नायए ।

सा म मही अक्कमइ जाय सरणओ भय ॥”

एवं तवराड-भयाए भवत सरणमागओ जान तुम चिय चोर-कज करेसि ! । ‘अय(इ)पडिओ मि वालय !’ भणतेण घेत्तणाहरणगाणि च्छुटाणि पडिगहम्मि । पुढविकाओ वि गओ ।

‘आउक्काय-दारओ’ वि आढत्तो । तह चिय अक्खणय कहिउ पत्तो जहा पाडला-भिहाण त(ता)लायर गंगमुचरत्त उररि वोट्ठोदण्ण हीरत पेच्छिऊण जणो भणइ-

“बहुस्सुय चित्तरुह गगा रहइ पाडक ।

वोज्झमाणय ! मइ ते वय किंचि सुमासिय ॥”

तेण भणिय ति-“जेण रोहति वीयाणि जेण जीयति कासया ।

त च मज्झे विज्जामि जाय सरणओ भय ॥”

सो वि तह चिय सुसिओ ।

तेउक्काय-दारओ^१ तह चिय समाढत्तो । अक्खणय कहेइ-एगस्स तानसस्स जलण-कजोअयस्स अग्गिणा उडओ दट्ठो । पच्छा सो भणइ-

“जमइ दिया य राओ^२ य तप्पेमि महु-सप्पिसा ।

तेण मे उडओ दट्ठो जाय सरणओ भय ॥

अहवा-“वग्गस्स मए भीएण पाअओ सरण कओ ।

तेण अग मइ दट्ठु जाय सरणओ भय ॥”

‘अइवियक्खणो सि वालय !’ भणतेण सो वि सुसिओ ।

‘आउक्काय-दारओ आढत्तो । तह चिय अक्खणय कहेइ-एगो जुवाणओ लंघण-प्पण-समत्थो अन्नत-दसणेओ । अन्नया चाऊ-वाहिणा गहिओ । अन्नेण भणइ-

“लघणं पयणं-समत्थो पुव्व होऊण सपय कीस ? ।

दडलय अग्ग हत्थो वयस । किं-णामओ वाही ? ॥”

“जेड्ढासादेसु मासेसु जो सुहो वाइ मारओ ।

तेण मे भज्जए अग जाय सरणओ भय ॥”

अहवा—“जेण जीवति सत्ताणि निरोद्धमि अणत्तए ।

तेण मे भज्जए अग जाय सरणओ भय ॥”

सो वि तह चि[य] सुत्तिओ^१ ।

पुणो वणस्सइकाओ दारओ तह चिय कहाणय कदिउमादत्तो—

“एगमि महारक्खे सउणा सच्चिहया ।

वसति वेदिओ^२ रन्ध्रो मूलुग्गव-वेहिए ॥”

समता वेल्ली मग्गेण य आरुहिऊण रुन्ध रुइयाणि अहिणा । रुइय-सेसा य सुगादओ^३ भणिउमादत्ता—

“जाव बुच्छ सुह कथु पायवे निरवहवे ।

मूलाओ^४ उहिया विट्ठा जाय सरणओ भय ॥”

तं तह चिय सुत्तइ ।

ससकाय-दारओ वि तह चिय कहाणय कहइ—वसतउर नयर जियसत्त राया । तं य पर-चकेण रोहिय । तत्थ माहिर-निगासिणो मायगा ते नगर-भज्जाओ^५ नागरएहि निष्ठुम्मति, बाहि पर-चकेण घेप्पति । तओ अधेण भज्जइ—

“अभिमतया सुहिया पेह्ठता वाहिरा जणा ।

दिस भयह मायगा । जाय सरणओ भय ॥”

अहवा—एगस्य नगरे पुरोहिण्ण भडिय दिवसओ^६ राइय राया सुत्तइ । केण य फालेण सुणिय-बुत्तता परुप्पर भणिउमादत्ता—

“जत्थ राया सय चोरो मडिओ अ पुरोहिओ ।

वण भयह नायरया । जाय [सरणओ भय] ॥”

अहवा—एगमि नगरे चउदस विजाठाण पारओ छक्कम्म निरओ सोमदेवो दियवरो । सोमसिरी से भारिया । ताण य परितुलिय-रइ-रूज-जोवण-ल्लायव कला-कलाव-रूवा सोमप्पमा कन्नगा । सपन-खुवणा य पलोइया जणएण । जायाशुरागो अ । तीए विरहे खिअत्त दट्ठण निवघेण मारियाए पुट्ठेण साहिओ^७ निययामिप्पाओ । ‘अवो ! मा मयण-सर ‘गोचरावडिओ^८ राय वच्चओ^९ चि भावतीए भणिओ^{१०} भत्ता तीए—‘धीरो हवसु, तदा करेमि जहा अन्नाउ चिय भुजसि^{११} । अन्न दियहमि भणिया धूया—‘वच्छे ! एस अम्हाण कुल-कमो ‘पढम जक्खेण भुत्ता पच्छा मत्तारमथुगच्छइ, ता कल्ल कसिण चउदसिए तमययारे रइ-हरे अणालत्ती पमाणेअसु जक्ख । तन्मलाशुरूव-निवत्तिय-कायवा गया

रहहर । आलिङ्गण-सुवर्णाई 'पुवय जहि-उमणुभाविय-रहसुह खेय-किलंतो समदासिओ
मट्टो निदाए । 'केरिसो जरुतो ?' सजाय-कोऊयाए पुवाणीय-सराव-सपुडत्य-दीवु-
ओएण देहो जणओ । 'अलं मे सकाए'चि ।

“सेवेमि निव्विसका इण्हि जणय पि किं वियप्पेण ? ।

रंगमि नीचियाए अलाहि अगुट्टि-करणेण ॥”

भावेंतीए समादत्तं निव्विसक सयल-जण-मोहण । अचंत-रह-किलताणि उगिगये वि
दिवसयरे ण बुद्धंति । ततो बोहणत्य पढिया भट्टिणीए सा गाहुल्लिया —

“जइ उग्गए पि सूरि णिद-पुण्णोज्ज (णा न) बुद्धसि अहण्णा ।

एत्य मह को दोसो ? तुम्ह चिय टोइ वयणेज ॥”

अदिन-पडिसलाराण पुणो पढिया ‘ए[सा] मागहिय चि —

“अच्छिउग्गए पि सूरि चेटय धूम-गए पि वायसे ।

मिस्ती-गए य आयवे सहि । सुट्टिए जणे ण उज्झइ ॥”

ततो इम निमामिऊण पढिय से धूयाए —

“तुममेर य अम्म । आलवे मा हु निमाणय जकरमागय ।

जक्खाइइए तायए अन्न दाणि गरिस तायय ॥”

इम सोऊण भणिय से जणणीए —

“नव मासा कुच्छीए धारिया पामवणे पुलिसे य महिए ।

धूयाए मे गिहिए इडे सरुणए असरुण मि जायए ॥”

पच्छा गय-सको धूयाए सह भोगे भुजिउ पयत्तो ।

अहवा-तिविक्रमाभिदाणेण भट्टेण राणाविऊण महातडागं आरोविआ पालिए^१
नाणाविहा रुक्खा । ताण बहुमज्झ-भागे काराविय देवउल । अणुवरिस च पयट्टिओ
छगलग-जागो । तिविक्रमो अट्टज्जाणोवगओ मरिऊण जाओ एलगो । सपत्त-जोवणो य
गहिओ^२ पुत्तेहिं जाग-वहण-निमित्तं । धर-पुत्त-परियण-दसणाओ^३ समुप्पन्न-जाईसरणो
पुव-वत्तिप देवउल-जागे मारणत्यं नीणेअतो नियय-भासाए बोधूयंतो पुत्ते भणइ —
‘मा मम णियय-जणय मारेह’ । चित्तेइ य — ‘अहो ! एयारिस पायाणुवधं^४ मए कम्मं^५
पवत्तिप ? जत्थ अहं चिय मारणेओ सवोत्तो !’ । इम च युत्तत निएऊण भणिय
अइसइ(य)-नाणिणा —

“सयमेव य रुक्ख लोविए अप्पणिआ य वियड ख(खा)णिआ ।

‘उवाइय-रुद्धया य ते किं हेण ! वे वे ति वाससि ? ॥”

इम निसामिऊण ठिओ तुण्हिको । ‘अहो ! मुणि-वयणाओ^६ य ट्टिओ^७ तुण्हिको,^८
ता करणेण होयव^९ भावतेहिं पुच्छिओ मुणी पुत्तेहि । तेण वि य सेट्ट — ‘जहेसो मे

अणतरञ्जम्-जणओ' । तेहि भणिय—'को पचओ' ?' । मुणिणा भणियं—'पुं
निक्खित्त-णिहाणाणि दावेहि' ति नीओ गेह । दावियाणि चरणेण निहाणाणि । विम्बिय-
चित्ताण य दाविय भगवया ससारासारचण, परुविओ' समच मूलो दुविहो वि धम्मो ।
जाया सावगा । छगलगो वि काऊण अणसण पचनमोकार परो देवलोगम्मि गओ ।
"ता जहा तीए भट्ठिणीए भट्ठस्म य सरणमसरण जाय; एवमग्धाण पि तुम सरण
चेतिओ', जाव तुम चिय सुससि !" । 'अय(इ)वियक्खणो सि' भणतेण सुट्ठो
तसकाय दारओ ।

पुणो वचतेण दिट्ठाऽलङ्कार-विभूतिया सजई । तेण सा भणिया—

"कडगा य ते कुडला य ते अजिय अकिय 'तिन्त्य ते ।

कठे अट्ठमुत्तम मालिया तेण य ते 'सामण्यस्स किं ? ॥"

धि धि उड्ढाह-करिण । पत्तयणम्स ।

कत्तो तुम पत्तो एसि रोसेण धमधर्मतो ? ण किं (पि) य जाणामि पासेजा ॥

पच्छा ताए भणइ चि—

"समणो सि सजओ' सि वमयरि सम-हेडु-कचणो ।

वेहास्य-वाइओ' अते जिट्ठजा । के ते पडिग्गहे ? ॥

गई सरिमव-मिन्नाणि पर च्छिदाणि पेच्छसे ।

अप्पणो निह मित्ताणि पिच्छतो नि न पिच्छई । ॥"

एव च ताए उर(वा)लद्वो पुणो वि गतुं पयद्वो पेच्छड खधादार-सणाह नरनाहमा-
गच्छत । पणमिऊण राइणा भणिय अणेच्छतो वि सविमाग घला मोडीए घेत्तूण
पडिग्गह जाव देइ ताव निगडिय सुअय । ततो विलसीभूओ' । दूर पुणो दाविय
चेछएण नियय-रूप, भणिओ' य तो 'किमेव तए समादत्त ?' । सरिणा भणिय—'किं
करेमो ? ण केण य 'देवच साहिय' । तेण भणिय—'न सपय बाहुल्लेण तियसावतारो' ।

अओ भन्नद-सम्मचे दढ-चेत्तेण होयव ॥

सुयदेवि-पमाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

सिद्ध विसिद्ध-चरिय निमुणतो लहइ निषाण ॥

॥ अज्जासाढ-क्खणायं समत्त ॥

पुनरपि दानमधिकृत्य धर्मोपदेशमाह—

सिज्जस-चदणज्जा-कयउज्जय-सालिभद-नामाणो ।

महरिसि-दाणाहरणा निदिट्ठा पुज्ज-सूरीहि ॥ २६

— [अयाम च दानायां कृतपुण्यक-जालिभद्रनामान ।

महर्षिदानाभरणा निर्दिष्टा पूर्वस्मि ॥ २६]

भावार्थस्तु चतुर्थं कथानकेभ्योऽयमेवस्तानि चामुनि—

— [२९. दाने श्रेयांसकथा] —

अथि गयपुरे नगरे- बाहुलि-पुत्रो सोमप्पभो राया । तस्स य राय-गुण-संकैय-
द्वान् सिञ्जसो यु(जु)गराया । तेण य सुमिणमि सुरसेलो सामायतोऽमय-कलसेहिमहिसितो
अहिययर दिप्पिउमादत्तो । तद्वा नयर-सेट्ठिणा खुबुट्ठिणा दिट्ठ सहस्सरस्सीहेतो दिणयर-
विंनं पुट्ठत्त सिञ्जसेण सवडिय अचंत्त दिप्पिउ पयत्त । राड्ढा वि सुमिणे एगस्म
महापुरिमस्म सत्तु-सेत्तेण मह जोज्झातस्स सानसेसीकय-चहरि-चव(वग्ग)स्म सिञ्जसेण
साहिय देव । तेण सव (सिञ्ज) पि 'निट्ठविय ति ।

“कुमारेण कच्चणगिरी रत्ति-जिव मेट्ठिणा नरेदेण ।-

देट्ठो य महापुरिसो समय सत्तुहि जुज्झतो ॥

पच्चसे समिकिया सुमिणाण फलाइ ते अयाणता ।

नवर जपति इम कट्ठाण होहिति कुमारे ॥”

ततो गया सब्बे नियय-द्वान्नेसु । सिञ्जसो वि समारुद्धो सत्तम-तल पासाय । अनलो-
व(य)ण-ट्ठिण्ण य दिट्ठो तेलोवालकारो उसमसामी पुव-दुनारेण पविसमाणो । तं च
दट्ठण ईहापोह-भगण-गवेसणं करेत्तस्स समुप्पन्न जाईसरण । मुत्तिओ य सेत्तो चंदण-
रमाट्ठेहि लद्ध-चैयणो य अनयरिओ' पामायाउ ट्ठिओ डंगण-मज्जे । इत्थतरम्मि ॥
गोयर-चरियाए भमतो संपत्तो तिहुयण-गुरु ॥ इत्थतरम्मि आगया गहिय-उच्छुरसा-
पुण्ण-कलसा पुरिसा । ततो 'एयाइ ताइ चिर-चित्तियाइ तिञ्चि वि कम्मेण पत्ताइ तायस्स
आगमण सत्त च मण-प्पसाओ' य' चित्तितेण भत्ति बहुमाणं पणमि[ऊ]ण गहिओ
उच्छुरस-वडो । विञ्चत्त सेयसेण-‘भयवं ! जइ कप्पइ, ता ममाणुग्गह-बुद्धीए
गेणहसु' । दयाइ-कओ'वओ'गेण य पमारिया करा जिणेण । पल्लहत्थिओ तेसु रसो, ॥
पविट्ठो सवंगेसु । समासत्थीभूओ' जयगुरु ति ।

आहारंतो भयव नीहारतो य मस-चक्खुहि ।

न य दीसइ नेय पडइ तस्स कर-सठिय दव ॥

तजो' गयणा-रुद्धेहिं हरिस-भर निम्बरगेहि विमुक्क तियसेहिं निट्ठाय दसद्व-वन्न-
कुसुम-चरिसं सह गधोदएण । कओ चेलुक्खेवो । समाहयाओ हुंदुहीओ । निगडिया ॥
अद्धतेरस-कोडी-पमाणा रयण-बुट्ठी । 'अहो ! दाण' सुदिन्नं' च समुग्गुट्ठ तियस-
मागहेहि । अनयरिया तियसा । संपत्तो विम्हडय मणो'सवो वि लोगो ति । अवि य-

हरिस-भर-निम्बरगेहिं पुच्छिओ नर-गणेहिं सिञ्जसो ।

कह मणसु तए णायं जह दिज्जइ भयवओ भेक्खा ? ॥

जाई सरणेण जइ एव जाणामि तह य भणिओ म्हि ।

अट्ठ भवे जिण-सहिओ सुमिणाण फल च जिण-दाणं ॥

एतेसिं जं दिन्न त चिय दव परे वि विममम्मि ।

ज निधइ त सार दस हत्थस्मावि कुत्तस्म ॥

कप-पुन्नाण गिहेसु एते टायति तिहु[य]णाणंदा ।

न कडया वि कप्पदुमा उरिति पावाण निलएसु ॥

को कम्म भव-ग्गहणे आसि तुम जिणवरस्स णे साह ।
 पुट्ठो कहेइ ताण सिज्जमो अट्ठ-भन-चरिय ॥
 सब पि इम मणिय सवित्थर कण्ह-जणय-हिंहीए ।
 नामाभिहाण मिच्च मणिमो एत्थ निसामेह ॥
 ईसाणे जिणजीरो ललियग सुरो अह पि से जाया ।
 पुव्व-भवे निन्नामा सयपभा पदम-जम्ममि ॥
 पुव्वविदेहे लोहग्गलम्मि नयरमि वयरजघो चि ।
 उप्पन्नो जिणजीरो अहय से मारिया वितिए ॥
 तईय-भवे जिणजीरो मिट्ठणग पुरिमो अह पि से जाया ।
 उप्पन्ना तेण समा सुरसुदरि-रूव-भोगेछा ॥
 भोत्तुण तत्थ भोगे तत्तो आउ-कप्पयमि सपचे ।
 उप्पन्ना दो वि सुरा चउत्थ-जम्ममि सोहमे ॥
 वेज सुओ जिणजीरो अहय पुण तस्स छट्ठओ मेत्तो ।
 पञ्चुन्न-सेट्ठि-त्तणओ केमव-नामो चि पचमए ॥
 अनरविदेहाहिंतो मरिज्जण दो वि अब्बुए जाया ।
 छट्ठम्मि भन-ग्गहणे देवा तियसेद-सकासा ॥
 पुडरीणिणीए भयव नामेण आसि वयरनाभो चि ।
 अहयं पि सारही से पवइया दो वि सत्तमए ॥
 अकलक सामन्न काऊण दो नि मरण-समयमि ।
 अट्ठमयम्मि जाया देवा सबट्ठसिद्धमि ॥
 सबट्ठाओ भयव उप्पन्नो भारहमि तित्थयरो ।
 अहय पि से पपुत्तो सिज्जस-कुमारनामो चि ॥
 निसुय च मए पुण्डिति(पुंवि) तित्थयराओ जहेस भरहम्मि ।
 जायाहि तित्थयरो दिट्ठ पुव्व च से लिंग ॥
 ता त सब मुणिउ दट्ठण जिण च जाणिय सब ।
 जह एव से दिन्न भिक्खाई बहु-फल होइ ॥
 जमि पएसे गहिया भिक्खा मा तत्थ कोइ चलणेहि ।
 ठाहि ति रि(र)यणेहि कओ धूमो कुमरेण भत्तीए ॥
 धूमस्स पूयणपर इमर पुच्छति सो नि सिं कहइ ।
 आइयर-मडलमिण लोगो वि तह चिय करेइ ॥
 आइय मडलमिण जाय कालेण गच्छमाणेण ।
 सिज्जतो विज तम्हा मुणीण देजाहि मुणि-दाण ॥
 सुपदेवि पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।
 सेज्जस जिणाण फुट निमुणतो लहइ निवाण ॥
 ॥ सिज्जस कहाणय ॥

— [३० दाने चन्दनार्था कथा] —

जहा सयाणीएण पिछियस्त चंपाए दहिनाहण-सवानारस्त पा(प)लायमाणस्त
भारिया धारिणी-नामा वसुमदए धूयाए सह इकेण पुरिसेण गंहिया । पथम्मि धारिणीए
मयाए दिन्ना मोछेण वसुमदं वणिणो । अइविणिय त्ति दिन्नं से नाम चटणा । जहं य
वणिय-जायाए ईमाए केसे मुंडाविऊण नियलिऊण घरे छुदा; विलत्तस्त य वणिणो
जहा कम्मपरिए साहिया, कुपासे दाऊण लोहार-गेहं वणिओ गओ; जहा य छम्मासो-
धवांसी तित्थियरो परमे-भत्तीए पाराविओ, तियमा अययरिया, रयण-बुद्धी जाया, तह
सवमिणं सवित्थर उवएममाला-विजरणाओ नेयवं ति ॥

॥ चदणज्जा-कहाणय समत्तं ॥

— [३१ दाने कृतपुण्य-कथा] —

तन्नगपालीए सुओ ऊत्तर-दियहमि पायस बहुय ।

खज्जत ददुण णिय-जणणिं पायस-कण ॥

चित्तेइ सा परुत्ता तीए करुणाए सेम-महिलाहिं ।

दिन्न खीराईण तीए वि य माहिया खीरी ॥

। धम-गुल-सज्जताए भाण पुत्तस्त सा भरेऊण ।

घर-मज्झमि पविट्ठा अह पु(प)च सुणिर दह ॥

चित्तेइ दारओ सो धन्नो ह जेण एगिसे काले ।

सपत्तो एस सुणी चित्ति-फलओ सुर-दुसो व ॥

मत्ति-बहुमाण-पुव खीरि-विभागमि दिन्नाए सवे ।

धेयमिण पुण दिन्ने ततिय-मत्ते वि, चित्तेइ ॥

जह पढेइ एत्थ तित्त लण वा तो विणस्तए एमा ।

ता देमि सेसय पि य जेण धणी होइ सवेण ॥

सवोराहि-विमुद्धा दिन्ना सव्वा वि तेण दाणेण ।

मणुय-भगम्मि निवद्धा भोगा मुरनाह-सकासा ॥

मरिउ विमुद्धयाए रयणीए पडुणम्मि रायमिहे ।

धणपाल-महिलियाए भदाए पहाण सुमिणेण ॥

वज्जरिओ उन्नओ लोगो व भणइ नूण कयपुण्णो ।

गन्मो जो इत्थ घरे जाही वहु रयण-मारमि ॥

१ कमेण य चित्ति-सपज्जत-डोहला पड्या भदा । समत्थ-लक्खणाणुगओ जाओ
दारओ । वद्धाविओ इन्मो । कय महापद्दाणय । लोग-भणियमणुयत्ततेहि य पसत्थ-
वासरे कय से णामं कयपुत्तओ । वहिओ देहोत्तचण कला-कलावेण य । विनाहाविओ
नियय रुणाणुरू गुरुहि इन्म-पालिय महाविच्छेण ॥

सत्यतथ नियारेण कला-कलावेण सिद्ध-चित्तस्त ॥

इत्थीसु मुदरासु वि मणिणो व शु(ण) रज्जए चेत ।

ततो मणिओ भदाए भचारो—‘तहा कुणसु जहा कुमारो झत्ति विसए सेवेइ’ । तेण भणिय ति—

आहार-भय-परिग्गह-मेहुण-सन्ना अणुहवइ ताओ ।

गिण्हति सब-सत्ता अबो ! किं तदुणसेण ? ॥

पुणरुत्त च भवमाणेण मेलिओ जणएण दुखलिय गोट्टिय पवेसिओ गणिपा-गेहे ।
नियत्ता वयसया । समाढतो वसतसेणाए मह झुजिउ भोगे । रइ-सागराग्गाढस्त य
पम्हुहु-जणणि-जणयाइ कायवम्म समइकतो कोइ कालो । अन्नया भणिओ वसतसेणाए
॥ पण्होत्तर किंयि पढसु चि ।

“को पडिसेहे’ वन्नो ? परोक्क-रमणीओ भनए कह शु ? ।

को व विमार्यमि ठिओ ? को वा धरणीए रल्लु सामी ? ॥

दोक्खेण का वि(दि)अइ ? का वा असईण वल्लहा लोए ? ।

गयणमि को व रेहइ ? निग्गइ जत्तुण का हियए ? ॥

चक्काण के दइया ? दाणे भण को उ वन्निओ धाऊ ? ।

के वा वरिसमि ठिया ? विभूसणा के वि सिहिणाण ? ॥

भन्नतु कह व गोछा ? मा सा हा रा हु उत्तर तिन्नि वाराओ ।

अणुलोम पडिलोम वत्थु समत्थ तइ समत्थ च ॥”

वसतसेणाए पढिय—

“किमिहेच्छत्तुदैन्यात्तः ? किं वा मल्लेन चेष्यते ? ।

लोका हिमार्दिता क च प्रार्थयन्तीह क बलम् ॥”

तेण भणिय पिए ! उत्तर पढिय । पुणरवि पढियं कय[पु]त्रेण ति—

“को पुहईए सामी ? को वा रयणीए ? कत्थ छम्मासा ? ।

दाणमि को व धाऊ ? को वा वन्नो निसेहंमि ? ॥

बोहेसि केसव कह ? को वा धाऊ गईए निदिट्ठो ? ।

अम्हय बहुवयणमि य क रूप भणसु छट्ठीए ? ॥

तरुणाण कत्थ निग्गइ देट्ठी ? वाराओ दोन्नि अणुलोम ।

तइयाए पुण समत्थ उत्तरमेयस्स जाणाहि ॥”

त च इम रा मा य णे ।

॥ एव च तीए सह भोगासत्तस्स दुग्गलसेहिं वरिसोहिं निद्वणीकय कुल, लोगतरीभूया
जणणि-जणया, पण्डा सत्ता वि घ-लच्छी । चरिम दिवसे य पेमियाणि से भारियाए
निययाणि आभरगा(ण)णि । अबो ! निद्वणीकय कयपुन्नयस्स गेहं मन्नंतीए रूपय
सहस्सेण सह पेसियाणि बाइयाए, आहरणाणि । अन्न दियहमि भणिपा वसतसेणा-

धोव-कुमुभय-सरिमो एव कयपुत्रओ, ता अलमियाणिमणेण । तीए भणियं - 'अम्मो ! मा एवं भणसु, मणोरहाइरेत्त दिन्नमणेण दव' । तीए भणिय -

'जदिन्नं त गहिय, इण्हि से णत्थि तेण णीणेमो ।

अम्हाण एस वम्मो, मा धम्माइवमं कुणसु ॥'

'घोडाण एस धम्मो पहण-गणियाण लज्जण एयं ।

अन्न च पुणो दाहिई एसो चिय इच्छिय दव ॥'

ता अम्मो ! अलमणेण अयस निचंधणेण दुरज्जवसाएण । अन्न च -

'नेय जोषणम्मि लुद्धा अहय रयणेहि विविह-रूवेहि ।

गुण-लुद्धा ते य गुणा पज्जत्ता इत्थं पुरिसंमि ॥'

कलुसिय चित्ता ठिता तुण्हिका वाइया । दा(पा)ऊण य मज्जं रयणीए मचयारूढो ॥

मुक्को देवउलियाए । निदा-रय-विउद्धो य चित्तिउ पयत्तो - इत ! किमेस-सुमिणओ ?

किं वा मोहो ? किमिंदयाल वा ? पयइ-विचक्षासो कि ? कि वा खेत्ततर ? सुणिय-मणो-

वियप्पाए य भणिओ पास वत्तिणीए चेडीए - 'अलं सेस वियप्पेहि, नियय-धम्ममणुसर-

तीए निच्छुद्धो वसतसेणा मट्टाए जोन्न-कुट्टिणीण, ता वचसु णियय-मंदिर' । विमण-

दोम्मणो पयट्ठो(ड्डो) गेहाभिमुह । महारन्न पिव णट्ठ-माणस, कुळइ-कव पिर गय-सुवण्णा-

लकार, सुक-तडाग पिर पणट्ठ-सोहं दिट्ठं मंदिर । अण्णुट्ठिओ भारियाए, साहिओ

सवो वि जणणि-जणय-भरण पज्जसाणो गेह-युत्ततो । अवि य -

तं किं पि अणन्न-सम दुक्ख से आसि तमि समयम्मि ।

ज कहिऊण न तीरइ सारिच्छं नारय-दुहेण ॥

पुच्छिया य सा किचि मंड-मोहमत्थि ? । तीए वि दावियाणि आहरणगाणि,

रूपय-सहस्स च । 'कह मेत्ताईण अयस-कलंकियमप्पाण दाएमि ?' मन्नमाणेण भणिया

भारिया - 'वच्चाओ देसतर' । तदिवस च रिउ-न्हायाए सह वसिओ । गन्नो य लग्नो

पवट्ठिउ । अन्न-दिवसमि पयट्ठो सत्थो, तेण सह पट्ठिओ देउलियाए मचयारूढो ।

एत्थतरम्मि तहाविह भवियवयाए एगाए ईमरीए प[व]हण-भग विवन्न पुत्त नाऊण 'मा

त्तणय-रहिय भदिर-राया विलुंप्पिस्सइ, ता गवेसेमि किचि पुरिस' ति मन्नमाणीए,

सत्थ-मज्झाओ उट्ठाविऊण कयपुत्रओ नीओ नियय-गेहे । वधूण पुरओ कडे पित्तूण

रोवियं(उ) पयत्त ति ।

पावाए मज्झ पुत्तय ! बालो चिय जवहिओ तुमं तइया ।

महि-मडले गविट्ठो ण य लद्धा तुज्जत्ता वि ॥

जा अज दिणे सुणिणा कहिओ ते आगमो तहा सुमिणे ।

दिट्ठो य कण्णुम्सओ तओ तुम पाविओ इहय ॥

ता कत्थ य वट्ठिओ त कत्थ य भमिओ मि एत्थियं काल ? ।

किं वा मि सुह दुक्खमणुभूय वच्छ ! मे साह ॥

पात्र य अह मुत्तय ! जा तुह विरहमि जीविया जाया ।

ओनारणयं मिह कया गुणसागर ! तुज्ज देहस्स ॥

हियण जाइ तुह चेतियाइ पासाइ ताणि भा वच्छ ! ।
 निमडतु बेरियाण वि तुह गुणनिहि ! विरह-दद्वान् ॥
 विहुरेसु य देनयाए एचिय-काल च रक्खिओ जाय ! ।
 मह जीविण सुपुरिम ! कप्पाऊ होसु त तत्थ ॥
 अणुभावेण तियमाइयाण तेण तह सईण तु ।
 पालेसु नियम-वस घर-वि-उट्ट च अणुहवसु ॥
 देसतरे विवो माऊजायाण तुज्ज भत्तारो ॥
 होसु चउण्ह वि सामी इण्हि एयाण त वच्छ ! ॥
 इय तीए तह पलत्त वियङ्क-वणिणीइ जोत्ति घडणाहि ।
 जह ससयाइ रहिय पडिवन्न तहि से चयण ॥

एव च जम्भतर देश-महरिसि-दाण-पुत्राणुभावा जणिय विसय-तुहमणुहयतस्म
 समइकताणि दुवालय चरिसाणि । जाया चउण्ह पि पुत्ता । इत्थंतरम्मि, गहिओ
 सम्भावो सासुए वहुण । घर-सरक्खणत्थमेस अमुणिय-परमत्थो मण कयपुनओ छटो ।
 उप्पन्ना मे पुत्ता, थिरीभूओ घर-सारो, ता अलमियाणिमेतेण । ताहि भणियं—
 सगुणो इ होउ अह निगुणो अहव होउ पर पुरिमो ।
 तह वि य जो परिभुत्तो सो अम्मो ! अम्ह भत्तारो ॥

अंबाडेऊण तओ धेरी परिभणइ—‘इक्खु छोइय-सक्कासो से दइओ, ता एय शक्ति
 नीणेहि ।’ जाणिऊण य से नेच्छय रयण गम्भिमण मोदमाण कया ऊमसि(सीस)यमि फीत्थ-
 लिया । मज्झामय गिम्भरो मच्चयाळुओ मुको तीए चेव देवउलियाण । निहा-रय-विमुद्वेण
 य मुणिओ एस पुत्ततो । तहाविह भवियवयाए तमि चेव दियहंमि आवासिओ’ तत्थेव
 सो मत्थो । पढाय-समए य पडुयिओ’ भत्तार-भेसणत्थ तीए पुरिमो । दिट्ठो’ अणेण
 कयपुनओ’ गओ’ गेह अन्धुट्ठिओ’ महिलाए, गहिया सवल पुट्टलिया, ‘अम्मणिओ’
 कयपुनो । तईया’ समुप्पन्न-गम्भाए जाओ’ दारओ’ लेहमालाओ’ आगओ’ भोयण
 आयतो दिट्ठो पुट्टलियाए भोयगो । त च गायमाणो निग्गओ’ चाहि । अग्निमडिय रयण
 दिट्ठ’ से सली(भी)वेहि गया कहुयान्ण, देअ पूइस्स ‘अणुदियह पूयलियाओ’ दायवाओ’
 मणतेहि । धरणीए य मोदए भिंदतीए देवताणि रयणाणि । तीए भणिय—‘किं कारणं
 मोदएसु रयणाणि छुट्ठाणि ?’ । मुणियाभिप्पाएण य भणियमणेण ‘सुंरु-भएण’ । रयण-
 सामत्थओ दाण-जणिय पुत्राणुभावेण य जाओ’ वेसमण-सक्कासो । आणा-णिहेस परा
 जाया सब्बे वि मयण-चधु परियणाइणो । एव च तिवग्ग-सार जियलोग सुहमणुहयतस्म
 समइकतो कोइ कालो । अन्नया सेणियराइणो नईए ‘पियतो गहिओ तत्तुएण सेयणय-
 करिवरो । साहिय अभयकुमारस्म । गनेसाविओ रयणाण मज्जे जलरुत मणी । जाव
 खणतरेण ए लम्भइ । ता मा करिणो अच्चाहिय भविस्सइ चि मन्नमाणेण दवाविओ’
 राइणा ‘पडहओ’—‘जो जलरुत-भणिवुवणेइ, तस्म राया सह धूयाए जद्ध रजस्म देइ’ ।
 इम सोऊण समप्पिओ’ पूइएण जलरुतो, ‘पक्खित्तो जल मज्जे । तद्दुज्जोण वल मन्नमाणो

पणटो तंतुओ, 'आणिओ' करी । पुच्छिओ' पडओ, कत्तो ते जलकत्तो ? फुड साहेजसु ।
ततो साहिओ' परमत्यो जहा कयपुन्य-पुत्तेण दिओ । 'निहाणं' चेव मयलछणो कतिणो,
सोमयाईणं' मन्नमाणेण मवहुमाण दिन्ना धूया राइणा कयपुन्यस्स सह अद्वरजेणं ।
महा-विच्छट्टेण य वत्तो वारिजय-महसवो । जाया अभएण सह सम्भाज सारा मिच्छी ।
अन्न-दियहमि सिद्ध अभयस्म - 'सपुत्ताओ' अत्थि मम अन्नाओ' वि, एत्थ चत्तारि
भारियाओ, 'ननर मदिर 'न याणाओ' । तओ' काराविऊण दोहि-दुवारेहिं । आंययणं
पय(ह)ट्टिया कयपुन्य-संक्रामा जकस-पडिमा । घोसाविआ जकस महिमा । पयट्टाओ'
सत्ताओ' वि इत्थियाओ' सडिंभाओ' पुवेण जकसं पडऊण पच्छिम-दारमि नीहरति ।
तत्थ ठिया पेच्छति अभय-कयपुन्या । ताओ' य से भारियाओ' कयपुन्याणुरूप
जकस निएऊण रोविउं पयत्ताओ' ।

"काउं दइय-पसगं हयाम ! रे देव ! अजहिओ कीस ? ।

दाऊण निहि उप्पाडियाणि अम्हाण अच्छीणि ॥"

तणया य 'वप्पो वप्पो' ति मणंता जकस समारुढा । तओ' भणिय कयपुन्यएणं -
'एयाउ सडिंभयाउ मम भारियाउ' । वाहि(ह)रिया अभएण । देट्टो भत्तारो, आणदिया
चित्तेण । अवाडिया येरी । गिण्हाविओ' घर-सारो । वसतसेणाए वि जकस पूरऊण
भणिया सहियाओ' - 'तहा तकेमि सपर्यं पि य जह सुमिणमि पच्चसे पिययमाणकारिणा
केणावि दिवपुरिसेण य आलिंमिया, जहा गेहाओ' आगच्छतीए पसत्य सउणा
णिमेत्ताणि जायाणि, जहा वामच्छि-श्रयाओ' फुरति, जहा य जकस-दसणाओ'
हरिसाइसओ जाओ, तहा तकेमि सपर्यं पिण सह समागमं' । नीहरतीए य दिट्ठो
अभएण सह मतयंतो कयपुन्यओ । अवि य -

"त किं पि अणण-सम दइए दिट्ठमि होउ मण-सोकम ।

अ कहिऊण न तीरइ सरासं निरुम-सुहेण ॥"

सजायणंदाए सपत्त-हरिसो भणिओ कयपुन्यओ वसतसेणाए - 'कय-वेणी-ववणाए
पुहइ-मडलमन्नेसावतीए दुवालम-चरिमस्स अज दिट्ठो सि' । नीणियाओ' सत्ताओ'
निपय-मदिरे । अपि च -

"द्वीपादन्यस्मादपि मध्यादपि जलनिर्धेदिशोऽप्यन्तात् ।

आनीय क्षटिति घटयति प्रिधिरभिमतमभिमुखीभूत ॥"

समाढत्त महानद्वावणयं ति ।

दिअ[त्त-]पाण-भोयण-वरवत्थाहरण रयण-सोदिछ ।

आणंदिय-पुर लोग जायं वद्धान्ण तत्थ ॥

एव च तस्म रइ-संकासाहि सत्तहि वट्ठहि मह जमंतर-महि(ह)रिसिणो दाणेण
निष्ठत्तिय-पुत्ताणुमान-जिण(जणि)य तिमग्ग-सार तिसिट्ठ-जण पससणेअ अभग्ग-माण-
पसर परमत्य सपाढण-सयण्ह जीयलोग[सुह]मणुहन्तस्स समइवत्तो कोइ कालो ।

अह दाण-लाभ-भोगौपभोग विरियतराह्यं जाणं ।

चित्त पोम्गलरूप विचेर्यं सबमेवेय ॥

एगपरिणाम-परिसठियस्म उक्कोसिया जहन्नाय ।

सबस्म चि होइ ठिई भणिमो कम्मस्स त मुणसु ॥

आइछाण तिण्ह चरिमस्म य तीस कोडि-कोडीओ ।

इअराण मोहणिजस्स सचरी होइ विचेया ॥

णामस्स य गोयस्स य वीस उक्कोसिया ठिई भणिया ।

तित्तीस-सागराई परमा आउस्स घोघवा ॥

वेयणियस्म जहन्ना चारम नामस्म अट्ट उ धुट्ठा ।

सेसाण जहन्ना-ठिई भिन्न मूहत्त विणिदिट्ठा ॥

अट्ठविहं पि य कम्म समार निरुध्धण तु एयंमि ।

खीणे लहति भोक्ख समणोराओ इमो तस्स ॥

दसण-नाण-चरित्ताणि रावण-हेऊणि दसण तिविहं ।

राइय राओ वममिय उवममियमिह समासेण ॥

आभिणिषोहियनाण मुयनाण चेन ओहिनाण च ।

तह षणपज्जनान केउलनाण च पचमय ॥

सामाह्यं च पढम ऐओवट्ठारणं भवे वीय ।

परिहार-विमुद्धी य सुद्धम तह सपराय च ॥

तत्तो य अहक्खाय छाया सबंमि जीउलोगम्मि ।

ज चरिलण सुविद्धिया वच्चति अयरामर ठाण ॥

ता मो देवाणुप्पिया ! दुल्लहो मणुस्साओ सयमारमाणो एत तर-तम-जोगो ।

माणुस्म-खेत्त-ज्जाई कुल स्वारोय(ग)माउय धुद्धी ।

सम(व)णोग्गह-सट्ठा सजमो य लोगमि दूलहाह ॥

ता पडिउज्जह चरित्तधम्म ॥ एय तित्थयर-वयण सोऊण निक्खता अणेगे, अणे

सायया सवुत्ता । कयपुन्नएण पि पुण्डिय सपत्ति विपत्ति-कारण । भगवया साहिय अंतरिय-पायस-दाण ।

तिन्नि विमाग्गा देवा अतरिया पायसस्स तो तेण ।

अतरिय भोगसुह जाय सेमाओ दाणाओ ॥

ततो मुणिय परमम वुत्ततो तत्कालाणुरूप विणि[व]त्तियासेस-कायवो महाविभूईए

समुप्यन्न-महासवेगाओ पव्वओ कयपुन्नो चि ।

अह मन्नह-जहा कयपुन्नएण दाण दिन्न तहा दापव्व ति ।

सुयदेवि पमाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

कयपुन्नयस्स पुन्न सोऊण देहि मुणि-दाण ॥

॥ कयपुन्न-करणाणय समत्त ॥

[३२. दाने शालिभद्र-कथा]

उच्छन्न-कुला^१ घन्या पुत्रो से सगमो चि चारेड ।

लोणाणं तन्नयाइ सुपसिद्धे^२ सालिगाममि ॥

गेहे गेहे खीर ददूण ऊमंभि निप-जणणि ।

पायस-कण चड्डह अणुणेतो रोडरो तणओ^३ ॥

खीराईणममावा पुणरुत्त पुत्त-जायणा हों(हि)तो ।

त रूयभाणी(णि) ददूण देइ जणो तीए खीराई ॥

तीए वि रघेऊण दिन्नो तणयस्स पायसो भाणे ।

इत्थतरम्मि पत्तो महामुणी मास-स्रमणम्मि ॥

हरिस-वस-पुलइ-अंगो तं ददु सगमो वि चित्तेइ ।

घन्नो हं जस्सेमो भोयण-वेलाए संपत्तो ॥

“देसे कालेउसरे पत्ते पत्तमि भोक्ख-तण्हाए ।

सव्वोवाहि-विसुद्धं दाण पुत्तेहि निवडेइ ॥”

ता को वि अणन्न-समो लाभो दाणाउ होहिइ निरुत्त ।

इय चित्तितेण इम दिन्नो से पायसो तेण ॥

मुणिणा वि य से भाव नाउ तपणुग्गहाओ^४ सो गहिओ^५ ।

धालीए जो सेसो भुत्तो सो पायसो तेण ॥

अणुइय-बहुभोयण-तह व(द)रिसमणाओ^६ सो येव तीए इ ।

रयणीए मरिऊण रायगिहे गोमद-बहइ भ्हाए ॥

उव्वन्नो सो गन्मे कमेण जायमि हरिस-पडिहत्थ ।

जायं सव्व पि पुर कय च वद्दाण पिउणा ॥

सुमिणंभि फलिय-साली दिट्ठो जणणीए तेण से णाम ।

मासमि गुरुहि कयं सुयस्स अह सालिभदो चि ॥

वाङ्मिओ अणन्न-सरिसेहि रूवाइ-गुणेहि, कला-कलावे(वा)इहि य । सपत्तो तिहुयण-

सलाहणिजं जोवण । गेहि चिय सरिस-वयो-वेसेहि वयसएहि सह अभिरमंतस्स संपत्तो ॥

सरओ । जम्मि य, रेहति कमलायरा, सह रायहसेहि । हरिसेज्जति कामया, सह नड-

नइ-छत्तेहि । वियरति दरिय-वसमा, सह मत्त-महागएहि । पसरति सत्तच्छय-पवणा,

सह भसलावलीहि । रेहति काणणाइ, सह सर-त्तडागाइएहि ति । अवि य-

जल-पक्खालिय-विमले रेहइ नह-मंदिरमि ससि-दीवो ।

भदिय-विजोहकाले सारय-लच्छीए दिन्नो व ॥

तओ सालिभद-गुणानज्जएहि तन्नय-वासीहि इम्म-सेट्ठि-सत्थवाहाइएहि उवणी-

याओ सवालकार-विभूसियाओ^७ से गेहे निरुत्तम [रूय]-लायन-जोवण-सिंगार हाव-भाव-

कला-कोसलाइ-सणाहाओ^८ सवालकार-विभूसियाओ^९ वत्तीस कन्नगाओ^{१०} । सबहुमाण-

पत्थणा-पुव्वं च भणितो गोमह-सिद्धी तेहि -- 'जइ वि सालिमहस्स रुमाइ-गुणेहि असरिसाओ,' 'तहा वि अम्हाण णेचुई निमिच्च मेण्हेउ एयाण मगलेहि 'करे ति ॥' पडिवन्न से वयण, उच्चूदाओ' सवाओ' वि महाविच्छड्डेण । एव ताहि सह महरिसि-
 दाणाणुभार-जणिय धम्मत्थ-काम-सणाह' विसिद्ध-जण-मलाहणिज जिणधम्माणुट्ठाण-पर-
 जियलोग सुहमणुहवत्तस्स समइक्खतो कोइ कालो । अन्नया य से जणओ' निवाहिय-
 णिकलरु-सामन्नो णमोकार-परो कय-भत्त परिचाओ' मओ' समाणो जाओ' वेमाणिय-
 सुरो । तयणुरूय निवत्तिय-कायवो भोगे भुजिउ पयत्तो । अञ्चुक(व)ड-पुन्नाणुभावओ'
 य सपाडेइ से जणओ' समीहिय सब्ब ति ।

जम्मतर-महरिसि-देण्ण-दाण-पुन्नाणुभावओ तियसो ।

सपाडेइ जहिच्छ कामे स ह(हि) तस्म बहुपाइ ॥

अणुहवमाणस्स सुह भजाइ सम च वच्चए कालो ।

पुत्तेहि जणणि-जणया कुणत्ति सवाइ कज्जाइ ॥

अन्नया आगतुय वणिएहि राइणो सेणियस्स उरणीयाणि कवल-रयणाणि । 'अइदु-
 महग्घाइ' ति करिय ण गहियाणि । पच्छा निय-गेहे ठियाए भइए सवाणि वि-
 गहियाणि । 'वेल्लणाए य झरिअमाणीए राइणा वाहराविया ते वणिया । पुच्छिएहि
 सेइ जहा सालिमह-जणणीए सवाणि वि गहियाणि । तओ पट्टविया तत्थ पुरिसा ।
 नियत्तेहि य साहिय जहा तप्पण चिय ताणि भइए फाडिऊण वट्टयाण पाय-वट्टणाणि
 कयाणि । भणिय च णाए -- 'जइ पुराणेहि कज्ज, ता पेसेमि' । एय सोऊण गाढयर
 रुट्ठा 'चिल्लणा -- 'एक पि न गहिय' । विम्भिएण 'पट्टविओ पुरिसो राइणा भइए
 समीवे -- 'पट्टवेसु सालिमहं, पुलोएमि कोऊहलेण, जस्सेरिसी महाविभूई' ।

गतूण आगओ सो रओ साहेइ जपए भइ ।

'चदाइत्ता वि ण मे देट्ठा पुत्तेण कइया वि ॥

ण, य गेहाओ' बाहि विणिग्गओ' ता करेइ जइ राया ।

एक मज्झ पसायं ता गेहे एउ सय राया ॥'

अह कोउएण पत्तो नरनाहो पेच्छिऊण घर-सोह ।

चित्तेइ सम्ममिणमो अययिय मच्चलोगमि ॥

समारूढो चउत्थ भूमियाए निसन्नो सीहासणे । कया तयणुरूरा पडिवत्ती । सत्तम-
 भूमी-आरूढो भणितो सालिमहो भइए -- 'वच्छ ! राया आगओ, ते पेच्छि(वठ)सु' ।
 तेण भणिय -- 'तुम चिय से अग्घ जाणसि' । तीए भणिय -- 'वच्छ ! न एत्तो पणिय,
 किं सु तुज्झ सेम-लोगाण य सामी । त पिच्छिऊण य पणमसु' । ततो इम असुय-पुव्व-
 निसामिऊण चित्तियमणेण -- "विरत्थु' ससारस्म, जमिं तुल्लोयर-पाणि पाय-नयणाण

परायत्ता । भिचमावमि वदति पाणिणो ता धण्णा साहुणो जे तिहुयण-शुरुमंतरेण अन्नं
सामी(मिं) ण पव्वंति ।

अवि यं—नरवइ-ससपाण नराण करिराणं व णत्थि सोमसाइं ।

हिय-उच्छिंयाइ अब्बो ! वेसमण-समाण वि जयमि ॥

जिणवर-आणाए पुणो नट्टता पाणिणो इह भवम्मि ।

लद्धिअण सामिमाव सिद्धिमविग्घेण वचंति ॥

ता जिण-वयणाणुट्ठाणेण अचंत-दुल्लह विबुलया-चचल सफलीकरेमि मणुयत्तणं
भावेतो अलघणीय-जणणि-वयणाओ' वधू-सहिओ' कामदेवो व सवो-ऊय-लच्छि-
समेओ' अयसिओ' तत्तो । दिट्ठो राया, कय-पणामो य अद्यायेण कओ
राय(इ)णा उच्छंणे । चेतियमणेण—'वण्णो एमो जो नियय-मिगीए-नियसिंद-महिम'
परितुलिअण ठिओ ।' ततो नयणवु पलोइसे णिएअण भणिया भद्दा राइणा—'किमेय-?'
तीए भणिय—'महाराय ! एयस्स पुत्ताणुभावावज्झिओ' जणय-देवोऽणुट्ठिण देवाणि
वत्थ-गघ-मल्लाल-काराईणि सदइयस्स पणामेइ । तेण न सहइ मच्चलोइय-कुसुम-
विलेनणाईण गधं । ततो सचहुमाण विमज्झिओ राइणा समारुडो सत्तमि-भूमिय ।
अइकोऊएण य गओ राया वि तन्थेय । सचहुमाण च भणियो भद्दाए—'महाराय !
कीरउ सपय मोयण पडिनचीए पमाओ' । 'मा से पत्थणा वज्झा भनउ' ति पडिवन्न
से वयण । ततो वीसत्थयाए भवणुज्जाणे चामीयर-वावीसु धारा-जलजत-पओणेण
अभिरमंतस्स अइसममेण पडिय मुद्दा रयणं राय(इ)णो । तरलच्छ च णियतस्स भद्दाए
भणिया दास-वेडी—'संचारेसु अण्णत्थ मज्जन-वावीए जल' । तद्दा कए से रयण-
सुनन्नयस्स मज्जे दिट्ठ इगाल-सरिस । विम्हिएण पुच्छिया राइणा—'किमेयं ?' । वेडीए
भणिय—'सालिमहेण वहुहि य उज्झियाणि देवाणि रयण-सुनन्नयाइयाणि । 'अहो !
कयत्थो एस सालिमहो, जस्सेरिसी महिम' ति भणतो अहिणदिअण गओ नियय-जेह ।
इओ य समोसरिओ घम्मघोसाभिहाणो आयसिओ । गओ से वदण-वडियाए राया,
सालिमहो य महाविच्छट्ठेण । निमामिओ' साहु-धम्मो, भाविय समारात्तरत्तणं ति ।

अवि यं—'नारय-तिरिय-नरामर-नाईसु परमत्थओ सुह नत्थि ।

अच्चत-निराणाइ मुचि-सुहं निरवममणतं ॥

मोत्तूण साहु-धम्म लभोनाओ इमस्स ज नत्थि ।

ता तमि चेव जत्तो कायवो किमित्थ सेसेहि ? ॥'

ततो हिय-निहिच-चारित्त परिणामो परिकुम्भणा निमित्त वदिअण धरिणो पविट्ठो
णयर सालिमहो । कहियं भद्दाए । ततो अणेचाइ-भावणा-परुअणेण नियत्ताविओ भद्दाए
मह वधूयाहि ससार-पटिचवो । अन्न-दियहमि सुहामणत्थो विन्नत्तो तित्थयरागमणेण
घम्म-मिच्छेण एसो । टिन्न से पारिओसिय । महाविच्छट्ठेण गओ' भगवँओ' वदण-

चडियाए । भाव-सार च वदिओ' महाग्रीरो । निमामिओ' साहु धम्मो । विरत्त-ससार-
सुहेण य भणियमणेण—'भगव ! जाय जणणिं पुच्छामि, ताव ते पाय-मूले करेमि चरेण-
पडिवत्तीए सफल मणुय-जम्म' । भगवया भणिय—'देवाणुप्पिया ! मात् पडिवध
कुणसु' । गओ' एसो । पुच्छिया जणणी सह वधवेहि । दिन्न आघोसणा-पुव्वं दाण ।
'कया सब-जिणाययणेसु अट्ठाहिया-महिमा । सब्बा, किं बहुणा ? तत्कालाणुरूढ निवत्ति-
यासेस-कायवो महाविच्छेदहेण पव्वइओ तित्थयर समीवे सालिभदो सह बत्तीसाए वूहहिं
सेस-लोगेण य । एव च तेलोक दिरायरेण सह विहरतो नाणाविह-त्तवो विसेस-
सोसिय-मरीरो पुणो वि पत्तो रायगिहे भिक्षा निमित्त । नीहरतो भणिओ तित्थ[य]-
रेण—'अज्ज ते जणणी भिक्षा दाहि'ति गओ भद्दा गेह । अइसुसिउ त्ति न नाओ',
"अपत्त भिक्षो निग्गओ' तत्तो । जम्मतर-जणणीए य दहिणा पडिलाहिओ । पत्तो जय-
गुरु-समीवे । भणियमणेण—'न मम जणणीए भिक्षा दिन्ना' । भगवया भणिय—
'पुव्वभव-जणणीए दिन्ना' । कहिए पुव्वभवे ईहापोह मग्गण-गवेसण करित्तस्स सम्पुप्पं
जाईसरण । त चिय दहिं पारिऊण केय पादवोगमण पच नमोकार परो उप्पन्नो सब्ब-
विमाणम्मि ।

" ता जहा सालिभदेण दिन्न दाण, तहा दायवं ति ।
सखेवेण भणिय चरिअ सिरिसालिभद्-यरमुणिणो ।
वित्थरओ' पुण भणिय नूण उवएसमालाए ॥
सुयदेवि-पसाएण सुयाणुमारेण साहिय एय ।
गिण्हउ सबो वि जणो कई य सुह निरुवम-सुहेण ॥
" सालिभद् कहाणय 'समस्त ॥

दानधर्ममेवाधिकृत्य ऐहिक तावत् फलमाह—

इह लोगम्मि वि सिज्झइ मणोरहो साहु-भक्ति-दानेण ।

करि-देवदत्त-राज्य जह पत्त मूलदेवेण ॥ २७

[इह लोकेऽपि सिध्यते मनोरथ साधु भक्ति-दानेन ।

करि देवदत्ता-राज्य यथा प्राप्त मूलदेवेन ॥ २७]

इह भवेऽपि सिध्यते मनोरथ, आस्ता तावदेव परमवे । करी च देवदत्ता च राज्यं
चेत्येत(त)स्मात्प्रमित्यक्षरार्थः । भावार्थस्तु कथानकगम्यस्तत्त्वेदम्—

— [३३ दाने मूलदेव-कथा] —

" अत्थि अबत्ती-जणनयालकारभूया उज्जेणी नाम नयरी । जीए य मयलछण-कवय-
करवालेसु फलका, विरणि-मग्गेसु दीसति नाणाह-पणाणि, वारेज-विहाणेसु कर-

गहणाणि, रह-कलहेसु कीवाण अथिरत्तण, तियसेसु अङ्गुलीनत्तण, मिणमि विप्पलंमो,
सह-सत्थेसु निनाओ वसग्ग-दंसणाणि, कईया करणे दाणाणि महावसण ति । अवि य-

रुई सरो मुमगो गुणत्तुओ दोस-मच्छरी चाई ।

धम्मत्थी कारुणिओ जत्थ जणो धम्मसुय-वरियो ॥

राया वि निय-परक्कम-निदलियासेम-सत्तु-सधाओ ।

पणय-यण-परियासो जियमत्तु कप्परुक्खो व ॥

अह कामिणीण कामो अन्नाण-त्तमंघयार-दिण्णाहो ।

सत्तु-चण-गहण-जलणो वधव-वुमुयाण णिसिणाहो ॥

पणइ-यण-कप्परुक्खो दीणाणाहाण वच्छलो धीरो ।

निय-कुल मदिर-दीरो निम्मल-जस-धनलिय-दियतो ॥

निय-रून-विमन-परित्तुलिय-भयण-वेममण-जाय-माहप्पो ।

सव-कलागम-कुसलो सत्थाहो अयलनामो चि ॥

सव-कला-पत्तङ्गा रूनाइ-गुणोह-सुवहु-सरिच्छा ।

नामेण देवदत्ता सुपसिद्धा वसइ वरवेसा ॥

जा य, परमोसही विसमसराहि-दट्ठाण, सुरसरिया सेसरमणि-निलपाणं, मियंक्लेहा
गणिया-कुल-नहयलस्स, जयपडाया वम्महस्स, आनाम-भेय(इ)णी समत्थ-सुह-सदो-
हस्स चि ।

अवि य-अच्छित्तेणमिमीए विहिणा अगाइं नूण षडियाइ ।

जेण करालिद्धाणं ण होइ एयारिसी सोहा ॥

सुर-विजाहर-नरवर-जुनईण रूव-सोह-लाइ(य)अ ।

ज जीए आसि तय चित्तुण निम्मिया एसा ॥

एयाए कडक्ख-पलोइयाइ निकारणे वि कुवियाइ ।

तत्त-तनाण मुणीण वि चित्ताइ परमुहीकुआ ॥

भणहर-कलामिरामो सपुत्र-ससि व तत्थ परिनसइ ।

धुत्तेसु परमधुत्तो, जूयारेसु पि जूयपरो ॥

चोरेसु परमचोरो, साहसिय-नरेसु परम-साहसिओ ।

विउसेसु सुरगुरु-समो, धम्मन(र)ओ धम्मिय-नरेसु ॥

रूवीसु पचवाणो, समणो समणेषु, माइसु वि माई ।

सरलेसु परममरलो, कारुणिओ दीण-किरणेषु ॥

इय जेण जेण समय सवध जाइ तस्म त त व ।

परिणमइ मूलदेवो आठरिसो चेव देवेषु ॥

तस्स देवदत्ताए सह सम्भाय-सार विसय-सुहमणुहनतस्स समइक्कंत्तो कोइ कालो ।
अन्नया वसंतुसवे उज्जाणमुवगएण दट्ठण देवदत्त चित्तिय अयलेण - 'अहो ! निवडियं
विहिणा कोसछ इमीए रून विहेतस्स' । सजाय-विमयाहिलासेण य पट्टविओ संगमो

नाम दूओ' । भणिया य णेण — 'अज्ज ते अयलो पाहुणओ' । तीए भणियं — 'सागय
सयमागच्छतस्स वम्महस्स' । कय तयणुरूप समत्थं पि कायवं । ततो ण्हायु-विलिच्चा-
लकारिय-समाणिय-तंगोलो, अणुगम्ममाणो म(मि)चेहि, विप्पइन्न-वुत्तुमोवयार,
पज्जालिय-रयण-पईव, नाणाविह-रयण रजिय, सच्चिकम्मोअल, कुलभवण पिव जय-
लच्छीए पत्तो देवदत्ताए भवण पओस समये अयलो चि । निमन्नो पहाणासणे ।
कय चलण-पक्खालणाइय समत्थं पि कायवं । ततो केचि राणतर वरु-भणिय-
पहाणाहि अचत्ताणुराग पराहि कहाहि चिट्ठिऊण गया भेचाइणो नियय-ट्ठाणेषु ।
अयलो वि तीए सह नाणाविह-हाम-भान-विलास-विग्गमाइ-सणाइ अचत्ताणुराग-
भाग्निण रह-सुहमणुहयिउ पयचो चि । अवि य—

तह सुरय-दुवियट्ठाए रूअ-सोहग्ग-निल्वम-गुणाए ।

दूरमभिरामिओ सो जह त चिय महइ सुविणेषु ॥

एवं च तीए सह जहिच्छिय-दव-पयाणेण वि सुहमणुहवत्तस्स वच्चइ कोइ कालो ।
अहिलसती वि मूलदेव जणणि-भएण न पवेसेइ । अन्न-दियहमि भणिया जणणी—
'पवेसेसु मूलदेव' ति । अवि य—

विर-सच्चिय-विरहानल-त्ताव भुत्तूण मूलदेव तु ।

न समत्थो अणोउ अन्नो मयग्गय-समो वि ॥

जनन्योक्तम् — सत्यं सत्त्वय प्रवाद—

“अपात्रे रमते नारी, गिरी वर्षति माघव ।

नीचमाश्रयेते रुक्मी, प्राज्ञः प्रायेण निर्वन ॥”

जेण — भोत्तूणमयल-देव समत्थ-गुण-रयण-सायर एसा ।

अहिलसइ मूलदेव चीर जूह(य)यर रोर च ॥

देवदत्ताए भणिय ति—

“रूवमि णेय मुद्धा नाह नय-जोवणमि न य दवे ।

गैवर गुणेषु लुद्धा ते य गुणा एत्थ निरसन्ति ॥

अ मूलदेव णाहे निरसइ विच्चाण नाण-कोसल ।

त कत्तो तियसेसु वि विसेसओ सब मणुएसु ॥”

जणणीए भणिय — 'वच्छे ! न कला-कोसल्लाइएहि पि ऊणो अयलमामी मूलदेवाओ' ।
देवदत्ताए भणिय — 'अव ! मा एव असमजस पलरसु' । तीए भणिय — 'वच्छे ! न किंचि
वि असमजस, अहवा कीरउ परिस्सा' । देवदत्ताए भणिय — अर ! सुदर पलच, ता गत्तूण
मणसु अयल — 'देवदत्ताए उच्छुमि अहिलासो, त पट्टवेसु' । कहिए य अद्यत-निग्गमरेण
णियावियाणि अणेगाणि उच्छ(च्छु)-सगडाणि । हरिसियाए भणिय जणणीए — 'वच्छे !
पेच्छसु अयलसामिणो दाण-सच्चि' । सविसाय च भणिय देवदत्ताए — 'अर ! किमह
करेणुकया, जेणेउ उच्छु पुजी केजइ !, ता सपय मणसु मूलदेव' । भणिओ सो चि ।

ततो विसृणु दम कण्डियाउ, गहियाओ दो-कण्डियाहि दोनि पहाणा उच्छु-लट्ठीओ,
दोहि य दोनि णर-मराणाणि, सेमाण चाउजायय । निच्छल्लेऊण लट्ठीओ, कपाउ
गडलियाओ, वासियाउ चाउजाएण, विद्धा धूल-पल्लाहि, ठवियाओ सरान-संपुडे
समप्पियाओ । देवदत्ताए सजायाणदाए भणिया जणणी — 'पेच्छसु पुरिसाण विन्नाणतरं !,
जेण अयलेण अणेग-दव-पिणियोमेण वि न भक्खणारुहाओ' कय त्ति । मूलदेवेण
पुण दव विणा वि चाउजायाड-भाविआ अछिप्पमाणा एव भक्खणारुहा कय त्ति ।
ता संघ, नत्थि विन्नाणाड-गुणेहि मूलदेव-सरिसो' । तओ रोसानल-पजलिया ठिया
तुण्डिका, मूलदेवस्त ठिदाणि अनेसमाणी । विसयासत्ताण य न दुल्लहाणि ठिदाणि ।

अवि य — "कोऽर्थान् प्राप्य न गर्वितो ? निपयिण कस्यापदोऽस्त गता ?

जीमि- कस्य न खण्डित भुरि मन ? को नाम राज्ञा प्रिय ? ।

क कालस्य न गोचरान्तरगत ? कोऽर्थो गतो गौरव ? ।

को या दुर्जन-वागुरासु पतित क्षेमेण जात पुमान् ? ॥"

अन्न-दियहमि भणियो अयलो जणणीए जहा 'गाम-गमण कहिऊण पओसे एज्जसु' ।
एव ति कहिए हरिसिय मणाए वाहि(ह)राविओ मूलदेवो देवदत्ताए । पत्तो से
मदिर, समादत्तो तीए सह रमिउ । इत्थतरमि सुणिय-वोत्तंतेण वेदिय समता देवदत्ताए ॥
धरलहर अयलेण । भय-मीओ य ठिओ पछं क हेडुमि मूलदेवो । अयलो वि गहिया-
उहो पविट्ठो रहहर, निसओ पछं के । लक्खिऊण मूलदेव भणिया देवदत्ता — 'ण्हाण-
विहिसुबड्डवेसु' । निप्फाइय सासण, उवणीया ण्हाण-पुत्ती । 'इत्थ आसणे निविससु' ति
भणिएण भणियमयलेण — 'पल्लकारुटेण ण्हायव' । देवदत्ताए भणिय — 'सयणेज्जं
विणासिज्ज' । तेण भणिय — 'अन्न क(का)हामो' । तह चिय अणेग-जलापरिय-कणग-
कलसेहि ण्हायमाणस्त जल-णिवायममहतो नीहरमाणो चित्थुण केसेसु भणियमयलेण —
'किं करेसो ?' । मूलदेवेण भणिय — 'ज ते रोचइ' । 'अवो ! महाणुमारो एसो ।
कस्स पा देव-वसतत्तिणो विसम दसा विभागो ण हवइ ? । न य विसयासत्ताण
दुल्लहाओ आवयाउ' ति । अवि य —

"सयल-जण-मत्थयत्थो देवासुर खयर-सथुय-पयाओ ।

दिव-वसेण भसिज्जइ गह-कल्लोलेण, सरो वि ॥"

विभावेंतेण 'मम पि सयत्त-विनय मुहज्जसु' ति भणिऊण पूहऊण य मुको मूलदेवो ।
'अवो ! कहमप्पाण पच्चोग्गय-अयस-कलकिय नागरयाण दायेमि' ?' मन्नमाणो पयट्ठो
बन्नायडामिमुहं । वच्चतो य समासनीभूओ महाडवीए । दिट्ठो णेण तत्थ गहिय-
पाहेओ सद्धडामिहाणो इको । 'अवो ! इमस्स सज्जाले)णाह पि महाडमिं लप्पिस्तामि'
त्ति भावेंतो पयट्ठो सद्धडेण सह गतु । समासनीभूओ मज्झण-कालो, संपत्ता तडाय,
निसन्ना णग्गोह-च्छायाए । जल-तीरे य समादत्तो भुनु सद्धडो । 'भुत्ते मज्झ वि देसइ'

- पाउरणो पढम पओसे 'सपं चेव मूलदेवो तिय-चउफ चचर-मुण्णहराईसु भमिउण
पसुचो एगमि पएमे । इत्यतरमि आगओ मडियाभिहाणो चोरो । पुट्ठो य तेण
मूलदेवो—'मह ! को तुम ?' ति । तेण भणिय—'दसिओ य आनम्म दरिदो' ति ।
मंडिण्ण मुत्त—'लग्गसु मम पिट्ठओ, जेण तुमं अदग्दि करेमि' । 'महापमाउ' ति
भणतो लग्गो सेऽणुमग्गेण । दिग्ग ईमर-परे राच, नीणिय तओ दव, आरोविंयं मूल-
देव-रुधे । कओ अग्गओ, पयट्ठो गहिय-रग्गो मडिओ से पिट्ठओ । सपत्ता भूमि-परय ।
भणिया य पुव-संकेइआ भणिणी—'एयस्स पाहुणपस्स चलणे धोएसु' । रूण-तट्ठा-
सण्णामण-निपिट्ठस्स चलणे धोयतीण सुट्ठमार फासाणुरचाए सण्णिओ एसो जहा—
'पलाइसु, न तुम एत्थ रूणए पन्निगवामि सेस-पुरिसो व' । सुणिय परमरथो य पहाविओ
"मूलदेवो । एत्यंतरम्म तीए कओ कलपलो जहा—'पहाविओ पुरिमो' । तओ दव-संगो-
वण-वाणारमुज्झिऊण गहिय-करगालो पहाविओ मडिओ से पिट्ठओ । समासण्णाईओ
य ठिओ चचर फसमंतरिओ । एमो दसिउ चि आहओ कऊ-कग्गालेण । समो जाओ
दोभि रुंडाणि । 'मारिओ दसिओ' चि पडिनियचो मडिओ । राया वि-चोरो लट्ठो
चि गओ धवलहर । पमाया रयणी, उग्गओ दिग्गसमरो । पेडिऊण महु-वरयेहिं चरंमे
"गहिय-दवो रुडत-भाइ पसरो एगत्थ हट्ठ चचरे वत्थाणि सुविट्ठिईए सुण्णिउमाढचो ।
रायणा सहाविओ मडिओ । चित्ति य जेण—'अवो ! न सो नूण पुरिसो
वावाइओ, तेण वाहरण' । सो गओ राय समीन अन्धुट्ठाणामण-पयाणाईहिं पूइऊण
भणिओ 'निय-भणिणिं मे देसु' । तेण दिण्णा, वीवाहिया य । पुणो सम्माण्णाईहिं
गहिय दव । एव च वीसासिऊण पूया-सवाराइ पुवय गिण्हतेण गहिय सव पि दव ।
"पुच्छिया ता भारिया—जह दिग्ग सव पि । तओ पच्छा जणायार-निरउ चि फाऊण
निग्गहिओ रायणा । एय पसणेण भडिय-चरिय भणिय । जहा राइणा तान मडिओ
पूइओ, जाव दवमत्थि । एयमिम पि सरीरग तान सु(म)चोसह-वत्थाईहिं पोसिअव, जाव
धम्म-करण-समत्थ ति । पच्छा सो निकट रज पणट्ठोउइयं भुनिउमाढचो ति ।

अओ जहा मूलदेवेण दाणाओ इह लोके फल पच, एव सेसा वि पावति चि ॥

सुयदेवि पसाएण सुयाणुसारेण मूलदेवस्स ।

कहिउ(य) जौ सुणइ नरो चरिय सो लहइ निबाण ॥

॥ मूलदेव-कहाणय सैमत्त ॥

रागादिविरहितेन आचार्येण गुणवान् निजपदे कार्यः इत्याह—

रागाद्-विरहिणर्हि गुणवंतो गुरु-पयस्मि कायवो ।

जह अजरविस्वणर्हि एवं चिय सेस-सूरीर्हि ॥ २८

[रागादि-विरहितैर्गुणवान् गुरु पदे कर्तव्यः ।

यथाऽऽर्यरक्षितैरेवमेव श्रेयस्सुरभिः ॥ २८]

— [३४ गुरुपद-कर्तव्ये आर्यरक्षित-कथा] —

दसपुर-उत्पत्तिं साहिऊण तत्तेन सोमदेवस्स ।

भट्टस्स इहसोमा जाया जिणसामण-विह(हि)ण्णू ॥

ताणज्जरक्खियसुओ पाडलिपुत्ताओ गहिय-बहुविओ ।

निय-नयर सपत्तो आणदिय-राय-नरलोगो ॥

मज्झागमेण तुट्ठो सव्वो चिय जपिया य [जणणी] ।

जणणीए सो भणिओ-‘किमयीओ वञ्छ ! तए दिट्ठियाओ ?’ चि ॥

तस्स कएण पयट्ठो उच्च-सउणेण गहिय-परमत्थो ।

वट्ठर-सट्ठय-सहिओ अल्लीणो गुरु-समीवमि ॥

कत्तो पत्तो धम्मो ? गुरुणा पुट्ठेण साहिय सव्व ।

पट्ठिहामि दिट्ठियाय अह गुरुणा सो इम भणिओ ॥

दिक्खिआए सो लम्भइ ‘एव चिय होउ’ गहिय-सामओ ।

सइ(य)णाह-भएण गओ गुरुणा सह सो उ अन्नत्थ ॥

गुरुणो गहिए नाणे बहर-समीवमि वध्ममाणो उ ।

निज्जियि-भइगुत्तो सपत्तो बहर-पासमि ॥

कि चूण-पय-पडिग्गाह-सुमिणय-दाणेण सुइओ पत्तो ।

बाहिर-वसहि बुच्छो गुरुणो सो पाय-मूलम्मि ॥

अन्न-उसहीए भन(ण)ण सम्म किह होइ ? जपिए गुरुणा ।

तेण वि सो विन्नत्तो आणेसा भइगुत्ताण ॥

‘जो मे सद्धि निउसइ, सो म अणुमरइ’ त्रेण कजेण ।

गुरुणा एस निसिद्धो ‘एव चिय कुणसु को दोसो ?’ ॥

दसममि समाढत्ते पुव्वे जणयाइएहि से भाया ।

आगमणत्थं तुरिअ पट्ठविओ सो गुरु भणइ ॥

किच्चिय-मित्त चिट्ठइ पुव्वस्स इमस्स ? सरिसव-गिरीर्हि ।

दिट्ठतंमि उ ग(क)हिओ(ए) गुरुणा सोगाउरो निच्च ॥

गमण-कएणं पुच्छइ वोच्छिज्जिस्सइ इमं पि य ममाओ ।

नाऊण पट्ठविओ पवाविय-मायरो एसो ॥

पत्तो वसपुर-नयरे राया उवसामिओ तहा सयणो ।
 मोत्तूण नियय-जणय अन्नो पन्नाविओ बहुओ ॥
 छत्तय-सहिय जणय पक्कावेऊण डिम-नयणेहिं ।
 परिचत्त छत्तयाइ मुपसत्तो सो मुणी जाओ ॥
 दुब्बलिय-पूसमिचो मेहाणी चीनराणि गच्छस्स ।
 उण्णेइ वत्थमिचो घय तु घय-पूसमिचो उ ॥
 गोद्धा^१माहिलो^२ सरिस्स मामगो फग्गुरक्खिओ भाया ।
 विंशो वि य^३ मेहावी एए गच्छमि जुग सारा ॥
 वक्काण-मडलीए विहरमाणस्म सरिणा दिन्नो ।
 दुब्बलिय-पुसमिचो रिक्खस्सच्छ^४(त्य)तेण सो नवम ॥
 पम्हुट्ट खलु पुवं वधर मेहमि ज च नो मु(गु)णिय ।
 तेसिं विषोहणट्ठा चित्तेइ गुरु इमस्मावि ॥
 सुरगुरु-समस्स पम्हुसइ सेस साहण पुब्ब-नट्ट ॥
 ताहे पुढोऽणुओगे करेइ मइ-दुब्बले नाउ ॥
 चरण करणाणुओगे धम्मे काले तहेन दवमि ।
 आयाराईए सो चउविहो होइ अणुओगो ॥
 हरिणा निओअ-जीना कहिया सीमंघरेण जिण-सिद्धे ।
 पुच्छइ सरि पि हरी महुराए निहिय दिय वेसो ॥
 दिन्न दा(ना)ण सह दसणेण चरण च पालिय विहिणा ।
 निष्काइया य सीसा इण्हि गणहारिण करिमो ॥
 परिभाविऊण गुरुणा गणेण पुट्ठेण सरिणो भाया ।
 मामो य समाइट्ठो गुरुणा रागादि-रहिण ॥
 घय तिछ-वछ-कुड-दरिसणेहि दुब्बलिय-पूसमिचं तु ।
 उयिऊण नियय यए सरी सग्गमि सपत्तो ॥
 महुराए जिणिऊणं नाहिय-नाई(इं) निमामए गोट्ठो ।
 निष्कायग विट्ठवा दुब्बलिय गणहर चाहे ॥
 अट्ठम-णवम पुवं अणुयमाणस्म सो उ विंक्षस्स ।
 मिच्छाभिनिवेसेण सचमओ णिण्हवो जाओ ॥
 लेसुदेसेण इमं सिद्धं चरियं सवित्थर जेण ।
 सिद्ध ति दुम्भुणिय-चरिए तचो चिय मुणह सवित्सेस ॥
 सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।
 सखित्त निमुणतो पानइ मोक्ख सया-सोक्ख ॥
 ॥ अज्जरक्खिन्वय-क्कणाणय^५ समत्त ॥

भक्त्यादिभिर्देवा अपि वशमर्चिनो भवन्तीत्याह —

भक्ति विणयाइएहिं देवा वि वसम्मि होंति किं चोच्चं ? ।

जह जम्खो तोसविओ चित्तगर-सुएण साकेए ॥ २९

[भक्ति-विनयादिभिर्देवा अपि वशे भवन्ति किं चोच्चं (आश्चर्यम्) ? ।

यथा यक्षस्तोषित चित्रकर-सुतेन साकेने ॥ २९]

— [३५. भक्त्याऽऽराधने चित्रकर-सुत-कथा] —

अतिथि भरहृद्वाल्मीकि-भूसिपं तिहुयण-सिरि-संकेय-द्वानं साकेयाहिहाण महानयर ।
तत्थ य, उत्तर-पुरच्छिमे दिसि-भाए सुरप्पियाभिहाणो, संनिहिय-पाडिहेरो जकखो । सो
य वरिसं वरिस कय-महसरो निवत्तिय-चित्तकम्मो य तं चित्तकर वायाएह । अह न
चित्तिज्झ जण-मार चिउवेह । तओ य कोसरीए एगो दारगो विण्णाणत्थी पत्तो "
साकेयं । पविट्ठो एग पुत्तयाए चित्तकरीए गेहे । एयं च तीए सुएण सह सप्तसंतस्स
समइकंतो कोइ कालो । अनया आगओ से चित्तेयव-वारओ, परुत्तिया थेरी । पुत्तिओ
कोसवी दारएण । तीए वि कहियं—सम पुत्तस्म असरो । तेण भणियं—‘वीसत्था
चिट्ठसु, अहं चित्तिस्सामि’ । तीए भणियं—‘किं तुम पुत्तो न हससि ?’ । तेण
भणियं—‘तह करेमो, जहा जीरंतो जम्खो तोसेस्सामो’ । तओ कय-ति-रत्तोववासो "
ण्हाय-विलित्त-सिपत्तय-नियत्थो नवेहि कलसेहिं अभिलेस(प्पे)हिं चण्णएहिं अट्ठगुण-
महपोत्तीए उइय-यणो सबहा परम-भक्ति-विण्णाणाइमएहिं चित्तिज्झ उग्घाडियाणि
अच्छीणि । कय-परम-महसरो पाय-निवडिओ विस्सविउमाडत्तो चि । अवि य—

“खमसु सुरप्पिय ! ज मे अयाणमाणेण किंचि अवरद्धं ।

पणिउइय-वच्छल चिय हवति तुम्हारिसा जेण ॥”

तओ परम-भक्ति विण्णाणाइ-आगजिएण भणियं जम्खेण—‘भइ ! वर वरेसु’ । तेण
भणियं—‘किं तुह दंसणाओ वि अनो वरो ? तहा वि मा जण मारेसु’ । तेण
भणियं—‘तुह रक्खणाउ चिय सिद्धमिणमो, अण्ण किंचि पत्थेसु’ । दारएण भणियं—
‘जइ एवं, ता जस्स दुपयस्म चउप्पयस्स वा एगमवि देस पेच्छामि, त चित्तेज्झामो’
चि । ‘एवं’ ति पडिवन्ने पणमिज्झ जकखं गओ दारओ गेहं । आणदिओ सबो चि "
विसओ ।

अओ भण्णइ-जहा से जम्खो भक्तीए सिद्धो, तहा सबो वि आराहणीओ भक्तीए
आराहेयवो । सेम क्खणय जहोउएसमालाए । जहा सो सयाणिएण निर(रा)डिओ, जहा
य चंडपज्जीएण नगरी रोहिया, जह परपरागयाहि इइयाहि उज्जेणियाणियाहि पागारो
कओ, जहा घट्टमाणसामी समोसरिओ, जहा भिगावई उदयण पज्जीयस्स उच्छमे "
दाऊण पवइया; तहा सवित्तर भणियव ॥

॥ चित्त[य]र-क्खणयं समत्तं ॥

पर-रिद्धि दंसणाओ तुच्छं निय-सपयं निपुञ्ज ।

बुञ्जति केह पुरिसा दसण्णभदो व्व कय पुण्णा ॥ ३०

[पर रि(रु)द्धि दर्शनान् तुच्छं निजसम्पद निरीक्ष्य ।

बुध्यन्ते केचन पुरुषा दशार्णभद्रवत् कृतपुण्याः ॥ ३०]

— [३६ बोधे दशार्णभद्र-कथा] —

- दसण्णपुरे 'नयरे राय-गुण-गणालकिओ दसण्णभदी राया कामिणीयण-पंचसय-परिणारो भोगे भुजतो चिद्धइ । अण्णया नमोमरिओ समुप्पन्न नाणाइसओ भरण-भूतणो वद्धमाणसामी । वद्धाविओ राया निउत्त पुरिसोहि तित्थयरागमणेण । दिण्ण सै मणोरहाइरिच पारिओसिय । एत्थत्तरम्मि अत्थमिओ चव राय पिय-बंधवो दिरसयरो ।
- ॥ विहडियाणि चक्रायाणि, मउलियाणि परुयाणि, वियमिओ सङ्गा-राओ, आणदियाणि इत्थण्ण(स्थीण) कुलाणि, पफुछाणि कुमुय-गहणाणि, पयट्ठो द्दया-जणो । तओ निवसिया-सैम-यओस-कायवो 'तेलोक सामिणो पाय-परुय पणामेण पूय पावो भविस्सामो' ति मण्णमाणो कय-पच नमोवरी पसुत्तो राया । सुह-सम्माणिय-निहो य विपुट्ठो एसो पहाय मगल-तूर-रवेण । 'नमो जिणाण' ति भणतो समुट्ठिओ सयणाओ । कय-जहारिह-
- ॥ कायवो ण्हाय-विलिचालरुिओ समारूढो एरावण-संक्रास महागइद । ठियं उभय-पासेसु अतेउरं । पयट्ठो गतुं महाविच्छडेण । पत्तो समोसरण । पणमिओ तित्थयरो परम-मत्ति-विमवाइएहि । निय-रिद्धि दसणाओ य विमिहओ राया । तओ सै सरुप्प निपुञ्जं चितिय हरिणा—'अवो ! अण्णेमि से मरइ' मण्णमाणो आरूढो एरावण । विउडियाणि से अट्ठ मुहाणि । एकेव मुहमि निउडिया अट्ठ दत्ता । एवेइ रिसाणे निमि(म्मि)याओ
- ॥ अट्ठ पुकरिणीओ । एकेकियाण तलाइयाण कयाणि अट्ठ कमलाणि । एवेकमि पंकय निम्मवियाणि अट्ठ दलाणि । एवेकमि दले विउडिय दिव्व-रुण्णगहारोउवेय तियस-कामिणी सणाइ वत्तीस-वद्ध-नाडय नाडय । महाविच्छडेण य पमाहिणीकओ महावीरो । 'अहो ! कयत्थो सको, जेणेरिसेण विहणइसएण पणमिओ तित्थयरो, कओ य इमिणा अण्ण-जम्ममि धम्मो, विजिओ य अहमणेण दव-त्थएण । ता सपय
- ॥ अपरायत्त सयल सत्त-सुहान्ह सिउ सुह-निवघण करेमि भाउ-त्थय' मण्णतो महाविभूर्इए निकपतो दसण्णभदो राया पणमिओ नगमरेहि ति । उवणओ सवुट्ठीए कायवो ॥

गुरोश्चित्तं हर्तव्यमित्याह—

इमिय-चिट्ठाईहि य गुरुणो चित्तं हरन्ति मुणियत्था ।

वेसा-भट्टिणि-सचिवा दिट्ठता दिट्ठ-माहप्पा ॥ ३१

[इक्षित चेष्टाऽऽदिमिथ गुरोश्चित्तं हरन्ति मुणितार्थाः (ज्ञातार्थाः) ।

वेद्या-भट्टिनी-सचिवा दृष्टान्ता दृष्ट-माहात्म्याः ॥ ३१]

भारार्थः कथानकेभ्योऽप्रसेयः । तानि चामुनि—

— [३७. इक्षितज्ञतादिना चित्तहरणे वेद्या-कथानकम्] —

सारथीए नयरीए रूप-लान्न-जोवण-सोहग्ग कला-कोमल्लाड-गुण-मय-विभूसिया
अणगसेणाभिहाणा पहाण-गणिया । तीए य लोग-चित्तगारिमणत्थं चित्तमालियाए
लिहाविया निय-वाणारुजया सबे पि नरिंदाणो । पक्खालिय चलणो य कामुओ ॥
नियय [चित्त]रुम्मे य दिट्ठि पवघड, पससई य । तओ मुणिय-नरिंदाइ-वृत्तता तयशु-
रूपपडिवत्तीए अणुत्तिया इच्छाणुरूप दवं दिति । एव मोक्खतिवणा पि गुरुणो
तोमवियवा, तुट्ठा य नाणाईहि सोमस-निघणेहि पडिलाहिस्सति ॥

सुयदेवि पमाएण सुयाणुसारेण माहियं चरिय ।

वेसाए निसुणतो होइ नरो विणय सपन्नो ॥

॥ वेसा-कहाणय' समत्त ॥

— [३८. इक्षितज्ञतादिना चित्तहरणे भट्टिनी-कथानकम्] —

वसंतपुरे नगरं एकाए वभणीए तिन्नि धूया-ओ सवत्त-जोवणाओ य समुव्वुडा ।
पडमा गणिया जणणीए—'मयण निसण्णं भत्तार पण्हीए मत्थए आहणेज्जासु' । तहा
कए हरिसिय-चित्तो चरण सगहिउमादचो । भणिया य सा तेण—'कट्ठिणेण मत्थएण'
न दूमिओ ते चरणो ?' । पमाए य साहिय जणणीए । तीए भणिया—'वन्हे ! तुमं
पि जहिच्छ भमसु, सिय-कसिण पडिवज्जओ जहा-सुहं विहरसु' । दुइय-धूयाए वि एवं
चिय पपमि पडए मो रिसिऊणोउसतो, जणणीए वि सिट्ठो । भणिया धूया—'वन्हे !
तुमं पि जहिच्छ भमसु, नयर रिसणजओ हविस्सड' । तड्याए वि एउ निरत्तिए सा तेण
दूर खलीकाऊण नीणिया वामगेहाओ । साहिय जणणीए । तीए भणिया—'जह
परमेसो अप्पमत्ताए आराहेयवो' । उणजओ सखुद्धीए कायवो ।

— [३९. इक्षितज्ञतादिना चित्तहरणे सचिव-कथानकम्] —

वसवउर नयर । नरनाह-गयसिरि-सकेय-ट्ठाण जरिकेमी राया । चउव्विह-वुद्धि-
समणुगओ मइसुट्ठगे मती । अब्बया आस-वाहिणियाए निग्गओ राया । एगत्थ भूमि-
भागे मुत्तिय तुरेण । रमिय-नियत्तेण य दिट्ठ तह-ट्ठिय सबं पि सुत्त । निज्जायंतो य

१६, नियचलओ य कामुओ ॥ १६ तया० १६ च० ।

सुदूर दिष्टो मंतिणा, मुणिय-मणो-वियप्पेण य नाणाविहारमुञ्जाण देवउल्लाद-भूसिओ
माणससरवराणुकारी काराविओ महातडागो । अन्नपा आस-वाहण-निमित्तमागएण त
तहाविह तडाग निएऊण अच्चत विम्हिएण पुच्छिओ मंती राहणा-केणेसो माणस
सराणुकारी काराविओ तलाओ ? । मतिणा मणिय-‘देव ! तए’ । राहणा मणिय-
‘कह ?’ मतिणा मणिय मास-पक्ख-दिवस-वेला पुव्वय तए अणुणाए । तओ अच्चत-
परितुट्ठेण सच्चवेसु रज निवघणेसु कायवेसु निउत्तो । उणओ राउदीए कायवो ।

धर्मस्थाथ त्रिदशानामपि पूज्या भवन्तीत्याह—

वम्मट्ठिया सुदूर पुरिसन्त्थीओ खुवति देवा वि ।

“ जह नदिसेणसाहू सुलसा जह नाग-भज्जा य ॥ ३२

“ [धर्मस्थितान्() सुदूर पुरुषान् स्त्री स्तुवन्ति देवा अपि ।

यथा नदिसे(पेण)साधु सुलसा यथा नाग भार्या च ॥ ३२]

“ भानार्थः कथानकाम्यामवगम्यस्ते धेमे—

— [४० देव-स्तुत्ये नन्दिपेणसाधु-कथा] —

“ समत्थ-देसाण तिलयभूए अग जणए एगम्मि गामे अच्चत-दारिदोवहयाण
पुरिसिन्त्थीण विहरणा निमित्त समारमणुहवताण भारियाए समुञ्चूओ गम्भो । तम्मि
य विम-रन्त्थे व चट्टमाणे पचचीहूओ जणओ । जायमाणे य तम्मि जणणी वि गया
जम मदिर । सो उ दारओ अच्चत-पणट्ट-रून्-लायण्ण सोहग्गाइ-हीणो जायमेत्तो
अणुरुपाए गहिओ माउच्छायाए, कय से नाम नदिसेणो चि । परिपालिओ कचि
“ काल, त निमित्तेण सा वि गया अतय घरम्मि । अनि य—

“ निरसइ जत्थ अहवो तत्थ वसताण कुणइ मरण पि ।

“ अहना सुवइ डाल कमोडओ जत्थ अस्त्रियइ ॥

“ पच्छा घर परिवाढीए भिकर भमतो गहिओ माउलगेण । कमेण य तत्थ नाणाविह-
पेसण परायणो पत्तो जोवण ति । अपि च—

“ यौवनमुदग्रकाले त्रिदधाति त्रिरूपकेऽपि कान्तरम् ।

“ दर्शयति पारुवले किम्प-फलस्यापि माधुर्यम् ॥

“ अयं यौवनस्थेन त्रिकलेनापि जन्तुना ।

“ त्रिकालं खलु वर्तव्यो नाविकाराय यौवनम् ॥

“ सर्वस्य हि मनो लोके यैश्वर्याय प्रवर्तते ।

“ तच्चागमात् मयात् धैर्यात् दासिद्रयाच्च निवर्तते ॥”

“ विसमसरादिष्टिओ मणिओ लोणेण—‘कीस एत्थ कम्म करेसि?, जेण विढविऊण
दव न दार-सगह करेसि’ । तओ अच्चतय वच्चतो मुणिय-मणो वियप्पेण मणिओ
गामएण—‘एत्थ चिट्ठसु, एय पढम दुहिय ते देस्सामो’ । एव च आसा-परायणस्स

सपत्त-जोषणा समुवणीयां से पिउणा । तीए वि त दहूण भणिओ जणोओ — 'मए अण्णा घाएयवो, जइ एयस्स देसि' । 'इमं दुइयं देस्सामो' चि भणिरूण पुणो वि धरिओ । तीए वि तह चिय निर्गारिओ । एवं सत्तहि पि विट्ठा पुजो व न मणे वि हाइओ चि ।
अवि य —

“उत्तरोहयाए कीरइ सब्ब सब्बस्स जीवलोगमि ।

‘पेम्म पुण इह उत्तरोहयाए मण केण सघडिय ? ॥”

“अवो ! जम्मतरारोविय-पाव-महातरुणो समुणओ अचंतामोह-फल निउहो । ता किमणेण अणत्थाभिणिवेसेण दाराइ संगहाहिलासेण ? । संपय पि जाव जरा-वाहीहिं न पीडिजामि, ताव आरोवेमि पुण-महा-कप्पपायवं, जेण जम्मंतरेसु वि भुजिमो अमय-फलाणि” चित्तितो वेरग्ग-मग्गावडिओ भमिउमादत्तो । दिट्ठो णेण आयरिओ । ॥ सविणयं च साहिओ नियय-युत्ततो । तेण वि जोगो चि काऊण परूविओ संमत्त-मूलो पंच-महवय-लक्खणो उत्तरगुण-मणालकिओ जहा-चित्तिय-दिन-फलाइसओ सुसाहु-धम्मो चि ।

पंचमहवय-कलिओ धम्मो अह हरिणा समक्खाओ ।

तेण वि सो अमयं पिउ पडिववो से समीवमि ॥

एवं च तस्स वेरग्गमग्गाउडियस्स, अयोग-सणाहं सुयं पढतस्स, परमत्थ निसामंतस्स, रागाणो सुसुद्धरितस्स, कसाए निजिणितस्स, इंदियाणि निरुभंतस्स, छजी-वकाय-सजमे वडुतस्स, नीइ(य) वास परिहरतस्स, उज्जय विहारेण विहरतस्स, दसविह-सामायारिमम्मसितस्स, पवयणुअय(इं) विहंतस्स, छट्ठ-ट्ठम-दसम-दुवालस-द्व-माम-दुमास-चउमासियाईणि विचिच्च-तवचरणाणि चरतस्स, अरहंताणो भाउ-सार पणमतस्स, ॥ पंचण्ह सुसाहु-सयाणमणवरयं दसविहं वेयावचं पराए भत्तीए कारितस्स समइकतो कोइ फालो । अन्नया तियस-मज्झ-(निय-सममव)ट्टिएणं भणिय सकेणं — ‘अहो ! कयत्थो णंदिसेणसाहु, जस्स साहुधम्म-परस्स दसविह-वेयावचं करंतस्स वचइ फालो, न य सुरेहिं पि धम्माओ चालिजइ । अवि य —

“दसविह-वेयावचंमि सठिय पिच्छिय (वए त्थियं) हरी भणइ ।

तियसेहिं पि न तीरइ धम्माउ चालिउ एसो ॥

हरिणो वयण देवो असइहतो य मच्चमवयरिओ ।

मोत्तुं गिलाण-रूव अडवीए आगओ वसहिं ॥

वार-ट्टिएण भणिय सुरेण ‘अडवीए चिट्ठए साहु ।

अतिसारवाहि-गाहिओ, ता तुरिय एउ भो ! कोइ’ ॥

एव(यं) वयणं सोउ पारण-समयम्मि मेळिउ कवल । ;

सपट्ठिओ महप्पा कयत्थमप्पाणं मणंतो ॥

ओसह-कए भमतो तियस-विण(णि)म्मिविय-अतरायाई ।

तव-सत्तीए इतु सओसहो तत्थ सो पत्तो ॥

दिद्वो तेण गिलाणो सो वि य खर-फरुस-निदुर-गिराहि ।
 छिंसेह नंदिसेण सो वि य त सहइ चित्तो ॥
 रोग-यसेण जपइ एगो फरुसाणि कह शु एयस्म ? ।
 रोगामावो होआ ? केण वि (व) दब्बेण दिसेण ? ॥
 धोऊण त जपइ 'वसहिमागच्छ, जेण मे किरिय ।
 फारेमो' सो जपइ 'गंतुं न चएमि, ता सघे ॥
 नियए ठवेसु' ताहे राधारुढेण जाइ सो तेण ।
 सुचइ य सो गिलाणो तदुवरि दुग्गघ विट्ठाइ ॥
 आ पाव ! घेग-घाओ कओ तए मज्झ गच्छमाणेण ।
 ता विसम सुहुत्त' अह ! एव जपइ गिलाणो ॥
 पीसमिऊण पुणरवि सणिय त 'णेइ राधमाट्ठो ।
 सो वि य बहुप्पयार निदुर-वयणेहि त 'सगइ ॥
 सुरसेलो विव जाहे न चालिओ सो सुरेण धम्माओ ।
 निय-माय सहरिउ पडिय पाएसु से देवो ॥
 'समसु महारिसि ! ज ते हरिणो घयणमसहतेण ।
 पडिक्कल आयरिषं सति-पहाणा सुणी हांति ॥
 त चिय एत्थ कयत्यो निय-डुल-गयणस्स पुग्गिमा इदो ।
 त चिय निम्मल-निय-जस-सलाइय-तिहुयणाभोमो ॥
 त चिय महारिसि ! यमो अइदुद्धर-चम-पालणाहिती ।
 जतूण सुह-करणो होसि फुड सफरो त सि ॥
 पुरिसाण सुचिमन्तो त चिय पुरिसोत्तमो समक्खाओ ।
 परमीसरियाइ तहा इदो वि तुम नु (न) सदेहो ॥
 घयण-किरणावबोहिय-भव्व-महाकमल-सड-निनहाओ ।
 त चिय जयम्मि सूरु निद्विय-दोसाउ तह चेय ॥
 तव-करणाओ त चिय सोमो चित्तसेहि नशु ममक्खाओ ।
 गरुय-पयत्ताउ जई सुणी वि सुणणाउ भयणस्स ॥
 कम्म-भल सु खेतो समणो त चेव तह य समणो वि ।
 तव-खेदे वट्ठतो गय-रागो राग-विरहाओ ॥
 सयल जण बोहणाओ बुद्धो त चेव तह य मज्झत्यो ।
 रागाईणमभागा कारुणिओ करुण भागाओ ॥
 इय एवमाय(इ)-बहुविह-जहत्थ-नामेहि तं मुणि थोउ ।
 निय ठाण सपचो देवो तह नदिसेणो य ॥
 साहूहि पुच्छिओ सो 'कत्थ गिलाणो ?' चि तेण वि पयचो ।
 सबेसिं परिकहिओ जहा कओ तेण देवेण ॥

कय-पवओ पच्छा मरणे समुवट्टिए इम मण्ड ।

‘जह अत्थि इमस्स फलं तवस्स, ता होज मणुपत्ते ॥

कामो व मणभिरामो नर-नारि-नाणण’ कय-नियानो सो ।

महसुके उववओ देवोऽयं नंदिसेणो चिं ॥

उवणओ कायधो ।

॥ नंदिसेण-क्खानयं ‘समत्त ॥

— [४१ देव-स्तुत्ये सुलसा-कथा] —

‘रायगिहे नपरे नागरहिणो तिहुयण-सलाहणिआ’ निरुम-गुणारली-भूसिया जिण-
साहु-मत्ता सुलसा नाम भारिया । तीए पुत्त-निमित्तं तियसिंदाईणं नागो उवाइयाणि ॥
देह । दिण्णे ओवाईए ‘न य संपजंति मणोरहा । तीए भणिओ-‘अण्ण-महिलं वीवाहेसु’ ।
तेण भणियं—‘अलमण्णाए सुदरेणावि सुएण’ । तओ पुत्त-निमित्तं वेसुवएसेणं तेहिं
सयसहस्सेहिं पयाविया तिण्णि तेह कुडया । अण्णया य तियस-सहाणुगएण भणिय
हरिण चि । अवि य—

गयणाउ रिक्ख-चकं समयं नासेज दिय(व)स-नाहेण ।

तह वि य सम्मत्ताओ न चलह सुलसा हरी भणइ ॥

तओ इकेण तियसेण चित्ति य—

“अजसं पि जसं तुट्ठा गुणं पि दोसं कुणंति रुट्ठाओ ।

अनहत्थिय मज्जाया पट्ठणो अकुलीण-पुरिसो व ॥”

इमं भावेंतो समागओ तियसालयाउ देवो सुलसा-परिक्खा-निमित्तं । कय-साहु-वैसो ॥
समुवट्टिओ से पुरओ । कय-विणयकम्माए भणियमणाए—‘सदिसह, किं करेमो?’ ।
तेण भणियं—‘सयसहस्सपाग तिहं देसु’ ।

“एयाई ताह चिर-चित्तियाई तिजि वि कमेण पत्ताई ।

साहूण य आगमण सतं च मण-प्पसाओ य ॥”

भावित्ती हरिस-भर-निम्भरा समुट्टिया दाउ । अवसाले य भिन्नो देवेण कुडओ । तह ॥
चिय गहिओ दुइय-घटो, सो वि भग्गो । एवं तहओ वि । तहा वि न विपरिणमिया— ।
तओ तियसो भणित्ताओ ।

साहेह तओ तियसो जह तियसिंदेण वनिया त सि ।

ता तारिस चिय तुमं करेमि कि तुज्ज सभेज्जं? ॥

तीए भणिय ‘महायस! अब’ तुह दसणाउ कि कजं? ।

तेण चिय पज्ज अलाहि नीसेस-कजेहि ॥

तेण भणियममोह देव-दसण महाणुमाना य तुमं ।

ता मम चित्त-निब्बुड निमित्त कि पि पत्थेसु ॥

‘अबो! मा एस भचारो पुत्त-निमित्त मिच्छाच्छाईहि निविट्ट-चित्तो खिज्ज’
चित्तितीए भणिय सुलसाए—‘जह एव, ता तुहाणुभावेण होउ मे पुत्तो’ ति । अवि य-
तुष्टेण तओ दिन्ना बचीस तेण तीए गुलियाओ ।

एक्कि खाएज्जसु होहिति सुया उ बचीस ॥

कज्जमि पुणो जाए समरियवो चि जपिउ तियसो ।

इंदीवर दल सार उप्पइओ निम्मल गयण ॥

‘कहं बचीसाए चेडरूवाण मुत्तासुई मलेमि’ । सवाहि एको सुंदरतरो होज’ ति
भावतीए सद्धाओ सवाओ वि सम-काल, सभूया य जुगव बचीस पि पुत्ता । गहिया
महावियणाए, ठिया देवस्म काउस्सग्गेण । चलियासणो य पत्तो सुरो । साहिय से
‘जहा समकाल खद्धाओ सवाओ वि । तेण भणियं—‘दुट्ठं कय, सरित्त-आउक्खा’ सवे वि
‘अविस्सति’ । उरसामिळण वेयण गओ देवो । कमेण य जाया सुर-सकासा बचीस
पि सुया सेणियस्स’ तुल्ल-वयसा । वड्डिया देहोवचण, कला-कलावेण ये । सपत्त-
जोवणा ये सेणिएण सह खुजिट्ठा-निमित्त गया जहा बेसालीए पतीए रहारूढा
धीरगएण बोवाइया तहा उवएसमाला-विवरणे सवित्थर भणियं ति । उवणओ कायवो ।

॥ सुलसा कहाणयं ‘समत्त ॥

क्षपितपापा निमित्तमात्रेणैव बुध्यन्त इत्याह च—

जमतार-कय-पुण्णा निमित्त-मेत्तेण के वि बुज्झति ।

करकडुमाइणो जह संवुद्धा वसहमाईहि ॥ ३३

[जन्मान्तर कृत पुण्या निमित्त-मात्रेण केचन बुध्यन्ते ।

करकण्डूवादयो यथा समुद्धा वृषमादिभि ॥ ३३]

अनुसारावागमिनावित्युक्तम्—

“जीमा लोयमभूमा य भूमा य आणिया दो वि विंदु-सठमावा ।

अत्थ वहति त चिय जो चिय सि पुब्ब पिदिहो ॥”

भावार्थश्चतुर्थः कयानकेम्पोऽवसेयः, तानि चामूनि । के ते पत्तेयमुद्धा ? अओ
मण्णइ—

— [४२-४५. निमित्ताद् बोधे ४ प्रत्येकबुद्ध-कथाः] —

करकडु कलिगेसु पचालेसु य दुम्मुहो । नमी राया विदेहेसु गघारेसु य नगई ॥

वसमे य इदकेल कलए अवे य पुणिए बोही । करकडु दुमुहत्तामी नमिस्स गघाररओ य ॥

[१] तत्थ तान करकडुणो चरिय साहिअइ—

अंगाजणवए सम्मनयेरि-सकासाए चपाए नयरीए नरिदलच्छि-सकेय-ट्ठाणो दहि-
वाइणो राया । चेडनरिद-धूया जिणवयण-माविय-मई सुसुदरि सकासा पउमावई से

भारिया । तस्स यं तीए सह विसय-सुह पुबभन-निवत्तिय पुण्ण-पम्भार-जणियं तिरग्ग-सार
नरलोग-सुहमणुहवमाणस्स बोलीणो कोइ कालो । अण्णया पहाण-सुमिणय-पसइया
जाया आवण्ण-सत्ता । मसुप्पण्णो से मणे वियप्पो 'नरिंद-नेउत्थालकिया करिवरारूढा
जइ भमामि काणणुज्जाणाईसु' । पुच्छिया य राइणा । साहिओ पय(इ)णो डोहलओ ।
तओ पसत्थ-चासरे' मत्त करिवरारूढा नरनाह-धरिज्जमाण-उद्द-पोंडरीया नरिंदाहरण-
वत्थ-माछ-चेसालकिया महाविभूईए उज्जाणाईसु भमिउमादत्ता । तओ पढम-
पाउसुच्छलिय-पंचवन्न कुसुम-गध-सचलियं पणं आसाइऊण समरिय-रण-सोक्खो
निवा(द्वा)डिऊणारोहणं पहाविओ अडवि-हुत्तं करिवरो । लग्गोऽणुमग्गेण रंघावारो,
गंतूण कइवय-जोयणाणि नियचो अकय-रूजो । दूर-पत्ते करिम्म दिट्ठो राइणा वड-
पायवो । तं दइणं भणिया देवी- 'एयस्स हिट्ठेणं करी गमिस्सई, ता झत्ति एयस्स "
साहाए लग्गोसु' । रायणा तहा कयं, देवी उण अपरिहत्थत्तेण उ न लग्गा तत्थ । तओ
पाडिया सिंच(ह)-वग्घ-वण्ण-तरच्छ-च्छभल्ल-भीसणाए महाडणीए करिणा । सर-जले य
पविट्ठस्स करिणो अवयरिया देवी । तण्हा-छुहा सीउसिण-भय-क्खेयाभिभूया पत्ता
तावसासमं । दिट्ठो कुलई । सजाय-विम्हएण य पुच्छिया तेण उप्पत्ती । तीए वि
जणय-समाणो चि काऊण साहिया सवित्थरा । भणिय च णेण- 'वच्छे ! वीसत्था हवसु "
ताव एत्थ आसमे, जाव वसिमे सत्थो लब्भइ; अण्णं च चेडओ अम्हाण सयणो
आसि' । तओ तत्थ वण-पुप्फ-फलाहाराए बोलीणाणि कइवय-दिणाणि । अन्न-
दियहंमि पडुविया कुलवय(इ)णा तावस सहाया दत्तपुरे, जत्थ दंतन(च)को राया ।
गंतूण वसिमासण्ण भणिया ताउसेहि- 'भदे ! वचसु एयाए वत्तिणीए, न अम्हाण संपयं
गमण-विसओ हल किट्ठ' चि । व(ध)र करिय गया ताउसा नियय-तवोवणे । सा वि "
कमेण पत्ता पुर । निसीहिया-करण-पुव्वय च पविट्ठा पडिस्सय । वदिऊण चेइयाणि,
वंदिया य पवत्तिणी, सह अज्जाहि । तओ विन्ध्य-मणाए भणिय मयहरियाए चि ।
अवि य-विणएण कुल रूवेण गुण-गणो जइ वि वच्छि ! तुह नाओ ।

सविसेस पउत्ती कारणेण पुच्छिज्जसे तह वि ॥

का सि तुम ? कचो वा ? केण व कजेण आगया एत्थ ? ।

एकछा चोअमिणं कहिऊण वच्छि ! अवणेसु ॥

तओ कह कह वि वियलत्त-नयणसुयाए साहिण नियय वुत्तते भणिय पवत्तिणीए चि ।

अवि य- "नारय-तिरिय-नरामर-गईसु दुट्ठ-ठकम्म-मल-मईलो ।

न नदिय सविहाण ज ससारी न पावेइ ॥ "

अन्नं च, वच्छे ! अकय-धम्माणं न दुल्लहाओ आवयाउ चि । अवि य- "

"निध चिय विजयाओ धम्म-विह्वाण होंति सत्ताण ।

धम्म-कलियाण ताओ न होंति जायति सिद्धीओ ॥ "

'ता वच्छे ! अलमुव्वेण, पडिबज्जसु सारीर-माणसाणेय-दुकम्म-सेल-वजासणीभूयं
सामण्ण' । तओ सवोवाहि-विसुद्धे चासरे जाय-सवेगा पहाविया एसा । गहिया दुविहा-

तओ पसत्थ-चासरे दोसु वि रजेसु अहिंसिचिऊण करकंडू(इ) कालाणुरूव-निव(व)
 त्तियासेस-कायवो महाविभूईए पवइओ दहिवाहण-नरिदो चि । करकडुणो वि मुसुमू-
 रियारिचक पणय सामत-महासामत मडयण धम्मत्थ-काम-सणाह परत्थ-सपयाण-सयण्ह
 विसिद्धचण-सलाहणिज्ज नर-सोकर[मणु]हवतस्स समइकतो कोइ कालो । सो य किर
 गोम(उ)ल प्पिओ । तेण अणेगाणि नियय विसए गोव(उ)लाह कयाणि चि ।
 अवि य-जम्मंतर-सुकय-समजियाइ सोक्खाइ अणुहवतस्स ।

आणदिय-जियलोगो सपचो सरय-कालो से ॥

तओ कौऊहट्ठेण गओ गोउल, दिट्ठो ससि कुद सकासो सपुण्णगावयवो तण्णगो ।
 त निएऊण सहसि भणिया गोवाला-‘न य एयस्म जणणी दोघ(द्व)वा’ । कालतरेण
 ॥ य जाओ महावमहो । दुइय ताराए आगएण य दिट्ठो सो नरिदेण ति । अवि य-

सुविमत्त-चारु सिंगो तुमार गोमीर-हार-सकासो ।

वेयडुगिरि-सरिच्छो दिट्ठो दप्पुदुरो वसहो ॥

दिकिय-सहुप्पिच्छा वसहा नासति तस्स गधेण ।

पडिवण-सव-जूहो तिलओ विव धरणि-रमणीए ॥

॥ त तहाविह जाय-क्खध दरिय वसह-दुरालोय अबत-नयण-मणाभिरामं निएऊण
 सजायाणदो वि पविट्ठो नगरमि राया । पुण वि कालतगगएण राइणा पुच्छिया गोवाला
 ‘कथं सपय सो महावसभो?’ । तेहि पि दाइओ भूमीए निवडिओ, तण्णएहि
 रलीकीरतो । त निएऊण सविसाय चितिय राइणा-‘धिरत्थु ! ससारासारत्तणस्स, जेण
 तारिस रिद्धि पापिऊण सपय एयारिसो समत्थावयाण डुलमदिर सबुत्तो । अवि य-

सेय सुजाय सुविमत्त-सिंग जो पासिया वसभ गोह-मज्जे ।

रिद्धि अरिद्धि ‘समुपेहिया ण कर्त्तिगराया वि समिक्ख धम्म ॥

‘गोडुगणस्म मज्जे ढकिय सदेण जस्म भि(भ)जति ।

दिता वि दरिय-वसहा सुतिकल सिंगा समत्था वि ॥

पोराणय गय-दप्पो गलत-नयणो चलत वस-भोहो ।

सो येव इमो वसहो पडुय परिअडुण सहइ । ॥’

इय एवमाइ बहुविह ससारासारय निएऊण ।

सभरिय पुव्वजम्मो निक्खतो एस नरनाहो ॥

पुव्व कय-सुकयकम्मा निमित्त मिचेण नवरि बुज्झति ।

जह एमो चिय बुद्धो विजय दट्ठण वसमस्म ॥

तियसोवणीय लिंग धित्तूण खि[इ]प्पइडियमि सपचो ।

‘बोसिरिय पावकम्मो एस मुणी दिट्ठ-दट्ठवो ॥

[२]

तह पचाल-जणनए कपिल्लपुरे नयरे गुण-रयण-जलनिही दुम्मुहो राया । तस्स य
 सुत्तयकम्म-जणिप तित्तग सार जीयलोय-सुहमणुहवतस्स आणदिय-रायइसो निम्मल-

भयणगणो देवत-दरिय-वसहालंकिओ निष्फण-सव-सासो नचिर-नड(व)-नड-छत्त-सुद्धिय-
सुसोहिहो पंचो सरयागमो । तओ आस-वाहणियाए नीसरतेण दिट्ठो इंदकेउ महावि-
भूटए पूइजमाणो, पडिनियत्तेण य दिवसावसाणे दिट्ठो भूमीए पडिओ कट्ठावसेसो
विलुपंतो । तं च दट्ठण चित्तियमणेण -- 'एव ससारि सत्ताण वि सपय विवपाउ' चि ।

अवि य - दट्ठण सिंरि तह आवइ च जो इंदकेउणो बुद्धो ।

एव गइ सत्वेसि दुम्मह-साया नि घम्ममि ॥

एसो वि गहिय-सामण्णो विहरिउ पयत्तो चि ।

[३]

तहा विदेहा-जणवए मिहिला नयरीण नमी राया । तस्स य दाहजराभिभूयस्स
विजोहि चंदणरसो कहिओ - । त च घसंताण महिलियाण वलय झकारो जाओ ।
तमसहतेण रायणा अणोयावियाओ एकेक वलय । तहा वि न झीणो सद्दो । पुणो
दुइय तइय-चउर-मणणीय, तहा वि न निट्ठिओ सद्दो । पुणो एकेक धरियं । तओ
पसतो सद्दो वि सद्दो । इत्थत्तरम्मि चित्तिय राइणा - अबो ! जाउओ धण-धन्न-रयण-
सयणाड-संजोगो, तावइओ दुक्ख-नियरो चि ।

जत्तिय-मित्तो सगो दुक्खाण गणो नि तत्तिओ चैव ।

अहवा सीस-पमाणा हवंति सल्ल वेयणाओ नि ॥

'तम्हा एगागिअ सुदर' ति मण्णंतो सवुद्धो एसो वि । सओरममेण वेयणीयस्स
पडणीहोओ सरिय-पुव-जम्मो गहिय-सामण्णो विहरिउ पयत्तो चि । अवि य -

रेणु पड-विलम्भ राय-सिंरि उज्झिऊण निक्खतो ।

म(मि)हिलाए नमी राया परिमुणिमासेस-परमत्थो ॥

[४]

तहा गंधार जणवए पुरिसपुरे नगरे जयसिरि-कुलमदिर नगगई राया । तस्स
पियाहि सह भोगे भुजतस्स सपत्तो कणिर-कलयंठि-रवावुरिय-वणतरालो, विरहानल-
तविय-नियत्तमाण-पावासुओ, निसट्ठमाण-रुदोइ रय-रेणु रजिय-दियंतरालो, भाइंद-
गाहि-गधापट्टिय-ममिर-भमरोलि-झकार-मणहरो, दीसत-नाणाविह-तियस-जत्ता-मह-
सगो, पड-पडह-झल्लरि-पडहिय-सदापरिजमाण-भयणगणो वसतो चि । अवि य -

मलपानिलो विपमइ चूओ महमहड परहुया रसइ ।

अब्धिज्जइ निसमसरो हिययारुद्धो पिययमो व ॥

एयारिसे वसंते उज्जाण पट्टिएण नरवइणां ।

मजरि-निगह-सणाहो साणद पुलइओ चूओ ॥

अइकोऊहलेण गहिया ताओ मजरी राइणां, तयेणु सप्तत्ये-संधावारेण वि । विलुत्तो
जाओ खाणुय-भेत्तो । रमित्ठण नियत्तमाणेण शुब्धिआ आसण-नरा - 'भो भो ! कत्थ

सो चूओ ? । तेहि भणिय-‘देव ! जाव तए गहिया मजरी, ताव तए खधावारेण, एवमा
वत्यतर पाविओ एसो सो चूओ’ चि । तओ सविसायं चितिय रायणा-‘अवो ! करि
कण्ण चचन्नाओ जीविय-जोवण-धण-सयण-रयण-पिय-पुत्त-मित्ताइयाओ विभूईओ । त-
किमणेण भय निवधणेण रजेण ?’ । सधुद्धो सो वि गहिय सामण्णो विहरिउ पयचो
। चि । कमेण य पत्ता सबे वि खिइपइट्टिय नयर । अवि य-

मभरिय पुब्ब-जम्मा दूसह-त्ता-नियम सोसिय सरीरा ।

विहस्ता ते पत्ता चत्तारि वि धरणिद्विय नये ॥

तओ चउदुवारे देवउले पुब्ब दुवारेण करकड्डुणी पविद्धो, दक्सिणेण दुमुहो,
अवरेण नमी, उत्तरेण नग्गई । कह महामुणीण पराहुचो ठामि ? चि विरु(कु)विय वाणम-
“तरेण नियपडिमाए मुह-चउकय । एत्यतरमि मसिण-कट्टेण कन्न कइइऊण मुक
एगपासम्मि कइयपण करकड्डुणा । त च दड्डुण भणिय दुमुहेण ति ।

देस पुर-रज्ज-घण-सयण-कामिणी उज्झिऊण पव्वइओ ।

ता कीस सच्चयमिण कोरसि कइयण-त्तणस्स । ॥

जाव दुमुहेण भणिओ करकइ पडिसलाव न देइ । इत्यतरमि भणिओ दुमुहो
“नमिण चि । अवि य-

“नियरज्ज मतिण उज्झिऊण रज्ज च कामिणीओ य ।

केणेहिं त ठविओ मुणिणो मतित्तणे साह । ॥”

तओ जाव दुमुहो नमिणो पडिवपण न देइ । इम पि अंतरेण भणिओ नमी
नग्गइण चि । अवि य-

परिचत्त-सव्व-सगो मोकरा निमित्त च कुणसि जइ-जत्त ।

ता कीस न(नि)दसि मुणी अणिदिणज्ज इम लेए ॥

जाव य नमी नग्गइणो न देइ उत्तर, एत्यतरमि भणिओ नग्गई करकड्डुण
चि । अवि य-

तए नियम सवम-ए पसत्थ सम्मत्त-गुण-जुए साह ।

अहियाओ निज्जंते न दोस वत्तव्वयमुवेइ ॥

रुसल वा परो मा वा विस वा परियत्तउ ।

मासियव्वा हिया भासा सपक्ख गुण-कारिया ॥

मुह-मु(म)हुर परिणय-मगुण(ल) च गिण्हति दिंति उवएसं ।

मुह-कड्डयं मोक्ख-फलं विरल धिय जीवलोगम्मि ॥

एगसमयम्मि सबे अवयरिया जम्मण च सपत्ता ।

निकलमण नाण सिय-यय च निट्ठविय-कम्मसा ॥

दुरिय-हर सुपसत्थ कल्लण मंगल सिव सत्ति ।

पत्तेयबुद्ध-चरिय, भणिय जिणसासणे एय ॥

मुपदेवि-पसाणं मए वि पत्तेयबुद्ध-मुणि-चरियं ।
भणिय जहोमद्वु सिद्धते गणहराईहि ॥
जो निसुणेइ कयत्थो इत्थी पुरिमो व भुक्क-वागारो ।
सो पत्त-तिवग्ग मुहो निव्वण-सुहं पि पावेइ ॥

॥ पत्तेयबुद्ध-चरियं 'समत्तं' ॥

सनिदानं तपो दीर्घससारफलं भवतीत्याह—

दीहर-ससार-फलो सनियाण-तवो जहा य बारसमे ।

चक्किम्मि तहा पढमे नवमम्मि य वासुदेवमि ॥ ३४ ॥

[दीर्घतरससार-फल सनिदान तपो यथा च द्वादशे ।

चक्किणि ब्रह्मदत्ते वासुदेवे त्रिष्टुप्(ष्ठे) नवमवासुदेवे कृष्णे ॥ ३४]

— [४६. सनिदाने तपसि ब्रह्मदत्तचक्रि-कथा] —

इत्थिणापुरे नपरे सणकुमारो चकनट्ठी । नमुई से मती । तत्थ य विहरता-पत्ता
सहोयरा चित्त-सभूयाहिहाणा महातवस्सिणो । मास-पारणए पविट्ठो भिक्खुट्ठा संभूय-
मुणी । अत्थ कयत्थिओ मतिण चि समुप्पण्णो से कोवानलो । अवि य—

“तपस्विनि क्षमासीति नातिक्रममाचरेत् ।

अतिनिर्मथनादग्निश्चन्दनादपि जायते ॥”

त-त्तेय-जणिय कोवानलस्स वियभिओ पाराय-कवोय-रासह संकासो धूमप्पीलो ।
तेण य सल्लाहय-नहगणेण जलहर सकाए पणचिया वण-मयूरा, उम्माहिपा पहिआ,
हरिसिया कासवया, विमु(म)णीहया रायहसा । अणतर च वियभियाओ जलणा-
वलीओ । जाओ य वित्थय-पक्क-वियाण-सल्लाहय नहगणाओ व विपरति चक्कवाय-
पंतीओ । किं वा सल्ला-रायारुणाओ पसरति बलाहय सतईओ ? । किं वा कुसुम-निवह-
समोच्छइयाउ किंसुगासोय वीहियाओ ? । किं वा समुल्लसति किणयर(रय)स रजिया
वेजयतीओ ? । किं वा फुरति एकीहयाओ सोयामणीओ ? । किं वा सहरिस-गमण-
सिडिलिय-सुरवहु-केसपास-गलियाओ पारियाय-कुसुममालाओ ? । किं वा तिहुयण-
भक्खणत्थमुज्जयस्स विफुरति कयत्तस्स रसणाउ ? ति । अहवा मडेति नहयल ? , किं
वाऽणुगच्छति जलहर ? , किमण्णेसति विज्जुलयाओ ? , किं वा गच्छंति रवि-मडल ? ति ।

अवि य— धूम-संजाहो जलणो वियभिओ मुणिरस्स वयणाओ ।

पाउस-जलयारलीओ गयणाओ विज्जु-पुजो व ॥

मुणिय-मुत्तं तो य आगओ राया, चित्तसाह य उवसामिओ कह कह वि । गया
दोमि वि उज्जाणं तवस्सिणो, ठिया अणसणेण । पुणरवि आगओ तेसिं वदण-वडियाए
इत्थीरयण-सहिओ राया । वडिया सविणय । समासाइय-इत्थीरयण-चिहुर-कासेण चितियं

संभूय-मुणिणा—‘अहो ! कयत्थो सणकुमारो, जो एरिसेण इत्थीरयणेण सह जीय-
लोय-सुहमणुहवइ, ता जइ इमस्स तवस्स फलमत्थि, ता मणुयत्तणे—एरिसस्स इत्थी
रयणस्स सामी उ होआ’ । चित्तमुणिणा वारिजतो वि कय-नियाणो गओ महासुक्के ।
तओ चुओ समाणो धम्मस्स राइणो चुलणीए भारियाए चोइस-महासुमिणय-पिसुणिओ
जाओ वारसमो धम्मदत्तो चक्कवट्ठी । साहिय भरह । ममुप्पण्ण-जाईसरणेण य चित्त-
जाणणत्थं अउलंपि(वि)या एसा पण्हा—

“दात्ता दासत्तणे आसीं भिगा कालिजे नेगे ।

इसा मायग तीराए’ सोवागा कासि भूमीए ॥

देवा य देवलोगमि आसि अहे महट्ठिया ।”

॥ जो एय पण्हा पूरेइ, त राया रज सविभागेण पूएइ । न य कोइ पूरेइ । इओ’ य
चित्तदेव-जीवो उप्पण्णो पुरिमताले वणिय-सुओ’ । समुप्पण्ण-जाई-सरणो अमुणिय-
विसय-सगो वेरग मग्गावडिओ’ गहिय-सामण्णो पत्तो कपिछ । भणिओ अरहट्ठिएण-
‘मयव ! जइ जाणसि, ता पण्हा पूरेसु’ । तेण भणिय-‘पढसु’ । पढिए भणिय मुणिणा—
‘एसा णे छट्ठिया जाई अणमण्णेहिं जा विणा ॥’

॥ गओ आरहट्ठिओ राय समीव । पढिय मुणि समाइइ । मुच्छिओ राया, समासासिओ
चंदण-रमाईहि । केण पण्हा पुरिय चि सिद्ध अरघट्ठिएण—‘मुणिणा’ । गओ राया तस्म
चंदणत्थ, पणिसिओ भाउ सार । अवि य—

“त किं पि अणण्ण-सम दिट्ठे इड्ढमि होइ मण-सौक्खे ।

ज कहिऊण न तीरइ सकास निरुद्धम सुहेण ॥”

॥ सम्भाव-सारं निमतिओ मुणी राइणा दिवाणुरुवेहि कामेहि । मुणिणा—वि परूविओ
समत्त-भूलो मुणि-धम्मो, जलमरिय घड व जल बिंदू न से हियय-ट्ठिओ । तओ भोत्तूण
भोगे अपरिचत्त-काम-भोगो गओ अहे सत्तमीए नरय-मुदवीए । चित्तो वि सपत्त-
केल-नाणो गओ नेवाण ति । उवणओ कायवो ॥

॥ धम्मदत्त-क्खणाय समत्त ॥

—[४७. सनिदाने तपसि त्रिपृष्ठवासुदेव-कथा]—

रायगिहे विसनदी विसाहभूई य तस्स जुवराया ।

जुवरणो विसभूई विसाहनदी य इयरस ॥

॥ रायगिहं नयर विस्सनदी राया महादेवी-गन्धुब्बमवो य विसाहनदी तणओ ।

विसाहभूई जुवराया, धारिणी’ से मारिया । तीए य पहाण-सुमिणय-यइओ जाओ

दारओ । कय च से नाम विस्सभूई । वट्ठिओ देहोवचएण, कल-कलावेण य । सपत्तो

जुवण । अण्णमा चूयतरु-पल्लवुवेल्ल-कणिर-कलयठि सह-मणहरो आणदिय-जियलोगो

‘मुरय-सोक्खमओ विव । समर-संगओ विव तरुण मिहुणय-पहरिसमओ विव सपत्तो

भसंतसवो ति । अवि य—

पुष्कर-वियड-केसर-भयरंदुहाम-कुसुम-सोहिष्ठो ।

निवृत्तिय-सुरय-सुहो सहइ वसतो वसतो ॥

तओ निग्गओ' कुमारो नयरओ, ठिओ नंदणण-सकासे पुष्करडए उज्जाणे ।
तथाभिरमंतस्म समइकंतो वसतूसओ । अण्णया नरनाह-महादेवि-चेडीए दड्ढूण
जुवराय-सुअ रमतं भणिया महादेवी—'सामिणि ! रज्ज परमत्थओ' जुवराय-सुयस्स,
जो पुष्करडयत्थो देवो ष विचित्त-कीडाहि रमइ । ता जइ ते सुओ' तत्थं न रमइ,
ता निरत्थयं रज्जं भजामि' । तओ' ईसानल-तनिया पविट्ठा, महादेवी कोव-हरियं ।
मुणिय पुत्तंतेण य भणिया राहणा—'पिए ! न एस अम्हाण कुल-कमो, जमण्णमि पुव्व-
पविट्ठे अण्णो वि पविस्सइ । तीए भणिय—'जइ एव, ता अवस्स मए अप्पा मारेयवो' ।

अवि य—दइया वयणम्मि कए कुल-वयणमो न पालिओ' होइ ।

कुल-वयणसमि कए न जियइ दइय त्ति य विसण्णो ॥

तओ' भणियं मंतिणा—'देव ! कूडलेह-वएसेणं तर(इ) सत्तूणं उवरि जत्ताए निग्गए
जुवराज-सुपम्मि रणुच्छाहे निग्गए तुह सुयस्स उज्जाणे पवेसो भविस्सइ'—'सहा कए
गओ' पच्चत-राईण उवरि जुवराय-सुओ' । सच्चविया निरुद्धवा देसा, ठिया आणा-परा
पच्चत-राहणो । खेम ति मण्णमाणो पडिनिपत्तो, कमेण य पत्तो रायगिहं, पुष्करडए ॥
य पविसमाणो भणिओ' दुवारपालेहि—'मा पविमसु, राय-सुओ' एत्थ रमतो चिद्धइ'
'अवो ! इमिणा पवचेण नीणिओ म्हि' त्ति । अपि च—

'उपकृतिणि विश्रब्धे आर्यजने य समाचरति पापम् ।

त जनमसत्य सधि(घ) भगवति वसुधे । कथं वहसि ? ॥'

'वा किं जुगंत-पवणो ष तरुणो उम्मूलेमि सवे ?', अहवा न जुत्तमिणमो तुच्छ-
विसयाण कए' । तओ फल-भर-नमियाए कविट्ठीए मुट्ठि-पहारेण पाडियाणि म्हाणि
फलाणि । भणिय च णेण—'एव चिय ते सीसाणि पाडिउ समत्थो म्हि' । 'ता
किमणेहि सारीर-माणस-दुकरे-निवघणेहि भोगेहि ? ति वेरग-मग्गावडिओ : गओ'
संभूय-साहुणो समीव । तेण वि समाइट्ठो साहु-धम्मो, पडिवण्णो भाव-सार । भणिय
च णेण—'जाउजीवाए मासाओ मासाओ भोत्तवो' । एव च अणाहारेण तव-तविय-
देहो गओ म्हुराए । पविट्ठो भिक्खुट्ठा मास-पारणए । पसय-त्त(ग)सा पणोहियं पडियं
दड्ढूण माउल-धूया-वारेखय-निमित्तमागयस्म विसाहनदिणो पुरिसेहिं कओ कलयलो
इम मणतेहि—'कत्थं त कविट्ठ-फल-पाढण-वल ?' । मुणिय-पुत्ततो य 'विसाहनदी
इसिउमादत्तो । 'अज्ज वि एमो कय-पावकम्मो ममोवरि वेराणुपवमुदेइ' । त्ति चिंतितेण
विष्कुरिय-कोवानलेण निग्गमोहि घेत्तूण भामिया सुरदी 'साहुणा, भणिओ य ॥
विसाहनदी—'अरे दुरायार ! न दुच्चलस्स वि केसरिणो गोमाऊएहिं चलं एडिअइ'—
अहिंठिय-भिक्खो पडिनिपत्तो कय-भत्त-परिचाणेण य कयं नियाण—'मणुयत्ते-त्तव-
फलेण महावल-परकमो होजा' । मओ य समाणो उप्पण्णो महामुक्के । मुणिय-सुव-

भव-वृत्ततो विहिणा विहिय-देव-कायवो भोगे भोतु पयत्तो । जहा तओ चुओ' संतो पोयणपुरे पयावइ-राइणो मियावईए सच-महासुमिणय-सइओ पढम वासुदेवो तिविहु(हु)नामो सवुत्तो । जहा से धूया-कामणाओ पयावई-नाम जाय । जहा सुमहा-गन्धुम्भो अइ(य)लाहिहाणो पढमनलदेवो आगओ । जहा अयल-तिविहुणो दो

• वि वलदेव-वासुदेवा संरुद्धिया । जहा आसग्गीरस्म निमित्तिणो पुच्छिया, पुच्छिएण मरण सिद्ध । त(ज)हा दूओ खलीऊओ, सीहो य वागइओ । जहा आमग्गीवेण सह दुवालस-सवच्छरिओ सगामो जाओ । जहा य आसग्गीवो वागइओ । जहा कोडिसिला उक्खित्ता, जहा अट्टमरह भुत्त, जहा सत्तम-महीए गओ । जहा य अयलो सिद्धो, सहोवएसमाला विवरणाणुसारेण नायव ति ।

॥ तिचिहु कहाणय 'समत्त ॥

—[४८. सनिदाने तपसि नवमवासुदेव-कथा]—

सपर्य नवमवासुदेव-निषाणय साहिज्जइ—

- वसतउरे नयरे दोभि भाउणो गहिय सबडा बाणिज-वडियाए गामतर पविट्ठा । वसिणीए' पमुत्तचकलड दहूण भणिओ महल्लएण लहूयभाया—'उप्पहेण लाएसु सगड,
 ॥ जेणेसा न वागइज्जइ' । तओ से अगणिऊण वयण चोइया सगड-वइल्ला । अमय विस-सकासाणि ताण वयणाणि सुणती वावाइया रह-चवेण, समुप्पण्णा सेट्ठि-धूया । हत्थिणा उर-निगसिणा य सपत्त-जोवणा समुब्बडा इम्भ-सुएण । तओ विचिचयाए फमुणो उप्पण्णो सो पढम-भाया तीए पुत्तत्ताए । गम्भए तस्मि आणदिया चित्तेण, पमाहिया लायन्न-सिरीए । सबहा पडिवण्णा सब-भणोरहेहि । कमेण य पसत्थ-वासरे पन्नया
 ॥ एसा । जाओ दारओ । पद्दाविओ सेट्ठी । दिन्न पारितोसिय । समादत्त महावद्दावणय' । कय च से नाम रायलल्लिओ । वट्ठिओ देहोवचएण, कला-कलावेण य । दुइय-भाया वि मओ सतो उप्पण्णो सो वि नीसे गम्भे । गम्भ-दोरेण य मया विर, मम्मदेसेसु कत्तिया विव, दावानल-वक्खित्ता विव जाया । गम्भ-साडणाईहि पि न विवण्णो । अण्ण दियय(ह)मि पन्नया दारय । जायमेत्तो य उज्जाविओ दास-वेडीए । गहिऊण
 ॥ पिउणा समप्पिओ कम्मयरीए । कय च से नाम गगदत्तो ति । सुणिय वुत्तता य रुट्ठा पण्णो । त च दिट्ठि-भोयरावडिय लोड्ड-कट्ठाईहि खलीकरेइ । अन्धया इद-महसवे पच्छन्न गगदत्त भुजाविज्जत च दहूण पिउणा तओ संजाय-कोणए खलीकाऊण परिक्रित्तो उप्पसरे । कह कह वि ण्हाविओ जणएण । एत्थंतरमि आगओ साह पुच्छिओ पिउणा—'किं मयव ! जणणीए वि अणिट्ठो सुओ होइ ?' । साहुणा भणिय—'जम्मतर-
 • निवत्तिय-कम्म यसाउ' ति । अपि च—

“य दृष्ट्वा वर्धते क्रोधं स्नेहश्च परिहीयते । स विज्ञेयो मनुष्येण एष मे पूर्ववैरिक ॥
य दृष्ट्वा वर्धते स्नेहं क्रोधश्च परिहीयते । स विज्ञेयो मनुष्येण एष मे पूर्वबान्धव ॥”

“नयणाद् नूनं जाई-सराणि त्रियसति बह्वह ददु ।

कमलाद् व रवि यर-बोहियाद् मउल्लेति वेसमि ॥”

वित्थरेण मम्मत्त-मूले परुणिए मुणि-धम्मे वेरग्ग-मग्गापडिओ पव्वइओ गंगदत्तो ।
त्ति । कालतरेण य माइ-नेहेण रायललिओ वि । तओ तउ-सोसिय-सरीरा दुविह-सिक्ख-
सिक्खाविय-पाणिणो पच-समिया तिगुत्ता गुत्तउंभवारिणो विहरिउण उज्जय-विहारेण ।
मरण-काले भणिय गंगदत्तेण — ‘जइ इमस्स तवस्स फलमत्थि, भणुयत्ते सयल-जण-नय-
णाणंदो होजा’ । मओ समाणो गओ देवलोग गंगदत्त-मुणी । रायललिओ वि, नवरम-
कय-नियाणो चि । तत्तो वि बुया समाणा जाया दसम-दुसारस्स वसुदेवाहिहाणस्स ॥
रोहिणी-देवई-त्तण्या बलदेव वासुदेवा । सेम-कराणयमागमानु(ण)सारेण भावेयव ।
उवणओ कायवो ।

॥ नवमवासुदेव-कखाणय समत्त ॥

— [४९. पुनर्मर्यादाधारणे नन्दिषेणमुनि-कथा] —

कम्म-वसेण मुणिणो जइ कह वि मुयति नियय-मज्जाय ।

पुणरवि धरेति ते च्चियं निदरिसणं नन्दिसेणेण ॥ ३५

[कर्म-वशेन मुनयो यदि कयमपि मुञ्चन्ति निज मर्यादाम् ।

पुनरपि धारयन्ति त एव निदर्शनं नन्दिसेने(षणे)न ॥ ३५]

रायगिहे सेणिय-सुओ नन्दिसेणो जाय-सवेणो धारिउत्तो वि । अइसय-नाणीहिं ॥
देवयाए पव्वइओ । गहिय-दुविह-सिक्खो गोयर-चरियाए ममतो अणामोणेण पविट्ठो
घेसा-मदिर । धम्मलाम-पुव्वय च ठिओ से प(पु)रओ । महास च भणिय वेमाए —
‘महरिसि ! दम्म-लामेण फज’ । ‘अवो ! कहमेयाए अहं हसिओ ?’ भावतेण सरणाउ
त्तण कट्ठिउण पाडिया रयण-बुट्ठी । भणिय च णेण — एसो मे दम्म-लामो । ‘अवो !
अक्खओ एस महप्पा निही, ता कखोहेमि’ चि भावतीए भणिओ गणियाए सपरिहास —
‘भाडिं दाउण मा अण्णत्थ वचसु’ । अणुक्खोवमग्गेहिं उवसग्गिमाणस्स चलियं
सजमाउ से चित्त । अवि य —

नेस्मास-कडक्ख-पलोइएहिं हसिएहिं विलसिएहिं च ।

तत्त-त्तस्स वि मुणिणो गिरि-सरिसं चालिय चित्तं ॥

नारय तिरिय-नरामर-गईसु अट्ठविह-कम्म-महलस्स ।

तं नत्थि सविहाणं ज ससारे न समवद् ॥

माविय मई वि, तव-सोसिओ वि, विण्णाय-विसय-संगो वि ।

कम्म-वसेण चलिओ मेरु-सरिच्छो वि नियमाओ ।

‘दस दस अहियरे वा अणुदियह जइ न जिणर-मयम्मि ।

‘वोहेमि तओऽजस्स विस व विसए परिचयामि ॥’

केणइ कालेण भुत्त-भोगो पुणरपि जाय-सवेगो पवइओ । कय निवलंरु सामन्न ।
उवणओ कायवो ।

॥ नदिसेण कहाणय ‘समत्त ॥

दुइय-पय सेविज्जसु दब्बाइ-चउक्कय समासज्ज ।

जह सघ साहु-सायय-वयणाओ अज्ज वयरेण ॥ ३६

[द्वितीयपद सेवेत द्रव्यादि चतुष्टय-समाश्रित्य ।

यथा सघ साधु-श्रावक-वचनात् आर्यवैरेण ॥ ३६]

॥ द्वितीयपद अपरादपद तत् सेवेत द्रव्य क्षेत्र-काल भावानङ्गीकृत्य । यथा सघ वचनात्
दुर्मिक्षात् पटविषाया निवाय सघो निस्तारित । साधु-वचनादाहत-पिण्ड-दानेन साधव
स्तारिता । श्रावक-वचनात् पुष्पाण्यानीय महिमा कृता । इदमारयानक [५०] सवित्तर
दिमुनिचरितादवगन्तव्यम् ।

॥ वइर कखाणय ‘समत्त ॥

जाणतो पि तमत्थ भत्तीए सुणेज्ज गुरु-समीवमि ।

गणहारि गोयमो विव समत्थ-सुयनाण-जलरासी ॥ ३७

[जानन्नपि तमर्थ भक्त्या शृणुयात् गुरुसमीपे ।

गणहा(धा)रिगौतमवत् समस्त श्रुतरत्न-जलराशि ॥ ३७]

तैसु तैसु ण्णेसु [५१] गोयमो उदाहरणम् ।

सुपुरिस-चेह्ठ दहु बुज्झते-नूण कूर-कम्मा वि ।

मुणि-जबु-दसणाओ चिलाय पभवा जहा बुद्धा ॥ ३८

[सत्पुरुषेष्ट दृष्टा बुध्यन्ते नून क्रूरकर्माणोऽपि ।

मुनि-जम्बु दर्शनात् चिलात प्रभवौ यथा बुद्धौ ॥ ३८]

मुनिदर्शनाचिलात् । जम्बु-दर्शनात् प्रभवः प्रतिबुद्धः । [५२] चिलाय-कखाणय

॥ उवएसमालाए भणिय ति । उवणओ कायवो ।

— [५३. सत्पुरुष-प्रभावे जम्बू-कथा] —

रायगिहे उसमदत्तस्स धारिणीए जह नेमिचिय-सिद्धपुत्तादेसाओ जंघुनामो जाओ । जहा य सवट्ठिओ^१ पडिबुद्धो, जणणि-जणय-चयणाओ जह अट्ट कनयाओ परिणीयाओ । ताहि सह जुच पडिवत्तीहि धम्म-जागरि(र)णेण जग्गंतस्स चोर-सहिओ पभमो बोहिओ । जहा हि दोन्नि वि पवइया, तहा सुप्पसिद्ध ति काऊण न भणिय । गंध-गोरव-मीरुत्तणओ, नगरमुवणओ सबुद्धीए कायवो ॥

भोगे अभुजिऊण नरग वच्चति मूट-किवणु व्व ।

भोचूण जति सिद्धि धुय-कम्मा के वि भरहो व्व ॥ ३९

[भोगानभुक्त्वा नरक व्रजन्ति मूढ-कृपण इव ।

भुक्त्वा यान्ति सिद्धिं धौतकर्माण केचन भरतवत् ॥ ३९]

यथा पिण्डोलको नरक गतः, भरतश्च निर्वाणम् । प्रसिद्धमाख्यानकद्वयम् [५४-५५] । उपनयः कार्यः ॥

हियय-गय सब्भाव गिण्हिज्जा तयणुरुव-चिद्धाहिं ।

जह गिण्हइ चाणक्को वणिगाण नच्चमाणाणं ॥ ४०

[हृदयगत सद्भाव गृहीयात् तदनुरूपचेष्टाभि ।

यथा गृह्णाति चाणक्यो वणिजा नृत्यताम् ॥ ४०]

— [५६. सद्भाव-ग्रहणे चाणक्य-कथा] —

जहा चाणक्को सदतो जाओ । जहा य घट्ट-दत्तस्स विवतरियं मुणिणा रजं सिद्धं । मि(म)हिला-सुवण्णाय-निमित्तं पाडलिपुत्ते सीहासण निसण्णो जहा नंदेण गलत्था(त्थ)-छाविओ । जहा तदुवरि पइण्णा कया । जहा य चदमुत्तो सगहिओ । पाडलिपुत्त^२ रोहियं, नट्टो य । जहा पुणरवि पवइयराइणा सह पाडलिपुत्त गहिय । पवइय य ह्वये जहा सब रजमुवणयं । भट्टार-निमित्तं च वणिणो मज्ज पाइऊण जहा ताण विभर-सखा परिजाणणत्थ पणवि(चि)ओ होला-चायण-पुवय । कोस-निमित्तं पारिणामिगीबुद्धी जूय रमइ कूड-पासएहिं । सोउण्ण-थाल दीणाराण भरिय । जो जिणइ तस्स एयं देमि, अह जिणामि, एको दीणारो दायवो । अवि(ति)चिर ति अन्न धाउवाय चिंतेइ ।^३ वा(ना)गराण भत्तं देइ, मज्ज-याणं च । भत्तेसु पणवि(चि)ओ मणइ—

दो मज्जे घाउ-रत्ताइ कचण-कुडिया तिदइ च ।

राया मे वमवत्ती एत्थ वि ता मे होल वाएहिं ॥ १

अण्णो असहमाणो मणइ—

गय-पोयस्स य मत्तस्स उप्पयस्स जोयणसहस्स ।

पए^४ पए सयसहस्सी एत्थ वि ता मे होल वाएहिं ॥ २

अण्णो भणइ—

तिल आदयस्स उत्तस्म निप्फन्नस्स बहुसय(ह)स्स ।
तिले तिले सहस्सं एत्थ वि ता मे होल वाएहिं ॥ ३

अण्णो भणइ—

नव-पाउसम्मि पुन्नाए गिरि-नईयाए वेग-पुन्नाए ।
एगाह-महिय-मेत्तेण नवणीए पालिं ववामि ॥ ४
एत्थ वि ता मे होल वाएहिं ॥

अण्णो भणइ—

जवाण नव-किमोराण तद्विदस-जायमेत्ताण ।
केसेहि नह छाएमि एत्थ वि ता मे होल वाएहिं ॥ ५

अण्णो भणइ—

दो मज्झ अत्थि रयणाणि सालि पसईया गहभिया य ।
छिन्ना छिन्ना वि रुहती एत्थ वि ता मे होल वाएहिं ॥ ६

अण्णो भणइ—

सय सुकिल निच-सुयधो मज्झमणुरचा नत्थि ए(प)रासो ।
निरणो य दुयचम(स)ओ एत्थ वि ता मे होल वाएहिं ॥ ७

एवं नाऊण, रयणाणि मग्गिऊण, कोट्टागाराणि सालीण भरियाणि, रयणाणि जायाणि, गहभिया पुच्छिओ छिन्नाणि छिन्नाणि पुणो जायति । आसा एगदिवस-मग्गिया जाया । एगदिवस नरनीय । एयमक्खा[ण]य जहा आउस्मए जाव पिंदुसारो राया जाओ । जहा य तेहिं महत्तेहिं सम्भावो पयडिओ, तहा [आ]उस्सय-विवरणाशुसारेण दड्ढं उवएसमाला विवरणाउ ति ।

“कुनियस्स आउरस्स य वसण पत्तस्स राग रत्तस्स ।

मत्तस्स मरत्तस्स य सम्भावा पायडा द्दोति ॥”

उवणओ सु(स)उद्वीए कायवो ।

कोहानल-पज्जलिया गुरुणो वयण असदहता य(उ) ।

हिंडति भवे माहिल-जमालिणो रोहगुत्तो य ॥ ४१

[कोधानल-दीप्ता गुरोर्वचनमश्रद्धधानास्तु ।

हिण्डन्ते भवे माहिल-जमालिणौ रोहगुप्श्व ॥ ४१]

माहिल इति गोट्टा(गु)माहिलो गृहते ‘पदाययवेऽपि पदसमुदायोपचारात्’ चशब्द

इयर्थे, स चोपमायापी त्रिष्येतेष्वपि । एतेषा त्रयाणामपि निह्वयाना [५७-५९] चरित-
मावश्यकोपदेशमाला विवरणाभ्यामवगन्तव्यमिति । उवणओ सउद्वी[ए] कायवो ।

विष्णाणस्स लवेण वि अवमण्णइ सुरगुरु पि हय-मुक्खो ।
परिवाय-पोट्टसालो दिट्ठतो दिट्ठ-माहप्पो ॥ ४२

[विज्ञानस्य लवेनाप्यवमन्यते सुरगुरुमपि हतमुखं ।
परित्राद् पोट्टसालो दृष्टान्तो दृष्ट माहात्म्य ॥ ४२]

भावायों रोहगुप्तकारयानके [६०] मणितः ।

नाणीण चरण-हेउ अण्णाणि-विचिद्धिय किमच्छेर ? ।

जह नाइलस्स जाय मित्तस्स वियभिय पावं ॥ ४३

[ज्ञानिना चरणहेतु अज्ञानि-विचेष्टित किमाश्चर्यम् ? ।
यथा नागिलस्य जात मित्रस्य त्रिभुम्मित पापम् ॥ ४३]

— [६१ ज्ञानि-चेष्टिते नागिल-कथा] —

चंपाए नयरीए अहिगय-जीगाजीरो समुल्लठ-पुण्ण-पारो सनर-निजराइ-कुमलो
नाइलो मानगो । मित्तो य से अचत इत्थी-लोलो कुमारनदीनामा सुण्णयारो । तेण
य जह(हि)च्छिय-दब्ब-पयाणेण अचत-रुचवरेण विगाहियाणि पचमयाणि तरुण-रमणीण ।
सो य ताण मज्झ-नाओ महागहदो विव करेणु-परिवुडो भोगे झुजमाणो चिट्ठइ ।
रागुकडयाए य उनइट्ठं पि नाइलेण जिणधम्म न पडिबज्जइ । अन्नया नंदीसर-जत्ता-
नि[मित्तमागयाहि] पचसेल-चय(त्थ)वाहिं पणट्ठ-सामियाहि उज्जाणमुवगओ दिट्ठो
सुण्णयारो हास-प्पहासाहि चाणमतरीहि, 'जोगो' चि पुलइओ साहिलासं । सजाय-
धम्महेण य मणियमणेण—'काओ तुम्हे ? कचो वा आगयाओ ?, मम च कामेह'
त्ति । ताहि मणिय । अवि य—

“दीनाउ पंचसेलाओ इहय पत्ताउ देरया अम्हे ।

ता जइ कामेसि वय ता तुरिय तत्थ आवेजा ॥”

मणिक्यां उपपद्याओ तमाल-दल सामल गयण । तओ अचताणुराग-रत्तेण तक्खण
घोसावियं पढहएण—'जो कुमारनंदीय पंचसेलयं नेई, तस्म दव-क्कोडिं देइ' । सव्वहा
वहणेण निविण्ण-जीविएण नीओ धेरेण पंचसेलय । दिट्ठाओ ताओ, कामेतो य मणिओ
साहिं—'न इमिणा असुइणा सरीरेण अम्हे सेजिजामो, ता तत्त्वेन गतु नियाण-पुव्वयं
जलणाद-पवेस कुणसु' । तेण मणिओ 'न तरामो गतु' । ताहि मणियमम्हे नेमो । 'एव'
ति पडिउन्ने 'ओसोयणीं दाऊण मुक्को चपाए बाहिरुज्जाणे । कोऊहल-पूरिएहि मणिप
लोगेहि—'कि तए तत्थ दिट्ठमणुभूयं वा ?' । सो मणिउ पयचो चि । अवि य—

दिट्ठ सुयमणुभूयं ज चित्त पचसेलए दीनि ।

कि ताओ पच्छेजा हा हासे ! हा पहासे ! चि ॥

‘अवो ! मुट्ठओ चाणमतरीहि वेलनिओ, मा वराओ ससार भमउ’ चि भावेत्तेण

समत्त मूलो कहिओ साहु सावयधम्मो नाइलेण, न ठिओ चिवे । तजो^१ वारिअतो
वि कय-नेयाणो इगिणि मरणेण भओ^२ उप्पण्णो पच्चसेलाहिउई बाणमतरो । नाइलो
वि इमेण चिय मित्त चिट्ठिएण निग्गिण-काम-भोगो काऊणाकलक सामण्य महिद्धिओ
वेमाणिओ^३ जाओ^४ । सवित्थर पुण इम दुमुणिचरियाओ^५ नायव । उणओ सवुद्धीए
कायवो ।

तित्थयर-वदणत्थ चलिओ भावेण पावए सग्ग ।

जह ददुरदेवेण पत्त वेमाणिय-सुरत्त ॥ ४४

[तीर्थकवन्दनार्थं चलितो भावेन प्राप्नोति स्वर्गम् ।

यथा ददुरदेवेन प्राप्त वैमानिकसुरत्तम् ॥ ४४]

॥ — [६२ भाव वन्दने ददुरदेव-कथा] —

जहा सेहुवओ रायगिहे पओली-दुवारे तण्हा-हिहओ मरिऊणं घावीए ददु(हु)रो
जाओ । तित्थयर-समोसरण च रमणी यणाओ सोऊण भगवओ सभाव-सार वदणत्थ
पयवो । सेणिय तुरय-सुरेण वावाइओ सतो जहा वेमाणि-सुरो जाओ, तहोवएसमाला-
विवरणाओ सवित्थर नायवम् । उणओ कायवो ।

॥ ददु(हु)रदेव कखाणय 'समत्त' ॥

देहाणुरूप-वीरिय खेत्ताइसु भावओ निसेवेज्जा ।

जघायल-परिहीणा निदरिसण सगमायरिया ॥ ४५

[देहानुरूप-वीर्यं क्षेत्रादिषु भावतो निसेवेत ।

जघानल परिहीणा निदर्शनं सङ्गमाचार्या ॥ ४५]

॥ — [६३ क्षेत्रादिसेवने सङ्गमाचार्य-कथा] —

जहा दुकाले जघा मल परिसीणा गच्छम्मि एगए नव विभागीकाऊण कोइहर-
सेत्त जयणाए ठिया धरिणो । जहा य पुढो-चसहीए दत्तो, देवयाए पडिचोहिओ,
तहोवएसमाला विवरणाओ सवित्थर नायव ।

॥ सगमायरिय कखाणय 'समत्त' ॥

॥ छल सगहियं दव्व न ठाइ गेहमि येव काल पि ।

आहीरि-उचएण टिठ्ठतो एत्थ वणिएण ॥ ४६

[छल-सङ्गृहीत द्रव्यं न तिष्ठति गृहे स्तोक-कालमपि ।

आभीरि-वक्त्रेण दृष्टान्तोऽत्र वणिजा ॥ ४६]

— [६४ छल-द्रव्ये वञ्चकवणिक्-कथा] —

वसतपुरे जियारी राया । अचत-निंदाणुगओ हरिनदी वणियओ । नायणी से भारिया । लच्छी तेसि धूया, दिचा य कुसुमपुर-निवासिणो वणिय-सुयस्स । अण्णया विनणीए चिट्ठवस्स हरिनदिणो आगया आहीरी । कप्पाम-निमित्त च समप्पिया दोन्नि रूग्गा । दिण्णासु दोसु तुलासु मुद्धचणओ वद्धो पोद्धलओ । हरिनदिणा चितिय — 'सुदर जाय, जमिक्कय-कप्पासेण तुट्ठा । अपुव-लामो य एस रूग्गओ, ता घयपुण्णे काराविरुण धुजामो । ततो पट्टरियाणि खीर-धयाट्टणि । निष्फण्णेषु य घयपुत्रेषु कम(इ)य पुरिम-सहिओ पत्तो जामाऊ । आमतियओ सासए भोयण-निमित्त । तेण भणिय — 'तुरिएण गतव, ता जं पुव-रद्धमत्थि, त चिय भोत्तूण गच्छामो' । तओ भोत्तूण सवे घयपुण्णे सेस च भोयणं गओ सो । हरिनदी वि आगओ । अचत सुहाए परद्धो घयपुण्णाहिलासी " अणेग डिंमाणुगओ पत्तो गेह । निमण्णो आसणे, समुत्तणीयं भोयण । परिविट्ठो कोइवो घणो, सह वल्ल-तेल्लेहि । घयपुण्णे धुजिस्सामो चि दिण्णो डिंमाण । धुत्ते य तमि घयपुण्णे आगच्छते पलोयंतस्स समुट्ठिया भारिया नीर घेत्तूण । भणिय च णाए — आयमसु । 'अवो ! येन-वेलाए घयपुण्णे टाहि' चि धमधमतो उट्ठिरुण तत्तो निविट्ठो अण्णत्थ । तओ भणिय नाडणीए — 'विनणीए वच्चसु' । तेण भणिय — 'किं " वे(वि)पाले घयपुण्णे टाहिसि ?' । तीए भणिय — 'जामाऊ ससहाओ भोत्तूण गओ' । चितिय च णेण — 'पाओ ह, निरडिय च सपयमेन पाउस्स इंसुम सेस(ममेय), जेण सामण्णाहाणे वि न सपडिओ' । गओ वाहि, चिंताउरो य ट्ठिओ नग्गोह-हेट्ठमि । थेव-थेलाए य दिट्ठो साह । तेण समीवेण घोळंतो य वणिण्ण भणियो — 'एहि भयव ! वीममसु ताव' । साहुणा भणिय — 'तुरिय मए नियय-कजेण गतव' । वणिण्ण " भणिय — 'किं भय ! को वि पर-कजेणावि गच्छड ?' । साहुणा भणिय — 'भइ ! जहा तुम चिय पर-कजेण किलिस्समि, ण्णो य अविरया' । सजाय-सकेण चितिय वणिण्ण — 'हत ! कहमणेणाह वियाणियो ?' । तओ गतूण सुहासणत्थ साहु विण्णवि-उमात्तो — 'भगर ! कह तए नाय ? जहा मए आमीरी रूग्गय मुत्तिया । न [ए]यमणोसिं कहेयव' । विमिहओ चित्ते, पुच्छिओ मुणिणा — 'भइ ! किमेन जपसि ?' । सिट्ठे य सन्मावे भणिय साहुणा —

"बहु सुणेद कप्पेहिं, बहु अच्छीहिं पेच्छद ।

न य दिट्ठ सुय सब्ब मिक्ख अक्खाउमरहट्ठ ॥"

'अण्ण च भइ ! किमेन जपसि ?, सवो वि अविरय-जणो महिला-पुत्ताड-निमित्त किलिस्समइ, नरर पाउक्कम अण्णो गेण्हइ' । पुणो य समच-मूले परुविए साहुधम्मो " भणिय वणिण्ण — 'भयव ! घणो ह, जेण मए सिद्धिपुरि-मत्तवणाहो तुम पापियो । ता जान भयणमापुत्तामि, ताव त पाय-मूले सफलीकरेमि मणुयत्तं पन्नजा निहाणेण' । मुणिणा भणियं — 'दिवाणुप्पिया ! एउ रुणसु, कायवमिण भव-मत्ताण' । गओ एसो । भणियो परियणो — 'मए देमत(र) वणिज-वडियाए गतव । दोण्णि य सन्धनाहा, एगो

मूल भट दाऊण सुहेण इट्ठपुर पावेइ, तत्थ य विदत्त न किञ्चि गेण्हइ । दुइओ पुण न किञ्चि मूल भट देइ, पुव-विदत्त च लुपइ । इट्ठपुर दव-लामा पुण दूर चाइया । ता साहइ, कयरेण मह वचामो ? । सयणेण भणिय—‘पढमेण सह वयसु’ । जइ एव, ता अणुवपइ मम । गओ सयणो । पत्तो तसुदेस । ‘कत्थ ते सत्थवाहा ?’ । वाणिएण भणिय—‘पढमो सत्थवाहो एम महप्पा सुणी, मूल भट पचमहवय-रयणाणि दाऊण सिउपुरे नगरे नेइ, न य नेव्वाण-सुइ ममाहिंतो गेण्हइ । निइय-मत्थवाहा उ तुम्मे, दाऊण धम्म-मोछ पुवजिय घेत्तण ससारे छुहइ(ह)’ । तओ पडिउद्वेण सयणेण भणियो एमो—‘धण्णो तुम, पुअत्त ते मणोरहा, करेसु समीरिय’ । तओ पवहुमाण-सवेगाइसओ पवइओ वणिओ, पालिऊण सामणं गओ निवाण ति ॥

॥ वणिय-क्कयाणयं ‘समत्त ॥

जायइ विस पि अमयं सत्तुसु नि पुण्णभायण-नरस्स ।

जह सीरीहूयाओ दाढाओ सुभूम-चक्किस्स ॥ ४७

[जायते त्रिपमप्यसृत शत्रुष्वपि पुण्यमाजननरस ।

यथा सी(क्षी)रीगता दद्या सुभौमचक्रिण ॥ ४७]

—[६५ पुण्य प्रभावे सुभूमचक्रि-कथा]—

घसत्तपुरे नगरे उच्छन्न वसो अग्गियओ नाम दारओ । देसत्तर सफममाणो सत्थेण उज्झिओ तावस पल्लि गओ । सगहियो दारगो चि काऊण जमाभिहाणेण सान्नेण । तम्मि पचचीभूए सो चेउ दारओ जमदग्गिनामो पसिद्धिमुअगओ । दोण्णि य देवा वेसानर-धम्मवरि नामाणो साधु-तावस-भत्ता भणति य—‘साधु-तावसे परिक्रवामो’ । सङ्खुअ-सुरेण भणिय—‘जो अम्हाण अहमो, तुम्ह पुण सवुत्तमो परिक्रिअत्तु’ । ‘एव’ ति पडिअण्णे ‘मिहिलाए नयरीए अभिनव-सावगो पउमरहो राया, सो चप वञ्चतो चासुपुअ-समीवे पवळा-निमित्त । सो य पडिक्कलाणुकूलोअसग्गेहि उवसग्गिओ पि न विपरिणामिओ । अण्णे भणति—सिद्धपुत्त रूप काऊण भणियो जहा—‘दीहमाउय, मा ताव पवयसु’ । तेण भणिय—‘विउला निअरा भविस्सइ’ । तओ गया जमदग्गिणो समीअ । कय-सउण-वेसा ठिया से वुच्चमि । तओ माणुस भासाए सउणेण भणिया सउणिया—‘हिमवत्तमह गमिस्सामि’ । न सा विसजेइ । मा अण्णासत्तो तत्थेव चिद्धिहिसि । सो भण[इ]—‘गोघाय-वमणघाए निस्सवेमि, जइ तुरिय न आग च्छामि’ । सा भणइ—‘न एएहिं सवए(हि)हि पत्तियामि, नवर जइ एयस्स सुणिणो दुक्कय पियसि, वो म्रूयामि’ । सो नेच्छइ एय सवइ काउ । रिसिणा रुट्ठेण गहिया दोण्णि पि हत्थेहि । पुत्तिअएहि य भणिय तेहि—‘महरिसि ! अणवओ सि’ ति ।

अपि च—“अपुत्रस्य गतिर्नास्ति स्वर्गो नैव च नैव च ।
गृहधर्ममनुष्ठाय ततः स्वर्गं गमिष्यति ॥”

“इह चिय सुरय-सुह पुणो य देवेहिं साहिओ धम्मो ।
इकं उक्कठिया वाला वीय मोरेहिं से लविय ॥”

तओ ससुद्धो पडिचण्णो नयरद्वएण । देवो वि सावगो जाओ । जमदग्गी वि
गओ मिगाकोट्टए । भणिओ य जियसत्तू—‘मम कन्नग देसु’ । साव-भीएण य
दाविय धूयाण सय । जा इच्छइ, त गेण्हासु । तओ त पिसाय-सकास दट्ठूण ‘न
लज्जसि-विसए पत्थितो’ भणती उट्ठियाओ सवाओ वि परमुहीओ कण्णगाओ त्ति ।

अवि य—“उवरोहयाए कज्ज कीरइ सब्ब पि जीयलोगम्मि ।

पेम्म पुण इह उवरोहयाए भण केण सघडिय ? ॥”

रुट्ठेण कयाओ सवाओ कुजाओ । इमाओ चिय कारणाओ कण्णकुज्ज त्ति नामं संडुत्त
नगरस्म । पुणो य दिट्ठा एगा रेणूए रमती । पणामिउ फल ‘इच्छसि’ त्ति भणिया ।
पडिन्न से वयण । गो-महिसि-परियण-सहिया नेउ पयचो । सालिया रूवग-निमित्त-
मुवट्ठियाओ, रुज्जियाओ ताओ पगुणाओ काऊण गओ आसमय । गघव-वीवाहेण
समुच्चूदा^१ रेणुगा । तेण उउ-समए भणिया एमा—‘साहेमि ते चरु, जेण
समत्थ-वभण पहाणो ते सुओ होइ’ । तीए भणिय—‘मम भणिणी हत्थिणाउरे अणंत-
वीरियस्म भज्जा । तीसे वि रात्तिय चरुं करेसु’ । कएसु दोसु वि ‘अवो ! जारिसी अह
अडवीमई जाया, मा मज्झ पुचो वि एरिसो हवउ’ त्ति भावतीए जिमितो रात्तिय-
चरुओ । भणिणीए पुण वंभण-चरुओ पेसिओ । जाया दोण्ह पि पुत्ता । तावसीए रामो,
इयरीए कत्तवीरिओ । वट्ठिया दोन्नि वि देहोवचएण । तावसासम-पत्त-गिलाणीहूय-^२
पडियरिय-विज्जाहरेण दिण्णा रामस्स परसु-रिज्जा, साहिया सरवणे । अण्णे भणति—
जमदग्गिणा दिन्ना । रेणुगा वि हत्थिणाउर गया रायणा सपुत्ता कया, आणिया
आमम-पय जमदग्गिणा । रूसिएण य सपुत्ता वावाइया रामेण । तत्थ चिट्ठेण
गहियाओ य सत्थाइयाओ कलाओ । भणिणीए वि सिट्ठमणत्तवीरियस्स जहा वानाइया
सपुत्ता रामेण रेणुगा । तओ आगतूण राइणा विणासिओ आममो । पहाविओ गावीओ^३
चेत्तूण । रामेण वि गत्तूण वानाइओ अणत्तवीरिओ, नियत्तियाओ गावीओ । कत्तवीरिओ
राया जाओ । तारा-पमुहतेउरेण सह भोगे भुज्ज । अन्नया जणय-मरण निमामिऊण
वानाइओ जमदग्गी कत्तवीरिएण । रामेण वि परसुणा भारिओ कत्तवीरिओ,
अहिट्ठिय रज्ज । इओ य सा तारादेवी सब्बविय-चोइस-महासुमिणा सममेण पलायंती
तावसासम गया । कमेण य पडिओ सा(से) मुहेण गम्भो । कय च से नाम स(सु)भूमो ।^४
सत्त वाराओ निक्खल्लीकया पुहई रामेण । जत्थ जत्थ रात्तिय पेच्छइ, तत्थ तत्थ से
पग्गु जलइ । अण्णया तानमासम वोलेवस्म जलिओ परसु । ‘को एत्थ रात्तिय(ओ) ?’ त्ति

- भणिण सलत्त ताउसेहि—‘वय चिय सत्तिया ताउमा संवुत्ता’ । एव च तावसासमे विजाहर-देवया परिग्गहिओ सुभ(भू)मो चववट्ठी देहोवचएण कला-कलावेण य वट्ठिउ पउत्तो । नेमिच्चिएण पुच्छिएण सिद्ध रामस्म — ‘जो [ए]यम्मि सीहामणे निविट्ठो एयाओ खत्तिय दाढाओ पायसीभूयाओ साद्धित्ति, तत्तो ते मरण’ । मड काऊण व(क)य सीहासणं, पुरओ निवेसिय दाढा पुण्ण थाल । निरुविओ अणिवारिओ सत्तागारो । ठविया आरक्खिय-नरा । इओ य, मेहनाओ विजाहरो पउमसिरीए धूया[ए] नेमिच्चिणा आइह सुभोम भत्तार पडियरतो चिट्ठइ । अण्णया सुभोमेण पुच्छिया जणणी — ‘किं एत्तिओ लोओ?, उता(दा)हु अण्णो वि अत्थि?’ । तओ सवित्थरेण नियय वुत्तते सिट्ठे रोसानल-पज्जलिओ अहिमाणेण एगागी वारेअतो वि गओ हत्थियणाउर । पत्तिट्ठो तत्थ तडे(मडे) ।
- ॥ निसओ सीहासणे मुक्क-यदा पण्डा वाणमतरी, खीरीभूयाओ य दाढाओ भुजिउ पयत्तो । वहणमुअया य आरक्खिया नरा निवारिया’ य विजाहरेण । म्णिय-युत्ततो सत्तदू-सधावाराणुगम्ममाणो गहिय-परसू पत्तो रामो वि । ज(जि)य से सेअ विजाहरेहि । तओ समुअट्ठिओ रामो, जाव उल्हाणा परसू । सुभूमो वि उट्ठिओ त चिय थाल वेत्तूण, देययाए चक्क कय । तेण छिन्न रामस्म सीम । निरडिय गघोदयं । जाओ
- ॥ चक्कवट्ठी । अहिमाणेण य एकगीस चागओ निन्धमणी कया पुहई । गम्भो वि ह्वालिय त्ति । उवणओ कायघो ।

सुपदेवि पमाणेण सुभोमचयिस्म माहिय चरिय ।

आगम विहिणा जीनो निसुणतो लहइ कळाण ॥

॥ सुभोम कग्गाणय समत्त ॥

- ॥ सुपसत्त-नाण-दसण-चरणाहरणाण सावगाण पि ।

निच्च वट्ठति सुरा कज्जे जह चेडयनिनस्स ॥ ४८

[सुप्रशस्त ज्ञान दर्शन चरणाभरणाणा श्रावकाणामपि ।

नित्य वर्तन्ते सुरा कार्ये यथा चेटकनृपस्य ॥ ४८]

जहा वेसालीपु रोहियाए चेडयस्स देवेहि सत्तेज्ज कय, तहोरएसमाला-विवरणाओ

- ॥ सवित्थर नायव [६६] ।

सपत्त-महामहिमो गव्व न करेज्ज नाउमप्पाण ।

जह सा चित्तयर-सुया नरिद-महिलत्तण पत्ता ॥ ४९

[सपत्ता महती महिमा येन स तथा गर्व न कुर्यात् ।

ज्ञात्वा आत्मान महिमाया पूर्वं कुपणकल्पकज्जसौ चित्तसुता ॥ ४९]

— [६७] गर्व-निषेधे चित्रकरसुता-कथा] —

चसतउरे नयरे जियसत्तु राया । 'जमण्णेरिं राट्ठमरिय, त कि मम नरिय ?' पुच्छि-
एण साहिय दूएण—'दव ! चित्तसमा नरिय' । तओ मेलिऊण चित्तयरे विभत्तं समभागेण
खेत्त, समारद्धा चित्तेउ । जण्णया चित्तय-दारिया हट्ट-मज्जेण गच्छती पहाविय-तुर-
यारोहाउ कह वि चुका पत्ता पिउणो समीर । भणिय च णाए—'ताय ! उण्ह चिय
भुंजसु' । तेण भणिय—वाहरियाए गतूण भुजामि' । तओ कुट्टिममि वण्णिएहिं वरहि-
पिच्छ लिहियं । मोरपिच्छासरूए पसारिओ राइणा हत्थो । तओ सहास भणिय चित्तगर-
मुयाए—'तिहि पाएहि मचिया न चिट्ठ त्ति बहुकालाओ चउत्थ-पाओ लद्धो' ।
समुप्प[न्न]-कोउगेण य पुच्छिया राइणा—'किमेय ?' । तीए भणिय—'एको एस राया
महासुक्खो, जो अपेण-कुट्ट पडिधु(उ)द्वान् एगागीण य सरिस रोत्त समप्पेइ । वीइओ
आसारोहो, जो हट्ट-मज्जेण वाहिण तुरंगमेण वच्चइ । तइओ मम जणओ, जो
अगुणण्णुणो नरवइणो कए भोयण सीयलावेउ । चउत्थो तुमं, जो कित्तिमाकित्तिमाण
पिच्छाणं विसैस न वियप्पेत्ति' । 'जहो ! से त्रिण्णाणाइमओ !' भावतेण य पट्टविओ
मणूमो से जणय-समीवे । भणियं च णेण—'राइणो नियय-धूय देसु' । भय बिम्हया-
इत्तायर च भणियमणेण—'किमम्हाण धूयाए रूय(व)विहवाह-रहियाए परमेसरो
काहिति ?' । गतूण भणियमणेण । द[इ]य-वार पि पट्टविओ राइणा । तीए भणिओ
जणओ—'भणेज्जसु जहा न पडिवत्ति काउ समत्थो' । तहा सिट्ठेण राइणा पेसिय दव ।
उच्चूदा राइणा । दिण्णो वामओ । पुव मिस्सविआ य पुच्छिया दासचेडीए कहाणय ।
एगस्स राइणो पच्छन्न-घर-द्विया सुवण्णयारा कलहोय घडेत्ति । इकेण भणिय—'राई
वट्ठइ' । सो कहं वियाणइ ? । दासचेडीए भणिय—'साहसु, न याणामो' । तीए
भणिओ(य)—'निहा आगच्छइ सपय, कल्ल साहेमो' । कोउगेण य राइणा दिन्नो विहय-
दिवसे तीए चिय वारओ । पुच्छिया चेटीए—'कह वियाणेइ ?' । तीए भणिय—
'रत्ती-अघओ, अहं राट्ठ-जरगो आगच्छइ, मउलिय पउम-दसणाओ वा' । एकेण-
(काए) भणिय चेटीए—अण्ण कहसु । एगेण राइणा दोत्ति चोरा गहिया । ते मज्जमाए
छोदूण नईए पनाहिया । तीर-पत्ता य विहाडिया केणावि मज्जसा । ठिठ्ठा पुरिसा ।
एकेण भणिय—'तईय दिनसमम्हाण एत्थ छुट्ठाण' । 'सो कह वियाणइ ?' । तीए
भणिय—'सामिणि ! कहेसु' । 'सपय निहा वाहेइ, कल्लं साहिस्सामो' । पुणो वि दिन्नो
वारओ । पुच्छियाए य भणियमणाए—'तस्म तेइज्जरो आगच्छइ, तेण जाणइ' त्ति ।
पुणो वि पुच्छिया । एगस्स राइणो अच्चत मुदरा धूया रूज-लोमेण अवहरिया
विज्जाहरेण । तस्म य चत्तारि पुरिसा रयण-भूया नेमिचिओ, रहगारो, सहस्म-जोही
महासुहडो, विओ । 'जो आणेउ दारिय, सो चेन्न जीगाहे' त्ति । तओ नेमिचिणा
सिट्ठ—'पुव-दिसाए विज्जाहरेण नीया' । तन्मयण चिय आगासगामी णिवत्तिओ रहिएण
रहो । समारुद्धा तत्त्व चत्तारि वि । उप्पट्टया गयण-वत्तिणीए । दिट्ठो विज्जाहरो,
लग्गो सहस्सजोहिणा सह । वागाइओ महस्मजोहिणा । तेण य मरमाणेण य छिन्न
दारियाए सीस । सपत्ता नयर । ओमहि-सामत्थेण य जीगाविआ वेजेण । उरगारिणो

ति काउ समुद्रिया सबे वि वीगाहिउ । 'कह एचियाण महिला हवामि ?' ति मण्णमाणीए भणियमणाए—'जो मे सह जलणमि पविसइ, तस्साह भारिया हवामि, न अण्णेसि' । ता को तीए सह जलणे पइसिस्मइ ? । दासचेडीए भणिय—'सामिणि ! न याणामो, साहेइ(सु)' । तीए भणिय—'कलु कहिस्सामो' । तओ वियइ(इय) दिवसे सिट्ठ—'नेमिचिओ तीए सह चडिस्सइ, जहा मुरगाए नीहरिस्सइ' । एवं च एरिसएहिं कहाणएहिं छम्मास निरतर राया कामिओ । सेम-महिलाओ छिट्ठाणि जणि(णि)-स्सतीओ निधं चिट्ठति । मज्झण्हममए य उवरए पइसिऊण चित्तयर-वेस काऊण अप्पाण निंदति । अवि य—

'एय ते पिउ-सत्त जरदढी राड काय-भणियाई ।

एय नरिंद तणय पइसुय रयणमाईय ॥

ता मा गब काहिसि अप्पाण जाणिऊण रे जीर ! ।'

महिलाहिं नियो भणिओ एसा तुह साहण वुणइ ॥

जाल गवक्खेण तओ अप्पाण पुलइऊण निंदती ।

ताहे स धिय इट्ठा जाया सबाण नरवइणो ॥

उवणओ कायवो ।

सुयदेवि पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

चित्तकर-दारियाए निमुणतो हवइ गय-माणो ॥

॥ 'चित्तकर-दारियाए कणाणय समत्त ॥

भाव विणा करंतो मुणि-चिट्ठ नेय पावए मोक्ख ।

अंगारमइओ विव अहवा वि सुवधु-सचिवो व्व ॥ ५०

[भाव विना कुर्वन् मुनि-चेष्टा नैव प्राप्नोति मोक्षम् ।

अङ्गारमर्दकरत्, अथवाऽपि सुवन्धुसचिव इव ॥ ५०]

कथमिदम् ? [६८] अङ्गारमहय-कहाणय जहोएसमालाए ॥

— [६९ अभाव चरणे सुवन्धुसचिव-कथा] —

दुइयमक्खणय पुण—पाडलिपुत्ते कम्मण भयाओ रसायणत्थ च चाणकेण चद-गुत्तेण विम-माचिओ आहारो पवचिओ । अन्नया चदगुत्त-थाले राउकइयाए निविट्ठा महादेवी भोत्तु । त मा दट्ठण भणिय चाणकेण—हा ! दुट्ठ(ट्ठ)कय । तओ विवण्णाए पोइ पाडिऊण कट्ठिओ दारओ । तस्म सीसे से विसेण कओ निंद, त चेव दारयस्स नाम कय चिंदुमारो । वट्ठमाणो य जाओ जोवणत्थो । चदगुत्ते य पचत्तीभूए सो धिय राया सवुत्तो । अण्णया जहाऽनसर भणिओ सुवधु नामेण पुव-मतिणा—'देव ! जइ वि सपय

अह तए परिचत्तो, तुह संतिणय य भोइणा समुत्तिओ, ता ज ते परिणाम-सुंदर त
मुह-क[हु]यं पि भणियव ति ।

“मुह-महुर’ परिणह-मगुल च गेण्हति दिति उरएम् ।

‘मुह-कहुय परिणह-सुंदर च गिरल चिय नीरिं । ॥”

ता इमस्स वीसास-पाइणो चाणकस्स न वीससियव, जेण मे जणणीए पोइं
फाडिय’ । तओ पुच्छिया रायणा थणघाई । तीए वि तह ति सिट्ठो । रुट्ठो
राया चाणकस्स । चित्ति य च जेण । आरोविओ अनिउत्ती कोओ सुनधुणा राइणो,
आसन्हीहओ य मे मरण कालो, ता तह करेमि, जहा एसो वि न संसार-निवघण
विसय-सुहमणुहयड । जोग-मताइएहि सजोडऊण गधे लिहिय भुज । भुजेण सह
पक्खित्ता समुग्गयम्मि, ढक्किऊण घोडि(लि)ओ जत्त(त्त)णा । ममुग्गओ वि पक्खित्तो ॥
मज्झसाए, सा वि ढक्किया तालय-सएण । तओ जिण-साहु-संघ-समण-वंभण-पमुहाइयाण
दाऊण घर-सार ठिओ नगरासन्ने इगिणि-मरणेण । मुणिय-जहट्टिय-जणणीए मरण-
वुत्ततो सजाय पच्छायाओ सबल-वाहणो पत्तो चिंदुमारो । सउहुमाण खामिऊण भणिओ
चाणको — ‘एहि, वधसु पाडलिपुत्त, अट्टिट्ठि सु रज’ ति । तेण भणियम् — अलमेयाए
संकहाए, परिचत्त मए सरीर पि’ । तओ जाणिऊण से निच्छय गओ राया । ‘मा पुणो ॥
समुप्पण्ण-पच्छायाओ आगमिस्सइ’ ति मण्णमाणेण भणिओ सुवधुणा राया — ‘अह
चाणकस्स पूयं करेमि’ । एव भणिए काऊण पूय मोक्क(को) करीस-मज्झे अगारो, तेण य
जलणीभूएण दट्ठो चाणको । सुवधुणा समुप्पण्ण-द्वल्लोमेण चाणक-गेह राया
मरिमओ, दिअ, पविट्ठो । तत्थ उग्घाडिय तालय-सय पि, जाअ मज्झसि-मुत्त न किचि
दव दिट्ठ । ‘अवो ! एयाए मज्झसाए जमित्थ सारभूय त हविस्सइ’ । विहाडियाए दिट्ठो ॥
जत्त(उ)णा घोलिओ समुग्गओ । ‘हत ! एत्थ रयणाणि भविस्सइ (स्सति)’ मण्णमाणेण
विहाडिओ समुग्गओ । दिट्ठा मयमघता गघा । ते अग्घाइऊण निरुविय-समुग्गय-
अन्मिस्वर दिट्ठ अक्खर-सणाह भुज । ‘अवो ! सुउण्ण-रयणाइ संखा इत्थ भविस्सइ’
भाविंतो वाइय(उ) पयत्तो ति । अवि य —

अग्घाइऊण एए जो गधे मुणिरओ व न हू चिट्ठे ।

सो तक्खण-मेत्तेण वच(चि)स्सइ अंतय-घरम्मि ॥

सजाय-विसाएण पुरिस जघा(अग्घा)विऊण ते गधे ।

भुजाविओ य भोगे जा पत्तो तक्खणा मरण ॥

तो सो जीविय-हेउ पत्थालफार-कुसुम-त्तपोल ।

इत्थीउ घर पुत्ते रयणाणि उ वधु-सुहि-सयणे ॥

मणसा वि नेय ज्ञायइ मुणि व तय-नियम-सोत्तिय-सरीरो ।

विहरइ धम्म-विहणो निय-जीविय-कारणा मती ॥

उरणओ कायवु ति ।

॥ सुयंशु-कहाणय समत्त ॥

अच्यंत-पाव-भीरू रज्ज न लयति दीयमाण पि ।

अभय-महासाला इव जिणसासण-भाविय-मईया ॥ ५१

[अत्यन्त पापभीरवो राज्य न लयति दीयमानमपि ।

अभय महासा(शा)लायिव जिनशामन-भायित-शरीरौ(मतिकौ) ॥ ५१]

जहा अभयकुमारेण सेणिएण दिज्जत-रज्ज न पडिन्न, महासालेण य दिज्जत न पडिन्न पाव-निवधण ति काउ, तहा कायध [७०-७१] ।

॥ अभय महा[साल] स्याणयं 'समस्त ॥

कालाणुरूप-किरिय सुयाणुसारेण कुरु जहा-जोग ।

जह केसिगणहरेण गोयम गणहारिणो विहिया ॥ ५२

[कालानुरूप किया क्षतानुसारेण कुरुव यथा-योगम् ।

यथा केसि(शि)गणधरेण गोतमगणधारिणो विहिता ॥ ५२]

कालानुरूप किया पञ्चमहान्तादिलक्षणाभागमानुसारेण यथा गौतम-समीपे पार्श्व-नायीयकेसि(शि)गणधरेण कृतेति ।

— [७२ कालोचितक्रियायां केसिगणधर-कथा] —

॥ त जहा - पाससामिणो तेवीसइम तित्थयरस्स केसिनामो अणेग-सीस-गण-परिवारो ससुरासुर-नरिद पणय पय-परओ मोहितो भव कमलायरे, नासितो मिच्छत्तमन्धयार, अवणेत्तो मोह निद, भासकप्पेण विहरमाणो समोमरिओ सान्त्थीए नयरीए मुणि-गण-पाओगे फासुए तिदुगाहिहाणे उजाणे । विउरविण तियसेहि दिवमवत-मणाभिरामं कर्चेण-सयवत्त । ठिओ तत्थ । समादत्ता धम्म-कहा । सपत्ता देव-दाणन-नरिदाइणो सि । अवि य-

तियसासुर-नय चलणो धम्म साहेइ गणहरो केसी ।

दइव दिट्ठ-सारो मोक्ख फल सब-सत्ताण ॥

तीए चिय नयरीए उजाणे कोट्टगम्मि चीरस्स ।

सीसो गोयमगोत्तो समोसदो इदभूइ चि ॥

कच्चण पउम निसण्णो धम्म साहेइ सो वि सत्ताण ।

पुवानराविरुद्ध पमाण नय-हेउ-सय-कलिय ॥

नाणाविह-वत्थ-धरा सीसा केसिस्स सियवड-समेया ।

गोयम-गणहर सीसा मिलिया एगत्थ चिंतति ॥

अवो ! मोक्ख कजे साहयवे किं पुण कारण पास-सामिणा चत्तारि महवयाणि निदिट्ठाणि ? , कारण-जाए य पडिक्कमण ? । अण्णस्स मुणिणो कयमण्णस्स कप्पइ । नाणाविह-वत्थ-गहण, सामाइय सजमाईणि य । कीम बद्धमाणसामिणा पच महवयाणि, उभयकाल पडिक्कमणमणस्स, सियवत्थ गहण, एगस्स मुणिणो 'कय आहाक्कम्माइ सब्बेसि न कप्पणिज्ज सेजायरपिड विवज्ज, सामाइय छेदोनत्था[व]णार्इणि चि ? ।

इय एवविहचिचि(न्त) सीसाण जाणिऊण ते दो वि ।

'मिच्छुत्त-नासणत्थ सगम-चिंताउरा जाया ॥

तओ जेठु^१ कुलमवेकरमाणो अणोग-सीस-गण-परिहारो उच्चतो निज्जाहराईहि संपट्टिओ गोयमो तिंदुगुजाणे भगणओ केसिगणहरस्म चदण-वडियाए । भणियं च परममुणिणा -

"गोयमो पडिवण्ण^२ [रूपणू] सीस-सघ-समाउलो ।

जेठु कुलमवेकरतो तिंदुग वणमागओ ॥

केसी कुमारमणो गोयम दिस्समागयं ।

पडिरुव पडिवत्ति खिप्प सो पडिवज्ज ॥"

तक्करणं च सीसेहि स्याउ^३ निसेजाओ कय-जहारिह-विणय-कम्मो गोयमो केसी य त्ति । ॥

"केसी कुमार-समणे गोयमे य महायसे ।

दुहओ निमण्णा मोहति चद-सुर-सम-प्पमा ॥"

तओ ताण भगवताण समागम सोऊण कोऊहल-विन्नाण-हेउ पूयाड-दमणत्थमागया सवे पासंडिणो, गिहत्था, भरणउ-वाणमत्तर-जोइस-वैमाणिया[ण] य देवाणमणेगाउ कोडीउ त्ति ।

कुलगिरिणो विन घणियं उण्णययंसा^४ सन्ति ते दो नि ।

निट्ठि(ट्ठ)विय-मयण-पसरा गेविज्जय-तियस सकासा ॥

जिय-विसय-राग पसरा महानरिदं व निवुह-नर महिया ।

गयण व निरुत्तलेवा सक्कीसाण व जय-ययडा ॥

करिणो व दिण्ण-दाणा गय-केसरिणो व सविय-मय-पसरा ।

रविणो व सविय-दोसा तरुणो विन सउण-गण-निलया ॥

साहिय-विज्जा नमि-विणमिणो व ससिणो व चट्ठिपाणदा ।

मणिणु व दलिय-तिमिरा हरिणो व पसत्थ-मम्मत्ता ॥

दोन्नि वि अउसर(अहमय)-कलिया दोन्नि वि निय-तैय-तविय-दढ-पावा ।

दोन्नि वि तउसरि-सहिया दोन्नि वि सिद्धीए गय-चित्ता ॥

दोन्नि वि गरुय-पयाना दोन्नि वि जिणवयण-नहयल-मियका ।

दोन्नि वि वित्थरिय-जसा दोन्नि वि तियलोय-नय-चलणा ॥

इय ते दोन्नि वि दिट्ठा तियसासुर-सयर-नर गण-पहूहि ।

दट्ठव-दिट्ठ-सारा तेलोक्क-नमसिया धीरा ॥

तओ तित्थाहिउ-गणहरो त्ति काऊण सीसाईण जोहणत्थ सणिय जाणमाणेणावि पुच्छिओ गोयमसामी केसिगणहरेण पुच्छुत्त-ससर(ए) । गोयमेण भणियं - 'उमभ-सामि[तित्थ-साहु]णो अच्चतमुज्ज(ज्जु)य जडा, चट्ठमाणसामि-तित्थ-साहुणो पुण अच्चत-वक्क-जडा । अओ पुबिह्ल साहुण दुविसोहओ, पच्छिमाण पुण दुरशुपालओ । इमिणा कारणेण दोण्ढ पि पचमहवयाइ-लक्खणो । मज्झिम-जिण-तित्थ-साहुणो पुण उज्जुया

त्रिसेसण्णुणो, तेण धम्मो दुहा कए त्ति । निच्छएण पुण सम्मर्दसण-नाण-चरित्ताणि
निवाण-मग्गो, ताणि य सव्वेसिं पि तित्थयर-सीमाण सरिसाणि त्ति । अवि य-

“साहु गोयम ! ते षण्णा ज छिण्णो ससओ भइ ।

अण्ण पि संसय छिंद जिणिंद-वयणा दइ ॥

येगाण तु सहस्साण मज्जे चिट्ठसि गोयमा ! ।

ते य ते अहिगच्छति कहं ते निजिया तुमे ? ॥

एगे जिए जिया पच पंच जिता जिया दस ।

दसहा उ जिणिताण सव्व-सत्तू जिणामह ॥

‘सत्तू य इति के बुत्ते ?’ केसी गोयममन्वरी ।

[केसिमेव पुनत्त तु गोयमो इणमन्वरी ॥]

एगे अप्पा[ऽ]जिए सत्तू कमाया इदियाणि उ ।

ते जिणिता जहा नाय विहरामि जहा-सुह^१ ॥

साहु गोयम ! षण्णा ते छिण्णो^२ मे ससओ इमो ।

अण्णो वि ससओ मज्झ त मे कह्य पुच्छिओ ॥

दीसति बहवो लोए पास बद्धा सरीरिणो ।

मुक्कपासो लहुभूओ कह विहरसि त मुणी ? ॥

ते पासे सव्वहा छित्ता निहतूण उवायओ ।

मुक्क पासो लहुभूओ विहरामि जहामुह ॥

‘पासा य इति के बुत्ता ?’ केसी गोयममन्वरी ।

राग-रोसादयो तिवा नेह पासा भयकरा ॥

ते जिणि(छिंदि)त्ता जहा-नाय विहरामि जहा-सुह ।

केसी-गोयमणास तेवीसइम तु उच्चरज्झयण ।

एवविह पुच्छाओ वयाओ तत्थ केसिस्स ॥

छिण्णा ताओ सवाओ जहागम गोयमेण सत्तुहो ।

सधुण्ड महासत्त इमेहि सिद्धतरयणेहि ॥

नमो ते ससमातीत ! सव्व-स(सु)त्त महोदधे ! ।

जिणपयण-गयण-ससी पयासियासेस परमत्थ ! ॥

तओ पडिक्खणो पच-भहवयलकरणो गोयमसामिणो समीवे केसिणा धम्मो त्ति ।

“तोसिया परिसा सव्वा समत्त यज्जुवट्ठिया ।

सधुया ते पसीयत्तु भगव केसि गोयमा ॥”

उवणओ कायवो ।

सुयदवि पसाएण जह-ट्ठियं गणहरेहि ते(तो) भणिय ।

सखेवेण महत्थ निमुणवो लहउ निवाण ॥

॥ केसि-गोयम चरियं समत्त ॥

सुह-विंदुं इच्छंतो जलनिधि-विउलाणि सहइ दुक्खाणि ।

संते वि मोक्ख सुक्खे महुविंदू कूवयनरो ज्व ॥ ५३

[सुहविन्दुमिच्छन् जलनिधि-विपुलानि सहते दुःखानि ।

सत्यपि मोक्ष-सौख्ये मधुविन्दु कूप-नरवत् ॥ ५३]

— [७३ मधुविन्दु-कूपनर-कथा] —

जह अडवीए मज्जे पुरिसो वणहत्थि-णोल्लिओ भीओ ।

धावतो' पासेमु पेच्छइ पोडरिय-मयनाहे ॥

ताण वि भीओ पुरओ दट्ठण रक्खसिं अचाइतो ।

आरोहुं बडरुक्खं सुदीहर तस्म हिट्ठम्मि ॥

अगडमि देह श्प सर-खमे लग्गिऊण से हिट्ठा ।

चिट्ठइ अइ(य)गरपावो कयंत-सरिसेण वयणेण ॥

फुकार-का(फा)र-फणिणो अणवरयमभिहवन्ति चत्तारि ।

मूसा य कसिण-धवला निचं खायति सर-खंम ॥

तुरिय-पहाविय-वणहत्थि-दिण्ण-वडपायवस्स अहमि' ।

महुणो फुट्ठ जालं समय महुमच्छिपाइहि ॥

खायति ताउ देहं कमेण महु-विन्दुणो य उद्ध(हु)-मुहो ।

आसाएतो भणिओ आयास-गएण खयरेण ॥

शय-सीह-वग्घ-रक्खसि-अजगर-फणि-कूव मूसय-मयाहिंतो ।

तारेमि कीस चिट्ठसि ? महु-विंदु-पलोहिओ एत्थ ? ॥

सो भणइ लवमाणो महु विंदू जाय मज्झ वयणंमि ।

निवडइ ता तारेअसु एव भणिओ गओ रायरो ॥

एसोवणओ इहइ अडइ-समो इत्थ होइ ससारो ।

पुरिस-समो संसारी वणहत्थि-सुविग्गमो मच्चू ॥

मयणाह-वग्घ-सरिसा राग-दोसा मुदुअया घोरा ।

रक्खसि-कप्पा उ जरा कूवय-सरिसो भवो भणिओ ॥

अयगर-मुह च नरगो फणि-सरिमा कोह-माण-मय-लोहा ।

उंदुर-सरिसा पक्खा सिएयरा दो वि नायवा ॥

सरथम-समं जीय धरडी-सरिसाओ निविह-वाहीओ ।

महुविंदु-समा भोगा वडतरुग-विग्गमो सुक्खो ॥

विजाहर-सकासो परमगुरू भणइ किमत्थ ससारो ? ।

अणुहरसि दुक्खमउल मुस्य सुहे सामए वच्छ ! ॥

एव भणिय-मिच्चा लहुकम्मा उज्झिऊण पावाइ ।

वच्चति सासय-एय अग्गे महुविंदु-सरिसेसु ॥

विसेसणुणो, तेण धम्मो दुहा कए चि । निच्छएण पुण सम्मदंसण-नाण-चरिणाणि
निवाण-भग्गो, ताणि य सबसिं पि तित्थपर-सीमाण सरिमाणि चि । अवि य-

“साहु गोयम ! ते पण्णा ज ठिण्णो ससओ मह ।

अण्ण पि संसय छिंद जिणिंद-वयणा दढ ॥

पेयाण तु सहस्साणं मज्जे चिट्ठसि गोयमा । ।

ते य ते अहिगच्छति कह ते निजिया तुमे ? ॥

एगे जिए जिया पच पच जिता जिया दम ।

दसहा उ जिणित्ताण सब-सच् जिणामह ॥

‘सच् य इति के बुत्ते ?’ केसी गोयमम-ररी ।

[केसिमेय घुवत तु गोयमो इणमन्गरी ॥]

एगे अप्पा[ऽ]जिए सच् कमाया इदियाणि उ ।

ते जिणित्ता जहा-नाय विहरामि जहा-सुहं ॥

साहु गोयम ! पण्णा ते छिण्णो^१ मे सगओ इमो ।

अण्णो वि ससओ मज्ज त मे कहय पुच्छिओ ॥

दीसति बहवो लोए पास बद्धा सरीरिणो ।

मुक्कपासो लहुन्भूओ कह विहरसि त मुणी ? ॥

ते पासे सबहा ठित्ता निहतूण उनायओ ।

मुक्क-पासो लहुन्भूओ विहरामि जहासुह ॥

‘पासा य इति के उच्चा ?’ केसी गोयममन्गरी ।

राग-रोसादयो तिहा नेह पासा भयकरा ॥

ते जिणि(छिदि)चा जहा नाय विहरामि जहा-सुह ।

केसी-गोयमणाम तेवीसइम तु उत्तरज्झयण ।

एवविह पुच्छाओ घयाओ तत्थ केसिस्त ॥

छिण्णा ताओ सबओ जहागम गोयमेण सतुट्ठो ।

सयुणइ महामच्च इमेहि सिद्धतरयणेहि ॥

नमो ते ससपातीत ! सब-स(सु)त्त महोदधे ! ।

जिणपणयण गयण-ससी पयासियासेस-परमत्थ ॥

तओ पडिवण्णो पच-महवयलस्सण्णो गोयमसामिणो समीवे केसिणा धम्मो चि ।

“तोसिया परिसा सवा संमच्च पञ्चुवट्ठिया ।

सयुया ते पसीयतु भगव केसि गोयमा ॥”

उवणओ कायसो ।

मुपदेवि पत्ताएण जह-ट्टिय गणहरेहि ते(तो) भणिय ।

सखेवेण महत्थ निमुणतो लहउ निवाण ॥

॥ केसि गोयम चरियं समत्त ॥

सुह-विंदुं इच्छंतो जलनिहि-विउलाणि सहइ दुक्खाणि ।
संतं वि मोक्ख सुक्खे महुविंदू कूवयनरो व्व ॥ ५३

[सुविन्दुमिच्छन् जलनिधि-विपुलानि सहते दुःखानि ।
सत्यपि मोक्ष-सौख्ये मधुविन्दु कूपनरवत् ॥ ५३]

— [७३. मधुविन्दु-कूपनर-कथा] —

जह अडवीए मज्जे पुरिसो वणहत्थि-णोछिओ मीओ ।

धावतो^१ पासेसु पेच्छइ पोंडरिय-भयनाहे ॥

ताण वि मीओ पुरओ दडूणं रक्खसिं अचाइतो ।

आरोहुं वडरुक्ख सुदीहर तत्स हिट्ठम्मि ॥

अगडंमि देइ इए सर-उंमे लग्गिऊण से दिट्ठा ।

चिट्ठइ अह(य)गरपाओ कयंत-सरिसेण वयणेण ॥

फुकार-फा(फा)र-फणिणो अणवरयममिदवति चत्तारि ।

मूसा य कसिण-ववला निव रायति सर-उंमं ॥

तुरिय पहाविय वणहत्थि-दिण्ण-वडपायवत्स अहमि^२ ।

महुणो फुट्ठ जाल समय महुमच्छिउवाईहि ॥

खायंति ताउ देह कमेण महु-विन्दुणो य उद(डु)-मुहो ।

आसाएतो भणिओ आयास-गएण खयरेण ॥

गय-सीह-वग्घ-रक्खसि-अजगर-फणि-कूण मूसय-भयाहिंतो ।

तारेमि कीस चिट्ठसि ? महु-विंदु-बलोहिओ एत्थ ? ॥

सो भणइ लउमाणो महु विंदू जाव मज्ज वयणमि ।

निवडइ ता तारेज्जसु एव भणिओ गओ उपरो ॥

एसोवणओ इहइ अडड-समो इत्थ होइ ससारो ।

पुरिस-समो ससारी वणहत्थि-सुविग्गमो मच्चू ॥

भयणाह-वग्घ-सरिसा राग-दोसा सुदुजया घोरा ।

रक्खसि-कप्पा उ जरा कूवय-सरिसो भरो भणिओ ॥

अयगर-मुहं च नरगो फणि-सरिसा कोह-माण-भय-लोहा ।

उंदुर-सरिसा पक्खा सिएयरा दो वि नायवा ॥

सरथम-सम जीयं वरडी-सरिसाओ विविह-वाहीओ ।

महुविंदु-समा भोगा वडतरुवर-विग्गमो मुक्खो ॥

विजाहर-सकासो परमगुरू भणइ किमत्थ ससारे ? ।

अणुहसि दुक्खमउलं मुक्ख सुहे सासए वच्छ । ॥

एव भणिय भित्ता लहुक्कम्मा उज्झिऊण पावाइ ।

वचंति सासय पय अपरे महुविन्दु-सरिसेसु ॥

रमणीयण-त्रेलविया वियङ्ग-पुरिसा वि होति हसणिजा-।

जह दियवरस्स तणओ सिक्खतो जुवइ-चरियाइ ॥ ५७

[रमणीजन प्रतारिता विदग्धपुरुषा अपि भवन्ति हसनीया ।

यथा द्विजवरस तनय शिक्षमाणो युवति चरितानि ॥ ५७]

— [७८ युवति-चरिते द्विजतनय-कथा] —

कथमिदम् ? — सिरिलाडदेयस्म चूडामणि सकास सपत्त तिवग्ग महाजण समंढासिय भरुयच्छ नाम महानयर । सत्थ य निय-वम्मरुम्माणुद्वाण-परायणो जलणप्पहो नाम पहाण दियवरो । पुत्तो से सोमप्पओ । सो य निय जणयाओ घेत्तुण वेयाइ-सत्थ, 'विज्जासु पुरिसेण असतुद्देण होयव' इम भारितो गतो पाडलिपुत्त । अट्टिजियाणि समत्थ सत्थाणि सब्बा, सपत्तो चोदमण्ह पि विज्जा ठाणाण पार । अण्ण दियहम्मि चित्तियमणेण ति —

“किं ताए ताण-लच्छीए ? सुदराए पि अण्ण-देसमिम ।

जा न सदेस त्रिउमेहि जाणिमा दट्ट-दट्टना ॥”

तओ गओ भरुयच्छ । आणदिया नागरया, परितुट्ठा वधुणो, समाढत्त नाणाविह-
“सत्थाण वक्खाण । तस्सण-गहिय-सत्थ रक्खाण-कोउआओ कहिंचि उवरोह-
सीलयाए विसएमु 'निप्पिवास नियय भचार मुणिऊण चित्तिय से भारि-
याए-‘अवो ! पुत्त पाणिजस्स विमय-सुहस्स समत्थ-सत्थाणि सिक्खतेण कय-
मतराय अप्पणो मज्झ च अणेण, ता केणइ उगाएण एय पट्टवेऊण सेवेमि अण्ण-
पुरिस’ । अण्ण-दियहम्मि भणिओ’ स णाए-‘अजउत्त ! वस्साणसु मे जुवइ-चरिय’ ।
“तेण भणिय-‘नाम पि न मए सुय इमस्स सत्थस्स’ । तीए भणिय-‘ता किं सेस-
सत्थेहि, तेण विणा ?’ । ‘ता इत ! जाणिऊण जुवइ चरिय पूरेमि जायाए मणोरहे’
[ति] भारितो पयट्ठो’ पाडलिपुत्ताभिमुह । ठिओ मट्ठाराउरीए बाहिरुजाणे । सुओ
चिजयाभिहाणाए भट्टदारियाए जपतो जहा-‘जुवइ-चरिय सिक्खणत्थ पाडलिपुत्ते
गमिस्सामो’ । ‘अहमेव जुवइ-चरियस्म गमीरत्तण दाएमि’ चित्तीए पट्टविद्या दास-
“चेडी-‘इमस्स जणणि-जणयाइय विसेस सवित्थर नाऊण शत्ति मे कहसु’ । तहा कए
कमेण सो भिक्ख भमतो पत्तो चिजयाए मदिर । तओ कट्टे घेत्तुण देस पुर-जणणि-
जणय-माइ भणिणि-सयणाइ-नाम-गहण पुव्वय कलुण रोविउ पयत्ता । पम्पसालिय-मुहा
य पुत्तिउया परियणेण-‘को एम ?’ । तीए भणिय-‘पित्तिय पुत्तो भाया वालभावें
दिट्ठो’ । तओ अन्नमिओ सुयध तेहेण, ण्हाविओ महानिच्छडेण, परिहाविओ महिरिह-
“महग्ग-मोह कन्थ-जुल्लय, सुजाविओ चिचिचाहारेण, विल्लित्तो चदण-रसेण, दिट्ठो
तवोलो । तओ कामिय[ण] मणोरहे विरहय सज्झाउत्ते(वर्दे)पत्ते पढम-पओसे भणिओ
भचारो चिजयाए-‘अज मए भाउणो मया[सा]ओ जणणि जणयाद्याण वत्ता मुणेयवा,
ता वामहरे एगामी तुम चिय वससु’ । सठवेऊण भचार पविट्ठा तेण सह दुइय-वासहरे ।

कथाणि दोष्णि सयणाणि निविष्णाणि । तेषु समादत्ता पुवरिसि कहा, कहंतो चिय
अंतरिओ निदाए, उट्टवेऊण भणियमाणाए—‘निच(चिं)तो सुयसि, न मम वेयण
वियाणसि?’ । तेण भणिय—‘का तुज्झ वेयणा?’ । तीए भणिय—‘वम्मह-वेयणा’ ।
‘अओ ! निदा-मोहेणेणं पलउड’ ति मसकेण पुणरवि पुन्ठिया, वम्मह-वियणं चिय
साहिया । तेण भणिय—‘भद्रे(हे) ! न मम पुरओ एयारिसि जंपिउ जुत्त’ । तीए भणिय—
‘तुज्झ पुरओ भणामि, जेणाउणोसि’ । तेण भणिय—‘हा ! मा एव इह-परलोग विरुद्धं
जपसु’ । तीए भणिय—‘नत्थित्थ विरोहो, जेण दाविओ एस मग्गो हरि-हर परमिट्ठि-
वासवाईहि महापुरिसेहि’ । तेण भणिय—‘मा एउ जपसु, न एएहि भणिणीओ कामि-
याओ’ । तीए भणिय—‘न होमि ते भणिणी’ । तेण भणिय—‘तहा वायाए पडिउत्ता,
ता मा उभयलोग-विरुद्ध कुणसु’ । तीए भणिय—‘जड परम-लोग-भीरु, ता रमिऊण ममं
वमणि जीवावेजसु’ । तेण भणिय—‘किमेत्थ वट्ठणा ?, जीउतो न जकायव्वं करेमि’ ।
तीए भणिय—‘मओ न तरसि, जीउतो जइ करेसि । जच्च च किमेत्थ [अ] कायव्व ?,
जेण लाडाण माउल-धूया गम्मा, उदिचाण सक्क-जणणी, अण्णेसिं भाइ-महिला, काणं
पि सहोयरा; एत्थ पुण पिच्चिय-धूया, ता मा सुरय-सुह-विग्घ करेसु’ । तेण भणिय—
‘किमेत्थ पुणरुत्तो(त्त) भणिएण ? ति, सब्ब-वयणेण मम तुम भणिणिय’ ति । तीए भणिय—
‘जाव न विगुत्तो, न ताव मे वयण करेसि’ । तओ महया सदेण बाहरिय, सपेत्तो
जणो । मज्झण्ह-जिमिय-भोयण-सराव पुव्व-निहित्त सयणीय-त्तले उंवि(उज्झि)ऊण भणिओ
लोगो—‘विघ्नइया जाया, तेण वमित्त, अणेण पाइओ उस्सिणोदगं, सेकिओ जलणेण,
धेव-वेलाए सत्थीहूओ’ भणिऊण पट्टविओ सव्वो नि लोगो । ठविऊण वासहर-कराडाणि
भणिओ पुणो वि—‘जड दिट्ठो पच्चओ, जीविण य कज्ज, ता सपय पि अच्चा(च्चता)णुरत्त
पडिबजसु मम’ । तेण भणिय—‘सव्व तुज्झायत्त मम जीविय, न विसयइ(ए)च्छा
समुप्पज्झइ, एवं ठिए ज तुम भणसि, तमससय निवियप्प करेमि,’ । ‘अलमणुरत्तेण
ममिएण’ ति मण्णमाणीए भणिओ एसो । तुमए सलत्त—‘इत्थी-चरियं सिक्खामि’,
तेण तुह बोहणत्थ एस पयचो मए रइओ । ता विरमसु एयाओ, जेण न देवेहि पि
जाणिऊइ । अवि य—

“ततेहि भूत-रक्खस-ठयरा घेप्पंति डाडणीओ य ।
विसहर-जलणाईया, बलेण हय गयवराईया ॥
भत्तीए देव गुण्णो, जणणी-जणयाइया विणएण ।
सन्मावेणं मित्ता, दाणेण पइणो सव्वे ॥
राईणं हिययत्थो इगियमाईहिं घेप्पए दूर ।
गन्थाण निस्समाण वि परमत्थो जउरि पुट्ठीए ॥
इत्थीए वेल चरिय मायामय-मयण-दोस-दुल्लिय ।
एयाण न एवेण वि घेप्पइ तियसासुरेहि पि ॥”

तओ घेत्तूण जुल्लय, समप्पिऊण अद्रफालाणि पट्टविओ नियय-धराभिमुह । अओ
न इत्थीण वीससियव्व ति ।

“सुदु पि जियासु सुदु वि पियासु सुदु पि य लद्ध-पसरासु ।

अडवीसु महिलियासु^१ उ बीसभो नेय काय^२ यो ॥

रज्जोति न रज्जति केंति हियाह^३ १ उण अप्पेति ।

छप्पण्णय-जुद्धोओ जुवईओ दो पि सरिसाओ ॥”

१ सा नेवाणत्थिणा परिहरियवाउ चि, एमो धम्मोअसो चि ।

मुयदेवि पमाएण दियअर तणयस्स माहिय चरिय ।

भावेमाणो सम्म जुवईसु विरअए जीवो ॥

॥ दियवरतणय-वरणाणय^४ समत्त ॥

सीहगिरी विव सीसे इच्छाए सठिए णिसेविज्जा ।

आणाए अवट्टते कालकसूरि च्व मुच्चेज्जा ॥ ५८

[सिंहगिरिरिव शिष्यानिच्छाया सस्थितान् निषेवेत् ।

आज्ञायामवर्तमानान् कालकसूरिरिव मुचेत् ॥ ५८]

घहरसुद्धय-गुण-जाणत्थ सीहगिरिणा साहुणो भणिया— ‘मए गामतर गतव,
एस ते(मे) वहरसुद्धओ वायणायरिउ चि । अवि य—

“गुण-जेट्ठेण वि लहुओ गुरुणो वयणाउ इच्छिओ वयरो ।

सुदरमसुदर वा गुरुणो विय जेण जाणति ॥

सीहगिरि सुसीसाण भइ गुरु-वयण-सहहाण ।

घइरो फिर दाही वायण^५ चि न विओविय वयण ॥”

सवित्थरमिम [७९] अकसाणय उवणममाला विवरणाओ नायव । अओ एवविहे

॥ सीसे गिण्हेज्ज, एसो उवणओ ।

॥ सीहगिरि-वग्वाणय^६ समत्त ॥

— [८० कुशिप्य-त्यागे कालकसूरि-कथा] —

दुइयमकसाणय भणणइ—

अणेग-जिणमयण विभूसियाए तियसपुरि-विन्ममाय(ए) उज्जेणीए नयरीए अणेग-
१ सिस्सगण परिवारो सुरहुस्सओ कालगो नाम सरी । जो य, दिवायरो अण्णाण-त्तमघ-
यारस्स, कुलमदिर नाणलच्छीए, सकेय-ट्ठाण तवसिरीए, जलनिही गुण-वयणाण,
पाउस घणो कोवानल तवियाण, कप्पपायवो सउणाण ति । अवि य—

“निय-वयण किरण गेहिय भविय-महाकमल-सड दिणनाहो ।

दइव दिट्ठ-मारो कालयसरी सुरगुरु व ॥

सीमघर वयणाओ निओय-कहणेण रक्खियओ व ।

कालयसरी वि दइ सविम्हय वदिओ हरिणा ॥”

सीसा य से सारण-वारणाईहि चौइया वि जाहे न 'समण-किरियाइयासु पवत्तंति, ताहे राईए पमुत्ते गुत्तण पयट्ठो देसतर ठियस्स नचुयस्स सागरचदस्स समीव । पच्चूसे य आयरियमपेच्छता सजाय-सका लग्गा से अणुमग्गण सवे वि सीसा । जाओ जणमाओ - 'कालायरिओ निग्गओ' । सबण-परपरेण य सुय सागरचदेणावि । कमेण य पत्तो तत्थ कालगसूरी, पुच्छिओ सागरचदेण - 'अज्ज ! किल, मम-पियामहो' कालगसूरी निग्गओ इहागमिस्सह' । तेण भणियं - 'मए वि सुय' । नाण-परीसहम-सहमाणो त कालम पुच्छइ - 'केरिस्स मए वक्खाणिय ?' । तेण भणियं - 'सुदर' । पुणरुत्तं च सेस सूरीहितो अप्पाण सुदरयर मण्णमाणस्स अण्ण-दियहम्मि भणिय 'कालगेण - 'अपिच्चय वक्खाणेसु' । सागरचदेण भणिय - 'अज्जं पि विसम-पयत्थ वक्खाणावेसु' । तेण भणिय - 'न विसम-पयत्थमग्गच्छामि' । तओ समाहत्तो " वक्खाणेउ 'अणित त्ति घम्महो किं न चिंतेमो ?' इचाइ ।

अत्रान्तरे भणियं (त) कालकेन - "नास्ति वर्मः, प्रत्यक्षादिप्रमाणगोचरातिक्रान्त-त्वात्, स्वर-विषाणवदित्युक्तम् -

"प्रत्यक्षेण त्रोटोऽर्थस्य निश्चितेन प्रशस्यते । तदभावेऽनुमानेन वचसा तदव्यतिक्रमे ॥"

न च प्रत्यक्षादिना प्रमाणेनासौ गृह्यते, इत्यलं तद्विषयस्तेन 'अवो ! पियामहाणुकारी " एम राडिकरो' सजायासंकेण भणियं सागरचदेण - "तत्र यदुक्तं भवता तदसद्, यतः कार्यद्वारेण प्रत्यक्षेणापि धर्माधर्मो गृह्यते इति । उक्तं च -

"धर्माज्जन्म कुले शरीरपटुता सोभाग्यमायुर्धनं
धर्मेणैव भवन्ति निर्मल्यशो-विद्याऽर्थ-सम्पत्तयः ।
कान्ताराद्य महाभयाच्च सततं धर्मं परित्रायते
धर्मं सम्यग्गुपासितो भवति हि स्वर्गापन्नं प्रद ॥"

अन्यच्च - "निय-रूवोहामिय-स्सरनाह-भयणो व केइ दीसति ।
मंगुलरूवा अत्रे पुरिसा गोमायु-सारिच्छा ॥
परिमणियासेस-सत्थ-सुरमति-विग्गमा के पि ।
अण्णाण तिभिर-छन्ना अण्णे अध व वियरति ॥
सपत्त तिग्ग-सुहा एवे दीसति जण-मणाणदा ।
परिवज्जिय पुरिसत्था उवियणिजा विसहरु व ॥
धरिय धवलायवत्ता वदियण-उग्घुट्ट-पयल-माहप्पा ।
वच्चति गयारूढा अण्णे धावति सि पुरओ ॥
पणइ(ई)ण पुरियासा निम्मल-जस-भरिय-मदियलाभोगा ।
अण्णे उ कलकिछा पोडु पि भरति कह कह वि ॥
अणवरय देताण वि वट्ठइ दइ सुय व केसिंचि ।
अण्णेसिमदिताण वि चेप्पइ नरणाह-चोरेहि ॥

इय धम्माधम्म फल पचकरां जेण दीमए माह ।

सोत्तण अहम्म आयरेण धम्म चिय करेसु ॥”

एव च सत्थत्य विणोएण जान कदनय-वासराणि चिद्धति स्वरिणो सागरचंदेण सह,
ताव सपत्ता साहुणो कालगायरियमन्निसता । सागरचदण मणिय-‘आगओ एओ
अजओ, नेणागतुकामो मिट्ठो सरी’ । येन जेलाए य वियारभूमी आगच्छत ददुणायरिय-
मब्भुद्धिओ पाहुणय साहुहि, चंदिओ भान मार । सजायासकेण पुच्छिया ते सागर-
चदेण-‘को एमो ?’ । तेहि मणिय-‘कालायरिओ’ । तओ पाएसु पडिऊण सम्भाव-
सारमप्पाणं निदिउमादत्तो । स्वरिणा मणिओ-‘मा झरसु, न ते भाव-दोसो’ । तओ
सविसेस रामिओ सब-साहुहि । अण्ण-दियहम्मि पुजीकराविओ बालुयाए पत्थय
” कृद्धिमे सागरचदो गिण्हाविऊण तत्तो अन्नत्य सब पक्खिनाविओ । एव जाव कइवय
वारे करेइ, तान ऊणीहूओ पत्थओ । तओ मणिओ स्वरिणा-‘बालुगा सरिस सुय
पमनायरियाइ कमेण ज्झीण, नजर गणहराण सपुण्ण । अण्णेसि चोइसपुवधराण पि न
सपुण्णमथि; जेण ते वि भगवतो छट्ठाण-वडिया कहिअति, ता मा सुय मय
कुणसु’ ति ।

” मा वरउ को नि गव्व एत्थ जए पडिओ अह चेन ।

आसव्वणु-मयाओ तर तम जोएण मट्ठ-निमज्जा ॥”

तओ आसासिऊण सागरचद विहरिउ पयचो चि ।

अओ मण्णइ जहा इच्छा(आणा)ए अउडुमाणा सीसा उज्झिया कालगेण, एव
कायव । एसो उवणओ ।

” सुपदेवि पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

कालयगुत्तणो विमल निसुणतो होउ सुहभागी ॥

॥ कालय धग्गाणय ‘समत्त ॥

वडाई लहमाणो साहुण दिज्ज निज्जरट्ठाए ।

” धय-वत्थ-पूसमिच्चा निदरिसण बाहुसाहू य ॥ ५९

[द्रव्यादीनि लभमान साधुभ्यो दद्यान्निर्जरायम् ।

धृत वस्त्रं पुण्यमित्रो निदर्शनं बाहुसाधुश्च ॥ ५९]

आदिशब्दात् क्षेत्रादिपरिग्रहः । चतुर्थ्यर्थे षष्ठी, यत उक्तम्-

” बहुवयणेण दुवयण छट्ठि(द्वि) निमत्तीए भन्इ चउत्थी ।

” जह हत्था तह पाया नमो त्थु देवाहिदेवाण ॥”

तेन साधुभ्यो दद्यादिति । ‘पुण्यमित्रश्च’ प्रत्येक सम्बन्धनीयः । तयोश्चरित

(८१-८२) द्विमुनि-चरिते उक्तम् । बाहुसाधुश्च (८३) भरतजीनोऽन्यजन्मनीति
कथानकत्रय समाप्तम् ॥

अवोच्छित्ति निमित्त नाण-गणाण करेज्ज वर-सीसे ।

जह सिज्जभवभट्टो पभवायरिएण सगहिओ ॥ ६०

[अव्यवच्छित्ति निमित्त ज्ञान-गणयो कुर्वीत वरशिष्यान् ।

यथा शय्यम्भवभट्टः प्रमत्ताचार्येण सद्गृहीतः ॥ ६०]

अव्यवच्छित्यर्थमित्यर्थः श्रुत-गच्छयोरिति । कथमिदम् ?—

—[८४ ज्ञान गणाव्यवच्छिन्नो प्रभव-शय्यम्भव-कथा]—

वीरजिणाउ सुधम्मो ततो चिय जज्जजुनामो चि ।

ततो वि पभनसरी उपओग देइ निय-गन्ठे ॥

न य कि पि तत्थ पेच्छइ जो नाण-गणाण सतय कुणइ ।

एव परगच्छेसु वि ताहे पुलएइ सेज्जमन' ॥

रायगिहे भट्टसुय जागत्य उज्जय महासत्त ।

त(तन्नि)निस्समण निमित्त रायगिहे आगओ सरी ॥

निग्गया पु(प)रिमा । उदिओ भयन । कया भगवता धम्मदेसणा । दावियाणि ॥
नरयगइ-निरघणाणि महापरिगहारम-कुणिमाहार-पच्चिदियवहाईणि, सुहजण-निंदणि-
ज्जाणि निस्सम-कम्माणि । परुवियाओ जहागमोवलट्ठाओ नरयावाम-सय-सहस्म-सकु-
लाओ माणुम्माण-सरूरोवेयाओ सत्त वि धम्माइयाओ पुढवीओ चि । अवि य—

“धम्मा वत्ता सेला अजण रिट्ठा मथा य माघवई ।

पुढवीण नामाइ रयणाइ इति गुत्ताइ ॥”

तहा दाविया जहट्ठिय-जिणनयण-दिट्ठा माणुम्माण-दुक्ख जुत्ता महापावकम्मुप्पणा
अचंत दुइसणा नेरइया, निदरिसियाओ उवमातीताओ परमवेयणाउ चि ।

“अच्छि-निमीलण-मित्त नत्थि सुह दुक्खमेव पडिउद्ध ।

नरए नेरइयाण जहेनिमि पच्चमाणाण ॥”

पुणो वि परुविया एगिदियाडणो पज्जत्तापज्जत्त-सुहम-चायर-उट्ठवियप्पा तिरिया । ॥
कहियाणि य ताण छेयण-मेयण-भंजण-उहणरुण-भारारोवण भय-रोग सोम-तण्हा-
छुहाईणि नारय-सरिमाणि परम-दुक्खाणि ।

“छुहा-तण्हा-रोम-मयाउरेसु जण्णाण-पक-पुत्तेसु ।

नरओम सु दुक्ख जन्तो ! तिरिएसु मव्वेसु ॥”

पुणो य पयासिया जहागमोउइट्ठा कम्माकम्मभूमगतरीयाइ-भेद-भिन्ना माणुम्मा- ॥
ण पमाण-भोगोभोग-जीनिय-पर(रि)कलिया नाणानिहा पुरिसा । साहियाणि य ताणं पि

जाड-जरा-मरण-रोग-सोगाउराण पिय-निप्पओग-कोह माण माया लोभ-राग-दोसुब्ब-
वाणि नाणादिहणि सारीर माणसाणि तिरियणाम-निब्बमाणि दुक्खाणि ति ।

अवि य — 'ज-मरण-रोग-सोगाउराण पिय निप्पओग तत्रियाण ।

तिरियाण व नत्थि सुह दुक्ख चिय पाव मणुयाण ॥'

१ पुणो य द्वाविधा जहागमोउड्डा भोगोभोग ठिह-उण्ण विमाणाहार-मच्छर-च-
णाइ जुत्ता भरणरह-वाणमत-जोइसासी वेमाणिय-भेय-भिण्णा चउविहा वि ठेव ति ।

अवि य — 'ईसा त्रिसत्थ मय कोह लो' तत्रियाण सुवराण पि ।

मणुयाण व नत्थि सुह का 'गणा सेस-लेगेहि ? ॥'

नारय तिरिय नरामर-गइसु रलु जेण दारुण दुक्ख ।

तेण चिय सिद्धि सुहे जायवो आपरो होइ ॥

गुरुणो वयण मोउ लहु-कम्मा के वि साहुणो जाया ।

सम्मत्ताइ समेया जण्णे पुण सायया तत्थ ॥

तओ सपत्तो मज्झण समजो । पयड्डा मुणिणो भिकरुड्डा । एरधतरम्मि भणिय
गुरुणा एक मुणि-जुव (य) लय जह सिजभनदिजाइणो पुरओ गंतूण तिणिण वाराओ

॥ भणियव — 'अहो ! कए तत्त न ज्ञायते' । तहा कए चित्तिय सिजभवेण — 'अहो !

पसत्त-रुना एते तस्मिणो न अभहा जपति, ता कि पुण वेयाइरित्त तत्त हवेज ?,

समादत्त च मए वेय विहाण, अहना कि सेस वियप्पेहि ?, उवज्झाय 'पुच्छामि'

भावेतेण पुच्छिओ उनज्झाओ — 'उवज्झाय ! किमेत्थ तत्त ?' । तेण भणिय — 'विदा

य(त्त)त्त, जेण अपोर (रु) से वेते पुरिस-वयणाणि जप्पमाणाणि राग-दोसाइ-सभनाओ' ।

॥ 'अवो ! जह अपोर (रु) सेय, कह वयण विरोह ?' मण्णमाणेण पुणो वि पुच्छिओ वेय-

तत्त दुइय-वाराए वि त चिय पलत्त । पुणो तइय-वाराए वि 'वेया एव तत्त' ति

साहिय । तओ रोस-वस तविर-नयण जुयलो समुक्खाय-कराल-करवालो समुद्धाइओ

उज्झायाभिमुह मिजभवो — 'जइ तत्त न साहेसि, ता [S]रस्स घानाइऊण अप्पाण

मारेस्सामो' । 'अवो ! पुण्णा मे पइण्णा, जेण जीविय ससए वेद-रहस्स साहेयव, सो य

॥ एमो मे जीविय ससओ' चित्तिणेण भणियमुवज्झाएण — 'जइ एव, ता सम्म निसुणेसु —

अहिंसा लक्खणो सत्ताहिट्ठिओ पर-द्वानहरण नियचि रूओ नरगुत्ती-विसुद्ध-धमचेराल-

फिओ अनहत्थिय परिग्गहारओ जिय राग-दोस-परीसहोवसग्गो 'दाण-सील-तप-भाव-

णाइ नाणाविह-गुणाणुगओ पक्कखाणुमाणाइ-पमाणगओ पुवावर-पदत्थाविरुद्धो रायगिहे

चेर सबण्णु महापीर पर्णीओ धम्मो तत्त' ति । अवि य —

॥ 'नीमेस गुण-ग्घविय समत्थ तेलोक्-चट्ठियाणद ।

मोत्तु जिणिंद धम्म कि फिर तत्त जए अण ? ॥'

तओ भणिय सेजमत्रेण — 'को एत्थ पच्चओ ? जहा जिणधम्मो तत्त ?' । तेण

भणिय — 'इमस्स जूयस्स हिट्ठाओ मवरयणमई भगवओ उसमसामिणो पडिमा जाग-

पूया छलेण पइजो' । तओ भूमि राणिऊण दाविया से पडिमा, पणमिया भाव-मार ।

तहा 'सामिऊणोपज्जायं पणमिऊण तस्सेय सव्वं जागोवगरण सेस-द्वं च दाऊण निग्गओ नियय-गिहाओ । सपत्तो गुणसिलयमुज्जाण । दिट्ठा ते मुणिणो । अन्धि-
(त्थि)या ते धम्म । तेहि पि दाविया खरिणो, पणमिया सव्वहुमाण । पुब्बदिट्ठि-विहाणा
निंदिओ ससारो, साहिओ सवित्थरो मुणि-धम्मो । तओ भणिय सिज्जभवेण-
'भयव ! देसु मे दिक्खं, जह जोगो' । 'को अण्णो जोगो ?' ति भणंतेण पद्दाविओ ,
आगम-विहिणा भगवया । सिज्जभवेण गहिया दुविहा सिम्प्रा । सव्वहा कि वट्ठणा ?
जाओ चोदसपुद्दी । तओ काऊण से मुणि-पत्थिनाभिसेयं कालाणुरूप-सलिहिय-सरीरो
कय-भत्त-परिचाओ नमोकार-परायणो गओ पभनसरी देवलोमम्मि । सेज्जभनायरिओ
वि आयरंतेो पंचविहमायार, परुवेंतो समत्त मूलं साहु-सायय-धम्म, बोहितो भव-कम-
लायर, पयासेंतो अट्ठविह-कम्म-विवाग, परुरेतो/ ससार-निवाण-कारणाणि मिच्छत्त-स-
म्मत्ताईणि, करंतो गच्छ-वुट्ठि, पयासितो तित्थयर-वयण विहरिउ पयत्तो सगच्छो
त्ति । इओ य तम्मि सेज्जभवे पव्वइए-भणिया से जाया वसीजणेण- 'कि कीरउ ?
तरुण चिय मुक्का भत्तुणा, ता किचि अत्थि-पोट्ठम्मि ?' । तीए भणियं- 'मणाग
लक्खेमि' । कमेण य वट्ठिओ गम्भो । उच्चिय-ममए य पव्वया दारय । कय जहरिह-
कायव । बारसमे दिवसे य कय दारयस्स नाम 'मणगो' ति ।

“जणणीए मणाग ति य गम्भे परिपुच्छियाए सलत्त ।

तग्हा 'मणाग'नामं गुरुहिं पिहिय कुम्मास्स ॥”

वट्ठमाणो य जाओ अट्ठवारिसिओ । अण्ण-दियहम्मि पुच्छिया जणणी- 'को
मज्झ जणओ ?' । तीए भणिय- 'तुज्झ वप्पो सेज्जभगाहिहाणो पव्वइओ' । 'अहो !
सुंदर जायं, ज मे जणओ पव्वइओ' चिंतितो असाहिऊण जणणीए कमेण वचतो
पत्तो चपाए बाहिरुज्जाण । आयरिओ वि हु मवियवयाए मज्झण्हस्स समए भिक्खुट्ठा
निग्गएसु मुणि-गणेसु पत्तो तत्थेय मरीर-चित्ताए । दिट्ठो खरिणा दारओ । समुप्पण्णो
सिणेहो ति ।

“नयणाद् नून जाई सराह वियसति बलह दहु ।

कमलाणि व रति कर-बोहियाह मउलंति वेसमि ॥”

दारयस्म वि एव चिय गुरुम्मि सिणेहो सवुट्ठो । तओ पुच्छिओ गुरुणा
'भो ! कत्तो तुम ?' । तेण भणिय- 'रायगिहाओ' । गुरुणा भणिय- 'कस्स
सुओ ?' । तेण भणिय- 'मट्ठसिज्जमनस्स, सो किर पव्वइओ, तयण्णेमणत्थं आगओ
मिह, जेण से समीवे पव्वयामि ति, भयवं ! वियाणसि तुम ?' । 'अहो ! एस मम
सुओ' विमावेंतेण भणिओ गुरुणा- 'सो तुज्झ जणओ मम सरीरभूओ, ता पव्वयाहि
मम समीवे' । दारएण भणिय- 'एवं करेमो' । गओ गुरुणा सह नमहीए, आलोइओ
गुरुहिं दंडय-पुरओ जहा सच्चित्तो पत्तोप्पण्णो । पमत्थ-वासरे पद्दाविओ गुरुणा
उवजोग-पुण्य च जाणिऊण से आउय चितिय गुरुहि- 'ता उ
उद्धरिऊण कालाणुरूप उ सपचे य कारणे नि इह

ममावि सजाय कारण, दसपुत्री पुण पच्छिमो अवस्स निज्जहह, ता अह पि निज्जहामि ।
ते य दस-अज्जयण-विसेसा निज्जहिसमाणा वियाले निज्जह, तेण दसवेयालिअ ति
सत्यस्स नाम जाय ति । भणिय च परमगुरूह ति -

“मणग पडुच मिज्जभेण निज्जहिया दसज्जयणा ।

वेयालिया प(थ) ठविया तग्हा दसकालिय नाम ॥

आयप्पवायपुब्बा निज्जह्हा होइ धम्म-पण्णत्ती ।

कम्मप्पवायपुब्बा पिटस्स उ एसणा तिविहा ॥

सच्चप्पवायपुब्बा निज्जह्हा होइ वद्ध-मुद्धीओ ।

अयसेसा निज्जह्हा नमस्स उ तइयक्यओ ॥

विइओ पि य आएसो गण्णपिडगाओ दुवालसगाओ ।

एय फि न निज्जह्हा मणगस्स अणुगहट्ठाए ॥”

तओ छहि मासेहि पटिऊण मओ समाहीए मणगो देयलोग गओ । अनच्च-नेहाओ
कओ गुरुणा असुवाओ ति । अवि य-

“छम्मासेहि अहीय अज्जयणमिण तु अज्जमणएण ।

छम्मासे परियाओ अह काल-गओ समाहीए ॥

आणद्ध-असुवाय कासी सेज्जभरा तहि थेरा ।

जसमदस्स य पुच्छा करणा य वियारणा सघे ॥”

अओ भण्णइ-अवगच्छेपरथ जोगे सीसे पवावेज पभरसरीवेत्ति ।

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

सेज्जभव-पभरण निमुणतो लहउ सामण्ण ॥

॥ पभव सिज्जंभव-कटाणय 'समत्त ॥

दव्वाडवी य भावाडवी य दव्वाडवीए दिट्ठतो ।

धणनाम-सत्यवाहो इयरीए होइ तित्थयरो ॥ ६१

[द्रव्याटवी च भावाटवी च द्रव्याटव्या दृष्टान्त ।

धननामा सार्थवाह, इतरस्या भवति तीर्थकर ॥ ६१]

कयमिदम् ? -

— [८५ द्रव्याटव्या धनसार्थवाह-कथा] —

समत्थ-गुण-विभूतिय चसुत्तर नपर । तत्थ जियसच्चा राया । दीणाणाह-चच्छलो
सपत्त तिवग्ग-सुहो परोवयार-निरओ बधव कुमुयागर-ससी घणो नाम सत्यवाहो । सो
देसतर गतुकामो पाडहिय मणइ-‘मह ! उग्घीसेसु तिय-चउकाईसु, ‘जो धणेण सह
वच्चइ, तस्स इमओ गमाओ जाव इट्ठपुर, एयम्मि अतरे ‘असणाइणा अवसूण काहि’

ति । एतः सोऽङ्ग पयङ्गा अणेगे समण-उभण-वणियाङ्गो । ताण च मिलियाणं पयस्स गुण दोसे सत्थाहो कहिउमादत्तो—‘इह खलु देवाणुप्पिया ! इदुपुरस्स दोन्नि मग्गा वच्चति, एगो उज्जुओ, [वीओ] कुडिलो । इमिणा य मणागं सुहेण गम्मइ, बहुणा कालेण इच्छिय पुर पाविज्जइ, अउसाणे य सो वि उज्जुग-समोयरइ । पढमेण पुण सिग्घ गम्मइ, किं तु किलेसेण; जेण सो अच्चत-विममो सण्हो य । तत्थ पत्थारे, चेव दोन्नि महाघोरा वग्घ-सिंघा निउसति, ते अभिक्खणमुअद्विंति, मग्ग-द्वियाण य न पमवति, अवसाण च जाव अणुवट्ठंति । रुक्खा य एत्थ एगे मणोहरा, तेसिं छायासु चि न वीसमियव, मारण-पिया खु सा छाया । परिसडिय-पडु-पत्ताण पुण अहो मुहुत्तगं वीसमियव ति । मणोहर रूप-धारिणो मङ्गुर-वयणा य एत्थ मग्गे तड-द्विया बहवे पुरिसा बाहरति, तेसिं वयणं न सोयव । सत्थिया य खण पि न मोत्तवा । जेणेगागिणो नियमा भयं । दुरतो य येरो दवग्गी अप्पमत्तेहिं ओल्हवियवो । अणोल्हवियमाणो नियमा डहइ । पुणो य दुग्गु व पढओ उवउत्तेहिं लघेयवो । अलंघणे नियमा मरिज्जइ । पुणो महई अइगुविला गहवरा वस-कुडगी लघियवा, तत्थ द्वियाण बहवे दोस- । तओ लहूगो खड्डल्लो, तस्स समीवे मणोरहो नाम वमणो निच सन्निहिओ चिड्डइ । सो मणइ—‘इमं खड(खड्ड) मणाग पूरेह’, तवयणं न सोयव, सो पूरिजमाणो महल्लयरो भअइ । पयाओ य चलिमज्जिज्जइ । फलाणि य एत्थ दिवाणि पंच प्पगाराणि नयणाण सुहंकराणि किपाग-रुक्खाण न पेच्छियवाणि, न मोत्तवाणि, जेण मरणतियाणि ताणि । वावीसई तेण इत्थ चोरा महारूला पिसाया खण खणमभि-इवंति, ते वि न गणेयवा । भत्त पाणं च नत्थि, विभाग-लद्ध चिरस धेन च । अप्पयाणं च न कायव । राईए वि जाम-दुग गंतव । एव च ग-उत्तेहिं देवाणुप्पिया ! खिप्पमेव अडवी लघिज्जइ । लंघिऊण य तमेगत-दोगचाह-वज्जिय पसत्थ सिवपुर पाविज्जइ । तत्थ य न हवंति पुणो किलेसाङ्गो । इम निसामिऊण के वि तेण य मह पयङ्गा, उज्जुगेण पहाविया, अण्णे पुण इयरेण । तओ सत्थाहो पसत्थ-चासरे प्हाओ य विलिच्चालकिओ तक्कालाणुरूव-निव्वत्तिपासेस-पत्थाण-भगलोवयारो उच्चलिओऽणुगम्म-माणो अणेगेहिं लोगेहिं ति । अवि य—

“दाण दिंतो वच्चइ महागइदो व पणय-भमराणं ।

आणदिय-जियलोओ महाबलो एस सत्थाहो ॥”

वच्चंतो य आलिहइ सिलाइसु पयस्स दोस-गुण पिसुणगाणि अक्खराणि, लिहइ ‘एत्थिय गय, इत्थिय सेस’ ति । एव च तस्स जे निदोस-वट्ठि(ट्टि)या, ते तेणेव सम अचिरेण त पुर पत्ता । जे वि लिहियाणुसारेण सम्म गच्छंति, ते वि पावेंति । जे ण वट्ठिया, न वट्ठति, छायाइ पडिसेविणो ते ण पत्ता, ण पावति । एस दवाडवी-देसग-दिट्ठो ।

इयाणि [८६] मायाडवी देस दिट्ठतो जोइज्जइ—सत्थवाह-थाणीओ तित्थयरो । घोसणा-थाणीया धम्मकहा । कप्पडिय-समाणा जत्तुणो, अडवी-मरिसो ससारो । उज्जुगो साहु मग्गो, वक्को सावग-पथो । पप्प-पुर-याणीओ मोक्खो । वग्घ-सिंघ तुल्ला ॥

राग-दोमा, मणोहर-आया थाणीयाओ इत्थि-पसु-पडग-ससत्ताओ^१ वसहीओ । परिस-
डिया-मरिसाओ निरवआ वसहीओ । मग्ग-तट-ट्टिय-हकारणपुरिस-सरिमा^२ पासत्थाइणो
अरुहणमित्त ति । अवि य-

“पासत्थो ओसण्णो होइ कुसीलो तहेव सततो ।

अट्ठदो पि य एते अन्दणिज्जा जिणमयस्मि ॥”

सत्थिग-सरिसा माहुणो चि ।

“असहाइ सहायच कीरति मे संजम परंतस्स ।

एतेण कारणेण नमामि ह सब साहूण ॥”

दचरिग-सरिमो कोदो । पवय-उवमो माणो । वस बुडगि-सरिसा माया । खड्डीलग-
सरिसो मणोरहाहिट्टिओ लोहो, सो य पूरिजमाणो वित्थरह ति ।

“जहा लामो तहा लोमो लामा लोमो य वट्ट (पगडु)इ ।

दोमास-कय कज्ज कोडीए पि न निडिय ॥”

फल सकासा विमया । पिसापाणुकारिणो घागीस परीसहा । भूत पाणाणि एसणि-
जाणि^३ । अ(णिच)-पयाणग-सरिमो णिबुजमो, रपणि-जाम-दुग सज्जाओ, पुर-पत्ताण^४
च मोरुव-सुह ति ।

“नवि अत्थि माणुसाण त सुक्ख नरि य सुव्यदेवाण ।

ज सिद्धाण सोक्ख अन्नावाहमुग्गयाण ॥”

लिहिय-कराण मरिस सुत्त ति ।

सुयदेवि पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

धणत्तथाह-जिणाण निसुणतो लहइ निवाण ॥

॥ धण जिण धव्वाणय समत्त ॥

एकेण वि मुणि-वयणेण केई बुज्झति इदनागो^५ ब ।

अस्से पुण बहुएहिं वि न बमदत्तो ब नरनाहो ॥ ६२

[एकेनापि मुनिवचनेन केचन बुध्यन्ते इन्द्रनागवत् ।

अये पुनर्बहुभिरपि न ब्रह्मदत्तवत्तरनाय ॥ ६२]

— [८७ बोधे इन्द्रनाग-कथा] —

कथमिदम् ?

वसतउर नयर । तत्थ इन्म-कुलमेक मारिणा समुञ्छाइय । एगं दारय इदनाग-
दिहाण मोत्तूण गेह च लोणेण भिदेहि चइय । सो वि दारओ कह कह वि मडल-
विवरेण नीहरिओ । इन्म सुओ चि काऊण अणुक्पाए जीराविओ लोगेहिं । पणइ-
रोणेण य चितियमणेण ति । अवि य-

“नवि दड्डु(ड) बाहिति मम दारिद्र्यणि तिब्ब-दुक्खाणि ।

निज-वास-परिभवो जह नरयाणल-विन्ममो दूर ॥”

अण्ण-दियहम्मि पयड्डो सिद्धत्थ सत्थनाहेण-सह रायगिहं ति ।

“गणिम धरिमं मेय पारिच्छ एवमाइय मड ।

धेत्तुणं लाहट्टी जो वचह अण्णदेसम्मि ॥

निर-सम्मओ बहुमओ दीणाणाहाण वच्छलो लोए ।

सो सत्थवाहनाम घणु व लोए समुवहइ ॥”

तओ करेतो परत्थ-सपाडण, निरुवतो सुहिय-दुहिए, वड्डेतो महाणुभावत्तणं गंतु पयत्तो । इंदनागो वि अब्बत्त-वेसधारी गओ से आनासे भिक्खाए । दवाविओ वय-गुल-सारो पिंडो चि । अवि य-

“वड्डिय-नयणाणदो स सुयघो नेह-सगओ महुरो ।

वियकामिणि-देहो विन सपत्तो तेण सो पिंडो ॥”

तदुत्तओगेण य पत्तो तइय-वासरे । सत्थनाहेण चित्तिरयं-नूणमेगतारियाओ जेमेइ, तेण कल्लं न आगओ । तओ अब्बत्त-नेहावगाढो दवाविओ पुणो वि पिंडो । तदुत्तओगेण य छट्ठोववामो पत्तो से वसहि । ‘अहो ! महाणुभावो एस तवस्सी’ भाव-सार ॥ पणमिऊण पडिलाभिओ विचिच्चाहारेण । तदुत्तओगेण य पत्तो चउत्थ-दिवसाओ । एव जाव मासखमगो जाओ । तओ मणिओ सत्थनाहेण-‘जाव पुर न पत्तो, ताव मम गेहाओ नण्णत्थ भिक्खट्ठा गतव’ । कमेण य पत्तो रायगिह । कराविओ नियय-वरासत्ते मट्ठो सत्थवाहेण । तओ मुंडाविऊण सीस नियंसियाणि कासाय-वत्थाणि । ज्ञाओ लौय-विक्खाओ । जणनओ य परम-भत्तीए अण्ण-पाण-वत्थोसहाईहि उवयरि-उमाडत्तो । जहिवस च पारेइ, तहिवस सबो वि लोगो गहिपाहारो दुवार-ड्डिओ पडि-वालेंतो चिट्ठइ । एकस्स भोयणे गहिए सेता(सा) नियत्तति । अओ सेंस-लौग-जाणणत्थ भोयणे गहिए मेरी वादिजइ, सोऊण से संद लोगा नियत्तति । एव वचंते काले, अण्णया समुप्पण्ण-केवलनाणो चोइस-समण-सहस्साणुगम्ममाणो समोसरिओ गुणसिलए उजाणे वट्ठमाणसामी । कय देवेहि समोसरणं । वट्ठविओ सेणिओ ॥ तित्थगरागमणेण य निउत्त-पुरिसेहि । समुप्पण्ण हरिसेण य दवावियं तेण महादाणं । पयड्डो महाविच्छड्डेणं भगवओ वंदण-वड्डियाए । पत्तो समोसरण । वंदिओ अणाचि-क्खणीयमाणद-सुहमणुहवंनेण तित्थयरो सहामया[इ]एहिं । अवि य-

“त किं पि अण्णण-सम सोक्ख तस्सासि जिणरे दिट्ठे ।

अ कहिऊण न तीरइ सारिच्छ निरुवम-सुहेण ॥”

तैलोक-दिवापरेण वि समाडत्ता सजल-जलहराणुकारिणीए सब-सत्त-निय-निय-भा-सा परिणाम-परिणामिणीए आणंदिय-तिलुकाए वाणीए धम्मरूहा । परुवियाणि असार-ससार-निवधणाणि मिच्छत्ताविरइ-पमाय-कसाय-जोगाईणि । दावियाणि य मोक्ख-कारणाणि य सम्मत्त-नाण-चरणाणि । तओ मुणिय-जहड्डिय-ससारासाररूपा ॥

के वि मृणिणो, अवरं सावया । पूराए पढम-पोरुसीए देव सहिय नरिंदाइएहिं महा-
विच्छेदणं पवेमिओ पुष्प-दुवारेण बली । कय पयाहिण विरइतं भगवओ पुरओ ।
तओ उड्डिओ भगव ति ।

“वति-पविसणमि काले पुज्य-द्वारेण ठाइ, परिकहणा ।

तिगुण पुरओ पाडण तत्सद्धमवडिय देवा ॥

अद्धद्व अहिवइणो अउसेस होइ पायम-जणस्स । ,

सन्वामय प्पसमणी कुप्पइ नणो य छम्मसि ॥”

तओ दुइय पोरुसीए समाढत्ता गणहरेण कह ति ।

“राओवणीय-सीहासणमि निगिहो य पायपीढे वा ।

जेहो अणायरो वा गणहरी कहेइ विइयाए ॥

सखातीते वि भेरे साहइ ज वा पुं पओ उ पुच्छेज्जा ।

न य णमणाइसेसी वियाणई एस छउमत्थो ॥”

दुइय पोरुसीए उड्डिओ लोओ [सोउ] । गया लोगा जहागय । मज्झन्ह-समए य
मिक्खइहा मृणिणो पविसमाणा निगरिया तित्थयरेण—‘सपइमणेसणाइ वइइ’ ।
“पट्टविओ य वीरेण गोयमो—‘भणसु इदनाग जह—‘भोऽणेगपिंडिया ! एगपिंडिओ
दइमिच्छइ’ । गोयमेण भणिओ चित्तिउमाढत्तो—‘कहमणेगपिंडिओ ? , जो एगं पिंडं
गिण्हामि, अणेग-पिंडिया एते, जे अणेग पिंडेहितो गेण्हति’ । समुपसत्त-कोवेण य
चित्तिमणेण—‘अवो ! उउसत्त वेमायारा एए नण्णहा अपति, ता किमेय ? , । सम्म
भाविंत्तेण नाय—‘नूण होमि अणेगपिंडिओ, जो सबनयरे पाणाइय करावेमि । एते पुण
“अकपाकारिय-विसुद्धाहार भोइणो, ता एए एगपिंडिया’ एव भावेंतस्स समुप्पण जाई-
सरण, सुमरिओ पुष्प-भनो, जाओ पत्तेययुद्धमहरिसी अज्झयण भासइ । इदनागेण
अरहया वुत्त । कालतरेण पत्तो नेवाण ।

सुयदेवि पमाएण सुयाणुसारेण इदनागस्स ।

सिद्ध विसिद्धचरिय विवरतो लइउ सीक्खाइ ॥

॥ इदनाग-क्खवाणय समत्त ॥

[८८] बभदत्त-क्खवाणय जहोवणसमाला विवरणे तहा दइव, नवर बोहिंत्तस्स वि-
चिचस्स न पडिबुद्धो चि ।

जाअय मेत्त भणिओ तावय मेत्त च कुणइ जो पुरिसो ।

अणवेक्खिउण मेम गामेय-ममो न सो जुग्गो ॥ ६३

[याअमान भणितस्सावन्मान च करोति य पुरुष ।

अनपेक्ष्य श्रेय ग्रामेयक समो नासौ योग्य ॥ ६३]

— [८९ अयोग्ये ग्रामेयक-कथा] —

एगस्स राय-सेवयस्स भारिया तम्मि मए दारय धेत्तूण 'सुहेण इध्धणाईणि वह' ति भावती गया गामंतर । सपत्त-जोवणेण य पुच्छिया तणयेण—'मम ताओ कहं जीवतो ?' । तीए भणियं—'ओलग्गाए' । तेण भणिय—'अह पि ओलग्गामि' । तीए भणिय—'न तुम जाणसि' । तेण भणिय—'सिक्खवेसु' । तीए भणिय—'वच्छ ! ता पढम दूराओ दहूण साणणिज्ज महया सदेण जोहारो कीरइ' । 'एव' ति पडिवज्जिऊण पयडो रायगिह । अंतराले य मिग-वहणत्थ चाहेडिए निलुक्के दहूण कओ महया सदेण जोहारो । पलाणा मया । अगाडिऊण सन्भावे सिद्धे मुक्को, सिक्खविओ य अणुकपाए तेहि—'एरिस दहूण निलुक्केतेहिं सणिय सणिय आगम्मइ' । अन्नत्थ दिट्ठा चोरा जाणणत्थं दिण्ण-थाणया घोबया निलुक्को आगच्छतो दहु चोरु चि काऊण बट्टो, सन्भावे य ॥ कहिए मुक्को । एरिसं दहूण 'सारो पडउ' चि चुचइ । अण्णत्थ पुण्णाटे हल-वाहणुज्जु-याणं मज्जे भणियमणेण—'सारो एत्थ पटउ' । तत्थ वि ताडिऊण सन्भावे पिसुणिए मुक्को, 'सिक्खविओ य, एरिसे इमं चुचइ—'सगडाणि मे भरिज्जतु' । अण्णत्थ दिट्ठ मडयं नीणिज्जत, भणिय च णेण—'अणेगाणि सगडाणि मय-माणुसाण भरेह' । तत्थ वि तह चेय हत्तण मोत्तूण सिक्खविओ, एरिस दहूण इम मण्णइ—'अच्चंत-विओगो ॥ मे भरउ एयारिसेण' । पुणो पत्तो गारिज्जए लग्ग-वेलाए । भणिय च णेण—'अच्चंत-विओगो मे भरउ' । तत्थ वि तह चिय मुक्को सिक्खविओ य—'एय सासय ति भवउ' चि मण्णइ । अण्णत्थ दिट्ठो निगलि(गडि)ओ ठक्क(क)रो । भणिय च णेण—'सासयमेयं भवउ' । तत्थ वि अगाडिऊण सिक्खविओ, एरिस दहूण 'एताओ लहु मुच्चसु' चि चुचइ । अन्नत्थ दुमि जुवाणए प(पि)त्तिं करंते दहूण भणियमणेण—'एयाओ लहु ॥ विओसुद्धो' चि । एय च अणेगाणि एवविहाणि करंति । ठिओ जर-ठक्कुरस्म ओल-ग्गाओ । अण्ण-दियहम्मि भणिओ से जायाए—'वाहरसु भत्तार, जहा उण्हो वि कैयारिसो जंनक्खलओ, सीयलीहूओ पुण असुदरयरो भविस्सइ । तओ परिसा-मज्जे महया सदेण एव चिय वाहरिओ, लज्जायमाणो पत्तो गेह ठक्कुरो । अगाडिऊण सिक्खविओ—'एरिसे कजे जहा-जमर सणिय कहिज्जइ' । अण्ण-दियहम्मि पल्लिवे गेहे पड्विओ ठक्कुरस्म वाहरणत्थ । जहा-अवसर कण्ण-मूले सिद्ध जहा—'पल्लिव गेह' । गओ तत्थ दिट्ठ दहू । तत्थ वि अगाडिऊण भणिओ—'धूम गेहाओ नीहरतं दहूण तओ सयमेव तत्थ छारो धूली उदगाइय च सिप्पइ' । अण्ण-दियहम्मि अण्णाणय धूतंस्स निग्गाओ धूमो, तओ से उवरि पक्खित्तो सह नीग्ग ति । ता जो एयारिसो अन्नो वि, न सो धेचवो चि ।

॥ गामेह्णय-वत्थाणय 'समत्त ॥

कय-पावो वि मणूसो मरणे सपत्त-जिण नमोक्कारो ।

खविऊण पावकम्म होइ सुरो मिठपुरिसो व ॥ ६४

[कृतपापोऽपि मनुष्यो मरणे सम्प्राप्तजिन-नमस्कार ।

क्षपयित्वा पापकर्म भवति सुरो मेष्ठपुरुषवत् ॥ ६४]

कथानक प्रागुक्तम् ॥

अनिरूपविऊण सम्म जो कायवेसु वट्टए पुरिसो ।

सो उदयणो व बज्झइ कारिमहत्थि-ट्टिय-नरोहिं ॥ ६५

[अनिरूप्य सम्यग् य कर्तव्येषु वर्तते पुरुष ।

स उदयन इव ध्व्यते कारि(कृति)महस्तिष्मिन्नरै ॥ ६५]

— [९०. अनिरूपितकर्तव्ये उदयन-कथा] —

जहा वासवदत्ताए गघव-गहण-निमित्त पओएण अरण्णे हत्थिणो गेहिंतो किंचिद्धिग-
मय-करि-मज्झ-ट्टिय-पुरिसेहिं उदयणो गहिओ । जहा य वासवदत्ताए सह थडणा
जाय चि । सो तीए दिट्ठो वम्महो व, तेण वि रह व मा दिट्ठा । अण्णोण्ण-जाय-हरिस
आनडिय ताण रह-मोक्ख । जहा थ जोगधरायणेण पड्ढणा कया—

“यदि ता चैव ता चैव ता चैवायतलोचनाम् ।

न हरामि नृपत्यार्थे नाह योगन्धरायण ॥”

जहा य वासवदत्त हरतेण पढियं—

“एष प्रयाति सार्य काञ्चनमाला वसन्त-रुद्धैव ।

भद्रवती घोषवती वासवदत्ता उदयनश्च ॥”

एवै सव सवित्थरं रिसि चरिया(ए) उवएसमाला विवरणे य भणिय ति ।

॥ उदयन कसानय ससत्त ॥

पर-तित्थिय-मज्झ-गओ साहू नाऊण अप्पणो निंद ।

पर-लिं ग चिय गिण्हइ बोडिय-मज्झ ट्टिय-मुणि व ॥ ६६

[परतीर्थिकमध्यगत साधुर्ज्ञात्वाऽऽत्मनो निन्दाम् ।

परलिङ्गमेव शृण्वति चोत्तिकमध्यस्थितमुनिवत् ॥ ६६]

— [९१ समयज्ञ-साधु कथा] —

अत्थि सिरिलाडदेस चूडामणिभूय अणेग-दिब-च्छेरयाणुगय सउलियावि-
हार हिट्ठिय-सण्णिहिय-पाडिहेर-मुणिमुवयतित्थयर पडिमा-विभूसिय भरुयच्छ नाम
महानयर ति ।

“पुव भय-सउलियाए सिंघल-दुहियाए कारिय तत्थ ।

तुग जिणाण भयण नामेण सुदमणाए चि ॥”

तओ नंदणाहिदाणो साहू काण्णानरेण पट्टविजो गुरुणा दक्खिणाग्रहं । एगागी वचतो य पओसे पत्तो पलउर । पविट्ठो दिगवर-वमहीए । दिण्णो उररओ, पविट्ठो तत्थ । वोलीणे य लोणे पसुत्ते माहुम्मि निन्दुदा गणिआ, ठइय दुवार । उट्ठविऊण य साहु भणियमणाए—‘रमसु ममं’ ति । अत्रि य—

“धुज्जमु मम जहिच्छ अलाहि एतेण वय-विसेसेणं ।

न य कोइ विस गिण्ड अमयं मुत्तूण चालो दि ॥”

तओ अदाविय त्रियारेण भणिय साहुणा—‘सुदरि ! सुदर संलत्त, वचिओ म्हि एत्थि काल पच्चम्मोचलट्टाओ विसय सुहाओ, ता जान मत्त-पुरस्सर इम वेस उज्जामि, तओ ऋरेमि समीहिय । वसीभूओ एमो चि भायती पसुत्ता गणिआ । तेण वि दीयय सिराए दइ सबमुत्तरण । जाओ दिगवरो । पभाया रयणी । वाहरिया ॥ नागरया ‘एत्थ सेयउडो वेस घेतण पसुत्तो नालिओ, तं पेच्छह’ भणतहि उग्घाडिओ उररगो रयणमेहि, जान दिट्ठो वेमाए राख लग्गो निउत्त रयणगो । तओ मिलिया दिगवरा सिंसिया लोणेण ति ।

“सुद्ध-महावम्मि जण जो दोस देद पइइ तस्सेव ।

गुडिज्जह नणु सो थिय जो घूलि सिन्द दत्त ॥”

अओ भणइ—जहा तेण साहुणा पयण-खिसा पर-वेस काळुणागणीया, एर कायव ति ।

सुयदेवि-पसाएण जणो चरिय समासओ भणिय ।

निमुणतो होइ नरो गीयत्यो सब-कजेसु ॥

[॥ जइ-म्माण समत्त ॥]

इह लोगम्मि वि वध लहति परदारिणो न सदेहो ।

जह पज्जोओ बद्धो इत्थी-लोभाउ अभएण ॥ ६७

[इह लोकेऽपि बन्ध लभन्ते पारदारिणो न सन्देह ।

यथा प्रघोतो बद्ध स्त्रीलोमादमयेन ॥ ६७]

[९२] जहा वेसित्थियाहि अल्लोभिरुण अभएण पज्जोओ बद्धो, रायगिह नेऊण पुणो ॥ उज्जेणी-सीहासणे निवेसिओ तहोएयममालाए रिसि-चरिएसु सवित्थर भणिय ति ।

निय-सात्त पयडिज्जसु सुंदरमियर व सघ-गुरु कजे ।

विण्हुकुमारो ज्व मुणी न दोस-वत्तव्वयमुवेइ ॥ ६८

[निजशक्तिं प्रकटयेत् सुन्दरामितरा वा सङ्ग-गुरुकार्ये ।

विण्हुकुमार इव मुनिर्न दोषयुक्तव्यतामुपैति ॥ ६८]

सुन्दरा निरवधाम्, इतरा सावधाम् । कयमिदम् ?—

—[९३ सह-गुरुकार्ये शक्तिप्रकटने विष्णुकुमार-कथा]—

अत्थि निरतर-बहुविह-णाणाविह नयर-गाम-सोहिहो ।
 सोहा-निजिय पंकय-भयलछण-जुनइ-वयणिहो ॥
 वय-निगह-निरतर सचस्त देवत-दरिय-नरवसमो ।
 वर-वसह-द्विय पामर-लीला-परितुलिय-हर गमणो ॥
 गमणायास-वियंभिय दीहर-मुह साग सुदिय गोवि यणो ।
 गोवियण गीय-मणहर-सदाणिय-दिट्ठ हरिण-उलो ॥
 हरि-नउल परिक्कम लडह सुहड-पायडिय पयड-माहप्पो ।
 माहप्प निमण्ण-महानरिंद रेहत्त पय कमलो ॥
 कमलायर-कमल विसिट्ठ(मट्ठ) माण पडिलग्ग-भमिर-भमर-उलो ।
 भमर-उल पक्क-मणहर झकारुप्पिच्छ-कीर-उलो ॥
 कीर-उल निरतर-सचस्त उप्पत्त-मालि वण सोहो ।
 सालि-कण-सोह निगडिय रेहत्त-सेस महिवेडो ॥
 महिवेड-वियड-पायड सहत्त धनलहर-सकुल ससोहो ।
 सोहा-निजिय भणणो रेहइ कुञ्ज-जणवजो दूर ॥
 उसहस्स पयाचइणो सुयस्स नामेण कुरुनरिंदस्स ।
 लोयम्मि सुप्पसिद्धो कुरु चि जय-पायडो देसो ॥

तत्थ य विणिज्जियासेस-विसय महाभुणि माणस पिन हरियणाउर नयर । ज च,
 सुरवइ-देह पिन वित्थारिय नित्त-निरतर, विषुहाहिट्ठिय च, चदविन पिक्क मणहर,
 कलाहिराम च । कुलउह-जोवण पिन सुरक्किय, पत्थणिज्ज च । अवि य—

लडह विलासिणि-सालत्त चलण निहित्त-जाय वर सोहा ।
 कफेहि पल्लवा इव गायपहा जम्मि रेहति ॥
 णाणाविह-रपण-समुच्छलत्त किरणोह-रजियानयरा ।
 दीसति जत्थ रविणो किरणा तियसिंदु(द)धणु-सरिसा ॥
 सो इदनील-सामल पासाए पेच्छिऊण साणद ।
 नच्चइ भयूर विंद वेलविय जलय सकाए ॥
 गज्जकुर-वेलविया रवि-रह-सुरया रण निसीयति ।
 भरगय-पासाय समुच्छलत्त-उट्ठद्विय-करेसु ॥
 निम्महिय-सुरहि-परिमल-सुहफपासाय गरुय माहप्पो ।
 कामि व जत्थ सणिय पवियभइ भारओ दूर ॥
 अह नगर तत्थ दोसो निगडियासेस दोस निगहम्मि ।
 अवहत्थिय-भजाया रिउणो म्लिस्सति सम-काल ॥
 तत्थ वियभिय-पडिक्कए मत्त-मायग कुम-णिहलणो ।
 पणइयण-भूरियासो राया पउम(मु)त्तरो नाम ॥

जो य, दिवसारभो व जणुनचिय-मित्त मडलो भुवणभुव इंदफलानिवहो व
समुच्चद-महि-वेदो, कमलायरो व जयलच्छि-समहिद्विओ त्ति । अवि य-

निवावेति गुण चिय मयल महिमउल जए पयडा ।

एमेव य पडिवन्न मियरु-किरणोहि महिवेद ॥ ,

अह पात्र विलमिय दणुयनाह-रियय व पुरिममीहम्म ।

जस-पम्भारेहि दढं नत्थोहि व दूर विणिमिन्न ॥

तस्स य राइणो सयलंतउर प्पहाणा जालाभिहाणा पिययमा । जा य, उज्जाण-दी-
हिया विर विसट्ट रुदोइ नयण-रेहिरा, छुरुइ-सेणाइ व सण्हिय-कण्णाहरणा,
हेमंतसिरी विर रो(रे)हत-तिलया, सिसिर-लच्छी विर विपसिय-कुद वसण त्ति ।

अवि य-चदस्म चदिमा विर अहया परिगलइ मा वि गोमम्मि ।

एसा उण नरवडणो न गलइ छाटि व तदियह ॥

मयणारिणो व गोरी अहया परिवमइ सा वि देहद्वे ।

एसा पुण निय-पडणो निवमइ सबम्मि देहम्मि ॥

एवं च राइणो तीए सह जम्मतर-समत्थि(क्षि)य-पुण्णाणुभाव-जणियं बहुजण-पसंस-
णिजं तिग्ग-सार जीयलोग-सुहमणुहातस्म समइकतो कोइ कालो । अण्णया उच्छं-
ग-नाय सीह दड्डण षड्डिउद्धा जाल त्ति । अवि य-

एध-द्विय पजर-केरारोह मुह-कुहर-भासुर धरलं ।

तडि-वडिय-सरय-नीराणइ व पुलएइ मयनाह ॥

साहियं पय(इ)णो । तेणावि मुणिय-मत्थाणुमारेणानि(न)दिया पहाण-पुत्त-जम्मैण ।
अव(वि)माणिय-डोहला य सपुण्ण-समए पय्या देवकुमारो नम दारय । वट्ठाविओ राया
पियकरियाए चेडीए । दिण्ण से पारिओसिय । पडद्विय दारयस्स नाम निण्हुकुमारो ।
वट्ठिओ देहोउचएण, कला-कलाणेण य । सपत्तो सयल-जण-सलाहणिजं जोवणं ति ।

अवि य-जयलच्छि-परिग्गहिओ पय-भग्ग-फुरत-भीण-ससउलो ।

कमलायर-सारिच्छो रेहइ कुमरो ग्वरिं(ट्ठमिं)दु व ॥

जस्स य, कुडिला चिहुरा, ण सहावा, वित्थरिय वच्छत्थल, न कडुअं भणियं;
तणुओ मज्झदेसो, न हीण-विलासो, मयरद्वय-धणु-कुडिलाओ भमुहाओ, न बुद्धीओ;
अड्ढाहरा श्रया दडा, न वेराणुवधा, परिचाओ समज्जिय-विहवस्स, न चरियस्स; अचंत-
परिचिआओ कलाओ, न मायाओ, पायडाणि बुहजण पससणिजाणि गुण-विजाणि,
न चारपुरिस-जपियाइ; भगुरा दइया पणय-कलह-कोवा, न महासेण-जोह त्ति ।

अवि य-जल-संगमि-वियंभिय कमलाण वु दुजणाण मुह सोह ।

विमला वि ह जस्म कहा मियरु जोण्ह व महलेइ ॥

पायड-गुणाइ दूर मरियय-जण-जणिय-हसिय-नोमाइ ।
 चरियाइ व जस्म मुमासियाइ घेपति लोएहिं ॥
 निट्टविय मयल-ढोसा पयासियासेम-पयड-परमत्था ।
 पसरति जस्म दूर कवाचघा रवि कर व ॥

कालंतरेण य पुणो वि पसूया चोइस महामुग्गिय-पिमुग्गिय जाला मुरकुम-सरास
 दारय । कयं महानद्वाणय । पडट्टिय से नाम महापउमो चि ।

सो देव-परिग्गहिओ वड्डतो तत्थ जुवण पत्तो ।
 निय फत्त पडिउन्न धरो उदयत्थो दियहनाहो व ॥
 भमिउ वायाए दढ सुहय-पुरिमो व दूरमग्गूढो ।
 पायड-गुणाउलीए दयाए व सुकय पुण्णो व ॥
 सुविमुद्धाए जराए वगरा(लो) चिहुर व जस्म फीरति ।
 कव-कहाए पुरिसा अण्णाण-कउरु कसिणा चि ॥

अण्णया अणेग सीम परिजरो समोमरिओ वाटिरुज्जाणे सुवयाहिणामो महामुणी ।
 जो य, भूतण तन-सिरीए, निलओ विरागयाए, कण्णाहरण नाणल-च्छीए, बुलमदिर
 पत्तोए, निजासो दयाए, जलनिही गुण-रयण विभूईए, पुण्णस्सिच अपरिग्गहियाए चि ।
 अवि य-समुत्तयाय महो महामोहम(म)हो । गुणाण सुपहो मुणीण महहो ॥
 तओ सरिसयरो सपत्तो राया सट्ठ चिण्हुकुमार महापउमेहि । पत्ता नागरया ।
 भगवया चि समादत्ता धम्मकह चि ।

“धम्माउ चिय जम्हा अत्थाईया हउति पुरिमरया ।

ता सो चिय कायवो विसेसओ मोक्ख कामेहि ॥”

जेण देवाणुप्पिया ! असारो ससारो, दारुणा नरया, अड्डुविसहाओ तेसु वियणाओ,
 विचिचा कम्म परिण[ई]-ओ, समुच्छलति रागाइणो, अणवड्डिय मण, चचला इदिय-
 तुरगमा, किपागफलोपमा विसया, दारुणो पिय निप्पओगो, दुरतो धम्महो, नरय-
 सोवाण भूयाओ इत्थीओ, असायय जीविय, समासण मरण, वचना परा पाणिणो,
 वसायानल सतत्त जग, असुंदरो घर वासो, न सुलह मणुयच, दुल्लहा धम्म पडिबत्ती,
 बहुविग्ग टियह, चचला रिद्धी, सुविणोवम पेम, दुल्लहा आरियसेत्ताइ सपया,
 मिच्छत्त मूढो जणो, दारुणमण्णाण, निदिओ पमाओ, परिहायति भारा, येणीहोति
 आगयाइ, अप्प विरियाओ ओसहीओ, काम भोगाउरा लोमा, सबहा, कि बहुणा ? न
 मोक्ख-सोकमाहितो अण्ण सुहमत्थि चि । अवि य-

“नारय तिरिय नरामर-गईसु नीसेस-दुक्ख तवियाण ।

मोत्तण सिद्धि-वसहिं जियाण मरण न पेच्छामि ॥”

तओ हियय टिय चित्त परिणामेण विण्णत्तो गुरू, पउमुत्तरराइणा-“भय ! जाव
 चिण्हुकुमार रजे जहिसिचामि, ताव मे पाय मूले सफलीकरेमि करि कण्ण-चचल
 मणुयचण पवजाणुद्धणेण । भगवया भणियं-“देवाणुप्पिया ! कायवसिणमो

भवमत्ताण, ता मा पडिअव कुणसु' । पुणो वि पणमिऊण गुरुं पविट्ठो नयरि ।
 वाहरिया मतिणो, सह पहाण परियणेण विण्हुकुमारो य- 'भो भो ! निसुयं चिय
 तुमेहि समारासारत्तण । वचिओ ह एचिय कालं, जं सामणं नाणुद्विय, ता संपयं
 विण्हुकुमार रज्जे अहिसिचिय गिण्हामि पव्वज' । तओ विण्णत्तं कुमारेण- 'ताय !
 जलमियेहि कियगोरमेहिं भोगेहि, तुह चरियमेणाणुचरिस्सामो' । तओ जाणिऊण से
 निच्छय वाहरिओ महापउमो- 'पुत्त ! पटिवज्जसु रज्ज, जेण पव्वयामो' । तेण भणियं-
 'तायमेवाणुचरिस्सामो, अहिमिचमु विण्हुकुमार, जेण से मिच्चो हवामि' । राइणा
 भणिय- 'वच्छ ! पुणरुत्त भणिओ वि न पडिअइ, जेण मए सह पव्वइस्सइ' । तओ
 सबोवाहि-विसुद्धे वासरे महाविच्छङ्गेण कओ महापउमस्स रायाभिसेओ । पउमुत्तरेण
 वि आघोसण-पुच्चय टवाचियं महादानं, पूइओ ममण संघो, कराविओ सव्व-जिणाय-
 यणेसु अट्टाहिया-महूसवो । पमत्थ-वासरे य अणुगम्ममाणो अणेगेहि नरिंदाइएहि,
 सह विण्हुकुमारेण महाविभूईए पव्वओ पउमुत्तरो । वदिआ । कया गुरुणा धम्मकहा-

"अत्तरि परमगाणि दुल्लाणि य जतुणो ।

माणुसत्त सुई सद्धा सजमम्मि य वीरिय ॥"

तओ खओरसमेण येरकालं चिय गहिया दूविहा सिक्खा । कालंतरेण य उप्पा- ॥
 ढिऊण केरलनाण । महापउमस्स वि उप्पण्णमाउहमालाए चकरयणं ति । अवि य-

अह कय-पूयं चक तियसिंद-दिसाण जोयण गतु ।

तत्थेय ठिय राया सपत्तो तस्म मग्गेण ॥

उत्तुग-रहारुद्धो सधिय-चाणो समुद-मज्झमि ।

तिणि दिणे उवउत्तो निय-नामकं सर मुयइ ॥

सो वारस-जोयणमवि ठियस्म तित्थाहिवस्स देवस्स ।

अत्थाणम्मि निगडिओ गुण-मुक्को भगव-तित्थाम्म ॥

तं पुलोइऊण रुद्धो 'केणेम विसजिओ सरो एत्थ ?' ।

दहुं महपउमनामं तक्खणमेत्तेण उवसतो ॥

गतुण तओ तियसो चूडामणि-दान-मुव्वयं भणइ ।

नरनाइ ! एमो ह पुव्वदिसा-पालओ तुज्ज ॥

आणा-फलं ति रज्ज त से दाऊण अट्ट वि दिणाणि ।

काऊण तस्स महिमं सपत्तो दक्खिण-दिसाओ ॥

तत्थ वि वरदाम-वई एव चिय साहिओ सुरो रणा ।

पच्छिम दिसाए पच्छा पभास-नामी वि एमेव ॥

सिंघुनय-देवय साहिऊण वेयङ्क-सेल-देवं च ।

तिमिमगुहाए य पुणो कयमाल साहए राया ॥

ताहे अद्वयलेण सिंधूए दक्खिण दिसाभाग ।

साहेइ तिमिमगुहाए कवाडाणि ॥

- १ उग्यादिल्लण मो धिय मणि-रयणेण फरेइ 'उडाई' ।
 आयाम पुहचेहि पचेउ वणूमयाइ तु ॥
 एगूणण्ण सराणि दोसु पासेसु तीण मो लिहइ ।
 उज्जोइय मग्गेण धल-सहिओ परिमण ताह ॥
 उम्मग-णिमग्गाओ नरओ मो सरुमेण बोलेइ ।
 आवाय-चिलाएहि य जुज्झइ रण जाय हरिसेहि ॥
 जुज्झम्मि उ ते विनिया कुलदेवे सभरित्तु मेदमुदे ।
 ते वगिसिउ पयत्ता निरतर ताण वयणेहि ॥
 पाणिय भयाउ लोगो ठविओ सबो वि चम्मरयणम्मि ।
 ॥ छत्तरयणेण ताह चम्म सछाइय मव ॥
 जो पुवण्हे माली वगिओ चरम्मि पठिमणम्मि ।
 तं चिय भुजति नरा टिणाणि जा मच वचति ॥
 नरवड किन्नर-परिनिजिण्हि घणयण-देउ-निरहहि ।
 उरसामिया चिलापा नरवड जाण पठिच्छति ॥
 ॥ पुणरवि हिमस्तेउरि तावचरि ज्ञायण द्विओ तियगो ।
 सिद्धो सरेण लिहिय निय-नाम उमगइडे य ॥
 सिंघूए उत्तरिछं तु णिकसुठ उवेउ सेणाणी ।
 गग च महापउमो तदुत्तर पुण वि सेणाणी ॥
 अह पेयइ पत्तो रण-रहसुभिन्न-बहल-पुलएहि ।
 ॥ खयर नरिदहि ताम जुज्झइ सुर खयर-नय चलणो ॥
 पुणरुत्त-मच मायग मेह गअत मुहलिय दिपवो ।
 निरटत-पाण-परिमो अहरिय नहयलाभोगो ॥
 विलसिय-अराल वरवाल विसुलो भट मयूर ख मुहलो ।
 तियसिंद-महिय चावो जाओ रण पाउमो ताण ॥
 ॥ कुड्ढति सुहड मिर-अदलाइ रुहिराणाइ मयराह ।
 धण मडलग्ग धारा हयाइ रण पाउसे पत्ते ॥
 करिनाहाण करिणो तुरयाण तुरगमा रहाण रहा ।
 समय चिय सलग्गा सुहडा दप्पुद्धर-भडाण ॥

कह पुण जुज्झ पमरिय ? — कत्यइ कराल कराल छणछण-सवडु फिट्ठेव सिद्धि सिद्धा-
 ॥ चूरिय गयणगण । कत्यइ रण-रुहिर-भस गधावट्ठिय निरडत-खग-सहस्र पकरुक्खेव-
 पवण समासासिय-समुद्धित निरडिय भडयण । कत्यइ धणु-गुण-विमुक्ख वाण-सेणि-सछाइ-
 यासेस-चेहि(ह)यल । कत्यइ गुलगुलत-दत्ति-दत्तग मिज्ज महासुहड-वच्छत्यलामोय-
 सकुल । कहिं पि पमरत धणु-जीहा रन गिरि-निवर-पडिसइ-भरिय-महियल । कहिं पि
 धणुवाण-सत्ति सजल कुतासि मसुठि-अस तिसल-मुग्गर-चवासिधेषु-दारण । कहिं पि नर
 ॥ रुहिर पाण-परितुट्ट किलकिलत-वेयाल सय-भीसण । कहिं पि सुहल-चदियणुग्घुट्ट-जय-

जयारवापूरिजमाण-दिसा-मडल । अवि य, ऋह पुण विजाहराहिबेण चकवट्टि-बलं
सरेहिं छाय ? ति । अवि य—

छाएइ पर-उल सो राण-महस्मेहि लद्ध-पमरेहि ।
निय राणेहि व मयणो सयल महि-मडलाभोग ॥
दीसइ न गेण्हमाणो संजितो वा विरुट्टमाणो वा ।
कामो व तह पि पिघट जसख-सग्नेहिं धाणेहिं ॥
नासेइ नरिंद उलं उदय-त्थो दीहरेहिं राणेहिं ।
सुरो व दुरालोगो वित्थरिय तिमिर-निउरय ॥
इय सकुल-सेणाउड-निचित्त-जुज्जेहिं जुज्जेउ ताहे ।
लग्गा दुन्नि वि पट्टणो विजाहर-भारह नग्गिदा ॥
आयण्णायधिय-धणु-निमुव-भर नियर-भरिय-नह-भग्गा ।
दोन्नि वि साइस-तोसिय मुग्गुंदरि-मुव-उरमाला ॥
दोन्नि पि गुरुय-पयावा दोन्नि वि विलसत-रुहिर-पडिहत्था ।
दोन्नि वि वचिय-पहरा दुन्नि वि जय-लद्ध-माहप्पा ॥
दोण्णि वि वग्गिर-उग्गा दोन्नि वि डुल-जलहि-पुण्णिम-मियका ।
जुज्जति दो वि दूर नहगणुगुड्ड-जयसदा ॥
चक्करयणम्मि गहिण्ण फुरति जालाउलम्मि पाएमु ।
पडिओ य खयरनाहो भरहाहिनराइणो ताहे ॥
खंडप्पनायगुहाए पच्छा गत्तूण साहिओ देवो ।
नामेण नट्टमालो नरवइणा तीए नीहरिओ ॥
गंगा-कलम्मि तओ नउ निट्ठिणो चक्किणो उअनमंति ।
गगाए, दाहिणिछ सेणाणी निस्सुद जिणइ ॥
नेसप्प-पड्डे पिंगल-रयण-महापैउम-कालनामे य ।
तत्तो य महाकाले भाणउगमहानिही सखे ॥

- [१] नेसप्पम्मि निवेसो गामागर-नगर-पट्टणाण च ।
दोणमुह-मडंणाण सघारारणं गिहाण च ॥
- [२] गणियस्स उ उप्पत्ती माणुम्माणस्स ज पमाण च ।
धणस्स य वीयाण य उप्पत्ती पड्डए भणिया ॥
- [३] सत्ता आहरण-विही महिलाण जा य होइ पुरिमाण ।
आमाण य हत्थीण य पिंगलगनिहिम्मि सा भणिया ॥
- [४] रयणाण सवरयणे चोइम वि उराण चक्कवट्टिस्स ।
उप्पज्जते णग्गिदियाणि पचेदियाइ च ॥
- [५] वत्थाण य उप्पत्ती निप्फत्ती चेउ सव्वभत्तीण ।
रगाण य गधाण य सत्ता एसा महापउमे ॥

इयं पुनः मनोवञ्जित्य-विसिद्धिं पुत्राणुभाज-सज्जनयं ।

नरवह्णो जइ लच्छि वनेउ^१ को फिर समत्थो ? ॥

पलमुत्तरमुणी वि कालतरेण ऊय सामण्णो गओ निवाण । विण्हुकुमारसाहुणो वि उग्ग तपोविहाण निरयस्स नाण दसण-चरणेहि वट्टमाणस्स उत्पण्णाओ आगासगमण विउड्वियाओ नाणाविहाओ लट्ठीउ त्ति । अवि य—

मेरु व तुगदेहो ब्रह्म गयणम्मि पक्खिनाहो व ।

मयणो व रुजवतो अवृलीणो होइ तियसी व ॥

गयण पिउ सव्वगओ पडाउ एवाउ जणिय पढ-कोडी ।

घंडयाउ घड सहस्से तेडछो पलय सुरु व ॥

इय चित्त-तउ विचित्ता लट्ठीओ होति साहुवग्गस्स ।

इह लोगम्मि पसत्था परलोगे सग्ग-भोक्खा य ॥

अण्णाया भासरूपेण विहरमाणो सपत्तो नासारत्तासण्णम्मि हृत्थिणाउर ससीमो सुवयायरिओ । आवासिओ धारिरुज्जाणे । सपत्ता से वदण-वडियाए नरिंदाहो । समादत्ता धम्मरुहा । 'निंदिया मिच्छत्ताहो पयत्था, पससिया सम्मत्ताहो । तओ के^१ वि सुणिय-जहड्डिय तित्थयर वयणा पवइया, अउरे सोंवगा जाया । अण्ण दियहम्मि मिच्छत्ताहिनिषेसेण भणिओ आयरिओ नमुइनामेण मतिणा—“भो भो ! एयारिसा तुन्मे अमुणिय परमत्था जेण पचक्खोवलम्भमाणाणद-सरूय विसय सुहमुज्झिऊण अंगीकओ सब पासडि दूस्सिओ विसिद्ध जण परिहरिओ जिणधम्मो । तहा नियय सिरिं उज्झिऊण अंगीकया भिक्खा । जहवा लोंचिय-सीम-सुहाण च्छारामाकुडलियाण केत्थियमेय^२ ? ति । अवि य—

जत्थ न इ पुरिस पूया न अगिहोओ न वेय(धेव) दिय-दाणं ।

सो भो ! न होइ धम्मो अह धम्मो भणसु ता मूढा ॥”

‘अवो ! मुक्ख-सदो असमिक्खियाहिवाई य एस मती, ता किमणेण सह जपिएण ?’
मावेंतो ठिओ तुण्हिओ छरि त्ति । अवि य—

“विद्वान्जुरभिगम्मो विदुपि शठे चाप्रमादिना भाव्यम् ।

मूर्खो जडोऽनुरुक्म्यो मूर्ख-शठ सर्वथा त्याज्यः ॥”

तओ लद्धावसरो पुणरुत्त निंदवो लज्जायमाणेण भणिओ छरिणा—‘भो ! जइ बाय-सामत्थमत्थि, ता करेसु पुव-पक्ख’ । तओ पाएसु पडिऊण भणिओ चिहेणायरिओ त्ति ।

“विलसत-दाण-परिमल-गधायद्विय-भमति(त)-भमरेसु ।

केमरि-कम्मो विरायह सुरदति-समेसु दतीसु ॥

चालिय-नीसेसाचल-जुगत-पणस्स देव-सामत्थ ।

रेहइ कुलसेल-विओइ(ड)णम्मि न य रुक्ख-गहणेसु ॥

निय दिट्ठि-दिट्ठि(ड)-सो(सा)सिय-समत्थ सत्तेसु देवगुरुलस्म ।

दिट्ठीयिसेसु छजइ चउ निवाओ न कीडेसु ॥

परिमुणियासेस-समत्थ सत्थ-सजाय-पायड-जसेसु ।

सुरगुरु-समेसु रेहइ तुह वयण न उण मुक्खेसु ॥

ता आदिसंत गुरुणो जेणाहमेव नासेमि वाद-गव" । गुरुणा भणिओ - 'एवं कुरु' ।
तओ चेल्लएण भणिओ मती - "भो ! ज तए सलत्त, आणदरुण विसय-सुह तमसपद्ध,
जेण केसिं पि जम्मंतर-सुरुय-कम्माण विस-विराग-सरिसमिण ति ।

"तिण-सथार निसण्णो मुणिर्रो भट्ट-राग-मय-मोहो ।

ज पावइ भुत्ति-सुह कठो त चण्वट्ठी नि ॥"

जाण पि कय-पावाणानदरुणमिण पडिहाइ, ताण पि हु विजलया विलसियं
पिय येवकालियं ति । अवि य -

"सुरय-सुह रत्त-मिती सत्ता-नाओ सुदिं कोदट ।

कलिकाल-जीविय जोन्वण च मा मुणह दीहाइ ॥"

जं च भणिय, 'सब पासड-दूसिओ जिणघम्मो' तं पि न जुत्ति-सगयं ति । अवि य -

नाणा-पासडि-वियप्पिएसु मव्वेसु चैन सत्थेसु ।

अचत्त-विरुद्धेसु वि जीव-दया नगरि(र)मविरुद्धा ॥

तिन्नि मया तेसट्ठा पासडीण परोप्पर-विरुद्धा ।

न य दसति अहिंसं सो घम्मो जत्थ सा सयला ॥

सा य इहइ चिय कीरइ जीनाजीगइ-जाणणाहितो ।

अण्णे पुण जीन चिय न मुणिति दया कओ चैन ? ॥

पत्तो वि य आयरिओ विसिट्ठ-सुर-मणुय-रयहराईहि ।

लच्छी वि य वहु-दोसा पंडिवचा घम्म-कजेण ॥

जीयं जलपिंदु सम संपत्तीओ तरग-लोलाओ ।

सुमिणय-सम च पेम्म घम्मि चिय आयर कुणह ॥

मिक्खरा पुण इह-परलोगे सुहावह त्ति वइ वि ।

किलेस-विट्ठेण दव-जाएण होइ फाण पि ।

आहारो मिक्खा पुण जायइ एमेव पुणोहिं ॥

"अवधूता च पूता च मूर्खाच्चै परिनिन्दिताम् ।

घोरेन्माधुक्ता वृत्ति सर्वपापप्रणाशनीम् ॥"

ज च सिर-मुंडन सीसम्मि भूह-पक्खेणं तं वमयारीण सत्थ-विहियं विभूतणं ।

अपं च न ति पुरिसा पूयारिहा, राग-दोम-मोहाणुगयत्ताओ, इयरपुरिम व ।

जो विगय-राग-दोमो सबण्णू तियसनाह-नय-चलणो ।

मग्गुय-वत्थु-मणिरो मो पुजो तिहुयणस्तावि ॥

अवि य -

"कश्चिद् रागी भवति हमितोद्दीप्त नृत्त-प्रपद्यै प्रद्वेष्टयन्त्य ग्रहरणगणन्यग्रपाणि पुमान् य ।

विभ्रन्मोही स्फुटि-कृमिल-मलमाला यतस्ते तद्विज्ञानाममवनमन सर्ववित् त्व विराग ॥"

अगिहोत्तं पि पाणाइवायाइ-जुत्तणओ न सुंदर ति । अपि च -

"यद् शतानि मुज्यन्ते पशूना मध्यमे हनि ।

अश्वमेधस्य वचनात् न्यूनानि पशुमिस्त्रिम् ॥"

दिया वि रागादिदोस रहिता पससिजति । ताण दिन महाफल, रागाइ-जुत्ताण
पुणासुदर-फलं ति । अवि य —

दाणस्म नत्थि नासो आहम्मिय(ण) धम्मिण्णं य दिण्णस्म ।

आहम्मिण्णं अहम्मं धम्मं पुणं धम्मिण्णं होइ ॥”

इय एवमाइ-बहुविद्-वियप्प-भय-सकुलम्मि चायम्मि ।

सो चेह्मण विजिओ विउमाण मज्झयारम्मि ॥

तओ छिदावलोयण-परस्स रापत्तो वामारत्तो । उम्माहिओ विरहि-यणो, वियंमिओ
सिसिर-मारुओ, वित्थरिओ घणय-रत्तो, पणचिओ वरहि-गणो, हरिसिओ कासय-ज्जो,
ठाण-ट्ठिओ पट्ठिय-ज्जो, पणट्ठो चट्ठो-जो, न विहरिओ मुणि-गणो चि ।

इय एरिस-घण-समण्णं मुणीण कोवेण मग्गिओ राया ।

रज्ज सचिवेण दढ जागट्ठा वड्ढिय दिणाणि ॥

रज्ज-ट्ठियम्मि सचिवे पत्ता सवे वि आसमा तत्थ ।

वट्ठानया सहरिसा मुत्तुण नयर जिणमुणिणो ॥

सभरिय-पुव्व वेरो इक्कारेऊण मणइ सो साह ।

तुम्मे त्थ महापाप्पा जे निंदह सब-पासडे ॥

गुत्तणा सो सुलत्तो “न वय पाप चि तह विहाणाओ ।

न य निंदामो वय(इ)णो राग-टोसाए विरहाओ ॥

नरनाह-कया न्गरा सवे वि(चि)य आसमा निय धम्म ।

साहिति तेण राया धिप्पइ तज्जणिय धम्मेण ॥

तस्स महीए मुणिणो तकर परचक दुट्ठ-पुरिसेहिं ।

जणिय न मुणिति भय त नरवड्ढो महापुण्ण ॥

राय परिपालियाणि ह सत्ताणि तवोपणाणि सुपसिद्ध ।

पूयाणि सामयाणि य सत्ताणि वि देवहरयाणि ॥

कुसुमाहरण विलेउण-व्हण-चलि धूव-दीव-जुत्ताओ ।

निविग्धाओ निच्च हवति नरनाह-रक्खताए ॥

पालिति भव्वलोग नाएण गइणो विसेसेण ।

दिय समण बुट्ठ जुई-जणाह-सरणागय-परदे ॥

इय देव ! समण-चमण-लोगाइण्णाणि पालयतस्स ।

धम्म निरयस्स इह इह फलमिणमो राइणो होइ ॥

रह तुरि(र)य-चक पाय(इ)क मत्तमायग-सगयं रज ।

न(नि)ट्ठविय-सत्तु निमिर जायइ मह निम्मल-जसेण ॥

वर-वत्थ पाण मोयण तरोल-विलेवणाइ-परिमोगो ।

गिरि-सिहरम्मि वि जायड समय नीसेम-रयणेहिं ॥

गरुय पओहर झिज्झत-मज्झ वित्थियण-गुरु नियवाओ ।

सरसारविंद सरिसाणणाओ लडहाओ तरुणीओ ॥

१३५। उचभुंजइ य जहि छं पुत्ता वि य होति धीर-धिर चित्ता ।

१३६। मित्ता य चित्त-सरिमा निदेस-परा य परम-सुहडा ॥

१३७। वहुइ तेओ किती माहप्प सयल-सत्थ-विष्णाण ।

परिविजिओ सोडीर गुण-निहो सपया बुद्धी ॥

किं जंपिएण वहुणा ? जं ज हियएण वछए किचि ।

तं सब चिय सिज्झइ नरवइणो धम्म-निरयस्म ॥

इह लोए फलमिणमो परलोए सुरभनो य मोक्खो य ।

पालेसु सबमिणमो सविसेस साहुणो सबे ॥

अम्भ च-गह-भूय जलण तक्कर-पिमाय-वेयाल-डाइणि-कयाणि ।

इति परचक्क-विमहर-दुब्बिमक्ख-भयाणि न हवति ॥

जायइ सिममारुगं किं वहुणा ? सब-कज्ज-निष्फत्ती ।

विहरति जत्थ मुणिणो जणाण चिंतामणि-सरिच्छा ॥”

तओ से सजायामरिस्स न परिणय गुरूण वयण ति । अवि य-

अइसुदर पि भणिय कोन वहेइ मूढ-पुरिस्सत्स ।

अहिणो खीर पि विसं दिन्न परिणमइ कि चोअ ॥

नासेइ दोस-जाण(ल) गुरूएसो गुणीण सर व ।

वहुइ नूण तं चिय खलाण ससि-किरण-नियरो व ॥

सलिलं पिव गुरू-वयण कण्णावडिय जणेइ मूढस्स ।

खल जोग्गस्स पुणो सोह चिय तालपत्तं व ॥

‘जइ सत्तण्ह दिणाण परओ पेच्छामि एत्थ भो ! समणं ।

तं वधु-सम पि अहं मारिस्सामो न सदेहो ॥’

तओ उज्जाण-गया भणिया सरिणा साहुणो-‘भो भो ! किमेत्थ कायव ?’ ।

एकेण भणियं-‘विण्हुकुमारसाहु-वयणाओ उवसमिस्सइ नमुई, ता सो वाहिप्पउ । सो य

अंगमंदिरे सेले तव तप्पतो चिट्ठइ, ता जो विजानलेण गतु समत्थो सो वचउ’ । एकेण

मुणिणा भणिय-‘अहमागासेण वच्चामि, आगतु न सक्खणोमि’ । गुरूणा भणिय-‘वि-

ण्हुकुमारो चिय आणेइ’ । ‘एव’ ति पडिअज्जिऊण उप्पइओ आगास । खणमेत्तेण य

पत्तो तमुदेस । ‘अवो ! कि पि गरुय सघ-कज्ज, तेणेअ वासारत्तम्मि आगओ’ । तओ

पणमिऊण विण्हुसाहु सिट्ठमागमण-वओयण । थेव-बेलाए य त घेत्तूण साहु पयड्डो

आगास-जाणेण मुणी पत्तो गयपुरे । वदिया मुणिणो । तओ साहु-समेओ गओ विण्हु-

साहु नमुइणो दसणत्थ । त मोत्तूण वदिओ सबेहि पि महानरिंदाइएहि । सुहासण-

त्यस्स धम्मकहाइ-पुब्बय विण्हुणा-‘वासारत्त जाव चिट्ठतु मुणिणो’ । तेण भणियं-

‘किमेत्थ पुणरुत्तोवण्णासेण ? पच दिवसाणि चिट्ठंतु’ । तेण भणियं-‘जइ एवं, ता

पड्डणे चाओ, उज्जाणे चिय ठायतु । तओ सजायामरिसेण भणिय नमुइणा-‘किमेत्थ

पुणरुत्तो ? चिट्ठउ ताव नगरमुज्जाण वा, मम रज्जे वि सब-पासडाहमेहि निम्मज्जाएहि

गय-लजेहि बेयाइ-दूसएहि न ठायव । ता तुरिय मम रज्ज सुयइ, जइ जीविएण कज्ज’ ॥

दिया वि रागादिदोष-रहिता पससिञ्जति । ताण दिच्च महाफल, रागादि-शुक्ताण
पुणासुदर-फलं ति । अवि य -

दाणस्स नत्थि नासो जाहम्मिय(ए) धम्मिए य दिण्णस्स ।

आहम्मिए अहम्म धम्म पुण धम्मिए होइ ॥”

इय एवमाइ-बहुविह-वियप्प-भय सुउलम्मि जायम्मि ।

सो चेछएण विजिओ विउमाण मज्झयारम्मि ॥

तओ डिहावलोयण-परस्स सपत्तो वासारत्तो । उम्माहिओ विरहि-यणो, वियभिओ
सिसिर-मारुओ, वित्थरिओ घणय-रवो, पणचिओ वरहि-गणो, हरिसिओ कासय-जणो,
ठाण द्विओ पहिय-जणो, पणट्ठो चट्ठोओ, न विहरिओ मुणि गणो चि ।

इय एरिस-धण-समए मुणीण कोवेण भग्गिओ राया ।

रज्ज सचिवेण दढ जागट्ठा कइय-दिणाणि ॥

रज्ज द्वियम्मि सचिवे पत्ता सवे चि आसमा तरय ।

वट्ठानया सहरिसा गुत्तण नगर जिणमुणिणो ॥

समरिय पुष-वेरो हफारेऊण भणउ सो साह ।

तुम्मे रथ महापावा जे निंदह मव पासडे ॥

गुरुणा सो सलत्तो “न पय पान चि तह विहाणाओ ।

न य निंदामो वय(इ)णो राग-दोसाए विहाओ ॥

नरनाह-रुया रक्खा भवे वि(चि)य आसमा निप धम्म ।

साहिति तेण राया धिप्पह तअणिय-धम्मेण ॥

तस्स महीए मुणिणो तवर परचक-दुट्ठ पुरिसेहि ।

जणिय न मुणिति भय त नरवट्ठो महापुण्ण ॥

राय परिपालियाणि ह सव्वाणि तवोउणाणि सुपसिद्ध ।

पूयाणि सामयाणि य सव्वाणि वि देवहरयाणि ॥

कुसुमाहरण विलेउण-गृहण-बलि धूव-दीव-शुक्ताओ ।

निधिग्धाओ निच हवति नरनाह-रक्खाए ॥

पालिति सवल्लोण नाएण राइणो विसेसेण ।

दिय-समण बुद्ध जुनई अणाह-मरणागय-परदे ॥

इय देन । समण-धमण-सोगाइणाणि पालयतस्स ।

धम्म निरयस्स इह इट्ठ फलमिणमो राइणो होइ ॥

रह तुरि(र)य-चक पाय(इ)व मचमायम समय रज्ज ।

न(नि)ट्ठविय सत्तु तिमिर जायइ सह निम्मल-जसेण ॥

पर-वत्थ पाण भोयण तगोल विलेवणाइ-परिमोरो ।

गिरि-सिहरम्मि वि जायइ समय नीसेस-रयणेहि ॥

गरुय पओहर झिज्जत-मज्झ वित्थिण्ण-गुरु नियवाओ ।

सरसारविद सरिसाणणाओ लढहाओ तरुणीओ ॥

११३ उवभुंजह य जहि छं पुत्ता वि य होति धीर-धिर-चित्ता ।
 मित्ता य चित्त-सरिमा निदेम-परा य परम-सुहडा ॥
 वहुइ तेओ किन्ती माहप्प सयल-सत्थ-विष्णाण ।
 परिविजिओ सोडीर गुण-निमहो सपया बुद्धी ॥
 कि जपिएण बहुणा ? जं ज हियएण वडए किंचि ।
 तं सब चिय सिज्झइ नरउडणो धम्म-निरयस्स ॥
 इह लोए फलमिणमो परलोए सुरमणो य मोक्खो य ।
 पालेसु सबमिणमो सविसेस साहुणो सबे ॥
 अन्नं च-गह-भूय जलण तकर-पिसाय-वेयाल-डाइणि-कयाणि ।
 इति परचक्क-विमहर-दुब्बिक्क-भयाणि न हवति ॥
 जायइ सिममारुग्ग किं बहुणा ? सब-कज-निप्फत्ती ।
 विहरति जत्थ मुणिणो जणाण चिंतामणि-सरिच्छा ॥”
 तओ सै सजायामरिमस्स न परिणयं गुरूण वयणं ति । अवि य-
 अहसुंदर पि भणिय कोव वहेइ मूढ-पुरिसस्म ।
 अहिणो खीर पि विस दिन्न परिणमइ कि चोअं ॥
 नासेइ दोस-जाणं(ल) गुरूणसो गुणीण सर व ।
 वहुइ नूण त चिय खलाण ससि-किग्ग-नियरो व ॥
 सलिल पिब गुरु-वयण कण्णावडियं जणेइ मूढस्म ।
 सरल जोग्गस्स पुणो सोह चिय तालपत्त व ॥
 ‘जइ सत्तण्ह दिणाण परओ पेच्छामि एत्थ भो ! समण ।
 तं यधु-समं पि अह मारिस्सामो न सवेहो ॥’

तओ उज्जाण-भया भणिया सरिणा साहुणो-‘भो भो ! किमेत्थ कायइ ?’ ।
 एकेण भणिय-‘विण्हुकुमारसाहु-वयणाओ उवसमिस्सइ नमुइ, ता सो वाहिप्पड । सो य
 अगमदिरे सेले तय तप्पतो चिट्ठइ, ता जो विज्झानलेण गत्तु समत्थो सो वच्चउ’ । एकेण
 मुणिणा भणिय-‘अहमागासेण वच्चामि, आगतु न सक्कुणोमि’ । गुरूणा भणिय-‘वि-
 ण्हुकुमारो विय आणेइ’ । ‘एव’ ति पडिबज्जिऊण उप्पइओ आगास । खणमेत्तेण य
 पचो तमुइस । ‘अबो ! कि पि गरुय सध-कज, तेणेय वासारत्तम्मि आगओ’ । तओ
 पणमिऊण विण्हुसाहु सिद्धमागमण-पओयण । येन वेलाए य त घेत्तूण साहु पयडो
 आगास-जाणेण मुणी पचो गयपुरे । वदिया मुणिणो । तओ साहु-समेओ गओ विण्हु-
 साहु नमुइणो दसणत्थ । त मोच्छण वदियो सबोहि पि महानरिदाइएहि । सुहासण-
 त्थस्स घम्मकहाइ-पुब्बय विण्हुणा-‘वासारत्त जाय चिट्ठतु मुणिणो’ । तेण भणियं-
 ‘किमेत्थ पुणरुत्तोवण्णासेणं ? पच दिवसाणि चिट्ठंतु’ । तेण भणियं-‘जइ एव, ता
 पट्टणे चाओ, उज्जाणे विय ठायतु । तओ सजायामरिसेण भणिय नमुइणा-‘किमेत्थ
 पुणरुत्तो ? चिट्ठउ ताव नगरमुज्जाण वा, मम रज्जे वि सब-वासडाहमेहि निम्मखाएहि
 गय-लजेहि वेयाइ-दूसएहि न ठायव । ता तुरिय मम रज्ज मुयह, जइ जीविएण कजं’ ॥

तओ समुप्पण्ण-कोवानलेण भणिय विण्हुसाहुणा—‘तहा वि तिण्ह पयाणं ठाणं देसु’ ।
तओ भणियमणेण—‘एव ता जइ तिण्ह पयाणमुअरिं पेच्छिस्सामो तमवस्स लुय-सीतं
करेस्सामो’ । तओ समुप्पण्ण-दारुण-कोवानलो उड्डिउ पयट्ठो चि । अचि य—

कत्थइ कयत-सरिसो, सत्ताविय-सयल-तिहुयणामोगो ।

कत्थइ तरुणरवि णिमो, निण्णासिय तिमिर-निउरवो ॥

कत्थइ चद सरिच्छो, निय-कर पडिअन्न-महिहरामोगो ।

कत्थइ सुदि-सरिसो, विउरुविय-लोयण-सहस्सो ॥

कत्थ य पलय हरि-समो, उम्मूलिय गिरि-गणामोगो ।

कत्थइ तिणयण सरिमो, राणमेव सीस-ठिय-चदो ॥

कत्थ य मयण सरिच्छो, निय रुवाअयव-तुलिय-जियलोगो ।

कत्थइ फुरत चको सगामे भरहनाहो व ॥

किरीडी कुडली माली दिवर्द्ध महल्लुई ।

धणुवाणी वज्रपाणी य दिव-अग्गी महावली ॥

इय नाणाविह रूपो वट्ठतो सो कमेण भेर(रु)-समो ।

जाओ जोयण लक्खो सुवन्न-वररयण-सोहिछो ॥

उच्छलिया जलनिहिणो रगत तरग-मच्छ-पडहरथा ।

भय-वेविर-तरलच्छा दिसागइदा विओ नद्धा(ट्ठा) ॥

महु-भत्त-कामिणी विअ पयपिया दीअ-काणण-समेया ।

वट्ठहा पडिअड हुअ सरिया सपट्ठिया सवा ॥

कुडिया गिरिणो सबे जोइस-चर्क पि विहडियं दूर ।

खुद्धा वणयरदेवा समय चिय भवणचासीहि ॥

तिहुयण-संखोभाओ कुविय दट्ठण मुणिवर हरिणा ।

पट्ठवियां से पास गायण-सुरसुदरि समूहा ॥

गारयति कण्ण मूले ‘कोवोवसमो जिणेहिं पण्णत्तो ।

मा कोवानल-दट्ठा जीवा वचतु नरयम्मि’ ॥

‘अ अज्जिअ चरित्त’ गाहा ।

‘कोहो ॥ माणो य अणिरुद्धीया माया म लोभा ॥ पवट्ठ(ड्ठ)माण्णा ।

अत्तारि एते कसिणो कसाया सिचति मूलाइ पुण्णभवस्स ॥

उअसमेण हणे कोव माण महवया जिणे ।

माय चउज्जव भावेण लोअ सतुट्ठिए जिणे ॥

जो अदणेण नाह आलिपइ वासिणा वि तच्छेइ ।

समुणइ जो य निदइ महरिसिणो तत्थ सम-भावा ॥”

‘क्रोध परितापकर सर्वस्योद्वेगकारक क्रोध ।

‘वैरानुपद्भजनरु क्रोध क्रोध मुगतिहन्ता ॥”

एवं चिय सेसाओ वि किन्नर-खयरिंद-देन-रमणीओ ।
 नचंति य गायति य कोबोरसमेहिं वयणेहि ॥
 सखोहिय-तेछोको पलउप्पाओ इमो चि कलिऊण ।
 सवायइ(य)णे स सुरे लोया पूएति सिन-हेउ ॥
 गुरुकोन-मुक हुकार-पणमग्ग-ट्टिया महासेला ।
 भय-हिट्ठि-तियस-मुका खलोवयारि(र) व विहडंति ॥
 कय-पूया-सकारो जिण पडिमाण चउविहो सघो ।
 फाओसग्गेण ठिओ सति-निमिचेण सबत्थ ॥
 जलनिहि-पुवमिहाए पाय काऊण सो पुणो निमिओ ।
 अवरसमुह त मिय-भत्त धरणीए छोहूण ॥
 इय देव खयर-नरवर-महरिसि गधव सध-वयणेहि ।
 सुरसुदरि-मणहर-गेय-णड्ड-जिण-सिद्ध-भतेहि ॥
 उवसामिओ महप्पा पुणो वि घोर तन करेऊण ।
 तं ठाण सपत्तो जत्थ गया खीण-कम्मसा ॥
 चकहरो वि य रज विवाग-कडुय ति जाणिउं ताहे ।
 नरवइ-सहस्स-सहिओ सामण्णे विहरिओ(उ) सिद्धो ॥
 सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरित ।
 सखेयेण महत्थ निमुणतो लहइ सुहमउल ॥
 ॥ पिण्डुकुमार-स्वाणय ॥

निच्छंति कह वि किरिय मुणिणो रोगाउरा वि थिर-चि(स)त्ता ।

नाणाविह वाहिल्लो सणकुमारु व मुणि-सीहो ॥ ६९

[नेच्छन्ति कथमपि क्रिया मुनयो रोगातुरा अपि स्थिरसत्त्वा ।

नानाविधव्याधिमान् सनत्कुमारवत् मुनिसिंहः ॥ ६९]

कथमिदम् ?—

— [९४. नि.स्पृहतायां सनत्कुमार-कथा] —

जह गयउरम्मि जाओ जहा हितो जह य माणस पत्तो ।

जह असियक्खो विजिओ खयर-वहूओ य जह पत्तो ॥

जह य सुनंदा दिट्ठा सणकुमारेति रोविरी रण्णे ।

जह वज्जेगखयरो पट्टविओ अतय-धरम्मि ॥

माउ-मरणेण कुविया जहा य सझावली वि दिट्ठम्मि ।

मयण सर-सल्लियगी सणकुमारेण उवूदा ॥

जह य हिया जह पत्ता चद-सुया जह य अणुपय चदो ।

जह तीए सा दिण्णा पण्णत्ती जह य से ज्ञणओ ॥

येव-वेलाए य सत्तरत्तोऽवासी गीयर चरियाए रीयंतो पचो धम्मरुई नाम सियवडो । धम्मलाभ पुवय च द्विओ से पुरओ । तओ भणिया राइणा पुरिमा—‘देह एयस्स मुणिणो सत्तुमे’ । अलिगा सति काउ अगिण्हतो नियत्तो मुणी । राइणा भणिय—‘हो ! कीस न गेण्हसि ?’ । मुणिणा भणिय—‘न गिण्हण-जोग्गा’ । राइणा भणिय—‘कि सचेयणा एए ?’ । मुणिणा भणिय—‘न मचेयणा, सचेयणाणुगय’ति । राइणा भणिय—‘सव्व(च्च) सचेयणा पुरिम-णुगया, न पुण अण्ण-जीवेहि’ । मुणिणा भणिय—‘अण्णेहि चंदिण्हि अणुगया’ । सस्य भणिय राइणा—‘सो ! कज्जो एत्थ किमिणो ?’ तओ दरिसिया मुणिणा । वलिण्ण दवाविय दहिय, तं पि रसय-ससत्त चि पडिलेद्विऊण न गहिय । तओ सरोस भणिय राइणा—‘किमेत्थ किमिणो पडिया ?, जेण न गेण्हसि ?’ । मुणिणा भणिय—
 ॥ पडिया । अपेच्छतेण किमिणो भणिय राइणा—‘अहो ! महारिसि-मच्छराओ अमब-
 वाहणो सियवडिया’ । मुणिणा भणिय—‘नरिंद ! मा एए जपसु, को गुणेषु मच्छरो ?, किं च अलिय ?’ति । तेण भणिय—‘ता कत्थेत्थ जतुणो ?’ । तओ कह कह वि निरुद्धं पुलयत्तस्स दाविया रस्सया । भुत्तुत्तरज्जल च गओ राया धम्मरुइणो समीव । तओ भावसार सीऊण साहु धम्मं, पच्छा खवणय-समीव । एगते य पुच्छिओ कुमारनदी—
 ५ ‘भगव ! रमणाण सियवडाण य एगो तित्थयरो सामीओ, तेण य रमणाण सियव-
 डाण य जीनदयाए धम्मो कहिओ । जेण जीनदया पालणत्थ सेमाणि सच्चाईणि धयाणि धरिज्जति, सा पुण जीवदया अविगला ण वत्थ-पत्ताइ-रहिण्हि साहिज्जइ, न य ताणि परिगहो, जेण भणियमागमे—

“ज पि य वत्थ व पाय वा क्कल पायपुल्लण ।

त पि सजम-रज्जहा धारिंति परिहरति य ॥

न से परिगहो वुत्तो नायपुत्तेण ताइणा ।

मुच्छा परिगहो वुत्तो इई वुत्त मेहेसिणा ॥”

जहा दुमुणियचरिए वाय द्वाण, तहा वत्तव । अण्ण च कि तुम्हाण तित्थयरेण न साहिया जीवा, जह सियवडाण ? । तओ सवित्थर सियवर चिद्वियमागमाणुमारोण
 ॥ सीऊण राया सियवर सावगो जाओ चि । पुणो वि विन्नच राइणा—‘भगव ! कह पुण
 इह-परलोग फलमत्थिणा मत-तताइ विहाणेण परमेसरो झाइयवो ?’ । तओ परमसावगो
 चि काऊण भणिय गुरुणा—

“प्रणम्य तत्त्वन्तारं महागीरं सनातनम् । श्रुतदेवीं गुरुं चैव परं तच्च ब्रवीम्यहम् ॥ १

शान्ताय गुरुमक्ताय विनीताय मनस्विने । श्रद्धान्ते प्रदातव्यं जिन भक्ताय दिने दिने ॥

॥ अकारादि-हकारान्ता प्रसिद्धा सिद्धमातृका । युगादौ या स्वयं प्रोक्ता ऋषमेन महात्मना ॥

एकैकमक्षरं तस्या तत्त्वरूपं समाश्रितम् । तत्रापि त्रीणि तत्त्वानि येषु तिष्ठति सर्ववित् ॥

अक्षरं, प्रथमं तच्च सर्वभूतामयप्रदम् । कण्ठदेशं समाश्रित्य वर्तते सर्वदहिनाम् ॥ ५

सर्गात्मानं सर्वगतं सर्वव्यापिं सनातनम् । सर्वसत्त्वाश्रितं दिव्यं चिन्तितं पापनाशनम् ॥

सर्वेषामपि वर्णानां स्वराणां च धुरि स्थितम् । व्यञ्जनेषु च सर्वेषु ककारादिषु सस्थितम् ॥

॥ पृथिव्यादिषु भूतेषु द्रव्येषु समयेषु च । लोकैषु च सर्वेषु सागरेषु सुरेषु च ॥ ८

मन्त्र-तन्त्रादियोगेषु सर्वविद्याधरेषु च । विद्यासु च सर्गासु पर्यन्तेषु वनेषु च ॥ ९
शब्दादिसर्वशास्त्रेषु व्यन्तरेषु नरेषु च । पन्नोषु च सर्वेषु देवदेवेषु नित्यशः ॥ १०
व्योमवद् व्यापिरूपेण संप्रेतेषु सस्थितम् । नातः परतरं नम्रं विद्यते भुवि किञ्चन ॥

इदमाद्य भवेद् यस्य 'कलातीतं कलाश्रितम् ।

नाम्ना परमदेवस्य ध्येयोऽमौ मोक्षकृद्भिः ॥ १२

दीप्तपात्रकसकाश सर्वेषां शिरसि स्थितम् ।

विधिना मन्त्रिणा ध्यात प्रियर्गफलदं स्मृतम् ॥ १३

यस्य देवाभिधानस्य मध्ये ह्येतद् व्यनस्थितम् ।

पुण्यं पवित्रं म(मा)ङ्गल्यं पूज्योऽमौ तत्तदशभिः ॥ १४

सर्वेषामपि भूतानां नित्यं यो हृदि सस्थितः । पर्यन्ते सर्वगर्णानां सकलो निष्कलस्तथा ॥

हकारो हि महाप्राणः लोकशास्त्रेषु पूजितः । विधिना मन्त्रिणा ध्यातः सर्वकार्यप्रसाधकः ॥

यस्य देवाभिधानस्य पर्यन्ते एव वर्तते । मुमुक्षुभिः सदा ध्येयः 'स देवो मुनिपुङ्गवैः ॥ १७

सर्वेषामपि सत्त्वानां नामाग्रे परिसंस्थितम् । बिन्दुरु सर्वगर्णानां शिरसि सुव्यनस्थितम् ॥

हकारोपरि यो बिन्दुर्धर्तुलो जलबिन्दुवत् । योगिभिर्विन्तितस्तस्यो मोक्षदः सर्वदेहिनाम् ॥

श्रीण्यक्षराणि बिन्दुश्च यस्य देवस्य नाम वै । स सर्वज्ञः समारण्यातः जहंत इति पण्डितैः ॥

एतदेव समाश्रित्य फला दार्ढ्यचतुर्विधम् । नाहं बिन्दु-लयाच्चेति कीर्तिताः 'परमादिभिः ॥

मूर्तो ह्येव अमूर्तश्च कलातीतः कलान्वितः । सूक्ष्मश्च बादरश्चेति व्यक्तोऽव्यक्तश्च पठ्यते ॥

निर्गुणः सगुणश्च सर्वगो देशसंस्थितः । अक्षयः क्षययुक्तश्च अनित्यः शाश्वतस्तथा ॥ २३

सुयदेवि-पमाणं मुनि-संगणय-सारयाण चरियाड ।

कहियाणि जौ निसामह सुदरमियर च सो मुणइ ॥

अच्छउ ता परलोगो जीविय रिस्थावहो नमोकारो ।

इह लोगम्मि वि दिट्ठो दिट्ठतो सावयसुएण ॥ ७१

[तिष्ठतु तावत् परलोको जीवित-रिस्थावहो नमस्कारः ।

इह लोकेऽपि च दृष्टो दृष्टान्तं श्रावकसुतेन ॥ ७१]

परलोके सुरभजन-मोक्षफल इति । उक्तं च—

“इह लोके अथ कामा अरोगा अहिर्लूय निष्पत्ती ।

सिद्धी यं सग्गं सुकुले पवा (चा) यदो परलोके ॥”

[९६. नमस्कार-प्रभावे श्रावकसुत कथा]

कथमिदम् ?—गयपुरे समरिगय-जीराजीनाह-पयत्थो सकाह मल-रहिय-सम्मत्ताह—

महारयणालकिजो जिण साहु-पूया रओ जिणमहो नाम सावगो । पुत्तो से जक्ख-

दिण्णो । सो यं सानयइल्ल-ममो वि जम्मतर-जणिय-पात्रकम्मोदएण हिमओ अलियगई

चोरो परदारी जूअयो मत्तवालओ कुणिमाहारो पर-वसणकारी निदंघसो छट्ठो
निकरुणो थट्ठो माणी अणप्पणो त्ति । अवि य—

देहो व दोस-निलओ उद्वियणिओ जयम्मि सप्पो व ।

रिट्ठो व छिट्ठ-घाई भय-जणओ भीम-रक्खो व ॥

१ एव च लोगानगर-विसपाययो व पत्तो जोवण । विगो(णा)सिओ जणय विहवो ।
भरण पञ्जसाणयाए जीअलोयस्स भरण समए गरहणा-पुव्वय भणिओ जणएण—‘अणु-
चिओ चेव चिंतामणी पाअस्स, तहा वि सुय सिणेहेण भणामो—आवयकाले नमो अर-
हताण नमो सिद्धाणमेवमाइओ पचनमोकार-महामतो सुमरियवो’ । सावगो वि आगम-
विहिणा मोत्तूण देह गओ देवलोम । मुओ वि णासिय-वर विहवो पच्छा घर-परिवा-
॥ २ ॥ डीओ कुच्छिय-कम्माणि काउमादत्तो । दिट्ठो काउलिणएण ‘जोगो’त्ति भणिओ—‘भइ ।
कीस निवावरो चिट्ठसि ?’ । तेण भणिय—‘कि करेमि ?’ । काउलिणएण भणियं—‘जइ
मज्झ आण करेसि, तओ ते विहेमि जहिच्छिय दव’ । ‘महापसाओ’त्ति भणतो पयत्तो
ममाणामि(हि)मुह सह काउलिणएण । पत्ता दुरहिगय भूमिं निवडिय-सव-सय-समाउल
किलकिलत नाणाविह-भूयगण समडासिय मासाउलद्ध-करकरायमाण घट्ट रिद्धाणुगय
॥ ३ ॥ वियरत-घोर-रक्खस पिसाय-डाइणी-निरत्तर पिइयवण । ज च, अउसाण पिव जीअलो-
गस्स, खित पिअ पावरासिणो, कुलहर पिअ कयतस्स, वीसाम-ट्ठाण पिव मज्झणो,
निनासो पिव महापाव पञ्चारस्स त्ति । अवि य—

“मारेसु विससु छिंदसु मसं रुदिर च गेण्ह एताओ ।

सुवति जत्थ मदा अइमीमा रक्ख-भूपाण ॥”

४ तओ आणाविओ अक्खय-मडय । तेण वि तदिवसोलबियं आणीयं मडय । एत्थं-
तरम्मि अत्थमिओ कमलिणीनाहो, वियभिओ सप्पा-राओ, समुच्छलिओ पहलतमो,
मउलिओ कमल सडो, वियसिओ कुमुयागरो, निलीणो पक्खि गणो, पसरिओ धूप-
सडो, पयट्ठो दइया-यणो, आउलीहओ कामिणी-गणो त्ति । अवि य—

“अत्थमिए दिणनाहे महुयर-विरएहि रोवए नलिणी ।

५ अहवा मिच-विओगो भण कस्स न दूमहो होइ ? ॥”

तओ विचित्त-चण्णेहि लिहिय कावालिणएण मडलं, मुक्का सुपाए सिरा, भरियं
रुदिरस्स कवाल, पज्जालिया वसाए पईवया, अप्फालिओ डमरुओ, पक्खित्तं बलीए
सह रुदिर, पडिच्छिय गयणाओ भूएहि । एव च निवचित्थिपासेस त्तालोपिय-कायहेण
निवेसिय मडय मडलए । निहित्त से दाहिण-करे कराल-करवाल । भणिओ सो कावा-
॥ ६ ॥ लिणए—‘वसाए मडयस्स चलणे मक्खेसु’ । तहा कए समादत्तो मत परिचित्तेउ कावा-
लिओ । सप्फरयाए मतस्स पयलिय मणाय मडय । तओ सउद्ध-चित्तेण सुम-
रिओ पचनमोकारो साअय सुएण । निउडिय मडय । पुणो वि गाढतर परा-
वत्तिओ मतो । अउडिय मडय । पचनमोकार पराउत्तणाओ दुइय-वाराए वि पडिय
मडय । तओ पुच्छिओ कावालिणएण—‘ओ ! मत न याणसि ?’ । तेण भणिय—‘जइ
साइसि, तओ जाणामि’ । तया अबत्थं प्रावत्तिए मते मुक्क द्वास मोदिय-सुग्गं उप्पइय

गयेणंगणे, भमिऊण येनंतर 'दुस्साहिया किचा साहगस्म पडइ' ति वावाइऊण इ(अ)सिणा कावालि पडियं मडय । जाओ कावालिओ दोळि सुण्ण मोडीओ । तओ सजाय-पच्चएण य निंदिओ सावय-सुएण अप्पा - 'अहो ! इह-परलोग-सुहावहो न मए पावेण कओ गुरुवएसो, तेण दारुण वसण सपत्तो मिह । नमोकार-सुमरणाओ य न वावाइओ, अत्यो य जाओ; तप्पभायाओ धम्माइणो वि भविस्सति । ता महाणुभाग- । गय-भगगमणुसरताणं न विहलो आसा-उघो हवइ चि । अपि च -

"मातङ्गाना मदान्ध्रमदलिपटलस्यामगण्डस्थलाना

ये मार्गेणानुयाता क्षणमपि हरिणा लुच्छमरुतानदेहा ।

तेऽवश्यं भूतलस्थैस्तरुणतस्तृतापल्लवैर्योन्ति तृप्तिं

प्रायस्तुङ्गानुगाना न भवति विफले वीप्सितार्थाभिलाष ॥"

पचूसे पडिअन्न-सागगधम्मेण भणिओ दडवासिओ - 'दाएसु रायाण' । पुणरुत्तं भणिए कह कह वि दाइओ राया । साहिओ एस वुत्ततो । पच्चइय-पुरिसोवलइ-पच्चएण य अणुभाय स तस्सेण सुण्णय । सबहा जाओ परमसागगो । तओ तिअग-सार परत्थ-सपाडण-तणाह जीयलोग-सुहमणुहविऊण पच्छिम-वयम्मि आगम-विहिणाङ्ग-सणं पचनमोकार-परो पत्तो देवलोगम्मि । उवणओ कायवो ।

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण सावयसुयस्स ।

पचनमोकार-फलं सिद्धं निसुणेउ मोप्पत्थी ॥

सावयसुय-वखाण 'समत्त ॥

कुलवधू-ढयरहरणं सोऊण निच्चमेव वट्टेज्जा ।

सजम-जोगेसु वढ इच्छतो सासय सोक्खं ॥ ७२

[कुलवधू पिशाचोदाहरणं श्रुत्वा नित्यमेव वर्तेत ।

सयमयोगेषु दृढमिच्छन् शाश्वतं सौख्यम् ॥ ७२]

ढयरः पिशाच' । कुलवधू पिशाचाम्यामुदाहरणम्, शेष स्पष्टम् । भावार्थस्तु कथानकाम्यामनसेयः ।

— [९७. संयम-प्रवृत्तौ कुलवधू-कथा] —

पडवद्वणे नयरे एगो इम्म-जुगणओ संपुण्ण-जोवणं नियय-जाय मोत्तूण गओ देसंतर । समइक्ताणि एकारस वासाणि । अण्णया सयल लोग-उम्माइय-जणणे कुसुम-रय-रेणु-गन्धिणे वियंभिय दाहिणानिले समुच्छलिय-कलयले मणहर-चचरि-सहाणदिय-तरुण-यणे पयडे महु-समए सहियायण परिवुडा गया बाहिरुजाण वहु । दिट्ठाणि । सिणेह-सार चक्काय मिहुणयाणि दीहियाए रमतानि, अण्णया सारस-मिहुणयाणि, तु(पु)लइओ हसओ हसियमणुगितो । तओ काम-कोणयाए वसतम्म, रम्मयाए काण-णस्स, रागुकडयाए परिषगस्म, अणेण-मन-वमत्तयाए गाम धम्माण, विगार-चहलयाए

जोषणस्म, चंचलयाए इंदियाण, महागद्दी विव पयडिय-महादुखो वियंभिओ सबगिओ विसममरो । चिंतिम च णाए—‘वोन्नीणो तेण निचुडएण दिओ अगद्दी, न सपत्तो, ता पवेसेमि जुवाणय किचि’ । भणिया एएण वड्यरेण रहस्म मज्जुसियाहिहाणा चेडी । तीए भणियं—

“एत्थि-कालं परिरिक्खणं मा सील-खडणं दुणसु ।

को गोपयम्मि बुद्धं जलहि तरिऊण वालो वि ? ॥”

पहए भणिय—‘हले ! सपय नसदुणामि अणग वाण-वाय, ता किमेत्थं बहुणा ? पवेसेसु कि पि’ । तीए भणिय—‘जइ एव ता मा श्रसु, करेमि मे समीहियं’ । तओ साहिओ एस बुचतो सासए । तीए वि भत्तुणो । तेण वि तीए राह कण्ड-कलह काऊण “भणिया बह—‘वच्छे ! न एसा तन सासू घर-पालणस्स जोग्गा, ता पडिय(व)यसु सब तुमं’ । ‘एयं’ति पडिबन्ने निरुविआ सबेसु गेह कायबेसु । तओ रयणीए चरम-जामे उट्टिऊण तदुलाई-खडण पीसण सोहण-रघण परिसेअ(वेम)णार्इणि, अण्णाणि य अण्णमाणि कायधाणि जहण्ण-मज्झिमुत्तमाणि करतीए कुसुमाभरण वत्थ तबोल-विलेउण विसिद्धा हाराहि(इ) रहियाए कमेण पत्तो रयणीए पढम-जामो । भुचं सीयल लुक्कमणुचिय— “भोयण । उच्चत खिण्णा पसुचा हमा । एवमणुदिण करंतीए पणइ-रून-लावण-तरोल-विलेउण यम्महाए बोलीणो षोड कालो । ‘अउसरो’चि काऊण भणिया दासचेडीए—‘कि आणेमि पुरिस ?’ । तीए भणिय—‘हले ! मुद्धिया तुम जा पुरिस ह्यापसि, मज्झं पुण भोयणे वि सदेहो’ । कालतरेण य आगओ भत्तारो । कय वद्धावणय । तुद्धा बह सइ गुरुयणेण ति । एसो उवणओ—जहा तीए कायवामत्ताए अप्पा रक्खिओ, एव साहुणा “वि किरिया नाणाणुद्धाणेण ति ।

सुयदेवि पसाएणं सुयाणुसारेणं साहिय चरियं ।

बहुयाए निसुणतो अप्पाण रक्खए पुरिसो ॥

— [९८ नित्यप्रवृत्तौ पिशाच-कथा] —

दुइयं—अत्थि कचणपुरे महेमरदत्तो वाणिओ । तेण य सविहाणो पाविओ कओ “वि पिसाय-साहणो भतो । कालतरेण य सिद्धो पिसाओ । भणिय च णेण—‘खण पि माइं अवागारो धरेयवो’ । ‘एव’ ति पडिबन्ने दिआ वाणिएण आणा—‘करेसु सत्तभूमि-मालकिय पासाय’ । ‘मणसा देवाणं कज्ज सिद्धि’ चि कओ पासाओ । पुणो वि दिण्णो आएसो—‘मरेसु सुवण्ण हिरण्ण घण-घनार्इण’ । तम्मि निवत्तिए आणाविया कोसल-विसमाओ करिणो, उत्तरावहाओ तुरगमा चि । अत्रि य—

“ज ज जपइ वाणिओ त त सव्व करेइ सो दयरो ।

मच्छा हिमउताओ सममाणाविओ तेण ॥

निकिउविउ भूमीए उत्तर-चडणाइय दुणसु ता एत्थ ।

जाव अवसरण आण परिचिंतिय देमि भो ! तुच्छ ॥”

तजो जाणिल्लण से निच्छय सिद्धो—‘कज्जेण समरेसु, जेण मे समीहिंयं करेमि’ ।
उवणओ कायवो । उक्त च वाचकमुख्येन—

“पैशाचिकमारयानं श्रुत्वा गोपायनं च कुलपध्या ।

समययोगैस्तत्मा निरन्तरं व्यापृतं कार्यं ॥” इति ।

पिसाच ऋणाण्य समत्तं ॥

तव-नियम सजमाइसु ठाणे ठाणम्मि जौ विसीएज्जा ।

सतय-खुड्डय सरिसो मोत्तवो सो सुसाह्हिं ॥ ७३

[तपो नियम समयादिषु स्थाने स्थाने यो विपीदेत ।

सतक-शुल्लकसदृशो गौतम्यः स सुसाधुभिः ॥ ७३]

तपोऽनशनादिद्वादशभेदम् । नियमः इन्द्रिय-नियमो नोइन्द्रियनियमश्च । समयः
सप्तदशप्रकारः, आदिशब्दात् समित्यादिपरिग्रहः । एव स्थाने स्थाने पदे पदे सतकः
पिता तस्य शुल्लकः इत्यक्षरार्थः । भावार्थस्तु कथानकगम्यः । तच्चेदम्—

— [९९ विषण्ण त्यागे शुल्लक-कथा] —

एगो कुलपुत्तगो तहारूपाण येराण समीवे पचमहवय-लक्खणं पुद्धानराविरुद्धं ॥
पच्चप्पाइ-पमाणावाइय तित्थयर-पणीयं मुणिधम्म निमामिज्जण तक्कालाणुरूप-निव्वत्तिपा-
सेस कायवो समुप्पन्न—सवेगो पुत्तय-सहिओ पव्वजो । गहिया जेण हुविहा सिक्खा ।
सो चेह्लओ भणइ—‘संत ! न तरामि उवाहणा-रहिओ चक्क(चंक्र)मिडं’ । तजो
सिणेहेण अकायधं पि मुणंतो से देइ । अपि च—

“यत्र केहो भयं तत्र केहाद् दु सस्य भाजनम् ।

क्षेदमूकानि दु यानि तस्मिन्लक्के परं सुखम् ॥”

“नरयाणऊ सकास दुक्ख गेण्हति नेह-पडिउद्धा ।

गिण्हति निरुत्तम-सुह विणिगत्ता नेह-पासाओ ॥”

अन्नं दियहम्मि ‘न सकणोमि आययं सोद्ध’ तजो सीस-दुवारियमणुजाणइ । अन्नया
‘संत ! न तरामि लीय सहिउ’ तजो सुरेण मुडावेइ । ‘संत ! न सथारए निदाइ’ ति ॥
तजो पणनामयं सिज्जमणुजाणइ । ‘संत ! न तरामि एकासणयं काउ’ तजो पढमालिय
देइ ति ।

इष जं जं चियं मग्गइ तं तं भोहेण भोहिजो देइ ।

मोहं मृदाणं जहया येनमिणं सबं सत्ताणं ॥

एव किमिच्छिषहि पोसेज्जमाणो सपत्तं जोवणो भणित्तादत्तो—‘संत ! न तरामि ॥
अप्परिइयाणं विणा चिट्ठिउ’ ति । तजो पणइ-नेहेण ‘जजोगो’ ति काऊण नीणिओ
साहु मज्झाओ जणएण । विण्णाणाइ विरहिओ असपत्त-मणोरहो-छणे य सार-भोयण-

गह्य-धणए विसइयाए अइज्झाणोपगओ मरिऊणोववण्णो महिसएसु । संपत्त-जोवणो गहिओ भम्महेण समारोविय-भरो वडिउमाढचो । खतयसाहू वि तन्निवेणं विय पालिउण निकलक सामण जाओ वेमाणिय-सुरो । पउत्तावहिणा य दिट्ठो चेह्लय-जीवो सपत्त-महिम परियाओ । पुव-सिणेहेण य काऊण पुरिम-नेस गहिओ भम्महेहिंतो महिमगो सुरेण । त्रिउविओ गरुय भारो । तओ तए विधेऊण पुणरुत्त भणइ- 'खत ! न सबुणोमि अणोवाहणो, जाव अविरइयाए विण'त्ति । पुणरुत्त च सुणेतस्स ईहापोह-भग्गण-गवेसण करितस्म जाय से जोईमरण । सुमरिओ पुवभगो । तओ कया तियसेण धम्मकहा । कय-भत्त-परिचाओ नमोकार-परायणो गओ देवलोए महिसओ त्ति ।

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण चेह्लय-कहाण ।

" कहिय^१ जो सुणइ नरो सो विरमइ पावठानाउ ॥ त्ति ।
चेह्लय कहाणय समत्त ॥

नत्थि तवसो असज्ज तत्तो खती तहा वि सुपसत्था ।

मोत्तूण महान्वमए वटइ सुरसुदरी खुड्ड ॥ ७४

" [नान्ति तपसोऽसाध्य तत क्षान्तिस्तथापि सुप्रशस्ता ।
सुक्खा महाक्षपकान् वन्दते सुरसुन्दरी क्षुद्रम् ॥ ७४]
- क्षान्तियुक्तमिति शेषः । कथमिदम् ?-

— [१००. क्षान्तौ क्षुद्रक कथा] —

एगम्मि गच्छे वासारत्तम्मि निग्गया भिक्खुट्ठा खमग खुड्डगा । कह त्ति पमाएण
" वावाइया खमगेण मडक्किया । चेह्लएण भणिय- 'महरिसि ! मडक्कलिया तए वावाइया' ।
'सेस वियण्णाओ दसिऊण भणिय खमएण- 'रे ! कि दुइसेह ! एयाओ वि मए वावाइ-
याओ ?' । ठिओ तुण्हिको खुड्डओ । आवस्मयकाले नालोइया, खपगेण । चेह्लएण
भणिय- 'खमगरिसि ! मडक्कलियामालोएसु' । 'अहो ! अज वि दुरायारो अणुवर्ध न
सुचइ' चिंततो से ताडणत्थ सेसेण चलिओ गहिय खेल-मल्लओ । अतरे थमए य
" आवडिओ भओ समणो जाओ जोइसदेवो । इओ य बसतउरे नयरे अरिदमणस्स
राइणो सुओ अहिणा डसिओ । पडहय-पुवय च गेलिया मतिणो । तओ एगेण वाइएण
लिहावियाणि दोम्मि मडलाणि गघणयागघणयादिहाणाणि । सुमरिओ सप्पागरिसिणो
भतो । सप्फुरयाए मतस्म आगया । तओ गघणा गघणमडले
पविट्ठा, अगघणा पुण अगघणयमि । मणिमा अहिणो-
" जेण राय-सुओ, तओ । अगघणो । मतिणा
भणिय- 'विस । कह । चि पविट्ठो जइ । हेडय समावेइ ।' । सप्पा-
वसइ ।

इओ य सो खमग-देवो ततो जुओ समाणो उप्पण्णो दिट्ठिविसाण कुले । ते य जाई सरमाणा दिट्ठीए 'देहेस्सामो न दिवसओ भमंति, नवर राईए आहाराइ करंति । अण्णया मतिणा दिट्ठाणि ताण पयाणि । तयाणुसारेण दिट्ठो विलो, जत्थ सो खमग-विसहरो चिट्ठइ । मुक्काओ तेण तत्थोसहीओ, ताण तेयमसहतो पुत्तेण नीहरिउ-माहतो । 'मा सम्मुहो नीहरतो एय दहिस्सामो' । सो य जत्थि य जत्थि नीसरह, जत्थि य जत्थि छिंदइ । कोय-विनाग भावतो पचनमोवार-पगे मरिऊण उवन्नो राइणो अगमहिस्सीए पुत्तचाए । सो य देवया-परिग्गहिओ । तीए सिट्ठं राइणो - 'सपयं विरमसु विसहर-भारणाओ, पुत्तो य ते पढाणो हविस्मइ, नागदत्ताहिहाण य कायव' । विसिट्ठ-डोहलय-सपाडणेण चट्ठिओ गम्भो । उच्चिय-समए पम्पया देवी । जाओ दारओ । कय महायद्वानणय । पइट्ठावियं से नाम नागदत्तो चि । चट्ठिओ देहो-वचणं कला कलावेण य । अचंतोयसमाइ-गुणेहि गुणेइ य जिणधम्मं । पुव-वभासेण रुइओ विय पवइओ । अयि च -

"जन्म जन्म अदभ्यस्त दानमध्ययन तप । तेनैवाभ्यासयोगेन तदेवाभ्यस्यते पुन ॥"

सो य अणतर-तिरियाणुभावेण अईव उहाल्ल सरुग्गमाओ आरब्भ तान भुजइ जाव अत्यमण-समओ चि । अयि य -

वड्ढति तस्म दसण नाण-चरित्ताणि स-मुभुम्पत्ताए ।

तस्मिं य गच्छे खमगा सहति चत्तारि सुर-पण्या ॥

पढम चाउम्मासिय-खमगो, तओ परओ तेमासिओ, ततो वि परओ दोमासिओ, तओ वि परओ मासिओ, ततो वि परओ रुइओ चि । ते य सबे खमगे वोलिऊण वेदिओ रुइओ भाव-सार देनयाए । नियत्तती य गहिया चाउम्मासिय खमएण अचले - "आ कडपूयणे ! वयं परम-त्तरस्मिणो भोत्तूणं एय कूरगड्डयय वदमि ।" । सा भणइ - 'भावखमगमह वदामि' । मा य तं रुइय न मुचइ । अब-दियहम्मि सरुग्गमे विय गहिय-दोसीणेण य निमतिओ चाउम्मासिय-खमगो । रोसुप्पि छेण य निच्छट्ठ भाणे । 'मिच्छा मि दुक्कड'-पुव्वयं भणिय चेह्णएण - 'उदर-भरणासत्तेण नोपणीओ सेल-मह्णओ' । त निच्छट्ठमुद्धरिऊण सवेग-सार निमतिओ तेमासिओ । एवं चउण्हं पि निच्छट्ठमुज्झिऊण लव(घ)णयमुक्खिरतो गहिओ खमगेण इत्थे । सवेग-सार च चित्तियमणेण - 'अहो ! मे अघण्णया, जेण सब पि दियह पसुणो विव जाहारतस्स वचइ, अण्ण च जाओ न्हि सबेमि कण्हाहि व उव्वेयकारी' एवमप्पाणयं निदमाणस्म, कम्म-परिणइ भावतस्स, कमाय विवाग चित्ततस्स, समारासारत्तण निरुवतस्स, पसत्थेसु अज्जरसाय-ट्ठाणेसु वट्ठमाणस्म, समु छलिय-जीव-वि(सी)रियस्म, समादत्त खवगसेदिणो, सुक्कज्झाणानल-निदड्ड-कम्मचउक्कयस्म उप्पण्ण केवल नाण ।

जिय-दोस सग सर थिरमकलक इमम्मि वरनाण ।

उदयाचले व जाय ससिणो य अपुव्व विन व ॥

तओ गजिया वसुमई, अवयरिया तियसा, अवहरिय रय-रेणु-सकर-त्तणाइय, वगिसियं गधोदय, विमुक्क वसुम वरिस, त्रिउरविय सीहामण । निसण्णो तत्थ भगवं "

केवली । पत्थुया धम्मकहा, छिण्णा समया, सजुद्धा पाणिणो । तओ देवयाए भणिया खवगा—‘मए पुबमेव भणिय जहा ह भाउसमग वदामि’ । तओ सरेग-सार खवगा चित्तिउ पयचा—‘अहो ! अम्हाण तु छया, जेण पत्तो वि परमगुरु-टायिय-चारित्त निही महाविग्घशरि कसाय डमरेहितो न म(य) भुत्तो’ ति ।

“ज अज्जिय चीरत्त देसूणाए नि पुब्बकोटीए ।

त पि कसाइयमितो नामेद नरो मुहुत्तेण ॥”

‘धण्णो य एमो सुइओ, जेण अम्हारिसेहि जगडिजतेणावि भाविय-जहट्टिय तित्थयर-वयणेण गालेणावि साहिय नियय-कज्ज, विजिया रागादओ, मविओ कम्म रासी, तिण्णो भवोदही, अम्हेहि पुण चिरकाल दिक्खिएहि वि वट्ठियाणि ससार-महा-
“सत्तणो मूलाइ’ति । एउ ताण पि पस-ए हाण-दङ्ग-कम्मिधणाण उप्पण्ण केवल ति ।
अवि य—

“ज अण्णाणी कम्म ग्गेइ वट्ठयाहि’ वास कोडीहि ।

त ताणी तिहि गुत्तो ज्जेद उसास मित्तेण ॥”

कया तेसि पि देवेहि केनलि-महिम ति ।

“पालिय केनलि परिया खविज्जण भवोवग्गाहि चउकाय । समामातिज्जण सेलेसि पत्त पच पि नेहाण ति ॥

अओ भण्णइ—तनाओ खती पहायण ति (हाणत्ति) ।

सुपदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

एउमग सहियस्म व्हिय निसुणतो होइ गय-कोवो ॥

“सुइग कहाणय ‘समत्त ॥

जाव न दुक्ख पत्तो न ताव धम्म करेइ सुहि-पुरिसो ।

गंधर्वनागदत्तो दिट्ठतो एत्थ नायवो ॥ ७५

[यावद् न दु ए प्राप्ते न तावद् धर्मं कुरुते [सुखी] पुरुष ।

गन्धर्वनागदत्तो दृष्टान्तोऽत्र ज्ञातव्य ॥ ७५]

“ [१०१ दुःखे धर्मकर्तृ-गन्धर्वनागदत्त-कथा] —

पचविहायार-रयस्म सरिणो गन्ठे दोन्नि साहुणो कय-सकेया गया सुरलोण । ताए एगो ठिइ राएण जुओ सत्तो इहेव भरहवासे वसतउरे नयरे इन्म घरिणीए नागदेवया
SSराहणाओ उचउण्णो गन्मचाए । दिट्ठो य णाए दिवसयरो सुहेणोयर पविसंतो
सहरिस विउद्धाए य पिसुणिओ भसुणो । तेण वि आणदिया पहाण पुचजम्मेण
“पडिस्तुयमिमीए । विसिद्ध-डोहलावुरणेण य वट्ठिओ गन्मो । उचिय-काले य पक्ख
एसा । जाओ देवकुमारोउमो दारओ । वट्ठाविओ इन्मो पियकरियाए । दिण्ण
पारिओसिय । कय वट्ठाउणय । समइक्ते य मासे कय नाम नागदत्तो । पचधाई
लालिजमाणो हत्थाओ हत्थ धारिजमाणो, कीलाए मँएहि कीलिजमाणो, मणोरह-सए

वियपिज्जमाणो, चाड्डय-सएहि उवयरिज्जमाणो, सव्वम अमय-णीसदो विअ सयल-ल्लो
माण निवुइ जणेतो जाओ अट्ठवारिसिओ । पसत्थ-वासरे य सप्पवणीओ लेहायरियस्स ।
पुव्वभव-उमासाओ येव कालेण चिय गहियाओ घाअत्तारिं कलाओ । कमेण य सपत्तो
जोवण । जाओ विज्जाहर रमणीण पि पत्थणिओ । गघवे य अत्थ वमण, तेण से
लोणेण गघव-नागदत्तो चि नाम कय । अवि य—

सयलम्मि वि जियलोए एव मोत्तूण नगरि सुर-मंति ।

विण्णाणाइ-गुणेहि नत्थि सरिच्छो कुमारस्स ॥

वरियाओ य जणएण तण्णयरवासि मत्थनाहाण सव्वगुणानुगयाओ अणेगाओ
वालियाओ, विवाहियाओ महानिच्छेण । एव च जम्मतर-सुकय-समजियं विउत्त-
यण पसंसणिज्ज तिरग्ग-सुहमणुहनत्तस्स सुहियण भित्ताइ-परिवुडस्स उज्जाणाइसु त्रिचित्त-
कीडाहिमहिरमंतस्स समइत्तो कोड कालो चि । अवि य—

“जम्मतर-सुकय-समजियाइ पावति कंड सोक्खाइ ।

पावेण केइ दुक्ख ता धम्मं कुणह जिण-भणिय ॥”

देवस्स य(प)गोहितस्स वि न पुज्झइ । तओ चित्तिमणेण—‘जानाऽऽय न पत्तो,
तावेसो न पुज्झाइ’ । अवि य—

“सुखी न जानाति परस्य दुःखं न योजनस्मा गणयन्ति शीलम् ।

आपदगता निर्गतयौननाश्च आर्ता नरा धर्मपरा भवन्ति ॥”

तओ अब्ब-वेसधारी घेत्तूण चत्तारि करडए उज्जाणे अभिरमन्तस्स गघवनागदत्तस्स
समीवे गहं पपत्तो । भित्तेहि पुच्छिण कहिय देवेण—‘एते सप्पे’ । तेहि पि
कहिय नागदत्तस्स—‘एत सप्पे कीडावेइ’ । बाहरिऊण भणिओ देवो—‘तुम मम,
सप्पेहि रमसु, अह पि तुह सप्पेहि’ । देवेण रमाविऊण से सप्पा मुक्ता । खट्ठो वि
न धारिओ । तओ ‘विलक्खिणएण भणिय नागदत्तेण—‘अहमे[ए]हिं तुह विसहरेहिं
रमामो’ । तेण भणिय—‘अवतमीसणा मे सप्पा, न तरसि एतेहि रमिउ’ । पुणरुत्त च
भणतस्स मेलिऊण भणिया से सयण-मेत्त-वधुणो—‘वारेह नागदत्त’ । जाहे तेहि वि
धारिओ न विरमइ, तओ लिहिऊण मडल चउदिसिं बहिऊण करडए कोहाइ-सारि-
च्छयाए सप्पे पसंसिउमादत्तो चि । अवि य—

गघवनागदत्तो इत्थ सप्पेहि सिद्धिउं इहइ ।

सो जइ कहि वि खजइ इत्थ हु दोसो न कायवो ॥

तरुण-दिवायर-नयणो विज्जुलया-चंचलग-जीहाओ(लो) ।

घोर-महाविस-दाढो उक्का इय पजलिय-रोसो ॥

उक्को जेण मणूमो कयाकइ वा ण जाणइ सुबहु पि ।

अहिस्समाण मच्चू कह घेच्छसि त महानाग ? ॥

मेरुगिरि-त्तुग-सरिसो अट्ठ-फणो जमल-जुयल-जीहालो ।

दाहिण पासम्मि ठिओ माणेण वियट्ठए नागो ॥

'डवो जेण मणूसो थडो न गणेइ देवराइ(य) पि ।
 त मेरुपवय-निभ कह पेच्छसि त महानाग ? ॥
 सललिय-पेछहछ गई सोदिय-लउण-फणकिय-पडागा ।
 मायामडया नागी नियडि ऊढ-वचना-कुसला ॥
 त च सि वालगाही जणोमहि-बलो अपरिहृत्यो य ।
 सा य चिर-सचिय-विमा गहणम्मि वणे वसइ नागी ॥
 हुअ उ ते त्रिनिाय तीए टाढतर उवगयस्स ।
 अप्पोमहि मत-बलो न अप्पाण चिकिच्छिहिसि ॥
 उच्छरमाणो सब महालओ पुण्णमेह-निग्घोसो ।
 उत्तर-पासम्मि ठिओ लोहेण वियट्टए नागो ॥
 डवो जेण मणूसो होइ महासागरो विन दुपूरो ।
 त सब विसेसमुदय कह पेच्छसि त महानाग ? ॥
 एते ते पागाही चत्तारि वि कोह माण मय लोहा ।
 जेहि सया सनत्त जरियमिन्न जय कलकलेइ ॥
 एतेहि जो उ रुअइ चउहि वि जासीविसेहि सप्पेहि ।
 असस्स नरग पडण नत्थि हु आलण किचि ॥

एय कहेलण मुक्का तेण ते सप्पा । समकाल च रुद्धो चउहि पि निगडिओ धर-
 णीए । पुव-उत्त मिचाइएहि उवउत्ता मत्ता गया, न जा ते विसेसो । पच्छा देवैण
 भणिय-‘हा ! केरिस जाय ?’ वारिअतो वि न ठिओ । पाय पडिय-पञ्चुट्टिएण य
 सयणेण भणिओ देवो-‘जीनावेसु एय, करेसु पसाय, देसु माणुस-भिक्ष’ । देवैण
 भणिय-‘एव चिय अह पि रुइओ, जइ एरिस चरिचमणुचरइ, तो जीनइ, जइ न
 पालेइ चि तओ जीविओ मरिस्सइ’ चि । अवि य-

एएहि अह रुइओ चउहि वि आसीविसेहि सप्पेहि ।
 विस-निग्घायण हउ चरामि विविह तओ(वो)-क्म्म ॥
 सेवामि सेल-काणण सुसाण सुण्णहर रुक्ख मूलाइ ।
 पावाहीण तेसिं खणमनि न उवेमि वीसभ ॥
 अच्चाहारो ण सहइ निद्वेण विमया उदिअति ।
 जाया (जो य) मायाहारो त पि पगाम न इच्छामि ॥
 उस्सण्ण कयाहारो अहमा निगइ निवजियाहारो ।
 ज किंचि कयाहारो अरु(उ)ज्झिय येवमाहारो ॥
 ‘थोराहारो थोव-भणिओ जो होइ थोव निहो य ।
 थोवोवहि-उवगरणो तस्म हु देवा वि पणमति ॥’

तओ समय-विहीए लिहिलण महामडल, ठविओ तत्थ नामदत्तो चि । तओ देवैण
 पउत्ता एसा विअ चि-

सिद्धे णमंसिऊण ससारच्छेयजे(गे) महावेजे ।
 वोच्छामि डड(क)-किरिय सब-विस-निगारणिं विज्ज ॥
 सब पाणाइवाय पच्चक्खाइ अलियवयण च ।
 सबमदत्तादाण अनंभ-परिग्गह स्वाहा ॥

जीवियस्स कहिओ से सयणेण वुत्ततो । असदहतो पहाविओ घराभिमुहं ।
 पाडिओ देवेण । सयणाणुरोहेण दुइय-नार पि जीनाविओ सतो पयट्ठो गेहाभिमुहं ।
 पुणो वि पडिओ । तइय-वेलाए सुरो नेच्छड, जणयाइएहिं निगधेण भणिएण उट्ठ-
 विओ । कहिओ से सयणेण सबो वुत्ततो— 'वच्चसु इमिणा सह, जीवतो नरो कल्लणं
 पावइ' । पडिस्सुयमणेण । दट्ठूण जणणि-जणय बहु मिच्च-नगर-गामाडणो अच्चत-सोग-
 विहुरे पयट्ठो(ट्ठो) । तेण सह ठिया उज्जाणे । कहिए य सवित्थरे पुव्व-भवे ईहाईणि ।
 करंतस्स जायं जाइस्सरण, सुमरिय पुवाधीय सुत्तं, जाओ पत्तेयट्ठो, दिण्ण देवयाए य
 लिंगं । देवो वि पत्तो देवलोगम्मि । तओ विसुद्ध-नाण-चरणाणुट्ठाणाओ गओ देवलोगं
 दीइ-सामन्न-परियाएण य सिद्धो त्ति । उवणओ कायवो त्ति ॥

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहियमिणमो ।

भावेण निसुणतो जाइ नरो सासय ठाण ॥

॥ गधव्वनागदत्त-क्खवाणय समत्त ॥

॥

साहेइ जो हयासो गुज्झ जुवईण चल-सहावाण ।

कोक्कासेण समेओ लहइ दुह कागजघो ब ॥ ७६

[साध(कथ)यति यो हताशो गुह्य युवतीना चलस्वमावानाम् ।

कोकासेन समेतो लभते दुःख काकजङ्घवत् ॥ ७६]

॥

कयमिदम् ?—

—[१०२. युवतीनां गुह्याकथने काकजङ्घ-कथा]—

सगनपरि-त्तुलियाए उज्जेणीए जियारी राया जिण-वयण-विहण्णू जिण-साधु-
 पूपा-रओ परमत्तावगो । तस्स य चत्तारि रयणभूया सावगा । एगो महानसिओ ॥
 सो एरिस पाग जणेइ; जइ कज्जं जिमिय-मित्तो परिणमइ, पहरेण, दोहि, तेहिं, दिवसे-
 णाहोरत्तेण, दोहि, तेहिं, अद्धमासेण, मासेण, उट्ठणा, अयणेण, सवच्छरेण वा ।
 विहओ य अन्नभगेइ, सो तेछ-कुडव सरीरे छोहूण नीणेइ वा ण वा । तडओ
 सेज्जापालओ, सो तारिस सिज रएइ, जइ कज्जं पढम-जामे विउज्जइ, दोसु, तिसु,
 राई विगमे वा, दोसु तिसु दिणाईएसु । चउत्थो सिरिघरिओ, सो जइ कज्जं,
 भंडागार दाएइ वा न वा । एव च तस्स राइणो तिगग-सार जिणधम्माणुट्ठाण-सह-
 लीकय-मणुयभव जीनलोग-सुहमणुहवंतस्म समइकतो कोइ कालो । न य एगेणावि
 सुएण सजुत्तो । निविण्ण-काम-भोगो पवइउकामो चिद्धइ । इओ पाडलिपुत्ताओ आग-

‘नेमि भवत सुरसेल’ । तेण भणियं—‘न तरामि एचिय काल मिश्रोमं सहिउ सुदरीए’ ।
 मुणिणा भणिय—‘इति आपणेमो’ । दक्खिण्णपडिण्ण य पडिण्ण से वयणं ।
 विज्ञा-सामत्थओ पयट्ठो साहू त गहेऊण । दट्ठण य वानरिं भणिओ सो मुणिणा—
 ‘किमेरिसी होइ सुदरी?’ । तेण भणिय—‘गुरु ति काऊण ते समिज्झइ ण्यारिसं
 भणिय’ति । अवि य—

“कथं जय पायड-जसा केसे(दिवे)हि वि सेविया महागगा ! ।

सयल जण हीलणिज्जा कथं व भण नगर-निद्धमणी ! ॥”

येवतर पचतेहिं दिट्ठ विज्ञाहर मिट्ठणय । अण्णे भणति—‘तेण चिय विउरुविय’ ।
 पुणो वि पुच्छिओ—‘तेइ एरिसी सुदरी?’ । तेण भणिय—‘अणुहरेइ मणाय एमा
 सुदरीए’ । क्रमेण य पत्ता सासय दिव तिट्ठयणगुरु-पडिमा-मणाह-देवहरायुगय जौयण
 सयसहस्ससिय कवणमेहलालकिय मेरु । तत्थ य सिद्धायतणे चउघीस पि तित्थयराण
 पडिमाओ इमाए जयसहकुसुममालाण ओउमादत्तो मुणि ति । अवि य—

नमिऊण जिणे सुयदेवय च जयसह-कुसुममालाए ।

पूणमि जिणवरिंदे उस्स भाई-वीरजिण-चरिमे ॥ १

जय मयणानल-जलहर ! जय जय दुट्ठ-ट्ठकम्म घण परण ! ।

जय भविय कमल दिणयर ! जय उस्स भजिणिंद ! जय-नाह ! ॥ १

जय विजिय दुजय वम्मह ! जय जण णीसेम तिहुयणाणद ! ।

जय सिद्धिवहु-विसेसय ! जय अजियजिणिंद ! सुर नमिय ! ॥ २

जय गुण-रयण-महोअहि ! जय जय हुल-जलहि पुणिमाइद ! ।

जय मोह तिमिर दिणयर ! जय सभव ! जणिय-जय-हरिस ! ॥ ३

जय मेरुसिहर भूतण ! जय सत्तार-जलहि-परपोय ! ।

जय तवलच्छि-सुसगय ! अहिनटण ! सुजय जय-णाह ! ॥ ४

जय क्रोव-महोरग सिद्धमत ! जय जय सुरिंद नय-चलण ! ।

जय माण महातरु-गधवाह ! जय जय सुमह-जिणइद ! ॥ ५

जय रायलच्छि पृथ्व ! जय जय दिवारविंद कय-चलण ! ।

जय पउमप्पहसामिय ! जय जय भूवणम्मि सुपसिद्ध ! ॥ ६

जय किचि-महानय-दिवसेल ! जय समत्थ गुण-निहस ! ।

जय नाणलच्छि-सेविय ! जय जयसु सुपास-जिणपद ! ॥ ७

जय तिहुयणेक-सामिय ! जय जय ससि इद हार-सकास ! ।

जय मोकरमग्ग देसय ! चदप्पह ! जय जयसु जय नाह ! ॥ ८

जय पत्त दिवकेवल ! जय जय तेलोक दिट्ठ-दि(द)ट्ठव ! ।

जय जय सिद्ध(द्धि)वह-पिययम ! जय सुविचि जिणिंद ! गय-राग ! ॥ ९

जय तिहुयण सिरि-सेविय ! जय जय नीसेस पाव-मल रहिय ! ।

जय सयल भूण-भूयण ! जय सीतलनाह ! नय-चलण ! ॥ १०

जय भुवण-गेह मगलपईन ! जय जय मुणिद-नय-चलण ! ।
जय तन-ताविय-कलमल ! जय जयहि जिणिद ! सेयंस ! ॥ ११
जय नाणलच्छि-लछिय ! जय जय नीसेस-लम्बणुकिन्न ! ।
जय वसुहारासन-पणय-चलण ! जय जयहि वसुपुज ! ॥ १२
जय खविय-कम्म-ददमल ! जय जय तेलोक्क-नहयल मिथक ! ।
जय माया-कण्ड-कुटगि-जलण ! जय जयसु जिण-त्रिमल ! ॥ १३
जय दुट्टराग-करि-हरि ! जय जय निय-कति-दलिय-घणतिमिर ! ।
जय सद् विजिय-जलहर ! जय जयसु अणत्त-जिण इद ! ॥ १४
जय पयडिय पायड-माहुधम्म ! जय जय पसत्थ-वर ज्ञाण ! ।
जय पणमिय पणय ! मुणिद पणय ! जय जयसु जिण-धम्म ! ॥ १५
जय पणय-तियसकामिणि-धम्मोद्धवेह दुसुम-कय-सोह ! ।
जय दुरिय-जलण-जलहर ! जय सत्ति जिणिद ! सुर-नमिय ! ॥ १६
जय तुलिय-कप्पपायव चित्तमणि-कामधेणु-माहप्प ! ।
जय समवसरण-भूषण ! जय कय-जय हरिम ! जिण-कुथु ! ॥ १७
जय रह-अरह विमहण ! जय जय जर-मरण-रोग-रय रहिय ! ।
जय राग-रोस-वज्जिय ! जय तिहुयण-पणय ! अरणाह ! ॥ १८
जय विजिय-भुवण-डामर महल्ल-जममल्ल-लद-जयसद् ! ।
जय तिहुयण सरर-रायहस ! जय भल्लि-जिणइंद ! ॥ १९
जय वयण-किरण बोहिय-भद्व-महाकुमुय-सड-निसिनाह ! ।
जय मुणि-गणहर सधुय ! मुणिसुव्वय ! सुजय जय-नाह ! ॥ २०
जय पणय-पाय-परुय ! जय जय पप्फुल्ल-परुय-दलच्छ ! ।
जय विजिय-दुजय घणघाडकम्म ! धु(मु)णिनमिय ! नय-चलण ! ॥ २१
जय जायवकुल-मडण ! जय जय कदोह-पण सक्कास ! ।
जय भन-भय-निष्णामण ! जय जयसु [अ]रिद्धरनेमि ! ॥ २२
जय सुडिय-वियड-दढकम्म-याम ! जय जय पियगु-सक्कास ! ।
जय वचीस-सुराद्विय-कय-मज्जण ! जयसु जिण-याम ! ॥ २३
जय जञ्जणय-विम्मम ! जय जय तिसलाए वड्डियाणद ! ।
जय जय विजिय-परीसह ! जय तिहुयण-नाह ! जिण-धीर ! ॥ २४
इय जिणवरिद जयसद् कुसुममाल धरेड जो कटे ।
विमलगुण सो पागइ सासय सोकर सथा मोकर ॥

दिट्ठाणि य तत्थ उचत्त मणहराणि वेमाणिय तियम-मिहुणयाणि सुमिणम्म वि
मणुयाण दुल्लहाणि । तओ भणिओ साहुणा—'किमणहरति एयाओ सुर-कामिणीओ
सुदरीए ?' । तेण भणिय—'मयव ! एयाण पुरओ सुदरी मक्कडी(डी) न पुज्ज' ति ।
अवि य—

सो सुदरी विरचो इच्छइ रमणीउ दिव-रूवाओ ।

गुणवतयम्मि दिट्ठे कम्म मणो ठाइ इयरम्मि ? ॥

‘भयय ! कह पुण एताउ पाविज्जति ?’ । साहुणा भणिय—‘मुणि धम्मणे नेवाण
पि पाविज्जइ, का मणणा एयासु ?’ चि । अवि य—

मुणि-धम्माओ विसिट्ठो फलमिह मोक्खो जिणेहि पण्णत्तो ।

सुर-नर-सुहाइ अणुसगियाइ इह किसि-पलाल व ॥

तओ पाविओ नासिकपुर तक्कालाणुरू-निव्वचियासेस-कायवो पव्वइओ सुंदरीनंदो ।
परिपालिय जहट्टिय-सामण्णो गओ देवलोगम्मि । मुणियाणंतर-मन वुत्ततो निव्वचिय-
तियस कायवो सुरसुदरीहि सह भोगे भुज्जिउ पयचो चि । उवणओ कायवो ।

सुपदेपि पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

सुंदरिनदस्स फुड निमुणत्तो लहउ निवाण ॥

सुदरीनद कम्वाणय ‘समत्त ॥

दो नर-पसुणो वचइ जुवई एकेण चैव रुण्णेण ।

आगमणेण पइणो गमणेण तहा अणाडस्स ॥ ७८

[दो नर पशु वचयति सुवतिरेकेन चैव रुदितेन ।

आगमनेन च पशुर्यमनेन तथाऽनाट(जार)स्य ॥ ७८]

अनाट, परपुरुष । श्लेष स्पष्टम् । कथं चैतत् ?

— [१०४ स्त्री-चरित्र कथा] —

कुसुमपुर । धणवाहो सत्थवाह-पुत्तो । वधुमई से भारिया । तीए य मह जीयलो-ग-

सुहमणुहवतस्स समइकतो कोइ कालो । अण्णया विमोहिय-रइनाहे सपत्ते बसते
पारिजतो वि पयसाइएहि पयड्डो सत्थाइ-सुओ देसतर सयवहार-वडिपाए । अण्ण-
दियहम्मि उज्जिऊण भाण भणियो वधुमईए चि—

“तह वधत्ते पिययम ! वचइ सब पि भज्ज तणु-सोक्ख ।

अइ नीय सीस दडु वचसि को ॥ निगारेइ ? ॥”

एय भणियो अमुणिरुण से वक भणिय पयड्डो एसो । अण्ण दियहम्मि अत्थमिण
दिणनाहे, मउलिएसु पके(कण)सु, विमड्डेसु कुसुमायरेसु, पइ(य)ट्टे दइया-यणे, दिण्णेसु
सप्पा पईवेसु, आणदिएसु थी डलेसु, हरिसियासु पुसलीसु, गया एसा नियय-भदिरु-
जाणे । तओ रम्मयाए काणणार्हण सजाय-वम्महाए देट्ठो पथिय-जुवाणओ । ‘पुलइओ
साशुराग । तओ चदसुदिसिऊण भणियमणाए चि—

“तणुय तणु ! अथिर दसण ! नयणाणदयर ! कह व दिट्ठो सि ।

पथिय ! घरणि वसु अह न वससि ‘अन्मरियय ! नमो त(ते) ॥”

भणिय-भान्त्येण य भणियमणेण ति—

“नयणाणदो चंदो जो सुदरि ! पणमिओ तए कह वि ।

सो होइ तुझ वरओ थिर-निगसतो किमच्छेर ? ॥”

भणिय-मण-विज्ञा(यप्पा)ए य नीओ नियय-मंदिर । एव च ताण ससक^१ विसयसुह-
मणुहवताण समइकतो कोइ कालो । अण्ण दियहम्मि दिट्ठो तरुण जुवाणओ व(न)चतो ।
चलसहावत्तणओ य इत्थियाण पट्टविया तम्मि साणुरागा ठिठ्ठी दूया । नचण-विरामे
आगओ तीए पुमग्गेण । दिण्णमासण, पक्खालिया चलणा, गहिया हत्थे, एत्थतरम्मि
पत्तो पदम-जारो । इरिसं च भणियमणेण—‘किमेय ?’ । अमेण्ण-मुह रागाए भणिय बधु-
मईए—‘घणवाहागमण वद्धावणय-निमित्त कइय हत्थाओ गिण्हिउमिच्छइ’ । अण्ण दि-
यहम्मि कय-विलिय दट्ठूण सरोसं भणियमणेण—‘आ पापे ! किमेय ?’ । सहिए भणिज—॥

“मह पुरउ चिय डका पकयमाया(मग्घा)इरीए भमरेण ।

अहर पलोइऊण घालय ! गा रूससु इमीए ॥”

इय एवंविह असमजसाणि दट्ठूण तीए सो विरओ निय-गेह पट्टविओ । सावि गया
तेण सह, पथे य रच्छोह-मिच्छाओ य नियय-भचार आगच्छत दट्ठूण भणिओ अणाडो
रोविरीए—‘वच्चसु इण्ह’ । गओ एसो । दिट्ठा भत्तुणा वि कलुण रुगती, पुच्छिया ॥
तेण—‘किमेय ?’ । तीए भणिय—‘तुहागमण सुच्चा सम्मुहघुवागया, तीए तुह
दंसणेण आणद नाह पूरो जाओ’ । तओ तीए दो वि [रोवि]तीए इकेण रुणेण
वोसिय ति । अओ एयासु विरमियव ति ।

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण अ(इ)त्थि-पुरिसाण ।

चरिय जो सुणइ नरो सो विरमइ पाव-जुगईसु ॥

॥

पर-कज्ज-करण-निरया महानुभावा चयंति निय-कज्ज ।

असिवोवसमि भेरि पत्थंतो वासुदेवो व ॥ ७९

[परकार्यकरणनिरता महानुभावास्त्यजन्ति निजकार्यम् ।

अशिवोपशमा भेरी प्रार्थयन् वासुदेववत् ॥ ७९]

— [१०५ परोपकारे कृष्णवासुदेव-कथा] —

॥

सुरदाए बारवई नयरि^१ ति—

जा कण्ह-हलहराण कजे तियसेहि रयण-निम्मविया ।

महि-महिलाए चूडामणि व को वल्लिउ तरइ ? ॥

तीए य दसारकुल-नहयल-मियका बलदेव-वासुदेवराइणो । वासुदेवस्त य गोसी-
सचंदणमईओ देवपाहिड्डियाओ चत्तारि मेरीओ; त जहा—सगाममेरी, कोमुईमेरी, ॥

उच्चय(च्छद)मेरी, जमिबोउसममेरी । का पुण एताण उप्पत्ती ?—सोहम्मे कप्पे
अणेग देन-परिबुडेण भणिय सक्केण ति । अवि य—

“अरहत चक्कि हलहर-केमव-नरनाह-पुग्गवा दोस ।

न लयति परस्सेए जुज्झति न अहम जुज्जेण ॥”

४ तओ इममसहर्तेण भणियमेगेण देवेण । जनि य—

सुदरमियर रुद्धा कृणति डयर पि सुदर तुट्ठा ।

कलिकाल पिसुण सरिसा अबो ! सग्गे वि सुरनाहा ॥

कलिकाल पिसुण सरिसो होसि तुम मूढ ! न उण तियसिंदो ।

किं वा वि पलत्तेण ? सधे गतु परिकर्याहि ॥

५ आगओ सो परिकर-कजेण । इओ य समोसरिओ अरिद्धनेमी । अतराले विउविय
अवत-दुहमण दुरहिगधिं किमि कुलाउल मुणय मडय । पयट्ठो स-मलो वदणत्थ
कण्हो । तस्स वधेण नियत्तो सबो वि लोगो । चासुदेव पुच्छिण्ण य भणियमणेण—
‘मडल-वधेण न तीरण गतु’ । भाविय-जहडिय पोग्गल-परिणामो पयट्ठो हरी तेण
विय मणेण । दड्ढुण य मडल भणियमणेण ति—

६ सामे मडल वपणे दसणा रेहति सगया धवला ।

मिच्च व वलाप(य) समा अहवा नन पाउस घणम्मि ॥

तओ चित्तिय देवेण—‘न तान दोम ग्गाही’ । कमेण य पत्तो समोमरण हरी ।
वदिओ तित्थयरी सह गणहराईहि । भगवया वि परपुया धम्मज्झा, तयावसाणे य
गया देवाइणो नियय ठाणेसु । एत्थतरम्मि हरिय आसरयण देवेण । कओ कलयलो
७ बदुरानालएण । सन्नद्ध वद-कजया निग्गया कुमारा । वयणास्तुडेण य विजिया सुरेण ।
मुणिय बुत्ततो निग्गओ सह नरिंदेहि वासुदेवो । भणिओ सुरो—‘कीस तुरयरयण
हरसि ?’ । देवेण भणिय—‘जुज्झिउ नियत्तेसु’ । हरिणा भणिय—‘सुदर सलत्त’ ।
नयरमवमरिऊण आरहसु गहद-तुरगमाईसु । देवेण भणियमलमेतेन । हरिणा भणिय—
‘वाटु-मुट्ठि-वड-खग्गाइएहि जुज्झामो’ चि ।

८ ज ज जपइ कण्हो त त जुद्ध निसेधए देवो ।

पच्छा सुरेण भणिय जुज्झामो पो(वो)द-जुज्जेण ॥

विजिओ म्हि अह तुमए न नीय-जुद्धेण इत्थ जुज्झामि ।

हरिणा भणिओ ताहे सग्गाव साहए तियसो ॥

“वण्णो सि तुम केसव ! ज सम्म-गएण तियसनाहेण ।

९ अणलिय गुणेहि बुबसि समत्थ(त्त) देवाण मज्झम्मि ॥”

तुट्ठेण भणिओ सुरेण—‘वर वरेसु’ । हरिणा भणियं—‘किं तुह दसणाओ वि अण्णो
घरो ?’ । देवेण भणिय—‘तहा वि मम निवुड-निमित्त किंचि पत्तेसु’ । तओ नियय
कजमगणिऊण भणिओ देवो—‘लोगाणमसिउसमिं मेरिं देसु’ चि । अपि च—

“किं चन्द्रेण मदीदधेस्पकृत दूरेऽपि सन्तिष्ठता ?

वृद्धौ (द्वे) येन निर्वर्तते व्रजति च क्षीणे क्षय सागर ।

अ(आ ।) ज्ञात परकार्यनिश्चितधिया कोऽपि स्वभाव सता

स्वैरङ्गैरपि येन याति तनुता दृष्टा पर दु रितम् ॥”

दाऊण मेरिं गओ देवो । ठविओ से आरक्खिओ । उण्ह मासाण वाइउ(अ)द, '
 ता वाहीओ उवसमति, अण्णाओ य छम्मासे ण भनति । अण्णया वाइया मेरी ।
 प्रागओ जराभिभूओ गामतराओ वाणियओ । दीणार-लम्पर-पयाणेण य गहिया
 ओ(चउ)रगुलिया रउरिया । लोहाणुगएण य कंवीरुया मेरी । न सद्दो पुरिमा-
 रूइ, वित्थरियाओ वाहीओ । निरुविया मेरी, जाअ कवीरुया । तओ वाणाइऊण य
 आरक्खियमट्टमभत्तेणाराहियेण सुरेण दिण्णा अण्णा मेरी । अण्णो ठइओ आरक्खिओ ॥
 ति । उवणओ कायवो ति ।

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

कण्हस्स जो निसामइ सो पावड परम-रुछाण ॥

कण्ह क्खणाय 'समत्त ॥

रागानल पज्जलिओ कज्जाकज्ज न पेच्छए पुरिसो ।

सागरचदो व जए कमलामेलाए सबधे ॥ ८०

[रागानलेन प्रज्वलित कार्याकार्य न प्रेक्षते पुरुष ।

सागरचन्द्रवत् जगति कमलामेलाया सम्बन्धे ॥ ८०]

—[१०६. रागे सागरचन्द्र-कमलामेला-सम्बन्धः]—

जहा चारवईए । सागरचदो राय-सुओ । अण्णो नहसेणो । कमलामेला य राय-
 सुया । सा नहसेणस्स दिण्णा । तेण य नारजो न बहु-मण्णिओ, सो तीए पुरओ
 निदिओ । सागरचदेण बहु-मण्णिओ, सो यससिओ । तस्स य पुरओ यससिया कमला-
 मेला । तीए पुरसो सब चिय कमलामेल मण्णइ ति । तजो केलीए सबेण द्वियाणि
 लोपणाणि । ‘कि कमलामेला ! आगता तुम ?’ ति । तेण भणिय—‘कमलामेलो ह’ ।
 सागरचदेण भणिय—‘सच्च-पट्ठणो हवेज्जसु’ ति । तओ पट्ठण्णार्द-कुमारेहि पण्णत्ती-
 सामत्थेण हरिऊण दारियं परिणाविओ सागरचदो उज्जाणे । मुणिय-बुत्ततेण सिद्ध
 नहसेणेण हरिणो । निग्गओ म सिण्णो । लग्गमाओहण कुमारण केलीए, हरिणो सम्भा-
 वेण । मुणिय-बुत्ततेण य समाविओ नहसेणो विण्हुण ति । तहा सवित्थर उवएसमा-
 ला विवरणे भणिय ति ।

सागरचद-क्खणाय 'समत्त ॥

नीसेस-गुणाहार नरनाह निज-पइं पि मौत्तूण ।

गेण्हइ पंगु सुकुमालिय व मयणाउरा नारी ॥ ८१

[नि शेषगुणाधार नरनाथ निजपतिमपि मुक्त्वा ।

गृह्णाति पङ्क सुकुमारिकेव मदनातुरा नारी ॥ ८१]

—[१०७ मदनातुरतायां सुकुमारिका कथा]—

वसतउरे नयरे जियसच् राया । सव्वतेउर-पहाणा सुकुमालियाहिहाणा वल्लहा
देवी । तीए वि रूप लावण्य-सोहम्माई-अक्खित्तो न पेच्छए सेस-रमणीओ । मतीहिं
भण्णमाणो वि न निरुवेइ रज कजाणि । 'वसण' ति जाणिऊण चलिया सेम-राइणो ।
मुणिय वुत्ततेण य भणिओ मत्ति मडलेण—'देव ! चलियाणि पर-मलाणि, ता सज्ज(ज)त्ति
करावेसु' । पुणरुत्त भणिओ वि जाहे न करेइ वयण, तओ पाइऊण मइर तीए सह
पसुत्तो पक्खित्तो अडवीए । ठविओ से सुओ रजे । लद्ध-चेयणेण य मुणियमणेण ति ।
अवि य—

"वसणमि अणुत्थियग्गा त्रिहवमि अणुत्थिया मये धीरा ।

होति अभिण्ण-सहाया सममि विसममि य समत्या ॥"

" भावेंतो पट्टिओ तीए सह वसिमाभिमुह । थेव वेलाए न तरए गत सुकुमालिया ।
तेण भणियमेत्थ रुक्ख-छाहीए चिट्ठसु, जाव पाणियमाणेमि । जलामायाओ य मुत्तूण
था(वा)हारेरिस भरिओ रुहिरस्स पुडओ, पक्खित्ता ओमही । 'कलुसमुदय, अच्छीणि
ठविऊण पियसु' । जहाएड्ड पाइऊण पयड्डो । पुणो वि येन-वेलाए—'न तरामि छुहाए
गंतु' । तओ ऊल्ल-मसाणि छेत्तूण दवग्गीए पइऊण दिण्णाणि । सरोहणि-मूलिया
सरोहिय-सरीरो पयड्डो तीए सह । पत्ताणि एगम्मि नगरे । विक्किण्णिआहरणाणि
समादत्त णणिज(ज) । एव चिट्ठताण समइक्तो कोइ कालो । अण्ण दियहम्मि भणिय-
मणाए—'न सकुणोमि एगागी चिट्ठिउ, विइअइ(य) देसु' । कीहीसो उरगओ, निरवाउ
त्ति काउ दिण्णो पगुलओ । तेण य हसिय गीय-सवियार-अपिपहि आवजिय चित्त,
निवेसिओ दइय-सहो, अद्यताणुराग रत्ता एय पगुम्मि । राइणो छिदाणि मग्गइ ।
अण्णया वसतुसवे गया उजाण । महु-मज्ज-पराग(य)चो पवाहिओ राया गगा-जले ।
उच्छलिओ एगत्य नगरे । मुमिणमिव मन्नतो पसुत्तो असोगतरु-च्छायाए । तहाविह-
भविषइयाए य मओ तत्थ अपुत्तो राया । अहिवासियाणि पच्च दिवाणि । कओ सो
थिय राया । अहिसिचो सामतेहि । अपि च—

"महाशय्य करण्डपिण्डततनोर्गानेन्द्रियस्य धृधा

कृत्वाऽऽयुर्विकर स्वय निपतितो नक्त मुखे भोगिन ।

वृत्तस्तद्विशितेन सत्वरमसौ तेनैव यात पथा

स्वस्थास्तिस्रस्त दैवमेव हि नृणा वृद्धो श्वे चाकुलम् ॥"

सुकुमारिया वि पूरण-भणोरहाए दव तेण सह खाइऊण पच्छा त येन घेतु घरे घरे
गायती भमइ । पुच्छिया य भणइ—'एरिसो गुरुहिं दिण्णो भचारो'ति । एव च पाव

फलमणुहवंती गामागराहसु भमन्ती पत्ता नरिंद-पुर । जम(व)णिपंतरीया य राइणो
पुरओ गाइउ पयत्ता । सुणिच्छेण य पुच्छिया राइणा — ‘किमेस पगू ?’ । तीए भणियं —
‘गुरुहिं दिओ भत्तारो, तमणुपालेमि पय(इ)वया होंती’ । तओ भणियं राइण ति —

“बाहुभ्या शोणित पीतमूरुमास च मक्षितम् ।

राज्ञाया चाहितो भर्ता साधु साधु पतिव्रते ! ॥”

तओ समाइट्ठाणि निविसयाणि ।

उणओ कायवो । फासेंदियए वि उवणओ कायवो ति ।

सुयदेवि-पसाण्ण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

सुकुमालियाए पुरिमो निसुणत्तो जाव(उ) वेरम्मं ॥

श्रोत्रेन्द्रियाण्यधिकृत्याह —

सोइदिय-घाणेंदिय-जिर्भिभदिय-परवत्ता खय जति ।

जह भद्दा रायसुओ सोदासो जह य नरनाहो ॥ ८२

[श्रोत्रेन्द्रिय घ्राणेन्द्रिय-जिह्वेन्द्रिय-परवत्ता क्षय यान्ति ।

यथा भद्रा राजसुत सोदासो यथा च नरनाथ ॥ ८२]

भारार्थस्तु त्रिभ्यः कथानकैभ्योऽन्यसेयः । तानि चापूर्ति-

— [१०८ श्रोत्रेन्द्रिये भद्रा कथा] —

वसंतउरे नयरे सत्थवाह-महिला भद्दा नाम पउत्थवइया । पुप्फसालो य गघविओ
अच्चत विरुओ, गेएण पुणो किन्नरो । तेण य निय-विण्णाणेणानज्जिओ नगर-लोगो ।
महा-दासीओ य कारणतर-पट्टियाओ तस्म सहायण्ण-खित्त-चिचाओ चिरकालस्स
पत्ताओ । अनाडियाहिं भणियमेयाहिं — ‘सामिणि ! मा कुप्पसु कालाडकमे कारणेण, ”
जमजमम्हेहिं सुय त पसूण पि लोह जणेइ, कि पुण सयण्ण-विण्णाण ?’ । सजाय-
कोउयाए भणिय भद्दाए — ‘जइ एव ता दसेइ एय’ । अण्ण-दियहम्मि नगरदेवयाए
महूसवे पयट्ठा भद्दा सह चेडीहिं । पइया देवया । गघविओ य गाइउण पसुत्तो अगणे
दरिसिओ चेडीहिं । तओ त पुलइउण निदूर्य भद्दाए । एत्थतरम्मि विपुट्ठो एसो ।
कहिय पासवत्तिय-नरेहि सत्थवाह-महिलाए त निंदिय । सजाय-मच्छरेण य विइया ”
सत्थवाह-कहा । कि च लेहाइसु लिहिय ति —

“जाणामि तुज्झ विरहे दिप्पत-हुयासण पवजामि ।

मा हियय-पजरत्था तुम पि डज्झहिसि वीहेमि ॥

वायाए कि व(च) मण्णउ ? किच्चियमेच व(च) लिक्खए लेहे ? ।

तुह विरहे ज दुक्ख तस्स तुम चेव गहियत्था ॥

मम विरहानल-तविय देहमिम सुयणु ! सगम-जलेण ।

उण्हविउण समत्था मूसूण तुम कओ अण्णा ? ॥”

नीसेस-गुणाहारं नरनाह निज-पद् पि मोचुण ।

गेण्हइ पणु सुकुमालिय ॥ मयणाउरा नारी ॥ ८१

[नि शेषगुणाधार नरनाथ निजपतिमपि मुक्ता ।

गृह्णाति पञ्च सुवुमारिकेन मदनातुरा गरी ॥ ८१]

—[१०७ मदनातुरतायां सुकुमारिका कथा]—

घसतउरे नयरे जियसच् राया । सधतेउर-पहाणा सुवुमालियादिहाणा पहा
देवी । तीए वि रूप-लाग्ण-सोहगाई जक्सचो न पच्छण सेस-रमणीयो । मतीहि
भणमाणो वि न निरुवेइ रज वजाणि । 'वमण' ति जाणिऊण चलिपा सेम-राखो ।
गुणिय धुत्ततेण य मणिओ मंति मडलेण—'देव ! चलिपाणि पर-वनाणि, ॥ सजु(अ)ति
'करावेसु' । पुणरुच मणिओ वि जाहे न करेइ वयण, तओ पाइऊण मर तीए सह
पसुचो पक्सिचो अडवीए । ठविओ से मुओ रसे । लद्ध-चेयणेण य गुणियमणेण ति ।
अवि य—

“यसणमि अणुत्तिग्गा पिह्वमि अणत्तिग्गा मये पीता ।

होनि अमिण्ण-सहाया सममि निसममि य समया ॥”

॥ भावेतो पड्डिओ तीए सह पसिमाभिमुह । धेन-वेलाए न तरण गतु सुवुमालिया ।
तेण मणियमेत्थ रुक्ख-छाहीए चिट्ठसु, जान पाणियमाणेमि । जलामायाओ य मुचुण
धा(या)हारेरित मरिओ रुहिरस्त पुडओ, पक्सिचा ओमही । 'कलुममुदय, अच्छीणि
ठचिऊण पियसु' । जहाएहु पाइऊण पयट्टो । पुणो वि धेन वेलाए—'न तरामि छुहाए
गतु' । तओ ऊल-मसाणि छेष्टण दवग्गीए पइऊण दिण्णाणि । संरोहणि-मूल्या
॥ सरोहिय-सरीरो पयट्टो तीए सह । पचाणि एगमि नगरे । विक्किणिऊणाहरणाणि
समादत्त वणिन(अ) । एवं चिट्ठण समइक्को फेइ फालो । अण्ण दिवहमि मणिय-
मणाए—'न सकुणोमि एगागी चिट्ठिउ, बिहलइ(य) देसु' । वीहीसो उवगओ, निरपाउ
ति फाउ दिण्णो पगुलओ । तेण य हसिय-गीय-सवियार-जपिएहि आरक्षिय चित्त,
निषेसिओ दइय-सहो, अथाताणुराग रत्ता एय पगुमि । राखो छिदाणि मगह ।
॥ अण्णया घसत्तुमवे गया उजाण । महु-मज पसाग(य)चो पसाहिओ राया गमा-जले ।
उच्छलिओ एगत्य नगरे । सुमिणमिव मन्नतो पसुचो अमोगतर-च्छायाए । तहाविह-
मवियवयाए य मओ तत्य अणुचो राया । अहिवासियाणि पच दिवाणि । कओ सो
धिय राया । अहिसिचो सामतेहि । अपि च—

“भग्नशस्य करण्डपिण्डततनोर्गलान्द्रियस्य क्षुधा

कृत्वाऽऽपुर्विवर स्वम निपतितो नक्त मुक्ते भोगिन ।

तृप्तस्तपिशितेन सत्त्वरमसौ तेनैव यात पथा

स्वस्थासिष्ठत दैवमेव हि नृणां नृद्धो ह्ये चाकुलम् ॥”

सुकुमारिया वि पूरण मणोरहाए दव तेण सह राइऊण पच्छा सं येवं पेत्तु घरे घरे
गायती भमइ । पुच्छिया य मणइ—'एरिसो गुरुहि दिण्णो भचारो'ति । एय च पाव

फलमशुहवती गामागराहसु भमन्ती पत्ता नरिंद-पुरं । जम(व)णियंतरिया य राहणो
पुरओ गाहउं पयत्ता । सुणिच्छेण य पुच्छिया राहणा — 'किमेस पगू ?' । तीए भणियं —
'गुरुहिं दिन्नो भत्तारो, तमशुपालेमि पय(इ)वया होती' । तओ भणिय राहण सि —

“वाहुभ्यां शोणितं पीतमूरुमासं च भक्षितम् ।

गङ्गाया वाहितो भर्ता साधु साधु पतिव्रते ! ॥”

तओ समाइट्टाणि निविसयाणि ।

उणणओ कायवो । फासेंदियए वि उवणओ कायवो सि ।

सुयदेवि-पसाएणं सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

सुकुमालियाए पुरिसो निमुणंतो जाव(उ) वेरम्मं ॥

श्रोत्रेन्द्रियाप्यधिकृत्याह —

सोइदिय-वाणेंदिय-जिब्भदिय-परवसा खय जति ।

जह भदा रायसुओ सोदासो जह य नरनाहो ॥ ८२

[श्रोत्रेन्द्रिय घ्राणेन्द्रिय-जिहेन्द्रिय-परवशा. क्षय यान्ति ।

यथा भद्रा राजसुतः सोदासो यथा च नरनाथः ॥ ८२]

भानार्थस्तु त्रिभ्यः कथानकेभ्योऽनसेयः । तानि चामूनि —

— [१०८ श्रोत्रेन्द्रिये भद्रा कथा] —

वसंतउरे नयरे सत्यवाह महिला भदा नाम पउत्थवड्या । पुण्फसालो य गंधविओ
अचंत विरुओ, गेएण पुणो किन्नरो । तेण य निय-विण्णाणेणावजिओ नगर-लोगो ।
भदा दासीओ य कारणतर-पट्टियाओ तस्स सहायण्ण-खित्त-चिचाओ चिरकालस्म
पचाओ । अग्राडियाहि भणियमेयाहि — 'सामिणि ! मा कुप्पसु कालाडफमे फारणेण, "
जमजमग्देहिं सुयं त पव्वणं पि लोहं जणेइ, किं पुण सयण्ण विण्णाण ?' । सजाय-
कोउयाए भणिय भदाए — 'जह एव ता दंसेह एय' । अण्ण-दियहम्मि नगरदेवयाए
महसवे पयहा भदा सह चेडीहिं । पड्या देवया । गंधविओ य गाहउण पसुत्तो अगणे
दरिमिओ चेडीहिं । तओ त पुलउण निट्ठयं भदाए । एत्थतरम्मि विषुट्ठो एमो ।
कहिय पामवत्तिय-नरेहिं सत्यवाह-महिलाए तं निंदिय । सजाय-मच्छरेण य विरइया "
सत्यवाह कहा । किं च लेहाइसु लिहिय ति —

“जाणामि तुज्ज निरहे दिप्पत-हुयासण पवसामि ।

मा हियय पजरत्ता तुम पि ढज्झहिसि वीहेमि ॥

वायाए किं व(च) भण्णउ ? किच्चियमेच व(च) लिस्सए लेहे ? ।

तुह विरहे ज दुक्ख तस्स तुम चेन गहियत्ता ॥

मम विरहानल-त्तविय देहम्मि मुयणु ! सगम-नलेण ।

उणहविरुण समत्था मूत्तण तुम कओ अण्णा ? ॥”

अण्ण दियहम्मि भणाविया भद्दा - 'सारसेसु घर, ठपेसु मंगलकलसे, धधसु वंदण माला' । राईए य सचमभूमिय-पासाओररि पसुत्ताए पडिया सवा वि भत्तुणो कहा । जाव इमा गाहा -

कय मगलोवयारो एसो दारेण पवेसए नाहो ।

सहसा अब्भुट्ठेती पडिया पत्ता य जम-नेह ॥

उक्त च - "काम शोक भयोन्माद-वेर स्वप्नाणुपप्लुता ।

अभूतानपि पश्यन्ति पुरतोऽप्रस्थितानिव ॥"

"तीरात् तीरमुपेति रौति करण चिन्ता समालम्बते

किञ्चिद् ध्यायति निश्चलेन मनसा योगीन्द्र युक्तेक्षण ।

स्वा छायामवलोक्य कूजति पुनः कान्तेति 'मुग्ध रम्यो

धन्यास्ते भुवि ये निवृत्त मदना धिग दुःखिता कामिन ॥"

सुयदेवि-पसाएण सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

भद्दाए निसुणितो वेरग्ग पावड मणूसो ॥

— [१०९ ब्राणेन्द्रिये राजकुमार-कथा] —

॥ वसतउरे नयरे गघ प्पिओ कुमारो । सो य घड-णाणाए रमतो सनक्कि जणणीए पउत्त विस सजोइय-गघ जिघणाओ मओ त्ति ।

— [११० जिह्वेन्द्रिये सोदास-कथा] —

सोमणसे नगरे सोदामो राया । भोयण-वेलाए अवहरियमामिस विरालेण । अवसरेण न पत्त मस सूरयारेण । तओ डिंभ वावाइअण सुसभिय दिण्ण । 'अहो ! न एयारिसं मए कया वि भुत्त पुव' । विश्य वासरे परिविड्ड सामण्णमामिस । तओ भणिय राट्ठा - 'जारिस कळे परिविड्ड, तारिमइयुदिण दायव' । दिण्णामएण पिसुणिए सग्भावे अणुदिण माणुस मस भुज्जिउ पयत्तो । सुणिय पुत्ततेण य वारिओ मति मडलेण, अट्ठापतो य पक्खिओ अडवीए । ठइओ से पुत्तो रजे । सो य तत्थ अणुदिण माणुसाणि वायायतो चिट्ठह । जण्णया तेण पएसेण सत्तेण सह सुणिणो ॥ नवता ठिया तत्थ काउस्सग्गेण । आगओ एमो । तर-सत्तीए य न उग्गाह न्भवरे पविसइ । कया धम्मकहा । वेरग्ग-मग्गाणडिओ नियओ एयाउ दुव्वसियाउ त्ति । उयणओ कायवो ।

सोदास कप्पाणय 'समत्त ॥

चकिंसदिय-कप्पाणय [१११] पुब्बुत्त जहा भाइुरवाणिएण गारिणी दिट्ठा, जहा ॥ अ विहिय ति ।

एव पञ्चापीन्द्रियाणि अनिरुद्धानि दुःखाय भवन्ति, अतस्तानि ज्ञासनीयानि ।

उत्पत्तियाइ-चउव्विह-बुद्धि-समेया हवंति सुय-जोग्गा ।

भरहाभयाइणो विव (इह) दिट्ठंता आगम-पसिद्धा ॥ ८३

[औत्पत्तिकयादिचतुर्विधबुद्धिसमेता भवन्ति श्रुतयोग्या ।

भरताभयादय इव (इह) दृष्टांता आगम-प्रसिद्धा ॥ ८३]

“पुव्वमदिट्ठमसुयमवेइय-नक्खण-विबु(सु)द्ध-गहियत्था ।

अवाहि(ह)य-फल-जोगा बुद्धी उत्पत्तिया नाम ॥

भरह सिल पणिय रुक्खे सुइग पड-सरड-काय-उचारे ।

गय-घयण-गोल-समे सुइग-मग्गिस्थि-पय(इ)-पुचे ॥

[भरह-सिल-मिद-कुड्ड-वालु-न-हत्थी अगड-वणसडे ।

पायस-अइआ-पचे राडहिला पच पिश्रो अ ॥]

महसिस्थ-मुहियके य नाणए भिस्सु-वेडग-निहाणे ।

सिक्खाय(इ) अत्थसत्थे इच्छाय(इ) मह सयसहस्से ॥”

—[११२-१४०. औत्पत्तिकीबुद्धौ रोहकादि-कथाः]—

उज्जेणीए आसण्णे नडगामो । तत्थेगस्स नटस्स भज्जा मया । तस्स सुओ रोहय-
नामो सुइओ । पिउणा अण्णा परिणीया । सा रोहयस्स न सुइ वड्ढइ । तेण भणिया- ॥
‘जइ ताएण कज्ज, ता मम (सम) वड्ढसु’ । तीए भणिय- ‘कि तुम रुद्धो काहिस्मि’ ति ? ।

अपि च- “यस्मिन् रष्टे भय नास्ति तुष्टे नैव धनागम ।

निग्रहानुग्रहौ न स्त स रष्ट कि ऋरिष्यति ? ॥”

तेण राईए पिया भणियो- ‘एम पुरिसो’ ति । एव सुणिऊण सो चित्तेइ- ‘अवो !
पर पुरिसासत्ता एसा’ । न तीए सह आलवेइ ति । तओ तीए रोहय-‘विलसिय नाऊण ॥
भणियो- ‘पुत्तय ! सुइ वड्ढीहामि’ ति । तओ तेण भणियो पिया पुणो वि- ‘पुरिसो
पुरिसो’ ति । ‘कत्थ सो ?’ पुच्छिण नियय-छाया दाविया । ‘अहो ! जारिमो इमो
पुरिसो, सो वि एयारिसो’ ति बेलिओ साणुरागो महिलाए जाओ ॥ अण्णया पिउणा
सइ उज्जेणीय गओ रोहयसुइओ । गहिय-धण्णा य पत्ता सिप्पानई-तीरे । तओ तत्थ
पुच भोत्तण गओ से जणओ नयरि पम्हुट्ट पुडयस्स । रोहण्ण वि तिय-चउकाइ-सणा- ॥
हा लिहिया पुलिणे नगरी । तेण पएसेण राया आगच्छतो भणियो रोहएण- ‘भो !
अमुणिय-परमत्थ अपिसुणिओ तुरयारुद्धो य रायकुले पविससि ?’ । सजाय-विम्हएण य
पुच्छिओ राइणा । तेण वि जइ-विभाग दाविया नयरी । ‘को सि तुम ?’ । तेण भणियो
(य) भरह-सुओ ‘रोहय-नामो । बाहिरियाए वसामो ॥ राइणो य एगूणाणि पंच
मंतिसयाणि । एग बुद्धिमत् ताण सामिय गवेसेइ । तओ रोहय-बुद्धि-जाणणत्थ भणिया ॥
तग्गाम-वासिणो नडा- ‘जा एसा महल्लिया मे सिला, तीए मंडव करेइ’ । तओ
विसण्णा सवे वि । ‘रोहओ य जणएण विणा विम-सकाए न भुजइ । तओ रोहतो गओ
समवाए जणय-समीव । जणएण भणिय- ‘वच्छ ! पणट्ठा अम्हाण भोयणासा, जेण

- रादणा सिलाए मढवो कराविओ' । तेण भणिय—'एहि तार भुंजामो, पच्छा करिस्सामो' । पुणरुच च तेण भणिया गया सगेहेसु । अण्ण दियहम्मि खणाविऊण दीह-खड्ड निवेसिया तत्थ सिला, तम्स तले ठिय मव । निवेइय रादणो । 'केण कय ?' पुच्छिए सिद्ध—'रोहएण' ॥ तओ मढओ पट्टविओ, भणाविया य—'एम पत्तेण एत्तिउ धिय 'पच्चप्पिणियवो, न दुच्चलयरो, न उल(लि)ओ' । रोहओ पुच्छिओ । तेण 'वरुएण सह गधाविओ । बल जाय पि तद्मणाओ अयेड ॥ पुणो कुटुडो पसिओ 'एम एकागी जुज्झायेह' । अदाओ पुरओ कओ, तत्थ चुणत पडिनिन दट्ठण जुज्झउ पयत्तो ॥ पुणरवि तिलाणमणेगाणि चारि सहस्साणि पेसियाणि, 'तिल-माणेण य तेह दायव' । तओ आयरिस-माणेण गहिया ॥ पुणो भणाविया—'वालुया-वरच पट्टवेह' । तेहि
- ॥ भणिय—'सण्हा धूरा वा जारिसी कायवा, तारिस पमाण दसेहि' ॥ पुणरवि जुण्णो पेसिओ करी । अणु दियह च जीयंतस्स 'पउत्ती टापवा, न मयस्स । तओ तम्मि मए विन्नत्त रादणो—'दय ! अल्ल सो हत्थी न उट्टेइ, न चरइ, न पियइ, न ऊमसइ, न नीसमइ' । रादणा भणिय—'कि मओ ?' । तेहि भणिय—'डेवो भणइ' ॥ पुणो वि भणाविया—'नियय-कय पट्टवेह' । तेहि भणिय—'नागरिय-कनिय पट्टवेसु, जेण से
- ॥ मग्गाणुलग्गो आगच्छइ ॥ पुणरवि भणाविया—'वणसड उत्तरदिमाउ दाहिणेण करेह' । तओ आनासिओ उत्तरदिसाए गामो ॥ पुणरवि भणाविया—'अग्गिणो विणा पायस रहेह' । जइरडखर-पलले खीर-त्तदुलेहि सह वाली निक्खित्ता । उण्हाए य सिद्धो पायसो ति ॥ तओ सो धिय भणाविओ रोहओ जहा—'तए आगतव, नवर न कसिण पप्पे, न सुके, न दिवसओ, न राईए; न च्छायाए, न आयवेण, न पघेण, न उप्पहेण, न ण्हाएण, न महेलेण; न जाणारुडेण, न पाय-चारेण; न छत्तेण, न आगासेण' । तओ अगोहलिं फाऊण चक्क-मज्झभूमीए एडकयारुट्ठो चालणी-निमि-उत्तिमगो सज्जा-समयम्मि अमानासाए आगओ ति । साहिय, रादणो—'जहा ऽऽट्ठो आगओ रोहओ' । तत्थ सबहुमाण पृहऊण ठविओ समामण्णे ॥ पट्टमजाम-वि-उद्वेण पुच्छिओ नरवइणा—'सुत्तो ?, जग्गसि ?' । तेण भणिय—'जग्गामि' । 'कि चित्तेसि ?' । तेण भणिय—'अस्तत्थ पत्ताण किं दडो महत्थो, उदाहु सिह ?' । ति । रादणा भणिय—'साहेसु' । तेण भणिय—'दो वि समाणि' ॥ विइय पहरे पि पुच्छिएण कहिय जहा—'छगलिया-लिंढियाओ चाउणा कढिणाउ हवति' ॥ तइय-पहरे त्रिबुद्वेण पुच्छिओ—'किं चित्तेसि ?' । तेण भणिय—'खाडहिलाए जेतिय पुच्छ, एवइय सरीर, जेतिय पडर, तेत्तिय काल' ति ॥ चउत्थ-जामे बोहितो वि जाहे वाय न देइ,
- ॥ तओ 'क्वियाए विद्धो पुच्छिओ—'जग्गसि, सुवसि वा ?' । तेण भणिय—'जग्गामि' । 'किं चित्तेसि ?' । तेण भणिय—'पचाहि पियरेहि व जाओ—रादणा, वेसमणेण, चडालेण, खएण, विंछिएण । 'कह वियाणसि ?' । तेण भणिय—'नाएण पुहइ पालेसि जेण, तेण राय-पुत्तो । अपरिमिय दव-दाणाओ वेसमण-सुओ । रोसेण चडालो । सबस्स ख-हरणेण खगो । 'क्वियाए विंघणेण विंछिय-जाओ' ति । निरंघेण

[१५]

खंभि त्ति । राइणा मंति-परिकरुणत्थ पायओ लंविओ—‘तडाग-मज्झ-ट्टिय समं जो तड-ट्टिओ वधेड, त मति करेड ।’ तओ एगेण तडि सिछगं वधिरुण परिवेढेण वद्धो । म[ती] सवुत्तो । एयस्स उप्पत्तिया ।

[१६]

सुड्डए त्ति । जहा परिवट्ठि(घाई)याए पडहओ दवाविओ—‘जो ज करेह, तमहं करेमि’ । सुड्डओ पडहय चारिरुण राय-सभ गओ । तीए भणिय—‘कत्तो गिलाभि ?’ । सुड्डएण साहण दरिसियं । काइयाए पउमं दरिसिय, सा न तरड । सुड्डयस्स उप्पत्तिया ।

[१७]

मग्गित्थि त्ति । जहा मूलदेव-कंडरीएहि पंधे वचतेहि दिट्ठो एगो जुगणओ ॥ तत्तमहिलाए सह वचतो । तओ महिलाए अज्झोवण्ण कडरियं नाऊण गया दो वि अगओ । कडरिय वण-कुजे ठवेऊण ठिओ मग्गाम्मि मूलदेवो । भणिओ य णेण से भत्तारो—‘एय महिल पडवेसु मम महिला-पत्तगणत्थं’ । गया सा, दिट्ठो सो कडरीओ त्ति । अवि य—

सो तीए दिट्ठो भइउ व तेण वि सिरीय सा टिड्ढा ।

अण्णोण्ण-नेह-सार जाय मुरय दुवेण्ह पि ॥

‘खडगइछ दारओ जाओ’ भणतीए मूलदेवाउ गहियमुत्तरिअं । मूलदेवस्स उप्प-त्तिया, विसेस पुण महिलाए त्ति ।

[१८]

पइ त्ति । जहा दोण्ह भाउगाण एगा भजा । दो वि से सर(रि)स त्ति लोग-चाओ । ॥ राइणा मती पुच्छिओ—‘किमेवमेयं ?’ । मतिणा भणिय—‘अत्थि विसेसो’ । तओ मणाविया पुव पच्छिम गामेसु गतूण तम्मि दिवसे आगच्छतु ते पइणो । तओ वल्लहो पच्छिमदिसाए पेसिओ, इयरो पुवाए, जेण से जतस्स आगच्छतस्स य सम्मुहो छरो । अहवा दो वि गाम-गया जरयाभिभूया पसिड्ढा । तओ पच्छिमदिस-ट्टियस्स गया । मतिस्स उप्पत्तिया ।

[१९]

पुत्त त्ति । जहा एगो वणिओ दोहि मज्जाहि सम रज्जतर गओ । तरवेव मओ । एगाए भजाए लहुओ दारओ जणणीए विसेस न याणह । पुत्त-जणणीए दम हउड । ‘मम एगो दारओ’ विइयाह भणइ मम त्ति । तओ मतिणा दोघि दव-रासीओ काऊण दारय घेतूण ‘छिदेह’ त्ति भणिया । ठिया तुण्हिका सउक्की । जणणीए भणियमल ॥ मम दवेण, मा दारय छिंदह । तओ दिण्णं तीए दव दारओ य । मतिस्म उप्पत्तिया ।

[२०]

महुसित्थे त्ति । कुनिंद-मारियाए धुत्तेण सह गुविले निहुवण-ठियाए महुयंडय दंड । भत्तारो य किणितो चारिओ । गयाणि तत्थ न पेच्छइ । तओ तह चिय ठइऊण

सुङ्गस्य उपपत्तिया ।

[९]

विइओ । निहिम्मि दिट्ठे महिल परिक्खड्ड 'रहस्सारिहा न व ?' ति । 'न तए कस्स वि कहेयव- 'मम अण्णोण पड(डु)र-ण्णो कायो पविट्ठो' । तीए वयंसियाए सिट्ठ । परपरेण राइणा सुय । हवारिओ वणिओ । सन्मावे सिट्ठे दिण्णो से निही । वणियस्म उपपत्तिया ।

[१०]

तडओ । विट्ठ विविसरत दड्ढण पुत्तिओ म(मा)गवेण खुड्ढओ- 'किमेसो निरूरे ?' । सुङ्गएण भणिय- 'विट्ठ निहालेइ सब गयत्तणओ ।
" 'जळे निण्णु इयळे निण्णुसाकासे निण्णु माकिनि ।
विण्णुमालारुळे लोके नास्ति किञ्चिदवैष्णवम् ॥'

सुङ्गस्य उपपत्तिया ।

[११]

उधारे ति । जहा एगो दिओ भजाए सह वधइ गार्मंतरम्मि । धुत्तम्मि अणुरत्ताए
" निच्छूढो भत्तारो । करि(र)णियाण पुरओ वरहारो लग्गो । दिएण भणिय- 'ममेसा भजा, नरमेयस्साणुरत्ता' । 'कि मे सबल ?' । दिएण भणिय- 'तिल मोयगा' । तिण्ण पि दिण्ण विरेयण । तओ विट्ठ-निरूपणेण निच्छूढो धुत्तो । करणियाण उपपत्तिया ।

[१२]

गय ति । जहा वसतउरे राया भणइ- 'जो हत्थि तोलेइ, तस्स लक्ख देमि' ।
" एगेण नानाए हत्थि काऊण नाना अत्थाह-जले वूढा, रेहा य कया । तओ कक्किऊणं नाव कट्ट लोहाईणि भरिऊण वूढा पुणो वि । तोलिएहिं य कट्टाईहि नाय परिमाण । तस्म उपपत्तिया धुत्ती ।

[१३]

घयणो ति । जहा एगो गायण भंडो राइणो रहस्सिओ । तस्स पुरओ राया देवि
" वण्णेड जहा निमण्ण(राम)या । भंडो भणइ- 'मा एव भणसु, नवर जाए वेलाए सा वाय-
मोक्ख करेइ, ताए वेलाए पुप्फ-गधे वा देइ' । एय जाणिऊण दिंती न गहियं पुप्फ,
तओ वाउ-गधे समुच्छलिए हसिय राइणा, विलिया देवी, रुट्ठा भडस्स, आणत्तो निविसओ । तओ दीहर-वसमुआहणाणि भरेऊण पयट्ठो देवि दसणत्थ । तीए (तेण)
भणिय- 'अणेगा[णि] देसतराणि गतवाणि, इमिणा निमित्तेण तेणोवाहणाओ गहियाउ'
" ति । 'मा देसतरेसु एसो साहेस्मइ' ति लज्जतीए, धरिओ भंडो । घयणस्स उपपत्तिया ।

[१४]

गोलय ति । जहा जउमय गोलओ नासाए पविट्ठो । तत्थ(त्त)-सलागाए कट्ठिओ । कट्ठयतस्स उपपत्तिया ।

“न हि भवति यन्न भाव्य भवति च भाव्य त्रिनाऽपि यत्नेन ।

करतल-गतमपि नश्यति यस्य तु भवितव्यता नास्ति ॥”

तत्रो गंतूण गेह कओ तस्स सरिसो जक्खो । पडुऊण देइ तदुवरि मक्खडाण भत्तं,
ते य तमारुहिऊण खायति । अण्ण-दियहम्मि निमतिया से पुत्ता, ये(गो)विया य ।
गवेसतस्म य सिद्ध जहा—‘ते सुया मक्खडा जाया’ । आगओ से गेहं, जक्खमवणेऊण ।
निवेसिओ से द्वाणम्मि । तओ किलकिलेता जारूडा तदुवरिया मक्खडा । तेण भणिय—
‘जहा दीणारा इगाला जाया, तहा पुत्ता वि ते मक्खडा’ । तत्रो टिण्ण निहिस्स अद्द ।
उप्पत्तिया एयस्स वि ति ।

[२६]

सिक्खं वि । जहा एगो उज्झाओ ईमर दारए ‘अज्झावेइ । तेण वहु दब्बं लद्धं । ”
‘ग-ठंठ मारिस्सामो’ न दब्ब से नीणिउ देति । उण्णया जाणाविय सयणाण । अह
ऊणि पडिय-च्छलेण दब्ब नईए पडुविस्सामो, त तुम्हे धित्तव’ । तेण य अट्ठमि-
चउदसि-पम्पहासु तिहीसु ‘एस अम्हाण आयारु’ ति भणतेण माणाय(नीणिय) सब्बं
दा । ते पच्छा अप्पणा पण्णा(ला)णा ति । एयस्स उप्पत्तिया ।

[२७]

अत्थसत्थे वि । जहा दुण्ह महिलाण एगो दारओ । नरर देवीए भणियाओ—
‘मम सुओ मे वणहार उडिस्सइ, ताव एगद्धा राइह’ । न पुत्त-मायाए पडिन्न, सा
निद्धाडिया । देवीए उप्पत्तिया ।

[२८]

‘इच्छाइ ति । जहा मय-वह्याए पड-मेत्तो भणिओ । सम्भावे कहिए मतिणा ”
एगत्य तुच्छ कय दब्ब पच्छा अप्पणो अन्नत्थं बहूय । सो पुच्छिओ—‘कयरं
इच्छसि ?’ । तेण वहुगमिच्छिय । मतिणा भणिय—‘ता देसु एय एयाए’ ति ।
मंतिस्स उप्पत्तिया ।

[२९]

सयसहस्स वि । जहा एगो धुत्तो भणइ—‘जो म अपुवं सुणावेइ, तस्साइ ”
सयसहस्स-भोछ खोरयं देमि’ । सिद्धपुत्तेण भणियं—

“तुज्झ पिया मम पिउणो घरेइ अणूणम सयसहस्स ।

जइ सुय-पुव्व दिज्जउ अह न सुय खोरय देसु ॥”

सिद्धपुत्तस्स उप्पत्तिया ।

इय एवमाई बहवो दिट्ठता आगमाणुसारेण साहेज जहाअसर भवियाण बोहणट्ठाए । ”

‘भरहाइ-वरिय भणिय ।

दाविय भत्तणो मह । तओ नायमणेण—‘नृणमसई एमा, कहमन्नहा एवंविहं सुरय
ट्ठाणय दावइ ?’ ति । कुविंदस्म उत्पत्तिया ।

[२१]

मुदिय ति । जहा पुरोहिओ लोगाण नासे गिण्हइ, अप्पेइ य । तओ दमणेण
‘किलेसेण चिट्ठो समप्पिओ सहस्सिओ नउलो । फालतरेण य मग्गिओ न देइ । दमणो
घाउलीहूओ । तओ अमच्च पथेण वच्चत मणइ—‘अप्पेसु मे भो ! पुरोहिया नउलय’ ।
समुप्पण्ण-करुणेण भणिओ रायास्मचेण—‘एवस्म नउल पुरोहिओ पुव-गहिय न
समप्पेइ’ । तओ संवच्छरायण मास दिवस परियणाइ पुवं पुच्छिओ मरिसेस पउच्चि
दमणो । राहणा वि जूय-छलेण घेत्तूण पुरोहिया मुदिय पट्ठाविओ मणूसो पुरोहिय-
भारिया ममीवे—‘पुरोहिओ मणइ एएणाभिण्णाणेण अणुग-कालाइसु ओ गहिओ
नउलगो त समप्पेसु’ । तत्तो य चित्तूण आग-ओ पुरिमो । दरिसिओ दमगस्स,
परियाणिऊण गहिओ । पुरोहियस्स’ विची छिन्ना । जहा राउणो उत्पत्तिया ।

[२२]

अंके ति । जहा एणेण नउलगो दीगाराण भरिओ समप्पिय(ओ) । तओ मग्गिण्ण
‘कूढाण भरिऊण समप्पिओ । वनहारो जाओ । कारणिएहि पुच्छिओ—‘केत्तिया
मायति ?’ । तओ नउलय परिमाणममुणतेण भणिय मेण्हतए[ण] जहा—‘सहस्सं
पक्खित्ता’ । ण माया । इयरेण—‘अट्ठ सयाणि’ तेहिं पडिपुण्णो । तओ दवाविओ
सुंदर दध ति । कारणियाणमुप्पत्तिया ।

[२३]

नाणय ति । जहा एव चिय सव्व, नरर कालो यहओ समप्पिओ नउलयस्स ।
एते य नरा दीणाग । तओ नाऊण दवाविओ अण्णे सुदरे । कागणियाण उत्पत्तिया ।

[२४]

भिकखु ति । जहा एव चिय मत्तरइस्म य नउलगो अप्पिओ । न देइ । तेण
जुआरा ओलगिया । तेहि भणिय—‘जाए वागए वय तेण सह जपामो, ताए बेलाए
‘मग्गेअसु’ । तओ जुआरा रत्तनर बेस काऊण गया । भणिय च पेहि—‘जाए चेइयाइ
वंदिऊणागच्छामो पुवंदेसाओ, ताए एय सुउण्णय ठरेसु; अण्णे य गहिय-सुउण्णा
भिकखुणो आगमिस्सति, ताण वि ठवियव’ । एवम्मि असरे मग्गिओ तेण नउलो ।
तओ तीए लोलि(ल)याए मग्गिओ अप्पिओ नउलो ति । जुआराणमुप्पत्तिया ।

[२५]

चेटग निहाणे ति । दोहि मेचेहि निही दिट्ठो ‘कल्ल सुदर दिणे बलिदाणाइ पुवय
गिण्हिस्सामो’ ति भणिऊण गया निय-मेहेसु । तओ एवेण घेत्तूण दव इगाला तय्य
छदा । विइय दिवसे वि सो इगालापुरिओ दिट्ठो । धुत्तेण भणिय—‘अओ मद-पुण्णा
वय, जेण दीणारा इगाला जाया’ । अहो ! यचिओ ति इमिणा धुत्तेण विगार अदावत्तेण
भणिय दूहएण पि—

धुवसु' । तहा कए सिद्ध सब । अबो ! जाण कए एतियाण किलेसो किअइ, ताण
एयारिसं चेदिय ति । तओ तहारूवाण येराणं अते पवइओ । विहरतो य तहाविह-
भवियवयाए पत्तो तत्थ, जत्थ सो सुओ राया जाओ । भिक्खं भमतो य पविट्ठो
पुत्तावासिय-वुज्जाए घर । नाऊण य दिन्न मडएहि सह सुवण्णय । नीहरते य साहुम्मि
कओ कलयलो - 'एस चोरु' ति । दिट्ठ सुण्णय । नीओ नरिंद समीवे । पच्चभि-
ण्णाओ थणधाईए, रोईऊण साहिया पउत्ती राइणो । तेण वि पणमिओ भाय सार ।
वज्जा वि आणत्ता निविसया । कओ तत्थ वासारत्तो । कओ राया सावगो,
सेम-लोगो य । गच्छतस्स य वासारत्तय-समत्तीए भणानिया परिभट्टिया धिजाईएहि
जहा - 'मम पोह काऊण मा वचसु' । तीए एव लंतीए वि 'पवयणस्स उण्णई
भवउ' ति मण्णमाणेण भणियमाणेण चि - 'जइ मए कय, काल-क्रमेण जोणीए ॥
नीहरउ, जइ अनेण तो जइत्ति' । तओ पुट्ट फोट्ट । जाया पवयणस्स उण्णाइ ति ।

॥ वज्जा-कहाणयं समत्त ॥

विणय-रहिओ न ठाण पावइ जह निंबओ पुणो लहइ ।

विणयार्हितो पुरिसो दिट्ठतो निंबओ चेव ॥ ८५ ॥

[विनयरहितो न स्थान लभते यथा निम्बक पुनर्लभते ।

विनयवान् पुरुषो दृष्टान्तो निम्बकश्चैव ॥ ८५]

कथमिदम् ? -

— [१४२. विनये निम्बक-कथा] —

धणयपुरि-सकासाए उजेणीए जिणवयण-भाविय-मई अंबरिसी वभणो, मालुगा ॥
से भारिया । निंबओ सिं पुत्तो । मालुगा पचनमोक्का-परा पचत्तीभूय ति ।

अपि च - "सरे क्षयान्ता निचया पतनान्ता समुच्छ्रया ।

सयोगा विप्रयोगान्ता मरणान्त हि जीवितम् ॥"

तओ अंबरिसी निंबएण सह पवइओ । सो य निंबओ पाचोदयाओ काइय-भूमीए
कटके निबिखवइ, सज्झाय-पढण-समए लिक्खइ, वक्खाण-चेलाए विकह करेइ, सबहा ॥
सब सामापारिं वितह करेइ ति ।

'ज मणसि त न काह जत्तो वारेसि तत्थ वचामि' ।

किं ते अलिजराओ उदय धित्तु नय(इ) नेमि ? ॥"

तओ मणिओ छरी साहहि - 'निंबओ वा चिट्ठउ, वय वा चिट्ठामो' । तओ नीणिओ
निंबओ । तेण य सह नीसरिओ जणओ वि । अण्ण-विहारो गयइ, तत्थ वि अविणी-
पत्तणओ निकालिया । एव किल उजेणीए पचसु वि वसही-सएसु कत्थ वि ट्ठान
न लह ।

अण्णासत्ता महिला घग्-सार पुत्तय च भत्तारं ।

नासेइ कट्ट-जाया वज्ज व निरकुसा पापा ॥ ८४

[अन्यासत्ता महिला गृहसार पुत्तय च भर्तारम् ।

नाशयति काष्ठ-जाया चत्रेन निरङ्कुशा पापा ॥ ८४]

कथमिदम् ?—

— [१४१. दुष्टस्त्रियां वज्जा-कथा] —

घसतउरे नयरे कट्टो सेट्टी । वज्जा से भारिया । आगन्त-सत्ता पत्नया दारयं ।
जाओ अट्टयारसिओ । तओ 'महिला पुत्तो सुट्ठी होउ' चि भागतो णेगतियमरुय सप्पच्छो
एण मोत्तूण गओ देसत्तर दव निमिच्च सेट्टी । आलण्णाईहिं नट्टिया मरुगस्स चि ।

॥ "जत्थ तरणो महहो तरणी-मज्झमि तत्थ किं सील ? ।

'पुत्तो न्निच्च पिडालो रसोत्तओ भड्डलो अहमो ॥"

तस्स य त्तिण्णि रयणाणि कुबुडो केणइत्थो भयणमलागा य । सां य त मरुयं
पविसत्त से(म)नइ । मुणिया हियएण चारिया मुण्ण स चि—

"गुण-देसे णावेक्खइ जो रत्तो होइ जम्मि वट्ठुम्मि ।

॥ जो अण्णियाए दइओ अहवा सो अहं वप्पो चि ॥"

पुणरुत्त च फलहती चानाड्या पयणसेलाया । सुय च जालतरिण मरुएण
भिक्षा गय-मुणि-जुवत्तय परोप्पर मणियमुल्लत—'जो एयस्म कुबुडयस्म सीस
खाइस्सइ, सो ज्झत्ति राया भविस्सइ' । तओ वमणेण भणिया वज्जा—'कुबुडस्स
मस पया(सा)हेसु' । तीए भणिय—'पुत्त सरिच्छो एमो, अण्ण ते मस देमि' । तेण
॥ भणिय—'किमेत्थ वट्ठणा ? इमस्म मस देसु' चि । तओ मारिऊण पत्ताहिय से मस ।
आर भट्टो आगच्छइ ण्हाइऊण, तान लेहसालाए पत्तो [पुत्तो] छुहालुओ 'दाएउ भत्त'
मग्गतो । तओ खाविऊण कुबुडय-सीस पट्टविओ । आगओ मरुओ । परिपिट्ठ सीस-
रहिय मंस । 'कत्थ सीस ?' ति पुच्छियाए तीए भणिय—'पुत्तस्स दिण्ण' । तेण
भणिय—'हा ! दुट्ठ कय, सीस कएण मए मारिओ, त च तए पुत्तस्म दिण्ण, ता जइ

॥ त चिय पुत्त मारिऊण देसि, तओ ते ह पुरिमो' । तीए भणिय—'मा एव भणसु,
परिचत्तो एम मग्गो चिलातेहि पि' । तेण भणिय—'किमेत्थ ननु पलत्तेण ? जइ मए
कज, ता ज्झत्ति पुत्त मारिऊण देसु' । 'एव' ति पिडिण्णे थणधाई दारय घेतूण
मुणि[य] पुत्तता पलाणा, कमेण य पत्ता देसत्तर । अपुत्त-नरिंद-मरण पचदिवादि-
वासणेण सो चिय दारओ राया जाओ चि ।

॥ "येन यथा भवितव्यं न तद् भवति अन्यथा ।

नीयते तेन मार्गेण स्वयं वा तत्र गच्छति ॥"

कालतरेण पत्तो कट्टसेट्टी । पणट्ट-सोह ममाण सरिस मदिर निएऊण पुच्छिया
वज्जा जाइ पशुत्तर न देइ, तओ पुच्छिओ कीरो । तेण भणिय—'ताय ! पज्जराओ

१ क मुत्तो । २ इ क सिण° । ३ इ क पिठि° ।

दोसानल-पज्जलिओ इह परलोए य पावए दुक्खं ।

गगा-नावियनदो व धम्मरुइणो सगासाओ ॥ ८७

[दो(द्वे)पानलप्रज्वलित इह परलोके च प्राप्नोति दुःखम् ।

गङ्गा नाविकनन्दवद् धर्मरुचे, सकाशात् ॥ ८७]

कथमिदम् ?—

— [१४४. द्वेपे नाविकनन्द-कथा] —

नावियनदो गंगं उत्तारेइ । तत्थ य लोणेण सह नावारूढो धम्मरुई नाम साह उत्तारिओ । लोगो य मोछं दाऊण गओ, मुणिणो तं नत्थि । तेण सो तत्थ वालुगा-मज्जे निरुद्धो । समइकंता भिक्खा-वेला । समुप्पण्ण-रोसेण य दिट्ठीविस-लद्धीए छारीकीओ नंदो । अट्टज्झाण-दोसेण य सहाए घर-कोइलगो जाओ । धम्मरुई वि विहरमाणो ॥ गहिय-पाण-भोयणो न चिय सहमछीणो । दट्ठण य मुणिं सजाय-रोसो तदुपरि कयवर पाडिउमाढत्तो । पुणरुत्त निद्धाडिओ वि जाहे न डाइ, तओ दट्ठो पुणो वि ठिट्ठीए । तथो मयग तीरे उप्पण्णो हसत्ताए । साह वि सीयकाले भमतो पत्तो तमुद्देस । पयडी-हय-कोवो य भरिऊणमुदयस्स पक्खाओ मुणि-उवारं वरिसिउ पयत्तो । जाहे न डाइ, तओ दट्ठो पुणो वि दिट्ठीए । जाओ अजणपव्वए केसरी । साह वि तहाविहं-भवियव्व ॥ याए सत्थेण सह तेण समीवेण गतु पयत्तो । दट्ठण त, मोचण सत्थं पहाविओ मुणि-णोअभिमुह । तत्थ वि मारिओ सत्तो वाणारसीए दिय-सुओ जाओ । जाओ अट्टवारि-सिओ । दट्ठण य तं रिसिं अण्ण-डिंमेहिं सह धूलि-लेडुमाइएहि उवसग्ग काउमाढत्तो । नियत्तेसु वि डिंमेसु जाहे न सो चिट्ठइ, तओ छारीरूओ समणो उप्पण्णो तत्थेव राया । सुमरिया पुव्व-भवा । तओ समुप्पण्ण-भएण मुणिणो जाणणत्थं अवलविया ॥ एसा पण्हा—

“गगाए नाविओ नदो, समाए घरकोइलो । हसो मयग-तीराए, सीहो अजणपव्वए ॥

वाणारसीए बडुओ, राया तत्थेव आगओ ।”

जो एय पण्ह पूरेइ; तस्स राया अद्धरत्त देइ । तओ सवे वि पूरिउमारद्धा; न तपाणुरुग्गमुत्तर जाइ । जाव विहरमाणो पत्तो नयरीए मुणी । आर[ह]ट्ठिएण भणियं— “मयव ! पण्ह पूरेसु” । तेण भणिय—“पढसु” । “गगाए ‘नाविओ नदो’ ति, इच्चाइ-भणिएण पूरिया मुणिणा—

“एतेसिं घायओ जो उ सो ते ओरे(अज्ज, एत्थेअ) समागओ ॥”

गओ आरहट्ठिओ । पडिहारेण निवेइय राइणो । पविट्ठो । पूरिए य पण्हाए मुच्छिओ राया; समासासिओ च्चेणरसाइएहि । दिट्ठो हम्ममाणो आरहट्ठिओ तेहिं पुरिसेहिं । ते “वारिऊण भणिय राइणा—‘मो ! कह तए पण्हत्थो नाओ ?’ तेण भणिय—‘देव ! एस सैमाणत्थो(त्तो) पव्वइएण पण्हत्थ घडतेणाणीओ’ । राइणा भणिय—‘कत्थ सो मुणी ?’ ।

१ ह क विय । २ ह क मारिओ । ३ क वाण । ४ क मगा” ।

अवि य- “कल्हको डमरको असमाहि को अणेनुदको य ।

एसो य अप्पसत्थो परिहरियको पयत्तेण ॥”

तओ उज्जाण गय पियर रोयत दट्टण भणिय निजएण- ‘ताय ! किमेयं ?’ ।
तेण भणिओ- ‘तुज्ज चिद्धियएण आयया मैदिरमह पि सवुत्तो भि’ । तओ समुप्प-
न्न-पच्छायावेण भणिय निवएण- ‘ताय ! एकयारा(र) पवेस करेसु, जेणायणेमि ते
दक्ख’ । तओ पुणरुत्त भणिओ गओ से जणओ आयरिय-ममीवे । त च चेत्थय सहिय
दट्टण सरुद्धा सबे मुणिणो । अवरिसिणा भणिओ गुरू- ‘सपय सामायारीए चिद्धि-
(यद्धि)स्मइ’ । तहा वि णेच्छति साहुणो निवय । आयरिएहि भणिय- ‘तहा वि
इक्खदिवस पाहणया सपत्ता(सत्ता) चिट्ठतु’ । एव च ऋए जह-द्विय मामायार(रि)
॥ पउजतण आराहिया गुरूणा सह सबे मुणिणो, जार सबसघो चि । उवणओ कायवो ।

अमुणिय जिणिंद वयणा सजम-कलिया वि नेय(व) उवइइ ।

पडिवज्जते सम्म जह सीसा पूसमित्त(भूड)स्स ॥ ८६

[अमुनि(ज्ञा)तजिनेन्द्रगचना समयकलिता अपि नैवोपदिष्टम् ।

प्रतिपद्यन्ते सम्यग् यथा शिष्याः पुण्यमित्रस्य(भूते) ॥ ८६]

— [१४३ अज्ञाने पुण्यभूति-शिष्य-कथा] —

अत्थि भरहद्ववासे सुरनगर-विन्धम सिववट्टण नगर जयलच्छि-सकेय द्वाण । मु(तु)-
डिंघो राया । बहुसीस-परिवारो पूसभूई आयरिओ । तेण य राया सावगो कओ ।
अणया सुहम क्षाण पविसिउकामेण सरिणा वाहरिओ सण्णो बहुस्सुओ पूसमित्ता-
॥ भिहाणो साह । समाढत्त एगत्य निगुजे ज्झाण । ते बदमाणे सीसे दूराओ अवणेइ
‘मा विग्घ भविस्सइ’ । त च ज्झाण महापाण सरिस, ऊमामा वि न सम्म उवलक्खि-
ज्जति । तओ तहाविह आयरिय दट्टण भणिय सेस मुणीहि- ‘भो ! काल-गय पि आय
रिय न कहेसि !’ । तेण भणिय- ‘मा विग्घ करेह ज्झाणस्म’ । तओ जाहे ऊमास-
नीसामा वि नोवलक्खज्जति । तओ गतूण कहिय राइणो जहा- ‘काल-गय पि आयरिय
॥ वेयाल-साहणत्थ न एम लिंगी अम्हाण कहेइ’ । तओ आगतूण निरुस्सासो दिट्ठो खरी
राइणा । पूसमित्तेण वारिजता वि समाढत्ता सज्जती । ‘नूण’ विणासिजइ’ सि मण्णमा-
णेण छित्तो पायगुट्टए । विषुद्वेण य भणिय गुरूणा- ‘अज कीस ज्ञाण वाघाओ
कओ ?’ । तेण भणिय- ‘किं न पेच्छसि एते अगीयत्थे नियय-सीसे ?’ । तओ ते
सरटिउण भणिय गुरूण चि ।

॥ अपि च- “अज्ञान राहु कष्ट क्रोधादिभ्योऽपि सर्वपापेभ्य ।

अर्थ हितमहित वा न वेत्ति येनावृत्तो लोभ ॥”

उवणओ कायवो ।

पूसभूइ सीस कहाणय समत्त ॥

कथमिदम् ?—

— [१४६. आलोचनानालोचने मल्लद्वय-कथा] —

कुवेरपुर-सकासाए उज्जेणीए जियसत्तू राया । सबत्थ रज-विक्रमाओ समत्थ-मल्ल-
चूडामणी अट्टणो ने(ना)म मल्लो । इओ य सोपारए नयरे सीहगिरी राया । सो य
मल्ल महसय कुणइ वरिस-वरिस । सो(जो) य जिणइ, तस्स पडागाए सह बहु रित्तं ।
देइ । सो य अट्टणो तत्थ गतूण दवेण सह जइ(य)पडामं गेण्ह[इ] । अण्णया चित्तियं
राइणा—‘ओहाणणा मम एसा, जमण्ण—रजाओ पडाग गेण्हइ । तओ दिट्ठो मच्छिओ
वस पियंतो । ‘जोगो’ त्ति काऊण गाहिओ निजुद्ध । पोसिओ बलकारि-दवेहि । पत्ते य
महसवे तरुणो त्ति विणिज्जिओ अट्टणो, मच्छिय-मल्लेण गहिया पडागा सह दव-साहु-
कारेण । विमण-दुम्मणो गओ अट्टणो उज्जेणि-हुत्त । चित्तियं च जेण—अण्ण जुवाणय-
मण्णिस्सामि । वच्चतेण सुरद्धाविसए दूरुल्लुत्तिया-णाम गामो, तत्थ ट्टिएण दिट्ठो
एगो हि(हालि)ओ एमेण हत्थेण हल बाहेतो, दुइएण फलि(ल)हीओ उप्पाडेतो,
दूर-लवप तीमिण घडएण भुंजमाणो, आवडिय-पुरीस च वोसिरतो । ‘उचिओ एसो
मल्लत्तणस्म’ भावेतेण भणिओ अट्टणेण—‘का ते जीविया ?’ । तेण भणिय—‘करि-
सणेण’ । तेण भणियमहमट्टणो भयतमीसर करेमि, जइ मे वयण करेसि’ । ‘एवं’ ति ”
य पडियण्णे महिलाए कप्पास-मोछं दाऊण नीओ सो उज्जेणीए । वमण-विरेयण-
पुषप आरोवियं बलं । जाओ महात्तल-परकमो । सिक्खविओ वि(नि)जुद्ध । पयट्ठो
सोनारि(पार)याभिमुह । कमेण य अहावेतो बल पत्तो महसवे । निग्गाओ राया ।
सपत्तो जेग-मल्ल सहिओ मच्छियमल्लो । मंगलतूरेसु, आवूरिएसु सखेसु, जयजयावियं
नागहेहि, पणच्चिउमारद्धा मच्छिय-फलिह(लहि)मल्लि त्ति । अवि य—

घग्गति दो वि नचति दो वि पहरति दो वि जय-सुद्धा ।

निवडंति दो वि उट्ठंति दो वि अहिणो व घरणीए ॥

प(पा)यत्तल-गुट्ठि-कौप्पर-जाण-पहारेहि जुज्झित्त दिनस ।

सच्चुणिय-सवगा संपत्ता दो वि निय-ठाणे ॥

तओ पुच्छिओ अट्टणेण फलहीमल्लो—‘पुत्तय ! कि ते बाहइ ?’ । तेण वि ‘गुरु’ त्ति ”
काऊण निरासकेण साहिय जह-ट्टिय । तेण वि अब्भग-सेव(च)ण-मलणाइएहि पउणीकओ ।
मच्छियमल्लो वि राइणा पुट्ठो—‘कि ते बाहइ ?’ । तओ गारव-लजाइ-विनडिय-मणेण
मणियमणेण माणेण—‘अल मद्दण-भंगणोरकमेण, न मे तेण य वराएण थेना वि
पीडा कीरइ’ त्ति । पच्चूसे तह चिय लग्गा दोणिण । मच्छियमल्लो अचिय सरीरो जाहे
न तरइ जुज्झित्त, तओ वइसाह-ट्टाण काऊण ठविओ । तेण भणिओ अट्टणेण फलहि ”
त्ति । तओ सणाल तोडिय सीस । गहिया पडागा । पुरिं सपत्ता, सपत्त-तिवग्गा-सुह
त्ति । अओ भण्णइ—अट्टणेण पुच्छिएण जह-ट्टिय फलिह(लहि)मल्लेण सिद्ध, तहा गुरुणो
आलोएयव, न जहा मच्छियमल्लेण कय तहा कायव ।

— फलिह(लहि)मल्ल-क्खाणय ‘समत्त ।

तेण भणिय - 'उज्जाणे चिट्ठह' । तओ पट्टविया मतिणो - 'अभय-पसाए कए आगच्छा-
सो मे वदणत्थ' । आगओ राया । कया धम्मकहा । जाओ सायगो । कया खामणा ।
आलोइय निंदिय पडिबत्त कय-जहारिह-पायच्छित्तो य सिद्धो मुणि ति । उवणओ
कायघो ।

नद-कराणय 'समत्त ॥

तव-सोसिया वि मुणिणो कोव-परा भारिऊण जतु-गणे ।

सावेण महानरए वच्चती(ति) करड-कुरुडु(ड) व ॥ ८८

[तप शोपिता अपि मुनय कोपपरा भारयित्वा जतुगणान् ।

शापेन महानरके व्रजन्ति करट-कुरुग्राविव ॥ ८८]

कथमिदम् ? -

— [१४५ कोपे करट-कुरुट-कथा] —

बेसमणनयरि-कप्पाए कुणालाए महानयरीए नाणाविह तर विसेम-सोसिय-तणुणो
मामरूपेण विहरमाणा सयत्ता सद्धिबरोज्झा(ण्णा)या दोभि करड-कुरुडाहिहाणा तव
स्तिणो । नयर-निद्धमणासण्ण-यसहीए आवासिया । 'मा मुणीणमुवइवो हवउ' ति
देवया निओगेण न नयरि मज्झे घरिसइ । नागरया य निंदिउ पयत्ता । पुणरुत्त च
हीलिअमाणेहि समुप्पण्ण कोवानलेहि भणियमेएहि -

'वरिससु देव ! कुणालाए' करडेण इमम्म भणिए,

कुरुडेण भणिय - 'दिउसाणि दत्त पच्च य' ।

पुणो वि भणिय करडेण - 'मुडि मित्ताहिं धारहिं'

कुरुडेण भणिय - 'जहा राई तहा दिवत्त(वा)' ॥

भणिऊण गया साकेय । नगरी वि सजणवया पन्नरसहि अहोरत्तेहि पक्खित्ता
समुइमि । ते वि तइयवरिसे* रुज्झाणोवगया भरिऊण उववण्णा सत्तमपुढवीए
कालनयरे(रए) धावीससागरोवमाउणो नेरइया जाया । कुणाला विणासकालाओ य
तेरसमे वरिसे महावीरस्स केवल समुप्पण्ण । उवणओ कायघो ।

करट कुरुड कराणय 'समत्त ॥

सम्ममणालोएतो मच्छियमल्लो व वच्चइ विणास ।

आलोए(य)तो सम्म फलहीमल्लोवमो होइ ॥ ८९

[सम्मगणालोचयन् मिच्छि(मारिस्स)कमलवद् व्रजति विनाशम् ।

आलोचयन् सम्मग् फलहीमलोपमो भवति ॥ ८९]

इच्छतस्स वि पूया न होइ जह धम्मघोससाहुस्स ।

पुण्ण-रहियस्स जायइ धम्मजसस्सेव पुण्णेहिं ॥ ९१

[इच्छतोऽपि पूजा न भवति यथा धर्मघोषसाधो ।

पुण्यरहितस्य जायते धर्मयशस इव पुण्यैः ॥ ९१]

कथमिदम् ?—

— [१४८ निःस्पृहपूजायां धर्मघोष-धर्मयशः कथा] —

निवग्ग-साहणुजय-जण ममाउलाए चारवड सकासाए कोसंगीए महानयरीए राय-
सिंहमंदिर अजियसेणो राया । चारिणी महादेयी । तीए चिय सुयरयण-महोअहिणो
धम्मसु आयरिया । ताणं च दो पहाणसीसा धम्मघोसो धम्मजमो य । अज्जचं-
दणाणुसारिणी विणयनई पत्तिणी । चिगय-भया से सीसणिया । तीए भत्तं पच्चकलाय । ॥
सणेण य महापूया मकारेण य निज्जविया । ते य धम्मघोस-धम्मजसा 'चत्तारि वि-
चित्ताड विगड निज्जहियाणि चत्तारि' इमिणाऽऽगम-विहाणेण सरीर-परिकम्म क्कउमा-
दत्ता ।

इओ य उल्लेणीए नयरीए अणेग-नरनाह-पणय-पाय-पकओ रायसिरि-सकेयट्ठाणं
पडपओओ महानरिंदो । तस्स य दोन्नि पहाण-पुत्ता भाउणो पालगो, गोपालगो ॥
प । गोपालगो निष्णिण क्कम-भोगो पवडओ । पालगो राया सवुत्तो । तस्स दोण्णि
वि पहाण-पुत्ता भाउणो अवत्तिनद्धणो, 'रि(र)द्ववद्धणो य । अवत्तिनद्धणं रायाणं
'रि(र)द्ववद्धणं च जुअराय क्कळण पवडओ पालगो ति । अण्णया वसत्तुम्वे नटणवेणोवमे
पाहिक्कजाणे धीसत्थ रमतीए जुअराय-भारियाए चारिणीए सरीर सोह निएज्जण चित्ति-
य-मवत्तिनद्धणनरिंदेण । अवि य—

“किं मज्झ जीविणं ? रत्तेण वि जट इमाइ सह भोगे । -

सुरसुदरि-सरिसाए जहिन्ठिय भो ! न भुजामो ॥

सो चिय जयम्मि धण्णो मो चिय सोहग्ग-गविओ स-भओ ।

जो एयाए पाअइ सुह-कमल चचरीउ व ॥”

तओ सजाय-धम्महेण पडविया दई । साहिओ नरिंद-हिप्पाओ । तीए भणियमलमे-
याए सक्काए, परिहरिओ एम मग्गो सुड्ड(इ)-सत्तेहि पि ।

“अपि चण्डानिलोद्धूत-तरङ्गस्य मटोदधे ।

शक्न्येत प्रसरो रोद्धु नानुरक्तस्य चेतस ॥”

पुणरुत्त च पत्तियजंतीए अवियप्प भणियमणाए—‘हला ! दइए ! कि भाउणो वि न-
रुत्त राया ?’ । एय सोळण वावाडओ रद्ववद्धणो । पुणो ‘वि मणाविया—‘सपय ॥
इच्छसु, अवणीय ते सद्ध’ । ‘अवो ! मम लुट्टेण वावाडओ गुण-रयण-महोअही अज्ज-
उत्तो इमिणा नरिंदाहमेण, तो जाव सील-भग न करेइ, तान अवत्तिसेण पुत्त मोच्-

जुवईए राग-रक्तो राय-विरुद्ध करानए पुरिसो ।

मित्त पि आवयाए पक्खिवइ जहा य घणमित्तो ॥ ९०

[युवतौ रागरक्तो राजविरुद्ध कारयति पुरुष ।

मित्रमप्यापदि प्रक्षिपति यथा च धनमित्र ॥ ९०]

१. कथमिदम् ? -

— [१४७ रागे धनमित्र कथा] —

दत्तपुरे दंतच(व)वो राया । सचवई से महादेवी । आवण्ण मत्ताए य दत्तमय पासाप-
कीडणम्मि डोहले जाए राइणा निय-देस पडहत्थि-दत्ता आणाविया नरिंदाहिंत्तो ।
अण्णो गेण्हत्तो दडिअइ । समादत्ता दत्त-वलहिया । उओ य तत्थेय धनमित्तो वणिय सुओ ।
"दोकि से भरिया । वणमिरी पदमा । पउमसिरी विडया अचंत-वह्छहा य । अण्णया मि
भडणे पयङ्गे भणिय धनसिरीए - 'हला ! कि ते ममाहितो अब्भहिय ? , जेण गव्वमुव-
हसि ; न य ते सचवईए निज दत्त वलहिया कीरइ' । तीए भणिय - 'अरस्स कारवेस्सामो' ।
पविट्ठा कोर घरे । पुच्छिओ परियणो वणिणा - 'कत्थ पिययमा ?' । दाविया परिय
णेण । तेण भणिय - 'पिए ! कि केण ते अररइ ? , कि वा न सपण्ण ? , जेण कुविया
"सि' । पुणरुत्त च वाहरियाए साहिओ निययामिप्पाओ - 'अइ दत्त-वलहिय न करेसि',
तओ अरस्स पाणे परिचयामि' । चिंता-भर निब्भरस्स सपत्तो नियय चित्त विब्भमो
सम्भार-निही दढमिच्चाहिहाणो बाल सुही । भणिय च जेण - 'कीस विसण्णो ?' । तओ
सम्भावै पिसुणिए भणिय दढमित्तेण - 'वयस ! पियाए विणा तुम न हवसि, तए मरतै
अह न जीमामि । जइ ममेत्थ पत्त-काल - अडवीए पुल्लिंदेहिंत्तो मूछेण घेत्तूण अच्चत गुत्ते
"आणेमि दत्ते' । तओ पुल्लिंदय-जुग्ग दवाणि घेत्तूण गओ एत्तो । गहिय-दत्तो य पत्तो
नगर-बाहिं, तण पुल्लय विट्ठिए य पइसारिउमारद्धो । तओ वसमेण गहिए पूलए
'सड' ति पडिओ दत्तो । 'विरुद्धकारि' ति गहिओ नरेंद पुरिसेहि । समप्पिओ
नरिंदस्स । तेण वि य वज्जो समादद्धो । तओ सोऊण पाय-चडिओ घणमित्तो विण्णवि
उमादत्तो - 'देव ! न एयस्स महाणुमाउस्स दोसो, मए एय राय-विरुद्ध काराविओ,
"ता मोत्तूण एय मम वाणाएस्सु' । दढमित्तो पुच्छिओ - 'कि व सच्चमिणमो ?' । तेण
भणिय - 'देव ! नाहमेय वियाणामि, नवर मम पाण-सरक्खणत्थ निय-जीवियमुज्झइ' ।
तओ कह कह वि भणिय उचत्तेण राइणा सकारिऊण मुक्का ।

उण्णओ कायहो ।

घणमित्त कप्पाणय 'समत्त' ॥

इच्छतस्स वि पूया न होइ जह धम्मघोससाहुस्स ।

पुण्ण-रहियस्स जायइ धम्मजसस्सेव पुण्णेहिं ॥ ९१

[इच्छतोऽपि पूजा न भवति यथा धर्मघोषसाधो ।

पुण्यरहितस्य जायते धर्मयशस इव पुण्यैः ॥ ९१]

कथमिदम् ?—

— [१४८. निःस्पृहपूजायां धर्मघोष-धर्मयशः-कथा] —

निवग्ग-साहणुज्जय-जण समाउलाए धारवइ सकासाए कोसनीए महानयरीए राय-
लुठिमदिर अजियसेणो राया । धारिणी महादेवी । तीए चिय सुयरयण-महोअहिणो
धम्ममूळ आयरिया । ताण च दो पहाणसीसा धम्मघोसो धम्मजसो य । अज्जचं-
दणाणुकारिणी विणययई पत्तिणी । चिगय-भया से सीसणिया । तीए भत्तं पच्चकत्ताय । ॥
सधेण य महापूया सकारेण य निज्जविया । ते य धम्मघोस-धम्मजसा 'चत्तारि वि-
चित्ताइ विगइ निज्जुहियाणि चत्तारि' इमिणाऽऽगम-विहाणेण सरीर-परिकम्मं क्कउमा
हत्ता ।

इओ य उज्जेणीए नयरीए जणेग-नरनाह-पणय-पाय पकओ रायसिरि-सकेयट्ठाण
वट्ठजोओ महानरिंदो । तस्म य दोक्कि पहाण-पुत्ता भाउणो पालगो, गोपालगो ॥
य । गोपालगो निव्विण्ण काम-भोगो पव्वइओ । पालगो राया रावुत्तो । तस्म दोण्णि
वि पहाण पुत्ता भाउणो अवत्तिनद्धणो, 'रि(र)ट्ठवद्धणो य । अवत्तिनद्धण रायाणं
'रि(र)ट्ठवद्धण च जुवराय काऊण पव्वइओ पालगो ति । अण्णया वसत्तुत्तवे नदणवणोवसे
वाडिक्काणे वीसत्थ रमतीए जुवराय-भारियाए धारिणीए सरीर सोहं निएऊण चित्ति-य-
मनविबद्धणनारिंदण । अवि य—

“किं मज्झ जीविण्ण ? रजेण वि जइ इमाइ सह भोगे ।

सुरसुदरि-सरिसाए जहिन्ठिय भो ! न भुजामो ॥

सो चिय जयम्मि धण्णो सो चिय सोहग्ग-गविओ स-मओ ।

जो एयाए पावइ मुह-कमलं चचरीउ व ॥”

तओ सजाय-धम्महेण पट्ठविया-दई । साहिओ नीरद-हिप्पाओ । तीए भणियमलमे- ॥
पाए सकहाए, परिहरिओ एस मग्गो रुड्ढ(ह)-सत्तेहि पि ।

“अपि चण्डानिलोद्धूत-तरङ्गस्य महोदधे ।

शक्येत प्रसरो रोद्धुं नानुरक्तस्य चेतसः ॥”

पुणरुत्त च पत्तिजतीए अवियप्प भणियमणाए—“हला ! दूइए ! किं भाउणो वि न
नजए राया ?” । एय सोऊण वावाइओ रट्ठवद्धणो । पुणो वि मणाविया—‘संपय ॥
इच्छयु, अवणीय ते सच्छ’ । ‘अवो ! मम रुद्धेण वावाइओ गुण-रयण-महोअही अज-
उत्तो इमिणा नीरदाहमेण, तो जान सील मग न करेइ, ताय अवतिसेणं पुत्त मोत्त-

गमिहेव अन्नत्थ वच्चाओ' चित्तिऊण गहियाभरणा पयड्ढा सत्थेण सह, कोसंवीए कमेण य सपत्ता । तत्थ दिट्ठाओ साहुणीओ । वदिऊण य पुणरुत्त पुच्छियाए साहिओ परमत्थो । सजाय-सवेगाइसया य निम्पत्ता एमा । अपत्था(च्छा)सिणो विर वाही वड्डिउमादत्त पोड्ड । पुच्छिया ए(य) परत्तिणीए—'वन्छे ! किमेय ?' । तीए भणिय-
 'मानण-सत्ता पवइया, न पुव सिद्ध, मा पवज्जा न होहिति' ति । मयहरियाए भणिय—
 'न सुंदर कय' । पच्छण्णाए वड्डिओ गम्भो । कमेण य मव लम्पण-जुत्त पसूया दारय ।
 'मा साहु-साहुणीणमुवघाय-किलेसाइणो हवंतु' चित्ततीए रि(र)ट्ठवट्ठण-नामकियाए
 रयणमुदियाए सह मुक्को नरिंद-भरणगणे । मोत्तूण अरक्ता साहुणी । दारओ वि
 उवरि[म]-त्तलारुढेण मणि-प्पभा समुज्जोय गयणगणो दिट्ठो राइणा, धेत्तूण य दिण्णो
 "धारिणीए—'एम ते अपुत्ताए पुत्तो' ति । 'पच्छण्ण गम्भा देवी पसूय' ति कय
 महानद्धानणय ।

अपि च—'रणे वने शत्रु-जलाग्निमध्ये महार्णवे परित-मस्तके वा ।

सुप्त प्रमत्त निपम स्थित वा रक्षन्ति पुण्यानि पुराट्ठानि ॥"

साहुणीहि पुच्छिया—'कत्थ एगाणिणी गया ?' । तीए भणिय—'वावण्ण डिंभरूव
 "जाय, तस्स परिट्ठवणत्थ' । सो य पचघाई-परियुटो वड्डिउ परत्तो । कय च से नाम
 मणिप्पभो । साहुणी य महादेवीए सह मित्तिं काऊण दारयमभिनदावेइ । कमेण
 सपत्त-जोवणस्स मओ ज(डज्जि)यसेन(ण)नरिंदो । 'अमाधारण-गुणावाम' ति काऊण
 अणिच्छतो वि अहिसिचो महासामतेहि रायाहिसेएण ।

अपि च—'नोदन्वान्धितमिति न वाऽग्नेभिर्न पृथते ।

"आत्मा तु पात्रता नेय पात्रमाप्नोति सम्पद ॥"

पयाशुरागाइ-गुण गणानज्जिय परिणय रज्ज । एव च जम्मत-र-समुवज्जिय-पुण्णाशु-
 भाव-जणिय तिवग्ग सार जीनलोय-सुहमणुहवत्तस्स समइक्को कोइ कालो ।

'अवो ! जीए कएण भाया वावाइओ, सा वि देवी न जाया' समुप्पण पच्छायावो
 तेण चिय सुयस्म अवतिसेणकुमारस्स रज्ज दाऊण त्कालाशुरूर-कय-कायवो महाविभूईए
 "पवइओ अवतिवट्ठणनरिंदो । अवतिसेणराइणा वि सिद्धा सबे वि पुवराइणो, नवर
 मणिप्पभराइणा पत्त-कालो वि न पट्ठाविओ करो । तस्स मग्गणत्थ पेसिओ दूओ ।
 पडिहार निवेइओ य पविट्ठो एसो । कय-जहारिह-कायवो भणिउ पयत्तो ति—

"आइसह महाराओ अवतिसेणो मणिप्पभनरिंद ।

कालाशुरूर-कप्प दाऊण रज्जमणुहवसु ॥"

"तओ अपुव डनमाण—'सह सोऊण समुप्पण-दारण बोवानल-पम्हुट्ट कायवेण भणिय
 राइणा—'अरे रे ! एसस्स असमिक्खिय-जपिरस्स झत्ति जिन्म छिंदह' । तओ 'ज
 महाराओ आणवेइ' गहिय सत्था समुट्ठिया पुरिसा । एत्थतरम्म मुणिय मणो-वियप्पेण
 यदिय दूएण ति—

“राजन् ! वास्य परसेद वय वाग्मात्रोपहरिण ।

त्व चान्ये च महीपाला सर्वे दूत मुखा यत ॥

निपतस्वपि शस्त्रेषु सवृत्ते च महाहवे ।

दूतानां प्रेषण युक्तमवध्यत्व च नीतिषु ॥”

तओ मुणिय-नीईसत्थेण पुणो वि भणिय पट्ठण चि—

“इय ‘त्ति जं न वज्झो एवं भणित्थं वचसि हयास ! ।

इहरा एय भणितो जीवतो जाइ कि पुरिसो ? ॥”

दण्ण वि गंतूण निवेइओ एस पुत्ततो अवंतिसेणराइणो । मो वि महाबल समुदएणं पयइओ कोसवी हुत्त । कमेण य समासण्णीहओ तीए । मुणिय-पुत्ततेण य कया भणि-पहराइणा वि जुज्झ सामग्गी । ताण य धम्मघोस-धम्मजसमुणीण कय-पडिकम्माण ॥ पदमसाहुणा चितिय—‘जहा समण-सघाओ विगयमयाए सकारो इह-ट्टियाए पाविओ, तहाऽहमवि पाविस्सामो । इहइ चिय अणसणे ठामि’ । तहा कयं । धम्मजसो पुण—‘कम्म-वरुए समाहत्ते कि पूया सकारेण कायव ? । तत्थ वचामि, जत्थ न कोइ जानइ’ भारेतो कोसवीए उज्जेणीए य अतरे वच्छगा-तीर-पवयस्स कंदरम्मि ठिओ अणसणेण ति । अवि य—

“नो इहलोगडाए तमहिट्टिज्जा, नो परलोगट्टियाए तमहिट्टिज्जा, नो कित्ति-वण्ण-सह-मिलोम-ट्टियाए तवमहिट्टिज्जा, नण्हत्थ निज्जरट्टियाए तवमहिट्टिज्जा, नण्हत्थ अरि(आर)दत्तिपहिं हेज्झिं तमहिट्टिज्जा ति ॥”

एव अवंतिसेणेण य आगंतूण रोहिया कोसवी । तओ सण्णजंति महासुहडा, आउलीहोति निओइणो, कप्पिज्जति करिणो, पक्खरिज्जति तुरगमा, सज्जिज्जति सदणा, २३ सम्माणिज्जति सुहडा, सच्चविज्जति पहरण-गणा, अणुणिज्जति पिययमाओ, विलहिज्जति जहारिह-करि-तुरगमाइणो, ‘किमेत्थ भविस्सइ ?’ चि समाउलीहोति णागरया ।

इय सव्वे चिय लोमा निय-निय-कायव-वावडा जाया ।

न य कोइ धम्मघोसं अभिनदइ भारहीए वि ॥

अपि च—“अन्यथेव विचिन्त्यन्ते पुरेण मनोरथा ।

दैवप्रापितसद्भावात् कार्याणा गतिरन्यथा ॥”

अन्न-दिपहम्मि पट्टविओ अवतिसेणेण मागहो भणिप्पमस्स । भणिय च णेण—

“जह सच्च चिय सीहो नयरी-गुहाए श्चत्ति नीहरउ(सु) ।

अह गोमाऊ सच्च मा नयरी दरीए नीहरसु ॥”

राइणा भणिय ति—“सच्च नास्सइ सीहो कोसरी-गुहाए तेण जइ कज्ज ।

निय जीविणं नम मा सुत्त त विरोहेसु ॥”

अह पदिणा पल्ल ‘पुणरुत्त बोहिओ सि पुण एमो ।

सबोहिओ नराहिने ! नीहर नयरीए जुज्झामो’ ॥

‘एवं’ ति पट्टिउत्ते गतूणं मागहेण निय-पहुणो ।

सिद्धमिण सो ताहे सन्नद्धो निय उल-समेओ ॥

तओ मणिपभराया वि स-सुधानारो नयरीए नीहरिउ पयत्तो ति । अवि य-

ण्हाओ कय बल(लि)रुम्मो सियवत्थाहरण-कुमुम-भोहिछो ।

धवल गइदारुढो सक्को ‘डन नीइ नरनाहो ॥

रह तुरि(र)य पनपाइक्क-मत्तकरिनाह परिगओ एमो ।

रण-रहस पुलङ्गमो भरहनगिंदो व नीहरइ ॥

एतत्तरम्मि चित्ति य से जणणीए साहुणीए—‘आव निरवराह-जण ससओ न होइ, ताव सपोहिऊण एय निनारेमि भडण’ । तओ गतूण भणिओ राया अजाए—‘वच्छ ! वेगलावेसु जण, साहेमि दुल्लि वयणाणि’ । तहा कए भणियमणाए—‘कीस नियय-सहोयरेण सह जुज्झसि ?’ । तेण भणिय—‘भगवई ! कीस अलिय वाहरसि ?’ । तीए भणिय—‘वच्छ ! न मरण-समए वि साहुणीओ अलिय जपति’ । तेण भणिय—‘ता कह मे सहोयरो ?’ । तओ जह-ट्टिय सवित्थर कहेऊण निय-युत्तत पच्छा भणिओ—‘जइ न पत्तिवसि, तो एय जणांणि दाणिं पुच्छसु, रुद्धरुद्धण-नामकिर्यं सुद च वैट्ठावि(ट्ठि)ऊण पेच्छसु’ । एव कए पणइ सकेण वि भणिय तेण—‘तहा वि सपय नियचतो लज्जामि’ । तीए भणिय—‘वच्छ ! अल जुज्झ-ज्झवसाएण, भायर पि ते उवसामेमि’ । गया तत्थ । पडिहारेण विन्नतो राया—‘देव ! पवइया दट्ठुमिच्छइ’ । पविट्ठा एसा, ‘निसिआ आसणे । ‘अहो ! अम्हाण सामिणीए सारिच्छा का वि एसा अजा, ‘निस्ससय धारिणि’ चि जाणिऊण पाय वडिओ परियणो रोविउ पयचो । पच्छा सवित्थर नियय युत्तत कहेऊण पुणो वि साहिय जहा—‘एम ते सहोयरो, ता अल जुज्झेण’ । तओ कया दोण्ह पि भाउयाण अजाए परमपीइ चि ।

“त कि पि अणण-सम सोकरु यल्लु आसि ताण तव्वेक ।

ज करिऊण न तीरइ वास-सहस्सेहि नि वहुरि ॥”

अपि च—“पादा हिमाशोर्लंकित वधूना गन्ध सजा आतृसमागमश्च ।

एकैकमप्येव मुद विधत्ते क सहताना पुनरस्ति मल ॥”

एव च कोसवीए कचि काल हिययाणुकूल सुहमणुहविऊण पुणो पयट्ठा सह भयहरिया साहुणीहिं जणणीहिं उजेणि हुत्त । कमेण य, पूइजमाणा जणवण्ण, पडिच्छता पाण्ड-सयाणि, धोसावेंता अमारिं, पडता जिण-मुणिणो, अणुकपमाणा दीणाणाह-सरणाए पत्ता चच्छगा तीरम्मि पवइ । तत्थ तदेसयारिणो मुणि सायण-इणो आगच्छते दट्ठण गयाओ ताओ वि । वडिओ भाव सार, भणिया य एताहि रायाणो—‘वय ताव उत्तिमह-ट्टियस्म मुणिणो वदणत्थ चिट्ठिस्सामो’ । तेहि भणिय—‘वय पि से पूय करेमो’ । तओऽणुदियह समण-सघेण नरिंदेहि य पूइजमाणा वडिजमाणा मोचूण कडेनर गओ देवलोगम्मि । ते वि सपत्ता उजेणीए सह साहुणीहि ति ।

अओ भण्णइ—‘अणिच्छंतस्स वि धम्मज्जमस्स पूया जाया, इयरस्म इच्छंतस्स वि न जाया, अओ जहा धम्मज्जसेण कय तहा कायव ।

सुयदेवि-पमाणं सुयाणुसारेण साहिय चरिय ।

दोण्ह वि मुणीण पुव निमुणंतो लहइ निवाण ॥

धम्मघोस-धम्मज्जस-क्खाणय समत्तं ॥

सुद्ध सहावम्मि जणे जो दोसं देइ पडइ तस्सेव ।

रुदस्स व गुडिज्जइ जो धूलिं सिवइ चदस्स ॥ ९२

[शुद्धस्वभावे जने यो दोषं ददाति पतति तस्यैव ।

रुद्रस्यैव गुणव्यते यो धूलिं क्षिपति चन्द्रस्य ॥ ९२]

कथमिदम् ?—

— [१४९. दोष-दाने रुद्र-कथा] —

चपाए कोसियज्जो उवज्जाओ । दोन्नि से सीसा अचत-गुण-दोसागरा अंगरिसी रुदओ य । पट्टविषा य दारुमाण । कीडा-सत्तस्स य पम्हुडो गुरुवण्णो रुदस्स । नगरमत्थमण-समए अंगरिसिं समारोविय-कट्ट-भारय टट्टण उवज्जाय भीओ पयडो अडवि हुत्तं । दिट्ठा जोइजसा नाम वच्छाली पचयाहिहाणस्स सुयस्स भत्तं दाऊण गहिय-कट्ट-भारा आगच्छती । तं मारिऊण गहिओ कट्ट-भारओ, उवणीओ उवज्जा-यस्स । तओ करे धरिऊण भणिय रुदेण—‘एतेण तुज्ज सुसीसेण वच्छालिं मारि-ऊण णीओ तीए सत्तओ पट्ट-भारओ । तओ नीणिओ अंगरिसी । नियय-कम्म सोएतो पमत्थ ज्जवसाय ट्ठाणेसु वट्टमाणो केवली जाओ । देवा अवयरिया । भणिय च णेहि—रुदेण सा मारिया । तओ लोणेण निदिज्जमाणो सो वि जाय-सवेगो सुमरिय-पुव-भवतरो केवली जाओ । उवज्जाओ सह भट्टिणीए पवइओ । चचारि वि सिद्ध सि । उवणओ कायवो ।

रुद्र-क्खाणय समत्तं ॥

जो न-वि वट्टइ रागे न थ दोसे दोण्ह मज्झयारम्मि ।

सो भण्णइ मज्झत्यो सुवयसाहु व कय पुण्णो ॥ ९३

[यो नापि वर्तते रागे न च द्वेषे द्वयोर्मध्ये ।

स भण्यते मध्यस्थः सुव्रतसाधुवत् कृतपुण्य ॥ ९३]

द्वयोर्मध्ये राग द्वेषयोर्मध्ये वर्तते स मध्यस्थो राग-द्वेषाभ्यां न स्पृश्यत इति अक्ष-
रार्थः । भावार्थः कथानक मध्यस्थचेदम्—

१ क ज पूया । २ क ज थं । ३ क कोऽपि तज्जो । ४ क थया । ५ ज पयं ।
६ क ज भइं । ७ क ज थं ।

— [१५०. माध्यस्थे सुवतसाधु-कथा] —

सुदमणपुरे सुलसनामो गाहानर्ह । सुजमा से मजा । ताण य जिण-वयण-भावि-
य-मईणं^१ तिवग्ग सार मणुय-सुहमणुहवताण जाओ दारओ । कय वट्ठाणय, पडट्ठियं
च से नाम सुवह(य) चि । गन्म-कालाउ आरम्भ सुहसुहेण वट्ठमाणो सपत्तो जोवण ।
जाओ विजाहरीण पि पत्तणिओ । तद्दविह घेराण समीवे साहु धम्म सोऊग निविण्ण-
भय परचो कह कह वि गुरुयणाणुण्णाओ पृइय-जिण-साहु-सघो महाविभूईण पवइओ
एसो । गहिया दुविहा वि सिम्मा । कालेण य एरुवविहार-पडिम पडिगज्जिऊण विह-
रिउमाइचो । तओ उअओग पुवय देव-परिसा-गएणं भणिय पुरदरेण—‘अहो ! सुवय-
साह न राग दोसेहि चालिअइ’ चि । इममसइहता पत्ता दोणिग तियसा परिकण्ठणत्थ ।
एकेण भणिय—‘अहो ! महाणुमानो एस सुणी कुमार-वमयासी । दुइएण भणिय—
‘अदट्ठघो एसो, जेण कुल नस-विवच्छेओ कओ’ चि ।

अपि च—“अपुत्रस्य गतिर्नास्ति०” इति श्लोकः ।

पुणो वि दाविया जणणि-जणया विसयासत्ता विलउता मारिजमाणा य । पुणो
समाइत्ता अणुह्लोयसग्गा, विउरुविया सवे उउणो । समोयरियाओ सुसुदरीयाओ । समा-
इत्त नाणाविह-रस-हाय-भान-करणगेहाराइ जुय पिस्रणय । तद्द वि न राग-दोसेहि
अभिभूओ चि । तओ उप्पण्ण केउल, जान सपत्तो नेवाण ति ।

सुधय-वत्ताणयं समत्त ॥

आलोयणाइ-पुव आराहेंताण जायए सिद्धी ।

पडव रुक्ख-लयाण धिई-मईण वं नरलोए ॥ ९४

“ [आलोचनादिपूर्वमाराधयता जायते सिद्धि ।

पाण्डव-वृक्ष-लतयोर्धृति-मलोखि नैरलोके ॥ ९४]

कथमिदम् ?—

— [१५१. आराधक-सिद्धौ धृति मति-कथा] —

पड महुराए निविण्ण-काम-भोगा जोग-पुत्त निक्खिउत्त रज्ज-भारा त्कालाणुरुव-नि-
वत्तियासेस फायवा महाविच्छट्ठेण निकयता जुद्धिद्धिरायाइणो^२ पच वि पडवा महाविज्जा
(पहाविया) अरिट्टनेमिणो तित्थयरम्म सगास । कमेण य पत्ता हत्थकप्प । मिस्सं
ममतेहि दिट्ठा स विमाणा गयण-भग्गेण चोलिंता तियसा । ‘किमेय ?’ ति । देवेहि
भणिय—‘तेलोक दिवायरोऽरिट्टनेमितित्थयरो नेवाण पत्तो । तस्स पूया निमित्त अव
यरिया यत्तीस पि सपरियरा तियसाहिवइणो । ‘अहो ! अलमम्हाण जीविण्ण, तेलोक-
दिवायरम्मि अत्थमिण’ मावेंता परिट्ठविऊण भिकख समारुद्धा सत्तुजय सेल । ठिया
पायवोवगमणेण । तओ मावेंताण ससारासारचण, निंदमाणाय अणेग भय निवत्ति

१ क ज ०इय । २ क ज महाराय । ३ क ज रं । ४ क ज श्री । ५ क ज नवर ।
६ क ज प । ७ क ज रायणो ।

य पारक्रम, पत्रद्वमाण-संवेग-समुच्छलिय-जीववि(वी)रियाण, समारोविय सत्रगसेढीण, सुकज्झाणानल-निदङ्कु-घणघाह-कम्मिघणाण समुप्पन्न वितिमिर दिवमणत्तं लोगालोग-पगा-मग केवलनाण । चलियासणा सत्ता पत्ता तियसा । कया केवल-महिमा । पुणो वि खविऊण भवोवग्गाहि कम्म-चउक्कय एगममएण सपत्ता परमपद ति । एताण वसुब्भ-वस्स राइणो दोणिण धूयाओ धिइ-मईनामाओ । ताओ परहणारूढा समुह मज्जेण , उज्जेतय-चंदणत्थं पयडाओ । वाणमतरुप्पाएण(य) पणहण दडाहय-कुलाल चव व समुह-मज्जे भमिउ पयत्त । ताओ मरण-भय-भीया लोगा खंद रुह-चद-सुगं(रिं)द-नार्गिदाइणो विण्णविउं पयत्ता । धिइ-मईओ वि 'एस मरण-कालो' चि आलोयण-गरहण-निंद-प पुवय भाओ परिचत्त-सयल सारज-जोगाण पडिवण्ण-सामण्णाण पच्चक्काय-च-उविहाहाराण समुच्छलिय-सुहपरिणामाण समारोविय-सुकज्झाणाण समुप्पण्ण केवलं ॥ नाणं । मिण्णे पणहणे खविऊण भवोवग्गाहि-कम्म-चउक्कय पत्ताओ नेवाण । एगत्थ तीरे सरीराणि उच्छलियाणि । ताण लवणसमुदाहिचइणा स-परियण-सुरेण महिमा कया । देवुओओ य जाओ । तप्पभिई त पभासाहिहाणं तित्थं जायं ति ।

अओ भण्णइ—जहा ताहि आराहियं, तहा आराहेयव ।

सुयदेवि-पसाएणं सुयाणुसारेण पडुत्तणुयाण ।

सिद्धं विसिद्ध-चरिय निसुणेतो लहउ निघाण ॥

अविहीए सामण्णं कयं पि अत्पफलं समक्खाय ।

गोपालि-सिस्सिणीए पउमसिरीए व लोगम्मि ॥ ९५

[अविधिना श्रामण्य कृतमप्यल्पफलं समाख्यातम् ।

गोपालि-शिष्यिण्या पद्मश्रियेव लोके ॥ ९५]

गोपाल्याः शिष्यिणी गोपालि-शिष्यिणी तस्याः । कथमिदम् ?—

— [१५२. अविधि-श्रामण्ये पद्मश्री-कथा] —

रायगिहे समोसरिओ तेलो-दिवायरो चद्रमाणसामी-। सेणिण पुच्छिओ—
'मयव ! का एसा देवया ? , जा नइविहि दाऊण गया' । भगवया भणिय—'वाणार-
सीए नयरीए भइसेणनाम जुण्णसेढी । नंदसिरी से मारिया । ताण य कसिणभ्रुयणि ॥
व उवियणिजा, कागि व अणिट्ट-सदा, कवियच्छु-वेळि व अणिट्ट-फासा, विट्ट रासि व
इरहिगंधा, तालउड-विसलय व असुदर रसा पउमसिरी नाम धूय चि । अवि य—

जम्मतर-कय-पाया रूनाइ-गुणेहि वज्जिया एसा ।

दिट्ठा जणेइ दुक्ख कयंत-मुत्ति व सबेसिं ॥

मयणानल सत्ता ज ज पत्थेइ मगुलनर पि ।

नरयपुढवि व तेण वि मणसा वि न ज्ञायए कह वि ॥

अण्णया समोसरिओ पाससामी तित्थयरो कोट्टए चेइए । कय ममोमरणमागया देव-नरिंदाइणो । पत्थुया धम्मरूहा । तओ भगवओ पायमूले धम्म सोऊण पवइया पउमसिरी । समप्पिया गोवाल्लिनाभाए मयहरियाए । तओ पृथ जहुत्तेण सजमाणुट्ठाणेण विहरिऊण, पच्छा उसण्णीहया । सा (चो)इज्जमाणा य ठिया पुढो-वमहीए । तओ एयाओ ठाणाओ अणालोइय-पडिष्ठता मरिऊणो-वण्णा चुल्लिमत पउमइहे सिरी देव-गणिया । [ती]ए नइ दाइय । अण्णे आयरिया भणति—हतियणी रूय काऊण महया सदेण वाय मोत्तुमादचा परिसाए वोहणत्थ ति ।

पउमसिरी फत्ताणय 'समत्तं ॥

॥ जो मरणम्मि वि पत्ते वय न सिढिलेइ नियय सत्ताओ ।
सो जिणदेव-सरिच्छो वच्चइ अयरामर ठाण ॥ ९६

[यो मरणेऽपि प्राप्ते व्रत न शिथिलयति निवसत्वात् ।
स जिनेदेव सदृशो व्रजत्यजरागर स्थानम् ॥ ९६]

कथमिदम् ?—

॥ — [१५३. व्रतदाढ्ये जिनदेव कथा] —

घारवईए वेसमण सकासो अरहमित्तो सेट्ठी । अणुघरी से भारिया । ताण य जिणधम्माणुट्ठाण परायणाण जाओ पुत्तो । कय च से नाम जिणदेवो । वड्ढिओ देहो-नचएण, सम्मदसणो-वसम णाणाइ-गुणेहि य । सपत्तो जोवण । जाओ विज्जाहरीण पि पत्थणिज्जो । अण्णया समुप्पण्णो दारुणो वाही । ममु[व]ट्ठिया धन्तरि-सरिसा वेज्जा ।

॥ समादत्ता चउप्पगारा चिकिच्छ चि ।

अपि च—“भिक्कु-भेज्ज रोगार्तं प्रतिचारकमम्पद ।

चिकित्साऽङ्गानि चत्वारि निपरीतानि (न्य)सिद्धये ॥”

न जाओ विसेसो । तओ भणियो वेजेहि—‘किमेत्थ बहुणा ? जइ पर मस-रसेण सुजइ, मस च खायइ, तओ पउणीहोइ, १ गण्णइ चि । तेण भणिय—‘किमेत्थ बहुणा ?

॥ अल मे जीविएण, ज वय-मणेण हवइ’ ति ।

“वर प्रवेष्टुं ज्वलितं हुताशनं न चापि भक्षं चिरं संचितं व्रतम् ।

वर हि मृत्युं सुविशुद्धकर्मणो न चापि शीलस्सलितस्य जीवितम् ॥”

वेजेहि भणिय—‘कुमार ! को माम-भक्षणे दोष. ? । अपि च—

“न माममण्णे दोषो न मये न च मथुो ।

॥ प्रवृत्तिरेषा भूतानां निवृत्तिस्तु महाफलम् ॥”

उमारेण भणिय—‘रूह पवेदिय बहुप्पण्णेण, सव्वागम गरहिण, अगुइ देहु-ववेण, मसेण. [७] दोसो ? ।

मज्जं पि सारीर-माणसाणोग-दोस-कारणं' ति । अपि च—

“वैरूप्य व्याधिपिण्ड स्वजनपरिमव कार्यकालातिपात,
विद्वेषो ज्ञाननाश स्मृति-मति हरण निप्रयोगश्च सद्धि ।

पास्व्य नीचसेवा कुल-कुलतुलना धर्म-कामार्थे' हानि,
कष्ट भो ! पोडशैते' निरुपचयकरा मवपानस्य दोषा ॥”

मेवुणं महापुरिस-गरहियं ससार-निगघण सुणयाईणं पि साहारण ति ।

अपि च—“श्वादीनामपि सामान्य मेघुनं यो निपेते ।

स पापो नरक याति बहुदु ससमाकुलम् ॥”

तओ अरुय-वेज्ज-उयणस्स 'मरामि' चि सजाय-निच्छि(च्छ)यस्स भागओ पडिवण्ण-
पवजस्स, हियय-निहित-पंचनमोकारस्म वेयणीय-उओउसम-सत्थीहूय-सरीरो कह कह ॥
नि गुरुयणाणुण्णाओ' कय-जिण-साहु-सघ मँहाप्याडसओ महाविच्छेदण पव्वओ एसो ।
पहिया दुविहा सिन्हा । कालतरेण समुप्पण्ण-दिव्वनाणो पचो निव्वण ति ।

जिणहेच-ज्ज्वाणय संमत्त ॥

जाई-कुल-परिहीणा गहिय पि वय पुणो वि मुंचति ।

जह सगमओ दासो अणुमइया जह य दासि' चि ॥ ९७ ॥

[जाति-कुल-परिहीना गृहीतमपि व्रत पुनरपि मुञ्चन्ति ।

यथा सङ्गमको दासोऽनुमतिका यथा च दासीति ॥ ९७]

कयमिदम् ?—

— [१५४. व्रत-त्यागे जाति-कुलहीन-

सङ्गमानुमतिका-कथा] —

उज्जेणीए नयरीए देविला-सुओ राया, अणुरत्तलोयणा से भारिया । तीए य
पणो चिहुरे समारितीए पलिय दडूण भणिओ राया—'दूओ आगओ' । स-मच्छर
'कहमनिवेदओ इहं पविट्ठो ?' ति पुलएतो भणिओ देवीए—'देव ! धम्म-दूओ
आगओ' ।

“उज्जसु विसए, परिहरसु दुण्णए, ठवसु निय-मइ धम्मो ।

ठाऊण कण्ण-मूले इड्ड सिट्ठं च(व) पलिण ॥”

तयो उप्पाडिऊण दाविय मसि-सकास सोम-जुगलय-वेदिय सोउण्णय-थाले कय-
प्या सक्कार नयरे भामिय । 'अहो ! खलु अणु(ण)दिट्ठ पलिणहि पुव पुरिसेहि पडिवण्णो
वणवासो, अह पुण ताव विसयामत्तो ठिओ, जाउ जराए अभिभूओ ग्हि ।

“पलिय-च्छलेण दूओ कण्णासण्णम्मि सठिओ भणइ ।

आगच्छइ एस जरा जं कायव तय कुणसु ॥”

तओ पठमरहं पुत्त रज्जे अहिसिंचिऊण पयइओ असिपगिरिम्मि ताव[स]न्तोगणे पत्तो ।
 तत्थ पवइओ सह देवीए । तपणुरागेण य पवइयाणि सगमओ अणुमइया दोन्नि दास-
 रूपाणि । कालांतरेण य समुप्पण्ण-विसयाहिलासाणि उप्पव्व[इ]याणि । देवी य पुबुप्प-
 ण्ण गन्मेणावुरिज्जमाणी अपस-भीरु लज्जायमाणेण कइ वि सारविया राइणा । कमेण य
 १ पय्या दारिय; सइया-दोसेण गया जम-भदिर । दारिया वि 'सगुत्ता सेम-त्तारसीहि । कप
 च से नाममद्वसकामा । कमेण य बड्ढती पत्ता जोवण । आपूरिया लायण्णाइ गुणेहि ।
 अड्ढीए य आगय जणय सवाहेइ । तओ से सरूय-जोवण कर-फामाखित्त चित्तेण
 चित्ति य जणएण—'अज कल्ल वा गेण्हामि' ति । अण्ण-दियहम्मि अणवेक्खिऊण
 इह-परलोग-भय पहाविओ सजाय-मयणो तीए गहणत्थ, अतरा व(प)डिओ राइणा ।
 ॥ दूमिय सरीर, भग्गा दत्ता, विणासियं धाम लोपण, सुट्ठिया कण्णा, चुण्णिया नासिया ।
 अवि य—'कम्मह-दयसाणुगओ न मुयइ निय धूय' पि पसवो व्व ।
 इह य परत्थ य लोए पावद तिआणि वगणाणि ॥''

तओ समुप्पण्ण-वेरगो परिमुणिय जिणघम्मो साहुणीण दाऊण धूपं 'सव्व-कामे-
 हितो विरत्तेण होयव्व' भावेंतो पवइओ एसो, दारिया य ।

सगमयाणुमइया रुहाणपं 'समत्त ॥

सपत्त-महावसणो धम्मं सेविज्ज तेयलि सुय व्व ।

अपमाय मा मुचसु दिट्ठतो मगहगणियाए ॥ ९८

[सम्प्राप्तमहाव्यसनो धर्म सेवेतं तेय(त)लिसुतवत् ।

अप्रमाद मा मुचेत् दृष्टान्तो भगवगणिकाया ॥ ९८]

॥ कथमिदम् ?—

— [१५५ व्यसने धर्म-सेवने तेतलि-सुत कथा] —

विज्जाहर[पुर]सकास जण-निरत्तर सुविमत्त-तिय चउक चचर छुहा पक्क घवलहराणु
 गय तेयलिपुर नाम नयर । तत्थ य रिऊ-वण-दावानलो कामिणी-कुसुमसड-मपलछणो
 कणगरहो राया । सुरसुदरि-विन्ममा कमलावई से भारिया । तेयलिमुओ से मती ।
 ॥ भुत्तियारसेट्ठि-धूया अचत्त-रूयवई पोड्डिला से भारिया । सो य राय(या) विसय-
 तण्हाओ जाए पुत्ते वावाइए(एइ) । अण्ण-दियहम्मि भणिओ मती कमलावईए—
 'रक्खसु एक दारय, जेण अम्हाण आनया-काले तरण हवइ' ।

तेनोक्तम्—“मदभावि न तद् भावि भावि चेन्न तदन्यथा ।

इति चिन्ता-विपन्नोऽयमगद किं नि(न) पीयते ? ॥''

॥ देवीए भणिय—'परमत्थओ एवमेव, तहा वि लोग ठिई एसा' । तहाविह भविष-
 वयाए समकाल पोड्डिलि(ल)या दारिय, कमलावई दारय पय्या । तओ दिओ दारओ
 पोड्डिलया(लाए), इयरीए दारिया । राइणा पुच्छिय—'किं जाय देवीए ?' । परियणेण

१ क संयु, ७ संयु । २ क अ वर । ३ क अ य । ४ क य सेवते ।

सिंह—‘बालिया’ । तओ [कमेण] रुयं से नामं कणगज्जओ । मरण-पज्जवसाणयाए म समत्थ(त्त-)सत्ताण अण्ण-टियहम्मि पचत्तीहओ राया । चिंताउराण य नरिंदाण देवीए परमत्थं कहेऊण अहिसिचो कणगज्जओ । अण्णया पोड्डिला मतिणो अणिट्ठा जाया । साहुणीओ वसीकरणाणि पुच्छतीए ताहि साहु-धम्मे पडिवोहिया तेयलिसुय भणेइ—
‘तए मुक्का करेमि पवज्ज’ । तेण भणिय—‘पडिवोहेसु’ । ‘एव’ ति पडिवज्जिऊण कय-
निकलक सामण्णा उप्पन्ना सुरलोयम्मि देवत्ताए । कणगज्जओ वि जाओ महानरिंदो ।
भणियो जणणीए—‘वच्छ ! ते एम जीविय-दायओ मन्ती, एयस्म सम्मं वट्ठिज्जसु’ ।
तओ नियचो सबेसु रज्ज-निग्गधणेसु कायवेसु चि । एवं तिवग्ग सार ‘बुहयण-पससणिज्ज
जीवलोय सुहमणुहयताण समइकतो कोइ कालो । पोड्डिलादेयस्स मोहितस्स वि न
मंती सबुज्झइ । तओ चितिय सुरेण—‘जाण आरय न पचो, तान न बुज्झइ’ चि । ॥

उक्त थ—“सुखी न जानाति परस्य दु ख, न योवनस्या गणयन्ति शीलम् ।

आपदगता निर्गतयोवनाश्च आर्ता नरा धर्मपरा भवन्ति ॥”

अण्ण दियहम्मि विपरिणामिओ राया, जचो जचो पाएसु पडड, तचो तचो उप्पराहुचो
छइ । गैओ गेहं । तत्थ ‘बुडकिय मुह-परिणय दट्ठूण निक्खतो । कालकूल(ड) एउद,
अमयं जायं । कंकासिणा र(क)धराए पहारो दिण्णो, न विचण्णो । ‘ओलविओ अप्पा ॥
स्सत्ताहुलीए, रज्जु रुडिया । जलणम्मि पमिडो, हिम जाय । गिरिणो पडिओ, न
रुमि[ओ] । अत्थाह-जले पविडो, याह सउत्त ति । अवि य—

गच्छतु सपर्याओ पावे कम्मम्मि विप्फुरतम्मि ।

मरण पि मे न जायइ परिचिंतिय पट्ठिओ पये ॥

तत्थ वि मत्तगइदो पुट्ठीए एइ मग्गओ रंइहा ।

पासेसु मिह-चग्गो सरा य निग्गति मज्झम्मि ॥

धरिणी गयण नीर दिसाओ सब पि ज्ञचि पु(प)जलिय ।

हा पोड्डलि ! मे माहसुं गय-मरणो कत्थ वचामि ? ॥

‘पोड्डिलयरूवे सुरेण सजोहियो’ इम भणइ ।

‘ता मे ! सुणिय इण्हि करेमि समणत्तण जेण ॥

अणिममाणस्म तओ नैरवइणो माहिओ सबुत्ततो ।”

मती रण्णा ताहे पवेसिओ विभूईए ॥

दाऊण महादाण “सिविया रूढो महाविभूईए ।

पूइजतो रण्णा पवइओ सरि-पासम्मि ॥

१ ज क बहु° । २ प अदियहम्मि । ३ प राउ । ४ प बुड° । ५ ज °णाय । ६ प उलविड ।
७ प तद्वमि । ८ प सउत्त, ज सुयु° । ९ प °उ । १० ज पठि° । ११ प ज पइ । १२ प ज
क छडा । १३ प वधो । १४ क प साहुस । १५ प पाठि° । १६ प °उ । १७ प सम° ।
१८ प तउ नव° । १९ क ॥ प सअरंतयो । २० प °ए दा° । २१ प सिविय° ।
ध० २९

जह तेयलि जाए गणहरेहि सुचम्मि साहियमिमस्स ।
 निम्मलमण तह सम्म सवित्थर होइ नायव ॥
 सुयदेवि पमाएण सुयाणुसारेण तेयलिसुयस्स ।
 सखेवेण चरिय सिद्ध निमुणेह मोक्खस्स ॥
 तेयलिसुय कग्गाणय समत्त ॥

— [१५६ अप्रमादे मगधसुन्दरी-कथा] —

पुरंदरपुर-सक्रास रायगिह पुराण परर । सयल-नरनाह-मउड-किरणाली-मिलत-
 नह मपूहो तिहुयणसिरि-सकेयट्ठाण जैरासधो महानरिंदो । तत्थ य समत्थ(त्त)-वेसाण
 चडामणीभूयाओ रुगइ गुण-तुलिय रड-गोरि रुगाओ दोणिण विलासिणीओ मगह-
 सुदरी मगहसिरी य । मगहसिरी चित्द-‘जह एमा न होजा, ता को मम आण
 रुडेजा ?, राया य नसरत्ती होजा, निम्मल-जमो पाविजा’ । तओ से छिइ-‘ण्णेमण-
 परायणा चिट्ठइ । अण्ण दियहम्मि मगहसुदरीए नचण-दिवसे विमधूय धुवियाणि सण्ह-
 सोत्तण-ई(त्त)लाय पोडयाणि नचणभूमीए पट्ठणाणि कणियार-कुसुमाणि । तओ मगहसुद-
 रीए मयहरियाए भमरेहि परिहरिजताणि दट्ठूण चित्ति-‘नूण सदोसाणि एयाभि,
 तेण महुयरा चूय-गहणम्मि वच(च)ति’ । तओ ‘गीतिया पढण-छलेण वारिया ता
 तीए सि-

“पत्तैए वसतमासए जामोद पमोद पवचयम्मि ।

भोत्तूण कणियारए भमरा सेवन्ति चूय कुसुमाणि ॥”

तओ चित्ति मगहसुदरीए-‘कि पुण अकडे एसा गीइया गाइया ?, ता नूण
 कारणेण होयव’ । तओ भमर-परिहरियाए नाय जहा ‘सरिसाणि कणियाराणि’ । तओ
 अप्पमत्ता नच्चिया, न य छलिया । एव मुणिणा वि अप्पमाओ कायवो ।

मगहसुदरी कहणय समत्त ॥

— [महावीर गणधर-सस्तव] —

उसमाडे जिणिदाण सबेसि गणहरे य धेरे य ।

पढमाणुओग भणिया अह भणिमो चीरनाहस्स ॥ १

नमिऊण महावीर सह सुयदेवीए गणहरे धुणिमो ।

देसाओ(ऊ)-जणय जणणी कम-नाम-त्थएण सुय-विहिणा ॥ २

१ ए तेयलिय । २ ए क च छिइ । ३ क ज सं । ४ क प पुरंद, ज पुरंद । ५ प जर
 क ज. ० सिधो । ६ ए ०३ । ७ प सणमण । ८ प भूय । ९ ज प भूय । १० प प गीतीप ।
 ११ प छलिय । १२ ज पभू, प य । १३ प ने हो । १४ क ज सं ।

- [१] पुहई वसुभूई-सुओ गणहारी जयइ इंदुभूइ चि ।
वाणउई-वासाऊ गोवरगामुम्भओ पढमो ॥ ३
- [२] पुहवी-वसुभूई-सुओ गणहारी जयइ अग्निभूइ चि ।
घउहत्तरिवासाऊ गोवरगामुम्भओ वीओ ॥ ४
- [३] पुहई-वसुभूई सुओ गणहारी जयइ वाउभूइ चि ।
इह सत्तरिवासाऊ गोवरगामुम्भओ तइओ ॥ ५
- [४] कोछाग-सन्निवेसे उप्पण्णो जयइ गणहर-चउत्थो ।
धारिणि-धणमिच्च-सुओ असीइ-वरिसाउओ पुत्तो ॥ ६
- [५] भदिल-धम्मिल-तणओ गणहारी जयइ पचम-सुहम्मो ।
कोछाग-सन्निवेसे उप्पण्णो वरिस सय-जीओ ॥ ७
- [६] धणदेव-विजयदेवाइ नंदणो जयइ मडिओ छट्ठो ।
तेसीईवरिसाऊ मोरियदेसुम्भवो भयव ॥ ८
- [७] मोरीए विजयदेवाए नंदणो पचनऊय-वरिसाऊ ।
मोरियनिवेस जाओ मोरियपुत्तो चि सत्तमओ ॥ ९
- [८] देव-जयंतीण सुओ अकंपिओ नाम अट्ठमो जयइ ।
अट्ठत्तरिवरिसाऊ मिहिलाए सगुम्भवो भगवं ॥ १०
- [९] नदा-उप्पण तणओ गणहारी जयइ अयलग(भा)य चि ।
वावत्तरिवरिसाऊ कोसलदेसुम्भओ नरमो ॥ ११
- [१०] तुगिणिदेसुप्पण्णो मेयज्जो जयइ गणहरो दसमो ।
चारुणदेवीए सुओ दंतस्म विमट्ठिवरिसाऊ ॥ १२
- [११] अइमहाए थलस्स य पुत्तो चालीसवरिसओ जाओ ।
रायगिहे उप्पण्णो एकारसमो पभासु चि ॥ १३
- इय दिय-वसुप्पण्णा समत्थ(त्त)-सत्थत्थ-पारगा सबे ।
चरम-सरीरा मोक्ख विमल-गुण गणहरा दित्तु ॥ १४

— [महावीर-तीर्थ-श्रुतस्यविरानुकीर्तनम्
(स्थविरावली)] —

नमिऊण महावीर^१ सह सुयदेवीए तम्स तित्थम्मि ।
पंदामो सुय-वेरे आगमविहिणा ऽणुपुवीए ॥ १
जयु पभय सेअभय च ततो नमामि जमभद ।
सभूय-थूलमहे महागिरि-थलिस्मए नमिमो ॥ २
अह अजनागहत्थि रेवय-सीहे^३ य म्मदिलायरिय ।

१ य 'इसा' । २ य 'रिज्ज' । ३ क 'वरिगाउओ', य 'वरिगीउ उ' । ४ य 'मदमे' । ५ य 'अनी' ।
६ य 'इद' । ७ य 'भज' । ८ य 'गुणहरा भिउ स चि' । ९ य 'ईस' । १० य क. ख उ पु ।
११ य ह ।

अमिमंतं नागजुणधरिं यणमामि विणएण ॥ ३
 ततो य भूयदिन्न लोहचता उ दूसगणिधरिं ।
 अह देवचायग पि य चउवीसइम सया नमिमो ॥ ४
 इय एणमाई वहवे बोलीणे तह य वट्टमाणे य ।
 आगामिणो य येरे दुप्पसह जाय यणमामि ॥ ५
 इय सुयरयण-महोयहि येराणुकिचण दुह-विणास ।
 विमलगुण पढमाणो लहइ नरो सासय ठाण ॥ ६

— [ग्रन्थकार गुरुपरम्परा-प्रशस्ति.] —

एमा थेरावलिया जा पुव मुणीहि वीरजिण-भणिया ।
 सेसानलिय इण्हि अहय भणामि ॥ मुणह ॥ १
 अह देवचायगाओ समइवतेसु णेगद्धरीसु ।
 मिच्छत्त-तिमिर-सूरो घडसरो आसि समासमणो ॥ २
 तस्स जय-पायड-असो पचविहायार मुट्ठिओ सीसो ।
 जिण पयण गयण ससी तत्ताघरिउ त्ति सुपसिद्धो ॥ ३
 तस्म वि पहाण सीसो नामेण जक्खमयहरो जासि ।
 च्चट्टउयम्मि निविट्ट जिणभयण जेण सुपसिद्ध ॥ ४
 तस्स तन-तैय रामी दुसमा नरनाह सीस-कय-सूलो ।
 भवारविंद-भाणू कण्हमुणी आसि से सीसो ॥ ५
 अयरण जम्म निक्खमण-जाण निवाण-जिणवर धराओ ।
 सध सहिएण जेण नमियाओ भारहे बहुहा ॥ ६
 इगमासिय दोमासिय तेमासिय-चउमासियाणि समणाणि ।
 काय-किलेसेण विणा कयाणि जिणकप्पिएण व ॥ ७
 सुर मणुय तिरिय गह-भूय रोग-उवसम्म-मारि-रिउ-जणियं ।
 चोराहि-य(म)त्त पत्थिय दुस्सुमिणासउण विहिय च ॥ ८
 भसीय(इ) नाम-गहणेण जस्स पुरिसाण क्षत्ति खय नेह ।
 तरणि-कर नियर-भिण्ण तम तिमिर कत्थ सवाओ ॥ ९
 दिवाइ-बहुविहहि य मसाणभूमीसु सव्वराईए ।
 उवमग्गेहि महप्पा न चालिओ जो सुमेरु व ॥ १०
 जेण भरहम्मि वासे अन्नाण-तमघयार पडियाण ।
 जिणवयण पईवेण पायडिओ सिद्धपुर-मग्गे ॥ ११
 पवाविषा बहुविहा नरिंद-दिय-सिद्धिणो भेहासत्ता ।
 अण्णे अमय-सरिच्छा ठाणे ठाणे कया सद्धा(द्धा) ॥ १२

[विवरण रचना-समय-राज्य-स्थलादि]

सनच्छराण नवहि सण्हि पण्णरस-वास-अहिण्हि ।

मदय सुद्धपचमि बुह्वारे साइ-रिक्खम्मि ॥ २८

सिरिभोजदेव रत्ते पवड्डमाणम्मि जण-मणाणदे ।

नागउर-जिणायतणे समाणिय विवरण एयं ॥ २९

विवरण-करणा कुसल^१ ज किचि समजिय मए तेण ।

भट्ठा लहत्तु मोक्ख कय(इ)णा सह सासयं सोक्ख ॥ ३०

इय जय-पयड कण्हमुणि-सीस-जयसिंहसूरिणा रइयं ।

धम्मोवएसमाला विवरणमिह विमल-गुण-कलिय ॥ ३१

[क ज जयसिंहाचार्यकृते सद्धर्मोपदेशमालाया ।

सद्धयाऽनुष्टुप्श्लोकैः सप्तोत्तरशतैः सङ्कलिता ॥ ३२

सङ्कलनया चागतम् ५७७८]

धर्मोपदेशमालापुस्तक समाप्तम् ॥ *

१ क प नाहिं । २ क रक्ख । ३ क प उतु । ४ प सोक्ख ३० ।

५ प वात् ॥ भयभं ज क प करुणमपरार्यं दानमहसि संत ॥ उर्मं भवतु ॥

ज १४३ पत्रे-संवत् १९७७ वर्ष वैशाखमासे शुद्धशुक्लै सप्तमी शुभवासरे पुष्पनमये कोठारी गो
विर्धित देवचन्द्रपुर्यार्य ॥ छ ॥ शुभ भूयात् देवक-पाठकस्य ॥ छ ॥ श्री ०

परिशिष्टम् [१]

धर्मोपदेशमाला-विवरणान्तर्गतोदाहृतपद्यानां सूची ।

श्लोक	श्लोक	श्लोक	श्लोक
भारतयाऽथ पीड	४० हृदय हृद्री नेवत्तणा य	३७ कुल जलनिहिणो बुद्धि	५२
भवेद्गन्धिमणाई	४१ हृय देव ! समण वधण	३८ कुवियस्स नाउरस्स य	३३०
भसुरं पि भणिय	१०३ इह खलु भो ! पडहण	कुसुमाहरण विलेखण	१७२
भङ्गयेण जहा भागो	(गद्य)	३९ कृमिकुलचित लालविलस	१०
भङ्गं ता दिवसोगो	४५ इह लोए अथ कामा	१०९ केमरि सुख च सख्यो	७९
भीष्ट निमीलियमेत	४६ इह लोए फलमिणमो	१०३ कोऽथा प्राप्प न गर्वित ?	१०३
भक्तितेण हमीए	४७ उपहारिणि विधत्थे	१२५ कोहो न माणो य भणि	१०४
भवस पि जस	११५ उपदेशो हि भूषागाम्	७४ मोघ परितापकर	१०४
भवनं खलु कष्टम्	२१० उयभुजह य जहिसस	१०३ खज्जट ज वा त वा	४४
भण्णोवहण	५१ उयरोहयाए कज कीरह	१३५ खोहाहपहि पयहि	६६
भू एव सुख निपीपते	५१ उयरोहयाए कीरह	११३ गवाए माविमो नदो	२०९
भूपमिए दिणनाहे	१८० त्रयसमेण हणे कोव	१०४ गणयति न रूपाप्प	५०
भायो कामो मोक्षो	३७ एगमि महाहसते	८४ गणिम धरिम मेय	१५७
भयभावेहेरेद् बालाम्	४७ एतिय काल परिरिक्खज्जण	१८२ गरुड पमोहर	१०२
भययैव विचिन्त्यन्ते	१९१, २१० एयाह ताह चिर चितिपाह	११५ गह भूय जलण तह	१०३
भयान्न रमते मारी	१०२ एय प्रयाति साथ	१६० गिण्हह दोसे वि गुणे	६५
भयि चण्डालोद्धूत-	२१६ कार्य जय पावड जसा	१९२ गुण दोसे भावेखह	२०८
भयस गतिर्नास्ति	१३५, २२० कथ सवोप्यते स्वाणु ?	७३ धमा यसा सेका	४४
भय्या येव इमियसो	५३ कय पापो वि मणूसो	५२ चक्षुप्पम्वस एवेह	४४
भविन्नवरया सुहिपा	८४ कय-पूया-सकारो	१०४ चत्थारि परमगाणि	१६५
भविन्नद्वय भवम	७ कर सडाह्य गुज्जे ?	५२ चालिय नीसेसाचह	१७०
भयतद्वय तद्वय	३७ कलहयरो उमरकरो	१०९ चोलुग पासग धण्ये	३७
भयत चङ्गि हलहर	१९६ कखिद्द रागी भवति	१०१ जह फुल्ल भणियारया	६१
भययानां मनस्वापम्	७१ काज्जण भमोकार	१३ जत्थियमिणो सगो	१२१
भयानामनेन दुःखम्	५८ कां पाति न्यायतो राज्ञा ?	४३ जथ तद्वणे महत्तो	२०८
भयज्ज-सुखिर पण-वध	१४ काम ! जानामि ते मूलम्	६५ जथ राया सय चोरो	८४
भयप्रां च पूर्ता च	१०१ काम शोक भयोन्माद	२०० जन्म जन्म यद्वग्गस	१८५
भयतोपरि विरुद्धे	७३ काटि-पा दलिते वृन्नील	१९० ज अमिअं चरित्त	१०४, १८६
भयस दौघनखेन	१३१, १३२ काळे दिवस्स पहेणयस्स	१०३ ज सण्णाणी कम्म खवेह	१८६
भयरादिय सामञ्जस	८२ काळे प्रसुत्तस जनार्दनस	३३ जमह दिया य रामो	८३
भय हरस रूप विदिको	४७ किं च द्रेण महोदधेरपकृतम् ?	१९७ ज कदिकय न तीरह	४५
भयवलयमुदया	६४ किं अपिपण बहुणा ?	१०३ ज पि य वरय य पायं वा	१०८
भयान्नो मानसानां	५१ किं ताए नाण लब्धीए ?	१४६ जम्मतर-कय पाया	२२१
भयज्जमेव मुपतिर्भजते	३४ किं ताए सिरीए पवराए ?	५८ जम्मतर-मुकय-सममियाह	१८७
भयस भय परिगाह	९० कुमामवासाः कुनरे दसेवा	४३ जळे विण्णु स्पटे विण्णु	२०४
भयरादो भयव	८७ कुमारेण कचणगिरी	८७ जह चोत्तयाहपहि	३०
इह निप मुरप-मुर			

शृङ्ख	शृङ्ख	शृङ्ख	शृङ्ख		
जह जह कीरद कम	३५	देवलोकोपम सौख्यम्	६५	परिसुणिवासेस समरथ	१७०
जहा हाभो तहा छोभो	१५६	दसे कालेऽनसरे पते	९७	पादा हिमांशोललित वधूनाम्	२१८
जाणामि मुण्ड विरहे	१७९	दीपादिव्यादपि	९३	पान्ति स-वडोग	१७२
जायह सिधमारण	१७३	धवाण सु नराण	१७४	विसुणो गुर पडणीभो	४४
जाव मुण्ड मुह वायु	८३	धवा अत्रिय पुत्तो	४२	पुणगाग गागचउय	१७
जिणधम्मामुट्टाणाभो	५५	धम्माध धिय जम्हा	१६३	पेक्षाविहमाएयानम्	६५
जिणवर भाणापु पुणो	९९	धरणेदो क धारेह !	४३	प्रकाशित यथकेन	३७
जीय जठ बिहु सम	१७१	धमाधम कुले सतिरपटुवा	१७९	प्रमाणानि प्रमाणही	९३
जेट्टामादेसु मासेसु	८४	न चाञ्जुतम् कस्य ?	५४	प्रियादशममेवास्तु	८३
जेण जीवति सखाणि	८४	न मासभक्षणे दोष	२२२	प्रज्ञावर्ता प्रकृष्यपम्	१
जेण भिरव्य दकिं देमि	८३	नयणाह नून जाह सराह	१२७	बहुवयणेण बुवयण	११७
जेण रोहति वीयाणि	८३		१५३	बहु सुणेह कण्णेहिं	१३३
जो चयणेण वाह	१७४	मयणाणदो चदो	१९४	बहुस्सुय चित्तकरं	८३
जो कोताण विरुद	३५	नरगह कयारवथा	१७२	बाहुभ्यां शोणित पीतम्	१९९
जो विगय राग णोसो	१७१	न(ण)रयाणक सऊस	१६, १८३	भग्नाशक्त करणविपिहिततनो	१६८
जीया छोयममूया	११६	नरवह दसवाण नराण	९९	मयणवह वाणमतर	४५
जह चक्को विषयम !	१९४	न राग कलिभो कज	४१	मिषय मेवण रोगास	२२२
तं किं वि मणण(ज) सम	५४	नवि अरिध माणुसाण	१५६	मुज्जद के वर त वा	१०५
९१, ९३, ११९, १२४, १५७, २१८		नवि वड वाहिंति मम	१५७	मुज्जु मम जहिण	१६१
जग्गानमेव न भवति	३२	न भो पसिगहो सुत्तो	१७८	भूयो मया निमुत्त	४३
तण सरित पि ण सिग्गह	५६	नाणा पासद्वि त्रियपिपवसु	१७१	भालुसम पुपसम	५७
त णथि नून कज	३८	नाणा विमान-कलिया	४४	मत्तकरि भाऊदा	४९
तणुभवण ! भयिरदसण !	१९४	नारय निरिय नरामर	९९, ११७, १२७, १६४	मम विहाणक तविय	१९९
तपस्विनि क्षमाशीले	१९३	नासेह दोस जाल	१७३	मयणाणक-सतता	२२१
तरियवा य पइधिया	६२	निध चिय विवदाभो	११७	मह पुरउ धिय दक्का	१९५
तस्स मदीप मुणिणो	१७२	निदठिय मत्त-मायग	३९	महावुभाव सम्पर्क	६९
तस्स मुह क्व मुत्तिभो	४८	निपत्त खवि णोपे	२१७	मरणोरेस खेत जाउ	३७
ताभो चयमि भवा	१६	निय कज सिद्धि हेव	३९	मातद्धानो मदा-पभमवलिपरक	५१, १८१
वा जह इण्ठसि बहु	४२	निय विट्ठि विट्ठ-आसिय	१७७	मा बहू को वि गव	१५७
तिण-संघार निहण्णो	१७१	निवसह जण्य लह्म्यो	११२	मुणिधम्मामो विसिट्ठो	१९४
तिन्नि सया सेसट्ठा	१७१	निय सगमभो बहुमभो	१५७	मुणि वूदो सीक भरो	५३
तिहिं णाणेहिं समग्गा	१५	नीयमान सुवर्णेन	१९१	मुद महर परिणह(व) मंगुल	१२२, १३९
वीराय वीरमुपैति	२००	नेह छोवे मुस विचिय	३३		
वृत्त विद्योमानक-	४२	तो इहलोकाहए तवमहिट्टिजा	२१७	मोत्तण साहु धरम	९९
ते पत्ता टाण नमो	३३	(गद्य)	२१७	वच्चाशिपोऽथपिय	१२
वज्रति मत्तुपकारकनू	५१	नोद वानवितामेति	२१६	वज्र छहो भय यत्र	१८३
त्वमवाप्तवादानां	३७	पणसद्व जठिय जोह	१७	वदमावि न तद् भावि	२२४
त्वद्वारक्यतोऽपि केराविय	५४	पण्णुले सेमिठिया	८७	वदि तां चैव तां चैव	१६७
धोवाहारो धोव मणिभो	१८७	पणप घल्लमामप	२२६	वधपि निरेव्यमाणाः	१७
दह्म्युं तिरिं तह आवह	१२१	पथ बवरी तमाणा	७१	वसिन्नु रुदे भय भावि	२०१
दाणस्स उथि नसो	१७२	परकोप निरविकया	४४	वेव मया भवितव्यम्	२०८
दीह-काक सीक	६६				
दु-स्वभावा यदश्नेहा	५७				

धर्मोपदेशमाला विचरणान्तर्गतोदाहृतपद्यानां सूची ।

२३३

पृष्ठे	पृष्ठे	पृष्ठे
यौवनमुद्गमकाले	११२ वरिस देव ! कुणालाप	२१० सर्वे क्षयान्ता निचया
य दृष्ट्वा धर्षते शोचः	१२७ वसणमि न उचिरगा (अणु	सल्लिख विव गुरवयण
य दृष्ट्वा धर्षते जेहः	१२७ विवगा)	१६, १९८ सल्ल कामा विस कामा
इह सोवस किंति जीविय	५० वसहि कह जिसेज्जिय	३६ सध्वे वि पगवसेण
रजार्थेनि न रजति	१४८ घामि वारण-कोहातां	१९० सामकदेहो जाओ
रणे धने सानुजलाशिमये	२१६ धाणारसीए बडुओ	२१० मा य इहइ चिय कीरइ
इह सुरय पक्क	१७२ वावाए कि च भणउ ?	१९९ सारय-ससक-धवला
राई सरिसयमिप्ताणि	८६ विघोतयति धा कोक	३७ सारस्सवमाइथा
रागमेकपद एव हि गत्वा	५१ विद्धान् कञ्जुरमिगम्यः	१७७ साहीण मस उज्झाकण
राजन् ! वाचय परल्लेदम्	२१७ विघ्नाण गुण विहीणा	७५ सुखी न जानाति परल्ल
राय परिपालियाणि ह	१७२ विळसत दाण परिमल	१७० सुहु माइय सुहु वाइय
रिट्ठेण रायहसी	३९ विहिणो वसेण कम्म	५० सुहु वि पियासु सुहु वि पियासु
रुव रस राध फासा	४४ पैरएय व्याधिपिण्डः	२२३ सुहु माइय सुहु वाइय
रुसउ धा परो मा धा	१२२ वोउशति नाम भारा	५३ सुहाय से पुच्छइ
रेणु ध पढ विहरा	१२१ आ-डीनामपि सामाम्यम्	२२३ सुखी सेवा वाध
कषण एवण समारो	८४ भास किं ? रवरितागमात्	४६ सुद-सहायमि जणे
छालनाइ बहयो दोषा	७४ पद शतानि नियुज्यन्ते	३१, १७१ सुरय-सुह खल्ल-मिप्ती
वग्गस्स मए भीएण	८३ सग सरीएछा वि पुरी	३३ सुकलिय-पय-सचारा
वचनेन हरति ५६ गुना	५१ सकल दिव्व येमा	८२ सुहगा होणु मईओ
बहुइ तेओ किप्ती	१७३ सट्ठि काय सहरसाइ	२०३ सेय मुजाय सुविमल-सिंग
बहुिय नयणाणदो	१०५ सड्ढाओ व सिणेह	१९१ सो धिय जयमि जाओ
"	२२४ समणाण सडणाण	६८ सबच्छर-वारसएण
वम्मह उपराणुगओ	६२, २२२ समुद्रविजयोऽक्षोभ्य	७ श्रीमुदां शपकेतनल्ल
वई मयेहु अवलिव हुताशनम्	१७२ सयल-जण-मयधवओ	१०३ हसिय सुह हरइ मण
वर वरध पाण भोयण		११२ हितसालिय-परद-वा

४४ (१)

परिशिष्टम् [२]

धर्मोपदेशमाला विवरण निर्दिष्टानां विशिष्टनाम्ना वर्णक्रमेण सूची ।

विशिष्टनाम	पृष्ठ	विशिष्टनाम	पृष्ठ	विशिष्टनाम	पृष्ठ
अहमदा	२२७	अतिचन्द्र	७	५१ आरिप देव	१४
अकंविभ	२२७	अंभरिती	२०९	* आरस्तय विवरण	११०
अकम्पय	३७	अयक (सायबाह)	१०१-१०५	आसगीय	१२६
अक्षोभ्य	७	" (बलदेव)	१२६	आसा (आपाठ) सूरि	८२
अराधन	१७, १८४	५१ अयलपुर	१७७	इदकेड	१२१
अविगभूह	२२७	अयलकग(भा)य	२२७	इददस	७४, ७६
अविगयस	१३४	अरणाह	१२३	—सुय	७३
५१ अंग देव	५५, ११२, ११६, १२२	अरहव	११३	इदनाग	१५६-१५८
५१ " मदिह सेक	१७३	अरहमिष	२२२	५१ ईदपुर	७४
अंग रिति	२१९	अरिषेवरी	१७७	ईदभूर	१४०, २२७
अंगारमहभ }		अरिवेसी	११३	इद-महसव	१२६
" मर्दक }	१३८	अरिदुनेमि	१९, ५४, ८१, १९३, १९६, २२०	इलाहपुर	२४-२६
अचल	७	अरिदुनेमि	१९६, २२०	इकादेवी	२४
५१ अचुभ कप	८१, ८८	अरिदुनेमि	१८३	५१ इलावदन	२३
अनिय निर्दिष्ट	१९२	अर्हय	१७९	उगासेन	११, १२
अनियसेन (१)	६३	अर्हय	१००	५१ उमैणी (गिया)	७६, ७७, १००, १०५, १०९, ११५, १४८, १६१, १८९, १९१, २०१, २०९, २१३, २१७, २२३
" (२)	२१५, २१६	अवतिचदन	२१५, २१६	५१ उमि (जै) य पदय	१३, १४, १९, २२१
अज रक्षितय	१०७	अवतिसेन	२१५-२१७	* उत्तरजसपण (अ २३)	१४२
अजा	११७	अवभस	४३	५१ उत्तर महुरा	४१, ५९
अजुण	३	५१ अवर विदेह	२	— माहुर	४१
५१ अजण पदय	२११	अभमेघ	३१	५१ उत्तरावह	१८३
अजण मछ	२१३	असणीवेग	१७६	उदयण	१०९, १६०
अजणसेना (गनिया)	१११	असियकस	१७६	उदिष	१४७
अजल जिण	१९३	असिबोवसमी (मेरी)	१९५, १९९	उपसिया बुद्धि	२०१-२०८
अजलवीरिय	१३५	असोग (व) वणिपा	४८	* उवपसमाला	७९, १००, १०९, १३८
अजुपरी	२२२	अदिणदन	१९२	* — वरणाग	८१
अजुमहवा	२२३	आहचजल	२९	* — विवरण	८९, ११६, १२६, १२८, १३०, १३२, १३६, १४४, १४५, १५८, १६०, १६१, १९७
अधगयश्चि	२१	५१ आहच-अहल	८८	उत्तम (ह) निर्दिष्ट	११, २९, १६२, १९२, २२६
अक्षिया	४१, ७९	५१ आहच महल	८८	— नाह (सामी)	५, ८७, १४१
—युक्त	४१-४३	* आगम	१७८, २०७		
अहमनिभ	१८९	आगासगमण (लदी)	१००		
अमपकुमार	५५, ७१, ७४, ७८, ९२, ९३, १४०, १४४, १४५, १५७, १६१, २०१, २०३, २२८	आमोसही	१७७, २२९		
		* आयप्यवाव (युक्त)	१५४		
		* आचारकण	६७		

५१ एताह् चिह्नमत्र देश-नगर-ग्राम गिरि-गुहा-डटवी-सर-सरिहयान चेल भवनादिस्थलज्ञापनाय ।

* इद्वचिह्नेनात्र ग्रंथ निर्देशो जायित ।

विशिष्टनामं	पृष्ठे	विशिष्टनाम	पृष्ठे	विशिष्टनाम	पृष्ठे
उत्तममामि-पडिमा	१५२	॥ कालिन्तर	८१	॥ गवपुर	७९, ८०, ८७, १७३,
॥ उत्तमकूट	१६६	कागाठिम	१८०, १८१		१७५, १७७, १७९
उत्तमदत्त	१२९	क्रितिमह	६३	गायण	१७३
फपम	१७८	॥ कुणाला	२१३	गारुड	३५
॥ पलउर	१६१	॥ कुत्तियावण	७९	॥ गुजरत्ता	२२९
कचायणी	३	कुनी	७	गुणचद	७६
॥ कचणपुर	११८, १८२	हयु विण	१९३	॥ गुणमिठ (उज्जाग)	९४, १५७
कट्ट (काष्ठ धेष्टी)	२०८	॥ कुबेरपुर	२१४	गोठामाहिठ	१०८
कट्टपूयणा	१८५	कुमारवदी	१३१, १७८	गोपालम	२१
कणगउत्तम	२२५	॥ कुड	१६२, १७७	॥ गोठवर गाम	२२७
कणगरह	२२४	—रागा	"	गोमह	९७, ९८
कणभवत्त	३७	कुल्ल (कुल्ल)	२१२	गोयम (गौतम)	९७, १२८,
कहरीग (रिय)	२०५	॥ कुल्लमपुर	१३३, १९४		१४० १४२, १५८
॥ कणकुल्ल	१३५	कुल्लपुय	१८५	गोवाली (गोवाली)	२२१
कणगपाल	३६	कुम्भ	८८, ९०, १२६, १२७	गोविंद	७, ८, १९
कण्ड (कृष्ण)	७, १९, १७, ८१,	* कल्लि-गोयम-चरिय	१४२	गोसीस चदण	८१
	१९४, १९७	कसी गणहर	१४०-१४२	गवपुमसित्त	१०८, १५०
* कण्ड जगय (धमुदेव) हिंदी	८८	कोला (का)स	१८९-१९१	गडपजोम	१०९, २१६
		॥ कोल्लिम	५३, १९०	गडपह(म)	१४५
कण्ड मुणि	२२८, २३०	॥ कोल्लम (उज्जाग, वेदम)	१४०, २२२	गड(द)रदसय	७६, ७७
कत्तयीरिय	१३५	॥ कोल्लम	२२७	गद	१७५
* कण्ड	६७	॥ कोल्लम	२२७	गदगुत्त	१२९, १३८
कमलामेला	१९७	॥ कोसनी	१०९, २१६, २१७	गदणा(ना)	८६, ८९, २१५
कमलपडै	२२४	॥ कोसल देस	१८२, २२७	गदप्पह	१६२
॥ केपिलपुर	१२०, १२४	कोसिय	२१९	॥ गपा ३४, ५५, ८९, ११६, ११८,	
कवलरवण	८१	॥ पट्टव	२२८		११९, १३१, १३४, १५३, २१९
* कम्मपव्वाय पुव्व	१५४	॥ पट्टव्वाय गुहा	१६७	गणक (गणपय)	१२९, १३८,
कपपुत्त (ण)य (कृत्तपुत्त)	८६, ९०-९४, ९६	खदय (कदक)	१४५		१३९
		खदिलायरिय	२२७	चित्त (चित्त) मुणि	१२३, १२४,
करकड्ड	११६, ११८	खम (व)म (ग)	१८३		१५८
करड (करड)	२१२	खमणम (य)	१६१, १७७-१७९	चित्तगर-मुय	१०९
॥ कलिय	११६, ११८,	॥ खिहपड्डिय	२, १२०, १२२	— सुपा	१३७
	१२०, १९०, १९१	खुड्ड	१८३	चित्तसमा	१३७
कल्लि	३७	गमदत्त	१२६	खिलाय(ह)	१२८
काग(क)पय	१८९-१९१	॥ गगा	८१, १६७, १९८	खि(वे)ल्लणा	९८, १४४
कागपिंदी	१९१	गणहर	२२६, २२७	चीणसुम	७
॥ कामरुव	७१	* गणि विदम	१५४	खुलणी	१२४
—राया	"	गघणय	१८४	॥ खुल्लिमवण	२३
कारणिय	२०४	गघव	१६०	॥ खेहय	११७, २०६
काळ(ळि)म(क, ग, य) भावदिम	३०-३२, १४८-१५०	॥ (गान्धर्व) नामदत्त	१८६-१८९	॥ —धूम	८५
		गघणियम	१९९, २००	खेहय (खेह) ११६, ११७, १३६	
काळवट्ट	९	॥ गघार	११६, १२१	जक्ख मयहर	२२८
				जक्खविण	१७९

विनिष्टानाम	पृष्ठे	विनिष्टानाम	पृष्ठे	विनिष्टानाम	पृष्ठ
जन्म-संज्ञा	३	त्रिनि (न) ३ (त्रिनेत्र)	५	ईशपुर	११०, २१४
अन्तर्गम्य कथा (कथोम)	१९०	१४२, १९३		द्वन्द्व (व) क	११०, २१४
—गदह	१९०	*—भागम	१४	द्वन्द्व-रहिया	२१५
जम	१३४	—मार्ग	२६, २८	द्वन्द्व गुणि	१४५
अमर्त्यग	१३४, १३५	—गुणि	३	द्वन्द्व	७६, ७९, ८०
अमर्त्य	१३०	त्रिपत्तु	३, २२, ३० ३२, ४६,	* द्वन्द्व कथ्य यवहार	६७
अमर्त्य	२, २१, २३, ३२,	५१, ६१, ७४, ८४, १०१, १३४,		* द्वन्द्वकाष्ठि (देवादिम)	१५४
	४६, ५५	१३७, १५४, १९०, १९८, २१४		अमर्त्यगुण	११०
अमर्त्य	१२८, १२९, १५१, २२०	त्रिपत्ति	१३३, १८९	द्वन्द्वगमद (द्वान्तगम)	११०
अमर्त्य	२२०	सु (मो) हिट्टि	८०, २२०	अमर्त्यगुण	१००, १०८
अमर्त्य	६६	मोहजला	२१९	द्वान्तगम (बुद्ध)	७, १०-१५,
अमर्त्य	२२९, २३०	भोगधरायण	१६०		१९, १९५
अमर्त्य=अमर्त्यसेन		कट्टर	१०७	द्विवाहण	८९, ११६, ११८
अमर्त्य	७२, २२६	अमर्त्य	३	द्वान्तगम	१०७
अमर्त्य मणि	९२	अमर्त्य (अमर्त्येण)	१३३-	अमर्त्यगम मन्त्रा	७१, ५९
अमर्त्य	१४६		११५, १२०, १२८	अमर्त्यगम (अमर्त्यगम)	१११
अमर्त्य	६६, १५४, २२०	अ (न) मोहकार	९८	॥ सङ्ग (आह)	१००
अमर्त्य	६२	अमर्त्य	१०८	* द्विष्टिभाम	१००
अमर्त्य	७, १८, ५४, १२३	अमर्त्य (अमर्त्ये)	३ १२, १०, ५४	अमर्त्यगमम	३२
अमर्त्य	१३३, १३४	अमर्त्य	२२८	दीनार	४०, १२९, १८४
अमर्त्य (अमर्त्य)	१, १३, १४, १७,	अमर्त्य (अमर्त्ये)	३	द्विष्टिभाम	८०
	१८, ५७, १७१, १७४, १७५, १९२	अमर्त्य	१३५	द्विष्टिभाम	२२८
* —अमर्त्य-कुसुममाला	१९२,	अमर्त्य	१०, १०८, १८३	द्विष्टिभाम अमर्त्य	१०८
	१९३	—अमर्त्य	३२	* द्विष्टिभाम (अमर्त्यगम)	१०८, १२८, १३२, १५१, १०८
—अमर्त्य	३७, ५६, २८, १५२, १८९	अमर्त्य	७१	द्विष्टिभाम	११९-१२२
अमर्त्य	२२८	अमर्त्य	४७	अमर्त्यगमम	२१४
—अमर्त्य	७१, १०५	अमर्त्य (अमर्त्ये)	११५	द्विष्टिभाम	२२८
* —अमर्त्य	१४२	अमर्त्य	८५	द्विष्टिभाम (१)	२२७
—अमर्त्य	७९, १०९, १८९	अमर्त्य (३)	१२६	द्विष्टिभाम (२) अमर्त्य	२२८
—अमर्त्य	१०८	अमर्त्य	२२७	द्विष्टिभाम	७, १८, १२७
अमर्त्य	१४८, २२८	अमर्त्य	३०	अमर्त्यगम	८५, ११२
अमर्त्य	५०, २२९	अमर्त्य	२२४	द्विष्टिभाम	६९
* —अमर्त्य (अमर्त्य)	१०६	अमर्त्य	२२४, २२६	द्विष्टिभाम (अमर्त्यगम)	१००-१०५
* —अमर्त्य	१८९, २२८	अमर्त्य	८५, ८८	द्विष्टिभाम	६९
अमर्त्यगम	२२९	अमर्त्य	२२७	अमर्त्य (१)	८०
अमर्त्य (अमर्त्य)	३३, ३९, ५५,	* अमर्त्यगम	२२८	॥ (२ अमर्त्य) अमर्त्यगम	२५,
	५६, ७१, ७२	अमर्त्यगम	१६१, १९१		३४ ३९, १५४, १५६
अमर्त्यगम (अमर्त्यगम)	२२२	अमर्त्यगम (अमर्त्यगम)	२१-२३	अमर्त्यगम	२२७
अमर्त्यगम	१०९	अमर्त्यगम	२१५	अमर्त्यगम	८९
अमर्त्यगम (अमर्त्यगम)	५९,	अमर्त्यगम	३०, ३१	अमर्त्यगम (१ अमर्त्यगम)	२१४
	७२, १००, १६५	अमर्त्यगम	१, १३२	॥ (२)	२२७

धर्मोपदेशमाला विवरण निर्दिष्टानां विनिर्दिष्टानां सूची ।

२३७

निर्दिष्टनाम	पृष्ठे	विनिर्दिष्टनाम	पृष्ठे	विनिर्दिष्टनाम	पृष्ठे
धनउद्घन	७३	नमि (२) पत्तैयबुद्ध	११९ १२२,	५१ पचाक	११९, १२०
धनग्राह	१९४, १९५		१४१	पञ्जस्र (ण)	८८, १९७
धनसिरी	२१५	नमुह मती	१२३ १७०	पञ्जोम (य)	१०९, १६१
धन	९७	नमोकार (पच)	१५३, १७९,	* पटविद्या	१२८
धनतरी	८१, १३४, २२२		१९०	पडिमा	१२२, १५२
धम्मकित्ति	२	नहसेण	१९७	* पडमाणुजोग	२२६
धम्मनस (धर्मयशा)	२१५-२१८	नाह (गि) ३	१३१, १३२	५१ पडमहुरा	२२०
धम्म गिण	१२३	नाह (य) पी	१३३	पडव (पट्ट तणुभ)	७९, ८०, २२०
धम्मघोस (१ धम्मघोष) भावयिअ	३६, ९९	५१ नागउर	२२९, २३०	५१ पट (ह) वडण	१८१
	२१६, २१७	— पिणायसण	"	पट्टांग	११
धम्महह	१०८, २११	नागजुण सूरि	२२८	+ पण्णची	१७५, १९०
धम्मलाम	१०८	नागदत्त	१८५ १८८	पण्होत्तर	४२, ९०
धम्ममसु	२१६	नागदेवमा	१८६	पत्तैयबुद्ध	१२२, १५८, १८९
धम्मिल	२२७	नागपीडारक	१९१	पभव (प्रभव)	१२८, १२९,
* धम्मोपसमाहा-विवरण	२२९,	भागहृथी	२२७	१५० १५४, २२७	
	२३०	भाटय विहि	१६८	पभास (१) गणहर	२२७
धरण	७	* भाव जसयण	३७	५१ पभास (२) तिरथ	१६५, २२१
५१ धरणिद्विप	१२२	भावपुत्त	१७८	५१ पयाग तिरथ	४६
५१ धारा-जलजल	९९	नारभ	१९७	पयावह	१२६
धारिणी (१) ३२, ४०, ४६, ६१, ८९		५१ नासिक पुर	१९१, १९४	* परमेसर-भाण	१७८
" (२) १२४, १२९		निशामा	८८	परसुराम (राम)	१३४, १३६
" (३) २००, २१५-२१८		नियम (निम्बक)	२०९	पवत्तिणी	११७, ११८
" (४) २२७		निग्गुह	७४, ७५	पदासा	१३१
धिह	२२०	निहि	१६७	पादक	८३
मडलग	५८	* भीह (नीति) सन्ध	३९, २१७	५१ पादलिपुत्त	१०७, १२९,
मगरदेवमा	१९९	नेउरपटिया (नूपुरपण्डिया)	४६,	१६८, १३९, १४६, १८९	
मगह	११९-१२१	* नेमि चरिय	५२	पायय	४३
मग खवणय	७०	५१ पडमहह	२२९	पाल्य (क, ग)	५४, २१५
महमाळ	१६७	पडमण्यह पिण	२२२	पाल पिण (सामी)	१४०, १९३,
महविहि	१६८, २२०	पडमरह	१९२	२२२	
महिया	६५, ६९	पडममिरी (पञ्चमी १)	१३४, २२४	पिक्खणय	२२७
५१ महगाम	२०१	" (२)	१३६, २१५	पिगल	६
मद (१)	१२९, १९१	पडमावह	२२३, २२२	पिडोलक	१२९
" (२) नासिक २११-२१२		पडमुत्तर	११६ ११९	पियकरिया	३२, १६३, १८६
मदन	१६१	पडमोकार महामल	१६२ १६५, १७०	पियदसणा	७६, ७७
मदसिरी	२२०	८२, ८६, ११०, १८०-१८५,		पिसाहय	४३
मदा	२२४	२०९, २२३		पिसाय	१८२
मदिसेण ११३-११५, १२७, १२८		पचय	२१८	पु (पौ) हरीम	६२, ६३, ६५
५१ नदीसर	१३१	पचयण सल	९	५१ पुढरीणिणी	८८
नमि (१) जिण	१९३	५१ पचसेल दीप	१३१	५१ पुक्ककरिह (उत्तमग)	१२५
				पुप्पवड	४६

विशिष्टनाम	पृष्ठे	विशिष्टनाम	पृष्ठे	विशिष्टनाम	पृष्ठे
गुणचूल	४२	भरह (१)	२७, २९, १०९,	महासाल	१४०
गुणचूला (गुणचूला)	४१-४६		१२९, १५१, १७६	महिंदसीह	१७६
५ गुणचक्र नयन	४२	भरह (२) मट	२०१, २०३, २०४	महुमद्य	९, ४७
गुणचक्र	४२, ४३, ७४	५ भरहट (भरहाथ)	१०, ४१, ६२, ७४, ७९, २१०	५ महुस (मधुस)	४०, ४१, ५८, ७४, १०८, १४६
गुणसाल (गणधिव)	१९९	५ भ (मा) रह वास	२१, २३, २०, १२, ३४, ४६, ५४, ८८, १८६, २२८	महसरदत्त	१८२
५ गुरिमल	१२४	माहादिव (भारद्वाज)	१६७, १७४	५ मा (म) गह विथ	४३, १६५
५ गुरिसपुर	१२१	५ मरुयच्छ	१४६, १४७, १६०	५ माणस (सरोवर)	१७५, १७६
गुरिसोत्तम	११४	यागव	२०४	मारी	४०
गुहई (पी)	२२७	* भारद्वाज-कहा	३	मालुया	२०९
पूरण	७	भिद्य	२२	माहुर (माधुर)	४०, ४१, ५८, ६०, २००
पूषमूह	२१०	मुक्त	६८, १३९	५ मिगाकोट	१३४
पूषमिच (गुणमित्र)	१०८, २१०	मृपदिध	२२८	मिगाजह	१०९
पेक्षगणय	४०, ८३	भोगवस	१२	५ मिहिला	१२१, १३४, २२७
पैशाचिक भाषणान	१८३	भोजदेव	२३०	मुनिचंद्र	७६
पोद्दाल	१३१	मइ	२२१	मुनिसुन्दर जिग	१९३
पोद्दाला	२२४, २२५	मइसुदर मनी	१११	” निरयपर पडिमा	१६०
पगुरविणभ	१०८	मगइ गणिया (मगध गणिका)	२२४	मुद-पोधी	१०९
पछही मल	२१४	मगइसिरी (गणिया)	२२६	मूळदेव	१०० १०६, २०५
मलीसहृद नाटय विहि	११०, १६९	मगइसुदरी (गणिया)	२२६	मूतिपार	२२४
यधुमई	१९४	मचिठय मल	२१३	मेवज (१ सेवार्य)	७६-८०
यम (१)	११४	मजोत्तर	४३	” (२)	२२७
” (२)	१२४	मजग	१५३, १५४	मेव	१७४, १९२
यमदत्त	१२४, १५६, १५८	मजिपभ (इ)	२१६, २१७	मेहनाभ	१३६
यक	२२७	मजिय (१)	१०६	५ मोरिय देस	२२७
यकदेव	७, १६, १८, १९, ८१, १९५	” (२)	२२४	मोरियपुष्ट	२२७
यलिस्तभ (इ)	२२७	मजी	७	मोरी	२२७
५ बारवई	६, १८, १९, ५४, ८१, १९५, १९७, २१६, २२२	५ मयग	२१२	रक्षिय	१४८
बाळयद	७३	मयणपडागा (गणिया)	६९	रंग	६५
बादसति कला	१८६	मयहरिया	११७	रहवदण	२१५, २१७
बाहुयली	८७	मरहट्टय भासा	४	रत्तपद	२०६
बिंदुसार	११०, १३८, १३९	मरुदेवी	२९	रत्तबर	२०३
५ बि (बि) घा (णा) यद	२५, १०३-१०५, २०३	५ मरुमूमि	११	रहणेमि (रघणेमि)	१६ २१
मझ	१०८, १७९	मरुय (ग)	२०८	रहस्तममूतिपा	१८२
५ महीरमण-खेहय	३२	मलि जिग	१९३	राह (य) मई (राजीमती)	५, ६, ११-२१
महगुप्त	१०७	महामिदि	२२७	राम-परमुराम	
महसेण	२२१	महावसिभ	१८९	* रामायण	२, ९०
महा	३०, ८९, ९०, १९९, २००	महापडम	१६४, १६५	५ रायतिह	७८, ७९, ८९, ९७, १००, ११५, १२४, १२५, १२७, १२९, १३२, १४५, १५१-१६१, २२१, २२६, २२७
महिल	२२७	महापाण हाण	२१०		
		५ महाविदेह	८७		
		महावीर	१००, ११०, १४४, १५२, १७८, २२७		

विशिष्टनाम	पृष्ठे	विशिष्टनाम	पृष्ठे	विशिष्टनाम	पृष्ठे
रामललिभ	१२६, १२७	वसतसेणा (गणिया)	९०-९३	॥ वेसाठी	११६, १३६
राहा वेह	७५	वसु	२२७	सखण गडी	१९१
* रिमि चरिभ	१६०, १६१	वसुदेव	७	॥ सखलि(गि)या-बिहार	१६०
रह (रद)	२१९	वसुपुत्र	१९३	सकय	४३
रेणुगा	१३५	वसुमूढ	२२७	सकर	११४
॥ रेवय (१) उमान	७, १८, ५४	वसुमह	८९	सकुळ	१६७
" (२)	२२७	वाडगूढ	२२७	सख (साङ्ख्य)	२
रोपिणी	१०	वाचकुसुम	१८३	सगम (१)	९७, १०१
रोहगुच	१३०, १३१	॥ वागारसी	२११, २२१	" भ (२)	२२३
रोहय	२०१, २०२	वारणदेवी	२२७	संगमापरिय (३)	१३२
रोहिणी	७, १८, १२७	वासवदत्ता	१६०	* सद्यप्यवाय पुत्र	१५४
॥ रका पुरी	३	वासुदेव	७, १३, १८, १९, ५४, ८१, १९५, १९६	सद्यभामा	१०
रुख (रि)य	२४, २५	वासुपुत्र	१३४	मद्यवह	२१४
॥ रुचि निहेलण (सरोवर)	७	विगयभया	२१६	॥ सद्य (सद्य) गिरि	५३
रुष्टी	१३३	विगारधवल	६९, ७१	सझायली	१७५, १७६
रुडियग	८८	विजयदेवा	२२७	॥ सणकुमार (१)	१२३, १२४
॥ रुवणसमुद्	२२१	विनया	१७६	" (२)	१७५-१७७
॥ रुड देस	१४६, १६०	॥ विंश (१)	८१	* — चरिभ	१७९, १८२
रुहसाळा	२०८	" (२)	१०८	॥ सचुजय (शत्रुजय) शैल	२२०
रुहायरीय	७४, १८६	त्रिणमि	१४१	सद्व	१०३ १०५
॥ रुहगाल	८८	त्रिणयवई	२१६	सति जिण	१९३
रुह (हि)य	२२८	विण्डु	२०४	सत्पायारिसण मव	१८४
रुहर	१०७, १४८	विण्डु (विण्डु) कुमार	१६१-१६५, १७०-१७५	सय	५४, १९७
रुक्मूळ (लि)	६७-७२	रिमळ जिण	१९३	समव जिण	१९२
॥ रुक्मगा	२१७, २१८	विपट्टिया	३५	समूय	२३७
रुजयेग	१७५	विसाहनदी	१२४, १२५	समु (मो) हविजय (समुद	
रुजा	२०८, २०९	विसाहमूढ	१२४	विजय) ७, १०, १८	
रुड (रु) सर वमासमण	२२८	निर्ममकम	२४	सयपसा	८८
रुयमित	१०८, १५०	विस्सनदी	६९, १२४	सयसहस्तराग सेल	११५
रुद्रमाण सामी	९४, १०९, १४०, १४५, १५७, २२३	विरसमूढ	१२४	सयागिब	८९, १०९
रुद्रिकाचाय	७	वीर जिण (नाह)	९४, १४०, १५१, १५८, १९२, १९३, २२६	सरोह (हि) मि मूडी	८१, १९८
रुय	१२८	वीरगम	११६	॥ सव्वहसिद्ध	८८
रुयनध	८८	वु (वि)त	२२७	सवण्णु पुत्त	२०३
रुयनाभ	८८	॥ वेमारगिरि	७८	सत्तरपल	३६, ३९
॥ रुयशम तिरय	१६५	* वेय (वेद)	४, १७३	॥ सहस्तर	७२, ८१
* रुवहार	६७	॥ वेयट्ट	१६५, १७६	॥ साकेय (त)	६२, ६५, ७६, १०९
॥ रुयसतु (उ)र	३, ४, २१, २६, ३४, ४६, ५२, ६७, ७२, ८४, १११, १२६, १३३, १३४, १३७, १५४, १५६, १८३, १८६, १९८	वयरणी	८०-८२	सागर	७
		वेसमण	२२२	सागरचद	७६, ७७, १४९, १५०, १९७
		वेसानर	१३४	सामि रुह	४२
				सारस्व	१३
				॥ साळिगाम	९७

विशिष्टनाम	पृष्ठे	विशिष्टनाम	पृष्ठे	विशिष्टनाम	पृष्ठे
शालिभद्र (शालिभद्र)	८६	सुदसण (१)	४७	सुहम्म	२२७
५ सावर्धी	६३, १११, १४०	५, (२) पुर	२२०	१ स्यगड	६७
सिंघल दुहिया	१६०	सुदसणा (१)	७६	सेजापाल-ज	१८९
सि(से)जमव	२१, १५१ १५४,	" (२)	१६०	सेखुवम	१३२
	२९७	सुधम्म	१४५, १५१	सेणिज (य)	७८, ७९, ९२,
सि(से)जस (क्षेयांस)	८६ ८८	सुनदा	१७५	९४, ९५, ११६, १२७, १३२, १४०,	
सिद्धम	५३	सुदरी	१९१	१४२, १५७, २२१	
सिद्धम (सत्यवाद)	१५७	सुदरीनद	१९१, १९४	सेवणथ	९२
सिद्धम	८२	सुपास जिण	१९२	सेयवड	१६१
सिद्धपुत्त	१३, १९, १२९, १३४, २०७	सुयधु	१३८, १३९	सेयंस=सिजस	
सिद्धमादका	१७८	सुबुद्धि	८७	सेयस (२) जिण	१९३
सिद्धसेन दिवाकर	३७	सुभदा (सुमदा)	५५ ५७, १२६	सोदास	२००
५ सिद्धायव(त)ण	१९२	सुभूम	१२३, १२४, १३४ १३६	५ सोप्पा(पा)रम	१९०, २१३
५ सिधु षव	१६५	सुमह जिण	१९२	सोमणस	२००
५ सिप्पा मङ्ग	२०१	सुमगल	७३	सोमदेव (१)	८४
सियवर	१७८	सुवदेयी (देवया)-सुवदेयी		" (२)	१०७
सियवड	"	(देवता) १, २३, २५, २६,		सोमप्पम	८७
सियवडिम	"	८८, ९६, १००, १०६, १०८,		सोमप्पभा	८४
सिरिकता	६६	१११, १२२, १३६, १३८,		सोमसिरी	८४
सिरिषदेव	१८९	१४२, १४५, १४८, १५०, १५६,		५ सोहम	८८
५ सिरिपुर	३९	१६१, १७५, १७७, १७८-		सिमिण	७
सिदिमाडी	७४	१८४, १८६, १८९, १९१, १९२,		५ हायकण्ड	२२०
सिरी देवी	२२२	१९४, १९५, १९७, १९९, २००,		५ हाथिणाव(ड)र	१२३, १२६,
५ सिववद्धण	२१०	२१८, २२१, २२६, २२७, २२९		१३५, १३६, १६९, १७०	
सिब(वा)देवी	७, १८, १९	५ सुरडा(ड) ६, ५८, १९५, २१३		५ हरिपसीसय	७९
सीउल जिण	१९२	सुरविषय	१०९	हरि	३, १९६
सोमधर	१०८, १४८	५ सुरसेल	१९२	हरिनदी	११३
सीद	२२४	सुरददत्त	७४, ७५	हरिवम	१०
सीङ्गिरी (१)	१४८	सुलस	२२०	हलयर	८
" (२)	२१३	सुलसा	११२ ११६	हारप्पभा(हा)	३४-३९
सुकुमारि(कि)या	१९८, १९९	सुविहि निण	१९२	हासर	१३१
सुगय(त)	२, ३७	सुण्वय (सुग्रत) साधु	२१९	५ हिमवत	१६६, १८२
सुजसा	३२०	सुण्वय (२) ७१, १६७, १७०		हिमयाव	७
सुनिद्धा	११६	सुसेण	७३		

